

בס"ד

קובץ חבורות

קובץ חבורות על הסוגיות במסכת נדה ועל כל הלכות נדה וטבילה

ובסופו קיצור פתחי תשובה

סיכומי הסוגיות אליבא דהילכתא

מראה מקומות על הסוגיות והלכות

ציונים לחזרה

ומבחנים על הנ"ל

חבורת נדה דביהמ"ד נר גבריאלי בישיבת מיר

זאת חנוכה תשע"ג

חבורות על הסוגיות

3.	יב. בדיקות בשעת תשמיש (סימן קפו').
4.	טו. וסתות דאורייתא או דרבנן
6.	לט. ימי נדה וזיבה.
7.	לט: פלוגתא דר"פ ורב הונא בריה דר"י
8.	נז: טומאת אשה (סימן קצ').
10.	נח: תליה בכתמים (סימן קצ').
12.	נט: מצאה דם אחר הטלת מ"ר (סימן קצא').
14.	ס. תולין הקלקלה במקולקל (סימן קצ').
16.	סג. וסתות (סימן קפטי').
18.	סד. חזרה לוסתה הראשון (סימן קפטי').
19.	סד: דם בתולים (סימן קצג').
20.	סה: רואה דם מחמת תשמיש (סימן קפז').
22.	סו. דם חימוד (סימן קצב').
23.	סו: חפיפה (סימן קצטי').
24.	סז: חציצה (סימן קצח').
26.	סח. הפסק טהרה וז' נקיים (סימן קצו').
28.	שבת יג. הרחקות (סימן קצה').
28.	כתובות כב. אמתלא (סימן קפה').

חבורות על השו"ע

30.	סימן קפג'.
31.	סימן קפד'.
36.	סימן קפה'.
37.	סימן קפו'.
37.	סימן קפז'.
43.	סימן קפח'.
45.	סימן קפטי'.
53.	סימן קצ'.
63.	סימן קצא'.
64.	סימן קצב'.
65.	סימן קצג'.
66.	סימן קצד'.
68.	סימן קצה'.
72.	סימן קצו'.
76.	סימן קצז'.
78.	סימן קצח'.
86.	סימן קצט'.
88.	סימן ר'.
90.	קיצור פתחי תשובה
101.	סיכומי הסוגיות אליבא דהילכתא
115.	מראה מקומות על הסוגיות והטוש"ע
138.	ציונים לחזרה
158.	מבחינים עם התשובות (ומילואים - סימן קפטי' כז', וקצח' לא').

בענין בדיקות לפני תשמיש (נדה דף יב):

איתא בגמ' "ת"ר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא מחזיר עולמית דברי ר"מ, רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים הן עותה הן תקנוה, משום אבא חנן אמרו אוי לו לבעלה". ובהמשך הגמ' איתא "אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרחב"א, ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא, ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה דא"ר זירא א"ר אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא לה בעסוקה בטהרות, מאן דמתני הא לא מתני הא". ונחלקו הראשונים בביאור מסקנת הגמרא.

דחנה ע' ברש"י (ד"ה מאן דמתני) שפי' דהא דפסק רב יהודה משמיה דשמואל כרחב"א דצריכה בדיקות בשעת תשמיש איירי רק בטהרות, והגם שאמר שמואל כן חדא זימנא אבל מאן דמתני הא לא מתני הא. ולפי"ז אה"נ אשה שאינה עסוקה בטהרות לעולם א"צ בדיקה בשעת תשמיש. אבל ע"ש שהביא אית דמפרשי (וכתבו הראשונים דהיינו הר"ח) דשמואל פסק כרחב"א גם כשאינה עסוקה בטהרות דלבעלה נמי בעיא בדיקות, והגם משמיה דשמואל אמרו דכל לבעלה לא בעיא בדיקה אמוראי ניהו ואליבא דשמואל. והקשה רש"י דא"א לפרש כן דעדיין קשה על רב יהודה גופיה שסתר עצמו, דלעיל ביאר מתני' משמיה דשמואל דהא דצריכה בדיקה אינה אלא באשה העסוקה בטהרות, והכא פסק משמיה דשמואל כרחב"א דבעיא בדיקה גם לבעלה. וע' ברין (פ"ב דשבועות) שביאר בדעת הר"ח דאמוראי ניהו ואליבא דרב יהודה. ונמצא דלדעת הר"ח (וכן פסק הרמב"ם איסורי' ד', טז) כל אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה בשעת תשמיש גם כשאינה עסוקה בטהרות. וע"ש ברמב"ם שצריכה בדיקה לפני ואחרי תשמיש. אבל ע' ברין בכתובות שבפשוטות חידש ביאור אחר בסוגיין (אבל ע' בהראב"ד שכתב דהרי"ף פ' הסוגיא כרש"י ומש"כ בעינן הבדיקות סמך עצמו על הגמ' לקמן סה:), והיינו דק"ל כרחב"א דצריכה לבדוק עצמה לבעלה אבל אינה צריכה לבדוק אלא ג"פ אחרי תשמיש (הוא והיא) ואם ימצאו דם אז היא אסורה ככל רואה מחמת תשמיש, ואם לא ימצאו דם אז היא נתחזקה שאינה רמ"ת ושוב אינה צריכה לבדוק בשעת תשמיש.

וע' בהרא"ש בסוגיין שתמה עליו, ובתו"ד הקשה דמה מועיל אם שמשה ג"פ בלא דם וכו' "דלא הוחזקה לא מהניא להחירה דהא אשה שאין לה וסת שאסורה לשמש היינו משום דכיון דאין לה זמן קבוע לראייתה חיישין שמא תפרוס נדה תחתיו ומה מועיל אם שמשה ג"פ בלא דם לעולם איכא למיחש עתה תראה". וממילא פ' הרא"ש כרש"י דלטהרות צריכה בדיקה לפני ואחרי תשמיש, אבל כיון שהר"ח ביאר דלמסקנת הגמ' גם לבעלה צריכה בדיקה לא מלאו לבו להקל כנגדו.

והנה בדעת הר"ף, ע' בהר"ן שביאר דס"ל דכיון שאין לה וסת נראה מענינה שריאותיה באות לה כפי המקרים שקורין לה בקפיצות או אכילות וכיוצא"ב ולפיכך יש לחוש לה שמא אף מחמת תשמיש תראה משו"ה בעינן בדיקה ג"פ ואם מצאה טהורה יצאה מחשש זה. ומבואר דנחלקו הר"ף והרא"ש בטעם החיוב בדיקות באשה שאין לה וסת, דלהרא"ש כיון שאין אנו יודעין מתי תראה ממילא חיישין שמא בדיוק באותו רגע שהיא משמשת אולי תפרוס נדה תחתיו ומה יועיל מה שג' פעמים לא ראתה בשעת תשמיש דאולי בפעם הרביעית כן תראה בשעת תשמיש, אבל לדעת הר"ף החשש הוא כיון שאין אנו יודעין מה הגורם לוסת שלה אז חיישין שאולי גם תשמיש יכול לגרום לה שתראה וכיון שהחזיקה עצמה ג"פ שאינה רמ"ת תו ליכא למיחש לזה (וצ"ל דס"ל דא"צ לחוש לשעה קלה דבדיוק בשעת תשמיש תפרוס נדה). ולכאורה יש עוד נ"מ לדינא בין הטעמים, דלהרא"ש אם יש לה וסת תורה"ד שאינה רואה קודם יד' יום אחר הטבילה בודאי א"צ בדיקה בימים אלו כיון שאין חשש שתפרוס נדה תחתיו, משא"כ להר"ף דהחשש הוא שהגם שוסתה מגיע בלי תשמיש אנו חוששין שגם תשמיש יכול לגרום לראייתה, א"כ מסתבר שהיא צריכה בדיקות גם תוך הוסת של התורה"ד, וא"כ גם יכולה להחזיק עצמה כאינה רואה בימים אלו (וע' בחו"ד סק"ג). אבל ע' בהגהות חת"ס (סעיף ב') של"כ כן.

ולכאורה צ"ב על הר"ף דהלא אנו רואין שכל חודש מגיע וסתה גם בלי שתשמש, וא"כ מה"ת להסתפק שגם התשמיש מביא הדם, דכמו"כ יש להסתפק על מאה דברים אחרים שגם הם מביאים הדם, והגם שע"ז אפ"ל דאה"נ מעיקר הדין יש לחשוש שגם הם מביאין דם אבל סומכין על מה שהיא לא הרגישה בשעת עשיית דברים אלו, משא"כ בתשמיש א"א לסמוך ע"ז דאולי טעתה בהרגשת שמש וכמו שראיתי בלבושי עז. אבל עדיין יש להקשות דלכאורה כל החשש של רמ"ת הוא דבר שאינו מצוי וכמוש"כ הבי"י (סי' קפז) דמשו"ה אשה שהוחזקה ג"פ לרמ"ת כל שבדקה עצמה כשפורת אפי' פ"א יצאה מחשש רמ"ת ולא חיישין שמא השפופרת לא הייתה עבה בדיוק כהשמש וכדומה משום דרוב נשים אינן רמ"ת, וע"ש בערוה"ש שהקשה דלפי דבריו אמאי צריכה בדיקה כלל הול"ל דאזלינן בתר רוב נשים שאינן רמ"ת וא"כ בודאי יש לה מכה בצדדין, וע"ש שתי' דאה"נ אבל כל כמה שאפשר לברר מבררין, וא"כ לכא' כ"ז שייך רק אחר שרמ"ת פעם א', אבל מה"ת לחשוש לזה לכתחילה. ובאמת ע' בהראב"ד שפי' בדעת הר"ף דרק צריכה ג' בדיקות אלו אחר שראתה כבר פ"א מחמת תשמיש, אבל בסתם א"צ בדיקות אלו, ובעקבותיו הלך הש"ך (בסעיף ב') שהאריך לברר דגם להר"ף א"צ בדיקה א"כ רמ"ת, דאז יש ריעותא לפנינו ובעיא להחזיק עצמה ג"פ, וא"ש.

והנה ע' בהב"י שכתב דלהר"ף חייבת לבדוק עצמה גם לפני תשמיש, אבל צ"ב אמאי (וכבר תמה עליו הד"מ דבכל הראשונים אינו משמע כן) דהלא כל החשש אינו אלא שמא התשמיש יגרום הדם ולא חשש כהרא"ש דשמא פרסה נדה כבר. וצ"ל דע' בריש סי' קפז, דכתב השו"ע ע"פ הגמ' דאשה שראתה מ"ת משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית וכו' ודייק התוה"ש דאחר שכבר ראתה פ"א יש לה עוד ג' פעמים לשמש וכדדייק הראב"ד בגמ' (סה:). אבל בביאור הדבר נחלקו האחרונים, דבמחאה"ש משמע דהוא משום דכיון דבפעם הראשון לא בדקה עצמה לפני תשמיש ממילא אין אנו יודעים בבירור שהדם שמצאה אחר התשמיש לא היה שם גם לפני תשמיש וא"כ לא ראתה מ"ת וממילא מותרת לשמש עוד ג' פעמים אבל צריכה לבדוק לפני ואחרי תשמיש. וא"כ י"ל דזהו הביאור בהב"י בדעת הר"ף דאם היא צריכה בדיקה אחרי תשמיש בודאי היא צריכה לפני תשמיש דאלי"ה לעולם לא נדע שראתה מחמת התשמיש, וכ"כ הדרישה (סק"ב). אבל צ"ב דהראב"ד עצמו כתב להדיא דלהר"ף לא בעיא בדיקה לפני תשמיש, וא"כ צ"ל דלדידה הא דמותרת לשמש עוד ג' פעמים הוא כדמשמע בתוה"ש (שם) משום דהראיה הראשונה לא הייתה מיד אחרי תשמיש כיון שלא ידעה לבדוק עצמה וא"כ יתכן שפירסה נדה רק אחר שיעור וסת וממילא מותרת לשמש עוד ג' פעמים ותבדוק מיד כשיעור וסת, ולפי"ז צ"ל בדעת הב"י בע"י. וע' בשו"ע הרב שכתב דאה"נ ליכא טעם לבדיקה זו אבל מיגו דבעיא בדיקה אחרי תשמיש בעיא לפני תשמיש ג"כ וכדאיתא בגמ' (יא:). וכ"כ בפרישה (סק"ח בהג"ה). [אבל ילי"ע קצת דאולי רק בטהרות דחמיר יש למגו הנ"ל].

והנה בדעת הרא"ש דהחשש באשה שאין לה וסת הוא שאין אנו יודעים מתי תפרוס נדה א"ש הא דצריכה לבדוק גם לפני תשמיש שהוא כדי לוודא שלא פירסה נדה לפני ששימשה. אבל צ"ב מה יועיל הבדיקה הלא תמיד יש חשש שמא תפרוס נדה בדיוק בשעת תשמיש. וצ"ל דגם לדידה בודאי א"צ לחוש אחר הבדיקה לזמן מועט כזה שבדיוק באותו שעה תפרוס נדה, אבל כל כמה שהיא לא בדקה לפני תשמיש בודאי יש לחוש אולי מאז שבדקה עד עכשו כבר ראתה דהלא אין לה וסת. ולפי"ז לכאורה צ"ל דהא דצריכה בדיקה לאחר תשמיש הגם שלא חיישין שהיא פירסה נדה בדיוק באותו שעה הוא משום דכל מה דאפשר לברר מבררין, ועי'.

בענין וסתות דאורייתא או דרבנן (נדה דף טו. - טז.)

קתני במתניי "כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה" ויל"ע אמאי סמכין על החזקת טהרה הלא אפשר לברורי, דנקרא לעננה ונשאלה את פיה אם טהורה היא או לא (וכמו שהקשה המשנה אחרונה). ועו"ק דעי' בגמ' דאיתא "אמר רב הונא ל"ש אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע שעת וסתה אסורה קסבר וסתות דאורייתא" ופרש"י (ד"ה דאורייתא) "הלכה למשה מסיני דמחזקין לה בטומאת ספק" ולכאורה דברי רש"י סתומין לגמרי, דהנה את"ל דיש חזקה שתראה בשעת וסתה א"כ אמאי אין טומאתה טומאת ודאי, ועוד אמאי צריך הלמ"מ דהלא חזקות דאורייתא הן כדילפינן לה מקרא בריש מס' חולין (י: וכן קי"ל דסוקלין ושורפין על החזקות. ועו"ק דאפילו את"ל דאינו חזקה גמורה מאיזה טעם, אבל עדיין צ"ב מי הכריחו לפרש דהוא הלמ"מ ולא פירש כפשוטו דילפינן ליה מקרא דוהזרתם את בני ישראל מטומאתם דילפינן מינה לקמן (סג:) "אזהרה לבניי שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן" וביותר קשה דרש"י בעצמו במס' הוריות (ח: ד"ה פרוש) פי' מאי דאיתא דבנדה "איכא מצות עשה" דהכוונה הוא למ"ע דפרישה בעונה הסמוכה לוסת דילפינן לה מקרא דוהזרתם. ועו"ק בהמשך הגמ' על מה דאוקמא רבב"ח למתניי דיש להן חזק"ט אפילו כבר הגיע שעת וסתה, דצ"ב כמו שהקשו הראשונים דהלא לקמן (טז.) איתא דאפילו למי"ד וסתות דרבנן אם עבר שעת וסתה חייבת בבדיקה, ואמאי מותרת בלי בדיקה כמוש"כ הרמב"ם בפיחמ"ש דא"צ אפי' לשואלה. ולכאורה בביאור כל הנ"ל יש להקדים מה דלכאורה צ"ב בעיקר המחלוקת דוסתות דאורייתא או דרבנן. דהנה צ"ב למי"ד וסתות דרבנן מ"ש חזקה זו דראיית וסת מכל שאר חזקות דאורייתא, ולמשל אשה שראתה בעשר שנים רצופין כל חודש ביום מסוים, אמאי אין חייבין לחשוש מדאורייתא שתראה גם בחודש הבא באותו יום, ומ"ש משור שנגח מאה פעמים או אפי' רק ג' פעמים רצופין מדאורייתא אמרי' שודאי יגח בפעם הבאה ג"כ וכדו'.

ועי' בנודע ביהודה (יו"ד סי' נה' ד"ה והנלע"ד) שהקשה כנ"ל דאיך אפ"ל דוסתות דרבנן (אבל מטעם אחר) דהלא קמה כנגדם כחומה אזהרה דוהזרתם וכו' דילפינן מינה אזהרה לבניי שיפרשו עונה סמוך לוסתן והרי עיקר הוסת דרבנן ואיך הזהירה התורה עליו. וממילא פי' דגם המי"ד דוסתות דרבנן ס"ל דיש חזקה דאורח בזמנו בא אלא דנגד חזקה זו יש חזקת האשה שבחזקת טהרה עומדת ולכך מה"ת אוקמין חזקה להדי חזקה ואמרי' שהיא טהורה. אבל כשם שלענין חזקת חיים אמרי' דלשמה מת לא חיישין אבל לשמה ימות חיישין, והביאור הוא דהגם שיש לו חזקת חיים אבל כיון שודאי ימות פעם א' לכן בכל שעה אפשר לחשוש שברגע זה ימות אבל כאשר כבר עברה השעה שוב לא חיישין שמא כבר מת, כמו"כ בוסתות הגם שיש לאשה חזקת טהרה אבל אין לה חזקה שלא תראה דהלא בודאי פעם אחת עתידה לראות שהרי לא תהיה טהורה לעולם ולכן איכא למיחש בעתיד שמא תראה, ולכן לפני הוסת לענין איסור תשמיש לכו"ע אסור מה"ת דאיכא חזקה שאורח בזמנו יבוא וכדכתיב ווהזרתם, אבל בכבר עברה וסתה למימר דוסתות דאורייתא ובודאי ראתה בשעת וסתה לעני"ז אמרי' דלשמה ראתה לא חיישין כיון דאיכא חזקת טהרה הוסתת לזה. וביאורו הוא מהפיקה בהסוגיא דלפי"ז נמצא דכל המח' דוסתות דאורייתא או דרבנן אינו אלא לענין אחר שעברה שעת הוסת ולא בדקה אם היא טהורה או טמאה, אבל לענין קודם הוסת לחשוש שיגיע הוסת לכו"ע חיישין מדאורייתא. (והגם דהנוב"י הוא בעל המימרא דרמ"ת דינו כוסת, וברמ"ת תמיד מקילין מטעם וסתות דרבנן וכנ"ל אפי' למי"ד דרבנן אבל לענין שתראה בשעת תשמיש לכו"ע יש לחשוש מה"ת, לכאורה צ"ל משום דאפי' אחר ג"פ אינו אלא כוסת שא"כ דמדאי א"צ לחשוש לזה, ועי'). ועי' בחו"ד (קפד', סק"י) שביאר בע"א דמי"ד וסתות דרבנן ס"ל דמן התורה טהורה היא מדלא ארגשה בשעת וסתה, ועד"ז דרך הערה"ש וכן צידד החזו"א (סי' פ') בתחילת דבריו. ולפי"ז בע"כ צ"ל דמי"ד וסתות דאורייתא ס"ל דמה"ת אמרי' דארגשה ולא אדעתא, ולכאורה א"כ אי יהבה דעתה ע"ז בשעת וסתה ולא הרגישה אמרי' דטהורה מה"ת, וכ"כ החזו"א (שם, ב') "דודאי טהורה מה"ת דהא אין האשה טמאה עד שתרגיש" ע"ש. אבל יש להוסיף דלפי"ז בע"כ צ"ל על דרך הנוב"י הנ"ל דלחשוש לפני הוסת שהאורח יבוא בזמנו לכו"ע חיישין לזה מדאורייתא וכ"כ הערה"ש להדיא (קפד', ה') אבל הוסיף "דאפשר דמה"ת א"צ לחוש עונה שלימה קודם הוסת אבל על שעת הוסת ודאי נראה דהוי מה"ת".

ובאמת כ"כ הבינת אדם (א') דהגם שלא ראה ד"ז בשום ספר אבל נ"ל אליבא דאמת דכל המח' בוסתות אינו על שעת הוסת עצמה דהגם שיש לכל אשה חזקת טהרה ומדאורייתא א"צ לחשוש שהאורח בא בזמנו אבל איך אפ"ל על שעת הוסת עצמה שרגילה לראות בשעה זו כבר כו"כ פעמים דיש לה חזקת טהרה, וע"כ דלכו"ע בשעת הוסת עצמה אסורה מדאורייתא לשמש.

והנה בהא דחילקו האחרונים דאפי' למי"ד וסתות דרבנן יש חלקים של הוסת שחוששין להם מדאורייתא, כבר קדמם בזה כמה ראשונים, דעי' במאירי (טז.) שכתב דלענין הלכה נחלקו הראשונים וקי"ל דוסתות דרבנן, אבל מקצת רבנים פסקו דוסתות מדאורייתא ומקרא דוהזרתם, "ויש מכריעין לפסוק כשניהם לומר שוסתות דאורייתא לאסור תשמיש ומפני שהתשמיש מעורר את הדם, אבל לענין אם לא בדקה בשעת הוסת ובדקה עצמה אח"כ ומצאה טהור אין אומרין וסתות דאורייתא לטמאה עכ"פ, אלא דרבנן ושמה לא בזמנו בא וטהורה". וכן עי' ברא"ה בבדק הבית (ד.) שכתב "אפילו למי"ד וסתות דרבנן אפי' בריא לה שלא ראתה אסור לה לשמש משהגיע וסתה כל אותה עונה, כיצד אם רגילה לראות בסוף היום או בסוף הלילה אסור לו מאותה עת עד חשכה או מאותה זמן עד זריחת השמש, ואיסור זה מה"ת מדכתיב ווהזרתם את בניי מטומאתם לפי שדרכו של דם לבא בהרגל התשמיש" (וע"ש במשמרת הבית במה שהאריך לחלוק עליו). ועי' בריטב"א בשבועות (יח: ד"ה לעולם) שכתב "והוי יודע דסמוך לוסתה האמור כאן אינו סמוך לוסתה האומר לקמן שהוא עונה או יום או לילה ומדברנן בעלמא דהא קי"ל וסתות דרבנן, אלא ר"ל לאחר שהגיע וסתה או קודם מעט בסמוך ממשי".

ולפי"ז אפי"ל ברש"י (וכי"פ כמה אחרונים) דמש"כ דהלמ"מ דמחזקין לה בטומאת ספק כוונתו ע"ד הנוב"י הנ"ל, דלא היה יכול לפרש דטעמא דמ"ד וסתות דאורייתא משום דכתיב והזרתם דהלא גם מ"ד וסתות דרבנן מודה לזה, וכל המחלוקת אינו אלא לענין אם כבר עבר שעת הוסת ולא בדקה אם טמאה או לא וכמוש"פ רש"י להדיא לקמן (טז). בביאור שאלת הגמ' אי וסתות דאורייתא או דרבנן, ולכן פרש"י דיש הלמ"מ דמחזקין לה בחזקת טמאה הגם דיש לה חזקת טהרה המנגדת להחזקה דאורח בזמנה בא, וחיישין לשמא ראתה. ועד"ז יש לפרש ג"כ בדעת הרא"ש שפי" כרש"י הנ"ל דהוא הלמ"מ. ולא עוד אלא דבזה אפי"ל מה שהקשו הראשונים על שיטת הרא"ש שפסק בסוגיין כמ"ד וסתות דרבנן וביבמות (פ"ו, ח') כתב דסמוך לוסתה חייב לפרוש מדאורייתא, ולפי הנ"ל א"ש טפי דבסוגיין איירי לאחר הוסת אם לא בדקה וביבמות איירי בפרישה לפני הוסת. (אבל עדיין צ"ב דכ' התוה"ר בהוריות (ח: על הגליון) דקרא דוזהרתם אינו אלא אסמכתא בעלמא דקי"ל וסתות דרבנן, וע"ע ברא"ש בסוגיין שהק' דאם מוזהרתם אמרי' דיש לחשוש שתראה א"כ בעבר וסתה כ"ש דיש לחשוש שראתה, וצ"ב. ואולי י"ל ע"פ הריטב"א הנ"ל).

אבל עדיין יש להעיר דאינו מוכח ברש"י כהחידוש של הנוב"י דהחשש הכא הוא ע"ד שמא ימות, דהלא הרא"ה והמאירי הנ"ל פירשו דהאיסור דאורייתא הוא מחמת שהתשמיש מעורר הדם ולא משום דל"ל חזקת טהרה לענין שמא תראה, וראיתי בביאורים בחי' ריטב"א (מהדורת קוק סי' טז) שהעיר דכן משמע קצת ברש"י עצמו שפי" בהוריות (שם) "פרוש מן הנדה כלומר בסמוך לוסתה כדי שלא תהא רואה בשעת תשמיש".

ובאמת בלא"ה ע' באחרונים שהעירו על עיקר דברי הנוב"י מכמה טעמים (וכן העירו כמה מבני החבורה): א. דלפי שיטתו דיש חזקת אורח בזמנו בא נגד חזקת טהרה א"כ נשארה בספק וקי"ל ספק דאורייתא לחומרא. ב. ע' בספר צלעות הבית (בסו"ס בית מאיר לאהע"ז, סי' יג') שהעיר דחזקת טהרה וחזקת אורח בזמנו בא א"א לשניהם לשמש כאחד דמיד בהגיע זמן הוסת חזקה קמא אזלה ובאתה האידך כי חזקת טהרה לא שמשה אלא עד הוסת ובאותה יום עלולה להשתנות (וכנ"ל דזהו מש"כ הבינת אדם דבשעת וסתה לכו"ע אסורה מדאורייתא כיון דעל שעה זו ודאי ל"ל חזקת טהרה). ג. ע' בפרדס רימונים (פתיחה כוללת אות ז' ע"ש שהאריך) שהק' דלפי דבריו דחיישין שמא תראה א"כ איך מותר לשמש עם אשה שאין לה וסת ניחוש שמא תראה בשעת תשמיש כיון שעל להבא ליכא חזקה וא"כ כשם שאסורה לשמש ביום הוסת מדאורייתא שמא תראה כך אסורה לשמש עם אשה שאין לה וסת מספק דאורייתא. [וע' מש"כ הנוב"י לפרש בס"י נו'].

ולכא' טפי עדיף לפרש דברי רש"י ע"פ מש"כ החו"ד הנ"ל דמאן דס"ל דוסתות דאורייתא משום דלא הרגישה, וא"כ סברא זו אינו אלא אחר שכבר עבר וסתה אבל קודם וסתה חייבת בפרישה מדאורייתא שמא תרגיש ותראה בשעת וסתה, וכי"פ הערוה"ש בדעת רש"י והרא"ש. ולפי"ז צ"ל דביאור ההלמ"מ הוא דחיישין שמא ארגשה ולא אדעתה, והגם דבד"כ לא חיישין לזה וכמו שראינו בסוגיא דכתמים דפרש"י (נח). דהרואה כתם אסורה מדרבנן שמא ארגשה ולא אדעתה אבל מדאורייתא לא חיישין לזה כלל, אבל בוסתות יש הלמ"מ דבשעת הוסת מסתבר שהרגישה ולא אדעתה וממילא מחזקין לה בטומאת ספק.

אבל לפי"ז יל"ע בביאור הגמ' בדף טו. דקתני במתני' כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה. וצ"ב מאי קאמר האשה, דאם אמרה טמאה אני בודאי א"א להחזיקה בחזקת טהרה, ולכאורה צ"ל דאיירי אפילו בישה וכדאיתא לעיל (יב). דחמרין ופועלים וכו' נשיהם להם בחזק"ט ובאין ושוהין עמהם בין ישנות בין ערות, ובאמת כ"פ הרמב"ם (איסור"ב ד', ט'). אבל א"כ צ"ב דבגמ' איתא דאליבא דרבב"ח אפילו בבא מן הדרך אחר שהגיע שעת וסתה הרי היא בחזקת טהרה כיון דוסתות דרבנן, ואם וסתות דרבנן רק משום שלא הרגישה בשעת וסתה, א"כ בישה איך אפשר להחזיקה כטהורה דאולי הרגישה בשעת וסתה. (וע"ע בחזו"א סי' פ' מה שהקשה על החו"ד).

ולכאורה צ"ל כמוש"כ התוס' דאיירי כשהתה אחר וסתה שבעה ימים שיכולה לטבול וממילא יש ס"ס, ספק הרגישה ואפילו הרגישה וראתה דם אולי טבלה, וע' במשנה אחרונה (נדה פ"ב, ד') שפי' דמה"ט ליכא חיוב בירור דכיון דאיכא ס"ס ממילא ליכא חיוב בירור. אבל ברש"י א"ל כן, דפי' דלמ"ד וסתות דרבנן היכא דלא ידעינן אי בדקה אי לא בדקה לא מספקין לה בטומאה ומשמע דמותרת מיד לאחר וסתה ולא הוצרך לאוקמא בשהתה ז' ימים אחר וסתה.

ואפ"ל ע"פ מש"כ הרמב"ן לתרץ הקושיא האחרונה ששאלנו בתחילת דברינו דאמאי ליכא חיוב בדיקה בעבר וסתה כדאיתא לקמן (טז), וכ' דבמילי דרבנן סמכין על הא דבבא מן הדרך איכא תביעה ואם הייתה טמאה הייתה אומרת. אבל לכא' גם זה אינו פשוט כ"כ דהלא אם הרגישה וראתה יש איסור דאורייתא וא"כ על הצד שהרגישה איך אפשר לסמוך על התביעה. ואולי י"ל כהתי' השני ברמב"ן שכתב "א"י כיון דלא ידעינן תולין שמא בדקה ומצאה טהור או שלא ראתה והייתה טהורה" ומשמע דהיינו מטעם ס"ס, וא"כ אפי"ל כמוש"כ המשנה אחרונה הנ"ל דבס"ס ליכא חיוב בירור. אבל עדיין צ"ב דפשוטות משמעות רש"י היא דמותרת אפי' בלא ס"ס. ולכאורה צ"ל כמוש"כ בהגהות חשק שלמה דהא דאמרי' דנשיהם להם בחזק"ט היינו דא"צ בדיקה אבל שאלה מיהו צריך, והיינו דלא כהרמב"ם בפיהמ"ש דמותרת בלא שאלה כלל וכמוש"כ בהל' איסור"ב (שם) דמותרת אפי' בישה ולא חילק בין לא עבר שעת וסתה לעבר שעת וסתה, אלא לרש"י כל הנידון בסוגיין הוא לענין בדיקה וכמוש"פ במתני' דהחי' דהחזק"ט היינו דהגם דלענין טהרות בעי בדיקה לפני תשמיש אבל לענין בעלה כל כמה ששאלה לדעת אם טהורה היא תו א"צ בדיקה כלל. והא דפרש"י בע"ב (ד"ה מחשב) דבעברה ז' ימים מיום וסתה אמרי' טבלה וא"צ לשואלה, היינו משום דכיון דאיכא ס"ס לא רק שא"צ בדיקה אלא אפילו שאלה א"צ וכמוש"כ המשנ"א דבס"ס ליכא חיוב בירור.

אבל יש להדגיש דיש כמה ראשונים שפי' דלמ"ד וסתות דרבנן היינו דאפילו לחשוש שהוסת יגיע אינו אלא דרבנן, דהלא כתבו הר"ן (בשבועות) והראב"ד דקרא דוזהרתם אינו אלא אסמכתא בעלמא, וכן מוכח מהמאירי שכתב דיש מכריעין לאסור תשמיש לפני הוסת מדאורייתא אבל פי' הראשון נר' עיקר - דגם תשמיש אינו אסור מה"ת. וע"ע ברשב"א דס"ל דאפי' ראתה דם בשעת הוסת עצמה אם יש לה מכה תלין בה כיון דוסתות אינן אלא דרבנן ומדאורייתא יש לה חזקת טהרה (דלא כתוס' טז). שפי' דתלין במכה דוקא במרגשת שבא דם זה מן המכה. לפי"ז צ"ב כנ"ל מ"ש חזקה זו מכל חזקה שהוא דין דאורייתא, וצ"ל כמוש"כ החזו"א (פ', ז') "דכיון שהימים חלוקין במאכל ובמשתה ובשינוי האויר אשר כל אלה עלולין לשנות את זמני הראיה לכן אין להוציאה מחזקתה" (ועד"ז כי החת"ס יו"ד סי' קעה' בדעת הר"ן), וא"כ מן התורה א"צ לחשוש להוסת כלל, לא לפרוש בשעת הוסת וסמוך לה ולא לטמאה בעבר הוסת ולא בדקה.

ימי הנדה והזיבה (נדה לט).

קתני במתני (לח): "כל אחד עשר יום בחזקת טהרה" והכוונה הוא ל"א יום שבין נדה לנדה וכדפרש"י. ועי' בגמ' דנשנו ד' פירושים בביאור האי דינא דמתני: לרב יהודה ר"ל שאינה צריכה בדיקה, לרב חסדא ר"ל דאליבא דר"מ דס"ל דאשה שאין לה וסת אסורה לשמש אפ"ה מותרת היא לשמש בימי זיבתה כיון שהיא בחזקת טהרה, לרבא כוונת המשנה לחדש דאם ראתה דם בימים אלו דיה שעתה, ולרב הונא ב"ח אמר שמואל מתני' בא לומר שאינה קובעת וסת בתוך ימי זיבתה.

[אגב, המהר"ם העיר דלכאורה רק לפי רב יהודה דמתני' בא לחדש דין לענין בדיקה א"ש סיפא דמתני' "אבל ימי הזב וזבה ושומרת יום כנגד יום הרי אלו בחזקת טומאה", דר"ל שהן בחזקת טומאה לענין שצריכים בדיקה בימים אלו (וכמו שפי' הרמב"ם בפיהמ"ש באמת), אבל לשאר התי' צריך ביאור דהלא סיפא דמתני' אינו המשך מהרישא. ועי' בחכמת בצלאל שביאר דכו"ע ס"ל כרב יהודה רק דפירשו דמתני' בא לחדש עוד דין, והיינו משום דקשיא להו מאי דקתני במתני' "ישבה לה ולא בדקה" במאי איירי, דבהמשך מתני' קתני שגגה נאנסה והזידה וא"כ ישבה לה לאתווי מאי, ועי"כ דיתור זו בא להורות דבבא אחרינא היא וכדפרש"י ובא לחדש דרך אלו הנשים צריכות בדיקה אבל ב"א ימי זיבה א"צ בדיקה, וא"כ לכו"ע סיפא דמתני' "אבל ימי הזב והזבה וכו'" דאיירי לענין החיוב בדיקה הוא המשך מהרישא].

והנה להאי תירוצא דרב הונא בר חייא דאין אשה קובעת וסת בתוך ימי זיבתה, לכאורה צ"ב טובא על שיטת הרמב"ם. דהנה ידוע שנחלקו הרמב"ם ושאר ראשונים לענין מנין ימי הנדה והזיבה, דע' ברמב"ם (איסורי בי' ו') שכי' "כל ימי האשה מיום שיקבע לה וסת עד שתמות או עד שיעקר הוסת ליום אחר, תספור לעולם שבעה מתחלת יום הוסת ואחריהן אחד עשר, שבעה ואחריהן אחד עשר. ותזהר במנין כדי שתדע בעת שתראה דם אם בימי נדה ראת או בימי זבה. שכל ימיה של אשה כך הן שבעה ימי נדה ואחד עשר ימי זיבה אא"כ הפסיקה הלידה כמו שיתבאר".

אבל הרמב"ן (נד). האריך להוכיח דלא כהרמב"ם ועי"ש דפליג עליה בתרתי: חדא, דלעולם אינה מתחלת ימי הנדה (השניים) עד אחרי שגמרה ימי הזיבה. ולמשל, אם ראתה ג' ימים בימי זיבה נעשית זבה גדולה וצריכה ז' נקיים, ואפ"י אם ראתה דם בתוך הז' נקיים וסתרה וחזרה למנותן וסתרה (ואפ"י שפעה דם ק' יום) אינה אלא זבה שסותרת ורק אחר שתשלים ז' נקיים ותראה עוד פעם תחזור לתחילת ימי נדה. ועוד, שאין זיבה אלא ב"א יום הסמוכין לשבעה שראתה בהן נדות, דהיינו אם עבר י"א ימי זיבה ולא ראתה בהן וכן לא ראתה בז' ימים שאח"כ הראוים לנדה, וראתה אח"כ ביום כ"ז אין יום זה נחשב כראייה בתוך ימי זיבה אלא הרי זו תחלת נדה. ועי"ש ברמב"ן שסיים ותזהר במנין זה שכבר טעה בו מגדולי המחברים. וכשיטת הרמב"ן כן פרש"י (ערכין ח. ד"ה פתח) ורבינו יונה (ברכות כא: בדפי הרי"ף ד"ה בנות).

והקשו הראשונים על הרמב"ם דאיך אפשר לומר דעונה בינונית ל' יום, והיינו דסתם נשים רואין לסוף שלשים יום, הלא לשיטתו יום ל' הוא בתוך המנין של ימי זיבה ובסוגיין (לט). אמרי' דכל י"א יום האשה בחזקת טהרה שאינה יכולה לקבוע וסת בימים אלו. ועי"ק, דע' במהרש"א ומהר"ם בסוגיין שהוכיחו דלא כהרמב"ם מהא דאיתא (ע"ב) "נדה ופתחה מעשרין ז' מנינ" ויהיו דאפי' לרב פפא מונין חשבון הוסתות מכ"ז אע"פ שהוא יום הראוי לזיבה מראיית הוסת, ועי"כ דאין נקראין ימי זיבה אלא אחר שהיה לה ז' ימי נדה, וכל זמן שלא ראתה בז' ימי הנדה אז מתי שתראה ואפ"י לאחר כמה ימים תחלת נדה היא, ובאמת כבר קדמם הרמב"ן הנ"ל (נד). בראיה זו.

אבל עי"ש במהרש"א ומהר"ם דגם לשיטת רש"י ודעימיה צב"ק, דהלא איתא "הייתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום כ' זה וזה אסורין לשמש", וביאר רב יהודה אמר שמואל דר"ל ט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראייתה דבימי נדתה קאי לה, אבל ט"ו לראייתה דבימי זיבתה קאי לא קבעה. וצ"ב דהלא לרש"י אה"נ דהראיה הראשונה דט"ו הייתה בימי זיבה, אבל לאחר ג' ימים (ביום י"ח) גמרה ימי זיבתה, וכיון שלא ראתה עוד פעם עד יום ט"ו (דהיינו ביום כ"ט לראייתה הראשונה) א"כ עכשו מתחלת ימי נדה, ונמצא דהראייה השניה לא הייתה בימי זיבה. ועי"ש במהרש"א שכתב דאה"נ דמה דאיתא דט"ו בימי זיבתה קאי היינו משום הראיה הראשונה והשלישית, אבל עי"ש במהר"ם שכתב דאיירי בראתה עוד כמה פעמים בט"ו וממילא בפעם הראשון והשלישי והחמישי כבר קבעה וסת בימי זיבתה.

[אגב, עי' במי נדה שהעיר דאמאי לא אוקמא הא דהייתה למודה לראות בט"ו דאיירי בימי החדש ותו ליכא להקשות דהוי בימי זיבה, וראיתי בשם חכ"א שר"ל דמכאן ראייה להרמב"ן דליכא וסת לימי החדש וא"כ ע"כ איירי בהפלה. אבל צב"ק אמאי לא הביא הרמב"ן גמ' מפורשת זו כראיה לדבריו. ואולי י"ל דבפשטות הלשון משמע דאיירי בהפלגות, דבעמוד ב' איתא ריש ירחא וכ"ה בירחא, וכן לקמן (סד). איתא להדיא ראתה בט"ו לחדש זה וכו' משא"כ בסוגיין דלא הזכירו החדש כלל. והגם דלקמן (שם) איתא הייתה למודה לראות יום עשרים ושינתה ליום שלשים, והתם ע"כ איירי ביום החדש (חוץ מכפי שפי' הרמב"ן) אולי י"ל דשאני' דמוכרחים לפרשו בימי החדש, ועיין].

והנה בדעת הרמב"ם עי' בחו"ד (קפג, א') שביאר ע"פ מש"כ הרמב"ם במק"א (איסורי בי' ח', ט') "אשה קובעת וסת בימי נדותה שאין רואה בהן" והיינו דאיתא בגמ' (יא). דאשה קובעת וסת בימי נדותה ממעיין סתום וכתבו הראב"ד ורמב"ן דה"ה דקובעת וסת בימי זיבתה ממעיין סתום, וכ' הנו"כ בדעת הרמב"ם דפי' מעיין סתום ר"ל הימים שאינה רואה בהן בפועל ואין אלא ימי נדה וזיבה בחשבון, וממילא א"ש הא דסתם נשים רואין ל' יום, דעל אף שהם ימי זיבה אפ"ה קובעת בהן וסת כיון שאין ימי זיבה אלא לפי חשבון. ועי"ש עוד שכתב לדייק מלשון הרמב"ם שכתב דהספירה של ז' וי"א שחזור חלילה הוא "מיום שיקבע לה וסת עד שתעקר הוסת" ומבואר דדוקא אשה שאין לה וסת סופרת לעולם ז' וי"א, אבל אשה שיש לה וסת מתחלת לספור מיום וסתה ימי נדותה אף שחל יום הוסת באמצע ימי הזיבה משום דרחמנא אמר גבי זבה "בלא עת נדתה" ויום הוסת עת נדתה היא, וא"ש מה דאיתא בסוגיין דמנין מיום כ"ז אע"ג דהוא באמצע ימי זיבה. (אבל יל"ע בזה דהלא בסוגיין מבואר דנדה ופתחה מנין מכ"ז אפילו לא ראתה ביום כ"ז אלא פעם א' ואינה וסת הקבוע לה, וא"כ על וסת שאין קבוע לכאורה אין לומר דעת נדתה היא כדי שתתחיל לספור ימי נדה מינה).

פלוגתא דרב פפא ורב הונא בריה דר"י (דף לט):

איתא בגמ' "וקסבר רב פפא עשרין ותרתי מעשרין ותרתי מנין, נדה ופתחה מעשרין וז' מנין. א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא ממאי דלמא עשרין ותרתי נמי מעשרין וז' מנין" ולכאורה צ"ב מאי ס"ל לרב פפא, דבשלמא לענין וסת דימי החדש אי"ש מה שהיא תמיד חוששת לאותו יום החדש אפי' אם חדש א' לא ראתה כלל (או לא ראתה באותו יום) כיון שעצם היום הוא הגורם וממילא אפי' אם ראתה עשרה ימים אחר וסתה צריכה לחשוש שבחודש הבא יגיע הוסת באותו יום שהיא רגילה לראות בו. אבל לענין וסת הפלגה איך אפי"ל דאם לא ראתה בשעת וסתה אפי"ה בפעם הבא תראה בהפלגה מאותו יום שהייתה ראויה לראות בה, דהלא בפשטות הביאור באשה הרואה בהפלגות שוות הוא כמוש"פ הרמב"ן (סד). "לפי האורח בזמנו הוא בא מתמלא ונופצת לזמן הקבוע שכן הוא טבען של בני"א" והיינו דד"ז דומה לכוס שמטפטף לתוכו מים וכשנתמלא הכוס שופכים הכל ומתחיל המילוי עוד פעם, וכן הוא באשה שכל חודש מתמלא ונופצת, וא"כ תמיד יש למנות אורך וסתה משעת הראייה בפועל דאז מתחלת המחזור הבא ולא משעה שהייתה ראויה לראות בה.

וע' בחזו"א (פה, כט) שביאר דאח"כ "רב פפא דאמר כ"ב מכ"ב מנין סבר דוסת הפלגות ענינו כוסת החדש שאין קביעותו בארך הזמן מראיה לראיה אלא שיום החדש גורם, ה"נ יום האחרון של וסת ההפלגה גורם הראייה בין שראתה באמצע ההפלגה ובין שלא ראתה כמו בוסת החדש דחוששת לוסתה לכו"ע שראתה באמצע ההפלגה אלא דשם נסמן היום ע"פ מנין ימי החדש והכא נסמן במנין ימי חלד". וע"ש בהמשך דבריו שכתב דלפ"ז יוצא "דבעבר ג' פעמים יום כ"ב מכ"ב ולא ראתה נעקר הוסת ואע"ג דראתה בכ"ב מכ"ז (ואח"כ) בכ"ב מכ"ב, דלא שייך הכא לומר דחזרה לקביעות קמייתא לראות מכ"ב לכ"ב כיון שאין ארך זמן שלילת הראיה מענין הוסת אלא חליפת ימי חלד הן המיוחדים את יום הוסת ועל פיהם עבר יום הוסת בלא ראייה". נמצא דנחלקו במציאות, האם מה שהאשה רואית בהפלגת ימים שווים הוא משום דמתמלא ונופצת (כדס"ל לרב הונא בריה דר"י) או דעצם מנין הימים העוברים בעולם הוא הגורם הראייה וכדס"ל לרב פפא.

אבל כבר העירו העולם דחזו"א כתב כן בביאור שיטת הרמב"ן (וע"ש מש"כ בביאור הראיה דר"פ), אבל ביאור זה לא יתכן לפרש"י (בסוגיין) ותוס' (סד. ד"ה איתמר) שפי' דראיית רב פפא "לאו כגון דחזאי ריש ירחא וחמשא בירחא וריש ירחא וחמשא בירחא והשתא חזאי בחמשא בירחא ובריש ירחא לא חזאי" איירי בוסת לימי החדש ולא בוסת הפלגה, וא"כ איך הביא רב פפא ראייה דוסת הפלגות דינו כוסת החדש מציור של וסת החדש. ולי"ע מאי איכא למימר, וצ"ע.

והנה להלכה לא קי"ל כרב פפא, וכמוש"כ הראשונים ממשמעות הגמ' "דכי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוה כרב הונא בריה דרב יהושע", אבל אפי"ה להלכה מבואר בכמה מקומות דאפילו לרב הונא מונין למנין הראוי. דהנה ע"ש בחזו"א (פה, א') שכתב דכל המח' ר"פ ור"ה אינו אלא בראתה ביום כ"ז במקום יום כ"ב, אבל בלא ראתה כלל לכו"ע חיישינן ליום מ"ד דהיינו יום כ"ב ממנין כ"ב שהייתה ראויה לראות בה, "דבסוף כ"ב נגמרו סדרי מרוץ דמה והביאו את סיבת ראיתה אלא שאירע איזה מקרה בגופה שלא אירע בה מקרה הראיה בפועל, אבל מיום זה יחל מחדש חליפת הסדר עד שיביא את ראיתה לסוף כ"ב כוסתה הקיים". ובאמת כ"כ ה"ט"ז (קפט', סק"ל) "דודאי כמו שאם לא ראתה בר"ח אחד שחוששת לר"ח השני שאחריו עד שיעקר ג"פ ה"נ בהפלגת ימים, דאטו ראייה זו היא גורמת לראיית הפלגה שאחריה עד שתאמר כיון שזה בטל ג"כ זה בטל מני"ל לומר כן, דכיון שאין סילוק דמים באשה זו נאמר מה שלא ראתה פעם א' בהפלגה היה דרך מקרה וממילא יש בה עדין דמים יתרים ואורח בזמנו יובא לימי הפלגות כדרכה", וכ"פ הב"י.

ובאמת גם ברמב"ן מצינו עד"ז, שכתב בביאור הגמ' (סד). דבראתה כ' כ' ל' ואח"כ הגיע יום כ' ולא ראתה והגיע יום ל' ולא ראתה והגיע יום עשרים וראתה, דאיירי בוסת הפלגה, וע"ז הק' דכיון דלא מניין מיום הראוי מה זה דאיתא דהגיע יום עשרים וראתה, הלא אינה יום עשרים אלא יום ארבעים. וע"ש שפי' דהכא מניין למנין הראוי כיון דרגליים לדבר דלמנין הראוי חזרה לראות. ומבואר בדבריו דהגם דאיהו גופיה פ' דוסת הפלגה מיוסדת על מה שהאשה מתמלא ונופצת אפי"ה אם למעשה ראתה בחשבון הימים שראוי לראות אמרי' דחזרה לראות ביום הראוי. ולכאורה גם ע"ז אפי"ל "מידי דהוי אתרנגולתא", דאם למעשה חזרה להטיל ב' ימים זא"ז אז יש לנו הוכחה דחזרה להטיל כדמעיקרא. אבל יש להדגיש דהרמב"ן איירי רק לאחר שכבר ראתה אז תלינן במנין הראוי, אבל ה"ט"ז חידש דאפי' לכתחילה חיישינן למנין הראוי.

וע"ש עוד בחזו"א שכתב דאם ראתה ביום כ"ב וגם ביום כ"ז, אז לכו"ע מכ"ב מנין דזהו עיקר וסתה ואמרינן דראיה של כ"ז מקרה בעלמא הוא. והוא ע"ד מה דאיתא בהמשך הגמ' דמים יתירי הוא דאיתוספו בה. ולכאורה את"ל דביאור וסת הפלגה הוא דומה לכוס "שמתמלא ונופצת", א"כ מה בכך שראתה ביום כ"ב, הלא כשראתה ביום כ"ז היא רוקנה כל דמה והתחילה מחזור חדש ומהו הסברא למנות ליום כ"ב. והאמת הוא דד"ז הוא מחלוקת גדולה בין הפוסקים, דע' בסי' קפט' (סעיף יג') שכתב הטור בשם הרמב"ן דבראתה בר"ח ניסן ובכ' ניסן חוששת לר"ח אייר מפני ר"ח ניסן, אם לא ראתה בו חוששת לט' אייר שהוא שיעור הפלגה של העשרים יום מר"ח ניסן עד כ' ניסן. וע"ש בב"י שתמה דמשמע דאם ראתה בר"ח אייר אז אינה חוששת לט' אייר, וצ"ב אמאי אינה חוששת אולי תקבע וסת להפלגות של עשרים יום, וע"ש בב"י ובדרי"מ מה שתי'. וע"ש בב"י שתמה דאם ראתה בר"ח אייר תו ליכא הפלגה של עשרים יום אלא הפלגה של י"ב יום ואין מקום לחשוש לט' אייר (וע' מש"כ עליו ה"ט"ז וע"ע בנקוה"כ שם). ומוכח מהפוסקים הנ"ל דאפי' למה דקי"ל כרב הונא בריה דרב יהושע לאו כל הפלגה מפסקת (וכן מבואר בפי' הרמב"ן בסוף לט: ע"ש). ובכל הנ"ל מבואר דאין המחלוקת דרב פפא ורב הונא בריה דר"י פלוגתא כ"כ רחוקה, וגם אליבא דרב הונא אינו מופקע לחשפן כפי החשבון הראוי, ולא בכל הפלגה מתחילין מחזור חדש, וע'.

טומאת אשה מדאורייתא ומדרבנן (נדה דף נז:)

ננסה להסביר בקיצור דיני טומאת האשה ע"י ראייה, בדיקה, ומציאת כתם בגופה ובחלוקה, ועי"ז בעזה"י נוכל להבין כמה דברים בביאור הסוגיא ושיטת הראשונים. הנה פשוט דבראיתא דם ע"י הרגשה בין שנמצא על בגדיה, בשרה או עד הבדיקה, טמאה האשה מה"י לכו"ע וכדאמר שמואל "שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה" וכ"כ הרמב"ם (איסורי ביאה ט', א') "אין האשה מתטמאה מה"י בנדה או בזיבה עד שתרגיש ותראה דם ויצא בבשרה".

אבל יל"ע מה דינה בבדקה בעד ומצאה דם עליה אבל לא הרגישה. ובפשטות ד"ז תלוי בחקירת האחרונים (מובא בסד"ט (קצ', סקצ"ג ד"ה וטרם אכלה) בביאור הא דאמר שמואל דבבדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה משום שלא הרגישה, ובאמת כבר נחלקו בזה הראשונים, האם טעמו משום דאע"ג דידעינן בודאי שהדם ממנה, אפ"ה גזיה"כ היא דבעינן הרגשה, וכל כמה שלא הרגישה חסר הסיבה לטמאה וממילא מדאורייתא טהורה היא, וכן מבואר ברשב"א לקמן (נח). שביאר הא דאיתא "אלא אפילו קרקע דמבדק שפיר דאיכא למימר מגופה אתיא טהור" וכ' הרשב"א "דאיכא למימר" לאו דוקא ור"ל דודאי הדם ממנה (ואפ"ה טהורה כיון שלא הרגישה), וכן משמע מתוס' (נח. ד"ה מודה שמואל) שהשיג על רש"י וכתב "דאפילו מוחזק לה שלא הרגישה טמאה הואיל וראתה דם נדות" וצ"ב מה"י שראתה דם נדות אולי הדם לא יצאה ממנה, וע"כ שפי' דאע"ג דידעינן שהדם ממנה אפ"ה טהורה מה"י כיון שלא הרגישה (ועי"ש בסד"ט מש"כ בדעת תוס'). וכן מוכח מתוס' נז: שכתבו בזמן רחוק אפ"ל ארגשה ולא אדעתא.

אבל ע' בתוס' הרי"ד שפי' הדין של שמואל בע"א, דכיון שלא הרגישה ליכא סימן שהדם ממנה, ואמרי' אולי לא בדקה שפיר, (ובסד"ט הוסיף דהוא כעין הגזיה"כ "דממזר ודאי אמר רחמנא ולא ממזר ספק" שצריכים לדעת בודאי שהדם זב ממנה). ולפי"ז, במצאה דם ע"י בדיקה ואמרה שלא הרגישה, להרשב"א ודעימיה היא טהורה מן התורה כיון שלא הרגישה, משא"כ להתוס' רי"ד כל כמה שמצאה דם בבדיקה ידעינן בודאי שהדם ממנה ותו א"צ ההרגשה, וממילא טמאה מה"י.

אבל לכאורה צ"ב טובא לפי' התוס' הרי"ד מהמשך הגמ', דאיתא לעולם דארגשה ואימור הרגשת מ"ר היא וממילא בעומדת טמאה דאמרי' הדור מ"ר למקור ואייתי דם משא"כ ביושבת, וצ"ב איך אפשר לטמאה בעומדת כל כמה שיש אפשרות שההרגשה הייתה הרגשת מ"ר, דהלא ליכא סימן ובירור שהדם ממנה, וכן יש להקשות לקמן בהא דמטמאין דם משוך על העד, הלא יתכן שההרגשה הייתה הרגשת העד. וצ"ל דגם זה נחשב בירור, והיינו דבאמת יש להקשות עד"ז גם לשיטת הרשב"א ודעימיה ממתני' דנמצא על שלה דקתני אתיוס טמאים וחייבין בקרבן ולאח"ז טמאים מספק ופטורים מן הקרבן, וביאר הגמ' דאיירי בארגשה וממילא אתיוס הן טמאים וחייבים בקרבן, והא דאינס חייבים בקרבן לאח"ז, דאימור הרגשת שמש הייתה. ותמהו האחרונים (סד"ט, נוב"י, וחכמ"ב) דא"כ איך אפשר לחייבם קרבן בנמצא על שלה אתיוס, הלא אפשר דהרגשת שמש הייתה ומה"י טהורה היא והקרבן הוא חולין לעזרה. ות"י ע"פ הרמב"ם שכתב (שם) "ואם לא הרגישה ומצאה דם לפניו מן הפרוזדור הרי"ז בחזקת שבה בהרגשה" וממילא במצא דם אתיוס ע"י בדיקה וחזקת הדם שבה בהרגשה, ובאמת הרגישה, אמרי' דודאי ההרגשה הייתה הרגשת דם וממילא חייבים בקרבן.

ולפי"ז י"ל דגם לעיל בעומדת ומצאה דם במ"ר וכן בדם משוך הנמצא בעד, י"ל דכיון דהסתמא דמילתא דהדם הייתה ממנה, וחזקת הדם שבה בהרגשה, והכא הלא הרגישה, הוי כודאי הרגישה וטמאה גם את"ל דבעינן ראייה מבוררת שהיא מגופה, דרך בבדקה קרקע עולם שלא הרגישה כלל אמרי' דאולי לא בדקה שפיר, משא"כ הכא דהרגשה ויש את הסימן שהדם יצאה מגופה, דינינן ליה כודאי וטמאה. אבל עדיין צ"ב בנמצא על שלה, דמאי קשיא להו "אי דלא ארגשה אתיוס אמאי חייבין בקרבן" הלא הכא דנמצא ע"י בדיקה ידעינן בודאי דמגופה אתיא וא"צ הרגשה. ובאמת ע"ש בסד"ט שכתב דודאי בהה"א ס"ל לגמ' דטעמא דשמואל משום דליכא סיבה לטמאה (דקשה קושיית תוס') אמאי לא הק' הגמ' מכמה משניות, וע"כ צ"ל כמו שתי' דשאנ"ה דהוא זמן מרובה ואיכא למימר ארגשה ולא אדעתא, וזה רק שייך את"ל דהרגשה היא סיבה לטמאה ולא רק סימן). ורק למסקנא י"א דהוא סימן (והיינו דמאי דאיתא "אבל קרקע עולם דאיכא למימר דמגופה אתיא טהור" הקמ"ל הוא דאפ"ה אמרי' דילמא לא בדקה שפיר). אבל צ"ב לפרש כן בתוס' הרי"ד, דהלא הוא פי' כן בדעת שמואל בתחילת הסוגיא. ואולי צ"ל דק"ל דכדי לחייב קרבן, שלא יהיה חשש חולין לעזרה חייבין לדעת במאה אחוזים שהדם ממנה, וכל כמה שלא הרגישה אפ"ל דאפי' מצאה דם ע"י בדיקה אולי מכה יש לה באותה מקום, אבל לפי"ז יוצא דהיא טמאה מה"י ואפ"ה אינה חייבת בקרבן וצ"ע (אבל ע' לעיל יד. שהק' הגמ' על מה דקתני במתני' נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן, וניחוש דלמא דם מאכולת הוא, וכתבו תוס' אבל על דוקות דמטמאין לה אם מצא דם לא פריך דלמא חומרא היא אבל הכא פריך אמאי חייבין בקרבן דךמא מייתי חולין בעזרה ע"ש).

נמצא להנ"ל דבמצאה דם ע"י בדיקה ואמרה שלא הרגישה, להרשב"א ודעימיה לכאורה דינינן דם ככתם ולתוס' הרי"ד כיון דידעינן שהדם ודאי ממנה טמאה מה"י. אבל באמת גם להרשב"א אינו פשוט כ"כ שטהורה מה"י, דע' בכו"פ (ריש סי' קפג) שבכ' דיש ספק עצום בכל בדיקה שנמצא דם על העד אם הוא ספק דאורייתא או דרבנן, וכתב דשאלה זו תלויה בביאור הסוגיא. והיינו דאיתא "לעולם דארגשה ואימור הרגשת עד היא" ואפשר לבאר ב' אופנים, או דהיא אומרת שהרגשה הרגשת דם, והחכמים אומרים שאה"נ כן הוא במשך כיון דכך יוצאת הדם ע"י קינוח, אבל בעגול הקילו חז"ל ואמרו שטעתה ומסתברא ההרגשה הייתה הרגשת העד והיא טהורה, ולפי"ז לא מצינו שחז"ל החמירו בבדיקת עד לומר שאע"פ שהיא אומרת שהרגשה העד אכן אמרי' דבאמת הרגשתה הייתה הרגשת דם וטמאה מדאורייתא מספק.

אבל אפ"ל בע"א ג"כ, והיינו דאימור הרגשת עד היא, היינו שהיא אומרת שלא הרגישה הרגשת דם אלא הרגשת עד, ואמרו חז"ל שאה"נ כן הוא כדבריה בעגול, אבל בעומדת החמירו חז"ל ואמרו שטעתה ומסתברא שההרגשה הייתה הרגשת דם והיא טמאה. לפי"ז אה"נ בכל בדיקה יש חשש שאע"ג שהיא אומרת שלא הרגישה אבל אולי טעתה ותלתה הרגשתה בעד ובאמת ההרגשה הייתה הרגשת דם, ומספק טמאה מה"י. נמצא לפי"ז דגם להרשב"א ודעימיה דהרגשה היא סיבה לטמאה, אפ"ה במצאה דם ע"י בדיקה, ואמרה שלא הרגישה, עדיין טמאה מספק דלמא טעתה, ובאמת כן יוצא מהרמב"ם שכתב (שם) "ואם לא הרגישה ומצאה דם לפניו מן הפרוזדור טמאה שחזקת הדם שבה בהרגשה".

הנה כל הנ"ל הוא בהרגישה או בנמצא הדם ע"י בדיקה ואפילו אמרה שלא הרגישה. אבל בלא הרגישה ומצאה דם חוץ לאותו מקום, בזה אמר' דם זה דינו ככתם וכל הנידון אינו אלא מדרבנן, ואינה מטמאה בפחות מכגריס וכן אינו מטמא בנמצא על בגדי צבעונים או על דבר שאינו מקבל טומאה. (אבל יתכן דגם בכח"ג אם ידעין בודאי שהדם ממנה טמאה מה"ת לדעת התור"י ודעימיה, ואפי' לדעת הרשב"א י"א דאם ידעין בודאי דמגופה אתיא טמאה בכתם אפי' בפחות מכגריס כיון דאי"א לתלות במאכולת).

אבל להלכה יש חילוק איפוא מצאה הכתם, דע' ברשב"א ריש פירקין שכתב דנמצא על בשרה כנגד בית התורפה טמאה איירי אפילו בעברה בשוק של טבחים, והיינו הגם דיש מקום לתלות וקתני' לקמן (נח.): כל מקום שיש לתלות תולין, זהו רק בנמצא על חלוקה אבל בנמצא על בשרה "כיון דמגופה קא חזיא ובגופה אשתכח רגלים לדבר דמגופה אתיא", והיינו דכיון דיש מקום בגופה המוציא דם הפשטות הוא שהדם יצא ממנה ומה שיש אפשרות שניתן משש"ט אינו צד באמת, וכן איתא להדיא בגמ' דאי מעלמא קאתיא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, ופי' הרשב"א (שם) דר"ל דעל חלוקה נמי איבעי ליה לאשתכוחי. ועד"ז תי' הרשב"א קושיות תוס' דלקמן בלבשה ג' חלוקות ועברה בשש"ט תלין אפילו נמצא רק על התחתון והקשו דא"כ בסוגיין בנמצא על בשרה בלחוד ועברה בשש"ט אמאי ליכא למימר כמו"כ דהדם מעלמא אתיא, ותי' תוס' "דהתם לפעמים היא מגלה חלוקה העליון ואתי על התחתון אבל אין דרך לגלות בשרה" וע' ברשב"א שהק' עליו דאפי' לא גלתה גופה יתכן שניתן מבין רגליה, אלא הי"ט דתלין התם כיון שנמצא על חלוקה אבל הכא דנמצא על בשרה "כיון דמגופה קא חזיא ובגופה אשתכח רגלים לדבר דמגופה אתיא" (אגב, לפי"ז ביש לה מכה בגופה המוציאה דם לכאורה ליתא לסברא הנ"ל ואפשר לתלות גם בנמצא על בשרה לחוד). ובביאור המח' יתבאר בהמשך בעז"ה.

ולכאורה אפ"ל דזהו הביאור ברש"י שפי' (ד"ה כנגד) "דאיכא למימר דם מאותו מקום נפל להתם" וצ"ב דמשמע דאיכא למימר נמי דהגיע ממקום אחר וא"כ אמאי טמאה הלא קי"ל דתולין בכתמים, ובאמת אפשר לומר דאיירי בלא עברה בשש"ט וממילא ליכא תליה אבל עדיין אין יודעין בבירור שהגיע מאותו מקום, אבל כיון דאיכא למימר דמאותו מקום נפל להתם דהיינו שהוא כנגד בית התורפה, ממילא מטמאין לה מדרבנן מדיני כתמים. אבל לפמש"כ הרשב"א אפ"ל בע"א ג"כ דאפי' עברה בשש"ט כיון דנמצא על גופה לחוד לא תלין בד"א דמסתברא דמגופה אתיא. וכן מדויק קצת ברש"י (נח. ד"ה בצוארה) שכתב שפעמים שמטה את צוארה לפניה ונופל הדם על תחתית חלוקה ומשמע דדוקא בנמצא על חלוקה יש לתלות כן אבל לא בנמצא על בשרה (אבל ע' בב"י קצ' שמש"כ רש"י הוא לאו דוקא, ולכאורה ע"כ צ"ל כן דהלא אפילו הרמב"ם דס"ל דאין תולין אפי' במאכולת כשנמצא על גופה, מודה דתולין במכה שבגופה ע"ש איסור"ב ט', כב'). וע"ע ברש"י בסוף פירקין שהדגיש (ד"ה אבל כתם) "שעל חלוקה כגריס ועוד בעינין" ומשמע קצת דעל בשרה לא בעינן כולי האי, דנמצא על בשרה חמיר טפי ולא תלין במאכולת. ובאמת ע' ברמב"ם שכתב (שם ט', ו') "שהכתם על בשרה אין לו שיעור" והשיג הראב"ד דהלא רבי ירמיה שאל טיפין טיפין מהו, ואי על בשרה ליכא שיעור מאי שאל. וע' בה"ה שביאר דהרמב"ם לשיטתו פ"י בעיא זו לא לענין צירוף אלא דבטיפין טיפין אולי צורתן מוכיחות עליהן שאין מגופה, ובאמת כן הוא משמעות רש"י ג"כ שכתב (ד"ה מהו) "מי מספקין בדם בנדה או לאו" (ומדסתם ול"פ כלום בשאר האיבעיות משמע דזהו הספק בכולן) וא"ש רש"י לשיטתו. והמקור להרמב"ם ע"ש בה"ה שפי' דאיתא "על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא", והיינו אע"ג דאיכא לספקי במאכולת אפ"ה ספיקו טמא, וע"ע בהגה"מ שהוסיף דהגוף בדוק הוא אצל מאכולת (ע"ד מש"כ הרא"ש).

והנה עד"ז כתב הרא"ה בבדק הבית דאפילו בנמצא על בשרה וחלוקה לא תלין דהלא איתא על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא, ולא חילקה בין נמצא רק על בשרה לנמצא על בשרה וחלוקה, ומוכח דחמיר בשרה דכל דם הנמצא על בשרה לא תלין ואפילו נמצא גם על חלוקה (וע"ש במשמרת הבית שתמה דא"כ יש סתירה מרישא לסיפא, דהלא איתא על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור ולא חילקה בין נמצא על חלוקה לחוד לנמצא על בשרה וחלוקה וצ"ע). אבל מצד שני ע"ש בתורת הבית שהביא מהראב"ד דאפילו בנמצא על בשרה לחוד תלין כשעברה בשש"ט, והק' דהלא גמ' מפורשת היא "איבעית אימא מהחגור ולמטה וכגון שעברה בשש"ט על בשרה טמא דאי מעלמא על חלוקה א"ב ליה לאשתכוחי", ומבואר דלא תלין בנמצא על בשרה אע"ג דעברה בשש"ט, וע"ש שתי דאולי לליב דאיבעית אימא מהחגור ולמעלה חזרה הגמ' מהתי' הראשון ותו ליכא ראייה דלישנא זו לא איירי בעברה בשש"ט כלל (כמוש"פ הרשב"א ודלא כרש"י שכי' להדיא דגם תי' זו איירי בעברה בשש"ט (וכן מדויק ברמב"ם ט', כא').

ובביאור המח' תוס' והרשב"א הנ"ל י"ל דנחלקו אם צריך הוכחה שהדם מגופה כדי לטמאה או איפכא דבעינן הוכחה שהדם אינה מגופה כדי לטהרה (והגם שכתמים מדרבנן, אבל צריך תליה המסתברא), והיינו דתוס' כתבו דל"ש דאיתא מעלמא כיון שאינה מגלה בשרה, ויש הוכחה לטמאה, אבל הרשב"א כתב דשייך שהגיע מעלמא, ואפ"ה כתב דמסתברא דמגופה אתיא, והיינו משום דליכא הוכחה (דהיינו תליה המסתבר) לטהר. ואולי אפ"ל דנ"מ בצירור שמצאה דם על בשרה לחוד גם למעלה מהחגור, דלתוס' אפ"ל דטהרה בכח"ג דאם יש דם למעלה מהחגור מוכח שהגיע הדם מעלמא אע"ג שלא גלתה בשרה וא"כ כמו"כ י"ל לענין הדם שלמטה מחגורה הנמצא על בשרה לחוד (ובאמת כ"כ הגרעק"א קצ', יז' בשם התפל"מ דבכה"ג תלין). אבל להרשב"א דס"ל דגם למטה מהחגור יש אפשרות שהגיע הדם מעלמא אבל כיון דליכא הוכחה שהגיע מעלמא אמרי' דמסתמא מגופה אתיא, א"כ כמו"כ בכח"ג מסברא י"ל דטמאה, הגם שמצאה דם למעלה מן החגור שודאי הגיע מעלמא, דתמיד ידענו שאפשר שהגיע מעלמא ואפ"ה אמרי' כיון דמגופה קא חזיא וכו' רגלים לדבר דמגופה קאתיא, אבל ראייתי בתפל"מ שכתב בדעת הרשב"א דתלין התחתון בעליון ע"ש וצ"ע. (וע"ע בלשון הרשב"א בתוה"ב לענין נמצא על בשרה וחלוקה).

ואולי אפשר להסביר המח' בין הראב"ד (וכן ס"ל להרשב"א) ורש"י אי הל"ב איירי בעברה בשש"ט דלפמש"ב לדעת הרשב"א דצריך הוכחה שהגיע הדם מעלמא, ממילא ס"ל להרשב"א כהראב"ד הנ"ל דבנזדקרה יש הוכחה שהדם מעלמא דאי מגופה, על בשרה איבעיא ליה לאשתכוחי, דא"א שינטף על חלוקה בלי ללכך בשרה ג"כ, והוכחה גמורה היא שבה מעלמא, אבל אפ"ל בדעת רש"י דלא די בהוכחה השוללת הגעת הטומאה מגופה, אלא בעינן תלייה חיובי שאפשר להראות באצבע מאיפא הגיע הדם מעלמא, וע'.

תלייה בכתמים (נדה נח):

קתני במתני "ותולה בכל דבר שיכולה לתלות וכו'" ובגמ' איתא "אמר רב אשי עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים". וכתבו התוס' "אומר הרשב"ם דאפילו יותר מכגריס ואפילו מן החגור ולמטה ואפילו לא נתעסקה ואין לה מכה שיש לה להגלע ולהוציא דם". וצ"ב טובא מאי חדית לן הרשב"ם, הלא כל כמה שיש בה א' מכל הנ"ל, דהיינו או שהוא פחות מגריס או שנמצא למעלה מן החגור או שנתעסקה בכתמים, אז דל מהכא שהוא עיר שיש בה חזירים הא אפילו בלא"ה תולין.

וע' בערוך לנר שהתעורר לזה וכתב לפרש דהרשב"ם היה ק"ל הלשון "אין חוששין לכתמים" שלא נמצא כמוהו בכל הסוגיא והול"ל עיר שיש בה חזירים תולה בהם או כתמה טהור, ולכן מפרש דה"ק אין חוששין לכתמים שאין צריך לחוש לכתמים לבדוק אם יש בו כגריס או אם הוא מן החגור ולמעלה וכד' אלא בכל ענין טהור. אבל עדיין צ"ב לשון התוס' שכתבו "אומר הרשב"ם דמשמע דבא לחדש לן משהו, וביותר דע' בהגהות מיימוניות ואור זרוע שהביאו הרשב"ם להלכה, וצ"ב איזה חידוש להלכה יש בזה. ואפשר לומר בע"א קצת (ואולי לזה באמת נתכוון הערוך לנר) בהקדם ביאור הסוגיא דמאכולת. והיינו דקתני במתני הרגה מאכולת הרי"ז תולה בה עד כמה תולה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר עד כגריס של פול ואע"פ שלא הרגה" ובגמ' איתא "אמר רשב"ג לדברי אין קץ ולדברי חברי אין סוף וכו' אבל נראין דברי רחב"א מדברי ומדבריהם שהיה אומר עד כמה היא תולה עד כגריס של פול וכדבריו אנו מוריס" וכן הביאו כל הראשונים הלכה למעשה דתולין במאכולת עד כגריס ואע"פ שלא הרגה. וצריך להבין איך אפשר לתלות כתם גדול כגריס במאכולת בזה"ז, הלא אנו ידעין דכהיום אינו בנמצא מאכולת כזו שיכולה לגרום לכל כך הרבה דם.

וע' בתשובות החת"ס (סי' קנ', הובא בפתח"ת קצ', י') שכתב דהגם דליכא מאכולת כזו בזמנינו אבל כיון שמתחילה לא גזרו על כתמים אלא משום חומרא דטהרות ולא פלוג רבנן וטמאו אותה גם לבעלה שלא יהא חוכא האשה טמאה נדה לטהרות וטהרה לבעלה וכיון שנאסר במנין אע"פ שבטל טעם טהרות מ"מ הגזירה לא בטלה ועדיין אסורה לבעלה, וכיון שכל עצמה לא נאסרה לבעלה אלא מתק"ח הראשונים אין לנו לסמא אותה אלא בשיעור כתם שבזמניהם שהיה מאכולת גדולה מצויה, אע"פ שבזמנינו אין נמצא כזאת. (ולכאורה אפילו למש"כ רש"י (נט. ד"ה לא להקל) דגזרו על כתמים שלא להקל בנדה גמורה, אפ"ל דר"ל שלא להקל בנדה גמורה לענין טהרות, וכן י"ל בדעת תוס' (נח. ד"ה כרבי) ע"ש ובסד"ט קצ' סקצ"ג).

אבל לכאורה אפשר לפרש בע"א ג"כ, והיינו דכיון דבזמן חז"ל המצב היה "שאיין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם", ולא הנחת בת לא"א שתהיה יושבת תחת בעלה, ממילא בכלל לא גזרו על כתמים קטנים משיעור מאכולת דהיינו פחות מכגריס ועוד. וא"כ אפילו בזה"ז דליכא מאכולת גדולות, אפ"ה כל כמה שאין הכתם כשיעור גריס ועוד טהורה, והיינו משום דבשיעור זו א"צ לתלות במאכולת, אלא דאמר' דמתחילה כיון שהיה אפשר לתלות כל טפה קטנה במאכולת ממילא לא גזרו על כתמים פחותים משיעור זו. ובאמת ד"ז נחלקו בו האחרונים, ולכאורה מוכח דכבר נחלקו בזה הראשונים ג"כ.

דהנה ע' בסד"ט (קצ' סקס"א ד"ה עוד ראיתי) שהביא מהמעיל צדקה דס"ל דעל פחות מכגריס לא הייתה גזירתם ואע"ג דודאי מגופה אתיא, על דרך מה שמצינו שלא גזרו על בגדי צבעונים וכיוצא, וכתב דלפי"ז א"ש מה דסתמו הפוסקים ולא חלקו בפחות מכגריס בין כתם אדום לכתם שחור הגם דבמאכולת אין לתלות אלא כתם אדום, והטעם הוא משום דעל פחות מכגריס לא גזרו חכמים כלל טומאת כתמים, וא"ש ג"כ לשון הטור ושו"ע שכתבו דעל פחות מכגריס לא גזרו חכמים. אבל ע"ש בסד"ט שהביא מהראב"ד (וכן הביאו רעק"א בהגהותיו לסעיף ה') דכתם שחור אפילו פחות מכגריס טמא, ובסו"ד כתב דאין דבריו נכונים ודוקא היכא דאיכא למיתלי במאכולת הוא דטהורה אבל אם ודאי מגופה נפיק אע"ג דשלא בהרגשה אתיא טמאה.

וכדברי הסד"ט מוכח ברמב"ם וכפי מה שביארו ה"ה, דע' ברמב"ם (איסור"ב ט', ו') שכתב "מה בין כתם הנמצא על בשרה לכתם הנמצא על בגדיה שהכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור והנמצא על הבגד אינו מטמא עד שיהיה כגריס" וכתב ה"ה דמקור דין זה ממה שאמרו (נז'): הרואה כתם על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא, וס"ל לרמב"ם דכל פחות משיעור ספק הוא אם הוא דם מאכולת אם לאו, וכבר אמרו שספק בבשרה טמא. ומוכח לפי"ז דס"ל דגזרו טומאת כתמים על פחות מכגריס ורק דתמיד יש תלייה דאפשר שבא ממאכולת, אבל על בשרה אפי' אם אפשר לתלות הכתם במאכולת אבל עדיין ספק הוא וספק על בשרה טמא. ולפי"ז אפ"ל בדעת שא"ר שלא חילקו בין בשרה לבגדיה, דהיינו משום דס"ל דלא גזרו כלל על פחות מכגריס.

אבל אינו פשוט כ"כ, דהלא דעת הראב"ד הנ"ל דכתם שחור פחות מכגריס טמא, ומוכח דאינו בגדר לא גזרו, ואפ"ה ס"ל דכתם על בשרה אינו מטמא בפחות מכגריס. ולכאורה אפ"ל בדעת הראב"ד ב' אופנים. והיינו דהאמת הוא, דצ"ב ראיתי ה"ה מכל על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא, דהלא שם איתא בגמ' דהיינו טעמא משום דאי מעלמא על חלוקה איבעיא ליה לאשתכוחי, וכי"ז א"ש רק כשהתלייה בשוק של טבחים, אבל בפחות מכגריס שהתלייה במאכולת שיכולה להיות על גופה, תו אפ"ל דאי מעלמא על חלוקה איבעיא ליה לאשתכוחי, ומהיכא תיתי דגם ככה"ג נאמר על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא, וממילא אפי' א"ל דגזרו על פחות מכגריס, אפ"ה אפשר לטהר פחות מכגריס הנמצא על בשרה דעדיין יש לתלותו במאכולת. אבל ע' בהגהות"מ [א] שהביא מרבינו שמחה דס"ל כהרמב"ם "שאפי' בפחות מכעין חרדל טמאה שכל הגוף כבדוק אצל דם מאכולת ובבשרה אמרי' ספק טמא ספק טהור טמא" וא"כ לפי"ז ל"ק מה שהק' לעיל על ה"ה, דכוונתו, דאין לתלות במאכולת כיון שהגוף בדוק אצל מאכולת, וא"כ כל הספק אינו אלא אם הגיע מעלמא, ואי הכי על חלוקה איבעיא ליה לאשתכוחי, והדק"ל אמאי ל"כ הראב"ד דעל בשרה טמאה אפילו בפחות מכגריס. ואפ"ל דמודה הראב"ד דהתלייה במאכולת הוא בגדר לא גזרו, אבל רק לא גזרו על מה שאפשר [אפילו בדרך רחוק] לתלותו במאכולת, וממילא על בשרה עדיין שייך מאכולת, דהלא בגמ' לעיל (יד.) איתא רק בנוגע לאותו מקום, דבדוק הוא (או דחוק הוא ע"ש) אצל מאכולת, ומשמע דשאר גופה אינה בדוק אצל מאכולת, ומשמע דשייך במציאות שיהיה מאכולת שם רק דלא שכיח (ואולי משו"ה כתב רבינו שמחה "שכל הגוף כבדוק אצל דם מאכולת") וכיון שכן, ס"ל להראב"ד דגם כתם פחות מכגריס הנמצא על בשרה נכלל ב"לא גזרו" של חז"ל, וטהורה. (ובדעת הרא"ש לענין כתם פחות מכגריס הנמצא על בשרה, ע' בב"י קצ' ח').

ולפי"ז יוצא דא"ל כהמעיל צדקה, א"ש מה דבזה"ז לא מטמאין בפחות מכגריס הגם דליכא מאכולת בגודל כזו, דמעיקרא לא גזרו אלא על כתמים גדולים יותר מכגריס. ולפי"ז אולי אפ"ל עד"ז גם לענין עיר של חזירים דאיתא דאין חוששין משום כתמים, דהינו פשוט ע"ד הנ"ל דהוי כלא גזרו על כתמים בעיר כזו, ואפילו אינו יכול לתלותו בחזירים, וכגון שלא יצאה לחוץ או

שמצאה הדם רק על בשרה דאי מעלמא הלא על חלוקה איבעיא ליה לאשתכחי, אפי"ה אמרי' שהיא טהורה משום דבעיר כזו לא גזרו על כתמים כלל, וזהו מה שבא הרשב"ם לחדש במש"כ דאפילו יותר מכגריס וכו'.

אבל לפי"ז צ"ב מהמשך התוס' שכתבו מהר"י "דאין לסמוך ע"ז עכשיו להקל כשמוצאה כתמים במקום שאין רגילות ליגע בהן חזירים" דמשמע דאירי בעיר שיש בה חזירים רק שאינם רגילים ליגע בהם, והלא לפי הנ"ל מה בכך שאינם נוגעים בחזירים הלא על עיר שיש בה חזירים לא גזרו ומ"ש ממאכולת דהגם שאינם בנמצא בזמננו אפי"ה כתבו כל הפוסקים דעדיין אפשר לתלות בהם עד כגריס, וכנ"ל היינו טעמא משום דמתחילה לא גזרו על כתמים הפחותים מכגריס.

ולפי מש"ב לעיל בדעת הראב"ד, אפי"ל דאפילו ב"לא גזרו" של פחות מכגריס דתלין במאכולת לא הייתה גזירתם בלי חשבון, אלא מחמת הרגילות של מאכולת גזרו שלעולם אפשר לתלות שהרגה מאכולת ואפי' במקומות שלא היו המאכולת שכיחי אפי"ה הושוו מדותיהם לחשוב כל מקום כמקום דשכיחי מאכולת, וכ"כ האגר"מ (יו"ד ג', ג'). וע"ש שכתב דבכתם יותר מכגריס הנמצא חציו על בגד לבן וחציו על בגד צבוע (או בגד שאינו מק"ט) דלפי המעיל צדקה דס"ל דלא גזרו כלל, א"כ גם בכה"ג האשה טהורה, דעל הבגדי צבעונים לא גזרו טומאת כתמים, והחצי הנשאר פחות מכגריס וממילא ל"ל דין כתם, אבל החו"ד ס"ל דבכה"ג טמאה משום שהלא הכתם הוא יותר מכגריס וא"כ ידעין בודאי שאינו ממאכולת, והגם שחציו נמצא על בגדי צבעונים, והחצי הנשאר אינו כגריס, בכה"ג א"א לתלותו במאכולת, ולכא"ז זהו ע"ד הכו"פ הנ"ל דבודאי יצא מגופה טמאה אפי' בפחות מכגריס.

ולפי"ז י"ל דשאני הלא גזרו של פחות מכגריס מהלא גזרו של עיר שיש בה חזירים, דבפחות מכגריס כיון שהיה כ"כ רגיל ממילא הושוו מדותיהם שאפי' במקומות שלא היה המאכולת שכיחי אפי"ה אמרו שיכולה לתלות על כגריס, וממילא גם בזה"ז הגם שמאכולת בגודל כזו לא שכיחי אבל תחילת גזירתם הייתה לכלול גם מקומות אלו, משא"כ בעיר שיש בה חזירים שלא היה שכיחי כ"כ, א"כ הלא גזרו רק היה על העיר הזו שיש בה חזירים בפרטיות, וכל כמה שנפקע ממנה הדין של עיר שיש בה חזירים תו א"א לתלות בהם, וע'.

ובאמת ע' בלשון הרמב"ם (שם פרק ט') שדקדק בלשונו לכתוב ג' פעמים "אין חוששין לכתמים": בדבר שאמק"ט, בבגדי צבעונים, ובעיר שיש בה חזירים. והלא דבר הוא. וכנ"ל א"ש טפ', (וגם א"ש מה שלא כתב כן לענין פחות מכגריס דהלא לפמ"ש"ב לעיל בדעת הרמב"ם אין ההיתר דפחות מכגריס בגדר לא גזרו). ולפי"ז לכא"ז במצאה כתם שחור בעיר שיש בה חזירים עדיין טהורה, הגם שכתב רש"י "שהם אוכלים שרצים ורמשים ומתזין דם" דמשמע שרק מתזין דם אדום של השקצים. משא"כ אם נפרש כהראב"ד הנ"ל דגם בפחות מכגריס חוששין כשהוא שחור, לכאורה גם בעיר שיש בה חזירים יש לחשוש בכתם שחור. אבל ע"ש בראב"ד (אות יב', יג') שכי' הדין דהיה עליו מין א' תולה בה אפי' כמה מינים "דחלוקה זו אבדה חזקתו אע"פ שהיה עומד בחזקת בדוק" ובסמוך כתב "וכן עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמיה" ושמעתי מר"א מרגליות שליט"א דאם נדרוש סמוכים נראה דס"ל להראב"ד דבעיר שיש בה חזירים דינין הבגד כבגד שאינה בדוק מכתמים. וש"מ שכי' הראב"ד להדיא בסוף שער כתמים (הדין הששי) "שיש מקום שאין חוששין לכתמיה בין מרובה בין מועט בין שחור בין אדום כגון עיר שיש בה חזירים וחלוקה שאינו בדוק" ולפי"ז אצ"ל שלא גזרו בכלל, אלא דממילא דינה כחלוקה שאינו בדוק, ולפי"ז א"ש מה דבזה"ז חוששין לכתמים גם בעיר שיש בה חזירים (ויל"ע אם אפשר לפרש כן בדעת הרשב"ם ג"כ).

והנה יל"ע לענין שאר מקומות שאין חוששין לכתמים אם הוא בגדר לא גזרו או דתמיד יש תלייה, ונ"מ בכה"ג דאין מקום לתלות כלל. ולענין פשפשים, ס"ל לרבנן דתלין עד כתורמוס, וכתב הרשב"א דבעיר שמצוים פשפשים כו"ע לא פליגי דתלין (ולכא"ז לפי"ז פחות מכתורמוס הוא ממש הגדר של פחות מכגריס) ובמקום שאינם מצוים כו"ע לא פליגי דלא תלין, כי פליגי במקום מצוי ואינו מצוי דלרבנן תלין ולרשב"א לא תלין. אבל ע' ברא"ש שפסק "פשפש אם הריחה ריחו תולה עד כתורמוס דהוי כנתעסקה בכתמים אבל מסתמא לא תלין ביה משום דלא שכיחי" ולכא"ז פשוט לשונו משמע דלא שכיחי כמאכולת וממילא אין לתלות בסתם (וע' בב"י קצ', ז' שפי' בעי"ג ג"כ) ומשמע לפי"ז דחכמים דס"ל דתלין היינו אע"ג דלא שכיחי, וצ"ב מ"ט תלין בהו, וכנ"ל אפי"ל דכיון דהיו מקומות שהיו שכיחים ממילא הושוו מדותיהם ולא גזרו אלא על יותר מכתורמוס (אבל אינו מוכרח, וע').

ועדיין יל"ע לענין למעלה מהחגור (ולכאורה ה"ה שאר המקומות שאינן כנגד בית התורה) האם צריכים תלייה או אפי' בודאי לא עברה בשש"ט וכד' אפי"ה טהורה, ולכא"ז משמעות הגמ' (נט). דאיתא "היו עליה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה תולה בעליון עד כגריס" דלפמ"ש רוב הראשונים כתוס' דכמו שעליון בא מעלמא כמו"כ התחתון, משמע דצריכין לתלות העליון, דאל"ה איך אפשר לתלות התחתון בעליון כיון דא"צ לדון על העליון בכלל דל"ל דין כתם. אבל ע' בתוה"ב (ז'): שכי' "דעל חלוקה לבד כל שהוא למעלה מן החגור לעולם טהורה ואפי' אין לה במה לתלות ואומרים שמא נתעסקה בכתמים ולא אדעתא או שמא מאכולת נרצפה שם זו אצל זו עד שיעשה יתר מכגריס". ומשמעות לשונו דא"צ תלייה כלל, והכי משמע ג"כ מש"כ דשמא מאכולת נרצפה שם זו אצל זו עד שיעשה יתר מכגריס, דמה"ל לתלות בזה (דלעולם אין תולין ביותר ממאכולת א' בסתם), אבל לפי"ז צב"ק אמאי הוצרך לפרש דאומרים שמא נתעסקה ולא אדעתא וכד', דלכא"ז הוא בגדר דבר שאמק"ט ובגדי צבעונים דלא גזרו עליו כלל. ואולי דהיה ק"ל הגמ' הנ"ל דמשמע דצריך לדיני תלייה, וממילא כ' דלעולם יש לנו תלייה דמהיכן שבא העליון בא התחתון. אבל עדיין צ"ב דרך בעברה בשש"ט וכד' אפי"ל דממקום שניתן על העליון ניתנו על התחתון אבל אם תלין העליון בכמה מאכולת לכא"ז א"א לתלות התחתון בכמה מאכולת, (דלא שנא מאילו היה העליון רק כגריס דתולין העליון במאכולת וא"א לתלות התחתון בעליון). אבל ע' בחי' הרשב"א שפי' כתוס' וכ' דאפשר לתלות בעליון משום ש"נתעסקה במין או שעברה בשש"ט ולא אדעתא". וכן ראיתי בספר חוט שני (עמ' קסב) מהגר"ק שליט"א, שר"ל דכך הייתה תק"ח שאין טומאת כתמים אלא במקום שיכול לבוא ממקורה ואי"ז מדין תליה אלא הוא תק"ח וכו' ואף שלא עברה בשש"ט ולא התעסקה בכתמים ע"ש.

הוספה: ע' ברעק"א (קצ', ה') שהביא מהראב"ד דשחור פחות מכגריס טמאה ומשמע דס"ל, דמה שלא גזרו חז"ל על פחות מכגריס אינו כולל כה"ג שאא"ל שבא ממאכולת, וא"כ איך כתב מיד אח"כ דאין מצטרפין הצבוע להלבן להשלשם שיעור הגריס הלא בכה"ג כיון שהוא כתם אחד, בודאי לא בא ממאכולת. ואולי אפי"ל דשאנ"ה דכיון שאל גזרו על צבעונים ממילא א"צ לדון אלא על הלבן ולא על הצבוע, וא"כ אם החלק של הכתם שעליו יש לדון מדין כתם הוא פחות מכגריס, אפשר לתלותו במאכולת. ולפי"ז צ"ל דמש"כ (שם) דבי' פסים לבנים מצטרפים הגם שיש פס צבוע באמצע, הוא משום דאה"נ רואים הכל ככתם א' (רק דא"צ לדון על הפס הצבוע) וע'.

מצאה דם אחר הטלת מ"ר ובעד הבדיקה (נדה דף נט : ודף יד).

קתני במתני "האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה ועם יושבת טהורה ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה" ובגמ' איתא "מ"ש עומדת דאמר' מ"ר הדור למקור ואייתי דם יושבת נמי דלמא בתר דתמו מיא אתא דם, אמר ר' אבא ביושבת על שפת הספל ומזנקת בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי". ונחלקו הראשונים בביאור הסוגיא. ע' ברש"י שפי' דעומדת טמאה לר"מ דא"א לה לזנק וכיון דעומדת השתינה ולא יכלה לעצור חיישינן דילמא הדור מ"ר למקור ואייתי דם, משא"כ ביושבת כיון דנפק בקילוח כי אורחא אין חשש דילמא הדרי למקור, אבל אה"נ אם שותתת כשהיא יושבת, אידי דאוקמא אנפשה הוא ודינה כעומדת דחיישינן דילמא הדור מ"ר למקור. ונמצא דהמח' ר"מ ור"י הוא בעומדת ושותתת דחלא אין מציאות של עומדת ומזנקת, ונכלל בזה הוא הציור של יושבת ושותתת דדינה כעומדת ושותתת, אבל ביושבת ומזנקת לכו"ע טהורה. ולפי"ז לא מצינו שיחשוש ר' יוסי בכלל להדור מ"ר למקור ואייתי דם, וכנ' דזהו נקודת המח', וכמוש"כ הרשב"א (תה"ק כב:) אליבא דר"י "שחזקת דם שיצא עם המים בשביל המים בא ואין טמא באשה אלא הבא מן המקור". ובהמשך שאלה הגמ' דילמא בתר דתמו מיא אייתי דם, ופרש"י דאולי יצא הדם מהמקור ולא מחמת מ"ר, ושאלה זו לכאורה אינה קשורה להמח' דר"מ ור"י, דזהו חשש חדש דאולי בדיוק כשגמרה לזנק יצאה הדם מהמקור. ומה שלא הק' הגמ' כן דאולי יצא הדם בשעת זינוק, הוא משום דבזה אין חשש וכמוש"כ תוס' "שמה" כ' הסד"ט דהוא משום דתוס' עצמם לא ס"ל הכי. ולכאורה לפי"ז התי' של הגמ' אתיא אליבא דר' יוסי ג"כ, וממילא הגם דקיי"ל כר"י וכדמסיק הגמ', אפ"ה אינה טהורה אא"כ יושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל. (ובב"ח קצא', פי' בע"א, וצ"ב).

אבל ע' בתוס' שפי' דשייך מזנקת גם כשהאשה עומדת, והמח' במתני' איירי רק במזנקת ולא בשותתת, ונמצא דפליגי ר"מ ור"י בעומדת ומזנקת דהוא חדא לריעותא (מה שהיא עומדת ואין רחמה נפתח) וממילא פליגי גם ביושבת ושותתת (הגם דלא קתני כן במתני') דאיכא ג"כ חדא לריעותא (מה שהיא שותתת) אבל ביושבת ומזנקת דאיכא תרתי לטיבותא לכו"ע טהורה, ובעומדת ושותתת דאיכא תרתי לריעותא כ' הרא"ש (שפי' כמו"כ ע"ד תוס') דלכו"ע טמאה. ובהמשך ששאלה הגמ' דילמא בתר דתמו מיא אייתי דם, ביארו תוס' דהיינו בתר דתמה הזינוק ואין המים יוצאין בגבורה הויה לה כמו שותתת וחזרו מים למקור ואייתי דם. וכנ"ל שאלה זו אתיא רק אליבא דר"מ דמטמא ביושבת ושותתת דהוא חדא לריעותא, אבל לר"י ל"ק דאפי' בחדא לריעותא טהורה. א"כ כיון דקיי"ל כר' יוסי ליכא חשש דהדור מ"ר למקור אא"כ עומדת ושותתת דאיכא תרתי לריעותא (ובפשטות בזה אין נ"מ בין עומדת על שפת הספל או באמצע הספל, וע' טור).

[אגב, מבואר דהבינו החשש דילמא הדור למקור בע"א מפרש"י, וכמוש"ב החת"ס (ני"ד סי' קמח' ד"ה תו פליגי), דלרש"י החשש בשותתת הוא כיון דאוקמא אנפשה יש לחשוש דהדוחק החזירו המים למקור, אבל לתוס' גם בשותתת דבתר הזינוק דאין דוחק כלל וכלשון הרא"ש הנ"ל "שאין המים יוצאין בגבורה", אפ"ה יש לחשוש להדור מ"ר למקור והיינו משום שהבינו דבכל הטלת מ"ר יש חשש שיחזור המים למקור אבל כשהאשה מזנקת הדוחק של הקילוח מפקיע החשש הזה].

והנה עדי"ן פי' הרשב"א (תוה"ב כב:) דמסתברא דכל השו"ט בגמ' אתיא אליבא דר"מ דחייש אפי' בא הדם בשעת עשיית צרכים וא"כ ה"נ יש לטמא כל היכא דאיכא למיחש אבל לר' יוסי כיון דבשעת צרכים אתא דם חזקה עם המים בא ואפי' נמצא על שפת הספל ע"ש. והיינו שפי' ע"ד תוס' דכל השו"ט אתיא אליבא דר"מ, אבל אכתי חלוק מדברי תוס', דמהרשב"א משמע דלר' יוסי לעולם אין חוששין דילמא הדור מ"ר למקור ואפילו בעומדת ושותתת דאיכא תרתי לריעותא "דחזקה, דם שיצא עם המים משביל המים בא" ונמצא להלכה לדעת הרשב"א בנמצא דם במים אחר הטלת מ"ר לעולם טהורה.

אבל ע' בהגהות מיימוניות (איסור"ב ה', יז') שפי' כיון דאוקמא הגמ' (לדעת תוס') כל המחלוקת ר"מ ור"י דמתני', בעומדת ומזנקת, משמע דבכל שאר גווני אין מח' כלל, וביושבת ומזנקת לכו"ע טהורה וכדאיתא הגמ', ובעומדת ושותתת וכן ביושבת ושותתת לכו"ע טמאה, וא"כ נמצא דשאלת הגמ' דילמא בתר דתמו מיא אתיא דם, אתיא לכו"ע דגם לר' יוסי דמודה דטמאה ביושבת ושותתת יש לחשוש אחר שפסק כח הזינוק והתחיל השתינה אולי הדור מ"ר למקור ואייתי דם. (ובאמת ע"ש בתשובת המהר"ם מרוטנברג (סי' ק') שלא החליט הפי' הנ"ל וכי' "וימיהו ביושבת שאין מזנקת דלא איירי מתני' מצי' למימר דאיכא פלוגתא וכו'").

וע' בחידושי הר"ן שביאר המח' דר"מ ור"י דלטעמיהו אזלי, דר"מ דחייש למיעוטא חייש ג"כ להדור מ"ר למקור משא"כ לר' יוסי דלא חייש למיעוטא גם הכא ליכא למיחש כיון דדם הבא עם מ"ר מיעוטא הוא, (ולכאורה צ"ל דביושבת ומזנקת הגם דשייך דהדור מ"ר למקור אפ"ה הוי כמיעוטא דלא שכיחא דגם ר"מ אינו חושש לה, דאת"ל דלא שייך כלל בכה"ג דהדרי מ"ר למקור א"כ אמאי מטמא ר"ש בסמוך ביושבת, אי לאו דלר"ש לעולם יש לחשוש דבתר דתמו מיא אייתי דם מהמקור וע"ד שפי' רש"י, והגם שכי' תוס' דלא חיישינן להכי זהו אליבא דר"מ אבל לר"ש גם לזה חיישינן, ועדיין צ"ב). ולפי"ז שאלת הגמ' דילמא בתר דתמו מיא אתיא דם, אתיא רק אליבא דר"מ דחייש למיעוטא, וממילא התי' דאיירינן ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ג"כ אתיא רק אליבא דר"מ, ולר' יוסי אה"נ אפי' יושבת על הספל ומזנקת לתוך הספל טהורה. אבל ע"ש שהוסיף דאם יושב על שפת הספל ונמצא על שפת הספל ולא בתוך הספל טמאה דכה"ג ודאי מוכחא מילתא דבתר דתמו מיא אתיא. וע' בתשובותיו (סי' מט') שביאר יותר דהגם דמוכח דקושיית הגמ' אינו אלא לר"מ אבל האידן שקיל וטרי הגמ' אליבא דר"מ כשלא קיי"ל כוותיה, וע"כ דיש נ"מ גם אליבא דר' יוסי והיינו בכה"ג דלמעשה ישה על שפת הספל ונמצא על שפת הספל דיש הוכחה לטמא ואינו בגדר חיישינן למיעוטא, אבל במצאה דם על שפת הספל ובתוך הספל ליכא הוכחה לטמא לומר שלא באו עם המ"ר, דיתכן כשם שזינקו המ"ר מתחילתן לתוך הספל ואח"כ שותתו על שפת הספל כמו"כ הדם שבא עמהן זינקו ואח"כ שותתו, אבל לר"מ דחייש למיעוטא טמאה בכה"ג דכל כמה דליכא הוכחה לטהר יש לטמאה.

והנה בדעת הר"ן צ"ב טובא כמו שהק' הסד"ט (קצ' סוס"ק צה' ד"ה אמנם) דאיך אפ"ל דר"מ מטמא משום דחייש למיעוטא, הלא איתא לעיל (נד:) דר"מ טימא משום נדה והיינו טומאת ודאי, ואפי' את"ל דמדאורייתא חיישינן למיעוטא אבל אינו

טומאת ודאי אלא טומאת ספק. אבל ע"ש (סד"ט סקס"ד) שביאר אליבא דהר"ן הדמיון דהגמ' (יד.) שדימה מח' הנ"ל דר"מ ור"י למה דפליגי ר' יוסי ורבי בבדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא, דר"י דמטהר באשה שעשתה צרכיה ה"נ מטהר בעד שאינו בדוק, אבל לר"מ דמטמא באשה שעשתה צרכיה כמו"כ יטמא בעד שא"ב, וכן ס"ל לרבי (כר"מ). ולכאורה יש לתמוה איזה דמיון יש, דמאד יתכן דר' יוסי אינו חושש בכלל להדור מ"ר למקור אבל בעד שאינו בדוק יש מקום לחשוש כיון דבדקה בו, וכן לר"מ י"ל דמטמא שם משום דרגליים לדבר כיון דחזיק ליה עלמא וכד' משא"כ הכא דבדקה בעד שאינה בדוק מאי רגליים לדבר איכא. וע"ש שביאר דבאמת לא שכיח שיהדר המ"ר למקור אבל גם מכה בחלחולית לא שכיחא וס"ל דטפי מסתבר למיתלי דם מהמקור כיון דרוב דמים מן המקור אתיא וה"נ בעד שא"ב לא שכיח שתטעה האשה בהרגשת העד אבל גם לא שכיח שהעד שהזמינה יתלכלך, ולהכי אמרי' דטפי מסתבר למיתלי דם מהמקור דרוב דמים מן המקור. משא"כ לר' יוסי כיון דשני הצדדים לא שכיח (כנ"ל) ממילא מוקמינן האשה אחזקתה ומטהרין לה בין בעשתה צרכיה ומצאה דם ובין בבדקה בעד שא"ב לה ומצאה עליו דם.

אבל לכאורה כ"ז אתיא שפיר רק אליבא דהר"ן דס"ל דגם ר' יוסי מודה דכשיש הוכחה (כגון נמצא על שפת הספל) דתלינן שחזרה מ"ר למקור, אבל להרשב"א דס"ל אליבא דר' יוסי דלעולם טהורה ואפי' בנמצא על שפת הספל ואפי' בעומדת ומזנקת דאיכא תרתי לריעותא, א"כ בהכרח דס"ל דכל דם שיוצא עם מ"ר בהכרח משביל של מ"ר בא ואין להסתפק כלל בהדור מ"ר למקור, וא"כ מהו הדמיון לבדקה בעד הבדוק לה דגם בכה"ג יסבור ר' יוסי דטהורה. ואולי בזה אפשר לפרש המחבר שפסק (סי' קצא') כר' יוסי לענין אשה שעשתה צרכיה, ואפי' פסק כרבי ור' חייא דטמאה בעד שא"ב (ובאמת כ"כ הראב"ד), וצ"ב כמו שהקשה הרשב"א על הראב"ד דאם הגמ' מדמה ב' הצדדים להדדי איך אפשר לפסוק כר"י בחדא ולא בהשני, וכנ"ל אפ"ל דה"נ דאין הדמיון עולה יפה וכמוש"כ הראב"ד שם דבעד שא"ב "כיון שבדקה בו ידים מוכיחות ניהו" וע', אבל בדעת הרשב"א שפי' דבשניהם הלכה כר' יוסי צ"ב הדמיון.

ואולי אפ"ל דהנה גם לפמש"ב הרשב"א אליבא דר' יוסי דלעולם לא חיישינן להדור מ"ר למקור, אפי' לכאורה גם ר' יוסי מודה דשייך מציאות כזה, רק דחזקה שמשביל המים באו עדיף כ"כ דאין להסתפק בזה כלל, וראיה לדבר ממה דאיתא (נט:) מהו דתימא ה"מ בדיעבד אבל לכתחילה לא, ואת"ל דלר' יוסי לעולם ליכא חשש של הדור מ"ר למקור א"כ מהו הצד לחלק בין לכתחילה לבדיעבד, וע"כ דגם הוא מודה דיש צד כזה ואפי' לא חיישינן, וא"כ י"ל דבעשתה צרכיה ונמצא דם על שפת הספל, אע"ג דיש הוכחה שבא מגופה ולא עוד אלא כמוש"כ הרמב"ם דאפילו הרגישה גופה ונזדעזע והיינו שהרגישה ויש חשש דאורייתא, ואפי' לא חיישינן, א"כ ה"ה בבדקה עצמה בעד שאינו בדוק הגם דשייכי בה דמים ולא עוד אלא יש חשש ספק דאורייתא אולי הרגישה וטעתה בהרגשת עד, אפי' מה שהעד אינו בדוק עדיף כ"כ (ובפרט להרשב"א דס"ל דעד שאינו בדוק ר"ל שלא בדקה מעולם, רק שלקחתה ממקום מוצנע) דאין להסתפק כלל שבא מגופה, ותולין בהרגשה בהרגשת עד, ועדיין צ"ב. (וע"ע מש"כ בזה החו"ד קצ' סקכ"ד).

והנה אפילו את"ל כנ"ל דבעד שאינו בדוק תלינן שהדם הגיע מעלמא, אבל בודאי אם בדקה בעד הבדוק לה ומצאה דם טמאה, וא"כ צ"ב מאי מקשה הגמ' (יד.) וליחוש דילמא דם מאכולת הוא, הלא בדקה בעד הבדוק ובכל בדיקה יש חשש הרגשה וכמוש"כ הכו"פ מהגמ' (נו:) וכי"פ כל הפוסקים, וא"כ איך אפשר לתלות הדם שמצאה על העד בדם מאכולת. ובאמת לרש"י ותוס' ל"ק כ"כ דמבואר מתו"ד דכל הקושיא אינו אלא לענין קרבן דאיך אפשר להביא קרבן ודאי כל כמה שיש אפילו חשש רחוק שהדם לא הגיע ממנה, וה"ה לענין שריפת תרומה, אבל לדעת הרשב"א דמבואר מתו"ד דשאלת הגמ' היה לענין לטהר האשה לבעלה ג"כ, (כמבואר מסו"ד הרשב"א שכי' דנקטינן לחומרא ואפילו במאכולת רצופה **טמאה נדה**, וע' בב"י) א"כ מאי מקשה הגמ', הלא ספק דאורייתא הוא ואיך אפשר לומר דתלינן במאכולת.

ובאמת יש להקשות כן לא רק על ההו"א של הגמ' אלא גם לפי מה דק"ל להלכה, דקתני לקמן (נח:) "עוד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול טהור משוך טמא דברי ר"א ברבי צדוק" ובגמ' איתא (נו:) דאיידי בדארגשה ואפי' כשהוא עגול תולין לומר דממאכולת הוא, והלא ספק דאורייתא הוא אם הגיע ממנה ובהרגשה או ממאכולת שהיה תחת הכר. וצ"ל דכיון שהוא עגול יש הוכחה גמורה שאינה ממנה ואין להסתפק אולי הגיע ממנה, וכן הוא לשון הטור והרשב"א (תוה"ק) שכתבו "אם הוא עגול טהורה שודאי אינו מדם קנור שאם היה מדם קנור היה משוך" והיינו דיש **הוכחה לטהרה** (ואין להסתפק כלל שמא הגיע ממנה), אבל כל כמה שהוא משוך ליכא הוכחה לטהרה, הגם דיתכן שהמאכולת נרצפה באופן שהדם משוך אפי' א"ל לטהרה דספק דאורייתא הוא וכנ"ל, וכי' הבן של הסד"ט (קצ' סקס"ז) דכן משמע מרש"י (נו:) ד"ה (עגול) שכי' "אייז דם בדיקה דרך בדיקה להיות משוך" (ועדיין צב"ק דהלא בעד הנתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול יותר מכגריס טמאה (כמוש"כ הראשונים שם) א"כ איך אפ"ל דעגול נחשב **הוכחה** שלא הגיע מגופה). ולפי"ז היה אפ"ל דמתני' (יד.) איירי בעגול, אבל סתום הוא וביותר דהלא הכא איירי דמצאה הדם ע"י בדיקה (שלו או שלה) וא"כ ודאי הדם משוך וליכא הוכחה לטהרה.

אמנם הר"ן פי' בע"א מהטור הנ"ל (שם) שכתב "אם עגול טהור תלינן במאכולת אפי' משוך טמא שכיח שקנחה בו והוא משוך מוכחא מלתא דמגופה אתיא ולא תלינן" דמשמע מדבריו דמן הסתם תלינן להקל ורק מטמאין במשוך כיון שיש **הוכחה לטמאה**, ולפי"ז א"ש טפי שאלת הגמ' דבעי לתלות הדם במאכולת הגם דאיידי במשוך וליכא הוכחה לטהרה, דהכא גם אין הוכחה לטמאה וממילא יש להקל. וע' בבן של הסד"ט (שם) שר"ל דגם לרשב"א אפ"ל דא"צ הוכחה לטהר כל כמה שבי' הצדדים הם שוים ורק כשהרגילות שהדם יהיה עגול כגון בטחתה בירכה ובהניחתה תחת הכר, אז צריך ההוכחה דעגול דאי לאו הכי יש הוכחה לטמאה, אבל במתני' דאיידי בבדיקה וממנפ"ש הדם יהא משוך ואפי' הגיע ממאכולת אז תלינן לקולא. אבל עדיין צ"ב עצם הדין וכנ"ל, דכיון דבדקה בעד יש לתלות שהרגשה והוא ספק דאורייתא ואיך אפשר לטהרה מחמת ספק דם מאכולת.

וצ"ל כמוש"כ האחרונים (סד"ט סקס"ז, חו"ד סקכ"ז) דכל שהדם ודאי מגופה אז טמאה היא ודאי מדאורייתא דתלינן שהרגשה וטעתה ותלתה בהרגשת עד, דחזקה לדם שבא בהרגשה, אבל כשיש ספק בדם אי מעלמא אתי אי מגופה תלינן הדם מעלמא ותלינן ההרגשה בהרגשת עד, דלא שכיח שתטעה בהרגשת עד. ולכאורה הראשונים לטעמייהו אולי (וכ"כ הפרי דעה קצ'), טו"כ סק"כ), דהרשב"א והר"ן ס"ל דכל בדיקה הוי ספיקא דאורייתא וע"כ דפי' כהצד בכו"פ דהיא אמרה שלא הרגישה ואנן אמרי' שהרגישה, וממילא כשיש לתלות שהדם הגיע מעלמא אמרי' דה"נ היא לא טעתה ובאמת ההרגשה הייתה הרגשת עד, אבל את"ל כהצד השני דהיא אומרת שהרגישה ואנן אמרי' בעגול שלא הרגישה, איך אפ"ל במתני' כשהיא אומרת שהרגישה דאנן נאמר שלא הרגישה ונתלה בדם מאכולת לטהרה מדאורייתא, דמה"ת לן לומר שטעתה ובאמת לא הרגישה והיא טהורה. אבל ע' ברש"י לקמן

(נז: ד"ה דארגישה) דמבואר דפ"י כהצד השני של הכו"פ הנ"ל (וכן דייק הסד"ט מתוס' שם ד"ה אימור), ולפ"ז צ"ב מאי מקשה הגמ' "וליוחש דילמא דם מאכולת הוא" דמה"ת לתלות כ"כ לומר שטעתה בהרגשתה והיא טהורה. ועל כן פירשו רש"י ותוס' דקושיית הגמ' אינו אלא לענין קרבן וטהרות אבל לבעלה בודאי טמאה מספק, ודוק.

תולין הקלקלה במקולקל (נדה דף נט:)

יש כמה הערות גדולות בביאור הסוגיא תולין הקלקלה במקולקל. במתניי איתא תולין בנכרית ובנדה, וצ"ב מאי חדית לן תולין בנדה הלא כיון דדמים מצוים בה היינו הך דינא תולין בשש"ט דקתני בפירקין דלעיל. ובאמת רש"י פ"י תולין בה דלא מקלקלה לה מידי, ומשמע דאפ"י כשאינה רואה דם ממש (כגון בסוף ה"ז ימי נדה) תולין בה כיון דלא מקלקלה מידי, אבל א"כ צ"ב מאי דקתני תולין בנכרית דבגמ' איתא "אמר רב בנכרית הרואה" ופרש"י ושא"ר (חוץ מהרמב"ם) דר"ל גדולה שראתה פעם א', וצ"ב אמאי אין תולין בה כשלא ראתה פעם א' הלא אינה מקלקלה מידי, ובאמת מה"ט הו"ל לתלות בה אפילו לא הגיעה לימי הנעורים, ועד"ז הקשה החזו"א (פ"ט, ה') על רש"י (נט: ד"ה הרי זו) שפ"י תולין בנכרית כיון דטמאה היא, "דאי נכרית ממש, לאו בת טומאה וטהרה ולא בת מצות היא ואין קמן רק שאלת הישראלית וספיקה טהור ודין נכרית כדן יושבת על דם טהור" (ע"ש מש"כ). ועוד יש להקשות דאם תולין הקלקלה הגם שאין הסתברות שהדם הגיעה ממנה, ורק משום דלא מקלקלה מידי,

(ובאמת כן הוא במקור הדין וכמוש"כ הרשב"א ועוד ראשונים דד"ז נלמד מבי' קופות, א' של תרומה וא' של חולין שנפל לתוכם בי' סאין א' של תרומה וא' של חולין ואמרו חז"ל (יבמות פב.) דשניהם מותרים "שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפל" הגם דליכא הסתברות כלל שהתרומה נפל לתוך התרומה [חוץ ממש"כ המהר"ם חלאווה בפסחים ט. בשם הראב"ד דיש הסתברות שמי שהניח הסאים ליד הקופות מסתמא הניח התרומה ליד התרומה] וא"כ אמאי הוצרך רש"י לפרש בדעת רשב"ג תולין בשומרת יום בשני שלה משום דמעיינה פתוח. ועו"ק דאם זהו הטעם שתולין לרשב"ג א"כ אמאי תולין בסופרת ז' שלא טבלה, והגם שיש שצידדו לומר (ע' מל"מ הל' איסור"ב ט', כט' ד"ה השאילה) לדעת רש"י דגם סופרת ז' נחשבת מעיינה פתוח, אבל לכאורה הוא חידוש גדול והפשטות בודאי אינו כן וכמו שהעיר החידוד הלכה. [ועוד יש לעיין במה דאיתא "תולה בשומרת יום בשני שלה ובסופרת ז' שלא טבלה, דמשמע דרק בסופרת ז' אין תולין אחר שטבלה אבל בשומרת יום תולין אפ"י אחר שטבלה, וצ"ב מ"ש].

וכן יש להקשות דאם חידשו החכמים תולין הקלקלה במקולקל, א"כ אמאי אין תולין כתם בכתם, דפ"י הראשונים דהיינו טעמא כדאיתא בגמ' דדלמא לאו מגופה קחזיא, ומה בכך, הלא סו"ס היא טמאה מדרבנן וא"כ היא מקולקלת לכה"פ מדרבנן, ומאי מקרא זה חסר. ועד"ז יש להקשות על מה דת"י הגמ' לסתירת הברייתא דהא והא רשב"ג כאן למפרע וכאן להבא, ופירשו תוס' ורוב ראשונים דר"ל דאפילו את"ל תולין בכתם אבל אין תולין בכתם שמצאו אח"כ, ולא עוד אלא אפילו אם באמת נכתם הבגד הראשון לפני שנכתם הבגד השאול גם אין תולין בבעלת הכתם כשמצאו הכתם אח"כ וכמוש"כ התוה"ר להדיא. וצ"ב אמאי לא, הלא למעשה בשעת הפסק דין, היא כבר טמאה ומקולקלת ומאיה טעם אין לתלות בה.

ועוד יש לעיין בהאי דינא דמתני' בסמוך (ס: דג') נשים שלבשו חלוק א' או ישנו במטה אחת ונמצא כתם תחת א' מהם כולן טמאות אבל אם בדקה א' מהם תוך שיעור וסת ונמצאת טמאה, אז היא טמאה וחברותיה טהורות. ולכאורה הוא יותר מתמוה, דמה יתן לך ומה יוסיף לך מה שהיא בדקה ומצאה עצמה טמאה בתוך שיעור וסת של מציאת הכתם, הלא מאד יתכן שהכתם כבר הגיע לפני כמה שעות. ובאמת ע' בהרא"ש בסו"ד שנתעורר לזה וכתב דאה"נ דאין הבדיקה בגדר בירור גמור, ומה"ט עשה סמוכין למה שפסק כר' אושעיה דתלינן בה אפילו אחר שיעור וסת [להב"ח (קצ', נא') תולין עד שיעור בדיקה בחורין וסדקין ולהסד"ט (צא') תולין כל מעת לעת]. אבל יל"ע מא"ל בדעת רש"י דמשמע דס"ל (וכן פ"י הבי"י ומהר"ם) דמתני' איתא רק אליבא דבר פדא ולא כר' אושעיה, וא"כ כמו שכתב הרא"ש דק"ל כר"א משום דבכתמין שומעין להקל, לכאורה אליבא דרש"י מה"ט גופא ק"ל כבר פדא, דלדידה מצלת על חברותיה לכה"פ במצאה טמאה תוך שיעור וסת משא"כ לר' אושעיה גם תוך שיעור וסת אין בכח בדיקתה להציל חברותיה. וצ"ב כנ"ל דאיהו בירור יש ע"י בדיקתה תוך שיעור וסת של מצאת הכתם.

ולכאורה מה דמוכח מכל הנ"ל הוא דהא דינא תולין הקלקלה במקולקל יש לה איזה גדר תליה, והגם דיתכן שאינו כתליה בשש"ט דיש הסתברות שהדם הגיע משם, אפ"ה עדיין צריכין גדרים מסוימים. ויש להקדים דבודאי אינו דין הבנוי על "בין אדם לחבירו" דהיינו שאינו בדין שנטמא א' ולא השני ואם אחת מהן אומרת שהיא מסכמת להיות טמאה (דהלא בין כך היא תהיה טמאה דאם לא תסכמין שניהן יהיו טמאות) כדי להציל חברותיה מטומאה נוכל לתלות בה, דבודאי בכה"ג אין תולין בה כדי לטהר חברותיה. וכיון דדין זה נאמר בגדר תליה, אפשר להבין אמאי אין תולין בנכרית שלא הגיע זמנה לראות או אפילו הגיע זמנה לראות ועדיין לא ראתה פ"א, דעד שתראה פעם אחת היא בגדר בתולת דמים והיא מסולקת דמים לגמרי וא"ל שהדם הגיע ממנה, וממילא אין אומרים תולין הקלקלה במקולקל בכה"ג, הגם שהיא בעצם מקולקלת אי"ז מועיל לגבי הדין תולין הקלקלה במקולקל.

ובאמת עד"ז ת"י המל"מ (שם ד"ה ומה שהקשה מרן) מה שהק' הכס"מ על מה שביאר ה"ה בדעת הרמב"ם שכתב "השאילה חלוקה לנדה בין גויה ובין ישראלית" דמשמע דרק תולין בנכרית הרואה ממש (דלא כשא"ר), וביאר ה"ה דס"ל להרמב"ם "דכל נכרית שראתה פעם אחת היא לעולם נדה של דבריהם שהרי אינן יוצאות לידי טהרה", ותמה הכס"מ דא"כ אמאי אין תולין אפילו בקטנה שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם א' דהרי היא נדה של דבריהם שהרי אינה יוצאה לידי טהרה, ות"י המל"מ (והסד"ט סק"ע) כנ"ל דא"ל לתלות בה כיון שהיא מסולקת דמים ע"ש. ולכאורה אפ"ל דזהו הביאור ברש"י ג"כ, שפ"י תולין בנכרית "כיון שהיא טמאה", דר"ל דאפילו עברו כמה ימים מעת ראיתיה אבל כיון שראתה פעם א' היא טמאה (ע"ד מש"כ ה"ה בהרמב"ם) ואין תליותה בה מקלקלה לה מידי, אבל עדיין צריך תליה מציאותי והיינו שהנכרית הגיע לימי הנעורים וראתה פעם א' וכנ"ל.

ואפ"ל דמשו"ה איתא לקמן (ס: דמעוברת תולה בשאינה מעוברת הגם ששניהם טהורות לגמרי, וצ"ב איך אפשר לתלות באשה שאינה מקולקלת כלל, דמאי חזית דמקלקלה להך טפי מהך, והיה אפשר לומר דהכא הוא דין בהסתברות דיותר מסתבר שהגיע מהאינה מעוברת והוי כעברה בשש"ט, אבל לכאורה מתוס' אינו משמע כן דכתבו (שם ד"ה עוברת) "דאפ"ה אשה שיש לה וסת ולא הגיע שעת וסתה אינה תולה בהגיע שעת וסתה", ויל"ע אמאי אין תולין הלא בודאי הוא יותר מסתבר שהגיע מהאשה שהגיע שעת וסתה (ובאמת המאירי ס"ל דבכה"ג תולין), וע"כ צ"ל דרק במעוברת שהיא בעצם מסולקת ואינו מציאותי לומר שהגיע ממנה,

ממילא תולין באינה מעוברת דודאי אין זה הכתם שלה כלל, אבל בשני נשים שאינן מעוברות אפי' יש להן וסת ובלא הגיע שעת וסתה דינה כמסולקת, אבל למעשה אינה מסולקת דמים לגמרי כמעוברת ומה"ט אין לתלות בהשני שכבר הגיע שעת וסתה.

ויותר מזה מצינו, דנחלקו האחרונים (מל"מ שם, וסד"ט ע') אם אשה שאינה מעוברת יכולה לתלות במעוברת נדה, וכי המל"מ דאינה יכולה לתלות בה דהגם שראתה פ"א אבל עדיין במציאות היא מסולקת דמים, וע' בלחם ושמלה (מד') שר"ל דהצד שהאינה מעוברת יכולה לתלות במעוברת הוא משום דתולין הקלקלה במקולקל דלמעשה עכשו נדה היא, והצד שהמעוברת יכולה לתלות בהאינה מעוברת הוא משום דהמעוברת מסולקת דמים ויותר מסתבר שהגיע מהאינה מעוברת, וכתב דהאי תלייה הבנויה על סברא עדיפא מהתליה דתולין הקלקלה במקולקל "שאינה תלויה בשום סברא ואומדנא" (וכמו שמצינו שחזקה המיוסד על סברא כמו חזקה אין אדם פורע תוך זמנו עדיפא מחזקה רגילה דלא השתנה המצב).

ועד"ז יש לבאר אמאי אפילו אם תולין בבעלת הכתם אבל עדיין אין תולין בה להבא הגם דבסוף היום נמצא שכבר הייתה בעלת הכתם בשעת לידת הספק, דכיון דבשעת לידת הספק (מציאת הכתם) לא ידענו שהייתה בעלת הכתם, ממילא א"א לתלות בה דהכל הולך אחר שעת לידת הספק ועדיין לא הייתה א' מהן מקולקלת, וממילא כבר באותה שעה נעשו שניהן טמאות ותו א"א לחזור ולטוהר ע"י מה שהשני מציאה עוד כתם אחר, ועד"ז כתב המאירי לקמן לענין הא דאין תולין באשה שבדקה נמצא טמאה אפילו אחר שיעור וסת, "הואיל וכבר מצאו שלשתן הכתם וכי' ונעשו כולן טמאות אין מוציין אותן מחזקתן וכי' ע"ש. אבל באופן שבדקה עצמה נמצאה טמאה מיד תוך שיעור וסת של מציאת הכתם, בכה"ג לא נחית עליהו דין טומאה [או משום דהוא כמו תוכ"ד דהכל נחשב שעה אחת, או י"ל יותר דהבדיקה מבררת שבשעת מציאת הכתם כבר התחילה לראות, וכי' החו"ד (קצ', לו'') וממילא אפשר לתלות בה מחמת הדין דתולין הקלקלה במקולקל. ובאמת כי' האחרונים (חת"ס והחו"ד הנ"ל) דמה"ט בבדקה ומצאה טמאה תולין בה לטהר חברותיה משום דתולין הקלקלה במקולקל (אבל צ"ב לפי' בנמצאה טמאה אפילו בעינן שהבדיקה יהיה תוך שיעור וסת, וע"ש בחו"ד משי"כ בזה).

ויש להוסיף דאפ"ה אם קמו שלשתן מהמטה ולאחר זמן מצאו הכתם ובדקה אחת מהן תוך שיעור וסת של מציאת הכתם ונמצאה טמאה, כתבו הראשונים דבכה"ג ודאי אין תולין כדי להציל חברותיה, וצ"ב דאם הדין הנ"ל מיוסד על תולין הקלקלה במקולקל, א"כ גם בכה"ג הייתה מקולקלת בשעת מציאת הכתם ואמאי אין תולין בה. וצ"ל דכיון שלא הייתה מקולקלת בשעת עשיית הכתם, תו א"א לתלות בה (ויל"ע מ"ש מאם עדיין הן במטה אבל הכתם יבש ובודאי לא הגיע עכשו וע' בחו"א צ, ד'; וי"ל). נמצא: דכדי לתלות במקולקלת בעינן שהיא תהיה מקולקלת בשעת עשיית הכתם ובשעת מציאת הכתם, ולא עוד אפילו הייתה מקולקלת בשעת עשיית הכתם אבל לא בשעת מציאת הכתם גם אין תולין בה, וכמו שכתב המי נדה (קצ', מב') דאם השאילה לסופרת ז' ולמחר טבלה ואח"כ מצאו הכתם, תו א"א לתלות בה דהגם שבשעת עשיית הכתם הייתה מקולקלת אבל עכשו אינה מקולקלת (וע' בלוי"ש מב' שהשיג עליו) אבל אם תולין בימי נדתה של השניה דדמיה מצוים אפשר לתלות בה אפי' אחר שטבלה ע"ש.

ועדיין נשאר לנו לבאר אמאי אין תולין בבעלת הכתם דהיינו אשה שנטמאה כבר אתמול בכתם, דהלא היא טמאה ומקולקלת ומאיזה טעם אין לתלות בה. ואפ"ל כנ"ל דע"כ דגם הדין דתולין הקלקלה במקולקל יש לה גדרים, ורק אפשר לתלות במישהו שמקולקלת מחמת טומאה ודאית משא"כ במי שאין טומאתה ודאית אינה נחשבת מקולקלת לענינ'ו. וע"ד מה שמצינו בהא דתולין ביושבת על דם טוהר דלהראב"ד ודעימיה גם בזה"ז שמטמאין דם טוהר אפ"ה מותר לתלות בה הגם שע"כ למעשה אנחנו מקלקלין אותה אבל כיון דמעיקר הדין הדם טהור אמרו חז"ל דמותר לתלות בה דמה שהם החמירו שלא לבעול על דם טוהר על עצמם החמירו אבל לא כדי שלא תוכל חברתה לתלות בה, ונמצא כנ"ל דהכל תלוי אם מקולקלת היא מעיקר דדינא או לא. וע"ע בהמי נדה (קצ', מג') שרצה לחדש דבכה"ג שתולין בבעלת הכתם באמת מקלקלין אותה לטמאותה מדין ודאי דעד כאן הייתה טמאה מדרבנן מסי' ספק מעלמא ואת"ל מגופה ספק שלא בהרגשה, ועכשו שתולין בה הכתם א"כ תו אין להסתפק שמה לא הגיע ממנה, ורק נשאר ספק א' אם הגיע שלא בהרגשה והוי ספק דאורייתא, (והוא חי' דבפשטות אנו תולין הכתם ולא הטומאה). [וע"ע בחו"ד סקכ"ט וסקל"ב משי"כ בזה].

והנה אם כנים הדברים דהדין תולין הקלקלה במקולקל אינו שייך להסתברות כלל, יל"ע כנ"ל אמאי הוצרך רש"י לפרש בדעת רשב"ג דתולין בשומרת יום בשני שלה כיון דמעיינה פתוח. וראיתי ביאור נחמד בהלחם ושמלה (מד' ד"ה ומהיות), שר"ל דהיה קשיא לרש"י לשון הגמ' דאיתא "תולין בשומרת יום בשני שלה, וסופרת ז' שלא טבלה" דמשמע דרק הסופרת ז' לא טבלה, אבל השומרת יום בשני שלה אפילו טבלה מותר לתלות בה. וצ"ב דמאי נ"מ בין סופרת ז' דאמר' דאחר שטבלה נחשבת טהורה וא"א לתלות בה, ובין שומרת יום בשני שלה דאינה נחשב טהורה הגם שטבלה, ולהכי פרש"י דשומרת יום בשני שלה כיון דמעיינה פתוח תולה בה, ואע"ג דמקלקלה לה פורתא דהשתא טמאה היא וצריכה לשמור יום המחרת, אפ"ה מותר לתלות בה כיון שמעיינה פתוח ודמים מצוים בה. והוא מדויק היטב ברש"י דהלא לענין סופרת ז' כתב "הואיל ועכשו טמאה **תולה בה**" ולענין שומרת יום בשני שלה כתב "כיון דטמאה השתא" ולא הוסיף תולה בה, דאה"נ אי"ז הטעם דתולין בה, אלא **ביאור**, דהגם שמקלקלה פורתא כיון דטמאה השתא וצריכה לשמור יום המחרת, אפ"ה "כיון דמעיינה פתוח **תולה בה**" (וע"ש משי"כ בביאור הלשונות של רש"י בהמשך העמוד).

אבל יש להוסיף דכל היסוד הנ"ל דתולין הקלקלה במקולקל אינה תלויה בהסתברות כלל, אינו כ"כ פשוט. דהלא יל"ע מהו הביאור ברבי דס"ל דרק תולין בשומרת יום בראשון שלא, דהלא גם בשני היא מקולקלת, ונחלקו בזה רב חסדא ורב אדא, וביאר המהרש"א בדעת רש"י דר"ח ס"ל דא"א לתלות בשני שלה כיון שלא הוחזקה בדמים היום ואין מעיינה פתוח משא"כ בראשון שלה, אבל לר"א אין תולין בה כיון שראויה לטבול נחשבת טהורה משא"כ ביום ראשון שלה, ומה"ט נחלקו בשני שבילין, דלר"ח מטמאין שניהם כיון שאין סברא לתלות בטמא יותר מבטהור, ולר"א כיון דהטמא אינו ראויה לטבול תולין בו. והגם דלכאורה המשמעות של רש"י בכמה מקומות אי"כ, וכן כתב המל"מ (שם ד"ה אך קשה) דאין הכרח לפרש כן ברש"י, אבל למעשה הרמב"ן ור"ן פי' הסוגיא עד"ז. ולפי"ז נמצא דלר"ח אליבא דרבי אינו תלוי בקלקול כלל אלא בהסתברות. ויש להקשות כמו שהקשה המל"מ (שם ד"ה וא"ת אליבא) דוכי ל"ל לרבי הדין דתולין הקלקלה במקולקל כלל, הלא חז"ל ברור מללו כנ"ל "שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפל" (וע"ש משי"כ המל"מ). ואולי, אפ"ל דרבי יפרש דין זה ע"ד שביאר המהר"ם חלאוה הנ"ל דה"ט דתולין דתרומה לתוך תרומה נפלה משום דמסתבר שאותו שהניח הסאין ליד הקופות הניח התרומה סמוך לתרומה, ואה"נ גם ב' קופות תלוי בהסתברות, ועיין.

בענין וסת הגוף, עונת הוסת, ווסת הדילוג (נדה דף סג. - סד.)

קתני במתני "ואלו הן הוסתות מפקת ומעטשת וכו' וכן כיוצא בכל שקבעה לה שלשה פעמים הרי"ז וסת" וע' בראשונים שהקשו דמ"ש וסת הגוף ממה דאיתא לעיל (יא.) לענין קפיצות "דכל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת". ועד"ז יש להקשות על מה דאיתא בהמשך הגמ' "אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הרי אמרו לימים שנים לוסות אחת למה שלא מנו חכמים שלשה למה שלא מנו חכמים לאתווי מאי וכו' לאתווי אכלה שום וראתה ואכלה בצלים וראתה כססה פלפלים וראתה" וצ"ב דמ"ש וסת הגוף דפיהוק שנקבע בפ"א מוסת הגוף דאכילת שום דבעינן ג"פ לקובעה. וכן יש להעיר דאפא מצינו חזקה בפעם א', דהלא רבי ורשב"ג רק נחלקו אם צריך ב' או ג' פעמים לחזקה אבל לא מצינו מי שישבור דסגי בפ"א. ובאמת ע' בר"ן שהביא דשמואל גמרא גמיר ליה דיש רבנן דס"ל בימים כרבי ובאכילה כרשב"ג ובוסתות דגופא לא ס"ל לא כרבי ולא כרשב"ג אלא מסברא דנפשיהו קאמרי דבחדא זימנא קבעה לה וסת, אבל ע' בתורה"ר שכי דק"ל לשמואל דלרבי סגי ליה בחדא זימנא, ויל"ע מהו הביאור בזה.

והנה ע' בר"ן בסוגיין וכן בהרשב"א בתורה"ב ובחידושי שכתבו לחלק בין וסת הגוף לקפצה וראתה, דבקפיצה האונס גורם לוסת שיבא אבל בוסת הגוף אין אונסין הללו גורמין לוסת שיבא אדרבה הוסת גורם להם שיבאו. ולכאורה הביאור הוא ע"פ מה שהעולם חוקרים אם יש להגדיר וסתות כסיבה או כסימן, ולזה כתבו הראשונים הנ"ל דיש לחלק בין קפיצות לוסת הגוף, דבקפיצות הקפיצה היא הסיבה לראיית הדם וכדאיתא בגמ' דנחשב כראייה ע"י אונס שאנסה הדם לבוא ע"י הקפיצה, משא"כ בוסתות דגופא הפיהוק או העיטוש אינן גורמים להדם לצאת, אלא הפוך, מילוי הדם שבמעיה גורם להפיהוק וממילא היא רואה. וכ"כ המאירי בדף יא. "צריך שתדע שקביעות הוסתות נעשה ע"י אחד משלשה ענינים והם אבות לעני"ז ותחתיהם הרבה מינים: הראשון הוא הנקרא וסת הזמן והוא התלוי בימים. השני הוא הנקרא וסת המקרה והוא התלוי במקרים התחדשים באשה מאליהם ונקרא בלשון תלמוד וסתא דגופא. השלישי נקרא וסת הסבה והוא התלוי במקרים המתחדשים באשה מחמת גרמות שלה". ולפ"ז מוכרח דבאכלה שום וראתה וכד' אין לקבוע וסת מידי דהוי אקפיצות, דבשניהם מה שהאשה עשתה הייתה הסיבה ליציאת הדם ואי"ז וסת כלל. ובאמת כ"כ הראב"ד הרשב"א הר"ן והמאירי להדיא, דאין קובעין וסת באכילת שום אלא בצירוף ימים כמו בקפיצות. ולפ"ז הא דלא תי' הגמ' דמה שלא מנו חכמים איירי בקפיצות וכמו שהקשו תוס', כתב הבי" (קפ"ט כג') דאה"נ דהו"מ למימר הכי וחדא מינייהו נקט. אבל ע"ש בתוס' וכן הוא ברא"ש, דיש לחלק ביניהם משום דאכלה שום לא נחשב אונס כמו טורח של קפיצה שאין הראייה באה ע"י טורח אלא ממילא. והיינו שפי' דמה דאיתא לעיל (יא.) דאין קובעין וסת ע"י אונס, אינו תלוי באם הוסת נחשב כסיבה או לא, ואע"פ שאכילת השום הוא הסיבה לראיית הדם אפ"ה קובעין וסת כיון שאין הראייה באה ע"י טורח. ולכאורה מקור דבריהם הוא מהתוספתא (א', ב' - הביאו הבעה"מ) "ואיזהו מאונס חלתה וראתה קפצה וראתה הכתה בעלה וראתה נשאה משא כבד וראתה זה הוא אונס" ומוכח דלאו כל גרמה נחשב כאונס ורק דבר הבא ע"י טורח כמו נשאה משא כבד. ולכאורה החילוק בין קפיצה ואכילה הוא דהגם שהאכילה גרם להוצאת הדם אבל רק גרם לה לצאת באופן טבעי ע"י התעוררות אכילת דבר חריף, ומידי דהוי אכל וסת לימי החודש דבפשטות הוא סיבה לראיית הדם ואפ"ה קובעין וסת ע"י.

אבל בין להרשב"א ובין לתוס' לכו"ע אין קובעין וסת ע"י קפיצה, וצ"ב אמאי לא הלא אין לך ראייה ברורה גדולה ממה שבכל פעם ופעם שהיא קופצת היא רואה דם, ומה מקרא זה חסר. ובאמת ע' בבעל המאור בהשגותיו על הראב"ד (יח') דאה"נ ס"ל דקובעין וסת ע"י קפיצה וכל מה שאמרו לעיל דאין קובעין וסת ע"י אונס לא איירי אלא באופן שמתחילה הרכיבה קביעות הקפיצות עם קביעות הימים דבכה"ג לא קבעי לימים או קפיצות לחודיהו, אבל אם מתחילה קפצה וראתה בלא קביעות ימים בודאי קבעה לה וסת.

ולכאורה בדעת שאר ראשונים צ"ל דוסת הנקבע ע"י אונס אינו נחשב וסת כיון שאינו תלוי במחזור טבעי, וא"כ איך אפ"ל דהוסת שלה תלוי בקפיצות אם יתכן שהיא לא תקפץ כלל בחודש הבא, וכי בכה"ג שלא תקפץ לא תראה כלל, וכיון שכל אשה יש לה מערכת טבעי בהכרח אין הוסת תלוי בגורם חיצוני. ולכאורה זהו הביאור במה שנתקשו בני החבורה במש"כ הרשב"א בתורה"ב (טו:) דאשה שיש לה וסת המורכב מקפיצות וימים אפילו אם עונת הוסת מרוחקת מעונ"ב, כגון שהיא רואה כל חודש כשהיא קופצת ביום לה' לראייתה, אפ"ה אסורה בעונ"ב. וצ"ב אמאי אסורה ביום ל' הלא עדיין לא הגיע שעת עונת הוסת, וכנ' דהביאור הוא ע"י הנ"ל דכיון דוסתה תלוי גם בגורם חיצוני ממילא מה יקרה אם היא לא תקפץ בחודש זה, דאז"ל שהיא לא תראה כלל, וממילא צריך לחשוש לעונ"ב דיתכן שהיא תראה באותו יום שרואים בו רוב הנשים. אבל יש להוסיף, דמדברנן יש חיוב לחשוש לוסת זה כוסת שאינו קבוע (כמו שפסק הרמ"א קפ"ט, יז' מהגה"מ) דסו"ס חזינן דהיא רואה כל פעם שהיא קופצת, אבל וסת קבוע לעולם לא תקבע באופן שלא תצטרך לחשוש לעונ"ב או שתאסר אם לא בדקה בשעת הקפיצה. וא"כ בקביעות הוסת אין המודד אם הוא סיבה או סימן אלא אם הוא גורם טבעי או גורם חיצוני, וממילא ל"ק איך קובעין וסת בימי החודש הלא מנין הימים מתקיעת שופר דב"ד הוא סיבה שתראה דם, דאעפ"כ כיון שהוא גורם טבעי אפ"ל שבה תלויה המערכת של האשה ואי"ז נחשב ראייה ע"י אונס.

וכנראה עד"ז צריך לפרש מש"כ התוס' והרא"ש לענין אכילת שום, דהגם שהוא גורם חיצוני, אפ"ה אינו גרמא כגרמת קפיצה שע"י הקפיצה נעקר הדם ממקורה והיא רואה מיד (כמוש"כ הלבוש (קפ"ט, כ') משא"כ אכילת שום אינו מכריח הדם לצאת בע"כ, אלא חריפות המאכל מעורר הדם באופן טבעי לצאת, ואינו דומה לקפיצות וכד'. [וע"ש בלבוש שע"י ביאר ביתר ביאור מש"כ הרשב"א (משה"ב יד.) דאע"ג דבאופן שבי' פעמים קפצה בחד בשבתא וראתה ובפעם השלישי קפצה בשבת וראתה בחד בשבתא אין קובעין וסת לקפיצות וימים אלא לימים לבד, אבל באופן שפיהקה בציר הנ"ל במקום קפיצה קובעין וסת המורכב מימים ופיהוקים. והיינו משום שע"י הקפיצה נעקר הדם ממקורה והיה לה לראות מיד, משא"כ בפיהוק אין הפיהוק גורם הראייה אלא אדרבה קיבוץ דמה דמקורה הוא הגורם הפיהוק וכשנתקבץ דמה במקורה כדי לצאת נעשו אבריה כבדין עליה וזה גורם לפיהוק ורק בפעם זה עדיין לא נתבשל הדם לגמרי לצאת על היום (אבל להלכה הרשב"א פסק דקובעין וסת המורכב הנ"ל בקפיצות כמו פיהוקין ע"ש)].

ואולי עפ"ז אפשר להבין החילוקים בקביעות הוסת אליבא דרבי דס"ל דוסת הגוף נקבע בפעם א', וסת הימים בב' פעמים ולוסת של אכילת שום בעינן ג"פ. דלכאורה כל הענין של חזקה היינו דכשרואים שמשוה קרה ג' פעמים אז אומרים שאינו מקרה בעלמא אלא יש כאן שייכות בין הדברים. וכמו שאומרים מפי השמועה מהגר"ח זצ"ל דעדיף לתת תשובה אחת על ג' שאלות מלתת ג'

תשובות על שאלה א', והיינו בדמקום להגיד שהיא מקרה מה שהיא ראתה כל חודש ביום מסיום, עדיף להגיד שיש כאן מערכת שגורמת שהיא תראה באותו יום והיינו חזקתה. וא"כ לכאורה כל כמה שהשייכות בין המקרים היא יותר ברורה, אפשר לקבוע החזקה בפחות פעמים. וממילא י"ל דראיית דם בימים היא ככל חזקה לרבי ובעינן ב' פעמים לראות השייכות, ובאכילת שום (ורמ"ת לפמש"כ תוס' לקמן סו. ד"ה ונאמנת) אין השייכות ברורה עד שתראה ג"פ, משא"כ בוסת הגוף השייכות ברורה כ"כ עד שאפי' בפעם א' אנו יודעין שודאי אינו מקרה בעלמא. ואפי"ל ע"ד הנ"ל, דוסת הגוף הוא סימן להתעוררות הדם וא"כ כל כמה שפיהקה וראתה באותו שעה בודאי שמילוי הדם גרמה לכך וזהו וסתה, משא"כ בימים (לכה"פ בימי החדש) הגם שהוא דבר טבעי אבל אינו אלא סיבה לראיית הדם וממילא אין לומר שזהו ודאי הסיבה כל כמה שלא ראתה ב' פעמים באותו יום דאולי היה סיבה אחרת לראיית הדם, ובאכילת שום שהוא סיבה חיצונית לגמרי (להרשב"א, ואפי' לתוס' לכה"פ הוא סיבה שהיא בעצמה גרמה) ממילא לקבוע שהמערכת הטבעי שלה תלויה בזה בעינן ג' פעמים, ועי'. [ועדיין יל"ע דמבואר בראשונים דבוסת המורכב מימים ופיהוקין א"א לעקרו ע"י מה שעבר היום ולא ראתה כיון שגם לא פיהקה, ולהנ"ל דפיהוק אינו אלא סימן א"כ כל כמה שעבר הסיבה (היום) ולא ראתה אמאי אינו עקירה. וכנ"ל דצ"ל דהגם שהוא סימן אבל סו"ס הוא קצת סיבה, דהתעוררות הדם גומת להפיהוק והפיהוק גורם ליציאת הדם בפועל, ועיין].

עונת הוסת: בגמ' (סג:) נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי לענין פרישה בשעת הוסת, דבלמודה לראות בשש שעות לרבי יהודה היא אסורה כל העונה כולה (דהיינו כל היום או כל הלילה), ולרבי יוסי אינה אסורה אלא שעה ששית בלבד. ויל"ע מאי ס"ל לר' יוסי דהלא כתיב והזרתם את בניי מטומאתם דמינה ילפינן אזהרה לבניי שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן (הזרתם הוא לשון פרישה כמושי"כ התרגום ורש"י עה"פ). ולכאורה אפי"ל דגם לר' יוסי בעינן פרישה סמוך לוסת אבל לדידה לא בעינן פרישה אלא בשעת הראיה בלבד, ולמשל אם רגילה לראות לרבע שעה אפי"ה היא אסורה כל אותה שעה. ולכאורה בזה מתורץ קושיית הרשב"א אמאי אסורה כל השעה ולא רק שעת הראייה ממש; וכן מוכח דל"פ הרשב"א כנ"ל דע"ש שהקשה איך הביא התוי"ט הקרא והזרתם על רבי יוסי.

והנה ע"ש ברש"י שר"ל דאירי באופן שאין לה קביעות לראות תוך שעה ששית אלא פעמים בתחילת השעה ופעמים באמצע וממילא חייב לפרוש כל השעה כולה, ועד"ז פי' הש"ך (קפט', סק"ז) בביאור שיטת האו"ז דס"ל דחייב לפרוש עונה אחרת חוץ מעונת הוסת (דהיינו כד' שעות), ובפשטות ד"ז הוא כנגד גמ' מפורשת בסוגיין דאיתא "מאי לאו עונה אחריתי, לא אותו עונה" ובאמת כן הק' הט"ז דהוא תמוה להחמיר בדבר שהוא כנגד גמ' מפורשת. אבל ע"ש בש"ך שכי' (ובנקה"כ ביאר יותר) דהאו"ז אירי באופן שאין לה שעה קבועה תוך אותו עונה וממילא דינה כאשה שוסתה כל העונה כולה דבכה"ג ודאי צריכה להוסיף עוד עונה. ובזה ביאר ההו"א דהגמ' שהוא לכאורה תמוה דמהו הס"ד לפרש דעונה ר"ל עונה אחריתי, וביאר הש"ך דכיון דהזרתם אירי בכל הנשים ואפי' באלו שאין להן שעה קבועה, ובהן בודאי החיוב הוא עונה אחריתי, ממילא הבין הגמ' דמסתמא השו' מדותם לאסור כל אשה בעונה אחריתי ואפי' יש לה וסת לשעה קבועה, וע"ז תי' הגמ' דלא, ובאשה שיש לה וסת לשעה קבועה אסורה רק אותו עונה. וע"ש ברעק"א שהק' על הש"ך דערבך ערבא צריך, דמה"ת דאשה שיש לה וסת לכל העונה חייב לפרוש עוד עונה. וצ"ב דאיפא נעלם האיסור של והזרתם (וע"ש בסד"ט) ולכא' היה אפי"ל דאפי' אם בכה"ג צריכה לפרוש עוד עונה אבל לא בשאין לה שעה קבועה דבכה"ג א"צ לפרוש דבודאי פורש חלק מהעונה שאינה רואה ונתקיים בזה הפרישה סמוך לוסת. ומוכח מהש"ך ורעק"א דא"ז נחשב פרישה סמוך לוסת, ולהנוב"א א"ש טפי משום דלדידה בכה"ג חייב לפרוש כל העונה מעיקר הדין משום דספק דאורייתא לחומרא (עי' אגר"מ ח"ד, יד).

אבל אולי יש להביא ראיה למש"ב מהראב"ד דס"ל דגם לרבי יהודה אפשר לקבוע וסת לשעות באופן שאין לה יום קבוע (ע"ש שהביא ראיה מהגמ' סו. צאי והבעלי לו ע"ג הנהר, ועי' מש"כ עליו הבעה"מ) ובכה"ג לרבי יהודה איך נתקיים הדין והזרתם, ולהנ"ל א"ש. אבל צ"ב דלמש"ב אמאי הוצרך המאירי לפרש בדעת ר' יוסי "ואין מדקדקין בקביעות וסת לחלקים שבה אלא כל השעה אסורה" דהלא אפי' אם מדקדקין בחלקים אפי"ה כל השעה אסורה מקרא דהזרתם. ולכאורה צ"ל כמושי"כ החזו"א (סו"ס פ') "דלר' יוסי סבר דדרך הוסת להצטמצם בשעתו ביומו, ור"י סבר כל היום זמנו ומי"מ דרכו לקבוע את עונתו ביומו" (ע"ש אות סה', עי', ע"ד).

וסת הדילוג: בגמ' פליגי רב ושמואל בראתה טו' לחדש זה וטו' לחדש זה ויז' לחדש זה, שלרב קבעה וסת לדילוג ולשמואל לא קבעה עד שתשלש בדילוג, וצ"ב במאי פליגי דהלא לכו"ע קי"ל כרשב"ג דלחזקה בעינן ג' פעמים והכא ויז' ג' דילוגים. והנה עי' בראשונים (ראב"ד רשב"א ור"ן) שביארו דנחלקו למה לדמות וסת זה, האם לדמותה לוסת החדש כגון ראתה טו' טו' או דיותר דומה לוסת הפלגות דבעינן ד' ראיות דאין הראיה הראשונה מן המנין. וביתר ביאור עי' בר"ן שכי' דאילגאי מילתא דהיום הגורם, והיינו כמו שבראתה ג"פ בטו' אומרים שהיום גרם לראייתה כמו"כ הכא אחר שראתה בטו' וטו' ויז' הגם שאין ג' דילוגים אבל יש ג' ראיות המוכיחות שהיום גורם לוסת לבא כשכל חודש הוסת מדלג יום א'. ולא עוד ע"ש בראב"ד שכתב דנ"ל דכו"ע מודים בוסת הסירוג כגון ראתה בר"ח ודלגה חודש וראתה בר"ח ודלגה חדש וראתה בר"ח דבכה"ג גם לשמואל קמיתא ממנינא, וביאר משום דראייה שניה אינה צריכה לראשונה כיון שכל א' וא' ראוייה לקבוע עם שנים חברתיה שהרי תופסת לר"ח ואינו כהפלגה שאינה נראית כלל עד הראיה השניה והשתי הראויות בונות ההפלגה הלכך אינה נחשב אלא הפלגה א' ובעינן ג' הפלגות ע"ש.

והנה עי' בתוס' שכתבו דבראתה בג' חדשים או בב' לחדש או בא', ליכא מח' רב ושמואל דלכו"ע א"צ יותר, וזהו כמושי"כ הראב"ד דמוכח מסוגיין דיש קביעות וסת גם לימי החודש דאל"ה איך קובעת בדילוג הלא כיון שהחדשים א' מלא וא' חסר א"כ אין ההפלגות שוות, וע"כ שגם יום החודש קובע וסת. אבל ע' ברמב"ן שתמה דאטו בשופר דב"ד תליה וסתה, (ועי' בבדק"ה ט). שכי' דהוסת הוא לא לקידוש החודש אלא למוולד הלבנה, אבל ע"ש במשה"ב שביאר דכל מה שב"ד שלמטה קובעין ב"ד שלמעלה מסכימין ע"י כמו שמצינו דבעברו השנה בתוליה חוזרים ועי' בכ"פ שביאר דהרמב"ן ס"ל דד"ז הוא רק בישראל ווסתות דימו לנגיחות השור ובהם בודאי אא"ל שתלויים בקביעות ב"ד, וממילא פ"י סוגיין דאירי בחדשים כולם מלאים או כולם חסרים וממילא יש הפלגות שוות אבל כיון שאינם ביום שוה כגון טו' טו' טו' ממילא לשמואל בעינן עוד פעם להוכיח שיש כאן וסת ע"ש (ואפי"ה בהלכותיו ה', יב' סתם כהראב"ד).

ועי' בתוס' שהביא מהר"ח דרב ושמואל פליגי באופן שיש לה וסת לדילוג חלילה דהיינו שראתה טו' טו' יז' ואח"כ חוזרת חלילה לטו' טו' יז' וכן פעם שלישית, דלדעת רב קובעת בכה"ג ולשמואל צריכה לשלש בדילוג דהיינו שתראה בחדש הרביעי יום יח'

בענין חזרה לוסתה הראשון (נדה דף סד).

אבל בעיקר הנידון יל"ע בדבריו, ובאמת כן העיר הוא בעצמו שם בתשובה, דוסת לכ"ו הוא וסת השוה וכן הוא ברוב נשים משא"כ וסת לדילוג אינו וסת הרגיל ברוב נשים. והנה בלמודה לראות בט"ו ושינתה לראות בט"ז י"ז גם רב מודה דלא קבעה דלמודה שאני, ובפשטות הביאור הוא משום דכיון דיש לה וסת השוה יותר מסתבר לומר דהט"ו האחרון שייך לוסת שלעבר מלוסת הבא כיון דוסת הדילוג לא שכיחא (ע"ד מש"כ הפתלי באשה שראתה פעמיים ביום כ"ט דקבעה לה וסת לימי השבוע ואם אח"כ ראתה בכ"ט עוד פעם אמרי' דנשתנה להפלגה דכ"ט שהוא וסת השכיח טפל), וא"כ ה"נ י"ל דיותר מסתבר שחזרה לוסת השוה כרוב הנשים מלומר שחידשה וסת לדילוג למפרע. ובאמת אפ"ל דהא דמודה רב בלמודה הוא מט"א דהוסת הראשון הוא ודאי והסת לדילוג הוא ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי, ולפי"ז יצא נ"מ לדינא, דבראתה בט"ו, ט"ז, י"ז, י"ז, י"ז, א"כ לא קבעה וסת ל"ז כיון שאינו אלא ספק והוסת הדילוג הוא ודאי (לרב) ואין ספק מוציא מידי ודאי ותצטרך לחשוש לכי, משא"כ אם נאמר דתמיד יש לקבוע הוסת השוה על פני הוסת המחודש א"כ ככה"ג אה"נ קבעה וסת ל"ז, ועיי'. (ובאמת ככה"ג הוא בעיא דלא איפשיטא לענין גנח חמור גמל שור שור שור).

וכן יליע דהלא כל הנידון של השאלה הוא לענין דילוג למפרע ולדעת הכו"פ לא שייך דילוג למפרע דלבסוף ישאר וסת של יום א' וזה לא שייך, והגם דהשי"ך ס"ל דגם בכה"ג קובעין וסת (ומקורו בראב"ד) אבל יליע אם ניזיל בתריה במקום שיש וסת השוה. וע"ש שהכריע דבראיתא בחדש הבאה ביום כה' בודאי א"צ לחשוש לכו' ולענין החדש הבא כ' דצריכה לחשוש לוסת של כו' ע"ש. ובענין לענין מאותו ענין, דמעשה באשה אחת שראתה הפלגה דכט', כח', כז' ונשאלה השאלה באיזה ימים יש לחשוש בחדש הבא. והיינו לדעת רב כבר קבעה וסת לדילוג למפרע (דלא כהפלתי הנ"ל) וצריכה לחשוש לכ"ו, אבל אולי קי"ל כשמואל וחייבת להחמיר דלא קבעה וסת לדילוג וחוששת ליום כ"ז. ולדעת הבית מאיר דהפלגה קצרה אינה עוקרת ארוכה צריכה לחשוש לכ"ח וכ"ט. ועונ"ב הוא יום ל' ויש מחמירין כחוו"ד דעונ"ב הוא יום ל"א. וילי"ע אם אינה רוצה להחמיר ככל החומרות הנ"ל, באיזה חומרא יש להקל ראשון (ובעזרה"ת נגיע לזה בהמשך ההלכות).

דס בתולים (נדה דף סד:)

קתני במתני' "תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וניסת בש"א נותנין לה ד' לילות ובה"א עד שתחיה המכה הגיע זמנה לראות וניסת בש"א נותנין לה הלילה הראשון ובה"א עד מוצ"ש ד' לילות ראתה ועודה בבית אביה בש"א נותנין לה בעילת מצוה ובה"א כל הלילה כולה" ובגמ' איתא "אמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשון וה"מ שלא ראתה אבל ראתה אין לה אלא בעילת מצוה" וכתבו הראשונים דרב אמר כן אליבא דמתני' (אבל איהו גופיה ס"ל דבכולן בועל בעילת מצוה ופורש). ולכאורה צ"ב דאיתא לקמן (סו.) ברואה מחמת תשמיש דאם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה, וא"כ מ"ש הכא במתני' דחוץ מקטנה שלא הגיע זמנה לראות אליבא דב"ה, לא תולין עד שתחיה המכה.

ובאמת ע' בר"ן בשבועות (ד. בדפי הרי"ף) שכי' בביאור הדי' לילות דב"ה בתינוקת שהגיע זמנה, "ותו לא משום דכיון שהגיע ימי הנעורים אין פתחה צר כ"כ ומסתמא בארבעה לילות חיתה המכה", וכן לענין בוגרת דנותנין לה לילה ראשון כתב "ותו לא אפילו לב"ה לפי שהבוגרת נתמעטו בתוליה הלכך ודאי בלילה א' כלו כולם". אבל עדיין צ"ב מ"ש בראתה דאין לנערה אלא לילה א' וכן בוגרת אין לה אלא בעילה א', הלא לפמ"ש הר"ן לא חיתה המכה של הנערה לפני ד' ימים ושל בוגרת לפני לילה א', וקי"ל דתולין במכה וכנ"ל (ובפשטות אין לומר שבגלל שראתה חיתה המכה לפני הזמן הרגיל). וכן יש להקשות מאי ס"ל לב"ש בכל המשנה דכנראה לא אזלי בתר זמן חיות המכה כלל, ואין לפרש דפליגי במציאות ודוק.

והנה כקושיא זו הקשו הראשונים, אבל הקשו כן על מה דאמרו רב ושמואל לקמן (סו.) "הלכה בועל בעילת מצוה ופורש" והיינו כדתינא בברייתא דרבותינו חזרו ונמנו שיהא בועל בעילת מצוה ופורש. ותמהו הראשונים דמה ראו על ככה לטמאה אחר ביאה ראשונה, דהלא אין לך מכה גדולה מזו של הבתולים ואפילו באשה גדולה שראתה תלין במכה ומ"ש הכא בביאה ראשונה דאפילו קטנה שלא הגיע זמנה ולא ראתה מעולם אפ"ה אמרי' דבועל בעילת מצוה ופורש.

וע' ברמב"ן (בהלכות ג', ט') שכתב "הבועל את בתולה אפילו היתה קטנה שלא הגיע זמנה לראות בועל בעילת מצוה וגומר ביאתו ופורש ויושבת ז' ימים נקיים מאחר שיפסוק הדם כשאר הרואות, מכאן אתה למד שאין תולין במכה שאין לך מכה גדולה מן הקטנה שנבעלה והדם שותת ממנה מחמת הבעילה". וביתר ביאור כ' הרא"ה בבדק הבית (כב:) "דחזרו ונמנו דרך תקנה לאסור דם מכה שלא להקל בעולם לבעול על דם דילמא אתי לאיחלופי או לאמשוכי בתר זמנה ואפילו באשה שלא הגיע זמנה לראות שהיא מסולקת בדמים ומכתה ברורה כ"ש בעלמא ברגילה בדמים וכיו" ע"ש. וכנראה עד"ז דרך הרע"ב בפי' המשנה שכי' "וכל הדברים הללו בדורות הראשונים אבל אחר שפשטה החומרא שהחמירו בנות ישראל על עצמן שאפילו רואות דם טפה כחרדל יושבות עליה ז' נקיים כל הנושא בתולה, אפילו קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה מעולם, לאחר שבעל בעילת מצוה אין מותר לו לבוא עליה עד שתספור ז"נ וכיו" (וכנ"ר דפי' מיוסד על הרמב"ם שם בפיהמ"ש, ולכא' מבואר דלהלכה ס"ל להרמב"ם כמוש"כ בפ"א מאיסור"ב ולא כמוש"כ בפרק ה' ע"ש). אבל עדיין אינו מתורץ מאי דאין תולין במכה במתני' שקדם למה שהחמירו בנות ישראל על עצמן.

וע' ברשב"א (בשו"ת ח"ז סי' קסא, הו"ד בב"י ד"ה הכונס) שכי' "אע"ג דאין לך מכה גדולה מזו לא תלין בה כדתלין בעלמא ובמכה משום דשאני הכא דאיכא למיחש לדשמואל דאמר יכולני לבעול כמה בתולות בלא דם ועוד דבתולה יש להחמיר לפי שאינה אלא לשעה ופעם א' אבל היכא שאפשר שתאסרה על ידה לבעול לא החמירו" ותמה הס"ט (קצני, א') על התי' הראשון דהלא בלא ראתה כ' הרשב"א דלא חיישינן לדשמואל לתלות בתולה והיא אסורה, וא"כ מוכח מהרשב"א גופא דלא חיישינן לשמואל. ולכא' היה אפ"ל דאה"נ להקל לא חיישינן אבל להחמיר חיישינן, וילי"ע אמאי ל"פ הסד"ט כן. ותי' השני משמע ע"ד הרמב"ן דבעיקרון היינו מטמאין כל מכה רק דא"כ אפשר שתיאסר האשה על בעלה וממילא לא החמירו בזה אבל במכת בתולים שאינה אלא לשעה א' ולא תיאסר על בעלה החמירו, וביאר הסד"ט (שם, ג') דחיישינן שמא נתערב בו דם נדה, ולפי"ז היה אפ"ל דמה"ט החמירו ב"ה במתני' בראתה כיון דרק בכה"ג יש לחשוש שנתערב בה דם נדה, אבל עדיין ילי"ע אמאי החמירו ב"ש כ"כ אפילו בקטנה ונערה שלא ראו מימיהן.

ועד"ז הביא בתשובות הגאונים (שע"ת סי' קסח) מרב האי גאון, שפי' "מפני שדם בתולים גורם לדם נדה שיצא עמו וכשהיא נבעלת בעילה ראשונה אוחדת אותה רעדה וחלחלה ובזמן שהאשה מתחלחלת היא פורסת נדה וכיו", ולפי"ז מתורץ בפשיטות מ"ש מכה זו משאר מכות דלא תלין בה דהכא יש חשש שנתערב בדם מכה זו דם נדה (ולפי"ז לכא' יוצא דאם הוציאו הבתולים ע"י מכשיר א"צ לישב ז"נ, ודנו בזה האחרונים וכדלהלן). וכנראה צ"ל דבמתני' דלא טימאה אחר ביאה ראשונה לא חששו לחשש זו וצ"ב אמאי לא, וכן עדיין צ"ב אמאי ברואה דם בתולים בביאה שניה אינה יכולה לתלות במכה, הלא ליכא להחשש הנ"ל.

וע' ברא"ש (פ"י, א') שכי' "וני"ל דטעם לחומרא זו לא בשביל שנחוש שמא יצא דם מן המקור עם דם בתולים דלמה נחוש בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ואפ"י באשה גדולה למה נחוש הא אמרי' לקמן דאפ"י אשה שהוחזקה להיות רואה מחמת תשמיש אם יש לה מכה תולה במכתה ולא חיישינן שמא יצא דם המקור עם דם מכתה ואין לך מכה גדולה מזו וכיו' אלא טעם לחומרא זו משום דבעילת מצוה לכל מסורה ואין הכל בקיאיין בחילוק שיש בין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ובין הגיע זמנה ובין בוגרת ובין ראתה ובין שלא ראתה ועוד משום דחתן יצרו תוקפו הלכך הסכימו רבותינו להשוות כולן וליתן להם דין חומרא שבחומרות דהיינו בוגרת שראתה וכיו". ולכא' עדיין צ"ב בבוגרת גופא אמאי א"א לתלות הדם במכת הבתולים, ואולי אפ"ל ע"פ מ"ש"כ בחוט שני דחתן

יצרו תקפו אינו טעם אחר אלא ביאור אמאי יש לחשוש שלא יחלק בין לא הגיע זמנה להגיע זמנה וכדומה, וא"כ י"ל דמה"ט אין לתלות הדם בבוגרת כיון שהחתן לא יחלק בין דם זה לדם אחרת כשהדם באמת טמא, ועי'.

ולפי הרא"ש אפשר לבאר מתני' ע"פ מש"כ המשנה אחרונה (על המשניות) דכולהו מתני' משום חומרא דרבנן דמדאורייתא אפי' הגיע זמנה לראות וראתה תולה בדם בתולים אלא דגזירת רבנן היא כמש"כ הרא"ש (למאי דקי"ל דאין לה אלא ב"מ) דטעמא משום דבעילה לכל מסור ואין הכל יודעין בין הגיע זמנה ללא הגיע זמנה ובין ראתה ללא ראתה, והיינו נמי טעמיהו דב"ש וב"ה, דב"ש גזרו לא הגיע זמנה אטו הגיע שאין הכל ידעין להבחין, (אבל נתנו לה ד' לילות דהוי כמו בעילת מצוה דאכתי לא גייסי אהדדי), וכן גזרו לא ראתה אטו ראתה (אבל נתנו לה כל הלילה הראשון). וב"ה לא החמירו אלא בהגיע זמנה וראתה (עד שחזרו ונמנו), ועי'.

אבל עדיין מוטל עלינו לברר אמאי אמרו בועל בעילת מצוה ופורש ואפי' לא ראתה דם כלל, דליכא לכל הני טעמי, וכן יש להקשות על ב"ש במתני' דס"ל בהגיע זמנה וראתה דבועל בעילת מצוה, וכי הראשונים (הרשב"א, וכ"פ הרא"ש לענין בוגרת דרב, וכן מבואר בהרא"ב בפ"ה ש"י על מש"כ הרמב"ם דהגיע זמנה לראות בועל בעילת מצוה ופורש, שכתב דהרמב"ם פסק כב"ש). ובאמת הרו"ה (סוף שער הפרישה) כי דל"ש א"צ לפרוש ואפי' ראתה דם ותולין ביאה זו בדם בתולים, ורק אליבא דרב ושמואל צריך לפרוש מיד אחר הביאה, ומלשונו שכתב "וכשחזרו רבותינו ונמנו, גזרו שיהא פורש ממנה מיד עד שתספור ז' לראייתך שראתה מתוך בעילת מצוה" משמע דגם לרב ושמואל א"צ לפרוש בלא ראתה, וכ"כ הראב"ד להדיא (שם) דמסתבר להקל בבדיקה הביאה"ח ולא מצאה שום אדמיות, ולפי"ז ל"ק כנ"ל דאח"כ בלא מצאה דם מותרת, אבל לשא"ר צ"ב מא"ל.

ועי' בהרא"ש שכי' דכיון דרוב נשים יש להן דם בתולים חיישין שמא היה טיפת דם כחרדל ונאבד או שחיפהו ש"ז וכדבריו ממש כי הרשב"א (תוה"ב ה.). וצ"ב דלכאורה ס"ס הוא, ספק שמא היה דם, ואפי' את"ל דהיה דם אולי לא הייתה דם נדה אלא דם בתולים. ובאמת עי' בהאשכול שכי' ד"מ דבלא ראתה כלום א"צ לפרוש דהוי ס"ס, אבל דחה שיטה זו וכתב דאחמור רבנן בדבר שאין אסורו אלא פעם א' ולא רצו לחלק. אבל הק' דלכא' בקטנה שלא הגיע זמנה לראות אין טעם לאוסרה כלל, ולבסוף כי דאפי' אסורה דחיישין לדם חמוד מחמת תשמיש ראשון שנפתח המקור דלזה חיישין אפי' בקטנה. אבל להרא"ש ורשב"א דל"כ כן ל"ע מא"ל. ולכא' את"ל דאסור דם בתולים מצד עצמו וכמוש"כ הלבוש ל"ק כלל, דאינו ס"ס, דעל הצד שהיה דם היא טמאה ממנפ"ש אפי' אינו אלא דם בתולים. אבל ראיתי בבדה"ש (ביאורים ד"ה וב"י) שהעיר דמהרא"ש ורשב"א לא משמע כן מדהצרכו לחלק בין זה למכה דעלמא ול"כ בפשיטות דטימא דם זה. ולכא' היה אפי"ל דאחר שחילקו בין מכה זו למכה דעלמא אה"נ טימא דם עצמו. אבל לפמ"ש ליעיל בביאור הרא"ש י"ל דכ"ז נכלל בחשש דיצרו תקפו, דאפי' בלא מצא דם, יש לחשוש אולי לא בדק שפיר וכדומה, ועי'.

רואה דם מחמת תשמיש (נדה סה:)

איתא בגמ' "ת"ר הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה וכו' א"ל ר"ל לרי' יוחנן ותבדוק עצמה בבעל ראשון א"ל לאו כל האצבעות שוות וכו'".

הנה נחלקו הראשונים בביאור שאילת ר"ל, דרש"י פי' דאמאי חייבת להתגרש מבעלה הראשון אמאי א"י לבדוק עצמה בשפופרת כבר בבעלה הראשון, ועי' תי' הגמ' דלאו כל האצבעות שוות ופרש"י "ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי חשש כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק בג' אצבעות". ועי' ברא"ש שתמה על רש"י דצ"ב ממנפ"ש דאם סומכין על הבדיקה להתירה לבעל השלישי אמאי אין סומכין עליה להתירה לבעלה הראשון, ואם אינה בדיקה גמורה ועדיין יש חשש כרת, א"כ אמאי מתירין אותה לבעל השלישי עי' הבדיקה, דהגם שתשאר עגונה לעולם אבל אי"ז סיבה שנתיר חשש כרת, וצ"ב מא"ל בדעת רש"י.

ועי' בהרא"ש, וכ"פ תוס' ושא"ר (הרמב"ן הרשב"א ור"ן) דאח"כ מותרת לבעלה הראשון עי' בדיקה, ושאילת הגמ' הייתה אמאי מותרת לשני בלי בדיקה הלא כבר נתחזקה לרואה מחמת תשמיש, ועי' תי' הגמ' דלא נתחזקה עדיין לבעל השני כיון דלאו כל האצבעות שוות. וכתבו הראשונים לפי"ז דהא דלא קאמר הגמ' שתבדוק בשפופרת כבר בבעלה הראשון עצה טובה קמ"ל, שאם תבדוק עצמה ותמצא דם על ראש המכחול תהיה אסורה לכל העולם, ולהכי אמרו חז"ל שמוטב שתתגרש ותנשא לאחר ולא תבדוק עד אחר בעל שלישי דאז בין כך כבר אסורה לכל העולם (עד שתבדוק). ולכאורה צ"ב, דאפי' תבדוק עצמה אחר בעל הראשון ותמצא דם בראש המכחול, אמאי תהיה אסורה לכל העולם, לא יהא השפופרת אלא כבעל שני ותהיה מותר לכה"פ לבעל שלישי.

וכנראה הביאור הוא ע"פ מש"כ הב"י (קפז', ג' ד"ה וכתבו) דנראה שנוטה דעת הסמ"ג להראשונים הנ"ל דמותר לבעל ראשון בבדיקה, והביא שכתב הסמ"ג "שמא שלא פי' התנא בדיקה לאחר פעם ג' של ראשון, עצה טובה קמ"ל דהשתא מותרת בלא בדיקה מטעם ספק ספיקא שמא לא בא הדם מן המקור אלא מן הצדדים ואפי' בא לראשון מן המקור שמא לא יבא לבעל שני דאין כל האצבעות שוות, אבל אם היתה בודקת לראשון ותראה דם בראש המכחול שעכשיו נתברר שמן המקור בא לא תהא מותרת לשני מטעם שאין כל האצבעות שוות בלבד". לפי"ז ל"ק מה שהקשינו דלא תהא שפופרת זו אלא כבעל שני, דאח"כ בעל שני עדיף טפי דעל ידו עדיין אין יודעין אם הדם מהמקור או מהצדדים ואכתי ס"ס לבעל השלישי, אבל כשבדקת עי' מכחול ונמצא דם על ראשו אז יודעין בודאי שהדם מן המקור וליכא אלא ספק א' בבעל שלישי דאפשר דלאו כל האצבעות שוות.

אבל עדיין צ"ב דאפי' ליכא אלא ספק א' הלא פשוטות המשמעות דתוס' בסוגיין (ד"ה ונאמנת) הוא דדין זה דרמ"ת הוא דין בוסתות, דבראתה ג"פ מחמת תשמיש כבר איקבע לה וסת לראות מחמת תשמיש וחייבת לחשוש שתראה בפעם הבא וממילא אסורה לה לשמש, ואם כנים הדברים, הגם דנחלקו בגמ' לעיל (טז.). אם וסתות דאורייתא או דרבנן, אבל קי"ל דוסתות דרבנן, וא"כ אפי' אם בדקה עצמה אחר הבעל הראשון ומצאה דם על ראשו, וליכא אלא ספק א' לבעל השני אם כל האצבעות שוות, אמאי אינה מותרת לבעל השני מטעם ספק דרבנן לקולא. ולכאורה כן יש להקשות באמת על עיקר הדין דאיתא בגמ' דאחר הבעל הג' "מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה" וצ"ב דהגם שנתחזקה לג' אצבעות וג' כחות אבל עדיין נשאר הספק אם הוא מן המקור או דאינו אלא מן הצדדים ואמאי לא אמרי' ספק דרבנן לקולא, וכן יש להקשות דאפילו אחר ג"פ אמאי אינה מותרת לראשון מטעם ספק דרבנן לקולא

(ולכא' בהני אפ"ל דגם בספק דרבנן אם אפשר לברורי חייבין לברר והכא דידעינן דהאצבעות שוות לא נשאר לנו אלא לברר אם הגיע מהמקור או מהצדדים ושייך לבררו ע"י בדיקת שפופרת, אבל מה שהקשינו שתהיה מותרת לבעל השני עדיין קשה).

ולכאורה היה אפ"ל דהסמ"ג לטעמיה אזיל. ויש להקדים, דהנה תמחו האחרונים [הגר"ח צאנזר (נוב"י סי' מה'), וחוו"ד (סק"ג)] דאת"ל דרמ"ת אסורה מדין וסת, א"כ צ"ב מאי דאיתא בגמ' דבלא נמצא דם על ראשון בידוע שמן הצדדין הוא, דמשמע דבלא נמצא דם כלל אפי' על צדדי השפופרת אפי' טהורה וכמוש"כ השי"ך (סק"א), דבשלמא אם נמצא דם על הצדדין אפ"ל דכל הג' פעמים שראתה דם לא הייתה דם מקור אלא דם צדדין וליכא הכא וסת כלל, אבל בלא נמצא כלום א"כ לא הויה אלא כביאה אחת שלא ראתה וכדי לעקור וסת קבוע צריך ג' פעמים (ובאמת ע"ש בנו"ב סי' מו' שתי' דהכא דומה לוסת קפיצות דאפי' בגי' נחשב אינה קבועה ונעקרת בפעם א'). ועוד הק' החוו"ד דאת"ל דאינה אסורה אלא מדין וסת א"כ בשעת עיבור והנקה ולא תהיה אסורה דכיון שהיא מסולקת אין חוששין לוסתות (ולא מצינו שחילק הגמ' או הראשונים בזה). ועו"ק מה ראייה יש משפופרת דמאד יתכן שראיית הדם נגרמה במה שהיא מתעוררת ע"י חימוד או חימום התשמיש, וזה בודאי לא שייך ע"י שפופרת של אבר (וכ' המהרצ"ח בסוגיין דהוא קושיא אלימתא ומפורסמת). וע' בלוי"ש וערוה"ש שמחמת קושיות אלו (ועוד כמה קושיות) חידשו דאה"נ אין רמ"ת מדין וסת כלל, דקי"ל לחז"ל דל"ש לקבוע וסת ע"י תשמיש אלא חולי ומכה יש לה דאין מקורה מחזקת ריבוי דמיה ותמיד נמצא דם בין השנים ובכל פעם שמשוהו נוגע שמה יוצא דם (וע"ע בחוו"ד סק"י שחידש דספק הוא וצריך לחשוש גם לוסת וגם לחולי).

ויש להוסיף דלכאורה מ"ח זו אם רמ"ת מטעם חולי או דאינה אסורה אלא איסור דרבנן ומשום וסת, יש לה שרשים בראשונים. דע' בלשון הרשב"א (תהו"ב ו:): שכי' "וברייתא רשב"ג היא דאמר בתרי זמני לא הויה חזקה וקי"ל כוותיה דבבבלי וסתות היא" אבל מצד שני ע' בלשון הרמב"ם (איסור"ב ד', כא-כב') שכי' "הרי"ז תתגרש ואסורה להנשא עד שתבריא מחולי זה כיצד בודקת לידע אם נתרפאת או לא נתרפאת וכו'" (אבל ע' בערוה"ש (ב') שדחה הראיה מלשון הרשב"א).

ולפי"ז אפ"ל בביאור הסמ"ג הנ"ל, דכ' הב"י (שם, א' ד"ה ודע) בשמו "הרואה דם גי' מחמת תשמיש אסורה לשמש עוד עם זה הבעל אך יכולה להנשא לאחר ואם ראתה כמו"כ גי' מחמת תשמיש של זה אסורה לשמש לכל העולם עד שתבדוק" וכ' הב"י דנראה דס"ל שאינה מותרת להנשא אלא לבעל שני בלבד דסובר דהלכה כרבי בהא, דקי"ל כרבי מחבירו ואי"ז בכלל וסתות דאיפסקא בהו הלכתא כרשב"ג. וצ"ב מ"ש האי וסת משאר וסתות דקי"ל בהן כרשב"ג, וכנ"ל א"ש טפי דאה"נ ס"ל להסמ"ג דרמ"ת אינה אסורה מדין וסת אלא מחמת חולי שיש לה ובב' פעמים הוי חזקה לרבי וקי"ל כוותיה. ולכא' לפי"ז אחר ב"פ היא אסורה מדאורייתא לבעל שלישי דכבר הוחזקה (לרבי) שהתשמיש שלה גורם לדם המקור לצאת, ולפי"ז אפשר לתרץ אמאי אינה מותרת מספק לבעל השני אחר שבדקה עצמה בשפופרת, דכנ"ל מוכח דס"ל להסמ"ג גופיה דרמ"ת אסורה מן התורה וממילא בספק רמ"ת יש ספק דאורייתא ואסורה, ולכן לא תבדוק עצמה וישאר הס"ס ותהיה מותרת לבעל השני.

אבל לכאורה צ"ב, דהב"י הביא הסמ"ג דמותרת לבעל השני מטעם ס"ס ומשמע דס"ל כוותיה, והלא הב"י עצמו ס"ל כרוב ראשונים דקי"ל כרשב"ג גם לענין רמ"ת דמותרת להנשא לג' אנשים, וכן הביא הרשב"א הנ"ל ומשמע דס"ל דרמ"ת הוי כשאר וסת דקי"ל דבענין ג' פעמים להחזיק, והדרא קושיא לדוכתיה אמאי אינה מותרת לבעל השני אפי' אחר בדיקת השפופרת הלא יש ספק דרבנן. ובאמת ע' בנו"ב (סי' מג') שר"ל דהגם דיש ספק דרבנן אבל עיקריה מדאורייתא, וכנ"ל דכוונתו ע"ד מש"כ החוו"ד (סק"ג) דהגם דלחשוש שתראה דם אינו אלא חששא דרבנן, אבל אחר שמצאה דם יש ספק דאורייתא, ספק אם הדם מהמקור (ע"י הרגשה) או מהצדדים, וממילא יש להתייחס לספק זה בחומר של ספק דאורייתא.

אבל לפי"ז יל"ע במש"כ הב"י (שם, ב' ד"ה ואיכא) בענין בדיקת שפופרת, שהקשה דאפי' לא נמצא דם על השפופרת אמאי מותרת, הלא יש לחשוש שלא היה השפופרת עב כמו השמש שאין כל האצבעות שוות או מפני שלא הכניסו כח שאין כל הכחות שוות. וע"ש שתי' דלא אמרי' אין כל האצבעות או כל הכחות שוים אלא להקל ולא להחמיר וטעמא משום דרוב נשים אינן רואות דם מחמת תשמיש וכו' ע"ש. וצ"ב דכנ"ל יש להתייחס לספק זה כספק דאורייתא והכא דעדיין נשאר לנו ספק יש לאסורה מספק. ולכא' בזה אפ"ל דעת רש"י דס"ל דאסורה לראשון אפי' בבדיקה (כמו ששמעתי מר"א שליין שליט"א ושו"מ שכי"ח המחמה"ש והרד"ל), דצ"ב מ"ש בעל ראשון מבלע שלישי, וביותר קשה כמוש"כ הראשונים דכ"ש הוא אם לשלישי שכבר נתחזקה לג' אנשים מותרת ע"י בדיקה, כ"ש דלראשון שאל תחזקה תהיה מותרת ע"י בדיקה. וכנ"ל י"ל דהיה ק"ל מה שהק' הב"י דמה ראייה יש מבדיקת שפופרת הלא יתכן שאינו עב או כח כמו השמש, ומה"ט ס"ל דאפי' בדקה אחר בעל הראשון ולא נמצא דם עדיין ק"ל לחשוש שאינו ראייה לביאה רגילה וישארו בחשש כרת, אבל אחר הבעל השלישי שכבר נתחזקה בג' אצבעות וג' כחות א"כ אין לחשוש שהשפופרת שונה מהשמש דכבר הוכחנו דכולם שוים לרעה, וממילא בכח"ג שלא נמצא דם על ראש השפופרת יש ראייה גמורה שאינה בא מן המקור.

ולפי"ז אפשר לבאר ב' השאלות של ר"ל דפירכא קמייא כמו פירכא בתרייתא (כמוש"כ תוס') דתחילה שאל דאמאי אין לבדוק אחר הראשון הלא בדיקה טובה היא, וע"ז תי' הגמ' דאחר הבעל הראשון עדיין אינה בדיקה טובה כיון דאכתי לא נתחזקה לאצבעות וממילא אין בדיקת שפופרת מוכיחה כלום. וע"ז הק' ר"ל דא"כ אחר ביאה ראשונה של בעל שלישי דכבר נתחזקה לאצבעות אמאי אין לבדוק מיד, וע"ז תי' הגמ' דעדיין לא נתחזקה לכחות וממילא אכתי אין השפופרת מועילה להוכיחה שאינה רמ"ת. וע"ש במחמה"ש [שביתא מש"כ השי"ך] דלרש"י ל"ק קושיית תוס' (ד"ה ותבדוק), שתמהו דל"ס דגמ' דאכתי לא ידע דאין כל הכחות שוות אמאי לא הקשה הגמ' דתבדוק אחר ביאה ראשונה של בעל שני, והשאינו בצי"ע. ולהנ"ל ל"ק דכבר תי' ר' יוחנן דעד שתתחזק בג' אצבעות אין בדיקת שפופרת מועלת כלל, וממילא גם בשני הבדיקה לא תוכיח כלום ואין להקשות אלא כדהק' הגמ' דאחר ביאה ראשונה של בעל שלישי אמאי אינה בודקת מיד.

ובדעת הב"י הנ"ל אפ"ל, בהקדם מה דלכאורה יל"ע בה טובא. דע"ש שכתב "דלא אמרינן אין כל האצבעות או כל הכחות שוים אלא להקל ולא להחמיר וטעמא משום דרוב נשים אינן רואות דם מחמת תשמיש הלכך מאי דמצינן למתלי בה להתירה שלא להוציאה מכלל שאר נשים תלינן כיון דאיכא רגלים לדבר שהרי בדק ולא מצא דם על ראש המכחול" וצ"ב וכמו שהק' הערוה"ש (כד') דהא בע"כ אשה זו יצאה מכלל רוב נשים אף אם נאמר דהדם הוא מהצדדים שהרי רוב נשים גם מהצדדים אינן רואות, ועוד מהו הרגלים לדבר במה שלא נמצא על ראשו הלא יש רגלים לדבר להפך מדלא נמצא על הצדדים, ואי קי"ל לחז"ל לתלות יותר בהצדדים מבהמקור א"כ למה להו בדיקת שפופרת ניתלי לקולא במן הצדדים שהרי מהשפופרת אין ראייה כלל. וע"ש שביתא ד"אזלינן בתר רובא ואומרים שאינה רמ"ת ודם זה מהצדדים הוא, והגם שיש ריעותא לפנינו אבל אינה מוציאה מהרוב כיון שיש

לתלות שהדם מהצדדים. ובדיקת השפופרת אינה כדי להחזיר אלא איפכא דאולי ימצא דם ראשו ויבורר האיסור וזה פשיטא שהיא מחויבת לברר אבל כשלא נמצא על ראשו או תולין בהצדדים מפני הרוב אף שלא נתברר בירור גמור."

דם חימוד (נדה סו.)

איתא בגמ' "אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים" ופרש"י שמא מחמת חימוד ביאה ראתה דם. ובהמשך הגמ' איתא "בפירוש אמר רבא ל"ש גדולה ול"ש קטנה גדולה טעמא מאי דמחמא קטנה נמי מחמאדא". ולכאורה יל"ע מהו בכלל החשש שמא ראתה דהלא יכולה לבדוק עצמה ולברר הדבר, אלא דכבר כתבו הראשונים דאפי' בדקה ולא מצאה כלום חיישין שמא נאבד הטיפת דם. אבל עדיין צ"ב דהלא לא הרגישה כלל וא"כ אין כאן חשש דאורייתא כלל, ולמה חששו בדבר שאינו אלא מדברגן דשמא ראתה דם בלי הרגשה ואפי' שבדקה ולא מצאה כלום דלכאורה הוא חשש רחוק מאד. ועוד יותר צ"ב דמהו המקום לחשוש בקטנה שאין לה דם נדות כלל, בין אם האיסור של דם חימוד הוא כמוש"כ הר"ן לעיל (כ:) דחיישין שמא נתערב עמו דם טמא דהלא קטנה ל"ל דם כלל, ואפי' אם דם חימוד בעצמו טמא אבל היינו משום דהוא דם מן המקור וקטנה ל"ל דם מן המקור (ובפשטות זה היה סברת רב חביבא שידע הדין דרבא ואפי' ס"ל דל"ש בקטנה). ועוד ע' בלבושי עז (שסז) שהקשה על שיטת המעיל צדקה דס"ל דלא גזרו על דם פחות מכגריס ואפי' ודאי יצאה מגופה, א"כ מאיזה טעם טמאו טיפת דם זה שבא מחמת חימוד אבל בלי הרגשה.

ובביאור ד"ז יש להקדים דהנה נחלקו הראשונים בביאור הא דאמר רבא דצריכה לישב ז' נקיים, אם צריכה בדיקת הפס"ט ובדיקות תוך ז' או דאינה צריכה אלא לישב ז' נקיים בלי שום בדיקה. ולדעת הראב"ד ורמב"ן א"צ בדיקת הפס"ט אבל צריכה לכה"פ בדיקה אחת תוך ז', והיינו משום דכיון דם חימוד אלא מעט א"כ אפילו אם ראתה טיפת דם כחדל אבל הדם ודאי פסק ואין שום סיבה להצריך הפס"ט להחזיק שמעיינה סתום דודאי מעיינה סתום, אבל בדיקה תוך ז' צריכה.

אבל הרא"ש הביא דיש מן הגדולים דס"ל דא"צ שום בדיקה כלל וכנראה דכן ס"ל להרשב"א מעיקר דדינא (הגם שהסכים להלכה דחייבים לחשוש להראב"ד ולהרמב"ן להצריכה בדיקה תוך ז') דע"ש בתוה"ב שהקשה ממנפ"ש אם משוית לה כודאי רואה אמאי א"צ הפס"ט ג"כ ואם לא משוית לה כודאי רואה אז אפילו בדיקות תוך ז' לא תצטרך. וצ"ב דהלא הרמב"ן נימק דבריו וכתב דהו"ל כאילו בדקה עצמה בהפסק טהרה כיון דידיענן בודאי שפסק הדם, וא"כ הו"ל להרשב"א להקשות על כל אשה דאם כבר החזיקה עצמה לאינה רואה ע"י הפס"ט אמאי מחויבת בבדיקות בתוך ז' נקיים.

והנה בביאור שיטת הרשב"א לכאורה צ"ל דס"ל דכל הדין לבדוק עצמה בתוך ז' נקיים אינו אלא כדי להחזיק עצמה שאינה רואה כלל, (ובבדיקה א' סגי להשוות הימים כמוחזקים), וא"כ בדיוק כמו שאמרת לענין הפס"ט דודאי הפסיק דמה והו"ל כאילו בדקה, א"כ כמו"כ תוך ז' הו"ל כאילו בדקה דאנו יודעין בודאות שלא ראתה יותר מטיפה א'. וכן משמע מלשון הב"ח (קצב) ד"ה כתב הרא"ש) שכתב "ולכן א"צ בדיקה כלל דבודאי נקיה היא מכל דם כיון דלא ראתה כלל". ולכאורה לפי"ז צ"ל דפליגי הראב"ד ורמב"ן בגדר הני בדיקות של תוך ז' נקיים דמשמע דס"ל דכל כמה שלא בדקה עצמה א"א לקרותם נקיים הגם שידענן בודאי שלא ראתה בהן [רק דנחלקו הב"י ובי"ח לרמב"ן אם לכתחילה צריכה לבדוק כל יום, דהב"י ס"ל דלא החמירו וסגי בפעם א' והב"ח ס"ל דכיון שצריכה בדיקות תוך ז' ממילא לכתחילה יש לה לבדוק כל יום].

ובאמת עד"ז כתב הרא"ש דל"ש ז"נ בלי בדיקה דע"ש שהקשה דאם לא בדקה תוך ז' "מאי תועלת יש בהמתנת ז' ימים". וע"ש עוד דודאי צריכה בדיקה תוך ז' נקיים "דחיישין בכל יום שמא תראה דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הומה ומשתאה ותדיר חיישין שמא מחמת חימוד תראה" ודין זה הוא אפי' קודם שנהגו חומרא דרבי זירא "אלא ז' נקיים שאמר רבא שיהיו נקיים בבדיקה דכל יום חיישין שמא מחמת חימוד תראה". וצ"ב טובא על הרא"ש וכמו שהק' החו"ד (סק"ב) וחת"ס, דלסברת הרא"ש אמאי אינה צריכה מוך דחוק כל ה' ימים דהא יש לחוש כל שעה שמא תראה. ולכאורה צ"ל כמוש"כ הב"ח וט"ז דהגם דיש חימוד כל יום שמתקרב יותר לנישואה אבל אין החשש של חימוד זה גדול כמו החשש של רגע זו של תבעוה לינשא ונתפייסה, דהלא שם אפילו בדקה עצמה לא מהני משא"כ אח"כ תוך ז' נקיים מועיל בדיקה פעם ביום. (אבל י"מ (ע"ש בחו"ד) בע"א דאה"נ יש יותר חמדה בשאר הימים אבל לא החמירו בה יותר מבגמור דמהני בדיקה א' תוך ז'. וראיתי בששה"ל (רכז) שביאר דחשש חימוד בהתקרב החתונה שבהתחזק החמדה תקדים לבא "וכפי שנראה מהנסיין שרוב המקרים של חופת נדה באים כך").

אבל עדיין צ"ע מש"כ הרא"ש דדין זה נתחדש אפי' קודם שנתפשט חומרת רבי זירא, דא"כ אמאי הצריך רבא ז' נקיים, דאם היא עומדת בימי זיבתה לא תצטרך אלא יום א' ואם עומדת בימי נדתה לא תצטרך אלא ו' נקיים והוא. וכנראה דצ"ל (ושו"מ שכי"כ הכו"פ והסד"ט סק"ו) דז' נקיים לאו דוקא אלא ר"ל ז' נקיים והוא, והיינו כחומרת רבי. ולכאורה כן מדויק בלשון הרא"ש שכתב "אלא ז' נקיים שאמר רבא שיהיו נקיים בבדיקה", והיינו ד'נקיים' לאו דוקא אלא ר"ל שתבדוק עצמה. ובה א"ש מה שהק' הסד"ט (שם) דאפי' את"ל דצריכה ז"נ מתקנת רבי אבל לא מצינו בתקנת רבי שצריכה לבדוק כל יום. וכנ"ל י"ל דזהו מה שאמר רבא דצריכה ז' נקיים דכוונתו להוסיף דין זה שצריכה לבדוק עצמה כל יום ושונה מהדין דרבי דלא הצריכה בדיקה, משום דהכא "כל יום חיישין שמא מחמת חימוד תראה". [אבל יש שהעירו דהרא"ש עצמו כתב דבעינן ז' ימים תוך מיום התביעה, וראיתי ש"מ שכתב ד"ז לענין הלכה בזה"ז שכבר נתפשט חומרת רבי זירא, וע"ש בסד"ט בכל הני"].

וכתבו האחרונים מהמהרש"ל "דהאידנא נהגו להפסיק בטהרה אף לכתולה ובודקין כל ז' נקיים" ולכאורה היה אפ"ל דהיינו משום דחוששין להרמב"ן להצריכה בדיקה תוך ז', וע"כ מוכח דמשוין לה כנדה דעלמא וא"כ בהכרח יש להצריכה הפס"ט ג"כ (על דרך מה שהק' הרשב"א). אבל יל"ע דהלא ד"ז מוסכם לכו"ע דא"צ בדיקת הפס"ט ואמאי נחמיר יותר מכל הראשונים (וע"ע ב"י בשם הר"ן). וראיתי במחא"ש (סק"ב) שכי' דבגדולה בזה"ז אפי' לא ראתה עתה רק לפני ימים רבים עדיין היא טמאה כדין נדה גמורה דמסתמא לא ספרה ז"נ ומחויבת בהפס"ט ובדיקת יום א' וז' כנדה גמורה "ואפשר דמטעם זה נתפשט המנהג שכתב הש"ך בשם רש"ל".

ולכאורה לפמ"ש"כ האחרונים בדעת הרא"ש דחשש חימוד בשעת התביעה גדול מכל חימוד שיבא אח"כ ומה"ט לא מהני בדיקה כלל ע"כ דדיינינן ליה כודאי ראתה (ע"ד מש"כ התרוה"ד בהרגישה ובדקה ול"מ כלום) ואינו ספק כלל, דתאות החימוד גדול עד כ"כ שברור הוא שראתה, ולא עוד ע' בערוה"ש (א') שכתב לענין קטנה דאולי גודל תאוות החימוד עוררה את המקור שלא בעונתה, והיינו מחמת גודל החימוד יש חשש של דם מקור גם בקטנה (ולא רק משום לא פלוג כמוש"כ המי נדה).

ובדעת המעיל צדקה דס"ל דהיכא דלא הרגישה לא גזרו על פחות מכגריס אפי' ודאי יצאה מגופה אולי אפי' ע"פ משי"כ המקנה בקידושין דהכא באמת חששו להרגשה דהתוס' בגיטין כתבו (ב:) דאשה נאמנת בז"נ משום דאינה בחזקת שתראה כל הזמן, אבל כאן שרגלים לדבר שראתה דם חימוד ומסתמא היה בהרגשה אינה נאמנת לומר לא הרגשתי, ודוק.

הערות בעניני חפיפה (נדה דף סו:)

איתא בגמ' (ב"ק פב.) בעשר תקנות שתיקן עזרא "שתהא אשה חופפת וטובלת: דאורייתא היא דכתיב ורחץ את בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים, את כל בשרו זו הטפל לבשרו ומאי ניהו שער. אמרי דאורייתא לעיוני דילמא מיקטר א"נ מאוס מידי משום חציצה, ואתא איהו תיקן חפיפה". וע' בתוס' בסוגיין (סו: ד"ה אם סמוך) דנחלקו הראשונים בביאור חפיפה זו, דלרש"י חפיפה שייך בכל הגוף ור"ת ודעימיה אין חפיפה אלא במקום שער. אבל יש להדגיש דגם אליבא דר"ת שפי' דחפיפה שייך רק במקום שער אפי' בודאי דהחפיפה כוללת גם סריקה במסרק וגם רחיצה במים חמין וכמוש"כ הרמב"ן להדיא "עזרא וב"ד תיקנו שתהא חופפת בכל מקום שער שבה במים חמין וסורקת אותן או מפספת אותן בידה יפה יפה". וכן לדעת רש"י דחפיפה שייכת בכל הגוף וא"כ כנראה דר"ל רחיצה במים חמין לבד (דל"ש סריקה בשאר גופה) אבל בודאי כשחופפת במקום שער אינה מספיק רחיצה בחמין אלא היא חייבת לסרוק במסרקת ג"כ. וע"ע בסד"ט (סק"ט) שביאר בדעת רש"י דתרגום חפיפה הוא "גרירה" שהוא סריקה (ולתוס' הוא לשון רחיצה ע"ש) והוסיף דודאי בסריקה לחוד בלי מים אינה יוצאת ידי חובתה. (וע"ע בראשונים שהביאו לשון הירושלמי "נדה חופפת וסורקת" דבפשטות מבואר דבעין ב' הדברים הנ"ל).

ומה שבארנו דלרש"י צריכה ג"כ סריקה במסרקת מבואר להדיא ברש"י עצמו שפירש (בב"ק שם) ד"ה חופפת "במסרק ביום טבילתה משום חציצה". ובאמת צ"ק על ה"ר שמעיה המובא בתוס' ושאר ראשונים שפירשו בדעת רש"י דחפיפה שייך בכל גופה, דא"כ אמאי פרש"י דחופפת היינו במסרק. (אבל אין להקשות עליו מרש"י בסוגיין שפי' לא תחוף "שערה" דבודאי חפיפת כל גופה כוללת גם חפיפת שערה, ומוכח בהמשך הגמ' דאירי סוגיין רק בחלק החפיפה השייכת לראשה ולא שאר גופה כיון דאירי בכל הדברים המסתבכים השער). ואולי אפי' דגם רש"י מודה דעיקר סיבת התקנה הייתה בגלל השערות וכדאיתא בהמשך הגמ' שם "דילמא מיקטר" דהיינו קשירת השערות ואחר שכבר היה לו סיבה לתקן, התקין שתחוף כל גופה, וע'.

אבל לכאורה קשה אליבא דרש"י ממה דאיתא בסוגיין "לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים" דמוכח דשאר הגוף לא בעי חפיפה (וכמו שבאמת הקשו תוס' בב"ק פב. ע"ש), וע"כ צ"ל כמו שתוס' שם דחו קושיא זו דחידושא היא דאפילו בית קמטיה דלא בעו ביאת מים ממש אפי' יש להדיחן קודם הטבילה כדי שיהיו ראויין לביאת מים. וע"ע בסד"ט (סק"ט) שהק' על קושיית תוס' הנ"ל ממש"כ המהרי"ק דאין להדיח בית קמטיה אלא במים ולא ביין כיון דמשאר כתמים אבל שאר הגוף מותר לחוף ביין (וכמוש"כ המהרי"ק דמותרת לחוף שער ביין) וא"כ י"ל אליבא דרש"י דהחידוש "שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים" אין הדגש על "בית קמטיה" וכהגבלה בחיוב רחיצה דא"כ להתרחץ אלא בית קמטיה, אלא הדגש הוא על "במים" דחיוב רחיצה זו צריך להיות במים דוקא ולא ביין ע"ש. ואולי אפי' בע"א ג"כ דבא לחדש דהחיוב הדחה הוא לעולם ואפי' בשבת דאסור לחוף שאר גופה בחמין אפי' יש לה להדיח בית קמטיה במים קרים והטעם דבעי להדיח דוקא מקום זה י"ל ע"פ מש"כ בביאור הגר"א [כ] על החיוב דחת בית התסרים וחציצת שינים בשבת דהכל הוא בכלל העיון, וביאר הבדח"ש דכיון שא"י לראות מקומות אלו העיון מתקיים ע"י ההדחה. (אבל לפי"ז צ"ב הלשון לעולם ילמד אדם דמשמע דהוא רק עצה טובה בעלמא, ולהנ"ל הוא חלק מהעיון דאורייתא, ולכאורה צ"ל דמעיקר הדין יוצא יד"ח עיון ע"י משמוש באותן מקומות וכמוש"כ ה"ט"ז סק"ד לענין העיון בראשה במקומות שא"י לראות אותן, וא"כ דחת מים דוקא אלא כעצה טובה, אבל ע' בבדח"ש דלא משמע כן).

ונמצא דלמעשה פליגי הראשונים רק לענין שאר גופה שאינו מקום שער אם בעיא חפיפה, ואף בזה כבר כתבו הראשונים דהמנהג לחוף כל הגוף בחמין [לתוס' בב"ק ור"ן בשבועות (ו:) מוכח דאפי' בזמן הגמ' כך הייתה המנהג וכדחזינן בדביתו דריש גלותא] וכדס"ל לרש"י מעיקר דדינא, וא"כ לדינא כו"ע מודי דלכתחילה בעיא לחוף כל גופה וכל הנ"מ אינו אלא בדיעבד או בשעת הדחק.

ולפי"ז אפשר להבין מה דאיתא לקמן (סו: ז:) דבחל ליל טבילתה ביו"ט שחל להיות במוצ"ש וכדו' מותר להרחיק החפיפה מהטבילה כיון דא"א לחוף בשבת וביו"ט, ובביאור הטעם דאסור לחוף ביו"ט כתב השאלות (צו') דהוא משום דהסריקה משיר השער, וכי"פ רש"י בשבת (פב:) על מה דאיתא "נזיר חופץ ומפספס אבל לא סורק" דסריקה הוא פסיק רישא דודאי משיר שער. וכנ"ל לכו"ע החיוב חפיפה כוללת סריקת השערות במסרק בשעת הרחיצה ומה"ט אסור לחוף בשבת ויו"ט. אבל האחרונים (סד"ט, עמק שאלה על השאלות שם) הקשו דלרמב"ן (לשונו לעיל) ורשב"א דליכא חיוב לחוף דוקא במסרק ואפשר לפספס השערות בידים (ע' הש"ך סק"א) א"כ מהו האיסור בשבת ויו"ט כיון דבפספוס ליכא פסיק רישא. וע"ש בסד"ט שר"ל דאסור משום רחיצה אבל העמק שאלה דחה דבריו וכתב דהחשש משום סחיטה. וע"ע בבדח"ש (סעיף ד' בביאורים) שרצה לפרש דהחשש שמא תמצא שער קשור ותתלשנה כדי שלא תעכב טבילתה (ועד"ז כתב רעק"א בהגהותיו לאו"ח סי' תקי"א ע"ש בהשמטות).

אבל ילי"ע דא"כ גם בלי חפיפה איך מותר אפי' עיון לבד בשבת ויו"ט, דהנה כתבו הר"ן ועוד ראשונים דהגם שהקילו להרחיק החפיפה מהטבילה היינו משום שחפיפה אינו אלא מדברנן אבל עיון שהוא דאורייתא ואפשר לעשותו ביו"ט בודאי לא הקילו להרחיק וחיבת לעיון בשעת הטבילה, וצ"ב אמאי ליכא למיחש אולי תמצא שער קשור ותתלשנה וכנ"ל. ולכאורה צריך לדחוק דלא חששו אלא בשעה שהיא עוסקת ממש בשערותיה שמא תתלשנה אבל כשהיא רק מעיינת אין להחשש הנ"ל (ולפי"ז צ"ל דגם המשמוש במקום השערות שא"י לראות) אינו כפספוס וליכא חשש תלישה).

הנה ילי"ע בעיקר התקנה, אמאי תיקן עזרא חפיפה כלל כיון דמדאורייתא בעיוני בעלמא סגי. וע' בר"ן שכתב דהחשש שמא לא תעיין יפה יפה (משמע קצת ע"ד התקנה של בדיקת חמץ דלא רצו לסמוך על הביטול בלב ותקנו מעשה דוקא), וכן משמע לכאורה ממש"כ רש"י בב"ק (פב:) שתיקן עזרא להרחיק דמלתא, אבל זה גופא צ"ב דהלא מדאורייתא ליכא חציצה אלא ברובו ומקפיד ואיך אפי' שלא תראה את זה אפי' אם לא תעיין יפה יפה. ועד"ז העירו האחרונים דאיך אפי' בכלל דיש חיוב עיון מה"ת, דכיון דאינו חוצץ אלא רובו ומקפיד יוצא דהסתמא דמלתא הוא דיש חציצה על רוב הגוף וחיבת לוודא דליכא חציצה זו, וצ"ב. וגם העירו דל"ש

"עיון" דעל הצד שיש חציצה על רוב גופה בודאי שתדע אפי' בלי לעיון. והגם שלכא' היה אפשר לפרש לפי השיטות (רש"י והגאונים) דס"ל דשערותיה חלוקות מגופה ושייך חציצה עליהם לבד ועליהן נאמר החיוב עיון, אבל ברשב"א ור"ן ועוד כמה ראשונים מבואר דמדאורייתא חייבת לעיון בכל גופה. ויש שתי ע"פ מש"כ רש"י (ע' תוה"ר סז: וכו' תוס' בכמה מקומות בשם רש"י) דרך בשער אמרי' דחציצה הוא ברובו ומקפיד אבל בשאר הגוף גם מיעוט שאינו מקפיד חוצץ, וכן אפ"ל למש"כ המאירי דרוב המקפיד ילפינן מקרא ומיעוט המקפיד מהל"מ (אבל בפשטות שתיים שיטה יחידה).

והנה **בזמן החפיפה** ג"כ נחלקו הראשונים. דאיתא לקמן "והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא לא תחוף אלא בלילה", ופרש"י דכל כמה שאפשר לה לחוף ביום צריכה לחוף ביום דבליילה כיון שמהומה לביתה חיישינן שמא לא תחוף יפה (ויותר יש לחשוש לזה מלחשוש שאם תרחיק הטבילה מהחפיפה אולי בינתיים ידבק בה דבר החוצץ), אבל בלא אפשר כגון במוצ"ש דלא אפשר לחוף בשבת אז לא תחוף אלא במוצ"ש. והקשו תוס' דלפ"ז נמצא דלא קי"ל כהגמ' לעיל (סז:): דכחל ליל טבילתה במוצ"ש יש לחוף בער"ש, ותיצרו דע"כ צ"ל דהתם דאמר שתחוף בער"ש היינו רק כשחל יו"ט במוצ"ש דא"ל לחוף במוצ"ש. וכבר העיר המהרש"א דהלא רב חסדא אפי' אם ליל טבילתה חל בחול נמי קאמר, ופי' דכשאר הלכתא כרב חסדא ר"ל בכה"ג שחל ליל טבילתה ביו"ט דהשתא ע"כ כדמתרץ רב יימר דג' ימים הרחקה לא מצינן אשכוחי שיחול ליל טבילה ביו"ט או בשבת ע"ש. [אבל הרא"ש הבין בדעת רש"י דבכה"ג שחל יו"ט במוצ"ש יש לדחות הטבילה לליל שני, וע"כ צ"ל דפירש לפי מסקנת הגמ' בדף סח. לא קי"ל כהגמ' לעיל (סז:): וכמוש"כ הבי"א אליבא דהרמב"ם].

אבל התוס' הביאו מהשאלות דלעולם כל כמה שאפשר לחוף בלילה אין לחוף ביום כדי שלא להרחיק החפיפה מהטבילה משא"כ כשא"ל כגון ביו"ט שחל להיות במוצ"ש דאז אפשר לחוף ביום בער"ש, וכתבו תוס' דאיתא כמסקנת הגמ' לעיל (סז:). אבל לכאורה צ"ב דהלא בגמ' דלעיל מבואר דגם כשחל טבילתה במוצ"ש והוא חול יש לחוף בער"ש ולא רק כשחל טבילתה במוצ"ש והוא יו"ט כמוש"כ תוס' (ודחוק הוא לומר שסמכו על מש"פ בדעת רש"י). ולכאורה צ"ל דתוס' פי' הגמ' בע"א מפרש"י שפירש דמה דאיתא "וכדמתרץ רב יימר" ר"ל דמה שאמר רב חסדא דהיכא דטבלה במוצאי ב' יו"ט של ר"ה אחר השבת שחופפת בער"ש לית הלכתא כוותיה אלא כדמתרץ רב יימר דבכה"ג אין לחוף בער"ש "דרחוק יותר מדאי". אבל לדעת תוס' מה דאיתא "וכדמתרץ רב יימר" ר"ל דבמוצאי ב' יו"ט של ר"ה כיון שהוא יום חול ממילא אין לחוף בער"ש אלא תחוף בליל מוצאי ר"ה, וממילא כמו"כ בכל ענין שתצא החפיפה בליל חול אין להקדים החפיפה אלא יש לחוף בלילה (וע"ד מש"פ למסקנא בדעת רש"י אבל אינו אוקימתא). וע"ע בחידוד הלכות שכתב דמוצאי ר"ה שלאחר השבת לעולם יחול ביום חול משא"כ בסתם מוצ"ש או ליל שני דשייך שיהיה חול ושייך שיהיה יו"ט דבכה"ג לא חלקו וכתבו דיש להקדים ולחוף בער"ש.

ויש שיטה שלישית והוא דעת ר"ת דליכא מעלה לחוף דוקא ביום או דוקא בלילה ואה"נ יכולה לחוף באיזה מהם שירצה. והא דאמר הגמ' הא דאפשר הא דלא אפשר איירי רק כשיש הפסק יום בין היום שאפשר לעשות חפיפה והלילה בה היא טובלת. והכי קאמר, כשחל טבילתה במוצ"ש אם אפשר לחוף בלילה יש לחוף במוצ"ש ואם לא אפשר דהוא יו"ט יש לחוף בער"ש, אבל לא איירי הגמ' כלל בטבילה רגילה באמצע השבוע אם עדיף לחוף ביום כרש"י או בלילה כהשאלות.

בענין חציצה (נדה סז:)

איתא בגמ' (סז:): "אמר ר' יצחק דבר תורה רובו המקפיד עליו חוצץ רובו ואינו מקפיד עליו חוצץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד וגזרו על מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד, ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד, היא גופה גזרה ואין ניקום ונגזור גזירה לגזירה". וידוע קושיית הגר"ח זצ"ל על רובו שאינו מקפיד דכיון דמדברנן מיהא חוצץ הו"ל מקפיד ותיהוי חציצה מדאורייתא (ובאמת כן נקט הישועת יעקב ס"י קצח' להלכה), וע"ע בהגהות מהרש"ם בסוגיין שכתב שמעתי להקשות כנ"ל וממילא קשה דלגזור גם על מיעוט שאינו מקפיד אטו רובו שאינו מקפיד כיון דלמעשה הוא דאורייתא. וע' בקובץ הערות (הוספות אות ד') שהביא מהגר"ח לתרץ דאינו חוצץ מדאורייתא אלא היכא שמקפיד על כל הרוב והכא אינו מקפיד אלא על חלק מהרוב, שהרי אם נסיר מגופו קצת מהרוב לא ישאר אלא מיעוט שאינו מקפיד דשרי גם מדרבנן עכ"ל. והנה לכאורה היה אפשר לתרץ בפשיטות דכיון שהוא אינו מקפיד הגם שחז"ל הקפידו ופסלו טבילה כשיש חציצה כזו, אבל קפידת חז"ל אינו מהפכו להיות רובו המקפיד. ובאמת ע"ש בקובץ הערות שתי' כן אבל יל"ע אמאי מיאן הגר"ח בפי' זו (וע"ש עוד בקוב"ע שהביא דלכאורה יסודו תלוי במחלוקת ראשונים, אבל א"כ גם יל"ע אמאי הראשונים מיאנו בזה, וע"ע בשו"ת מנחת שלמה תנינא ס"י עו' שמסיק כתי' הנ"ל דהקובץ הערות)*.

והנה לכאורה מבואר במשניות מקואות דאין החציצה תלויה בדעתה הפרטית של האשה הטובלת. דקתני שם (פ"ט משנה ב', ג') דבית הסתרים של האשה חוצצת ושל האיש אינו מוצץ וביאור הר"ש (סופ"ח) דגם באשה אינו חוצץ אלא באשה נשואה ולא בפנויה, ומשום דרוב נשים נשואות מקפידות שלא יהיה דבר החוצץ בבית הסתרים כדי שלא תתגנה על בעלה, משא"כ באשה פנויה וה"ה באנשים דרובן אין מקפידין ע"ז. ובהמשך המשנה קתני "רבי אליעזר אומר אחד האיש ואחד האשה כל המקפיד עליו חוצץ ושארין מקפיד עליו אין חוצץ". ובפשטות רבי אליעזר דפליג ס"ל דאין הכל תלוי באנשים ונשים בכללותם אלא בכל איש ואשה בפרטות אם הוא או היא מקפידין חוצץ וכשאין מקפידין אינו חוצץ, ומוכח דלת"ק לא איכפת לן בכל אשה בפרטיות אלא אמרי' דבטלה דעתה לכל העולם המקפידין על חציצה כזו. וא"כ אולי י"ל דכמו"כ בגזירת חז"ל אפי' אם אין האשה מקפדת על רובו ואינו מקפיד, אבל כיון שכבר גזרו חז"ל אמרי' דבטלה דעתה לדעתם הגדולה.

[אגב, יש שפי' (ע"ש בתיו"ט) המחלוקת דת"ק ורבי אליעזר בע"א, דלת"ק בית הסתרים חוצץ רק באשה ולא באיש, ולדעת ר"א אחד האיש ואחד האשה אין בית הסתרים חוצץ. ומה דקתני "כל המקפיד עליו חוצץ וכל שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ" איתא אליבא דכו"ע והוא הביאור בכל מה דאיתא במשניות דלעיל מיניה. וא"כ לכאורה צ"ל לפי"ז דגם ר"א מודה דאולינן בתר רוב הנשים רק דס"ל דרוב נשים אינן מקפידות על חציצה בבית הסתרים, דאל"ה במאי פליגי, וצ"ע].

וכנראה בדעת הקובץ הערות דס"ל דיש לחלק בין קפידת רוב נשים לקפידת חז"ל, והגם דבטלה דעתה לשאר נשים זהו משום דמוכח מרוב נשים דחציצה זו באמת ראוי להקפיד עליה, משא"כ בגזירת חז"ל אי"ז קפידא באמת אפילו בעיני החכמים אלא דגזרו להריד הדבר החוצץ שלא יבאו להכשיר חציצה דאורייתא.

אבל לפי"ז דאזלינן בתר רוב נשים יל"ע בטפח דאמרין דדס על בשרה אינה חוצץ משום דרגיל בה, וכן פסק המחבר (קצח', יז') לענין צפ"ע, ומאי שנא דהכא לא אמרין בטלה דעת הטבח לדעת שאר נשים המקפידות שלא יהיה דס על בשרם כלל. וע' בב"י (שם) שביאר דשאני הכא דגם שאר נשים שהם בני אותה אומנות אינן מקפידות. והיינו דרך אזלינן בתר נשים באותה מצב של האשה הטובלת ואם רובן אינן מקפידות א"כ אי"ז נחשב כחציצה. ולכאורה ראיה לדבר מאשה פנויה דאין בית הסתרים שלה חוצץ ואפי' אם רוב העולם הן נשים נשואות והן מקפידות, כיון שהיא אינה נשואה אי"ז חציצה כלל דרוב פנויות אינן מקפידות ע"ז. וכן מצאתי שכתב הסד"ט (סקי"ט) בביאור הא דקליעת השערות הנעשה ע"י השד אינה חוצץ (קצח', ו') "דלא אזלינן בתר רובא דעלמא שאין להם קליעות בשערן אלא בתר אותן הנשים שיש להם קליעות כזו".

והנה יש להדגיש דכל הנ"ל אינו נוגע להא דאם יצא שער אחת חוץ למים לא עלתה לה טבילה כלל הגם שאינו אלא מיעוט שאינו מקפיד, דהתם מטעם אחר הוא כיון שלא טבילה כל גופה ובעינין טבילה כל הגוף בב"א וכדכתיב ורחץ את כל בשרו במים ובא השמש וטהר מה ביאת שמשו כולו כאחת אף טבילה גופו כולה כאחת (ע' חכ"א קכב', ב' שביאר "מה טהרתו ע"י ביאת השמש הוא בב"א דהיינו רגע האחרונה של סוף שקיעת השמש, הכי נמי טהרתו ע"י טבילה צריך שיהיה בבית אחת"), משא"כ בחציצה על שער א' כל גופה נכנסת לתוך המים ואפי' שער זה שיש עליה דבר החוצץ אבל כיון שאינה מקפדת אינה חוצצת כלל. ובפשטות הביאור הוא כמוש"פ רש"י בסוכה (ו': ד"ה) דבאינו מקפיד "הו"ל כגופיה הואיל ואין סופו ליטלו ובטיל לגביה ולא חייץ" והיינו דחציצה שאינה מקפדת עליה נחשבת כגופה וא"כ אה"נ נגעה מים בכל גופה.

אמנם יל"ע לפירושו, דלכאורה אין לחלק בין נמצא על מיעוט גופה או על רוב גופה או אפי' על כל גופה דלעולם אפי"ל דבטיל לגביה, ובאמת מעיקר דדינא כן הוא מדאורייתא גם ברובא ואינו מקפיד, אבל לענין חציצה על כולה אינו כן (וכדמבאר להדיא ביבמות עח: חוץ מעובר בתוך מעי אמו ע"ש), וצ"ב אמאי חוצצת כשאינה מקפדת הלא כיון דבטלה לגבי גופה הו"ל כגופה ונחשב כאילו טבילה כל גופה. ומוכח דא"ל כן אלא בעובר דהיינו רביתיה דר"ל דזהו המציאות שלו משא"כ בגוף של ילוד. ואולי אפי"ל בביאור דבר זה, דרך כשאין כל הגוף מכוסה אז אמרי' דהגוף נכנס לתוך המים וכל החציצה שמכסה הגוף בטל לגביה והו"ל כגופיה, משא"כ כשהגוף מכוסה לגמרי הו"ל כאילו לא הכניסה גופה לתוך המים כלל דבדאי לא עלתה לה טבילה (ועד"ז כ' הגרי"ז בריש ה' מקואות, וע"ע בחו"ש ריש סי' קצח' בעני"ז). אבל לפי"ז צ"ב מש"פ הרא"ש (פ"ט מ"ב) מהרמב"ם בביאור החציצה דקומקום דקאי על הפחמים שבתוך הקומקום "וכן מסתברא דלא קאי אשחרורית הנדבק בקומקום מבחוץ שאין אדם מקפיד עליו ודרכו בכך וחשיב כדופן הכלי ואפילו בכולו אינו חוצץ". וכנ"ל צ"ב דלמעשה הו"ל כאילו לא נכנס בתוך המים כלל, והגם דיש לדחוק דהתם כיון שהתוך של הכלי אינה מכוסה א"כ נכנס מקצתו בתוך המים ושאר מה שמכוסה אינה אלא כרובו שאינו מקפיד עליו. אבל בפשטות משמע דאינו חציצה כיון דהשחרורית נחשבת כדופן הכלי ונמצא דליכא חציצה כלל וכפרש"י הנ"ל, וא"כ מ"ש באדם דלא אמרי' כשנכנס למקוה עם חציצה על כל גופו דבטיל לגביה והו"ל כאילו טבל במקוה. ואולי אפשר לדחוק דהפסול בכולו כשאינו מקפיד הוא משום דא"ל שאינו מקפיד באמת כיון שבדאי יסיר קצת ממנו באיזשהו שלב, משא"כ בשחרורית הקומקום באמת אינו מקפיד ולעולם לא יסיר השחרורית הזו והו"ל כחלק מדופן הכלי ממש, וע' בסמוך. (וע"ע בקובץ הערות מש"כ בענין כולו).

והנה יל"ע דאם מיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ אמאי בקרצה ידיה חוצץ (פ"ח, מ"ה), הלא התם היא סגרה ידיה בחוזק בכוונה וא"כ בודאי שאינה מקפדת על מה שאצבעותיה כפולות ע"ג פס ידה, וכן הקשה המשנה אחרונה (על המשניות). ואפי"ל דאה"נ אבל רוב נשים אינן הולכות עם ידיים סגורות ואשה צריכה לטבול דרך גדילתה דהיינו כמו שהיא הולכת באופן רגיל, ובאמת ע"ש במשנה אחרונה שכתב כן והוסיף דאפילו לדידה נמי הוי קפידא כשאינה צריכה לכך ואומרים לה לקפוץ ידה. והגם שעכשו בשעת טבילה אינה מקפדת, כבר כתבו הראשונים בשם הראב"ד דטבעות שעל ידה חוצצין הגם שאינה מקפדת להורידן בשעת טבילה אבל כיון שמקפדת להורידן כשלשה בצק שוב נחשב מקפדת לעולם. ובביאור דבריו לכאורה י"ל ע"פ מש"כ רש"י דע"י אינה מקפדת נעשית הדבר כבטל לגבי גופיה והו"ל כחלק מהגוף ונמצא שטבילה כל גופה, אבל זהו רק כשמבטלה לגמרי לגופה ולא יטלנו לעולם (כלשון רש"י "ואין סופו ליטלו") משא"כ אם תטלנה אפילו לאח"ז הרבה מחמת קפידתה, כגון בשעה שהיא לשה את הבצק, תו א"ל שבתל לגבי גופה (וזהו הביאור במש"כ לעיל דכולה ואינו מקפיד חוצץ כיון שמשך הזמן בודאי יקפיד להסיר קצת מהחציצה. אבל ע' בפתחי תשובה (קצח', א') דבאינה מקפדת רק פ"א לזמן מרובה אינו נחשב קפידא).

וע"ש עוד במשנה אחרונה שרצה לפרש החציצה דקפצה ידיה בע"א, ויצא לחדש דהא דאמרין מיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ היינו בנמצא עליו דבר החוצץ שלא ידע ממנה בשעת טבילה אבל כשעשה במזיד והניח דבר החוצץ על בשרו אז אפילו במיעוטו אינה טבילה אפילו בדיעבד (וע"ש טעמא דמילתא שמא יבא ג"כ להקל שלא יכניס כל גופו בתוך המקוה ויהא מיעוטו חוץ למקוה ויאמר מה לי שיש בו דבר החוצץ שלא באו שם המים ומה לי אם הוא חוץ למקוה). ולכאורה הוא חידוש גדול דלא נמצא חילוק זה בפוסקים כלל וכמוש"כ הוא בעצמו. ואולי אפי"ל בע"א על פי רש"י הנ"ל דכל המעלה של אינה מקפדת היינו שהדבר החוצץ בטל לגבי גופה, וא"כ הכא לכאורה א"ל דגופה בטל לגבי גופה שיהיו בטלן אצבעותיה לפס ידה, ועיין. (וע' בעני"ז בקובץ הערות בחציצת כהן כשעומד ע"ג רגל חבירו).

אבל לכאורה אם ננקוט כפי מה שחידש המשנה אחרונה יש לתרץ מה דקשה מחציצת הכהנים, דהנה ע' בזבחים (לה). דאיתא "לדבריהם למה פוקקין העזרה, אמרו לו שבח הוא לבני אהרן שיהלכו עד ארכובותיהן בדם, והא דס הוי חציצה, לך הוא ולא הוי חציצה דתנן דהם והדיו והדבש והקלב יבישין חוצצין לחין אין חוצצין". וצ"ב טובא דהלא קי"ל דס שנמצא ע"ג טבח אינו חוצץ כיון שאינה מקפדת, והגם דשאר הנשים מקפידין שלא יהיה עליהן שום דם אפי"ה מודדין חציצה רק בקשר לנשים דומין. וא"כ הי"נ מאי פריך הגמ' והא דס הוי חציצה, דהלא הוא מיעוט שאינו מקפיד והגם דשאר אנשים מקפידין לא איכפת לן וכנ"ל, וכן מצאתי שהקשה השבות יעקב (ח"א סימן סט', הובא דבריו בסד"ט קצח', סקנ"ב) וע"ש שחידש דרך בדם שעל בגדיה אמרין דאינו חוצץ אבל לא בדם שעל בשרה כיון דמאיסי בודאי חוצץ גם לטבח, אבל ע' באחרונים שדחו דבריו (ע' ברמ"א סעיף יז' ובגליון מהרש"א שם). ולכאורה לפמש"כ המשנ"א אפשר לתרץ דכהנים שאני כיון שהם פקקו העזרה וגרמו החציצה בידיים ובכה"ג ליכא להקולא

דמיעוט שאינו מקפיד. אבל לכאורה אפ"ל בע"א ג"כ (וכ"כ הסד"ט שם) דהתם הוי כולו שאינו מקפיד דהחציצה הוא בין רגליו להרצפה (ע"ש ברש"י) וכיון שהולכין עד ארכובותיהן בדם נמצא שיש דם על כל הרגל.

אבל יש להוסיף דע"ש בזבחים שתי הגמ' דכיון דהדם לח הוא אינו חוצץ "דתנן הדם והדיו והדבש והחלב יבישין חוצצין לחין אין חוצצין". ובביאור החילוק בין יבש ללח נחלקו הפוסקים, דע' בבית יוסף (קצח', טו') שהביא מהמרדכי שביאר דא"ל דכיון שהן לחין המים מחלחלין מתחת לדיו ונוגעים בשרו דבחולין (כו:). איתא דמיא יקירי ושכיני תתאי ופירי וקפי מלעיל ע"ש, אלא הביאור הוא משום דכשהוא לח אדם אינו מקפיד עליו והוי מיעוט ואינו מקפיד אבל אם מקפיד עליו אפילו לח חוצץ, ולהלכה המחבר (שם, יד') לא חשש לטעמו אבל הרמ"א הביאו. והנה לפמ"ש"ב לעיל דברגלי הכהנים ההולכין עד ארכובותיהן בדם הטעם דהוי חציצה (בהה"א דהגמ') הוא משום דיש דם החוצץ על כל הרגל והוי ככולו שאינו מקפיד, א"כ תו ליכא למימר בתירוץ הגמ' כהמרדכי דהטעם דדם אינו חוצץ הוא משום דכשהוא לח אינו מקפיד עליו, דמה בכך הלא הכא החציצה נמצאת על כל הרגל ובכולו אפי' כשאנו מקפיד חוצץ וכנ"ל, וע"כ צ"ל דתי' הגמ' דלח אינו חוצץ ר"ל משום שהמים מחלחלין דרך הדם הלח ואינו חציצה כלל, וא"כ להמרדכי ע"כ צריך לפרש קושיית הגמ' בע"א דכיון שפקדו העזרה בידים א"כ הדם הוי חציצה [הגם שאינם מקפידין וכמוש"כ המשנ"א] וא"כ אולי יש מקור להחידוש של המשנ"א משיטת המרדכי. ולפי"ז צ"ל דמה דתי' הגמ' לח הוא ולא הוי חציצה, ר"ל כיון דלח הוא רגלו נכנסת לתוך הדם ונוגע ברצפת העזרה, דרך מים אינן נכנסין ללח (כמוש"כ המרדכי) אבל רגלו של אדם בודאי נכנסת לתוך הדם ונוגע ברצפה.

* ר"ד אונגר ור"י גברר שיח' העירו דלכאורה משמע ממש"כ הרא"ש (הל' מקואות, כה') "וחוטי צמר וחוטי פשתן לא הוי מיעוט שאינו מקפיד לפי שמקפדת להסירו בשעת חפיפה, וכיון דאיכא זימנא דמקפדת חוצץ לעולם" דהגם שמקפדת רק מחמת תקנת חז"ל שתקנו שתהא אשה חופפת, אפ"ה נחשב כמיעוט המקפיד לענין טבילה. אבל הוסיפו דיש לדחות דשאנ"ה דלא חייבה חז"ל להורידה בשעת טבילה (כמו ברובו ואינו מקפיד) אלא תקנו שצריכה לחוף, והיא בעצמה מורידה כדי לחוף יותר בקלות ונמצא שהיא עצמה המקפדת עליה. אבל אפ"ל בע"א דקושיא מעיקרא ליתא, ומש"כ הרא"ש שמקפדת להסירו בשעת חפיפה לא נתכוין לחפיפה של תקנת עזרא אלא ר"ל בשעה שהיא רוחצת, וכ"כ הט"ז (קצח', סק"ה) "שמקפדת להסירם בשעת חפיפה או רחיצה שיכנסו שם מים".

בענין הפסק טהרה וז' נקיים (נדה דף סח. - סט:)

לכאורה יש כמה דברים בעקרי הסוגיא הטעונים ביאור. במתני' (סח.) מבואר דנדה חייבת להפריש בטהרה קודם טבילתה, והיינו ע"י בדיקה וכדפרש"י ד"ה לא הפרישה "לא בדקה עצמה להפריש בטהרה" וכן בהמשך המשנה "בדקה בשחרית ובין השמשות לא הפרישה" משמע דהפרישה היא ע"י בדיקה. ויל"ע מהו המקור שהיא חייבת להפסיק בטהרה ע"י בדיקה, דאולי כל כמה שעבר ז' ימים ומרגשת שפסקו דמיה הרי היא בחזקת טהרה גם בלא בדיקה (וכבר כתבו תוס' בגיטין ב: ד"ה עד אחד "דאינה בחזקת שתהא רואה כל שעה וכשעברו ז' טהורה ממילא").

ויש להוסיף דלכאורה מבואר במתני' גופא דבסוף ז' כבר נסתם מעיינה. דהנה יל"ע במה פליגי התנאים במתני'. ובפשטות אפ"ל ע"פ מה דמבואר בעמוד ב' דאליבא דחכמים דס"ל דרך בשנים לנדתה יכולה להפסיק בטהרה אבל לא ביום ראשון הטעם הוא משום דביום ראשון הוחזקה מעיינה פתוח וא"כ אפילו תבדוק ולא תמצא דם אכתי חיישין שתראה דם אח"כ באותו יום וכמוש"כ הרמב"ן. וא"כ הת"ק דפליג דס"ל דרך ביום ז' יכולה להפסיק בטהרה כנראה דס"ל דכל הז' היא בחזקת מעיינה פתוח (אולי מדכתיב "שבעת ימים תהיה בנדתה"), אבל כיון דדרך הנשים להפסיק ביום שביעי (כמוש"כ הרא"ה כג:) אפשר להפסיק בטהרה בבקר של יום ז'. ור"י ס"ל דכל הז' היא בחזקת מעיינה פתוח וממילא רק יכולה לפסוק בטהרה בסוף היום, וי"מ מפלג המנחה (כדכ"י הכו"פ ורד"ל דלדידה הויא כבין השמשות - ואגב ד"ז צ"ב טובא מה"ל דלשאר דברים נחשב כלילה דבדאי גם לדידה אסור במלאכה בשבת אחר פלג, ובכו"פ הביא ש"כ בתר"י אבל ע"ש בהערות שהעיר דליתא שם כלל) וי"מ ממנחה גדולה דרוב היום ככולו וכמוש"כ הרא"ה (שם, ועד"ז פ"י המנחה אחרונה את המח' במתני' ע"ש). ובדעת רבי המובא בגמ' מבואר דס"ל דהגם שביום ראשון הוחזק מעיינה פתוח אבל כיון דפסק פסק. וא"כ נמצא דלכו"ע בסוף יום ז' כבר נסתם מעיינה וא"כ אמאי צריכה הפסק טהרה בכלל. ובפרט אם בדרכ"כ היא רואה יותר מדי' או ה' ימים וכד' דבכה"ג אינה סיבה לחשוש שלא נסתם מעיינה.

ובאמת שאלה זו יש לשאול גם על ההפס"ט של הזבה קודם התחלת הז' נקיים אבל כבר פירש רש"י (סט.) ד"ה והכא דמקור הדין בזבה הוא מנדה וכדקתני במשנה הנ"ל. (הגם שהיה אפשר לחלק ביניהם או דבזבה הראייה היא בלא עת נדתה וא"כ ליכא ידיעה שפסקה בטהרה וכמוש"כ החזו"א (סי' צב), או דשאני בזבה דבעיא הפס"ט לדעת שהתחילו הז' ימים בנקיות, וע'). והנה באמת מצינו שיטות בראשונים ובאחרונים דליכא חיוב להפסיק טהרה בבדיקה, דע' בהשגות הרז"ה שהביא ממקצת החכמים (וכתב הנוב"י דהוא שיטת הר"יף שלא הזכיר בדיקות אלו כלל) דס"ל "וכל לבעלה לא בעיא בדיקה כללא הוא, וכל הבדיקות לענין טהרות נאמרו אבל לבעלה דיה בהרגשה בטומאתה ובטהרתה" אבל ע"ש שכתב עליהם "ולא נתכוונו לנו דברים הללו", וכן נקטו שאר הראשונים וכמוש"כ הרשב"א להדיא (תוה"ב ריש שער ה') "ואע"פ שהרגישה שפסקו דמים לעולם היא בחזקת טומאה עד שתבדוק ותמצא טהור".

וכן יש לציין מה שהביאו האחרונים (רעק"א מהדו"ק סי' ס', וסד"ט קצו' סק"ג) מהשו"ת זכרון יוסף סי' י' שחידש דאשה יכולה להתחיל הז' אחר שעברו מספר הימים שבדרכ"כ היא רואה בהן, והביא ראייה מהגמ' לעיל (טו:) דבעלה מחשב ימי וסתה ובה עליה, דהיינו שהוא מונה כפי הימים שהיא רגילה לראות ובה עליה דא"ל במה יודע לו משך זמן ראייתה ע"ש. אבל האחרונים הנ"ל דחו דבריו ע"ש, (והחזו"א כתב דאפי' את"ל דמדאורייתא א"צ הפס"ט אבל מדרבנן בודאי צריכה).

ועוד יל"ע אמאי היא חייבת בבדיקות בתוך הז' נקיים, ולא עוד אלא דלכו"ע לכתחילה יש לה לבדוק כל יום, דרך פליגי בדיעבד בלא בדקה אלא ביום ראשון ושביעי וכדמבואר בהראב"ד ועוד ראשונים (חוץ מהרז"ה שכתב דגם לכתחילה א"צ אלא בדיקת ראשון ושביעי), ואמאי הלא יש לה חזקת טהרה. ולרב יל"ע דכל כמה דמועיל בדיקה בסוף כדי להחזיקה בטהרה למפרע לכל הימים א"כ אמאי לא מהני בדיקה ביום ח'. ועו"ק לרבי חנינא כיון שכבר בדקה ביום ראשון והחזיקה עצמה בטהרה אמאי בעיא

בדיקה בסוף ז'. ובכלל יל"ע אמאי לא מהני בדיקה בלילה וכמוש"כ תוס' (סט.) ד"ה שבעה לנדה ושנים לזיבה) דכי אין בדיקת לילה מועיל להחזיקה בטהרה.

והנה, בענין מקור החיוב להפסיק טהרה נחלקו בזה הראשונים. דע' לקמן (סט.) דפריך הגמ' לרב מהברייתא דטועה "ואי ס"ד לא בעינן ספורין לפנינו ביממא נמי נטבלינה דילמא יולדת זכר בזוב היא ועבדה לה ספורין" והקשו הראשונים דהלא אפילו לדעת רב, הגם דבדיקה ביום ראשון לא בעיא אבל הפסק טהרה מיהא בעיא. וע' בתוה"ר שתי" דחומרא בעלמא היא ומדברנן ואינה נמנעת בשביל זה מלטבול כיון שטבילה בזמנה מצוה. ואפילו בעיא הפסקה מן התורה טובלת דשמא הפסיקה ולא אדעתה כיון דבאיזה יום שהפסיקה מועלת הפסקתה". והיינו דהסתפק התוה"ר אם החיוב הפסק טהרה הוא מה"ת או אינו אלא תקנת חכמים, ובאמת כן נקטו הרשב"ם (הו"ד באו"ז שלח') והמהרש"א דאינו אלא מדברנן. ולפי"ז א"ש הא דצריכה הפסק טהרה דאפשר דהגם שמא יתכן שאין מעיינה פתוח אבל תקנו חכמים דכל היכא דאפשר לברורי יש לברר.

אבל ע' בהרמב"ן שתי" הקושיא הנ"ל בע"א, "דכיון דילדה ודאי הפסיקה" (וכ"כ הרשב"א ור"ן בהמשך הגמ' ביום א' ראיתי דודאי הפסיקה בבדיקה דאליה איך יודעת שלא ראתה רק יום א'), וכנראה דפשיטא להו כהצד השני של התוה"ר דבדיקת הפסיק הוא מה"ת וממילא בלא בדקה זה מעכב הטבילה בזמנה מצוה. ויל"ע כנ"ל אמאי מה"ת א"א לסמוך על מה שמרגשת שעברו ימי ראיתיה. ולכא' מוכח דכל כמה שנפתח מעיינה, מן התורה היא מחויבת להוכיח שנסתם מעיינה וזהו רק ע"י בדיקה. [ואכתי צ"ת. וע' בחת"ס סי' קעז' שכתב דא"א לסמוך על מה שלא הרגישה כל בין השמשות דאנו חוששין שמקורה פתוח ועומד הוא]. וע' בחזו"א (צב') שכתב דמן התורה אה"נ אינה חייבת להוכיח ד"ז בבדיקה דוקא אלא כל שמוכחת שאינה רואה (כגון לקנח כ"פ ע"ש).

אבל אפ"ה עדיין צ"ב דכל כמה שהוכיחה שנסתם מעיינה ע"י ההפסק טהרה אמאי בעיא בדיקות תוך הז"נ וכנ"ל. והנה ע' בסד"ט (קצו' סק"י) שהאר"ך בביאור דברים אלו ורצה לפרש דהא דבעינן בדיקה תוך ז' נקיים אינו כדי להחזיקה בטהרה אלא משום דכתוב בתורה "וספרה לה" וספירה היינו ע"י בדיקה (וע' רש"י בדעת ר"ע "דספורין ובדוקין בעינן"), וע"ש שהביא מהר"א שכתב בספר החינוך "ואם תשאל למה חייבנו חז"ל למנות השנים שבע מדכתיב וספרת לך ולא ראינו מעולם שימנה הזב ימי ספירתו ולא הזבה ימי ספירתה ואע"פ שכתוב וספר זולת שחייבים שיתנו לב על הימים ולא שיתחייבו למנותם בפה ולברך על מנינם. תשובת דבר זה וכו' כי כל ענין התורה תלוי בפירוש המקובל וכו' וכן באתנו הקבלה שצווי וספרת לך צריך מנין בפה וצווי הספירה הכתובה בזב וזבה אינו אלא השגחה בימים ומנהגן, של ישראל בכל מקום כן הוא" וכתב עליו הסד"ט "ונלענ"ד דמ"ש שיתנו לב על הימים ר"ל ע"י בדיקה שתבדוק עצמה תוך ימי הספירה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, וזו מ"ש השגחה בימים ר"ל ע"י בדיקה כי כן באתנו הקבלה אבל בלא בדיקה לאו ספירה הוא". נמצא לפי"ז דהחיוב בדיקות תוך ז' אינו כדי להחזיקה בטהרה כלל דכבר מוחזקת ועומדת היא, אלא הן חלק מהספירה שהצריכה התורה לשים לב על הימים ולהראות שהן נקיים.

אבל ע"ש שכתב ד"ז שר"י במחלוקת. דבגמ' איתא (סט.) בדעת רב אליבא דר"א, דביעבד א"צ אלא בדיקה א' תוך ז', בתחילתן אע"ג שאין סופן או בסופן אע"ג שאין תחילתן. וע' בהראב"ד שהסתפק אליביה אם כמו"כ יועיל בדיקה א' באמצע הז"נ, וכתב דמסתבר דמהני. אבל ע"ש בהשגות הרז"ה שהשיג עליו הבעל המאור וכתב דבדאי לא מהני. ולהלכה הרשב"א (תוה"ב כד:) נקט כהראב"ד והרא"ה (שם) נקט כהבעל המאור וביאר טעמיה "דכי איכא תחילתן או סופן איכא למימר דסליק לז' ספורים, דכי איכא בתחילתן ז' ספורים גרירי בתריה וכי איכא סופן איכא למימר דז' ספורים דלקמיה גרירי בתריה אבל בדיקה דבאמצע זיל הכא ליכא ז' ספורים וזיל הכא ליכא ז' ספורים" והשיב הרשב"א במשמרת הבית "ואם בדקה בראשון לבד ושאר הימים לא בדקה אין כאן בדיקת ז' ספורים אלא מדין חזקת טהרה וכן כשבדקה בז' ושאר הימים הראשונים לא בדקה אין הראשונים ספורים אלא מדין חזקה דכל שהפרישה בטהרה ובסוף הז' מצאה טהור חזקה שכולן יצאו בטהרה, וכיון שכן כ"ש כשבדקה באמצע, דיום האמצע הוה ליה לקודמין כבודקת בסופן ולאחרונים כבודקת בתחילתן דאטו משום דבדיקת האמצע קרובה לשני הקצות מיגרע גרעא. וגרירה שאמר לא ידענו מה היא".

ולכאורה מבואר דהרשב"א פ' דהבדיקות דז"נ אינו אלא כדי להחזיקה בטהרה, והגם שכבר הפסיקה בטהרה כנראה מדין וספירה לה בעינן שתחזיק עצמה בתוך הז"נ דוקא וממילא לא מהני ההפסיק לבד או יום שמיני לבד כיון ששניהם אינן תוך הז' אבל בודאי אם בדקה באיזה יום תוך הז"נ אין שום סברא בעולם שלא יועיל הבדיקה להחזיקה בטהרה. אבל לדעת הרא"ה אין הבדיקות כדי להחזיק עצמה בטהרה אלא לקיים המצות ספירה דהיינו שתתן דעתה על הימים לדעת שהן נקיים, וד"ז נעשה ע"י בדיקות וממילא י"ל דרך נתינת דעת בתחילה או בסוף מועיל דבעינן שימת לב על מקשה אחת של ז' ימים אבל באמצע "דלהוי גריר דלקמיה ודבתריה כולי האי לא אמרינן" (וכמוש"ב הסד"ט. וע' בשו"ת חת"ס סי' קע"ח שפי' בע"א דבעיא מחשבתה ניכרת מתוך מעשיה שרוצה לספור ז' ימים אלו לנקיים ע"ש).

ואפ"ל דיש עוד נ"מ בין הרשב"א ורא"ה לענין בדיקה בלילה, דאת"ל דהוא דין דבעי להשגיח על עצמה כדילפינן מוספיה לה א"כ י"ל דהשגחה זו בעי דוקא ביום כלשון הקרא וספירה לה שבעה ימים, אבל את"ל דהוא רק כדי להחזיקה בטהרה א"כ לכאורה ליכא נ"מ אם בדקה בלילה. אבל יש לדחות דאפי' להרשב"א בודאי החיוב בדיקה נלמד מוספיה לה וא"כ גם לדידה י"ל דגזיה"כ דהא דחייבת להחזיק עצמה בתוך ז' נקיים הוא ביום דוקא, וע'.

והיה אפ"ל דיש נ"מ באשה שיש לה מכה ובדקה בראשון ושביעי ונמצאת טהורה אבל בתוך הז"נ ראתה דם, דאם מטעם חזקה אתינן עלה א"כ כל כמה שידעינן בודאי שפסקה דמיה (ע"י בדיקת יום ראשון) א"כ כל הדם שתראה אח"כ נתלה במכתה, אבל את"ל דבעינן ספורין לפנינו, דהיינו שתשגיח שימים אלו נקיים מדם א"כ כיון שדם לפנינו אף ש"ל דתולין הדם במכתה, אבל נקיים ודאי לא הוי דהא איכא למימר נמי דדם נדה הוא וליכא ספורין ודאין. אבל ע"ש בסד"ט שדחה ד"ז וכתב דגם אליבא דהרשב"א הגם שנתחזקה ע"י בדיקת יום ראשון אבל זהו רק בסתמא משא"כ כשראתה דם להדיא לא איתחזקה ע"י בדיקות אלו דהא בעינן ראינו שנשתנה ימים אלו שראתה בהן מימים שבדקה בהם שלא ראתה כלל.

ולכא' לענין אם בדקה רק ביום ח' היה אפ"ל דישתנה הדין כפי המח' הנ"ל, דאת"ל דהבדיקות הן כדי להחזיקה בטהרה, א"כ מה איכפת לנו שלא בדקה עד יום ח' הלא היא מוחזקת בטהרה, והגם דאפ"ל דהחיוב בדיקה כדי להחזיק עצמה בטהרה א"א לקיים אלא תוך הז"נ וכמוש"ב לעיל, אבל אמאי ל"ל שהיא תתחיל הז"נ יום א' אחר ההפסק טהרה "דהא אין עליה שום חיוב למנות ז"נ מיד ממחרת של ההפסק טהרה אלא אם תרצה שלא להתחיל ז"נ כ"א יום ב' או ג' אחר ההפסק טהרה רשות בידה" (כמוש"כ

הסד"ט), וא"כ נמצא שבדקה ביום השביעי של הז' נקיים. משא"כ את"ל כהרא"ה י"ל כמוש"כ שם "דודאי ספירה בעיני וכיון דדעתה היה למנות לנקיים ממחרת יום שפסקה תו לא חזי יום שמיני לאצטרופי בהדיהו". אבל מה נעשה, שהרשב"א עצמו כתב "לא בדקה עצמה כלל בא' מימי הספירה אע"פ שהפסיקה בטהרה ביום שפוסקת בו ולאחר ח' ימים בדקה ומצאה טהורה אינה טהורה שאין כאן ספורים כלל" וכנראה דצ"ל דההפסק טהרה הוא כמו גילוי דעת שרוצה להתחיל הז' נקיים וכל כמה שלא בדקה עד יום ח' נמצא של קיימה וספרה כלל * (ויל"ע מה יהיה הדין אם גילה דעתו בע"פ שהיא רוצה להתחיל הז"ט). ולכאורה לפי"ז נמצא דחוץ מאם בדקה רק בדיקה א' באמצע הז"ט כנ"ל, כמעט אין נ"מ להלכה בין אם נפרש דהבדיקות הן מטעם חזקה או מטעם ספורין לפנינו. אמנם ע' במעיל צדקה (הו"ד בסד"ט ופתחי תשובה ס"י קצו) שחידש דאשה שהסיחה דעתה מספירתה באמצע הנקיים חייבת להתחיל הז"ט מחדש "דכיון שלא כיונה במספר ימים לנקיים באיזה ימים מהם לא עלו לה" והנה לכאורה כל הנידון אינו אלא להרא"ה ודעימיה דס"ל דהבדיקות הן מטעם דבעינן ספורין ובדוקין, דהיינו שתשגיח על הימים, אבל כל כמה דהבדיקות הן כדי להחזיקה בטהרה תוך הז"ט, א"כ למה יגרע במה שהיא הסיחה דעתה מספירתה דעדיין יש לה חזקת טהרה הגם שהסיחה דעתה. (וע"ש עוד בסד"ט מה שר"ל בדעת הרשב"א למסקנת הגמ').

* מה דמבואר בתוה"ר הנ"ל דאליבא דרב טועה בודקת ביום שבאת לפנינו וטובלת "דשמא הפסיקה ולא אדעתה כיון דביזה יום שהפסיקה מועלת הפסקתה", הגם שהיום שבאת לפנינו הוא מאד מסתבר שהוא לכה"פ יום ח' מיום ההפסקה, כנראה דלענין טבילה בזמנה מצוה אפשר לסמוך ע"ז לומר דיש ז"נ, וע"י.

סוגיא דהרחקות (שבת יג. וכתובות סא.)

קתני במתני' בשבת (יא.) לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה, ונתקשו הראשונים אמאי לא מצינו דין זה בשאר עריות ג"כ. וע"ש ברש"י (ד"ה מפני הרגל) שכי' "שמתוך שמתחדין יבא לבעול זבה שהיא בכרת", וכ"פ הרא"ש בסוף מס' נדה (בהלכות נדה בקיצור) "ומשעת ראייתה עד שתטבול יש לה להתרחק קצת מבעלה בדברים שאפשר כי התורה אסרה ייחוד של כל העריות וגם נדה היא בכרת כשאר עריות אלא שהדבר קשה ליהור מייחוד אשתו נדה ומצאו רמז מן המקרא להתיר ייחוד נדה ודרשו סוגה בשושנים ובשביל שמתחיד תדיר עמה עשו גדר וסייג שיזכור את נדותיה ואמרו שלא יאכלו על השלחן אחד וכו'" (ובהגהות ראמ"ה כ' דבחתן שפירסה אשתו נדה קודם שבא עליה דאין להם דיני הרחקות כיון דאסורים בייחוד, ובלבושי עז כ' דהגדולים לא קבלו פסק זה, אבל ראיתי בשם הגרי"ב (267) שהוא מקיל בזה ומה"ט מתיר החתן ליתן הכתובה לכלה בחופת נדה). אבל ע' בשו"ת הרשב"א (ח"א, אלף קפח') שביאר ההרחקות בע"א, שכתב "וכן אפילו הושטת כלי מיד אשתו נדה לידו אסור לפי שלבו גס בה ובקריבות מעט איכא למיחש להרגל אבל בשאר נשים שאין לבו גס בהן בדברים אלו כגון הושטת כלי וכיוצא בו אין בהם משום הרגל עברה לפי שאין לבו גס בה". וי"מ דנחלקו המחבר ורמ"א בסעיף א' במח' הנ"ל, ודוק.

והא דהקילו בכמה דברים באשתו נדה כגון בייחוד והסתכלות, כבר כתב הרא"ש הנ"ל דהוא מפני שקשה ליהור מייחוד עם אשתו, והביאו הסד"ט (סקט"ו) וכתב עליו "מש"ה בקצת החמירו משום סייג וגדר ובקצת הקילו מפי שראו שהוא דבר קשה וא"א להזהר וכל המחמיר על עצמו קדוש יאמר לו". [וע"ש עוד בסקכ"ו שכתב "מה שאסרו חכמים משום הרגל דבר בהא הוא דשייך לחלק בין אשתו נדה דלבו גס בה לאשה דעלמא אבל מה שאסור מה"ט משום קריבות ערוה ודאי דחמירא א"א מאשתו נדה"].

ונמצא דלכו"ע תקנו חז"ל הרחקות אלו כדי שלא יבאו לבעול אשתו נדה (ע' אגר"מ יו"ד א', צ'), והגם דכמה הרחקות נראין כדברים רחוקים לחשוש שד"ז יביא לבסוף למשהו יותר חמור אבל כבר כתב הש"ך (קצח' סקל"ו) "בכו"כ דברים מחמירין בעניני נדה שלא מן הדין" וביאר בששה"ל (רנ') דהבינו דבאיסור נדה צריך לגזור וכ' (רנד') דאין לבחון גודל ריחוק הגזירה אלא אפשרות הקירבה.

אבל צריך לדעת דיש כמה דרגות בהרחקות אלו, והיינו דמן התורה להרמב"ן רק ביאה אסורה ולהרמב"ם גם חיבוק ונישוק דרך תאוה אבל גם לדידה אינו באיסור כרת כביאה אלא בלאו (וע' לקמן סט"ו דנחלקו אליביה לענין נגיעה באשתו נדה שלא בדרך חיבה), וי"מ דגם להרמב"ן חז"ל אסורים מדין חצי שיעור באיכות. מדרבנן תקנו חז"ל שלא יאכל הזב עם הזבה, וכן לא יישן במטה א' אפילו הוא בבגדו והיא בבגדה וכן איסור הצעת המטה מזיגת הכוס והרחצת פניו ידיו ורגליו, ונחלקו הראשונים אם יש ראייה מתדב"א לאיסור הושטה ג"כ ובפשטות גזרו על דברים אלו מפני שהם מרגילים לערוה באשתו נדה כנ"ל. ויש איסורים שכל מקורם אינו אלא בראשונים כגון איסור זריקה שכתב בבנימין זאב, ואיסור ישיבה יחד על ספסל שהביא התרוה"ד, וכנראה דהבינו שדומים הם למה שאסרו חז"ל ולכן יש לכוללם בתקנתם. ועוד יש דברים שנהגו להחמיר בהן הגם דליכא מקור אלא כנ"ל בפני שהם דומים לאיסורים הנ"ל כגון לשאת משא ביחד, נגיעה ע"י דבר אחר וכדומה, ולכן בשעת הצורך יש מקום גדול להקל בדברים אלו שאינם אסורים מדינא ובמו שיתבאר להלן בעזה"י.

בענין אמתלא (כתובות כב.)

לפני שניגש להלכות יש להקדים כמה יסודות בענין נאמנות האשה : איתא בגמ' (כתובות כב.) "ת"ר האשה שאמרה א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה", וע"ש בהמשך הגמ' "בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו א"ל אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת, תנא מינה ארבעים זימנין ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה". והנה יל"ע אמאי בעי אמתלא הלא לעיל מיניה איתא בגמ' דקי"ל הפה שאסור הוא הפה שהתיר, וא"כ אפי' כי ליכא אמתלא לכאורה נאמנת לומר שמה שאמרת טמאה אני לא היה אלא דרך צחוק בעלמא. ובאמת יש להקשות איפכא ג"כ, דאיך מהני אמתלא, הלא יש להאשה נאמנות דע"א וכל הדין דע"א נאמן באיסורין מנדה ילפינן דכתיב וספרה לה, והיכן מצינו דמועיל אמתלא בעדות של ע"א הנאמן באיסורין.

ובביאור דבר זה, ע' בטור (אבהע"ז קנב') שהביא מחלוקת ראשונים אם הדין פה שאסר הוא הפה שהתיר שייך רק כשמתיר בתוך כדי דיבור של האיסור, או כל זמן שעוסקין באותו ענין או אפי' את זה א"צ ונאמנת אפי' לאח"ז. [וע' במחנה אפרים (איסור"ב יח', טו') וקוב"ש (כתובות מג') שביארו נקודת המחלוקת, דהני דס"ל דאינו יכול להתיר אלא בתוך כדי דיבור פירשו דנאמנותו הוא מדין מגו דאי בעי שתיק (וכ"כ תוס' שם בתחילת דבריהם) וממילא לאחר כדי דיבור אינו נאמן דתו ליכא מגו דמגו למפרע לא אמרי'. משא"כ להני ראשונים דס"ל דנאמן אפי' לאחר כדי דיבור בע"כ דס"ל דנתחדש נאמנות חדשה, דכיון שאין האיסור אלא על פיו ממילא הוא נאמן גם להתיר מה שאסר]. ויל"ע למ"ד דאינו נאמן אלא תוכ"ד אמאי צריך להחידוש של הפה שאסר, דתיפוק ליה דתוכ"ד כדיבור דמי ובכל גווני אפשר לחזור מעדות תוכ"ד.

וע' בה"ה (הל' גירושין יב', א') שהקשה קושיא זו בשם הראשונים הנ"ל, והביא תירוץ "דאיצטריך דה"א דכיון דעומדין בדיבור הן אלא שהן מתירין עצמן מצד אחר, אפי' תוך כדי דיבור לאו כל כמיניהו, להכי אצטריך הפה שאסר" והיינו כיון שאינו חזרה ה"א דגרע טפי דמה"ת דנאמן לומר שלזה התכוון (ועדיין צ"ב), ובאמת ע"ש שפליג עליהם וכתב סברא זו גופא לפרש אמאי הפה שאסר נאמן אפי' אחר כדי דיבור "דלא אמרי' דוקא תוכ"ד אלא לחזרת דיבור ממש שמהפך דבריו אבל כל שעומד בדבריו הראשונים אלא שפוטסר את עצמו מצד אחר והכל אפשר שהוא אמת, כיון שאין לנו האיסור אלא מפיה ודאי אפילו לאחר כדי דיבור נאמנת". לפי"ז א"ש מאי דבעינן לדין אמתלא ואינה נאמנת מדין הפה שאסר, דבין לה"ה ובין להחולקין הפה שאסר אינו אלא כשמגביל או מפרש דבריו הראשונים משא"כ אמתלא דחוזר ועוקר דבריו הראשונים לגמרי. וע"ש בהמשך דברי ה"ה שהוכיח דהפה שאסר נאמן אפי' אחר כדי דיבור "שהרי אפי' בחזרת מדיבורה וכגון שאמרה א"א אני עכשיו וחזרה ואמרה למחר פנויה אני ולא הייתי א"א, כל זמן שנתנה אמתלא לדבריה נאמנת כנזכר פ"ט מהל' אישות כ"ש כשאמרה א"א הייתי שיכולה לומר אחר כדי דיבור גרושה אני שהרי אינה עוקרת דבורה הראשון" והיינו כמוש"ב.

אבל עדיין מוטל עלינו לברר אמאי בכלל נאמנת באמתלא, דלא מצינו דע"א שאמר דד"ז חלב הוא, יכול לחזור ולומר שלא אמרתי שהוא חלב אלא כדי שהאיש הזה לא יאכלנה וימשיך בדיאטה שלו. והנה החו"ד (קפה', סק"ה) האריך בביאור דינים אלו, וע"ש שבא לתרץ מאי בעא שמואל בטמאה אני אם נאמנת באמתלא, דמ"ש ממה דאיתא מיד לפני"ז באמרה א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני דנאמנת באמתלא. (וע' בשטמ"ק שהביא שהראשונים תי' בב' אופנים או משום דהכא הוי דבר שיש לו מתירין דמיא בנהרא זילי וטבילי, או משום דאם באמת לא הייתה טמאה אלא שלא היה לה כח למה לא אמרה כן מתחילה וכי בעלה היה מאנס לה ע"ש). וביאר החו"ד דס"ל לשמואל דאפשר דרק בשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא נאמנת באמתלא, כיון דליכא איסור גמור אלא כלפי האשה עצמה, משא"כ כשיש להאשה נאמנות דאורייתא, וכדילפינן מוספרה לה, מה"ת דגם בכה"ג יועיל אמתלא.

וע"ז פשיט הגמ' דגם בזה מהני אמתלא, והיינו משום דהגם דבדר"כ לא מהני אמתלא בעד אחד אפי' כל כמה שלא הוחזק עדותו בב"ד נאמן לומר מבודה הייתי וכמו שהביא הב"י (חו"מ ריש סי' כט') מהתוספתא "וכן העדים שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתיר בין לפטור בין לחייב אם עד שלא נחקרה עדותו בב"ד אמרו מבודין היינו הרי אלו נאמנין משנחקרה עדותו בב"ד אמרו מבודין היינו אינן נאמנים" וא"כ אם הייתה נאמנת מדין ע"א לא הייתה צריכה אמתלא דאפי' בלא"ה היא יכולה לחזור מדבריה כיון שלא העיד בב"ד, ורק משום דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא אינה יכולה לחזור מדיבורה והיא צריכה לאמתלא. וע"ש בתו"ד שכתב דהא דנאמנת מדין שויה אנפשיה הגם שהוא חב לאחרני (לבעלה), ובעלמא ל"א שויה אנפשיה כשחב לאחרני, וכדקתני בקידושין (סה.) אמרה מקודשת אני לך היא אסורה בקרוביו והוא מותרת בקרובותיה, שאנ"ה דילפינן מוספרה לה דנאמנת בעניי נדה כלפי בעלה (וע"ש בהגהות אמרי ברוך מה שהעיר עליו בזה).

וע"ש שהוסיף דלפי"ז ל"ק קושיית הטור מ"ש בהחזקה נדה בשכנותיה דלא מהני אמתלא, דהתם בע"כ אינו מטעם שויה אנפשיה דא"כ לא היה הבעל לוקה, אלא הוא נאמנות דהימנה רחמנא וכל שנעשית חזקה ע"פ עדותה הוי כהגידה בפני ב"ד וא"י לומר שוב מבודה הייתי אפי' בלא טעמא דשויה אנפשיה וממילא גם לא מהני אמתלא, ע"ש.

ויל"ע בעיקר דבריו דלכאורה נמצא דחלוק הדין שויה אנפשיה מהדין נאמנות שנתנה לה התורה בוספרה לה, והנה ידוע דדנו האחרונים ביסוד הדין שויה אנפשיה, דע' בקצות (לד', ד') שכתב דהודאת בע"ד כמאה עדים אינו כמוש"ב המהר"י בן לב דהוא מדין נדר או מתנה אלא דהוא נאמנות שנתנה לו התורה וכדכתיב אשר יאמר כי הוא זה ופרש"י בקידושין "הרי שסמך על מקצת הודאתו", והוסיף הקצות דנ"ל דגם שויה אנפשיה הוא דין נאמנות, וא"כ אם אמתלא אינו מועיל כנגד נאמנות, איך מועיל האמתלא בשויה אנפשיה. אבל האמת יורה דרכו דהקצות לטעמיה אזיל, דע' בשב שמתנתא (ו', ח"י) שהשיג על עצם יסוד החו"ד הנ"ל וס"ל דגם בע"א מהני אמתלא, והכל תלוי באם הוחזקה, דבאמרה טמאה אני עדיין לא הוחזקה טמאה, אבל בלבשה בגדי נדותה דהחזקה נדה לא מהני אמתלא, ומקורו מהרמב"ם (הל' סנהדרין טז', ו') שכתב "אינו צריך שני עדים למלקות אלא בשעת מעשה אבל האיסור עצמו בע"א יוחזק כיצד אמר עד אחד חלב כליות הוא זה וכי' ואכל בעדים אחר שהתרה בו הרי"ז לוקה אע"פ שעיקר האיסור בעד א'. והיינו דס"ל דבעינן שיוחזק האיסור ל' יום כדי לחייב העובר על דברי הע"א במלקות, וכדמצינו בבנה מורכב על כתיפה דאם הוחזקו [ל' יום] סוקלין ושורפים על החזקות) וכ"כ הפתח"ת אות ה' מהבית שמואל דבהחזק ל' יום לא מהני אמתלא, ע"ש. [וע' בששה"ל שכתב דהפוסקים נקטו כהשב שמעתתא דהיעקר תלוי בהחזק].

סימן קפג' (אשה שרואה טיפת גם צריכה לישב ז' נקיים)

הרגשות: - כתב הפתח"ת (א) והחוו"ד (ריש סי' קצ') שמצינו ג' מיני הרגשות, ונדבר בהן אחת לאחת: (א) נזדעזע אבריה - מקורו מהרמב"ם (איסור"ב ה', יז') שכתב "והאשה שהשתינה מים ויצא דם עם מי רגלים בין שהשתינה והיא עומדת בין שהשתינה והיא יושבת הרי"ז טהורה ואפילו הרגיש גופה ונזדעזע אינה חוששת וכו'".

(ב) פתיחת פי המקור - כן הוא לשון השו"ע (קצ', א') מהתרומת הדשן שכתב "שהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם". (ג) זיבת דבר לח - מקורו מהנודע ביהודה שהקשה דכיון דדרשינן ב' דרשות מבשרה, שמטמא בפנים (דהיינו בבשרה) כבחוץ, ודבעינן הרגשה (עד שתרגיש בבשרה), ע"כ דהבשרה בשניהם שוה, וא"כ ההרגשה חייבת להיות באותה מקום שאנחנו קוראים בפנים, והיינו בבית החיצון חוץ למקום פי המקור, וע' בחכ"א שהביאו להלכה. וע' בחו"ד (קצ', א') שהסכים דיש הרגשה של זיבת דבר לח, אבל כתב "אמנם נראה דבעינן שתרגיש שזב ממקורה דאם לא הרגישה שזב ממקורה רק שמרגשת שזב בפרוזדור נראה דטהורה כיון שבשעה שנפל מהמקור לפרוזדור לא הרגישה ורחמנא טהריה להדם שבא בלא הרגשה מאין יתחיל הטומאה בפרוזדור". (אגב לפי"ז לכאורה אין מקום למה שהביא הפתח"ת תשובה (ב) מהברית אברהם ומעיל צדקה להסתפק אם יציאת דם מבית החיצון לחוץ נחשב ג"כ לראיית טומאה או דאינו מעלה או מוריד, דלהחוו"ד הנ"ל א"ל דמטמאה דאם יצא הדם מהמקור בלי לטמאה מאין יתחיל הטומאה בפרוזדור, וכ"מ בחוט שני עמ' ל'). אבל ע' באגרי"מ (ח"ד, יז', יז') שחשש גם לז"ל כשהרגישה רק בפרוזדור כדעת הנוב"י אבל הוסיף דאין לחשוש שזב ממקור חוץ לאותו מקום קצת לחות.

וע' בסד"ט (קצ' א' ד"ה אמנם) וחת"ס שחלקו על הנוב"י, וכ' חת"ס שכן קיבל מרבו הגר"נ אדלר דזיבת דבר לח לא הוי הרגשה, וע"ע בברוך טעם בהגהותיו על הנוב"י שכתב דבמציאות א"א להרגיש זיבה שבתוך חלל הגוף רק כשסמוך לאויר העולם וא"כ לא שייך כל ענין הרגשת זיבת דבר לח.

להלכה נחלקו הפוסקים אם חוששים להרגשה זו: הערוה"ש כתב (סו') דעיקר לדינא דהרגשה היינו פתיחת פי המקור, וע"ש שהקשה דאם הרגשה הוא ז"ל מובן לכל שאין שייך שום צער בזה ובגמי בפירוש קאמר אגב צערה מיתערה, ועד"ז הקשה הערול"ן בסוגיין (נז:), ובששה"ל כתב דהיעקר כהחת"ס דאינה הרגשה וגם להמחמירים הרי להחוו"ד בעינן שתרגיש זיבה בפנים סמוך למקור ורוב נשים בזמנינו רק יש להן הרגשה של לחות וגם רובן טהורות ולהחכ"א תולין במצוי. אמנם הוסיף דלמעשה אם ראתה בודאי מגופה יש להחמיר כדאורייתא גם בהרגשת ז"ל כי קשה להבחין ולקבוע שלא הייתה הרגשה. ובבדה"ש החמיר דז"ל נחשב הרגשה ודייק כן מלשון הטושי"ע (קפג') "משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא טמאה", והרגשת פתיחת פי המקור אינה הרגשה בעקירת הדם ממקומה. ושמעתי מהגרי"ב דכיון דלית לן הרגשה אחרת אלא זו, א"כ יש לחוש דזהו באמת הרגשה ובראתה דם כשהרגישה ז"ל היא טמאה.

בזה"ז שאין הנשים מרגישות, האם הן טמאות מדאורייתא - הנה הקשו הפוסקים דבזה"ז שהנשים טוענות שאינן מרגישות, לכאורה אפילו ראתה דם בצורת הוסת הרגילה לא תהא טמאה מדאורייתא (ולכאורה את"ל כן היה אפשר לה ללבוש בגדי צבעונים ולא תהיה טמאה כלל וכלל). וביארו בכמה אופנים אמאי היא טמאה מה"ת גם בזה"ז:

(א) הערוך השלחן כתב (סא') "הבל יפצה פי הנשים האלה (האומרות שאינן מרגישות פתיחת פי המקור) ולא ידעי מאי קאמרי ורבנותינו נאמנים עלינו יותר מהם, וגם אינן משקרות בדבריהן אלא שאינן מבינות" ע"ש, ולכאורה זהו על דרך שוטה וכדומה שפרש"י שאינן מבינות להרגיש ואפ"ה טמאה מה"ת.

(ב) בשם הגרי"י פישר - יש להן זיבת דבר לח רק דלא רמיא אדעתה אבל אי הייתה מתבוננת הייתה מרגשת. (ג) מרן הגריש"א זצ"ל (קוב"ת א', פד') דאינה צריכה דוקא להרגיש, דרק אם לא הרגישה כשצריכה להרגיש הוא חסרון, וא"כ אפילו את"ל דבזה"ז אינן מרגישות כלל אפ"ה טמאה מה"ת כיון שזהו הרגילות. ובאמת כן פ' הפרדס רימונים (פתיחה יא.) בדעת הרשב"א (נז:). שהקשה על השיטה המובא בר"ן בסוגיין (שכ' דתרת"י ש"מ ר"ל דגם דרשת ולא בשפיר היינו משום שאינה מרגשת ביציאת הדם) "דאי דדרך לראות דם בחתיכה לא מטהרין משום דאינה מרגשת", ומוכח דלא טימא התורה רק אם ראתה כדרך שהנשים רואות אבל ראתה שלא כדרך ראיית כל הנשים טהורה, וכן ראתה בלי הרגשה אינו מרגשת", והוא דרך ראיית כל הנשים ע"ש, ולכא' מבואר דכל כמה שהדרך הוא לראות בלא הרגשה, א"כ מה שלא הרגישה אינו מגרע כלל דזהו דרך ראיית כל הנשים, והיא טמאה מדאורייתא.

(ד) ע' בבית מאיר (קפ"ח, ד') שכ' "דחזינן מהרמב"ם שעכ"פ לאו דוקא פתיחת המקור הוי הרגשה אלא ה"ה שארי עניני הרגש לשינוי בהגוף כמו נזדעזע גופה. ובודאי כן הוא כי נהי דדרשינן עד שתרגיש בבשרה מ"מ במה שתרגיש היכא רמיזא וכו' אלא ודאי כל שידועת מהיציאה א"א בשום אופן שלא בהרגשה שזה גופה הרגשה היא" (ועד"ז כ' השואל בקוב"ת).

(ה) את"ל דהרגשה אינה אלא סימן שהדם מגופה, א"כ כל כמה שידעין בודאי שהדם מגופה טמאה אפילו בלי הרגשה. וע' בחוט שני (עמ' כט') שכ' דאם ידוע לן שגם בשרה (של אשה המשותק בחצי התחתון של גופה) באו"מ אינו מרגיש שום הרגשות אינה טמאה מה"ת. ולכא' ד"ז תלוי בהנ"ל, דכ"ז אינו אלא אם עכשו עדיין הנשים מרגישות, אבל את"ל דאינן מרגישות ואפ"ה הן טמאות דזהו הדרך הרגילה, א"כ לא ישתנה הדין באשה המשותק.

מצאה דם אחר ספק הרגשה - באופן שאשה בדקה עצמה ומצאה דם על עד הבדיקה, נחלקו הפוסקים אי הוי ספק דאורייתא דילמא ארגשה, ורוב פוסקים (כו"פ, חו"ד, סד"ט, ערוה"ש וכו') נקטו דטמאה ודאי (או לכה"פ מספק) דאורייתא, ואפילו אמרה בודאי שלא הרגישה אנחנו אומרים שטענה בהרגשת העד (אבל ע' בלו"ש שהביא משר"ת נטע שעשועים, וכן הביא דעה זו בשו"ת צ"צ (צט) דאינה טמאה אלא מספק ואם אמרה שודאי לא הרגישה אין לדון הדם שבעד אלא ככתם, ולכאורה כן יוצא מרש"י נז: ד"ה דארגשה שכ' "ואימור שציערתה בדיקת עד" והיינו שהיא אמרה שהרגישה ואנן מקילין לומר שטענה בעד). אגב, ע' בהחוו"ד (קצ' סק"א) שכ' "ודע דבשעת תשמיש אין שום אפשרות להבחין בין הרגשת שמש להרגשת דם, ולזה אפילו אם אמרה לו בשעת תשמיש מרגשת אני א"צ לפרוש ממנה באבר מת דכל אשה מרגשת בשעת תשמיש.

ולפי"ז במצא דם מיד אחר תשמיש או הטלת מ"ר לכאורה ג"כ יש לטמאה מספק דאולי באה הדם בהרגשה וטענה לתלותה בתשמיש או במ"ר, ובאמת כ"כ החוו"ד דבמצאה אותיות אחר הטלת מ"ר היא טמאה מדאורייתא, וממילא אפילו פחות מכגריס ובמצאה על צבעונים או דבר שאמק"ט, טמאה. אבל ע' באגרי"מ (שם, אות יג') שכתב דאם המתנה עד שכלתה כל הטיפות של המ"ר

ואח"כ קינחה ומצאה דם אין לחשוש לדאורייתא דלא היה לה במה לטעות, ולפי"ז אחר תשמיש ג"כ אם לא קינחה מיד ממש אין לחשוש שבאה הדם בהרגשה ושמעתי מהגרי"ב דא"צ לחשוש שהקינחו אחר תשמיש היה כל כך מהר שחייב להסתפק אולי היא טמאה מדאורייתא. וע"ע בלבושי עז (עמ' יב') שהביא מהגריש"א להקל בכל כותם הנמצא לאחר הטלת מ"ר ע"י קינוח דדנים אותו ככותם, וביותר בזה"ז שאין הנשים מרגישות כלל דיקשה לומר דבעת הטלת מ"ר שינתה טבעה והרגישה. ולכא' מה"ט אין המורי הוראה שואלים אם קינחה מיד.

ועדיין יל"ע במצאה כותם יבש על הסדין כשקמה בבוקר אם צריך לחשוש שהיה משעת תשמיש אתמול בלילה [במצאה לח ולא הרגישה אין מה לחשוש אבל במצאה יבש מוכח דלא יצאה עכשו ואולי ראתה בשעת תשמיש וטעתה בהרגשת שמש], וע' בסד"ט (קצ') סקצ"ג ולפי"ז שכתב בדעת הרמב"ם דיש ב' דרשות, א) כמו שאמר שמואל דאפילו ודאי יצא דם מגופה אבל שלא בהרגשה, היא טהורה משום שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה. ב) דרשת ר"ע "דם ולא כותם" והיינו אפילו אם יתכן שהרגישה אבל רק מצאה הדם ככותם כיון דאיכא למימר דמעלמא אתי, נתמעט מדם ולא כותם, וממילא אפילו מצא על הסדין בבוקר כיון דאפשר לומר דמעלמא אתי טהורה, אבל לפי"ז במצאה במקום דא"ל דמעלמא בא תהיה טמאה מספק (וע' משי"כ בסמוך דתמיד יש תלייה רחוקה שהכותם בא מעלמא), וע' בחוט שני (עמ' לא') שר"ל דכיון דיש לאשה זו חזקת טהרה אין בכח כותם להוציאה מחזקתה ע"י חשש שמא באתה בשעת תשמיש. (וע"ע משי"כ החו"ד (שם ד"ה ובה נראה) בענין החזקת טהרה של האשה לענין כתמים).

דם שודאי יצא מגופה אם מטמא בפחות מכגריס - נחלקו התוה"ש [א] ומעיל צדקה עם הכו"פ (הו"ד בהגהות יד אברהם, וכ"פ המחיה"ש וסד"ט) בראתה כותם פחות מכגריס שודאי יצא מגופה, אם אפשר לתלותו במאכולת, והיינו דודאי דינו ככותם כיון שבא שלא בהרגשה (דכן נקטו רוב ראשונים ואחרונים דהרגשה היא סיבה לטומאה ולא רק סימן) ואינה מטמא ע"י בגדי צבעונים או דבר שאמק"ט, אבל כיון דידיענן דודאי יצא מגופה תו א"א לתלותו במאכולת, ובששה"ל כתב דהסכמת כל האחרונים כהכו"פ דטמאה גם בפחות מכגריס.

לפי"ז יל"ע במצא דם על הלבנים שלה או על קינוח דידיענן ודאי שבא מגופה איך אפשר להקל בזה כשאינו בשיעור של גריס, וע' בחוט שני (עמ' לד') שכתב "דאם קנחה עצמה סביבות או"מ אף שהכניסה גם קצת באו"מ ומצאה דם דינה רק ככותם לטמא בכגריס ועוד וה"ה המוצאת דם וכתמים בבגד הסמוך לגופה וכן מה שמדביקות הנשים סביבות או"מ מבחוץ כדי לקבל הליחות והכתמים ומצאה שם כתמים בלא הרגשה דינם ככותם דלא חשיב כודאי מגופה דסביבות או"מ מבחוץ אינו בדוק אצל מאכולת שאר לכלוך" (וכ"כ האגרי"מ שם, אות טז', וכן ס"ל להגרי"ב (10)). אבל לפמשי"כ הגריש"א לעיל דיש לדון בכותם הנמצא על תחבושת שאין לה הקולות של כתמים, לכאורה משמע דהחשיבו כודאי יצא מגופה ותו א"א לתלותו במאכולת, אבל ע' משמרת הטהרה (פ"א הע' 8) שהביא בשמו דלעולם כל שהוא בבגד סמוך לבשר יש איזו תליה רחוקה בכינה שהיתה בבשר ובאה לבגד וכדומה, וכ"כ בלבושי עז (עמ' י') בשמו דאם קנחה גם סביב או"מ שא"ז ודאי שבא הדם מן המקור נקטינן דאם היה פחות מכגריס טהורה.

איסור נדה בפנויה - כתב הרמ"א משו"ת הריב"ש דאין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נדה כי כל הבא על הנדה חייב כרת, ובתוה"ש כי דהיה אפ"ל ע"פ מה שאמר ר"מ דמפני מה אמרה תורה תהא טמאה ז' ימים כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה, א"כ בפנויה דל"ש טעם זה לא תהא טמאה ז' (אבל לכא' תהא טמאה כל משך זמן ראייתה) וע' בכו"פ (הו"ד בסד"ט ה') שכתב שיצא חוץ לגדרו ליתן מכשול לפריצי הדור, וכמוש"ב שם דאם אין טומאה לז' גם אין איסור כרת (ובסו"ד כי דאולי הפי' בדרשת ר"מ הוא להיפך, דבנשואה הו"א דא"צ לחכות ז' ימים דיש בה משום ביטול פו"ר, וע"ז ביאר הגמ' שהוא כדי שתהא חביבה על בעלה). (וע"ע בשו"ת הריב"ש סי' תכה' בעניי"ז).

סימן קפד' (שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה)

סעיף א' - וסת הפלגות - רוב הנשים יש להן וסת לראות בהפלגה ידוע, וכתבו הפוסקים דקי"ל כחת"ס ובית שלמה וכ"כ בשואל ומשיב שכן נתפשטא ההוראה בישראל דמונין להפלגה משעת התחלת הראיה הראשונה עד הראיה השנייה (ויוס הראשון של ב' הראיות בכלל המנין) ולא מונין משגמרה וסתה עד וסתה השנייה כמוש"כ השו"ע הרב (קפד', אות כב'). וע' בששה"ל שכתב דכן הוא לענין עונ"ב ג"כ, דמונין ל' יום משעת התחלת הוסת דלא כהש"ך (קפט', סק"ל) שהל' יום מונין בין הראיות.

וסת מל' יום לל' יום - כי הש"ך דבתוך ל' נחשב שלא בשעת וסתה שא"צ בדיקות בשעת תשמיש, והקי' האחרונים (חו"ד, סד"ט, עצי לבונה) פי' דהש"ך דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקות, ובאמת מה"ט השיג עליו הפלתי, אבל רוב האחרונים (חו"ד, סד"ט, עצי לבונה) פי' דהש"ך איירי בראתה רק פעם א' או פעמיים דאז אמרי' שודאי תראה ביום ל' כרוב נשים, משא"כ לקמן איירי בראתה כמה פעמים אבל אין לה וסת קבוע, וכ' בששה"ל דכן יש לדייק בש"ך עצמו דבסק"ג כי "אבל אין לה וסת נתבאר דינה בסי' קפ"ו" ומבואר דהכא לא איירי בדיון אשה שאין לה וסת. וכ' דלפי"ז אין דין זה נוגע בזמנינו שנשים מתחתנות הרבה שנים אחר שהתחילו וסתן וממילא כבר יודעות שאין להן וסת וא"ל שיום ל' הוא שעת וסתן.

בדיקה לפני תשמיש - נחלקו הראשונים בביאור הגמ' (יב). דלתוס' מסקנת הגמ' הוא דאין לבדוק לא לפני תשמיש ולא אחרי תשמיש, לפני שחושש שלבו נוקפו דודאי הרגישה דא"כ לא הייתה בודקת (וצ"ל שלא יסמוך על הבדיקה, אולי משום דכיון דמהומה לביתה יתכן שלא בדקה יפה יפה כמוש"כ הריטב"א). ואחרי תשמיש אין לה לבדוק שמא תמצא דם ומכאן ולהבא לא ישמש עמה כיון שהיא רמ"ת (הגם שמותרת עד שתראה ג"פ) ויבא לבטל מפו"ר. אבל להרמב"ם למסקנת הגמ' כל האיסור אינו אלא לפני תשמיש אבל אחרי תשמיש מותרת לבדוק. ולדעת רבינו שמחה המובא הגה"מ מותר לבדוק לפני תשמיש ולכא' לפי"ז צ"ל דכל הסוגיא איירי רק אחרי תשמיש אבל קודם מותר. אבל ע' בכו"פ שביאר בדעת רבינו שמחה דפי' כתוס' אבל ס"ל דכל האיסור אינו אלא כשהיא בודקת בלא ציווי אבל בציווי מותר לבדוק קודם תשמיש כיון דליכא חשש של לבו נוקפו.

ולהלכה, דעת המחבר אינו כ"כ ברור דהש"ך הבין שפסק כהרמב"ם אבל היד אברהם פי' דאין הרמ"א חולק עליו אלא מפרש דבריו, וגם המחבר ס"ל דאין לה לבדוק לא אחרי ולא לפני. וראיתי בששה"ל (יב') שכי' דאף לבני ספרד הנוהגים כמחבר א"צ בדיקה [ואף קודם תשמיש]. דאם הבעל ציוה לה לבדוק משמע מהפוסקים דמותר קודם שצמיש כהפלתי, אבל לענין אחר תשמיש כי הגר"ז דאסור

אפי' בציוי הבעל דיש חשש שתראה דם וממילא יפרוש מכאן ולהבא. ואפי' לענין קודם תשמיש כ' בלבושי עז דאין לו למהר לצוות לה לבדוק דיש שמקלקל יותר ממה שמתקן.

קינוח לאחר תשמיש - הביא הלבושי עז מחכ"א דאין לה לקנח עצמה בדבר (לבן) שיוכל למצוא עליו דם דאם תמצא דם יש חשש של לבו נוקפו ופורש, והביא שהגר"ש זצ"ל לא הסכים דלא מצינו איסור בקינוח ועוד דאינה מדקדקת לראות אם יש עליו דם. אבל יש להעיר דתמיד כדאי לקנח במגבת בצבע כהה שלא יבואו לשאלות (כמו שאין להסתכל בנייר טיולט של הקינוח).

בדיקות שלא בשעת תשמיש - הגם שפסק המחבר דכל היד המרבה לבדוק משובחת ולא השיג עליו הרמ"א, אפי"ה כ' פוסקי זמנינו שאין לה לבדוק, או כמוש"כ האגר"מ (ח"ד, יז', כח') דאנחנו מחמירין על דברים שאינם אסורים מעיקר הדין ואין לה לבדוק כדי לאסור עצמה מספק, ועוד כתבו הפוסקים שריבוי הבדיקות גורמת לפצעים והיא מקלקלת עצמה. וכ"פ הגר"ב (24), ובלבושי עז הוסיף דדי לנו בבדיקת שציונו חז"ל והלוואי שנעשים כראוי.

בדיקה לאחר שעברה וסתה - כ' האגר"מ דצריכה לבדוק אחר שעברה וסתה דוכי לעולם לא תראה אבל בששה"ל (יב') פסק דגם אחר שעבר יום וסתה א"צ בדיקה אך ראוי לבדוק. ולהגר"ב א"צ בדיקה אבל יש לה לקנח עצמה בבגד צבוע באותו מקום שתדע אם יש לה מה לחשוש.

סעיף ב' - עונת האו"ז - לכאורה מתוך הסוגיא והראשונים יוצא דאין לחשוש לעונת האו"ז כלל, דבפשוטו הוא כנגד גמ' מפורשת וכמו שתמה הטי"ז, וכן כל גדולי הראשונים לא הזכירו הלא הם הרי"ף הרמב"ם הרא"ש הרשב"א הראב"ד הטור רבינו ירוחם הסמ"ג והסמ"ק וכמוש"כ התוה"ש [נ], ובאמת כן נקטו להלכה הטי"ז התוה"ש החו"ד הסד"ט רעק"א והערוה"ש. אבל הבי"ח צידד דיש להחמיר כהאו"ז או משום דמההו"א של הגמ' מוכח דיש ענין לחשוש לעוד עונה, או משום דאם תראה סמוך לנה"ח אפשר שתטעה לחשוב שראתה אחר הנץ כשבאמת ראתה לפני הנץ וכד' ומה"ט יש לאסור ב' העונות. אבל ג"ז צ"ב מה"ט לחשוש לההו"א של הגמ', ועוד צריך להבין דאם חוששין לטעות אז גם יש לחשוש שמא תראה סמוך לשקיה"ח ותטעה לחשוב שראתה קודם שקיעה כשבאמת ראתה אח"כ וא"כ יש לאסור גם העונה שלאחר עונת הוסת, ומצאתי שכן העיר הפרד"ר. ועי' בהש"ך שג"כ המליץ בעד האו"ז וביאר דהאו"ז איירי בנשים שאין להן שעה קבוע לראות דאז דינן כאשה שוסתה כל היום דודאי צריכה לפרוש כל הלילה שלפניו, וא"כ בנשי דידן שרובן ככולן אין להן וסת קבוע לשעות, יש להן לפרוש עוד עונה מעיקר דדינא. אבל רעק"א העיר דערבך ערבה צריך ויתכן דגם אשה שוסתה כל היום אינה חייבת לפרוש עוד עונה הגם שצ"צ למעשה שבכה"ג אין פרישה סמוך לוסת. אבל כ"ז הוא מתוך הסוגיא, אבל לפי המציאות של ימינו שנשים לא רק שאינן רואות בשעה קבוע אלא אפי' עונה קבועה אין להן (ועד כ"כ שפסק האגר"מ (ח"ג, מח') "שצריכה לפרוש מבעלה כל היום אם היא רגילה לראות בין ביום ובין לילה וכדמצינו ביותר אצל השנים שלנו דעונה דידה כעונה אריכתא דמי דהיינו כל מעת לעת" ועי"ש שכי' דראוי ג"כ להחמיר עונת האו"ז אם לא במקום הצורך) א"כ מסבירא יש מקום גדול לחשוש להאו"ז (ולמעשה, לדעת הגר"ב 46 אין חומרת ר' משה מקובל בינינו). ועי"ש בששה"ל (כא') דכעת שנדפס האו"ז מבואר שלא כתב נגד הגמ' רק הוא ענין של חומרא נוספת וכתב "ומורי האבי עזרי א"ל שרגילים לפרוש סמוך לוסתה כ"ד שעות", והגם דבפשוטו הוא דלא כהש"ך שכי' דכן הוא מעיקר דדינא באשה שאין לה וסת לשעות, אבל יתכן דהטעם שהחמירו עי"ש היה משום שנחלשו הגופים ומשתנות הראיות וכמוש"כ הש"ך מהאגודה "ועתה שאין לה וסתות גמורות יש להרחיק מעט קודם עונת הוסת ולאחריו". ועי"ש שכי' בששה"ל (כב') דלפי"ז בזמנינו צריך לפרוש מעט גם אחר עונת הוסת, [והוסיף דכ"ש באשה שנוסעת בלילה מארצה"ב לא"י ומגיעה בתחילת הלילה אם היתה עונת הפרישה באותו יום יש להחמיר לחשוש אלו השעות שהחסיר].

למעשה, עי' בחוט שני (מא') שהביא מש"כ החזו"א למחבר ספר טהרת בת ישראל שאין לכתוב בספר את חומרת האו"ז דמכיון שגדולי הפוסקים נקטו להקל בזה א"כ אין להחמיר בזה להמון העם אמנם מכיון שהש"ך פסק את חומרת האו"ז א"כ בני תורה ודאי יש להם לנהוג כן. ולכאורה כן הוא דרוב הבני תורה נוהגים כהאו"ז אבל רק בתורת חומרא וממילא יש שמקילין בזה בשנה ראשונה וכ"פ הגר"ב (45) אא"כ בשנה ראשונה יש לה וסת קבוע ממש), וכן תמיד יש למדוד במשקל החסידות אם להחמיר כשאפשר שיבא לידי קולא בענין אחר. אבל כתבו הפוסקים (עי' ששה"ל) דמי שהנהיג כן יתכן שיצטרך התרת נדרים אם רוצה להקל, אבל בליל טבילה וליל חופה או יוצא לדרך וכן בבא מן הדרך שרי גם בלי התרה דאדעתא דהכי לא קבלו עליהו, וטוב להתנות קודם הנישואין שאינו מקבלו עליו בנדר כדי שידחה במקום מצוה. אבל כנראה דלא נהגו לאסור אחר עונת הוסת כלל.

שיטת האביאסף - היינו דתמיד צריכה לפרוש שיעור של חצי יום וחצי לילה דהיינו יב' שעות, אבל נחלקו האחרונים בביאור כוונתו, דלהדרישה [ב] ר"ל שצריכה לפרוש מחצות לחצות דאם ראתה בסוף לילה או תחילת היום צריכה לפרוש מחצות לילה לחצות יום, ואם ראתה בסוף היום או תחילת הלילה צריכה לפרוש מחצית יום לחצי לילה. אבל הטי"ז כנ' לא רצה לפרש כן דא"כ יוצא שחצי יום הוסת עצמו היא מותרת והלא מפורש בגמ' דלרבי יהודה היא אסורה על היום, ומה"ט כתב דאין לפרש דר"ל יב' שעות משעת הראיה או יב' שעות לפני הראיה, וכן אי"ל דר"ל שש שעות לפני ושש אחרי הוסת. אבל הש"ך פי' כהפי' הראשון בדרישה דר"ל שאם היום י' שעות אז אסור כל היום וגם שעה א' לפני ואחרי היום, ועד"ז בימי תמוז (ולכא' צ"ל דאם תראה בסוף היום, אז תחשוש ליב' שעות האחרונות שביום). להלכה, הגם שהחכ"א, חת"ס, ולחז"ש נוטים להחמיר כדבריו למעשה רוב פוסקים לא קבלו חומרא זו.

הרחקות ביום הוסת - מעיקר דדינא לרוב פוסקים אינו אסור אלא תשמיש בלבד, אבל כמה פוסקים נקטו כהב"ח דהמחמיר בחו"י תעי"ב (ולהטי"ז אסור מעיקר הדין), וכנראה דכן נהגו הבני תורה הגם שהפתח"ת הביא מהרדב"ז דאין להחמיר בזה. אבל לא החמירו בחו"י בעונת האו"ז דהוא חומרא ע"ג חומרא. ואפי' להמחמירין בחו"י, ביאר הגר"ב (42) דאינו אסור אלא חו"י של חשק [המרגיל, לאפוקי בנישוק כשיצא מן הבית וכד' אבל מצד שני ס"ל דכיון דהאיסור הוא חו"י המרגיל יש להחמיר גם בעונת האו"ז. וכמדומני שעמא דבר להקל בחו"י וכנ"ל דהוי ב' חומרות]. ויש לציין דכ' הפוסקים דוסתות דפרישה סמוך לוסת אינו אלא מדרבנן לכיו"ע בוסת שאינו קבוע (עי' חת"ס קעט'). ועי' בשו"ע הרב הביא דגם אין לישן במטה א' ממש אפי' הוא בבגדו והיא בבגדה (ולכא' הכל לפי הענין).

וסת המבוכה - נחלקו האחרונים בביאור הרמ"א שכתב דאשה שרגילה להקדים וסתה או לאחר ב' או ג' ימים (כגון בין יום כח' ליום ל') אז היא אסורה כל אותן הימים וכי' הימים, דלדעת הנוב"י ר"ל שאם היא תמיד רואה בתוך ב' או ג' ימים (כגון בין יום כח' ליום ל') אז היא אסורה כל אותן הימים וכי' דכן הוא הדין לענין אשה שתמיד רואה ב' ימים דאסורה כל אותן ה' ימים כל חודש. ועי' בחו"י (סק"ד) שתמה "דא"כ אם אם אין לה קבע על עשרים יום כבה"ג צריכה שתהיה ידיה בין עיניה כל ה' יום דמה לי על ז' או כ' ימים ואין הדעת סובל זה". אבל עי' בש"ך שהבין דכוונת הרמ"א הוא דאשה שקבעה וסת ושינתה לראות ב' או ג' ימים לפני וסתה חייבת לפרוש גם באותו עונה של הוסת

שאינו קבוע. וע"ש בחו"ד שתמה דדין זה מפורש בש"ס ולא הו"ל להרמ"א לכתבו בשם הגה"מ. ובדעת הש"ך ע' בבדה"ש וששה"ל שר"ל דהו"א דהכא ששינתה להקדים רק ב' או ג' ימים א"כ אינו אלא דמים יתירים וא"צ לחשוש בחדש הבא, קמ"ל. וע"ע בשו"ע הרב לקמן (קפט') שכן פ' דהו"א כיון דראתה ב' או ג' ימים לפני וסתה והמשיכה ראייתה לתוך הוסת הו"א דמחשבינן לה כוסתה הקבוע, וע"ז חידש דתמיד אזלינן בתר תחילת הראיה וכדפסק לקמן (קפט'). אבל ע"ש בחו"ד שפי' בע"א דאיירי שקבעה לה וסת לג' ימים שבכה"ג חוששת לכולן ע"ש. להלכה יש מחמירין כהנוב"י רק באופן שכל ראייתה תמיד תוך ג' ימים אבל יש מחמירין עד ז' ימים, (וכמדומני דהמחמירין למעשה אינם מחמירין אלא אם כל ראייתה תוך ג') אבל אינו ברור כמה פעמים צריכה לראות בכל יום כדי לקבוע וסת זו. ויש מחמירין רק להצריך בדיקה בימים אלו, אבל לדעת הגר"י (29) קי"ל כהש"ך והגר"א וא"צ אפי' לבדוק באלו הימים אבל עצה טובה לקנח עצמה בבגד צבוע לראות אם יש מה לחשוש וכדי שיוכלו לטעון אנוסים היינו אם למעשה רמ"ת.

סעיף ג' - קביעות ג' פעמים - להש"ך היינו דוקא כשקבעה וסת אבל להט"ז כל כמה שראתה ג"פ אפילו לא קבעה וסת אפ"ה חוששת, וכ' הפתח"ת דהס"ט וחוו"ד הסכימו להט"ז וכ' בששה"ל דמסתבר טעמיה דמ"מ מוחזקת בדמים. וכ' דנ"מ בזה לענין זמן סילוק דמים וכמוש"כ המחבר "וה"ה לזקנה שנסתלקו דמיה" דלפעמים אשה פוסקת מלראות ומצוי שתראה שוב ואפילו כמה פעמים ובראיה א' אין לחוש, ולהש"ך אפילו בג"פ א"צ לחוש אם אינו קבוע אך לט"ז אחר ג"פ חוששת, וכ' דלהלכה קי"ל כהט"ז.

סעיף ד' - רגילה לראות בנה"ח - כ' בששה"ל דהגם דמירי ברגילה, והיינו ביש לה וס"ק, אפ"ה אינה אסורה אלא ביום. ולכאורה לפמ"ש"כ האחרונים דהכא יש יותר ענין להחמיר כהא"ז א"כ אפי' אלו שאין מחמירין בדרי"כ אולי הכא יש להחמיר. ואשה שקמה בבוקר ומצאה שהגיע וסתה כ' הפוסקים דאזלינן בתר שעת מציאת הדם ועונתה ביום, אא"כ א"א שכל הדם הגיע אחר נץ (הגר"י).

נץ החמה - ודייקו הס"ט וחוו"ד דלענין וסתות אזלינן בתר נץ ולא בתר עלוה"ש כשאר כל התורה כולה. וראיתי מובא בשם השו"ת מנחת פרי ואור יצחק שאשה שנוסעת במטוס ויכולה לראות החמה הגם שלמטה עדיין לא זרחה אפ"ה נחשב כיום לענין וסתות.

אסורה רק ביום - וכתב הרא"ש מהראב"ד דהטעם הוא דכיון דוסתות מדרבנן ה"ל ספק דרבנן לקולא וא"צ לפרוש אלא ביום שהיה ודאי בימי נדתה (ומבואר דלא כנוב"י דלפני הוסת יש חשש דאורייתא). וצב"ק דתמיד אזלינן בתר תחילת הוסת והכא ספק הוא ואמאי מטמאין היום יותר מהלילה, ומהט"ז שכתב דתולין הקלקלה במקולקל משמע דע"ז מכריעין דהוסת התחיל ביום (וע' באגר"מ ח"ד, יד' שצידד דאולי כוונתו משום שמעמידין אותה על חזקתה). וע"ע בחת"ס שביאר ע"פ הרא"ה דבשעות שלאחר הוסת דין הפרישה הוא מדאורייתא וקודם הוסת הפרישה אינו אלא מדרבנן ולהכי מחמירין בזמן שהוא מדאורייתא ולא בזמן דרבנן. ובגליון מהרש"א הביא מהכו"פ דבחדש הבא מקילין לענין הלילה (אולי משום ספדר"ל וכנ"ל) אבל מכיון שלא ראתה בה זה מכריע שבע"כ ראייתה הייתה לאחר הנץ ע"ש. אבל יליע אם כן הוא משמעות לשון הרא"ש. ולכא' היה אפ"ל דא"א לאסור ב' הוסתות כיון דספק דרבנן לקולא וא"כ בעצם מה"ט הוי לן להקל בשניהם (וכמו שהק' הר"ן לענין הסיבה בד' כוסות) אבל א"א להקל בשניהם, וממילא הוצרכו לאסור וסת א' וכיון דהוא ספק השקול ממילא אמרו דטפי עדיף לאסור העונה שבדאי היה חיוב פרישה בה.

סעיף ה' - ו' - שופעת ומזלפת - ע' בששה"ל שביאר דשופעת היינו שדמה שופע כל הזמן בלי הפסק ומזלפת הוא כשדמה יורד ברציפות אך רק טיפין טיפין, ומפסקת הוא כוסת הרגיל אצלו שהם יוצא זמן מה ופוסק ואח"ז חוזר ויוצא עוד דם.

אסורה רק עונה ראשונה - ע' בהש"ך הביא ב' תירוצים (מהב"ח והפרישה) לפרש מ"ש דין זה מסעיף ה' דפסק המחבר דאסורה כל משך זמן הוסת, אבל ע' במחה"ש שהק' דלפי הנראה הב"ח והפרישה לדבר א' נתכוונו וצ"ע לחלק ביניהם. אבל ע' בבדה"ש (סקל"ו) שביאר דלהב"ח רק בפוסקת וחוזרת ורואה אמרי' דאזלינן בתר התחלת הוסת אבל אם שופעת או מזלפת ב' או ג' ימים אה"נ אסורה כל משך זמן הוסת, משא"כ להפרישה הכל תלוי במשך זמן הראיה ורק בראיה מועטת אסרינן כל משך זמן הראיה אבל בראיה מרובה אפילו בשופעת או מזלפת בהמשך א' כל הב' או ג' ימים אין סברא להחשיב הכל ראייה א' אלא דהשאר הוא כתוספת דמים, וכ' הבדה"ש דיש להקל כדעיה זו. וממילא לענין נשי דידן שראות ופוסקות וחוזרת ורואות לכמה ימים אינו צריך לפרוש אלא העונה הראשונה. וראיתי ג"כ שפסק הגר"י (144) שדין זה אינו נוהג אלא כשהיו מרגישין שהכל היה ראייה א' אבל בזמננו שאין הנשים מרגישין אין לנו דין זה וחשבינן גס המשכה מועטת כראיה בפנינו והכל הולך אחר התחלת הראיה.

סעיף ז' - מעוברת - רק נחשבת מסולקת משהוכר עוברת, והנה בזמננו אפשר לדעת אחר כמה ימים שהיא מעוברת ורוב נשים ככולם מסולקות דמים מיד משעת עיבור וא"כ יליע אם אפשר להקל בוסתות מיד. ובאמת רעק"א (סי' קכח') כבר העיר דנשתנו הטבעים אבל החמיר למעשה, אבל האגר"מ (ח"ג, נב') הקיל. וע' בששה"ל שכי' "דשיעור זה דג' חדשים אינו משום דקודם אין יודעים שהיא מעוברת אלא הוא שיעור קבוע של ג' חדשים ולכן אפילו בזמננו שאפשר לדעת תוך ג' חדשים ע"י בדיקות אם היא מעוברת אין לה דין מסולקת דמים ודלא כמי שכתב בקונטרס על הל' נדה באמריקה דכשנודע שמעוברת דינה כמסולקת דמים". וכבר כ' החת"ס דהגם שנתמעט דמיה מיד אפ"ה אינה מסולקת לגמרי עד ג' חדשים [והיינו צ' יום והחישוב בדרי"כ מליל טבילה]. והנה ד"ז בדרי"כ אינו נוגע כ"כ כיון דאינה חוששת שהיא מעוברת עד שיעבור וסתה ועונ"ב וא"כ בחדש הבא אין מה לחשוש כיון שלא ראתה וליכא הפלגה וכבר עברה עונ"ב ועקרה יום החודש, ואינו נוגע א"כ יש לה וס"ק לימי החודש דצריכה לחשוש לג' חדשים או שעשתה בדיקה קודם ימי וסתה וע"י יודעת שהיא מעוברת, ובה נקט הלבושי עז דצריכה לחשוש, וכן החמיר בחו"ש ובבדה"ש (ציונים נג) ולדעת הגר"י (161) הגם דדינה כמסולקת דמים מיד אבל אין להקל עד שתעבור מחזור א' אף אם עשתה בדיקת הריון קודם לכן.

מינקת - גם בעני"ז נשתנו הטבעים, והגם דיש נשים שכשמיניקות אינן רואות כלל, אבל אח"כ כשהתינוק מתחיל עם אוכל מתחילות לראות, וכן מצוי דאחר כמה חדשים מתחילה לראות וסתה ותוך כמה חדשים כמעט חוזרת לוסתה הרגיל, וכ' בששה"ל דיש לחשוש ביותר בתקופה זו ואז ישנם רוב המקרים של רמ"ת כיון שהוסתות מגיעות שלא כסדרן.

ובניתוח קיסרי כ' בששה"ל דעדיין אמרי' אבריה מתפרקין אבל החו"ש החמיר בזה, ובקבלה זריקות גם החו"ש הקיל דסו"ס נתפרקו אבריה הגם שלא הרגשה. ויש להוסיף בשם הגר"י (162) דכל זמן שעדיין לא טבלה לאחר הלידה אמרי' שהדם שראתה הוא מחמת הלידה אפי' אם הפסיקה בטהרה כמה ימים (ור"ל דא"צ לחוש לוסת מראיות אלו. וכן בראתה כמה ימים אחר טבילה תש"ח).

סעיף ח' - פחד - בגמ' איתא דבמחבוא מחמת הפחד היא מסולקת אבל מצד שני איתא (עא). "בעיתותא (הבהלות פתאום) מרפיא" דהיינו שגורמת ראיית דם וכדמצינן באסתר דותתחלחל המלכה דלרב ר"ל שפירסה נדה. ובאמת מה"ט כתב המאירי דבמחבוא צריכה בדיקה לכתחילה (כהרמ"א) דאין כל הדעות שולטים להבין בין פחד לבהלה. ואשה שאירע לה פחד פתאום כגון מעצירת מכונית באופן פתאומי החו"ש הקיל אבל ע' בלבושי עז שכי' שראוי שתבדוק אבל הוסיף דאולי יש לסמוך ע"ז על הבגד הסמוך לגופה.

כדורים - דנו הפוסקים לענין כדורים אם דינן כדון חרדה המסלקת הדמים ואינה צריכה לחוש לוסתה, והביאו דבשו"ת הרדב"ז (ח', קלו') כבר נשאל ע"י לענין אשה השותה משקה לעכב וסתה י' או כ' יום אם יש לה דין פרישה הסמוך לוסת, וכתב דתחילה תחשוש להוסת אבל אם כבר לקחה ג"פ והועיל לעבור הוסת תו אי"צ לחוש. וכ' הלבושי עז (נז') "וכן נקטינן לדינא ואפילו האידינא שנטילת הכדורים הוא בדוק ומנוסה שמעכב מ"מ חיישינן לרדב"ז ועד שלא הוחזקה ג' פעמים אסורה ביום הוסת, הגריש"א"א אבל בששה"ל (לבי') כ' דבזמנינו שהתרופות הוחזקו בנשים רוב אפשר להקל (אחר בדיקה) אך לכתחילה אפשר דצריכה בדיקה עד שתתחזק, וכ' דשכיח כן בכלות דאירע שחל ליל החופה בעונת הוסת דהוי צירוף להתיר, וגם הלבושי עז התיר בכלה בצירוף מש"כ הכנסת יחזקאל דמותר לשמש ביום הוסת כשהוא ליל טבילה וכן דעת הגריש"א. ולדעת הגרי"ב (139) עיקרא דדינא להקל אבל יש להחמיר לחשוש לוסתות אבל בלי חומרת האו"י, הכו"פ, והחו"ד ע"ש. (ויש עוד ב' נידונים לענין כדורים אם קובעת וסת על ידם וכן אם לאחר שפסקה מלקחתם צריכה לחוש תוך יום או יומיים שמא תגיע וסתה, ובעזה"י נראה הלכות אלו בסימן קפ"ט).

סעיף ט' - בדיקה בעונת הוסת - האשה חייבת לבדוק בין בוסת קבוע ובין באינו קבוע וכפשוטו משמעות המחבר הכא ולקמן בסי' קפ"ט (סעיף ד') שכתב "אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה ולא ראתה כיון שעברה עונתה מותרת" דמשמע דלכתחילה צריכה בדיקה (וכ"כ הב"ח לקמן סי' קפ"ט ד"ה פיהקה, והפרישה כאן סק"יח). והגם שמהב"י בסוף הסימן משמע דאינה צריכה לבדוק בוסת שאינו קבוע לכאורה אפ"ל דכוונתו דאין הבדיקה מעכבת. [ור' ח. באומינגר נ"י ר"ל ע"פ מש"כ הש"ך בריש הסימן דהכא איירי בראיה ראשונה או שנייה דבכה"ג אי"צ לחוש אלא לעונ"ב]. וכ' הפוסקים דהבדיקה צריך להיות בחורין וסדקין כבדיקת ז' נקיים וכמוש"כ החו"ד.

מספר הבדיקות - ע' בששה"ל (לד') דמסתמת המחבר משמע דסגי בבדיקה א' ומשמע קצת אפי' אין לה שעה קבועה, אמנם כיון דשכיח שהוסת יגיע בכל שעות היום טוב שתבדוק עצמה ג"פ בג' זמנים, ולכה"פ ב' פעמים ולמי שקשה לה אפשר להקל בפ"א ותבדוק בסוף היום. וכ' דראוי לבדוק פ"א גם בעונת האו"י, אבל למעשה לרוב הפוסקים אי"צ בדיקה בעונת האו"י. וכן לענין מספר הבדיקות כמה פוסקים לא החמירו בזה, והחו"א במק"א כתב לבדוק ב' פעמים ובמק"א כתב פעם א', (ויש שכתבו שחזר בו, אבל י"מ דהא דהצריך ב"פ היינו למ"ד וסתות דאורייתא, ולמ"ד וסתות דרבנן אי"צ לבדוק אלא פ"א) ובלבושי עז כ' דבוסת שאינו קבוע ודאי סגי בפעם אחת, וכ"פ הגרי"ב (33) דיש לבדוק פ"א סמוך לשקיעה שיהיה סמוך לסוף היום ואם וסתה בלילה צריכה לבדוק קודם שהולכת לישון (וגם בבוקר לקיים המנהג ע"ש). וכתבו רוב הפוסקים דאי"צ ללבוש לבנים ביום הוסת אבל ע' באגרי"מ (ג', מח') כ' דיש לה לבדוק כמה פעמים ביום הוסת אבל אם היא לובשת בגדי לבנים אי"צ אלא בדיקה א' ע"ש, וכ' הגרי"ב (35) דטוב לעשות כן ללבוש לבנים ביום הוסת.

אבל **החו"ד** (הובא בפתח"ת) חידש דאם אין לה שעה קבועה צריכה מוך לכל עונת הוסת וכן אשה שרואה ב' ג' ימים צריכה מוך כל אותן הימים, והגם שהפתח"ת הביאו ללא חולק, אבל ע' בששה"ל דגדולי הוראה כתבו שאין נוהגים כן משום דקשה במציאות שאשה תלך במוך דחוק אפי' יום א' רצוף וכ"ש ב' ג' ימים וכ"ש להמבואר לקמן דבעבר הוסת ולא בדקה מקילין שתבדוק אף לאחר"י ומותרת דמוכח דאין חוששין למפרע על כל רגע שמא ראתה, והחו"ד גופיה (סק"י) הסכים לזה וממילא כתבו כל הפוסקים דאין להחמיר כהחו"ד בזה. ובביאר החו"ד ע' בחו"ש דס"ל דהבדיקה ביום הוסת הוא מדין בירור וממילא ליכא בירור אפי"כ יש בדיקה לכל שעת הוסת (ומה"ט בבדקה ונאבד העד ס"ל דטמאה, ע' בסמוך), אבל להלכה אכן קי"ל דיש לה חזקת טהרה והבדיקה אינו אלא תק"ח שחייבה לבדוק ביום הוסת.

בדקה ונאבד העד - בכה"ג כ' החו"ד דאסורה דתו ליכא ראייה "מדלא הרגישה" כלשון המחבר. וכתב הפתח"ת דלפ"י ה"ה אם הטילה מ"ר ועבר הוסת ולא בדקה דטמאה אף אם לא הרגישה דאימור ארגשה וסברה הרגשת מ"ר הוא, וכ' בששה"ל דהדע"ת ובית שלמה חולקים. וע"ע בחזו"א (פ', כב') שכי' "שאלו היה הדין דאם הטילה מ"ר היא טמאה ודאי לא היו הפוסקים סותמין כיון שהדבר מצוי". וע"ע באחרונים שהק' עליו ממש"כ המחבר (סעיף י') דביוצא לדרך מותר לשמש סמוך לוסתה הגם שבכה"ג תו ליכא הוכחה ממה שלא הרגישה דאולי טעתה בהרגשת שמש. וגם החו"ד עצמו בביאורים לא כתב דינא כודאי אלא כספק, וממילא כ' הפוסקים דלא קי"ל כהחו"ד בזה. וביאר החו"ש כ"ל דלהחו"ד הבדיקה הוא מדין בירור וממילא בנאבד העד אסורה דליכא בירור דאולי הרגישה וראתה דם, משא"כ להחו"א ודעימיה בעצם יש לה חזק"ט והבדיקה אינו אלא תקנה ומעלה שתקנו חז"ל לבדוק אם ראתה.

עד מתי יכולה לבדוק - הב"ח החמיר (ומשמע שכן הכריע הש"ך) להצריך בדיקה מיד תוך שיעור וסת דלא כסתית המחבר ורמ"א, וכ' הפתח"ת דהאחרונים כתבו שאין לחוש לחומרא זו אלא כמוש"כ הט"ז דחייבת לבדוק אפי' לזמן הרבה. והב"י (סי' קפ"ט) כתב אפי' לאחר כמה ימים, ובששה"ל (לז') וח"ש כ' דאפי' בדקה אחר משך הימים שהיא רגילה לראות בהם מותרת ולא חיישינן שראתה בנתיים (וע' ברא"ה ד. דמשמע דצריכה לבדוק תוך ימים אלו). ובאמת צ"ב מה מועיל בדיקה זו דהלא כותלי בית הרחם לא מוקמי דם ובודאי לא תמצא הדם של שעת וסתה. וע' בפוסקים שביארו דכיון שלא קיים התק"ח לבדוק ביום וסתה היא חייבת לקיימה עכשו, דאסורה עד שתקיים דברי חכמים. ואם שמשה קודם בדיקה הסתפק הלבושי עז אם כדאי לבדוק, ומהגרי"ב משמע דעדיין חייב, דפסק (36) דאם זכרה בשעת תשמיש שלא בדקה בשעת וסתה בעלה חייב לפרוש באבר מת.

עברה וס"ק ולא בדקה אסורה עד שתבדוק - ונחלקו האחרונים אם אסורה רק בתשמיש או בכל הקריבות (דהיינו חו"י וכד' דברים האסורים מה"ת), דלדעת הסד"ט אינם אסורים אלא בתשמיש מק"ו דאם בשעת הוסת גופא ליכא איסור חוץ מתשמיש כ"ש אחר שעת הוסת. אבל החת"ס ותפ"ל כתבו דאסור, וס"ל דהחשש בשעת וסתה הוא שמא תראה וכשתראה תפרוש אבל כשעברה שעת הוסת דהחשש שמא כבר ראתה אסורה בכולם, וכ' בששה"ל דכן מסתבר וכן נטה הבדה"ש להחמיר (ומשמע שהחמיר בכל ההרחקות, וצ"ב) אבל כמה פוסקים הקילו כהסד"ט. וע' בט"ז לקמן (קפ"ט סק"יח) דה"ה באינו קבוע דוסת הגוף דינו כוס"ק דימים ואסורה עד שתבדוק והביאו הפתח"ת, וכ"פ הגרי"ב (39).

רחצה עצמה אחר עונת הוסת - ע' בפרישה (יח') שהקשה דמהו החומרא בוסת קבוע דאסורה עד שתבדוק דהלא גם בוסת שאינו קבוע אסורה לשמש עד שתבדוק דכן הוא הדין לענין אשה שאין לה וסת דחייבת לבדוק קודם תשמיש וכלקמן בסי' קפ"ו, וע"ש שתי דהבדיקה לאחר וסת קבוע הוא לברר הזמן שעבר וממילא הא דמועלת הבדיקה הוא רק כשלא נשתנה ענינה דהיינו שלא רחצה ולא קינחה עצמה בינתיים, משא"כ בדיקה של אשה שאין לה וסת קבוע אינה אלא לברר העתיד שאינה רואה עכשו, וממילא אין נ"מ אם

רחצה עצמה קודם בדיקה. ולפיכך יצא חומרא גדולה בכל אשה שלא בדקה בוס"ק (ולכאורה ה"ה בעונ"ב) דאם קינחה עצמה אחר הטלת מ"ר וכדומה היא אסורה עד שתטבול. אבל בששה"ל כתב דלמעשה לא קבלו הפוסקים חידושו של הפרישה אבל הוסיף דכתבו האחרונים דלכתחילה אין לה לרחוץ עצמה בוס"ק או עונ"ב אבל מקלחת אינה בכלל רחיצה באו"מ ושרי. ועי' בחו"ש שביאר דהפרישה ס"ל כהחוו"ד הנ"ל דבעינן בירור שלא ראתה בשעת הוסת וממילא כשרחצה עצמה אחר הוסת תו ליכא בירור על שעת הוסת, אבל אן לא קי"ל הכי וכנ"ל דאין הבדיקה שלאחר הוסת אלא לקיים התק"ח לבדוק.

סעיף י' - אשה יוצאת לדרך - כ' הפוסקים (ששה"ל, חו"ש, ולבושי עז) דבכה"ג אסורה לשמש כיון שבגמ' לא הוזכר ע"ז שום חיוב. אבל למעשה אין בזה נ"מ, דכתב הרמ"א "והמחמיר שלא לפקדה אלא בדברי רצוי תע"ב" וכן פסקו כמעט כל הפוסקים, א"כ נמצא דגם כשהוא יוצא לדרך אסור לשמש. אבל לענין עונת האו"ז הפוסקים לא החמירו. ולענין וסת שאינו קבוע המחבר הרמ"א סתמו דבריהם, והחוו"ש כתב דאין חילוק בין וס"ק לוסת שאינו קבוע לעני"ז, אבל עי' בבדה"ש (סקע"א) שכתב "בוסת שאי"ק אולי יש להתיר בעונת הוסת עצמו, וצ"ע", וא"כ תשי"ח.

בבא מן הדרך - הרשב"א (טו). הסתפק אי שרי בשעת הוסת, והרא"ה (ז): כ' להדיא דמותר רק ביוצא לדרך וביאר בששה"ל דכנראה החילוק הוא משום דבבא מן הדרך יש פת בסלה משא"כ ביוצא לדרך, ועד"ז ביאר החו"ש החילוק בין ליל טבילה לליל יציאה לדרך, דבלי טבילה יש פת בסלה דהוא נמצא בבית.

ליל טבילה וליל חופה בעונת הוסת - הפתח"ת הביא מהכנסת יחזקאל להתיר אבל הרבה אחרונים חולקים וכן פסקו הפוסקים והגרי"ב (49), ועי' בששה"ל דבעונת האו"ז כ' האחרונים דיש להקל כיון שאינו אלא חומרא, אבל הוסיף דיש לבדוק עצמה לפני תשמיש וכן לוודא שאינה מרגשת ההרגשות הרגילות לבא קודם הוסת. ועי"ש עוד שכי (וכ"פ הפוסקים) דה"ה שאסור כשחל ליל חופה בעונת הוסת (אבל בנוטלת כדורים עי' מש"כ לעיל בסעיף ח' דבשפוטות יש להקל).

שיעור היציאה לדרך - אינו מבואר בפוסקים (ומש"כ הפתח"ת משו"ת תשובה מאהבה היינו לענין מש"כ הרמב"ם שאין לבעול ביום יציאה לדרך ולא כתב כן לענין שיעור יציאה המחייב פקידה), וי"א שהוא שיעור ד' מילין אבל כמה פוסקים (ששה"ל ועוד) כתבו דלהלכה נראה כמוש"כ היעב"ץ ביבמות (סב): דאינו חייב אא"כ לא יחזור קודם שתעבור עונתו שחייב בה (למשל, אם עונתו פעמיים בשבוע ויחזור ביומיים אז אינו חייב בפקידה, אבל יל"ע אם בכה"ג הוא תלוי ביציאה לשלש וחצי ימים שהוא חצי שבוע או דתלוי באם למעשה יעבור הזמן שהוא מקיים עונתו כגון שרגיל לקיימו בשב"ק ובליל ג' והוא רוצה לצאת מיום ב' ליום ג'). ועי"ש בששה"ל דגם המקיים עונתו רק פעם בשבוע אם נוסע למרחקים לכמה ימים אפי' יחזור תוך שבוע חייב לפקוד אשתו, ועד"ז כ' החו"ש דאדם הרגיל להיות בביתו ויוצא ליומיים חייב לפקוד אשתו. ועי"ש ביעב"ץ דבאינו יודע מתי יחזור ג"כ חייב, ולכן ההולך לצבא וכד' חייב לפקוד אשתו.

אין לבעול ביום יציאה - כ"כ הרמב"ם, והק' הפוסקים דהלא חייב לפקוד אשתו, ויש בזה כמה תירוצים: הרמ"א (או"ח סי' רמ') כ' דהרמב"ם איירי בהולך ברגלי והחיוב פקידה הוא כשהוא בעגלה (וכ"כ הבית לחם יהודה הכא). המג"א תי' דהרמב"ם איירי מדרכי הרפואה והחיוב פקידה הוא מצד ההלכה. הלבוש פי' דהרמב"ם איירי ביום יציאה והכא איירי בליל שלפני היציאה. וי"מ דהרמב"ם איירי כשאשתו הולכת עמו דאז ליכא חיוב פקידה של היוצא לדרך.

חו"נ - משמעות הרמ"א דמותר וכ"כ הש"ך להדיא אבל כ' האחרונים דזה תלוי כל א' לפי מה שהוא (והכל לפי הענין).

הולך לדבר מצוה - הגם דלענין הפלגה בספינה ג' ימים קודם שבת אמרי' דהולך לסחורה דינו כהולך לדבר מצוה, אבל ביארו האחרונים (בששה"ל חו"ש ובדה"ש) דהיינו רק לענין הלכות שבת דרק אסור כשהוא לדבר רשות, אבל לענין פקידה דבעינן מצוה ממש כדי לפוטרו, גם ההולך לפרנסה נחשב לעני"ז כדבר רשות. והולך לדבר מצוה היינו כגון ללמוד תורה, לאסוף כסף לשיבה, פדיון שבוים וכד'. וכ' בששה"ל דהפטור אינו אלא מתשמיש ולא מדברי ריצו.

אשתו טבול תוך עונה מהיציאה לדרך - הרמ"א הביא מהני" דבכה"ג חייב להמתין עד שתטבול קודם שיצא לדרך, ונחלקו הפוסקים אם ר"ל דחייב לחכות שיעור עונה דהיינו יב' שעות וכמוש"כ הש"ך או דר"ל דהוא כבר לילה והיא אמורה לטבול בעונה זו, דאז חייב לחכות עד שתטבול קודם שיצא לדרך. וכתבו הפוסקים דלדבר מצוה או דבר נחוץ יש להקל לצאת בלי לחכות. (ואולי משום ואהבת לרעך כמוך מחויב גם בכה"ג, ועי').

סעיף יא' - הגיע וסתה אסור עד שישאלנה - כ' החוו"ד דאם אין לה וסת קבוע א"צ לשאולה, וא"כ דין זה כמעט ואינו נוגע בזמנינו דרוב נשים אין להן וס"ק (חוץ מעונ"ב), ולא עוד אלא כתב הערוה"ש דהדין דשהתה כדי שתספור ותטבול (דהיינו הלילה שלאחר יב' יום) אינו נוגע בזמנינו שהמציאות שהרבה נשים אין טובלות כשאין הבעל בעיר וממילא אין להן חזקת טהרה ואסור להקל. ויש להוסיף דבזמנינו שאפשר להתקשר מכל מקום שהוא נמצא בודאי הוא יודע אם אשתו טהורה או טמאה, וממילא כמעט אינו מצוי דין זה כלל. אבל מה שכן נוגע למעשה הוא מש"כ הבדה"ש (סקפ"ד) "והנה בעיקר דין זה שצריך לשאול אשתו אחר עונת הוסת (או עונ"ב) אם היא עדיין טהורה ואינו רשאי לסמוך על מה שאינה א"ל שנטמאה, כמדומה שקצת אנשים טועים ואינם נוהרים בזה והם עושים שלא כדן וראוי להזהירם ע"ז".

בשהתה כדי שתטבול אמאי ליכא חיוב בירור - דהגם דאיכא ס"ס, ספק אם ראתה ואפילו ראתה שמא טבלה, אבל ס"ס דאפשר לברורי חייב לברר, ועי' בערוה"ש שהביא ג' תי' מהאחרונים: או משום דהכא יש לה חזק"ט, או משום דוסתות דרבנן, או משום דסומכין על השיטות דבס"ס א"צ לברר, ועי"ש מה שהק' על כל התי' הנ"ל. [טהורה אני - עי' ר"ס קפה].

סעיף יב' - וסת המורכב לענין עונ"ב - הש"ך הבין דלהמחבר גם בעבר וסת המורכב דוסת הגוף עם ימי, מותרת בלי שאלה, ותמה עליו דא"כ דבכה"ג אמר' דודאי ראתה כיון דא"ל שמא לא פיהקה. ועי' בתוה"ש שביאר דמש"כ המחבר "וסתות הגוף" ר"ל כגון אכילת פלפלין דדינו כקפיצה אבל צב"ק דהמחבר לא הזכיר פלפלין כוסת כלל (עי' קפט').

סימן קפה' (דין אשה שאמרה טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני)

סעיף א' - אסורה עד שתאמר טבלתי - הפתח"ת הביא מהחור"ד אפי' שוכבת אצלו לא מהני עד שתאמר לו בפ"י טבלתי, וע' בלחם ושמלה שהשיג עליו דכל אשה שיש לה חזקת כשרות כשהיא שוכבת אצלו נחשב כמו שאמרה בפירוש טבלתי, וכל דין זה אינו אלא כשאין הבעל בבית ובא מרחוק ואי"י מאומה דשמה אירע אונס, אך אם הוא יודע זמן טומאתה וכי"ש כשיודע שהכינה עצמה בספירה ובלבנים והתכוונה לטבילה ולא היה אונס או שנראה מהנהגותיה שהיא טהורה סגי בזה, וע' בששה"ל דכן הוא סוגיא דעלמא והרוצה להחמיר יש מקום לזה כיון דיש מחמירין לשאלו. ועמא דבר להושיט משהו וכדומה, וכ"כ הערוה"ש והוסיף דכמדומני שבנות ישראל בושות לומר בפיהן טבלתי (ומועיל ג"כ כשהרכין ראשה לשאלתו אם טבלה). ולהגר"ב (60) בוסת קבוע המנהג לשאלה אם בדקה.

סעיף ב' - הוחזקה נדה בשכנותיה - בכה"ג אינה נאמנת באמתלא, והק' הטור דמ"ש מאמרה טמאה אני דנאמנת, וע' בהב"י שהביא מהרשב"א לתרץ "משום שהיא בושה או משום אונס מיקרי ואמרה טמאה אני, אבל לעשות מעשה כולי האי ללבוש בגדי נדה אינה לובשת, ולפיכך כל שחזרה ואמרה לא נטמאתי הרי היא כמכחשת מה שאמרה ואינה נאמנת", וע"ע בט"ז שהביא מהמהר"ל דשאנ"ה דהוחזקה בפני רבים. ומשמע דיש נ"מ בין טעמו לטעם הרשב"א, בכה"ג שאמרה טמאה אני בפני רבים אבל לא עשתה מעשה. (והיה אפ"ל דאולי לזה נתכוון הרשב"א ג"כ דכולי היא לא עביד ואינו דוקא תלוי במעשה). ולהט"ז בזה"י דאין נוהגין ללבוש בגדי נדות לכאורה עדיין אפשר לקיים דין זה אם אמרה ברבים טמאה אני. ויל"ע אם נהגו הרחקות ברבים כגון שלא הושיטו חד לשני אלא הניחו הדבר על הארץ וכד' אם נחשב כאמרה בפני רבים, וד"ז נוגע בחתן וכלה שאומרים להם דאפי' אם אינם טמאים מדם בתולים עדיין יש להם לנהוג בהרחקות ברבים, אבל באמת התם אינו שאלה בכלל, דלא רק שגם הוא וגם היא יודעים שהם טהורין (וכהיתר הט"ז) אלא דכו"ע ידעי דכן נוהגין גם כשאין אסורין. ובכלל יש בנ"א שנמנעין מלהושיט דברים ברבים מטעמי צניעות ולכן בפשטות אין הנהגה כזו מורה על היותם טמאים. אבל בעיקר הנידון אינו כ"כ כפשוט כהט"ז דע' בתוה"ש וכו"פ שהשיגו על הט"ז וכתבו דגם באמרה לפני רבים מהני אמתלא, וע' בבדה"ש שהחמיר דספק דאורייתא הוא, אבל לדעת הגר"ב (56) להלכה קי"ל כהתוה"ש.

כשלבשה בגדי נדות דלא היה אפשר בע"א - ע' פתח"ת דבפשטות בכה"ג נאמנת כגון שמצאה דם וחשבה שהוא דם נדה ורק אח"כ התברר שהיה דם מכה דמה היה לה לעשות, אבל הביא מהתוה"ש וכו"פ דגם בכה"ג לא מהני אמתלא, והכו"פ הוכיח כן מהגמ' דמשמשתו נדה דאיתא התם (כתובות עב). דאירי בהוחזקה נדה בשכנותיה וממילא לא היה לו להאמינה במה שאמרה טהורה אני, ומשמע דאין להאמינה בכל גווי ואפי' היכא דיש לה אמתלא לדבריה וכמוש"כ הרשב"א בביאור הא דל"מ אמתלא בלבשה בגדי נדות, ואת"ל דבלא היה לה אפשרות אחרת נאמנת באמתלא א"כ עדיין תקשי דאמאי אין להאמינה כנגד הוחזקה נדה בשכנותיה הלא אפשר שלא הייתה לה ברירה אחרת, וע"ש שביאר הטעם דאינה נאמנת דלפני שלובשין בגדי נדות מבררין עד הסוף ואפ"ל לא ידעתי שדם מכה היה. למעשה אינו כ"כ נוגע דל"ל בגדי נדה, ואמרה בפני רבים הבאנו לעיל דלכמה אחרונים אינו כלבשה בגדי נדות.

סעיף ג' - מה נכלל באמרה טמאה אני - ה"ה באמרה לא טבלתי, ויש שכתבו דבכה"ג לא מהני אמתלא דהוא כנגד חזקת איסור. ובלא קיבל חפץ שהוא הושיט לו או בהפרידה המטות הדרכי טהרה החמיר בב' דברים אלו, אבל י"מ דבמעשה קטן א"צ אמתלא. ובכלל יתכן בדברים אלו שהיא עשתה מט"א או משום שהייתה מסופק על כתם שראתה והחמירה מספק (ע' רב פועלים).

לחשוש לוסת מיום זה - אם אמרה שהגיע וסתה כ' בששה"ל דנאמנת גם לענין לחייב פרישה באותו יום הוסת בחדש הבא אבל אם רק אמרה טמאה אני כיון דיתכן שראתה כתם וכד' א"צ לחשוש ליום זה לענין וסתות.

לברך על הטבילה - בששה"ל הסתפק אם מברכת על הטבילה וכ' דהגם דבכל ספק נדה משמעות הפוסקים דאין לברך דספק ברכות להקל אבל בטמאה אני משמע בפוסקים דיש לברך דשואי אנפשה מחייבה בטבילה מדין ודאי ואי"ז טבילה משום ספק ולמעשה צ"ע. **איזה אמתלא מועלת** - בששה"ל הביא מהאחרונים דאמתלא בתבנא דליבא תלי דהיינו שתלוי בלב שצריך להרגיש בדברי השני שנותן אמתלא אם הוא אמת או לא. והנה הפוסקים כתבו דאינה נאמנת לומר משחק הייתי, אבל לפי הני"ל אפ"ל דבזמנינו דמאד יתכן שיש נשים שהיו אומרים כן לצחוק בעלמא, והבעל מכיר באשתו שאה"נ כן היה, אפ"ל דנאמנת לומר דמשחק הייתי, וכ"כ הערוה"ש וכן הביא בפרי טהרה מהפרי"ר ע"ש. ופסק הגר"ב (55) דכשברור מתחילה שאמרה דרך שחוק א"צ אמתלא כלל דאין כאן הגדה כלל. וע' בששה"ל דכשאמרה שטעתה ג"כ נחשב אמתלא ונאמנת.

מדת חסידות להחמיר - צ"ב מהו המדת חסידות בזה, וכנראה דהוא משום דבהו"א דהגמ' ס"ד דיש לחלק דבכה"ג ל"מ אמתלא דיכולה לטבול עכשיו ומה"ת לסמוך על אמתלא בכה"ג, וא"כ יש מקום להחמיר. אבל עדיין צ"ב איך מותר לו להפקיע שיעבודו לאשתו, וע' בלבושי עוז שהביא מהלו"ש שצ"ל ששמואל ביקש מחילה מאשתו, אבל ע"ש בלחור"ש (סי' קפד', ט' בהגה) שחזר מפ"י זה, ועוד משמעות לשון הרמ"א הוא דהמדת חסידות הוא שלא להאמינה (וע"ע בפתח"ת סי' קפח' אות ב' מש"כ בשם החת"ס).

סעיף ד' - אמרה נטמאתי - וכ' הפתח"ת מהחור"ד דבאמרה מרגשת אני אינו חייב לפרוש באבר מת כיון שבשעת תשמיש א"א להכיר בהרגשה דאימא טעתה בהרגשת שמש, ולפי"ז כל הדין אפשר רק בכה"ג דידועת בבירור שהיא רואה דם עכשיו וצ"ב המציאות, אבל כמה פוסקים חולקים עליו וס"ל דבאמרה מרגשת אני [בדוא] חייב לפרוש באבר מת, ובזמנינו דנשים דאין מרגישות הרגשות כ"כ לכאורה דין זה כמעט אינו בנמצא, ובאמת כ"כ הלבושי עז דבזמנינו א"צ לפרוש כשאמרה מרגשת אני. [ובפרשה מפני הבהלה, ע' בערוה"ש (כט') שכתב דנראה דאף אם מפני הבהלה לא התבונן ופירש באבר חי מ"מ קרבן ל"ש דאינו בגדר שוגג].

נועץ ציפורני רגליו - י"מ דזה גם מוריד הקישוי וביאר בששה"ל דעצבים של אצבעות הרגלים קשורים לעצבים של האבר. **המרבה לשוב** - בששה"ל ביאר דר"ל להרבות בתשובה בחרטה ועזיבת החטא ולב נשבר וידידו דברים וצדקה ולהרבות בתורה ומע"ט ונראה שראוי שישנן היטב הלכות נדה כתשובת המשקל לכל יכשל באיסורי נדה.

שמשה סמוך לוסתה - הפתח"ת הביא מהחור"ד דבכה"ג ג"כ יש לפרוש באבר מת, אבל ע' בערוה"ש שכתב דיפרוש מיד דהחשש הוא שמה תראה ואין להמתין, דאולי באמת תראה, וכן הביא בששה"ל מהפרד"ר דאין איסור בגוף התשמיש אלא דחיישין שמה תראה. וכתב דלהלכה נוקטים דיש לפרוש מיד אבל אם יש לה הרגשת וסת הגוף כפי שרגילה בזמן וסתה כתב בשיירי טהרה דיש להחמיר לפרוש באבר מת שמה כבר ראתה. ואם כשיפרוש מיד קרוב שיוציא ז"ל ימתין עד שיעבור חשש זה ובתנאי שאין שום חשש שבא כבר וסתה. ואם באמצע תשמיש אמרה נטמאתי אבל הייתה בימי טוהר דיולדת י"א דא"צ לפרוש באבר מת, ובששה"ל החמיר בזה אבל בדיעבד לענין כפרה קיל טפי דאינו איסור כרת רק דרבנן וא"צ אלא כפרה של פורץ גדר.

סימן קפו' (דין בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש)

סעיף א' - בדיקות באשה שיש לה וס"ק - כפי כללי המחבר דכשמביא סתם ואח"כ י"א להלכה פסק כהסתם, נמצא דלא רק הרמ"א אלא גם המחבר פסק כרוב ראשונים דבאשה שיש לה וסת קבוע א"צ בדיקה לא לפני תשמיש ולא אח"כ. אבל ע' בבאר היטב שהביא מהבית הלל דעכשו נהגו לבדוק את עצמן שלא בפני בעלה קודם תשמיש, אבל הפוסקים לא נקטו הכי וכן עמא דבר דאשה שיש לה וסת א"צ בדיקה כלל (וי"ל"ע במש"כ הבית הלל דהלא אפי' להרמב"ם העיקר הוא אחרי תשמיש ורק הצנועות בדקו לפניו).

סעיף ב' - בדיקות באשה שאין לה וסת - לכאורה גם הכא, לפי הכלל הנ"ל פסק המחבר דלא כהרמב"ם ורא"ש דס"ל דלעולם היא צריכה לבדוק לפני ואחרי תשמיש, אלא כהר"ף דצריכה להחזיק עצמה ג' פעמים. ובדעת הרמ"א אינו ברור כמי פסק, וע' בששה"ל שכתב דממש"כ "ואין צריכין לבדוק עצמם אחר כל תשמיש ותשמיש שעושין בלילה א' אלא מקנחין עצמן כל הלילה בעד וכו'" משמע קצת דפסק כהרמב"ם ורא"ש דבאין לה וסת צריכה בדיקה לעולם ולא רק בג"פ הראשונים. ומיהו לכאורה אפי' לוונתו לאותן ג"פ שהיא בודקת, אבל ע' בתוה"ש [ב] שכתב תו"ד דהמחבר ורמ"א שניהם ס"ל כהרמב"ם דצ' לבדוק קודם ואחר תשמיש לעולם, וצ"ב.

והנה הש"ך האריך להוכיח דק"ל כהר"ף אבל רק באופן שכבר ראתה מחמת תשמיש פ"א דאז היא חייבת להחזיק עצמה ג"פ כאינה רמ"ת, וסיים דכן עמא דבר. להלכה למעשה כתבו רוב פוסקי זמנינו דיש לאשה להחזיק עצמה ג"פ כאינה רמ"ת בכל ענין ואפי' כשלא רמ"ת פעם א'. וע"ע באגרי"מ (ח"ב, עה) שכתב דלדינא ק"ל כהש"ך אבל מאחר דיש מחמירין כהמחבר מהראוי להחמיר אבל סגי בקינוח ולהשקות העד על גופה מעט כדכתב החו"ד ואין להחמיר יותר.

באיזה ימים אפשר להחזיק עצמה כאינה רמ"ת - הנה כשיש עדיין חשש של דם בתולים נהגו שלא לבדוק כיון דאפי' אם תמצאו דם יתלנו בדם בתולים (והגם דמה"ט יש לבדוק דממנפ"ש אם לא תמצא דם אז החזיקה עצמה ואם תמצא דם יתלנו בדם בתולים, כנראה דלא רצו לבה לאפשרות שתמצא דם בתולים ויהיה טמאה, וע'). ואפי' כשאין חשש של דם בתולים נחלקו הפוסקים אם יכולה להחזיק עצמה בימים שאינה רגילה לראות בהם, דהיינו הימים של הוסת דתרומת הדשן הנזכר בסעיף ג', ולדעת החת"ס (בהגהותיו) א"י להחזיק עצמה בימים אלו וכן נקטו כמה פוסקים אבל ע' בששה"ל שכתב דבדיעבד יש לסמוך על הבדיקות בימים אלו (ולפמשי"ב בדעת הר"ף לעיל יצא דאפי' לכתחילה יכולה לבדוק בימים אלו וצ"ע). וכן נחלקו הפוסקים אם יכולה להחזיק עצמה בימי עיבור והנקה וע' בששה"ל (ועוד פוסקים) דנקטו דהגם שאינה בחזקת מסולקת עד ג' חדשים אפי' במציאות רוב נשים אינן רואות וממילא אין לסמוך על החזקה בימים אלו, וכן בימי הנקה הדם שבמציאות אינה מסולקת אבל כיון דמדינא היא מסולקת אין להחזיק עצמה בימים אלו.

כשלא החזיקו עצמן והם כבר נישואין כמה שנים - לפי הנ"ל מאד יתכן שלא יצא לאשה לבדוק עצמה עד אחרי כמה שנים, כגון שהתעברה בסמוך לזמן החתונה כשעדיין חששה לדם בתולים ואחר הלידה הייתה מינקת ובתוך ימי הנקה התעברה עו"פ וכו', ודנו הפוסקים אם היא עדיין צריכה להחזיק עצמה, ובשה"ל (ט', קעז') נשאל באיש ואשה שלא ידעו הלכה זו ורק נודע להם לאחר כמה שנים האם יכולין לסמוך על הש"ך, והשיב "יראה לעני"ד דאפשר לסמוך על הש"ך ועוד נוסף לכך הלא מבואר ברמ"א (קפז', י') דכל מקום שצריכה בדיקה אם עברה ושמשה ולא ראתה מותרת דתשמיש שלא ראתה עדיף מבדיקת שפופרת, וכיון שכן גם אנחנו נאמר דכל התשמישים מעת הנשואין עד עכשו כיון שלא היה שום סרך מכשול דם זה עצמו הברור שאינה רמ"ת" אבל יתכן דלפ"ז בנידון דידן דלא יצא להם לבדוק אה"ן הן חייבין לבדוק, וכ"פ האגרי"ב (30) דאפי' לאחר שלשים שנה עדיין צריכה לבדוק דהא דלא בדקה עד כאן היה מפני שלא היה לה הזדמנות וממילא עדיין אפשר שאשה זו תראה מחמת תשמיש [אבל אה"ן בלא ידעו הלכה זו והיה להם הרבה הזדמנויות לרמ"ת, כשנודע להם ההלכה א"צ לבדוק דהוא כחוכא וטלולא] ע"ש.

בדיקות סמוך לתשמיש - כתבו הפוסקים דהבדיקה לפני תשמיש לא חייבת להיות ממש מיד לפני התשמיש אלא כל שהוא סמוך (בשה"ל כתב תוך חצי שעה, וכמה פוסקים כתבו כל שכבר הכינה עצמה לתשמיש) יכולה לבדוק עצמה. וגם אחר תשמיש יש לה לבדוק מיד אחר התשמיש (וכ' האגרי"מ ועוד דאינה משחית הזרע דכל זרע הראוי להוליד כבר יצא לפניו ממקום שהשמש דש), וגם בזה כתב בששה"ל דבדיעבד אפי' עד חצי שעה. ולרוב פוסקים בדיקות אלו לכתחילה יש לבדוק בחורין וסדקין אם אינו קשה לה.

אם צריכה לבדוק העד קודם שישמשו - לכאורה תלוי בטעם הבדיקה לפני תשמיש דאם הוא משום שאם תמצא דם אח"כ נדע בודאי שהדם לא היה לפני תשמיש א"כ אין סיבה שהיא צריכה לראות העד לפני תשמיש אבל את"ל דהוא כדי להתיר התשמיש אז בודאי צריכה לבדוק הבדיקה קודם התשמיש, וע' בחו"ד שפסק שא"צ לבדוק וע' במקור מים חיים שהביאו ותמה עליו וכתב דצריכה לבדוק העד, ונחלקו פוסקי זמנינו להלכה ולדעת האגרי"ב (26) א"צ לבדוק העד אפי' תראה דם על העד שלאחר תשמיש.

ג"פ רצופין - כ' החו"ש (ועוד פוסקים) דא"צ ג"פ רצופין, וכתב ג"כ דיכולה להחזיק עצמה ג"פ בלילה א'.
סעיף ג' - וסת תרוה"ד - נחלקו הפוסקים אם יועיל וסת תרוה"ד שלא תצטרך לחשוש לעונ"ב ולדעת האגרי"מ אה"ן א"צ לחשוש אבל להפוסקים בא"י עדיין צריכה לחשוש אבל כתבו כמה פוסקים דא"צ לחוש להחומרות (פלת, חו"ד).

אין קובעין וסת תרוה"ד - כמה פוסקים כתבו דקובעין בג"פ, אבל לדעת הגריש"א והחו"ש שליט"א רק בעבר זמן ממושך שאינה רואה תוך ימים אלו וכ"פ האגרי"ב (28), ואפי' אם ראתה פ"א תוך הימים אלו לא עקרה וסתה.

(רק רציתי להוסיף דאם נבין כמוש"פ הר"ן בדעת הר"ף לכאורה בזמנינו אין מקום לעשות הבדיקות דהלא כל הנשים יש להן וסתות שאי"ק ורובן או אפי' כולן אינן רמ"ת ומה שאין להם וסת אינו סיבה לחשוש שהיא תלויה במקרים וא"כ מאד מסתבר כהש"ך דאין חשש עד שתראה פ"א מחמת תשמיש, וצ"ע).

סימן קפז' (דין רואה דם מחמת תשמיש)

סעיף א' - ג' פעמים או ד' פעמים - נח' האחרונים בדעת המחבר, להט"ז וש"ך נאסרת אחר ג"פ, אבל התוה"ש כ' דס"ל דאינה נאסרת אלא ע"י ד' פעמים והיינו לכאורה משום דלא בדקה תוך שיעור וסת בפעם הראשון, והכו"פ פ' משום דלא בדקה קודם תשמיש וא"כ יתכן שהדם הגיע לפני תשמיש וממילא צריך עוד ג"פ. וכ' בששה"ל דלרוב פוסקים אסורה גם בלי בדיקה קו"ת.

וסת או חולי - ע' בששה"ל (סו') דלענין הלכה דעת רוב הפוסקים דהוי דין וסת כמש"כ הנו"ב והחת"ס וברית אברהם ועוד, ומשמע לפי"ז דאחי"נ אם קבעה וסת קבוע אחי"כ מותרת, (וכן בימי עיבורה והנקה). אבל אינו כ"כ פשוט דבעיקר הדבר דהוי כוסת נחי' הפוסקים דלהש"ך (סקל"ה) והנוב"י אחי"נ הוי כוסת האונס כקפיצה, אבל להט"ז (סקט"ז) הוי כוסת הגוף וכמו שנראה בעזה"י.

בדקה מיד ולא מצאה ומיד אחי"כ מצאה - כי הש"ך (סק"א) דאפי' הוא עדיין בתוך שיעור איסור היא טהורה כיון שלא מצאה בפעם הראשון, ותמיהו האחרונים (סד"ט ועוד) דאם רק קנחה בפעם הראשון אי"כ יתכן שהיה דם רק שלא מצאה, ואם בדקה אי"כ ל"ש עוד בדיקה תוך שיעור וסת, אבל כי האחרונים דכיון שקנחה ולא מצאה כיון דלא הרגישה בש"ת רגלים לדבר שלא ראתה דאיכא חז"ט.

בדקה ב"פ ובפעם ג' לא בדקה ואחי"כ בדקה ומצאה - כי החו"ד דמצטרפים לאוסרה דמה שלא בדקה אינה ראייה, אבל הבדה"ש (ביאורים ד"ה רצופים) הביא מהבית שלמה, פרי"ר, ומהרש"ם שחלקו עליו וכ' בס' טהרת ישראל שכן עיקר כדעת המקילין.

עיניה נתנה באחר - הפתח"ת (ג') דן בזה האריכות (ונשאר קצת בצ"ע) אבל ע' בערוה"ש (יא') דליכא חשש "חדא דלא מקלקלה נפשה בכה"ג שהרי גם האחר לא ישאנה בשמעו זאת שהיא עלולה לרמ"ת (צב"ק דאולי היא אמרה לו שאינה רואה באמת) ועוד דבעיני נדה האמינתה תורה בכל מה שתאמר הן לטהרה והן לטמאה ואין ביכולתנו לומר שמה משקרת אחרי שהתורה האמינתה".

אין אנו בקיאים בשיעור א"ת - צ"ב עד מתי צריכה לחשוש וע' בש"ך (סק"א) שכי' דאם מצאה בבוקר אין לחוש, והמקור חיים החמיר דעד חצי שעה הוי סמוך, והששה"ל הקיל אפי' פחות מזה וכאחר עשר דקות, והפרי דיעה צידד דביותר מכדי הילוך כ"ב אמה כבר יצא מהספק, ובבדה"ש כי דדוקא באבר חי יש לחוש (כמוש"כ ההפלאה) וממילא אפשר לצרף הזמן של מיתת האבר.

למעשה: ע' בששה"ל (סו') שכי' דלמעשה רוב השאלות בדם מחמת תשמיש הן מבדיקות שנעשו בזמן מאוחר מהתשמיש או סמוך לוסתה וגם יש סיבות חיצוניות כפצע בצואר הרחם או בפרוזדור וכדומה, וכ' ג"כ דבזמנינו ניתן למנוע דין רמ"ת להאסר לבעלה כיון שיש זריקות וכדורים למניעת הדם ואפי' ראתה פעם אחת ושניה א"ת יכולה למנוע הדם שלא תראה ג"פ מחמת תשמיש (יל"ע) אם רואה פעם א' אחי"כ אם מצטרפת) וכמעט תמיד מועיל לטפל ברפואות". וע' בחת"ס (סי' קס') דאחר ב"פ חייבת לעסוק ברפואות.

סעיף ב' - סוג השפופרת - כי הש"ך דשל "אבר" בא לאפוקי של עץ ושל ברזל, וכי התוה"ש דמותר בשל ברזל ג"כ אבל עדיף לעשות בשל אבר וכי בששה"ל (סט') דבזמנינו יש סוגים טובים יותר כמו העשויים מניילון (פלסטיק), (אבל כמוש"ב בסעיף א' אין בדיקת שפופרת נוגע למעשה).

נמצא דם על ראשו - בששה"ל הק' דידוע מן הנסיון במקרים רבים וכן ע"פ הרופאים דראש צואר הרחם עלול מאד לפצעים מחמת היותו עור עדין ומעורב תמיד עם חומצות שונות ורוב המכות שבאוי"מ אינן מהצדדים אלא מצואר הרחם ממש ואי"כ אפי' נמצא דם על ראש המוך אינו הוכחה שהוא מן המקור, דעדיין נשאר הספק אולי הוא מראש צואר הרחם. ועי' שרי"ל דדם הבא מפצע שברחם מופיע גם שלא בשעת תשמיש וכיון שאשה זו אינה רואה אלא בשעת תשמיש רגלים לדבר שאי"ז מפצע אלא מדם המקור.

נמצא דם על ראשו ובדקה עו"פ ולא נמצא דם עליו - כי הפתח"ת מהנוב"י דאפי"ה אסורה לעולם, ויל"ע אמאי לא אמרי' דנתרפאת כמו בבדקה ולא מצאה כלל בפעם הראשון, ועי' בנוב"י (מהדו"ק סי' מו') דמשמע שפי' דחיישין שיש לה מכה שאי"ה לרפאות אלא ע"י הפלת חררת דם, אבל צב"ק דהלא הנוב"י עצמו ס"ל דרמ"ת אסורה מטעם וסת ואינו ענין לחולי. ועי' בחו"ד שפסק ג"כ דבנמצא דם על ראשו תו לית לה תקנה אפילו בדקה עצמה אלף פעמים אחי"כ ולא נמצא דם על ראשו, ועי' שביאר דרך באופן שבדקה אחר הבעל הראשון ונמצא דם על ראשו וחזרה ובדקה שנית ולא נמצא דם, אז אפי"ל דמותרת לבעל השני. והיינו משום דעל הצד שרמ"ת הוא חולי יש לתלות שנתרפאת, ועל הצד שהוא וסת אפי"ל דלאו כל האצבעות שוות. אבל לאחר שנתחזקה לכל האצבעות תו אי"ה להתירה בלא נמצא דם על ראשו דנשאר החשש שיש לה וסת. והגם שכי' החו"ד עצמו, דבבדקה אחר הבעל השלישי ולא נמצא דם על ראשו אע"פ שעדיין נשאר הצד שיש לה וסת [דאי"ה לעקור וסת ע"י שפופרת] אפי"ה משום עיגונא הקילו רבנן בספק וסת של דבריהם, אבל הכא שאני כיון שבפעם הראשון נמצא דם על ראשו אז הוכיחה שיש לה וסת, ולהכי אפי' בדקה עצמה כו"כ פעמים אחי"כ אי"ה לעקור האי וסת ע"י שפופרת דאין בדיקת שפופרת כאבר תשמיש, ואי"כ הוי כודאי וסת ולא ספק וסת ובכה"ג לא הקילו רבנן משום עיגונא.

לא נמצא דם על ראשו - משמעות השו"ע שהעתיק לשון הגמ' "דאם לאו ידוע שהוא מן הצדדים" לכא' משמע כהש"ך שכי' דאפי' לא נמצא על השפופרת כלל מותרת, וכי' הד"מ מהריצב"א והטעם משום דתלינן שנתרפאת, אבל הגר"ח צאנזר פי' דהוא הוכחה שהוא מן הצדדים משום דרך תשמיש מחמת דוחק האבר בצדדין יוצא דם אבל בשפופרת דליכא דוחק לא יצא הדם מהצדדין (וכנראה דכי"פ הבר"ח, וממילא תמה הסד"ט על הש"ך שצירף יחד שיטת הריצב"א ושיטת הבר"ח דהלא אין קולא של זו כקולא של זו). והא דנעקר בפ"ה ביאר הנוב"י (סי' מו') משום דהוי כוסת הקפיצות דנחשבת כוסת שאינו קבוע ונעקר בפ"ה, אבל כתב שם (וכי"כ בגדמ"ר לקמן על הש"ך סקל"ג) בביאור בדעת האפי' רברבי שחילק בין נמצא על הצדדין דאי"צ אלא פ"ה כיון דאגלאי מילתא דהכל היה דם מכה ובין לא נמצא כלל דצריך לעקור הוסת ובעינן ג"פ, דס"ל לאפי' רברבי דגם בוסת הקפיצות בעינן ג"פ כדי לעקור. אבל הסד"ט (סק"ו, הו"ד בפתח"ת סקט"ו) השיג בתקיפות על הש"ך דרך מתירין אותה בנמצא על הצדדין, וע' בבדה"ש (סי' מו') דהסכמת הפוסקים כהש"ך.

אבל לכאורה לכו"ע יש נ"מ בין נמצא על הצדדין ללא נמצא עליו כלל, לענין אי חזרה וראתה אחי"כ דכי' הבדה"ש דהסכמת הפוסקים דבנמצא על הצדדין אפי' חזרה וראתה כ"פ אחי"כ מותרת משא"כ בלא נמצא כלל כי הנוב"י דאחר ג"פ חזרה ונאסרת, אבל הגר"ז כי דאפי' בלא נמצא דם כלל מותרת אפילו שמשה אחי"כ ג"פ ומצאה דם כל פעם. ולהלכה ע' מש"כ הבדה"ש (סי' מו') דצריך התיישבות בזה.

נמצא על הצדדים - לכאורה בכה"ג יש הוכחה ברורה שהדם מהצדדים ואי"כ גם ז' נקיים לא תצטרך, וכי"כ הגר"ז. אבל יש מקשים (ע' חו"ד - הובא שיטתו בפתח"ת סו', ורעק"א סי' סא') דאפי' בכה"ג שנמצא דם בצדדין אבל מה"ת שלא ירד הדם מהמקור ויתכן שהיה שם לפני שהכניסה השפופרת, (וע' בערוה"ש שכתב דאי"צ לחשוש לזה דדבר רחוק הוא שיהיה דם רק על הצדדין ולא על הראשו כלל), ועוד אפי"ל דלענין רמ"ת שהוא דרבנן הקילו אבל לענין הדם שהוא ספק דאורייתא החמירו, וכי' הבדה"ש (סק"ג) דיח' להחמיר כדבריהם.

סעיף ג' - בדקה אחר בעל ראשון - כי הרמ"א דיח' לסמוך על הסברא הראשונה להקל והש"ך השיג דיח' להחמיר כרש"י והרמב"ם. ולהלכה כי בששה"ל (ע') דלא קי"ל כהש"ך ואפשר להקל.

סעיף ד' - שמשו סמוך לוסתה - לרוב ראשונים (רמב"ם, רמב"ן, רשב"א, ר"ן, טור) ר"ל דשמשו סמוך לעונת וסתה וממילא בראתה דם יכולה לתלות שהדם מוסתה ואינה נחשבת כרמיית, ונחלקו האחרונים באשה שאין לה וסת אם יום ל' (העונה בינונית) נחשב כוסת גם לענין זה שנתלה בה להקל, וע' בכ"ז שהסתפק בזה, ובערוה"ש הקי"ל וע' בבד"ה"ש (ביאורים ד"ה שמשו) שהחמיר. ובעיקר הדבר ששימשו סמוך לסותה נתקשו באחרונים דאטו ברשיעי עסקינן, והפרישה תי' דאיירי באשה שיש לה וסת בתחילת היום ושמשו מיד לפני"ז בלילה דמותר מעיקר הדין, והש"ך הק' דאם מותר לשמש אז א"כ אינה נחשב שעת הוסת כלל וגם לא נתלה הדם שהיא רואה בשעת תשמיש בוסתה. והתוה"ש ביאר דהגם דמותר לשמש אבל בראתה תלינן שהתשמיש גרמה להוסת לבוא יותר מוקדם. וע"ש בש"ך שתי' בכמה אופנים אחרים, ובחד תי' כתב דאיירי בקטנה שלא ראתה ואח"כ ראתה ב"פ באותו יום שראתה מחמת תשמיש לפני"ז דנתגלה דאותו יום הייתה שעת וסתה, וע' בחו"ד (סק"ג**) שכ' דד"ז שייך בגדולה ג"כ כגון שראתה אח"כ ב"פ באותו יום החודש שלא מחמת תשמיש באותו יום שראתה מעיקר בשעת תשמיש.

אבל רש"י פירש דר"ל דאם שמשו כמה פעמים וראתה ג"פ באותו יום אז מותרת בשאר הימים ובאותו יום אסורה כדין שאר וסת, ולפי"ז יוצא דלרש"י דין זה ד"תולה בוסתה" אינה קולא וכמוש"פ שא"ר אלא חומרא דביום זה אסורה דהלא אי לאו הימי הוסת היתה מותרת לגמרי כיון שלא ראתה ג"פ רצופין. וע' בסד"ט (סק"י) שהעיר דא"כ אמאי הוצרך רש"י לפרש "ובתוך ימי הוסת מותרת בלי בדיקה" דהלא פשוט הוא כיון שלא ראתה ג"פ רצופין ולא הוחזקה ברמיית כלל, וע"ש שתי' דבא לחדש דאפי' ראתה אח"כ ג"פ רצופין ביום שקבעה וסת לקלקול זה, אפי"ה מותרת דתלינן בוסתה, וצ"ב דנמצא לפני"ז דהחידוש דתולין בוסתה אליבא דרש"י הוא כמעט כמוש"פ שא"ר הנ"ל.

וע' במרדכי שפירש בע"א, דשלא בשעת וסתה לעולם אין אוסרין אשה מחמת רמיית דתלינן במכה אפי"פ דלא ידעינן שיש לה מכה. נמצא דאם היינו נוקטים ככל הראשונים להלכה לא היה אפשרות לרמיית כלל אלא באשה שאין לה וסת, דביש לה וסת ושמשו בשעת וסתה תלינן בוסתה ושלא בשעת וסתה תלינן במכה, ודוק. ובאמת בעיקר דברי המרדכי נחלקו הפוסקים, דהב"י וש"ך פ"י כנ"ל, אבל הב"ח וט"ז פ"י דר"ל דביש לה וסת אז תולין במכה כזו שלא היינו תולין בה בלא"ה, להב"ח אפי"פ שאינו ידוע אם מוציאה דם, ולהט"ז רק במוציאה דם (ולכא"ב היתירים כהפסדות של הגמ' דתלינן במכה, ועוד תלינן בוסתה), והקשו (ע' ב"ח, וחוו"ד סק"ו) דא"ל כהב"י דא"כ כל דם שתמצא שלא בשעת וסתה תהיה טהורה דלעולם תלינן במכה, וזה לא ניתן להיאמר דהלא אפי' כתם מטמאין שלא בשעת וסתה. ובדעת הב"י צ"ל כמוש"כ הש"ך דשאנ"ה דראתה ע"י תשמיש ואפשר לתלות שהדם בצדדים ויצא ע"י מיעוץ האבר מה דלא אפשר בכתם וכדומה.

ובאמת יש עוד פ"י אחר מהר"י (הובא בפתח"ת כא') דמייירי שיש לה וסת הגוף כמו פיהקה או עיטשה ושמשו ג"פ וראתה ותלינן הופעת הדם בוסתה ומותרת עד שיתברר שהוסת מורכב מהפיהקה עם התשמיש, וכ' בששה"ל (נא') דנ' דר"ל דהיו ראיות עם סימני הגוף ואח"כ שמשו בזמן שהגיעו הסימנים. אבל הקשה דהלא אסורה לשמש בכה"ג מדין פרישה הסמוך לוסת, ופ"י דאם סימני הגוף נמשכים זמן ארוך כשתי שעות, והוסת מגיע רק בסופם אינה אסורה אלא בסופם והכא שמשו בהיתר בתחילת הופעת הסימנים.

סעיף ה' - אם דם מכתה משונה מדם ראייתה - להט"ז כששניהם לפנינו חייבים לברר, ולכא"ב אפי"ל דגם הש"ך מודה לזה, דרך כ' דא"צ להראות לחכם אם הוא משונה אבל אם הוא בעצמו יכול להבחין בזה אה"י הוא חייב לברר ד"ז, אבל בששה"ל (עג') כ' דלהש"ך גם בכה"ג ששניהם לפנינו א"צ להביאם לחכם כדי לברר כיון שיש לה חזקת טהרה (וכ"כ בחו"ד סק"ה "ובש"ך מיקל יותר" וכ"מ בבאר היטב), אבל כ' דלהלכה נקטינן כט"ז וכ"כ הבד"ה"ש (סקע"ו). וע' בחו"ש (פא') שר"ל בביאור המחלקת, דמצינו בשכר בית מחבירו ביד' ניסן דחייב לברר אם בדקו כיון דהבית היתה בחזקת חמץ, משא"כ ביח' טריפות א"צ לברר מהשוחרט כיון דלא הייתה לו מעולם חזקת טריפה. ובנ"ד פליגי כיון דיש לאשה זו חזקת טהרה אבל מאידך גיסא יש רעיוותא לפנינו שמצאה דם, ובוזה נחלקו דלהט"ז ד"ז דומה קצת לחזקת איסור ולהש"ך אינו דומה כיון שלמעשה יש לה חזקת טהרה.

מכה שמוציאה דם - בחו"ש (פ') הביא מהחזו"א (פב', א') שביאר "ונראה דר"ל כשנוגעים במכתה מתלכלך המוך בדם ונראה דאף באין המכה מתלכלך בנגיעה קלה אפי"כ דוחק קצת זהו בכלל מכה המוציאה דם אבל אם המכה גלודה ובלחץ קל אינה מוציאה דם זהו בכלל מכה שאינה מוציאה דם, והעיקר לשער תנועת המכה ע"י השמש אם זה יכול לגרום תמצית הדם מן המכה". ולכאורה ה"ה במצאה דם בבדיקה, העיקר לשער תנועת המכה ע"י עד הבדיקה אם זה יכול לגרום תמצית דם מן המכה.

בביאור דברי הרמ"א - הרמ"א חידש כמה דינים: (1) אשה שיש לה וסת קבוע (וכן באין לה וס"ק אבל אינה רואה בפחות מיד' ימים אחר טבילתה וכד' - פתח"מ מהחזו"ד, וכן שאר מסולקות דמים - ע' בדעה"ש סקפ"ב) יכולה לתלות דם שלא בשעת וסתה במכתה אפי"פ שאינה יודעת אם מכתה מוציאה דם. (2) באין לה וסת קבוע וספק אם הדם יצא מן המקור, מדין ס"ס תלינן במכה כשיש לה מכה במקור (ומכה שונה מדם נדות דהוא לקותא בבשר הרחם, ע' בדעה"ש סקס"ט). (3) אם ידוע שהדם בא מן המקור, אם יש לה וסת קבוע תלינן במכה אפי"פ שא"י אם המכה מוציאה דם וכנ"ל, אבל באין לה וסת רק תולין במכה שידוע שמוציאה דם - וכ"ז רק שלא בשעת וסתה, [ושלא בשעת העונה בינונית למי שאין לה וסת קבוע]. ונדבר בהם א' לא'.

(1) הש"ך הבין דהרמ"א איירי ברמיית ולא בסתם מצא דם שלא בשעת וסתה, ולמד דמקור הדין הוא מהמרדכי שכתב דביש לה וסת אז תלינן הדם בשעת תשמיש במכתה. אבל הרמ"א לא הקיל לגמרי לסמוך על המרדכי שהוא דעת יחיד, אלא כ' דבעינן לדעת שלכה"פ יש לה מכה, ובכה"ג יתכן שגם שא"ר מודים להמרדכי. ועוד כתב דכל הקולא אינו אלא לענין שלא להחזיקה ברמיית ומשום עגונא הקילו אבל מודה הרמ"א דבעיא ז' נקיים. וברעק"א כ' דיש להחמיר לענין ז' נקיים מט"א, דלהחזיקה להבא ברמיית הוא דין דרבנן ואזלינן לקולא, אבל ז' נקיים (כשדנין על הדם שלפנינו) הוא חשש דאורייתא ואזלינן לחומרא. וע' בבד"ה"ש (סקפ"ג) דרוב הפוסקים נקטו הכי דלא כהנוב"י המובא בפתח"ת (כז') שהקיל דא"צ אפי"ז נקיים, וע"ש עוד שהביא משו"ת כנסת יחזקאל שהבין דגם להש"ך כשמקילין לענין רמיית אז גם ז' נקיים א"צ דהוא תרתי דסתרי ורק כשמוצאת דם בלא רמיית אז צריכה ז' נקיים (וע"ז לא דיבר הרמ"א), וע' בסד"ט שהשיג עליו דגם ברמיית צריכה ז"י וראיתי מהגר"י"ב (68) דקי"ל כהסד"ט.

הביאור הגר"א (ליקוט) פ"י בדעת הרמ"א דצירף ב' שיטות ביחד וע"ז סמך לפסוק דשלא בשעת וסתה יכולה לתלות במכה שא"י אם מוציאה דם (בלבושי עז עמ' קכג) כתב דצריכה ז"י, דהיינו שיטת המרדכי הנ"ל וגם הרשב"א ס"ל דאפי' בשעת וסתה אין מצריך כלל לידע שהמכה מוציאה דם [ולכא"ב הש"ך ל"פ כן דלטעמיה אזיל דלקמן בס"ק כד' פ"י דגם להרשב"א בעינן שתדע שהמכה מוציאה דם רק שא"צ לדעת שדם זה בא ממכתה ע"ש] ועד"ז פ"י החו"ד (סק"ו) דצירף ב' שיטות הנ"ל ביחד ופ"י הרמ"א לענין רמיית ע"ש.

הט"ז כי דמקור דברי הרמ"א הוא כנראה שסמך על התשובות מהר"ם (בענין מצא דם במ"ר) "שמקיל שלא בשעת וסתה אפילו אינה מרגשת דמחמת מכה קאתי דתלין בדם מכה למ"ד וסתות דרבנן", והגם שהמהרי"ל לא רצה להקל בלי בדיקת מוך אבל זהו רק מפני שחשש למ"ד דס"ל דוסתות דאורייתא, אבל אף ק"ל כמ"ד וסתות דרבנן. [אגב, תמהו האחרונים (כו"פ, סד"ט, חו"ד) דנהפוך הוא דוסתות דרבנן הוא סברא להקל בשעת וסתה, אבל הרמ"א מייירי שלא בשעת וסתה ואז יש יותר סברא להקל למ"ד וסתות דאורייתא (לומר שאינו דם נדות) דודאי אורח בזמנו בא. וע' בסד"ט שר"ל דלמ"ד דוסתות דרבנן ע"כ משום דס"ל דכנגד האורח בזמנו בא יש להאשה חזקת טהרה, והמ"ד דוסתות דאורייתא ס"ל דאינו חזקה כיון דעשויה להשתנות, וא"כ נמצא דלמ"ד וסתות דרבנן שלא בשעת וסתה יש יותר סברא לומר שאינו דם נדות כיון דיש לה חזקת טהרה ע"ש].

וע"ש בט"ז שתמה על הרמ"א דפסק כנגד כל גדולי הפוסקים שמיניהן אנו שותין - התרומת הדשן, המהרי"ל ומהר"י וייל. והיינו דתרוה"ד ס"ל כהמרדכי דבעינן לדעת שמכתה ודאי מוציאה דם (כן פירש המרדכי, ע' בפרי דעה סק"י ביתר ביאור), ולכן לקמן בסעיף ז' דאירי בידועת שיש לה מכה (כ"כ החו"ד בביאור הט"ז) מה"ט תולה בה אע"פ שא"י אם מכתה מוציאה דם, דכיון שיש לה הוכחה שרק מוצאת הדם בצד א' הוי כידועת שמכתה מוציאה דם, והרמ"א שם שתק ולא פליג על המחבר דאפי' בא"י שמוציאה דם תולין וא"כ סתר פ' דהכא. ועו"ק דלקמן (קצא') המהרי"ל רק התיר לתלות במכה שא"י שמוציאה דם בצירוף בדיקת המוך והכא התיר הרמ"א בלי להצריך בדיקת מוך. ועו"ק דלקמן (שם) פסק הרמ"א בעצמו באשה שיש לה כאב בשעת הטלת מ"ר דנוהגין להחמיר שלא לתלות בדם מכה אלא שלא בשעת וסתה וע"י בדיקה והכא לא הצריך בדיקה, והלא לדעת המהרי"ל וייל יש יותר סיבה להקל לקמן דכיון שמצטערת במ"ר מוכחה מילתא שבא הדם עם המ"ר ועדיף מאשה שיש לה מכה בא"י. וממילא השיג הט"ז דלהלכה בודאי דאין תולין אלא שלא בשעת וסתה ובמכה שיודעת שמוציאה דם (ואשה שאין לה וסת קבוע אינה תולה אפילו במכה המוציאה דם וכמוש"ב הפרי דעה דכיון שעלולה לראות בכל שעה יותר מסתבר לתלות במקור משנתלי במכה המוציאה דם לפרקים).

אבל ע' בנקה"כ שביאר דל"ק מידי, דבסעיף ז' דבעינן הוכחה שכל הזמן אינה מוצאת הדם כי אם במקום א', איירי גם באשה שאין לה וסת. ובלא"ה ל"ק את"ל דהרמ"א הכא איירי רק לענין שלא נחזיקה ברמ"ת (כמוש"כ השי"ד) בסעיף ז' איירי גם לענין לטהר הדם, וזוה מתורץ ג"כ אמאי החמיר להצריך בדיקת המוך לקמן (סי' קצא') כיון דהתם איירי לטהר האשה לגמרי. ועוד, לקמן שייך בדיקת המהרי"ל כיון דהחשש שהדם הגיע מפי השתן ולא מאו"מ וממילא אפשר לשים מוך באו"מ, אבל הכא דגם המכה נמצא באו"מ איך אפשר לבדוק בבדיקת מוך, ועוד מה שהצריך המהרי"ל בדיקה היינו משום דל"ל מכה מבוררת אבל ביש לה מכה מבוררת אע"פ שא"י אם מוציאה דם בודאי גם המהרי"ל יסכים דאפשר לתלות בה בלי בדיקה. והמהרי"ל וייל שהקיל טפי לקמן באמת לא הצריך בדיקה גם לקמן וזהו השיטה שהביא הרמ"א בתחילת דבריו לקמן דבהרי"ן וי"ד יש להקל לתלות בלי שום בדיקה (2) לענין לתלות במכה שבמקור מטעם ס"ס, ע' בשי"ד שהשיג דבאינה יודעת אם הדם מהמקור או מן הצדדים אפי"ה א"י לתלות במכה שבמקור מטעם ס"ס אלא כשיודעת שהמכה שבמקור מוציאה דם: חדא, דמהפוסקים משמע [דלא רק בידועת ודאי שהדם מהמקור], אלא אפי' במצאה דם בבדיקה וא"י אם הוא מהמקור אפי"ה טמאה כשאינה יודעת אם מכתה מוציאה דם (וע' בחו"ד סק"ח שכי' דשאני בדיקה דתמיד יש ספק הרגשה וחייבין להחמיר מספק. וע"ש שכי' דהרמ"א איירי בראיה בלא הרגשה ולא בבדיקה בעד, וכ"פ בשו"ת רעק"א סי' סב'), ועוד דאינה ס"ס אלא כולה חדא ספיקא אם הוא דם נדה או לאו (ולכא' זה שייך לשאלת הכס"מ לענין כתמים אמאי ליכא ס"ס, ספק מעלמא או מגופה ואפי' מגופה אולי הוא מהצדדים, דכמו"כ יש לתרץ כנ"ל דכולה חדא ספיקא היא אם הדם מהמקור או לא, ובאמת כ"פ הכו"פ, וע"ש דאין קושיית השי"ד הכא דאינו ס"ס המתהפך דהכא א"צ מתהפך כיון דחייבין לחקור ספק א' ראשון, היינו אם בכלל הגיע מהמקור). ולהלכה, ע' בבדה"ש (סקצ"א) שהחמיר במצאה דם ע"י בדיקה.

(3) בידועת שהדם יצא מהמקור אז ביש לה וסת תלינן במכה אפי' א"י אם מוציאה דם. ובאין לה וסת רק תלינן במכה שיודעת שמוציאה דם, והט"ז פ' דא"צ לדעת שמכה זו מוציאה דם אלא היא מכה שרגילים נשים אחרות לראות דם ממכה כזו, (ובזרע שמואל (63) ראיית שכי' למשל "פאפ סמירי"), ואפי"ה בשעת וסתה או בעונה בינונית היא טמאה מטעם "וכי לעולם לא תהיה טמאה". וכי השי"ד דלפ"ז אם מרגשת שדם זה יוצא מהמכה אינה טמאה גם בשעת וסתה וביום ל', דאפ"ל דהיא תהיה טמאה כשאינה מרגשת שהדם מהמכה.

להלכה - לכאורה מה שנוגע למעשה הוא כשמוצאים דם בבדיקה ואינה יודעת אם יש לה מכה, והרבה פעמים ע"י בודקת אפשר לברר אם יש לה מכה בפרוזדור, ומה דינה של אשה זו. הנה הרמ"א לא דיבר על ציור זה אלא דיבר באופן שיודעת שיש מכה במקור וא"י אם הדם מן המקור או מהמכה (דליכא אלא ספק א') וכי דבידועת שהמכה מוציאה דם תלינן במכה. וא"כ לכאורה ה"ה בידועת שיש לה מכה בפרוזדור ויש ספק מאיפא הגיע הדם (דיש ספק א' אם הגיע מהצדדים או מהמקור) דאפשר לתלות בה. אבל יל"ע אם הרמ"א איירי רק לענין רמ"ת או גם לענין לטהר האשה לגמרי שלא תטצרך אפילו ז' נקיים. וע' בערוה"ש (נח) שכי' "דע דכל דינים אלו נתבררו ברמ"ת וברור הדבר דה"ה בלא רמ"ת אלא שאינה יכולה להטהר לבעלה מפני שבכל עת מוצאת בדיקות מלוכלכות בדם ג"כ יש להורות כדינים אלו דאם יש לה איזה מכה תולין במכה שלא בשעת וסתה, ואותה שאין לה וסת ג"כ תולין כשיש ספק אם מן הצדדין אם מן המקור. ונלע"ד דאפי' למי שסובר ברמ"ת דאין לסמוך על המכה להתיר בדם מ"מ בבדיקה קילא טפי" ע"ש שביאר דבריו באורך. אבל עדיין צב"ק דלכא' רק כתב להקל בבדיקה "כשיש ספק אם מן הצדדין אם מן המקור" דיש ס"ס כמוש"כ הט"ז אבל בצירוף דידן יל"ע מה דינה. אבל לכאורה יש מקור גדול לטהר אשה זו ע"פ משי"כ הט"ז לקמן (קצ' סקצ"ג) לענין אשה שיש לה מכה בבית הרעי שרגילה להוציא דם, דבבדיקה ונגעה בבית הרעי תולין אפי' דם משוך, וא"כ ה"ה נמי ככה"ג דידעינן דיש מכה בפרוזדור המוציאה דם דאפשר לתלות הדם שבבדיקה בדם מכתה. (ולענין לתלות בג"י הראשונים של ז"נ ע' לקמן סימן קצו', וע"ש עוד בעני"ז דכשתולין דם בבדיקה דאין הבדיקה מועלת וצריכה לעשות עוד בדיקה להפסיק וליום ראשון ויום השביעי).

[אגב, המכה בבית הרעי הנ"ל זהו ה"גילדערני אדער" (עורק הזהב המובא בפתח"ת ל'), דכי הערוה"ש (עג') "זהו מה שאנו קוראין טחורים שדם זה מפי הטבעת ואי"ז ענין כלל לתלות הדמים שבאו"מ בסיבה זו כי אינו בא כלל להרחם".]

סעיף ו' - ברי לי שדם זה אינו מהמקור - הרמ"א כי דנאמנת אשה לומר כן, והק' התוה"ש [כה] והדגמ"ר דמקור הדין הוא מתשובת מהרי"ו (סי' כה') והוא הסתפק בד"ז "כיון דלא אשכחן בשום דוכתא בתלמודא שאינה נאמנת לומר כן", ואיך החליט הרמ"א כן להלכה שהיא נאמנת, וע' בפתח"ת (לו') דאפי"ה אם יש עוד צד להקל יש לסמוך עליה. ובעיקר דברי המהרי"ו ע' בששה"ל דכנ"ר דכמה

אחרונים לא ראו התשובה בפנים, וכי דאיירי באשה הרואה דם במ"ר שאם מרגשת שהדם יוצא מנקב כיס השתן ולא מהמקור בקיאה בזה ונאמנת ע"ש.

סעיף ז' - מוצאת דם תמיד בצד א' - להט"ז (סק"י) גם סעיף זה איירי באשה שיש לה וסת, אבל הנקוה"כ, והנוב"י (פתח"ת לז') ורעק"א (סי' סא') כתבו דאיירי אפי' באין לה וסת אבל יודעת שיש לה מכה ורק א"י אם מכתה מוציאה דם, ולכא' פשוט המהמר משמע דאפי' אם א"י אם יש לה מכה בכח"ג יש לתלות שיש לה וכן הוא משמעות לשון המהר"א"י שכי' "על דבר אשתך אשר כתבת שיש לך הוכחה שיש לה מכה וכו'" דמשמע דא"י בודאי רק דיש הוכחה (ובהמשך דבריו משמע בע"א קצת ע"ש). ועי' בששה"ל (עז') שכתב דכן פירשו התפלי"ם והאבני מילואים בסי' כג' (וכ"פ הערוה"ש סו' ג"כ ע"ש), ובזקנה ומסולקת דמים י"ל דיש לסמוך ע"ז. וע"ש עוד בששה"ל שביאר דלשון "כל זמן שהיא בודקת" ר"ל לכה"פ ג' פעמים, ואם מרגישה כאב י"ל דסגי ב' פעמים.

סעיף ח' - נאמנות הרופא - עי' בששה"ל שהאריך לענין נאמנות הרופא, דד"ז נוגע בין לעניני נדה ובין לשאר עניני הלכה כגון לחולה לאכול ביוה"כ וכד' אבל חלוקים הם לענין דינא, דלענין אכילה ביוה"כ ושאר עניני פיקו"נ דאפילו בספק ספיקא מקילין לחלל שבת ושאר עניני אכילה, כתב החת"ס דמוכח בגמ' דאפשר לסמוך על רופא עכו"ם להשוותו לכה"פ ספק, אבל לענין נדה אין היתר בספק. ונחלקו הראשונים בסעיף זה אם נאמנים באיתחזק איסורא דרמ"ת, דהסמ"ג ס"ל דכאן אינו נאמן אפי' ישראל, אבל הדעה הבי' ס"ל דאמנם גוי אינו נאמן ועבד רק ספק אך ישראל יר"ש ומומחה נאמן כע"א באיסורין אפי' להחשב ודאי. וע"ש במהשך דבריו שכתב דבזה"ז נשתנה הספק בסעיף זה דהמחבר וסה"ת הסתפקו באופן שלא ראו המכה אבל היום שרואים להדאי ויכולים לקבוע שיש מכה נאמנים וכן רפואה שניסו הרבה והועילו מהני לברר ברמ"ת כגון זריקה למניעת דם דניסו והועיל בין בגוים ובין בישראלים וכן עושים הכל ע"י צילום או בהבחנה במראה ושאר מכשירים וכמו שרואים האבנים בכיס השתן, וכל כה"ג אפשר לסמוך על הרופאים. אבל בדבר שא"א לברר באופנים הנ"ל וסומכין על אומדן דעתן א"א לסמוך על גוים וכן על אלו שאינם שומרי תו"מ וכתבו כמה פוסקים שישאלו ב' רופאים מומחים זה שלא בפני זה ואם שניהם אמרו בשוה אפשר לסמוך אפי' להקל באיסורי תורה (ויל"ע אם גם לענין איסור נדה נסמוך ע"ז וע"ש).

נתרפאת וחזרה וראתה - כי החכ"א (והביאו בבדה"ש) דאפי' ראתה פ"א אח"כ אסורה דאמרי' דלא הועיל הרפואה, וכלקמן סעיף ט'. **סעיף ט' - חררה -** עי' ערוה"ש (עב') דחררה משמע חתיכה עבה של דם. ולכא' הא דאין אנו בקיאים בזה"ז היינו בצורת החתיכה, אבל ע"ש בערוה"ש (נא') שכתב דאין אנו בקיאים באופן הבהלה, ולכן גם לחומרא אין לסמוך עליו. וכי דלפ"ז א"ש מאי שלא כתבו הטושי"ע דבלא נפל חררה אין לה תקנה.

אין מוצאין - עי' בששה"ל (פ') דמ"מ הוי ספק שמא אנו בקיאים, והוסיף דלמעשה לא שמענו בזה"ז על דבר זה.

סעיף י' - הרמ"ת מיחש חיישינן חדא זמנא - בפשטות משמע דכ"ז הוא מדיני וסתות דחיישינן ליום שראתה, אבל רק חיישינן לראיה בצירוף התשמיש וכמוש"ב החו"ד דלא חיישינן בראתה בליל טבילה בלי תשמיש כדמוכח בגמ' (סו'). באשה שראתה כ"פ בליל טבילה כשנכנסה לעיר דא"ל ר' יוחנן לכו והבעלי ע"ג הנער בליל טבילה והביאור הוא משום דטבילה כקפיצה דא"צ לחשוש בפעם א' (והסד"ט החמיר לחשוש לליל טבילה אפי' בלי תשמיש, וכי הבדה"ש ס"ק קמא' דיש להקל כחו"ד). אבל את"ל דרמ"ת הוא חולי (כמוש"פ הערוה"ש ולחו"ש) צ"ב מהו המקום לחשוש ליום מסוים.

אבל עי' בערוה"ש (עד') שכתב דמ"מ יכול להיות שמחלה זו תלוי בזמן מן הזמנים, וע"ש עוד (עו') שתמה דאיזה שם וסת יש על ראייה בליל טבילה. וממילא ביאר (עז') "דודאי לא התשמיש ולא המקוה הם בכלל וסתות הגוף שהרי שניהם ע"י מעשה אלא דאמת שם וסת בעני"ז היא רק שם המושאל דמה ענין חולי לוסת וכו' אלא דהענין כן הוא שאנו רואים באשה זו שיש לה בגופה איזה מחלה והסיבה נעלמת מאתנו ולכן חוששין שמא המים גורם לה המחלה שבכל עת שתלך למים נתרופפו מקורותיה ולכן בביאתה היא רואה דם שידוע שמים קרים או חמים פועלים פעולה עזה על החולי אם כה ואם כה ולכן א"י דמיון כלל לכל ענייני וסתות דזהו מחלה ולא וסת וצריכין אנו לחוש לכל מה שהשכל מחייב". ועי' בבדה"ש (ביאורים ד"ה בליל) שהק' דא"כ אמאי אין לחוש כל פעם שהאשה רוחצת, וממילא כתב דאולי יש לפרש שאינו מסיבת המים אלא מסיבת החימוד שמתעורר אצלה בשעה שנעשית טהורה לבעלה (ולכא' אא"ל כן את"ל דהוא חולי).

ראתה פעם או פעמיים - צ"ב איך ראתה פעמיים הלא אחר פעם הראשון היא צריכה לפרוש בליל טבילה הבא, ובחו"ד כ' דעברה ושמשה. אבל בערוה"ש (נח') הק' דמאי קמ"ל המחבר בזה, וע"ש שפי' דראתה פעם ב' בלי תשמיש, ואפ"ה אינה הפסק ועדיין היא צריכה לחשוש ולפרוש בליל טבילה שלישית (וע"ש מש"ב הבדה"ש בביאורים ד"ה או פעמיים).

בליל של טבילתה - צ"ב לשון "של" דלכא' הול"ל בליל טבילתה, ועי' בתוה"ש [כט] שהביא האמונת שמואל שהקשה דמשמע דאפי' ראתה ג"פ בליל טבילה אינה אסורה אלא בליל טבילה, וצ"ע טובא מי הגיד לנו הנביאות דהליל טבילה הוא הגורם ולא הביאה הראשונה וא"כ אסורה לשמש לעולם, וממילא הגיה במחבר דצ"ל בליל שני של טבילתה, וכמוש"כ בהגהו"מ שהוא מקור הלכה זו, וכן הוא בשו"ע דפוס ויניציא. אבל התוה"ש ביאר בע"א דהגם שאפשר לומר שהביאה הראשונה הגורם ולא הליל טבילה אבל אזלינן לקולא בוסתות כל שלא ידעין בודאי, וממילא אפי' ראתה ג"פ בליל טבילה יכולה לשמש אח"כ בליל שני של טבילתה. והגהו"מ שנקט ליל שני אפי' דבליל ראשון כשאירע פעם א' א"צ לחשוש כיון דחייב לפקוד אשתו בליל טבילה אז י"ל דמותר אפי' בעונה הסמוכה לוסתה. וכי הסד"ט דחלילה לסמוך עליו להתיר ליל שני של טבילתה אחר שהוחזקה ג"פ בליל טבילה, וכ"פ רוב האחרונים וכ"כ הבדה"ש (ס"ק קמח').

הוחזקה לביאה ראשונה שלאחר טבילה - וביאר הטי"ז ובפשטות לזה נתכוין הש"ך ג"כ כפי מה שתיקן בלוח הטעות (וכמו שהבין התוה"ש) דאפי' אם אחר שראתה בליל טבילה עברה ושמשה אח"כ והיה לה ביאות היתר (דהיינו שלא ראתה בהן דם) אפי"ה אסורה דקבעה וסת לביאה ראשונה אחר הטבילה יהיה איזה זמן שיהיה, וממילא אין אפשרות לה להיטהר ולבעול בהיתר. ועי' בכו"פ שתמה דהיכן מצינו שהטבילה יגרום לראות דם בביאה שלאחריו, באיזה ריחוק שיהיה ואפי' כמה ימים או שבועות אחרי הטבילה, וממילא פ"י דאיירי בראתה ג"פ בליל טבילה והח"י דהיה אפי"ל דאינה נחשבת רמ"ת דיש לתלות הדם שראתה מחמת הטבילה ותהיה מותרת לשמש עוד פעם שלא בליל טבילה קמ"ל, וכ"פ הסד"ט. אבל עי' בברוך טעם (וכן הק' בלו"ש על הסד"ט) דכל מעיין יראה שא"א לפרש כן בלשון הרמ"א (דמהו עז') שכי' "כאילו ראתה ג"פ רצופין" דהלא ראתה ג"פ רצופין, ועוד איזה טעם נתן לדבריו "שהרי א"א לה לטבול ולשמש" (וכו').

רמ"ת אחר לידה - נחלקו הב"ח וט"ז עם הש"ך בביאור דברי הרמ"א ונקודת המח' סובבת סביב הבנת דברי השערי דורא, דלהש"ך הש"ך איירי באשה שראתה ג"פ רצופין אחר כל לידה ורק באתה לשאול אחר לידה שלישית, והתיר הש"ך מטעם דתלין הדם בחולשת הלידה (בצירוף שיטת הר"ח דבהיתנה לה שעת הכושר אינה נחשבת רמ"ת) וה"ה אם ראתה פעם א' אחר כל לידה לא חיישין לוסת של אחר לידה ומותרת. ועי' בכו"פ שתמה דאמאי הוצרך הרמ"א לכתוב ציור זה דלא איירי ביה הש"ך בכלל (ולכא' הוא כ"ש מהציור של הש"ך) וממילא כי בשם האמונת שמואל דקבלה בידו דיש ט"ס והכל ציור א' וצ"ל "ואם אירע לה שראתה ג"פ בביאה ראשונה שאחר לידתה וראתה אחר כל לידה ג' פעמים". אבל עי' בב"ח וט"ז שכנ' הבינו שהש"ך שכתב "לאחר לידתה כששימשה ראתה מחמת תשמיש ושוב לא ראתה" ר"ל שרק ראתה מ"ת פעם א' אחר כל לידה, אבל בראתה ג"פ רצופין אחר כל לידה בודאי אסורה בלידה ד'. ועי' בחו"ד (סקכ"ו) שכתב שהוכחה זו דביאת היתר אינה אלא לענין שלא תאסר על בעלה כדן רמ"ת אבל צריכה ז"י שמא הוא דם נדה ע"ש.

למעשה, בששה"ל (פא') כי דמצוי שרואים דם אחר תשמיש בתקופה שאחר הלידה ותולין שהוכו הצדדין והדם מן הצד, ובפרט בזמנינו שהרופאים רגילים לחתוך ולהרחיב הפתח ויש תפרים ואפשר להכיר בדם שעל הבדיקות שהוא מהתפרים וע"י הלחץ בשעת תשמיש על התפרים עלול לצאת דם.

רמ"ת בימי טהרה - כ' הש"ך (ס"ק לב') דבכה"ג שרמ"ת תוך לגי' לזכר או סו' לנקבה לא איתחזקה לרמ"ת כיון דהדם טהור, והשיג הכו"פ דהלא קי"ל דדם טהור ודם טמא שניהם ממעין א' וא"כ מה בכך דהדם טהור אבל כבר איתחזקה דהמעשה תשמיש גורם לדם שיבא וא"כ ודאי יגרום גם לדם טמא לבא, אבל עי' בחו"ד שתמה כנ"ל ורצה לפרש דהא דלא מקילין בכל רמ"ת מחמת ספק דרבנן לקולא (ספק מן המקור או מן הצדדים) משום דעיקר דאורייתא, דהיינו הדם שתמצא בשעת תשמיש מחייב קרבן, וממילא החמירו בדברנן, אבל הכא דהדם הוא דם טהור ממילא דם בדברנן לענין לקבוע וסת דרמ"ת לא החמירו (וע"ע מש"ב הנוב"י סי' צה' בדעת הש"ך). ועי' בבדה"ש (ס"ק קסא') דפסק כן להלכה אבל כתב דנראה דיש לה לחשוש ולבדוק אחר ביאה רביעית ע"ש.

וע"ש בש"ך שכי' דבראתה בימי טהרה "איכא נמי צד היתר דמחמת חולשת הלידה ראתה" ולא כתב "דהוכו הצדדין", ומשמע דאפ"ל דהוא דם המקור ואפ"ה אינה נחשבת רמ"ת, ועי' בששה"ל (פב') שנסתפק בכוונתו, וכי' לבאר דאפי' את"ל דהוא דם מן המקור אפ"ה אינה סיבה לחשוש לוסת לפעם הבאה דאמרי' דנגרם מחמת הלידה אבל אח"כ לא תראה. והוסיף דמצוי מאד בשנים שהקדימו לטבול שרואין מחמת תשמיש ואינו ממכה אלא שהרחם והמקור עדיין חלשים ומוציאים דם בש"ת ואינו נמשך הרבה ומסתמא כשיתחזק גופה שוב לא תראה ולא תגיע לידי ראייה ג"פ רצופין.

סעיף יא' - וסת דרמ"ת - נחלקו האחרונים ברמ"ת אם הוא חשש חולי או הוא דין וסת וכנ"ל, אבל אפילו בהאחרונים שפי' דהוא ענין וסת עדיין נחלקו לאיזה וסת יש לדמותו, דהנה הש"ך (סקל"ה) והנוב"י (סי' מו') פירשו דרמ"ת דומה לוסת הקפיצות שהוא וסת מחמת אונס, דקי"ל דאין חוששין לה פעם אחת, וכתבו דמה"ט אשה שראתה מחמת תשמיש פ"א אינה אסורה לשמש עוד לעולם מחמת חשש וסת שאינו קבוע. ואפילו אחר שנקבע ג"פ אנו חוששין לוסת הקפיצות כמו וסת שאינו קבוע וממילא נעקר בפ"א (או ע"י שעבר ושמשה פ"א או ע"י בדיקת שפופרת (אפי' יצא נקי מדם לגמרי)).

אבל כתבו האחרונים (סד"ט ועוד) דמה"ט (סקט"ז) מוכח בע"א. דהנה הק' הט"ז דבראתה אחר טבילה אמאי אין אוסרין אותה אחר ב"פ משום וסת שאינו קבוע (ומש"כ ב' פעמים ולא פעם א', כנראה דהוא משום דבפעם אחת אפשר לתלות שהראיה הייתה מחמת ליל הטבילה ולא מחמת שהייתה "הביאה הראשונה שאחרי הטבילה", ורק אחר ב' פעמים אנחנו רואים שהגורם הוא הביאה הראשונה), ולא תי' כהש"ך אלא כתב "דהתם קאי לענין לאוסרה על בעלה ומכאן חששא זו דלא הוחזקה בג"פ לא אסרינן לה עולמית על בעלה" וביתר ביאור קצת כתב החו"ד (סקי"ד) ע"ד הט"ז דוסת זה דומה לוסת הפלפלין שהוא וסת הגוף ובאמת חוששין לוסת הגוף בפעם א' אבל לא חוששין לוסת זו (של רמ"ת) בפעם אחת "מטעם שכתב הט"ז בס"ק ט"ז משום דלא מפקינן לה מבעלה משום חשש דוסת שאינו קבוע". אבל עדיין צ"ב להניי שיטות דבנתחזקה לרמ"ת ג"פ איך אפשר לעקור הוסת בבדיקה בשפופרת פ"א או בעברה ושמשה פעם א'. ועי' בתוה"ש [לד] שכתב ע"ד הני"ל "ואע"ג דוסת הימים או וסת הגוף שנקבע ג"פ צריך ג"כ עיקרה ג"פ, מ"מ לא אסרינן לה על בעלה כל שנעקר בפעם א'. ועוד שאין דרך דם לבא ע"י תשמיש תמיד".

החששות להבא מחמת וסת של רמ"ת - כ' הש"ך דבראתה אחר חצי שנה צריכה לחשוש לחצי שנה וגם ליום החודש בחודש הבא כגון בראתה בה' אלול ואח"כ בה' אדר צריכה לחשוש לה' אלול הבא וגם בה' ניסן, ולפמ"ש החו"ד א"א לעקור וסת זו אא"כ עברה ושמשה ולא ראתה, וכי' לפי"ז דאשה הרואה מחמת תשמיש פעם א' למשל בה' לחודש, היא אסורה לכל שאר החיים שלה לשמש ביום ה' לחודש (אא"כ עברה ושמשה פעם א') אבל כמה אחרונים מקילין בזה וכי' הבדה"ש (ס"ק קפ') דנראה שיש להקל כדבריהם.

סעיף יב' - הרמ"ת אסור להשהותה - אא"כ רוצה להשהותה ע"י שליש, ובלא קיים פו"ר כ' הש"ך מהמהר"ם פדאוה דכופין אותו להוציאו, אבל ציין לאהע"ז (קנד', י') דקי"ל דבזה"ז לעולם אין כופין בעיניי הזיווגים אף למי שלא קיים.

סעיף יג' - תליה בדם בתולים - להמחבר משמע דאפשר לתלות אפי' לכמה שנים (וכ"כ הב"ח בתושבתי, מובא בסד"ט סקכ"ט), ואפילו ל"ל כאב בשעת תשמיש, אבל הט"ז והש"ך הסכימו להרמ"א דאין לתלות אא"כ יש לה צער בשעת תשמיש. ולהלכה עי' בששה"ל (פו') שכי' דאם יש לה אפי' צער כל דהו ולא הפסקיה לראות שפיר תלינן אפי' זמן טובא (ואפי' ראתה דם בשפע, וגם ראתה אחר תשמיש ולא רק בשעת תשמיש), וכן אפי' אם אין לה צער אבל ברור שלא חייתה המכה לא גרע מדין רמ"ת שתולה במכתה.

ביאה אחת בלי דם אבל עם צער - התוה"ש [מ] הצריך ב' תנאים דם וצער וכשא' חסר אין תולין יותר, אבל בששה"ל (פח') נוטה להקל בהיה לה צער גדול הגם שלא מצאה דם, ובפעם הבא מצאה דם וכי' שתעשה שאילת חכם. ועי' בבדה"ש (צינונים שכז') שהחמיר בכה"ג, אבל כ' (ס"ק רט') להקל באופן ששמשה בלא צער ובפעם הבא שמשה בצער דיש לתלות הדם של תשמיש האחרון בבתולים ואין מצטרפין אותו לחשבון ג"פ לעשותה רמ"ת.

ביאה ראשונה היתה בלא דם - כ' הפתח"ת (סקנ"ד) מהחו"ד דשוב אינה תולה, וכי' בששה"ל (פו') דזו שאלה מצויה מאד וכי' האחרונים דתמיד אפשר לתלות שמא ביאה ראשונה לא היתה ביאה גמורה ולכן אין מחמירין בזה.

לא בדקה פעם אחת - כ' החו"ד דאם לא בדקה פ"א שוב א"א לתלות דשמא באותה ביאה לא היה דם (דס"ל דמסתמא אין דם והבדיקה בא להקל אם תראה דם) אבל האחרונים חולקים וס"ל דהבדיקה היא לחומרא אם לא תראה אבל בסתמא תולים שהיה

דס ואפי' לא בדקה פ"א ממשיכה לתלות (וכ"כ בבדה"ש ס"ק רד'), אבל הוסיף דמ"מ כתבו האחרונים דלכתחילה חייבת לבדוק ולברר (וכמדומני שבארצה"ב נוהגין להקל שלא לבדוק, וכן שמעתי מהגרי"ב).

סעיף יד' - רוצה להשהות אשתו האסורה לו - לעיל (סעיף יב') כי דא"י להשהותה, ונסתפק הבית מאיר (הו"ד בפתח"ת סקנ"א) אם ה"ה באשה שא"י לטהר לבעלה אסור להשהותה, דאפי"ל דברמ"ת דקילא ליה האיסור כיון שבשעה שהוא בא אליה היא טהורה. משו"ה כופין אותו להוציאו, אבל הכא דהאשה א"י לטבול וא"כ היא אסורה מה"ת אפשר דמותר לו להשהותה, ועי' בששה"ל (פד') שהביא משו"ת ושב הכהן שמשלשון המחבר שכתב דכופין אותו להוצאו כדי לקיים פו"ר, משמע דאם קיים פו"ר א"צ להוציאה. והוסיף דמ"מ נראה פשוט שצריכין גדרים גמורים כדי שלא להכשל בדבר ערוה. ועי"ש עוד (פח') דיש נשים שא"י לטבול אפי' בחמין מחמת פצעים או שהמים גורמים דלקות ובכה"ג אפשר להוסיף למים תרופה של אנטיביוטיקה באופן שלא ישתנה מראה המים, וצריך לעשות כן.

סימן קפח' (דיני מראות הדם)

סעיף א' - מראות דמים - כידוע יש מסורות שונות בכלל ישראל בעניי"ז, ובכלל י"א דא"צ מסורה לזה דהלא כל מה שנוטה לאדמיות אנו מטמאין. וחייבים לדעת שכל אלו שפסקו לחומרא או לקולא ידעו הגמ' הראשונים והאחרונים, ואעפ"כ החמירו או הקילו כמו שקבלו מרבתיהם. ובפסטות הכל סובב סביב מה נחשב נוטה לאדמיות, והיינו דכתבו הראשונים דכיום שנתמעט הבקיות אין לטהר מה שנוטה לאדמיות, וכלשון הרא"ש "כ"ש האדינא שאין לטהר שום דם הנוטה למראה אדמיות אם לא שיהא לבן וירוק כמראה הזהב", ועי' ברשב"א שכתב ג"כ עד"ז. ונחלקו הפוסקים מה נכלל בנוטה לאדום, ולמשל כתום בודאי אינו אדום אבל היא דומה לה במקצת א"כ האם כתום נכלל בנוטה לאדמיות או לא. ויתכן דכוונת הראשונים במש"כ נוטה לאדמיות דר"ל שהוא אדום הגם שאינו האדום שאסרו חז"ל אפי"ה כיון שנוטה לאדום זה טמא (עי' בגמ' כ. דאומנא ראשונה אדום ולא השניה, וכן יט: כדס בחור שנקף אצבעו וחיתה וחזר ונקף, וכן מה שאמר ר"מ בדף סה: דדם בתולים אינו אדום).

שחור - כתבו בששה"ל דרוב גמור ממראות שחורות אינם דם כלל אלא גוף זר, וכי דבאלו שהם דם, הרבה מהם אינן אלא שחור למעלה אבל בתוכו הוא אדום, ומ"מ גם השחור לגמרי טמא.

חום (ברוי"ן) - הסד"ט הביא מהיעב"ץ דצבע הדומה לערמונים וקו"י הוא טהור, ויש נידון גדול בד"ז, ובכלל לאיזה קפה התכוין, וגם להמקילין יש מראה חום שודאי יש לה נטיה לאדמיות, והרבה פעמים אפי' דם ממש אחרי כמה ימים נהפך למראה חום.

צהוב בהפסק טהרה - הפתח"ת הביא מהשלח"ק להחמיר לכתחילה במראה גע"ל (צהוב) בהפסק טהרה, וכ"פ החכ"א להלכה. אבל צ"ע מנין להם חומרא זו, ובששה"ל ביאר דהרמב"ם בפיחמ"ש ורע"ב כתבו דירוק טמא, וכן הביא הדברי חמודות מרבינו יונה בברכות שכתב דבנות ישראל החמירו ע"ע לישב ז"נ על טיפת דם כחרדל, שכתב רבינו יונה דאין החומרא לטמא דם בצבע חרדל דכן מוכח להדיא בגמ' דטמא, ותמה עליו הד"ח דלא מצינו בגמ' דבצבע חרדל טמא אבל סיים דפשיטא דלענין הלכה צריך להחמיר כמותו (ועי' בחכמ"ב) ולפי"ז יש סמך מהראשונים הנ"ל לדברי השל"ה. ועי' בלבושי עז שהביא שהגר"ש א"צ נקט כהשו"ע דמראה געא"ל לעולם טהורה. ובעניי"ז בכלל יל"ע למה התכוונו תוס' והרא"ש במש"כ דצהוב אינו ירוק ככרתי דאינו נוטה לאדמיות כלל אלא הוא כאתרוג וחלמון ביצה, וצ"ב דהלא צהוב כזה ג"כ אין לו שום נטיה לאדמיות, ויש שרצו להוכיח דהכוונה לכתום דאתרוג בסוף הגידול וכן חלמון טרי הם כתומים. (ואגב, במס' שבת סג. איתא יין חרדילי ופרש"י יין שחור, ואולי לזה התכוין רבינו יונה כשכתב דצבע חרדל מפורש הוא דטמא דהכי איתא בגמ' דשחור אדום הוא אלא שלקה).

להתרחץ בז"נ - לדעת הב"ח יש למנוע מזה דדרך הדם להתלבן מחמת רחיצה, אבל הטי"ז דחה דבריו, וכי' בששה"ל דכן ההלכה שאין חוששין להב"ח, והביא מהלבושי מרדכי דגם למחמירים זהו רק ברחיצה ממושכת של שעה ושתיים ודוקא בחמין ולא בצונן. והוסיף בששה"ל דכל החשש אינו אלא באמבטיא ולא במקלחת.

מראה לח - לדעת הב"ח אין להורות על מראה לח עד שיתייבש דשמא ישתנה למראה טמאה, אבל לדעת הטי"ז ושי"ך לא מחזקינן ריעותא וא"צ לחוש ולהמתין, אבל אם כבר השתנה מודו דטמא, ודלא כהחכם צבי המובא בפתח"ת דאפי' אם אח"כ נשתנה טהורה, והביא הסד"ט לשונו דאפי"ז דרכי נועם להתירה לבעלה ואח"כ לומר לה שהיתה אסורה, והגם שלמעשה המראה אדום אי"ז אלא מהאור ע"ש. אבל ע"ש בפתח"ת שהביא שבנו היעב"ץ לא הורה כאביו בזה, וכן פסק בששה"ל אבל כתב דלכתחילה א"צ להמתין עד שיתייבש כמש"כ הטי"ז ושי"ך.

הערות לדינא - עי' בששה"ל דאפי' אם האשה חשבה מיד כשבדקה שהמראה נוטה לאדמיות בדרי"כ א"צ לחשוש שכן היה דשכיחא טעות בדמיון ונשים אינן בקיאות במראות. וכן לפעמים נראה שנוטה לאדמיות ואינו אלא מחמת קרני השמש וכד'. לפעמים לפני הוסת האשה מתחילה לראות צהוב וחום, ויתכן שהמראה טהורה אבל עליהם לדעת שלפעמים יש להם להזהר כיון שיתכן שזהו התחלת הוסת.

בדיקה בלילה ושלא בין חמה לצל - התוה"ש [א] כתב דמשו"ה לא הביאו המחבר ד"ז כיון שהיום מטמאין כל הנוטה לאדום ובקל יכול לראות אם נוטה לאדמיות לכן מותר לבדוק גם בלילה ושלא בין חמה לצל. אבל גם בזה צריכין לדעת שהמנוחות הצהובות גורמות שהמראה נראה יותר אדום, והפלורסנטים גורמים שהמראה ייראה יותר לבן (וכן בזכויות מגדלת יש סוגים שממעטים מעומק המראה) ולכן במקום הצורך יש להמתין להורות עד שיראה הבדיקה באור היום (אבל היום יצרו מנורות המאירות בדיוק כצבע של אור היום ממש).

להחמיר שלא מן הדין - הפתח"ת הביא מהחת"ס משעה בחבר שאשתו שאלה לחכם על עד בדיקה וטיהר לה והחבר רוצה להחמיר ופסק החת"ס דיכול להחמיר דניחא לה כשבעלה עולה בסולם הפרשות, ואפי' היא צווחת שאינו רוצה בכל השתא הוא דיתרע, וכן מצינו באלדד ומידד דאמרו אשרי לנשותיהן של אלו, ועי"ש בתשובה שכתב דהגם דמציפורה אשת משה משמע דלא היה ניחא לה, שאנ"ה דפרש מאשתו לגמרי משא"כ כשרק ממעט בעונתה. ולהלכה למעשה עי' בבדה"ש שהסתפק דאולי אינו רשאי להחמיר אא"כ הוא הולך בדרכי הפרשות בעניינים אחרים ג"כ, אבל בלא"ה לאו כל כמיניה להפקיע שיעבודו לאשתו וצ"ע. (ועי' מש"כ בשו"ת פאת שדך גי', סז') שבתו"ד הביא החת"ס וכתב עליו דלעני"ד בדורינו הפרץ יש לזהר, ע"ש).

סעיף ב' - נאמנות האשה במראות - מעיקר דינא לכאורה היא נאמנת כיון דכתיב וספרה לה, ובאמת איתא להדיא בגמ' (יג): דהייתה אשה חרשת שלא רק שבדקה לעצמה אלא אחרים הראו לה בדיקות ג"כ ולא אמרו לה דבר, ובאמת ע"ש ברש"י שהקשה מסוגיין (כ): דמשמע דלא סמכין עלה דאמר' דבחכם טיהר לי מראה זו איבעיא דלא איפשיטא הוא אם סמכין עלה, ולא עוד אלא שהרשב"א פסק להחמיר. ולכא' נראה מהרשב"א דהכל תלוי באם יש ספק לפנינו, דכל כמה שאנן לא ראינו המראה בודאי יש לסמוך על האשה, אבל כל כמה שהמראה הובא לפנינו ואנו מסופקין לענין דינה, א"כ אנחנו תולין שהאשה שפשוט לה שהיא טהורה טענה בדמיונות, דכיון שצבע המראה כל כך גבולי יתכן שטענה לדמות צבע לצבע ובאמת אינו אותו צבע ממש שהתיר לה החכם בעבר. ובבינת אדם כתב דכל החומרא של פלוני טיהר לי דאינה נאמנת אינו אלא בזמן חז"ל אבל בזה"ז שמתמאים כל אדם, נאמנת אם אמרה חכם טיהר לי, וכ' בששה"ל כן ההלכה שכל כמה שהיא שאלה כמה פעמים על מראה כזו ויודעת בודאי שהיא טהורה שוב א"צ לשאול כל פעם.

להורות על מראות אשתו - כתבו כל הראשונים (חוץ מהמאירי) דמותר להורות על מראות אשתו, והא דילתא לא שאלה לרב נחמן בעלה הייתה או משום שחש שיחמיר ע"ע שלא כדן, או שלא תתגנה בפניו, או שהוא היה חוץ לעיר. אבל יש מהאחרונים שכתבו דאינו כדאי שהבעל יפסוק על מראות אשתו דאולי יחמיר שלא מן הדין או שתתגנה עליו (אבל בליכא להני חששות לכא' אין מקום להחמיר, וע' בדה"ש). [אגב, דנו קצת מהפוסקים מי מביא השאלות להחכם, וכ' המשנה הלכות כמה טעמים שיש להאשה להביאם, והבאר משה כתב דכן היה באירופא דהנשים הביאו השאלות ורק באמריקא המשובשת בגייסות נשתנה הדבר. אבל כנראה פוק חזי מאי עמא דבר דהאברכים מביאים רוב המראות, וע'].

להורות על טבילת אשתו - הפתח"ת הביא מהחכ"א להחמיר בזה כיון דאיתחזק איסורא, אבל כו"כ פוסקים הקילו וכ"פ הערוה"ש ולדעת הגרי"ב (86) הכי קי"ל להקל. ובכלל, כתבו הפוסקים דכל הנידון אינו אלא בדבר התלוי בסברא ולא בהלכה המפורשת בשו"ע דזה אינו אלא גלוי מילתא בעלמא.

נאבד העד - כ' החכ"א בדמנינו שגזרו לטמאות כל הנוטה לאדום נאמנת אשה לומר ראיתי ונאבד העד והיה לבן וירוק ואם אומרת שהיה נוטה לאדום מטמאין לה מספק, וכ"פ הלבושי עז וחז"ש דהוי כספק דאורייתא לחומרא, אבל כתב הלבושי עז דנאבד לה והייתה מסופקת אם היה מראה חום או נוטה לשחור קי"ל דיש להקל. ולכאורה כל הנידון אינו אלא כשראתה העד אבל בנאבד ולא ראתה כלל בפשטות אין סיבה לטמאותה.

סעיף ג' - דם בשפופרת - בראשונים נתבאר ב' טעמים לטהר דם בשפופרת או משום דיש הפסק בין הבשר להדם או משום דדם בשפופרת אינו כדרך ראיתה רגילה. ובד"ז נחלקו האחרונים אם הכוונה שהשפופרת גרם הראיה וזהו שלא כדרך ראיה או שכל ראיה אפי' יצא מעצמה אם יצא דרך שפופרת נחשב כראיה שאינה רגילה. להלכה אין סעיף זה כ"כ מצוי, אבל ידוע שהגרש"א זצ"ל פירסם תשובה כדי לעזור לאלו שא"י לקיים פו"ר מחמת שהביוץ שלהם פחות מיב' ימים אחר התחלת ראייתו, וכתב דיכולות להכניס שפופרת ולחברו בגומי לפתיחת המקור דעיי"ז דם יצא דרך השפופרת ולא יטמאנה, ולא תצטרך להמתין ז' נקיים. ורעשו כל העולם ולא נתקבל דעתו בזה (וע' בספר הלכה ברורה על ה"ל נדה שכתב ספר שלם לסתור דבריו).

נעקר המקור - בששה"ל סיכם השיטות בזה דדעת המחבר שנפלו חתיכות מהמקור ויש דם בבקעים והחידוש דאע"ג דהוי דם נדה טהורה דאין דרך אשה לראות דם בחתיכה. והרמ"א ביאר דנפלו חתיכות מהרחם לביה"ח ויוצא דם מהחתיכה והוי דם מכה. והט"ז פ"י שנפלה חתיכה מהרחם לביה"ח ואף דם נדות שבו טהור ואף בשעת וסתה כיון דאינו דרך ראיה וזו כוונת הר"ש שאין דרך אשה לראות דם בחתיכה דאין זו דרך ראיה. אבל המע"צ ופלתי פ"י בע"א דכוונת הר"ש למה שדנו גדולי האחרונים ונקרא בתשובותיהם "פאר פאל" והיינו צניחת הרחם שמצוי באד בנשים כשמזדקנות דמחולשת הרחם אחר כמה לידות, נופל הרחם עד שהאשה יכולה להרגיש הרחם בהכנסת אצבעה, וזה גורם שכמעט בכל בדיקה וכל פעם שהיא משמשת היא מוצאת דם, וביאר הפלתי דזהו כוונת הר"ש דכיון שאין המקור במקומו ממילא כל הדם היוצא ממנה טהור דא"י ראיה רגילה. והחת"ס הביא דבריהם אבל כ' דאין להקל לגמרי בדם נדות ע"ש, וע' בפתח"ת דרך גדולי הדור יכולין לפסוק בעני"ז. אבל למעשה בזמנינו יש עצות לנשים אלו, ובכלל אפשר לנתח ולהוציא כל הרחם (ובד"ר"כ המצב הזה נוצר כשהן מבוגרות ואינן ראיות לילד).

א"א לפיה"ק בלא דם - בעזה"י נבאר ד"ז לקמן בסימן קצד' (שיעור הפתיחה, ואם פתיחה מבחוץ נחשב פתיחה).

סעיף ד' - שריה במים פושרין - מלשון המחבר והרמ"א ונוש"כ משמע דגם היום יכולין לבדוק בשריה אבל החכ"א כתב דבזה"ז אין בקיאיין בבדיקה זו, אבל כ' בששה"ל ועוד פוסקים דאעפ"כ אפשר לבדוק בחמין ממש, דהא דאין בודקין בחמין הוא משום ד'צא חומרא דגם בריה שאינו דם נימוח בחמין, אבל אם למעשה השרו חתיכה בחמין ולא נימוח בודאי אפשר לסמוך ע"ז להקל, אבל סיים דלמעשה אין עושין בדיקה זו בפרט דא"א לשמור שכל הזמן המים יהיו פושרין כל מעל"ע, ורק עושים בדיקת הרוק ע"י מיעוד בצפרנים דהוא יותר חזקה ולחומרא (וכמוש"כ הרמ"א).

כמין שערות - לפעמים השערות בבדיקה אינן אלא סיבים אדומים ואינן מהגוף כלל, אבל כ' בששה"ל דמהנסיין נראה שיש גם דברים שבאים מהרחם ונראים כשער וגם הרופאים אומרים כן ובהא אפשר לבדוק אם נימוח, והנסיין הוכיח דא' ממה בלבד נימוח וי"ל דאינו אלא פסולת מהמקור וקל לבדקם במיעוד דאף שהם דקים הם ארוכים קצת וצ"ע למעשה.

קרטין - היינו שיוצאין בבדיקה כמין נקודות שחורות ויתכן שהם מכיס השתן, הכליות, או מהרחם וכ' בששה"ל דהיא מחלה מצויה וקשה לבדקם. אבל כ' החכ"א דהקטנים ביותר בין שחורים ובין אדומים אפשר שהם מעלמא (ואם נאבדו יש להקל ע"ש) ואפי' אם הם מהמקור שמא אינו נימוח וטהורה אבל ע"ש שגם הוא החמיר בהפס"ט ועוד. וכל אלו הדברים צריך לשאול לחכם מורה הוראה.

סעיף ו' - חתיכת דם יבש - נחלקו הראשונים בזה, דלהראב"ד והרשב"א רק כשיש צורת בריה סמכין על מה שהוא לא נימוח במים, אבל בחתיכה רגילה יתכן שהוא דם שנתייבש ביותר ומשו"ה אינו נימוח ובכל ענין יש לטמאותה, אבל לדעת הרז"ה אין לחלק בהכי ובשניהם תלין לקולא כל כמה שלא נימוחו. וע' בהש"ך שכתב דברושלמי מפורש כהראב"ד, ובששה"ל הביא שהבית אפרים דחה הראיה, אבל הוסיף דאפי' בלאו מש"כ הש"ך קי"ל כהראב"ד לפי כללי הפסק של המחבר דבסתם וי"א קי"ל כהסתם (וע"ש עוד דהוא דבר מצוי בנשים שיוצאת חתיכת דם).

סימן קפט'

סעיף א' - לחשוש לעונ'ב כשיש וסת קבוע - לכאורה מפשטות לשון המחבר משמע, וכן פירש ה"י להדיא בדעתו, דאשה שיש לה וסת קבוע המובלע בתוך ל' יום (מכ' לכ' או כה' לכה') אפי"ה אינה צריכה לחשוש אלא להוסיף הידוע ולא לעונ'ב. ולכא' צ"ב דלדעת רש"י (טו.) וכמוש"פ הראשונים) לא רק שצריכה לחוש לעונ'ב כשיש לה וסת המובלע בתוך ל' אלא גם צריכה לחוש לעונ'ב כשיש לה וסת המרוחק מל' וא"כ לדידה בודאי אסורה בעונ'ב, ואפי"ה להרמב"ן ור"ן דפליגי עליה וס"ל דבוסת המרוחק א"צ לחשוש לעונ'ב כיון שעדיין לא הגיע זמנה לראות, אבל מודו דבוסת המובלע היא צריכה לחוש לעונ'ב כשעבר יום וסתה ולא ראתה משום דוכי לעולם לא תראה, וא"כ אמאי פסק המחבר דא"צ לחשוש לעונ'ב אפי"ה ביש לה וסת קבוע ליום כ'. והגם דמצינו דהרשב"א בחידושו (טו.) ס"ל דאשה שיש לה וסת לעולם א"צ לחוש לעונ'ב, אבל לכאורה הוא שיטה יחידאה. וע' בפרי דעה (ט"ז סקל"א) שכי' דהב"י וס"ל לטעמייהו אזלי דס"ל דבוסת קבוע להפלות אפי"ה לא ראתה ביום וסתה עדיין היא צריכה לחוש להפלה הבאה (כגון בלא ראתה ביום כה' עדיין צריכה לחוש ליום נ') וממילא תו ליכא למימר דהוא כאשה שאין לה וסת כדי להקשות "וכי לעולם לא תראה", אלא יש לה וסת שתראה ביום נ'. ולכאורה בפשטות זהו הביאור בהלבוש שהביא התוה"ש דאשה שראתה ביום ל' צריכה לחוש לעונ'ב כוסת קבוע דאינו נעקר אלא בג"פ, והיינו דאם לא ראתה לאחר ל' צריכה לחוש ליום ס' ויום צ'. להלכה, ע' בששה"ל (קו') (והו"ש קיד') שהחמיר לחוש לעונ'ב גם בוס"ק אם הוא נבלע (והחמיר לחוש להכו"פ וגם להאו"י. וכן לחוש ללא', והבדה"ש ולבושי עז הקילו בזה). אבל לדעת הגר"יב (108) יש להקל כיון שהמחבר סתם כהרשב"א.

סעיף ג' - וסת לשעות - מקור הדין הוא מהראב"ד אבל נחלקו הפוסקים בכוונתו, דלדעת הסד"ט ומקור מים חיים (ובאמת כן הוא בהר"ז'ה בהשגותיו על הראב"ד) אשה זו אסורה כל ימיה באותו שעה, אבל א"כ הוא תמוה וכמו שהק' הבעל המאור דלא מצינו וסת כזה בכל התלמוד, אבל החו"ד הבין דאינה אסורה אלא ביום שראתה בחודש שעבר ורק בשעה מסוימת ולא כל העונה. והנה הא דכתב הראב"ד (והמחבר) דנעקר בשעה א', גם בזה נחלקו הפוסקים בכוונתו דלכו"פ ר"ל שאינה צריכה לעקרה ע"י שלא תראה כל העונה אלא הוסת נעקר מיד כשלא תראה באותו שעה אבל בודאי שצריך ג' פעמים כדי לעקור. אבל החו"ד והסד"ט פי' דהו"ל כוסת הקפיצות דנקבע בג' פעמים ואפי"ה אינה צריכה לחוש אלא פעם א' כיון שאינו וסת אלימא (ועד"ז כ' הלבוש). ובזמנינו וסת השעות כמעט ואינו נוגע כיון שאין הנשים רואות בשעה מסוימת, ועוד כיון שאין מרגישות ממילא אין יודעות מתי התחילה הראיה שלה, וכן הרבה פעמים היא מוצאת דם כשקמה בבוקר וכדומה וא"י שעת ראייתה.

סעיף ד' - לא בדקה בוסת קבוע - המחבר סתם כה"א לעיל בסי' קפד' (סעיף ט') דאסורה עד שתבדוק, ומבואר ג"כ דאפי"ה לא בדקה תוך שיעור וסת אפי"ה מותרת (דלא כהב"ח ושו"ך שם שהחמירו בזה).

עקירת וסת בלי בדיקה - החו"ד לעיל (קפד' סק"י) כתב דא"א לעקור וסת אא"כ בדקה ביום וסתה ונמצאת טהורה אבל ע"י זה שלא ראתה בלבד א"א לעקור הוסת. וע"ש בפתח"ת (יח') שהסתפק אם ה"ה לענין וסת שאינו קבוע, וע' בששה"ל (קט') דמבואר באחרונים דוסת שאינו קבוע נעקר גם בלי בדיקה.

סעיף ה' - דילוג הפלגות למפרע - הש"ך כ' דקובעין וסת גם בכה"ג, אבל הכו"פ תמה עליו, חדא דהוא כנגד הטבע דאנו רואים שנשים מרחיקות ראיותיהן שראות לאחר חודש ואח"כ אחר ב' חדשים ואח"כ אחר ו' חדשים וכד', ועוד דנמצא לבסוף שתקרב ראיותיה כ"כ עד שתראה כל יום וזה א"א, וכנראה דר"ל דא"א לקבוע וסת שא"א שימשך זמן רב דא"ל דזהו וסתה כיון שבדאי ישתנה. [ויל"ע אם משמעות הב"י הוא כהכו"פ, שבוסת החודש בדילוג להבא כ' וה"ה למפרע, משא"כ בוסת הפלגה בדילוג לא כתב וה"ה למפרע]. ובששה"ל כ' דאפי"ה בוסת הדילוג להבא רואים מהנסיון שאינו ממשיך לעולם אלא נפסק אחר כמה דילוגים ושוב חוזר חלילה ואפי"ה בינתיים צריכין לחוש לדילוג כוסת קבוע וממילא יש לחוש גם לדילוג למפרע. ואפי"ה בלא"ה לכאורה יש לפסוק כהש"ך דכתב הכו"פ דבראב"ד מבואר כוונתו (וע' בערוה"ש דחוששת רק עד יום יח' דאז הגיעו ימי זיבה והיא בחזקת מסולקת).

דילוג יום א' ואח"כ ב' ימים ואח"כ ג' ימים - לכאורה פשטות משמעות הש"ך (סק"יב) דבכה"ג לא קבעה וסת, וכ"כ האגר"מ (ח"ג צו'), ה' להדיא אבל ע' בפרי"ר על הש"ך הנ"ל שכתב דרך כשאנים בשום מהלך אינה קובעת וסת וכלשון הש"ך שכי' פעם א' יום א' ואח"כ ב' ימים או אפכא, אבל כשמדלגת בסדר שכל פעם היא מוספת יום א' אח"כ דקבעה וסת. אבל לכאורה ל"ע מלשון הפרישה שכי' לאפוקי אם דילוג פעם א' יום א' ופעם שני ב' ימים דמשמע דאפי"ה כשיש סדר להדילוג אינה קובעת וסת, ולכאורה הביאור הוא משום דלקבוע וסת היא צריכה לראות ראיות שוות וכלשון המחבר "בכל ענין שתהא משוה ראייתה קבעה לה וסת" דאם אינם שווים א"ל דזהו המערכת הטבעי של האשה הגם שאנחנו רואים בזה איזשהו סדר. ולהלכה הבדה"ש השאיר בצ"ע, והגר"יב (116) הקיל.

סעיף ו' - וסת השבוע - ר"ל כשראתה ב' פעמים אחר כב' יום או ב' פעמים אחר כט' יום דאז קבעה וסת ג"פ באותו יום השבוע (ומבואר בהפוסקים דרך קובעין וסת לימי השבוע במנין שבועות שווים). וכמדומני שהרבה אנשים לא יודעים דין זה. והקשו האחרונים דמ"ש וסת זו מוסת הפלגות ותיצרו דיש כמה נ"מ. והיינו דוסת השבוע הוא כוסת החודש דנקבע ליום מסוים וממילא יש נ"מ דנקבע בג' ראיות (ב' הפלגות) והפלגה אינה נקבע אלא בד' ראיות, וכן אם ראתה בינתיים ביום אחר אינו עוקר הראיה הקודמת משא"כ בהפלגות כל הפלגה עוקרת ההפלגה שלפניו, וכן בשינתה פעם א' ליום אחר אז בהפלגה מונין מיום ראייתה משא"כ בוסת השבוע מונין מיום השבוע שהייתה אמורה לראות בה (וע' בסמוך).

ראתה ביום השבוע ד' פעמים - כ' החו"ד דבכה"ג קבעה וסת להפלגות רגילות ולא חיישין תו לוסת הימים (לענין הנ"מ שכתבנו לעיל בסמוך) כיון דוסת הפלגות שכיחא טפי, אבל הכו"פ הסתפק בזה ונשאר בצ"ע. וכ' בששה"ל (ק"ב) דדעת הפוסקים נוטה כהחו"ד והוסיף "שהנסיון מוכיח דוסת זה (ד"מ) אינו נמשך הרבה אלא נפסק אחרי כמה פעמים ואינו כהפלגה שנמשך בקביעות". **וסת השבוע שאינם שווים -** בביאור דברי המחבר כתבו החו"ד והסד"ט דר"ל דאם ראתה פעם הראשון ביום ג' לשבוע ואח"כ ראתה פעמיים ליום כט' נמצא שקבעה וסת ליום ג' בשבוע והיינו ימים שווים. אבל אם ראתה ביום ג' ואח"כ ראתה פעמיים לאחר כח' יום אז נמצא שראתה פעם הראשון ביום ג' ופעם השני ביום ב' ופעם השלישי ביום א', ויוצא שקבעה וסת לימים בדילוג והיינו ימים שאינם שווים. ולפי"ז כל פעם שתראה אשה ב' הפלגות שוות אז היא כבר קבעה וסת לימי השבוע. אבל הסד"ט (סקל"א) חזר בו מפ"י זה, וכן ע' בשו"ע הרב (קונט"א סק"ב) שכתב שאין לצרף דילוג וסירוג. אבל צ"ב דא"כ מהו הביאור בוסת הימים שאינו שווים, דהלא גם בוסת החדש וגם בוסת הפלגות כתב המחבר אותו לשון "שוים ואינם שווים" ובשניהם התכוון לוסת הדילוג, משא"כ כנ"ל צ"ל

דלענין ימים הוא לא התכוון לזה אלא לד"א לגמרי. ועי' בבד"ה"ש ולבושי עז שפי' דהמחבר איירי בראתה בגי' שבועות רצופות דבכה"ג ליכא אלא וסת הדילוג בלי סירוג ושפיר קבועת וסת. ולהלכה הבד"ה"ש (סקמ"ז) הקיל בזה, וכן לדעת הגרי"ב (116) הגם דלהגרי"א והגרי"ש ואזנר שליט"א יש להחמיר בזה אבל למעשה המנהג להקל, אבל בוסת החדש שפיר יכול לצרף דילוג וסירוג כדי לקבוע הוסת (אבל אינה מחויב לחשב הוסתות ע"י מחשב כדי למצוא קשר ביניהם) וגם אין לה לקבוע וסת השנה כגון אם ראתה ג"פ בערב פסח. **ראתה בל' לחדש** - נחלקו הפוסקים בכה"ג לאיזה יום החודש תחוש בחדש הבא, ד"א שצריכה לחוש ליום א', וי"א (ח"ו"ש ככ') שא"צ לחוש אלא כלל עד שתגיע חודש שיש בה ל' יום, והגרי"ב פסק דיש להחמיר לשניהם (דשניהם הם היום הראשון של ר"ח) אבל יש להקל בעונת או"י בשניהם.

סעיף ז' - וסת הדילוג בכח' בט' ל' - עי' בפרי דעה (הקדמה לשער ח' ד"ה וראוי) דיש לחקור בכה"ג לאיזה יום תחוש בחדש הבא, וכי' דנראה שתחוש ליום א' וצ"ע. אבל לדעת החו"ש (קכ"א) ולבושי עז א"צ לחוש לא' בחדש הבא. ועי"ש בפרי דעה דבעקרה הוסת כגון שלא ראתה בחדש ד' ביום יט' וכן בכ' וכא' אם לא קבעה וסת אחר האם אומרים שתחזור לוסתה כשתראה פ"א באותו יום הוסת, ואת"ל שהוסת חוזרת יליע באיזה יום נחשב המשך וסתה, יום יט' או יום כב'. ועי"ש שנוטה שתחוש לכב' כאילו ראתה (ששה"ל).

חוששין להחמיר - צ"ב אמאי לא אמרי' ספק וסתות להקל, ועי' בחכ"א שכתב (ה') דבמקום שחולקין הפוסקים בלי הכרעה ברורה חיישין להחמיר, ועי' בלח"ו"ש שביאר ע"פ הר"ן במגילה שכתב דא"א להקל בב' קולות הסותרות ביסודן, וא"כ א"א לה להקל גם כוס"ק וגם כוסת שאינו קבוע, וממילא צריכין לחוש לשניהם להחמיר. ובששה"ל (קז) כתב דמחמירין כיון דהוי ספיקא דרבותא ויש דיעה ודאית להחמיר. ולדעת הגרי"ב (121) כל פעם שצריכין לחוש לב' דעות לחומרא א"צ להחמיר להא"ז, הכו"פ, והחוד.

סעיף ח' - וסת הפלגות בדילוג חלילה - עי' בששה"ל דדילוג שייך רק בוסת החודש דאין הראיה שבנתיים מבטלת החששות האחרות ושייך ב' וסתות, אבל בהפלגה הראיה שבינתיים מבטלת הקודמת וכ"כ הבד"ה"ש והביא שכן פסק השערי טוהר, וכ"פ הגרי"ב (124).

עקירת וסת הדילוג חלילה - לכאורה בין אם נפרש כהפרישה דהכל הוא וסת א' ובין אם נפרש כהב"ח ושי"ך דבאמת יש כאן ג' וסתות חלוקות לימי החודש בסירוג, לכאורה צריך ט' חדשים כדי לעקור הוסת. אבל יש נ"מ לענין אם לא ראתה בטו' וכדומה אם צריך לחוש לטו' וזי' בהאי סדר דלהשי"ך בודאי צריכה לחוש משא"כ להפרישה יליע וכמו שהסתפק הלח"ו"ש, וכן אם בחדשים הבאים לא ראתה בטו' אבל ראתה בטו' וזי' דלהשי"ך רק עקר הוסת של יום טו' משא"כ להפרישה עקר כל הוסת וא"צ לחוש להבא גם ליום טו' וזי', ולהלכה משמע שהפוסקים נקטו כהשי"ך, וכ"פ הגרי"ב (122).

סעיף ט' - וסת הסירוג - יליע מה דינה אם ראתה ד' פעמים בסירוג דאז בנוסף להוסת החדש לסירוג יש ג"כ וסת קבוע להפלגות של ס' יום, בתר איזה וסת ניזול, והנ"מ הוא אם לא ראתה בא' בחודש לאיזה יום תחוש בחדש הבא דאם קבעה וסת לסירוג אז צריכה לחוש ליום א' אבל את"ל דקבעה וסת להפלגות א"כ צריכה לחוש ליום ס' מיום ראיתיה וזכא' אם אזלי בתר הוסת השכיח טפ', א"כ יש לה לחשבן כפי וסת הפלגות דהלא וסת הסירוג אינו שכיח, אבל עדיין יליע דגם הפלגה גדולה של ס' יום אינו שכיח, וסו"ס יש לוסת הסירוג דין של וסת החדש שהוא שכיח ג"כ (אבל יליע דהלא להרמב"ן לא שייך וסת החדש כלל). ולמעשה ראיתי בששה"ל שכי' שצריכה לחוש לשניהם וכשתגיע לחדשי חורף שאין החדשים בסדר של א' מלא וא' חסר אז יתברר איזה וסת קבעה.

סעיף י' - וסת החודש בדילוגים שאינם שוים - יליע אמאי לא קבעה וסת הלא היא דילגה יום א' ואח"כ ב' ימים ולדעת הפרד"ר (על השי"ך סק"ב) לכאורה קבעה וסת בכה"ג וא"כ דין זה הוא ראייה גדולה להאגרי"מ. אבל יש לדחות דהכא דאיירי בימי החדש א"כ ליכא קביעות בגי' ראיות אפי' לרב, דרק כשהדילוגים שוים אפי"ל דבגי' ראיות קובעת וסת אבל הכא לא רואין שום וסת בגי' ראיות אלו, דהלא בכל גי' ראיות אפי"ל דיש סדר, למשל ראתה לכת' לא', לז' די"ל דאולי היא הוסיפה ב' ימים ואח"כ הוסיפה ג' לימים למה שהוסיפה פעם ראשונה, ואח"כ יש לחוש שתוסיף ד' ימים למה שהוסיפה פעם שניה ותראה ליום מו', ועי'.

סעיף יא' - ביאור הא דאין חוששין לדילוג בפ"א - בפשטות הוא משום דוסת הדילוג לא שכיח והוי כסות הקפיצות שאין חוששין לה בפעם א' ואחר ג"פ חוששין לה וכמוש"ב בוסת השעות, וכ"כ בששה"ל. אבל יליע קצת דאם הוא וסת דלא שכיח אמאי לא אמרינן דנעקר בפעם א' ג"כ כוסת השעות, וסת הקפיצות, ורמ"ת. אבל לזה אפי"ל דאה"נ י"א דגם וסת השעות צריך ג"פ לעקור וכנ"ל, ושאינו קפיצות דהוי וסת ע"י אונס, וכן ברמ"ת אולי הקילו במקום עיגונא שלא תצטרך להתגרש ועי'. אבל עי' במקור מים חיים שצין להראב"ד שפי' דאין חוששין לוסת שלא ישאר קבוע אלא יעקר בחדש הבא, וצ"ב דהלא היא תמיד חוששת "לחדש ועוד יום אחד" וזה לא יעקר לבסוף. וכנרא' דכוונתו דהא דחוששין לוסת הוא כמוש"ב הראשונים דאולי תקבע יום זה, וא"כ כשא"א לה לקבוע יום מסוים אין לה לחוש כאינו קבוע, ומה שהיא חוששת ליום החדש בהוספת יום א', אי"ז יום מסוים.

סעיף יב' - וסת הסירוג - בפשטות המובא סעיף זה הוא אותו דין הכתוב לעיל בסעיף ט' (ולפי"ז כנראה שהט"ז סתר עצמו מס"ק יב' לס"ק יג' אם לשמואל צריך עוד ראייה וכמו שתמה הסד"ט, ועי"ע מש"כ החו"ד). ועי' בבד"ה"ש ולבושי עז שביארו דלא נכתב סעיף זה אלא לדבר שנתחדש בה שאין חוששין לוסת הסירוג עד שתקבענה. והנה, מקור דין זה הביא הב"י מהראב"ד, שכתב דגם שמואל מודה בוסת זו דנקבע בג"פ. וצ"ב קצת דהלא למעשה ליכא אלא ב' דילוגים (מר"ח ניסן לר"ח סיון, ומר"ח סיון לר"ח אב) ובאמת יש חולקין מה"ט וכמו שהביאם הראב"ד עצמו, וא"כ מא"ל בדעת המחמירין. וכנראה דהביאור הוא ע"פ מש"כ הראב"ד שם דרב ושמואל נחלקו לאיזה וסת יש לדמות וסת הדילוג האם לדמותו לוסת החודש או לוסת ההפלגה, ורב ס"ל דטו', טז', יז' דומה לוסת החודש ונקבע בגי' פעמים, ושמואל ס"ל דכיון דלא רואין שום דילוג בפעם א' וצריך ראייה שניה כדי לראות הדילוג אז וסת זה דומה ממש לוסת ההפלגות שאין רואין שום הפלגה עד שתראה פ"ב, וממילא בעינן גי' דילוגים כמו דבעינן גי' הפלגות. אבל אין הביאור דס"ל לשמואל דכל וסת הדילוג בעי גי' דילוגין, וממילא אם נמצא וסת הדילוג שדומה לוסת החדש גם שמואל יודה דסגי בגי' ראיות, וכן הוא בוסת הסירוג לר"ח דדומה ממש לר"ח דקבעה וסת לראות בר"ח (והדילוג רק מגלה איזה ר"ח) דגם לשמואל סגי בגי' ראיות.

ראתה בחדשים שסירגה - יליע בראתה בר"ח ניסן, גי' אייר, ר"ח סיון, ט' תמוז, ור"ח אב אם קבעה לה וסת לסירוגין לר"ח, או דילמא שאנ"ה דבהחדשים שסירגה ליכא קביעות, ולכאורה בפשטות יליע מהו המקום לחלק, וכ"פ הבד"ה"ש (סק"ע) דבכה"ג קבעה וסת והביא דכן מוכח מהתפ"מ והפלאה וכ"פ הגרי"ב (125). אבל ראיתי מובא בשם הגרי"ש דא"צ ל"ל דבכה"ג לא קובעת וסת.

סירוג בהפלגות - עי' בבד"ה"ש (ביאורים ס"ח ד"ה ראתה) דל"ש וסת כזה כיון שכל הפלגה עוקרת ההפלגה שלפניה ואינה כימי החודש דהראיה השנייה אינה עוקרת הראשונה. וכ"פ הגרי"ב (127), ומבואר כנ"ל דלא כל סדר קובעת וסת.

סעיף יג' - קביעת וסת בעונה א' - ע' באגר"מ (ח"ג, מח') שכתב "שצריכה לפרוש מבעלה כל היום אם היא רגילה לראות בין ביום ובין בלילה וכדמצוי ביותר אצל הנשים שלנו דעונה דידה כעונה אריכתא דמי דהיינו כל מעת לעת" והגם שכתב כן לענין פרישה סמוך לוסת ולא לענין קביעות וסתות, אבל ראיתי בספר רשומי אהרן (מד') שכי' ששמע מהגרמ"פ דבזמניו שדרך הנשים לראות ביום ובלילה יכולה לקבוע וסת מיום ללילה וכיוצא ב. להלכה, לענין פרישה לדעת הגר"י (46) לא נתקבל חומרת ר' משה, וכנראה דה"ה לענין קביעות וסתות.

הפלגות בעונות - ע' בפתח"ת (יג') שהביא מהשוואל להנוב"י (הג"ר דוד טעבלי) דלענין פרישה בוסת הפלגה יש לחשבן לפי עונות, ולמשל אם ראתה ביום ואחר כטי' ימים ראתה בלילה דנמצא שהפליגה נ"ו עונות, אז בפעם הבאה היא צריכה לחוש לכח' ביום אע"פ שאינו שוה בימים כיון שהוא שוה במנין של נ"ו עונות. אבל הנוב"י חלק עליו דהכל תלוי במספר הימים [וע"ע בששה"ל (ק"ח) מש"פ בכוונת הנוב"י וכתב שנראה עדי"ז הבין הלוי"ש סק"א]. אבל ע"ש בששה"ל שכי' דיתכן שהנוב"י רק כתב כן לענין לחוש לכתחילה אבל אם למעשה ראתה כפי העונות אה"נ דקובעת וסת וכמוש"כ התפ"ל"מ דאם ראתה ביום ל', ואח"כ בליל לא', ואח"כ ביום לא', קבעה וסת הדילוג לעונות. וכתב דכן נראה למעשה דכשנקבע במספר עונות שוה הוי וסת לעונות לחומרא, וע' בבדה"ש (סק"צ) שהסתפק בזה. אבל מסתימת הפוסקים משמע דתלוי לגמרי בימים ואין קובעין וסת אא"כ כל הראיות היו באותו יום ובאותה עונה.

קביעת וסת בב' ימים של ר"ח - ע' בב"ח שכתב דהגם שלכתחילה אם ראתה ביום ראשון של ר"ח אין חוששין בחדש הבא גם ליום השני של ר"ח מחמת השם ר"ח אבל אם למעשה ראתה בא' בניסן ואח"כ בל' ניסן שהוא יום ראשון דר"ח אייר, יש לחוש שמא יום ר"ח הוא הגורם לה וכ"ש דאם תראה גם בר"ח סיון דקבעה וסת וחוששת לשני ימי ר"ח תמוז. וכ"פ הערוה"ש (יב') וכנראה שכן נקט בששה"ל להלכה, אבל לדעת הגר"י (100) לא קי"ל כהב"ח בזה.

יום עונה בינונית - הש"ך (סק"ל) האריך להוכיח דעונ"ב ר"ל היום שלאחר ל' יום דהיינו שחוששין שתראה ביום לא' לראייתה הראשונה, אבל בסו"ד כתב דחז"ל כוונו בזה ליום החודש שבסתם חדשים הוא יום לא'. וע' בחו"ד שהגם שהשיג עליו בזה שאין עונ"ב יום החודש אבל הסכים למה שהוכיח מתחילה דעונ"ב הוא יום לא'. להלכה, רוב האחרונים (ב"י, בי"ח, ט"ז, פרישה, חכ"צ, גר"ז) כתבו דעונ"ב הוא יום ל', אבל למעשה כמעט כל פוסקי זמנינו כתבו דיש לחוש לשיטת החו"ד לפרוש גם יום לא' בתורת חומרא, וכ"פ הגר"י (109) דלהלכה קי"ל דהוא יום ל' אבל ראוי להחמיר גם להחוו"ד, והוסיף (112) דיכול להחמיר גם כהכו"פ והכל לפי משקל החסידות, וכן כתב דנכלל בחומרא זו דדינו כעונ"ב שאם לא בדקה אסורה עד שתבדוק. אבל כיון שאינו אלא חומרא כתבו הפוסקים דפעמים רבות מקילין במקום הצורך (כגון ליל טבילה וציצית לדרך וכד') ותש"ח.

איזה עונה אסורה בעונ"ב - הנה הכרתי ופלתי חידש דכיון דחשש של עונ"ב אינו מיוסד על יום שראתה בו אלא שכן הוא זמן הראיה לרוב נשים ממילא היא חייבת לפרוש כל כ"ד שעות של יום ל' דאין אנו יודעים אם ליל ל' יביא הדם או יום ל', ואינו תלוי מתי ראתה בפעם האחרון, ולהלכה כתבו כמה וכמה פוסקים דנוהגים להחמיר כדבריו, וכן לדעת הגר"י (111) ראוי להחמיר כהפלתי. ובאמת אינו חומרא כ"כ כיון שאם וסתה ביום אז בלא"ה היינו מחמירין לאוסרה בלילה כהאו"ז, ואם וסתה בלילה אז בלא"ה בדרי"כ אין משמשי ביום, אבל לכאז' אסורים בחו"י לכ"ד שעות (ויל"ע אמאי אינו ב' חומרות). ולב"י

עונת האו"ז בעונ"ב - הנה לאלו שמחמירין לחוש לשיטת הכו"פ לפרוש כ"ד שעות בעונ"ב כתבו רוב הפוסקים דא"צ לפרוש גם ביום כטי' מחמת עונת האו"ז כיון שכל החשש של עונ"ב הוא שתראה ביום ל' וא"כ אין סיבה לחשוש שתראה לפני"ז וב' חומרות אלו הוי תרתי דסתרי אהדדי וכן מוטו משמיה דהגר"א זצ"ל (וכ"פ הגר"י (111)). אבל כתבו כמה פוסקים דאם היא חוששת לל' מחמת שהוא יום וסתה ממש אז יש להחמיר לעונת האו"ז דאז יתכן שתקדים לראות קודם אותו יום קצת.

חיוב פרישה בעונ"ב - ע' שו"ע הרב (סי' קפ"ט) בקונטרס אחרון א' שכתב דלדעת הרמב"ן ורש"י כל הדין של עונ"ב אינו אלא חיוב בדיקה ותביעה אחר העונה או ביום העונה. [וע"ש שכתב דהר"ן והרב המגיד כתבו דהר"ף והרמב"ם (שלא הזכירו עונ"ב) לא ס"ל כלל דין עונ"ב וכן דעת הראב"ד והרא"ה ואף רש"י ורמב"ן לא הזכירו פרישה כלל והלכך אין למחות ביד המקילין], אבל הרשב"א כתב דחייב גם בפרישה ונמשך אחריו הטור ושו"ע וממילא הכי קי"ל להלכה.

ראתה בינתיים אם עדיין חוששת לעונ"ב - הטי"ז (סק"י) הקשה על הב"ח דאמאי סתר דברי עצמו דלעיל כי דבראתה בא' ניסן צריכה לחוש לל' ניסן מדין עונ"ב והכא בראתה בר"ח ניסן וכי' ניסן ס"ל דא"צ לחוש לל' ניסן מדין עונ"ב. ותמחו האחרונים (סד"ט, חו"ד, ורעק"א) דשאני הכא בראתה ביום כי וממילא אי"ז לחוש לעונ"ב אלא מכי' ניסן. וע' בעצי לבונה שביאר בדעת הטי"ז דאזיל לשיטתו, וכשם שבראיתו בר"ח אייר עדיין חוששת לט' בו משום הפלגת כי' יום מכי' ניסן ואמרי' דראית כי' ניסן לא היה אלא תוספת דמים, כמו"כ נאמר לענין עונ"ב דהראייה בינתיים לא היה אלא תוספת דמים, אבל ע' בחו"ד (הו"ד בפתחי תשובה) שכתב דשאני עונה בינונית דאסור רק מטעם וכי' לעולם לא תראה, והכא שכבר ראתה לפני כמה ימים בכי' ניסן, לא שייך להקשות וכי' לעולם לא תראה. והכי קי"ל להלכה דלעולם מונין עונ"ב מהראייה האחרונה.

עקירת עונ"ב - הש"ך (סק"ל) הביא מהלבוש דעונ"ב אינה נעקרת בפעם א' באשה שאין לה וסת קבוע, כמו וסת קבוע באשה שיש לה וסת. וכתב עליו הש"ך דאינו נכון כלל, ונחלקו האחרונים בכוונתו: כפי הנראה, התוה"ש [ד] הבין דאיירי באשה שראתה פעם אחת ביום ל' דאמרי' דהעונ"ב הוי לה כוסת קבוע וצריך ג' פעמים לעקרו, וע"ז השיג הש"ך דאפילו בכה"ג נעקר בפעם א'. וצ"ב דאפי' אם נעקר בפעם א' אבל כל חדש היא צריכה לחוש לעונ"ב מחדש ומהו הנ"מ דנעקר בפעם א', ולכאורה צ"ל דאיירי שיש לה וס"ק ליום לב' וכדומה דאינה צריכה לחוש ליום ל' אבל אם ראתה פעם אחת ביום ל' צריכה לחוש לה לג' חדשים כאילו קבעה לה וסת אחר. אבל ע' בחו"ד (סק"י) שהבין דהש"ך מחמיר, והיינו דלדעת הלבוש כל כמה שלא ראתה ביום ל' ג' פעמים תו א"צ לחוש לעונ"ב כלל, ולדעת הש"ך אינו כן אלא אפי' נעקר כמה פעמים עדיין צריכה לחוש כל חודש לעונ"ב, והטעם הוא כמוש"כ בששה"ל וכמוש"כ הראשונים דבכל חדש עדיין יש לשאול וכי' לעולם לא תראה. והפרדס רימונים ביאר דלדעת הלבוש אפילו לא ראתה ביום ל' עדיין צריכה לחוש ליום ס' וליום צ' וכדעת הטי"ז (סק"ל"א), ולהש"ך כל כמה שלא ראתה פעם א' תו א"צ לחוש ליום ס' וכו'. ולהלכה כתבו הפוסקים דנוקטים כהש"ך וחוששין לעונ"ב לעולם אחר כל ראייה, וכן חוששין לה אפי' אם כמה פעמים לא ראתה בעונ"ב. וכן היא נעקרת בפעם א' שאינה צריכה לחוש ליום ס'. וכנראה דהביאור כנ"ל דכל חודש יש לשאול וכי' לעולם לא תראה. אבל לפני"ז בראתה ג"פ אחר יום ל', דהגם שאין לה וס"ק אבל כבר קבעה שאינה רואה תוך ל' ותו ליכא למיפרך וכי' לעולם לא תראה, וא"כ בכה"ג יל"ע אמאי באמת צריכה לחוש לעונ"ב, ובעזה"י נראה בסעיף טו' שנחלקו בזה האחרונים (הסד"ט וחוו"ד).

אם הפלגה קצרה עוקרת ההפלגה ארוכה - הנה נחלקו כל האחרונים בכוונת הרמב"ן המובא בטור שכתב דאשה שראתה בר"ח ניסן וכי ניסן לא ראתה בר"ח אייר חוששת לט' בוי, דצ"ב אמאי כתב דוקא בלא ראתה חוששת דלכאורה אפי' ראתה חוששת לט' בו. וסיכום השיטות בזה הוא כדלהלן: לדעת הב"י אם תראה באייר אי"כ נמצא שראתה פעמיים ביום א' לחודש ואז אין חוששין להפלגת כ' כיון שלא הפליגה כן אלא פעם א' ואין חוששין לא' במקום שתיים ואמר ר' דדמים יתירים הם. והרמ"א תמה עליו דב' ראיות לא עדיפי מראיה א' דעד שתקבע חוששין לכל האפשריות בושתות, וממילא פ"י דאה"נ אפי' אם ראתה בר"ח אייר חוששת לט' בו ומה של"כ הרמב"ן כן הייתה לרבותא (וצ"ב טובא איזה רבותא יש בזה). אבל ע' בהב"ח שפ"י הרמב"ן בע"א כפשוטו דאם תראה באייר תו ליכא למיחש לט' בו דלעולם מונין ההפלגות מהראייה האחרונה וא"כ היא צריכה לחוש ליב' אייר שהוא בהפלגת יב' ימים מראייתה האחרונה, ואפילו אם תחוש להפלגת כ', לא תחוש לה אלא מהראיה האחרונה שהייתה באייר וממילא אין סיבה לחוש לט' אייר כלל.

והנה הטי"ז הסכים לדניא כהרמ"א דאפי' אם תראה באייר חוששת לט' בו, ומש"כ הב"ח ליתא דודאי חוששין להפלגה מהראיה הראשונה דכ' ניסן ולא מיום א' אייר שראתה בינתיים. ולכאורה כוונתו דאמרין דראיית א' אייר דמים יתירים הם, וכנראה דמשו"ה ההפלגה הקצרה אינה עוקרת הארוכה ועדיין צריכה לחוש להפלגת עשרים מכ' ניסן. אבל יהיה איך שיהיה לכאורה צ"ב להרמ"א וט"ז בכה"ג שלא ראתה בטי' אייר אמאי אינה חוששת ליב' באייר וכן הקשה הסד"ט (ובלחוד"ש כתב דלהרמ"א אה"נ חוששת ליב' אייר).

וע' בהש"ך בנקה"כ שהשיג על הטי"ז, וכתב דלדניא קי"ל כהב"ח דבראתה באייר תו א"צ לחוש ליום ט' בו דתמיד מתחילין ההפלגה מחדש משעת ראייה האחרונה אבל השיג דודאי אינה צריכה לחוש תו להפלגה של כ' כלל כיון ששינתה הפלגתה מכ' ליב' [אבל אם יש לה וסת קבוע וראתה שלא בשעת וסתה אז מונין ההפלגה גם מיום וסתה כיון דכנראה דראייה זו דשלא בשעת וסתה דמים יתירים הוא דאתוספו בה, וע' בפרי דעה סק"מ ד"ה ודע]. וכן ע' בבית מאיר שהסכים להב"ח וש"ך דלעולם מונין ההפלגה מהראיה האחרונה, אבל חלק על מש"כ הש"ך דמיד שראתה ראייה קצרה שוב א"צ לחוש להראיה הארוכה שלפניו, דלדניא אינו כן אלא חוששת להראיה הקצרה ואם לא ראתה בו היא צריכה לחשוש להראיה הארוכה (אבל מונין שני ימים אלו מראיה האחרונה כהב"ח ודלא כהט"ז).

להלכה, נקטו האחרונים כהב"ח וש"ך דלעולם מונין הפלגות מהראיה האחרונה וכתב הלבושי עז (רה') דהחוראה המקובלת בירושלים הייתה כהש"ך דהוסת הקצר עוקר לוסת הארוך (ועד"ז כ' הגר"יב (106) דכלל ישראל נהגו להקל כהש"ך) אבל החזו"א וכל אחרוני זמננו נקטו כהסד"ט והבית מאיר דהפלגה קצרה אינה עוקרת ארוכה, וממילא צריכה לחוש לב' הפלגות מיום ראייתה, למספר ימי ההפלגה שעכשו הפליגה וגם למספר ימי ההפלגה הארוכה שעדיין לא נעקרה. והרבה פוסקים מורים דאם עבר ג' חדשים ולא ראתה בוסת הארוך אף שלא קבעה וסת קצר אפי"ה נעקר הוסת הארוך כיון דראתה ג"פ בימים אחרים וכ"פ הגר"יב (107), וס"ל ג"כ שא"צ לחוש לאו"ז בימי הוסת של הב"מ ע"ש (106), אבל בלבושי עז הביא מהגר"ש"א דאינו נעקר וסת הארוך אלא ע"י שתעבור תקופה ממושכת שלא תראה בארוך. והוסיף דבליל טבילה ושאר מקום הצורך תשי"ח. ויש לציין דאם יחוש להב"מ נמצא דאשה שראתה [בהפלגות] כה', כ', כב', כה' קבעה וסת ליום כה' דג' פעמים רצופים לא עברה יום כה' בלי ראייה.

אם שייד לקבוע ב' וסתות בחדש - כתב הרמ"א "וכן היא חוששת לעולם עד שתקבע וסת אחד כדינו דאז אינה חוששת לשני שלא נקבע או עד שא' מהם נעקר" וע' בפתחי תשובה שהביא מהחוו"ד דרך בוסת החודש וחשש דוסת הפלגה א"א לקבוע שניהם כאחד כיון דא"א שיתקיימו שניהם אבל כששניהם הם חששות דוסת החודש כיון דאפשר שתתקיים שניהם קובעת וסת בתוך וסת וכדלקמן סעיף לב', וע"ש מה שיתבאר בעזה"י (וע"ע מה שהשיג העצי לבונה על החוו"ד הנ"ל).

נמשך ראייתה ליום וסתה - הרמ"א הביא מהרמב"ן דבכה"ג שראתה טו' ניסן, טז' אייר, יז' סיון, ובכל פעם נמשך הראיה עד יום יז' היא קבעה וסת ליום יז'. ולכאורה דין זה אינו אלא להרמב"ן, ולשיטתו דס"ל דכל יום ויום חוששין לה בפני"ע (ואפי' להראב"ד דס"ל דאסורה כל משך ימי הוסת לכאורה לא יסבור דקבעה וסת בכה"ג וע' בפרישה אות מא'), וממילא צב"ק על הטור שהביא הרמב"ן כיון דלא ס"ל כוותיה אלא ס"ל (בסי' קפד') כהרא"ש אביו דלעולם אזלינן בתר תחילת הוסת (ובאמת כן פסק הרמ"א להלכה דאזלינן בתר תחילת הוסת ולא קבעה וסת ליום יז'), וצ"ל כמוש"כ הפרישה שם דהטור העתיק לשון הרמב"ן וליה לא ס"ל. וע' בש"ך שביאר דדין זה אינו סותר משי"כ הרמ"א לעיל (קפ"ב, ב') דמשנתי וסתה וסתה לפרוש אותן ה' ג' ימים שהקדימה, דהתם ר"ל שאם יש לה וס"ק ליום כה' וראתה ביום כו' בחדש הבא צריכה לחוש גם ליום כו' כוסת שאינו קבוע, וביאר הגר"ז דאע"ג דנמשך ראייתה עד יום וסתה הקבוע אפי"ה אזלינן בתר התחלת הוסת ולא אמרינן דדמים יתרים הוא דאיתוספו בה וא"צ לחוש אלא לוסתה הקבוע. אבל ע"ש [סקל"ח] דלהלכה מצינו חומרא בכה"ג שנמשך ראייתה, דכתב לענין עונת הוסת "דאם האחרון ביום ושוב הקדימה לראות בלי ל"ח ונמשכה ראייתה בתוך היום לא נעקר במה שהקדימה בלבד" והיינו טעמא מכיון שלא עברה אותו עונה בלי לראות לא עקרה הוסת ואפילו בושת שאינו קבוע. ולהלכה נחלקו בזה האחרונים, דהגר"ש"א והבד"ש (סקצ"ט) החמירו בזה והגר"מ הלבשרטאם הקיל דכן היה מנהג ירושלים, ולדעת הגר"יב (152) למעשה יש להחמיר שאין לעקור שום וסת אפי"ה עברה הוסת ולא ראתה בו דם כלל. והגם שאינו עולה למנין ג' ראיות של קביעת הוסת (דרך בפעם הג' קובעין וסת ע"י ראייה של מעין פתוח וכלקמן בטור סעיף לב' ע"ש) אבל גם אינו מפסיק, ולמשל אם ראתה ביום כט' ואח"כ ביום כו' ונמשך ראייתה ג' ימים עד יום כט' ואח"כ ראתה ב' פעמים ביום כט' קבעה וסת ליום כט'.

סעיף יד' - לאחר כמה זמן חוזרת הוסת למקומה - ילי"ע באשה שקבעה וסת לפני כמה שנים ומיד עקרה הוסת ומאז לא קבעה וסת אחר האם נאמר שאם תראה באותו יום שתחזור וסתה למקומה, וע' בחת"ס (יו"ד קסו' ד"ה אך) שכי' "אפילו רק פעם א' מזמן רחוק מאוד לפני ט"ו שנים קבעה וסת יום כ"ח ג"פ ואח"כ עקרה בג' ראיות משונות זה מזה ועדיין לא קבעה לה וסת אחר במקומו א"כ כיון שראתה פ"א בכ"ח חזר וסת למקומו וצריך עקירה ג"פ מחדש כמבואר בשו"ע (קפט', טו') ונאסרה אשה זו לשמש הלילה שהוא כ"ח ליום יט' אב וזה פשוט". וכן פסקו הבד"ש ומרא"כ דאפילו לאחר שנים הרבה חוזרת הוסת למקומו, ולפ"ז אשה צריכה שפ"א קבעה וסת צריכה לשמור את החשבונות שלה לכל חייה. ויל"ע דלכאורה לפי מה שביאר הגר"א קוטלר צ"ל דהטעם שחזרה הוסת למקומו הוא הוה נשים "דרוב נשים יש להן וסתות דיינין דהאחר בזמנו בא ומה שלא ראתה באותו יום ג"פ מקרה בעלמא הייתה" א"כ

האם נאמר אחרי טו' שנים דכל הראיות של כל השנים האלו היו מקרה בעלמא. ובאמת ראיתי בשם הגרמ"פ זצ"ל דרך תוך שנה אמרי' דחזרה הוסת למקומו. ולדעת הגרי"ב (154) לעולם היא חוששת עד שתקבע וסת אחר ואפילו בהפסיקה ימי עיבורה בינתיים.

עברה וסתה ולא בדקה ולא ראתה - נחלקו הפוסקים אם בכה"ג נחשב עקירה לוסת קבוע, דהפתח"ת (קפד', יח') הביא מהחוו"ד דבכה"ג אינה עקירה כיון שלא בדקה ביום וסתה וכ"פ הערוה"ש (שם, מ') ובששה"ל, אבל החו"ש ובדה"ש כתבו דרך כשלא בדקה כלל אין הוסת נעקרת אבל אם בדקה אפילו אחר יום וסתה ומצאה טהורה עקרה וסתה וכן נראה דכן ס"ל להגרי"ב (152) ע"ש דכיון דסמכין על הבדיקה שלאחר הוסת, היא מועלת גם לענין עקירת הוסת.

סעיף טו' - וסת קבוע להפלגות ולא ראתה ביום וסתה - לסיכום השיטות: לדעת הבי"א אפילו לא ראתה ביום וסתה (למשל, שרואה בהפלגות של עשרים יום) היא עדיין צריכה לחוש ליום מ' וליום ס', אבל אם עברה וסתה ג"פ בלא ראייה אינה חוששת עד שתראה ב' פעמים בהפלגה של כ' יום. ולדעת המהרש"ל נמצא בדיוק הפוך, דלכתחילה כיון שעברה יום וסתה פ"א תו א"צ לחוש לוסת כלל, אבל בחזרה וראתה פ"א מיד היא צריכה לחוש להפלגת עשרים. והנה הט"ז נקט כחומרת שניהם, כהבי"א דאפילו לא ראתה ביום וסתה עדיין צריכה לחוש עוד ב' פעמים, אבל ס"ל כהמהרש"ל דכשהיא רואה לאח"כ אפי' פ"א היא צריכה לחוש להפלגת כ'. והשי"ך ס"ל כקולת שניהם דהיינו כהמהרש"ל דלכתחילה כיון שעברה יום וסתה פ"א תו א"צ לחוש לוסת כלל, ואח"כ אינה חוששת עד שתראה ב' פעמים בהפלגה של עשרים יום.

אבל יל"ע קצת דלאאורה הסברות הפוכות, דלדעת הט"ז כיון דאפילו בלא ראתה עדיין היא צריכה לחוש לוסתה, א"כ כשעברה הוסת ג"פ לכאורה הוסת לגמרי ואמאי ס"ל דמיד כשראתה פ"א היא צריכה לחוש לוסתה. וקשה גם לדעת הש"ך, דהלא לדידיה אינה צריכה לחוש אחר שעבר יום הוסת פ"א, ונמצא דליכא אלא עקירה אחת וא"כ מיד כשתראה פעם א' הו"ל לחוש להפלגת עשרים ואמאי אינה צריכה לחוש עד שתראה הפלגה של כ'. ובדעת הט"ז לכאורה צ"ל דאה"נ לכתחילה היא צריכה לחוש לוסתה אבל זהו משום דעדיין לא ידעין עד כמה היא תפליג וממילא היא צריכה לחוש לוסתה ג"פ, אבל לאחר שעברו ג' עונות ונעשית למסולקת דמים, נמצא שכל מה שהיא הפליגה לא הייתה עקירה לוסתה כלל וכמו ימי עיבור והנקה דאינם עוקרים הוסת שהיה לה לפני"ז ומיד כשהיא רואה אפי' פ"א היא צריכה לחוש לוסתה. ובביאור דעת הש"ך, ע' מש"כ החוו"ד (סק"כ) דאין לדמותה למעוברת דהתם לא נתקלקל וסתה כיון דלא הייתה ראויה לראות משא"כ בהפסיקה ג' עונות שנתקלקל וסתה דאז צריכה שתחזור לוסתה דוקא.

להלכה החוו"ד והסד"ט פסקו כהש"ך וכ' הסד"ט דכך כתב הרמב"ן (הלכות נדה ו', ה'-ו') להדיא וכן נקט בששה"ל ורוב הפוסקים. ועיקר הנימ' לדין הוא בג' חדשים הראשונים של העיבור אפילו יש לה וס"ק להפלגות כיון שעברה ההפלגה הראשונה תו א"צ לחוש לוסתה כלל. אבל אם למעשה ראתה ביום מ', יתכן דאפילו לסברת הש"ך נחשב כרואה בשעת וסתה שאינה צריכה לחוש להפלגה של מ' אלא להפלגת כ' (ע' בש"ך לקמן סעיף כז') ובאמת כ"כ הרמב"ן בחידושו (סד). דהגם דלכתחילה אינה צריכה לחוש להפלגה יותר מפעם אחת אבל אם למעשה ראתה ביום מ' נחשב כראתה ביום וסתה.

ראתה ג"פ לאחר ל' אם חוששת לעונ"ב - הסד"ט דייק מהש"ך דבכה"ג שראתה בהפלגת ל', לב', לד', אינה חוששת עוד לעונ"ב וכתב דלדעת התורה"ד כן צריך להיות דהלא יש לה וסת קבוע שאינה רואה תוך ל' יום, אבל מסיק דיתכן שהתורה"ד רק כתב כן לענין חיוב בדיקה שאינה מחויבת לבדוק לפני תשיש. וע"ע בחוו"ד לעיל (קפו', סק"ג) שכתב בפשיטות דבכה"ג חוששת לעונ"ב, וע' באגרי"מ (ח"ב, עב', די') שהאריך להקשות על החוו"ד ופסק להלכה כהסד"ט דבכה"ג אינה חוששת לעונ"ב כלל. ולהלכה נראה דלרוב הפוסקים (לכה"פ בא"י) היא צריכה לחוש לעונ"ב וכ"פ הגרי"ב (110) אבל הוסיף דא"צ לחוש להכו"פ ולהחוו"ד.

סעיף טז' - לדעת המחבר סעיף זה דאיירי בוסת קבוע לימי החודש הוא בדיוק אותו דין של סעיף טו' דאיירי בוסת קבוע להפלגות, דבשניהם אפי' עברה יום הוסת ולא ראתה כלל עדיין היא צריכה לחוש לוסתה בחדש הבא, משא"כ להש"ך ודעימיה אה"נ רק בכה"ג היא צריכה לחוש ג' פעמים משא"כ בהפלגות. אבל בין בימי החודש ובין בהפלגות אם עברה ג' עונות אינה חוששת לוסתה עד שתראה בוסתה דהיינו פעם אחת ביום החודש או ב' פעמים בשיעור הפלגתה הישנה.

סעיף יז' - מה נכלל בוסת האונס - מלבד קפיצה (שבפיהמ"ש להרמב"ם ביאר דר"ל כגון ממקום גבוה) בתוספתא קתני דגם נשאה משא כבד (אולי נכלל בזה כשחשבה מזוודה), הכתה אותה בעלה (אולי נכלל בזה "באמפר קארס") וחלתה נחשבין כראייה ע"י אונס, וכ' בששה"ל דה"ה נשים שאין רואות דם אלא ע"י זריקה או תרופה הוי אונס, וחוי"ש, הלבושי עז, ובדה"ש הביאו מש"כ הרמב"ם דראייה ע"י פחד נחשב כראייה אונס, והשיעורי טהרה כלל גם ראייה אחר התעמלות וראייה מחמת תענית. ובעני"ז, ע' בחו"ש (קל') "מעשה בכלה שהיתה רגילה לראות כל מוצאי צום מחמת התענית ודינה כוסת הקפיצות שצריכה לחוש לזה כוסת שאינו קבוע. והנה היא עומדת לקראת יום נישואיה ושאלה היאך תנהג בענין התענית של יום החופה דאם תתענה הרי תאסר לבלי הנישואין מדין עונת הוסת אף אם לא תראה. וע"ש דנראה דיש ליעץ לסעוד סעודה דשנה קודם עלוה"ש של יום הנישואין ותחל להתענות מעלוה"ש ואז מוצאי הצום לא יהיה עונת וסתה שהרי אין שם התענית גורם שתראה אלא הרעבון והחולשה שבתענית גורמים, ומסתברא דאם תאכל סעודה דשנה לפי תחילת היום היא לא תרגיש כ"כ רעבון במשך יום התענית ובמוצאי התענית לא יהיה זה עונת הוסת שרגילה בה והוא מותרת מדין עונת הוסת אם לא תראה". אבל בנייתו שנעשה ברחם או גרידה גם אם ראתה דם כתבו הפוסקים דאינה נחשב אפילו כוסת האונס.

להלכה, פסק המחבר כהרשב"א ודעימיה דאין קובעין וסת ע"י ראיות דאונס וכן נראה דא"צ לחוש לה אפילו כוסת שאינו קבוע, אבל הרמ"א הביא ההגהות מיימוניות דאם ראתה ג"פ ע"י אונס אה"נ צריכה לחוש לה פעם א' כוסת שאינו קבוע.

קפצה פ"א וראתה למה היא צריכה לחוש - למשל בקפצה בא' ניסן וראתה דבכה"ג יש ג' אפשריות: לחוש כשתקפוץ עוד פעם באיזה יום שיהיה, לחוש לא' אייר אפי' בלי קפיצה, או רק לחוש בא' באייר כשתקפוץ. והנה, לענין לחוש פעם הבא כשתקפוץ, כבר פסק המחבר דלא כהטור ולא חיישין לוסת הקפיצות בפעם א' וכמו שביאר הש"ך (סקמ"ח). ולענין לחוש לא' באייר כשתקפוץ דהיינו לוסת המורכב, ע"ש בהש"ך דודאי חוששת, וכן הוא בהראב"ד להדיא דכשם שקובעת וסת המורכב מימים וקפיצות כמו"כ חוששת לה בפעם א'. ודין זה הוא בין לענין וסת החודש ובין לענין הפלגות וכגון שקפצה וראתה ולאחר כ' יום קפצה וראתה דחוששת להפלגה של עשרים עם קפיצה. ולענין לחוש לא' אייר בלי קפיצה, נחלקו בזה הפוסקים, דלדעת הש"ך הנ"ל א"צ לחוש כלל כיון דמה שראתה מתחילה הייתה ע"י אונס קפיצה וכן כתבו הסד"ט וחוו"ד, וכן נקטו החזו"א, ששה"ל, ובדה"ש להלכה. [אבל החכ"א החמיר

בזה דשמה היום גורם ולא הקפיצה וכתב הבלושי עז דלדעת הגריש"א זצ"ל יש להחמיר כהחכ"א]. והפתח"ת הביא מהחוו"ד דאפילו להשי"ך אם אין לה וסת קבוע היא צריכה לחוש ליום החודש מטעם אחר, והיינו משום דלדידה הוא העונה בינונית. אבל יש להוסיף, דע' במשמרת הטהרה (פ"ז הערה קפ') שכתב "דנראה פשוט דכ"ז דוקא בראתה בודאי מחמת הקפיצה כגון שראתה מיד אחר שקפצה או שראתה ראייה מועטת שלא כדרך וסת, אבל אשה שנשאה משא כבד או התאמצה וראתה לאחר כמה שעות כדרך וסתה והוא בזמן הרגיל אצלה שעלולה לראות בו, כגון שיש לה וסת תרומת הדשן מתוך כמה ימים [ואצ"ל כשהוא בזמן וסת המבוכה] בודאי לא תלינן הראייה בקפיצה אלא תלינן הראייה ביום, ואמרי' דאפשר דאף אם לא קפצה היתה רואה וממילא חוששת לוסת הפלגה אף בלא קפיצה". ולכאורה כן הוא הכלל לענין וסת הגוף ג"כ דצריך לראות שייכות ברורה בין הוסת והראייה וכמו שנראה בהמשך בעזה"ת.

קפיצה דאתמול - ע' בערוה"ש (נב') שכתב דרך קפיצה דאתמול גורם אבל לא ביום שקדם וכ"ש מקודם זה הרבה, אבל יל"ע דאולי כ"ז הוא לענין תלות הקפיצה דשבת בהראיה של יום ראשון לומר שקבעה וסת המורכב ליום ראשון, אבל אם תמיד רואה בדיוק ג' ימים אחר הקפיצה אולי קבעה וסת לג' ימים אחר הקפיצה, ובאמת כעין זה כתב החוו"ד (חידושים לג') "ואם קפצה שלא בימים ידועים וראתה ג' פעמים ביום שאחר הקפיצה אינה אסורה רק ביום שלאחר הקפיצה ומותרת ביום הקפיצה". אבל מדלא כתב הלכה זו אלא בראתה ביום שאחר הקפיצה משמע דכשיש יותר מיום א' בין הקפיצה והראיה אין חוששין כלל. אבל עדיין יל"ע לענין וסתות הגוף (דיותר חמור וחוששין להם אפי' בפעם א') מהו השיעור שאנו יכולין לתלות הראיה בהוסת הגוף, ובעזה"ת יתבאר בהמשך.

סעיף יח' - וסת המורכב מימים וקפיצות - לדעת כל הראשונים אפשר לקבוע וסת המורכב מימים ואונס, אבל נחלו האחרונים אם הגי' צריכים להיות רצופין, וע' בראב"ד (סי' ג') שכתב שאם קפצה בר"ח ניסן וראתה ובר"ח סיון וראתה ובר"ח תמוז וראתה אפי' לא קבעה וסת כיון שלא היו בג' ר"ח רצופין, והשו"ע הרב הביא דלדעת הפרישה אה"נ קובעת וסת בכה"ג אבל הוסיף דהראב"ד כתב להדיא דלא קבעה וסת בכה"ג וע"ש שביאר "וצ"ל הטעם דכל זמן שלא נקבע הוסת בגי' תלינן לקולא כל מאי דאפשר הואיל וראתה ע"י אונס והילכך כשדילגה ר"ח א' שלא קפצה ולא ראתה תלינן שיום החדש לבדו גרם לה הראיה ראשונה בלא צירוף הקפיצה כלל והא נעקר יום זה במה שלא ראתה בו בר"ח השני". אבל ע' בבדה"ש שכתב דנראה להחמיר בזה. וצ"ב.

סעיף יט' - ראשה ואבריה כבדים עליה - יל"ע דלכאורה רוב נשים ראשיהן ואבריהן כבדין עליהן וכדפי' רש"י בחומש (ויקרא יב'), ב' "דותה לשון מדוה וחולי שאין אשה רואה דם שלא תחלה ראשה ואבריה כבדין עליה", וא"כ נמצא דכל הנשים יש להן וסת הגוף, ומשמעות השו"ע אי"כ אלא דיש שקובעת ע"י מקרים שיארעו בגופה אבל רוב נשים רואות בהפלגות או יום החודש, (ואולי דזהו מה שהכריח הרמב"ם לפרש דאין קובעין וסת בדברים אלו לבד אלא בהרכבה עם ימים). וע' במאירי (סג:) שכבר הרגיש בזה שכתב די"א דוסת הגוף דראשה כבדה עליה אינה אוסרת אלא שעתו בלבד "ויש חוככין להחמיר מפני שרוב נשים ראשן ואבריהן כבדין עליהן בשעת הוסת וא"כ בטלת תורת עונה מרוב נשים". וצריך ביאור דסו"ס הוא סימן להתעוררות הדם ולמה איכפת לנו אם אינן אסורות אלא בשעת וסתה בלבד. וע"ע בארחות רבינו (ח"ד עמ' סט') שכתב "אמרתיו לו (להגר"מ פיינשטיין זצ"ל) שהאשה מרגשת תמיד לפני בא הוסת איזה הרגשה בראשה (איני זוכר בבירור אם זה היה כאב אבל דומני שכן היה) ובגופה, ושאלתי אם זה לא נקרא וסת הגוף ודחה אותי לגמרי. ונזכרתי זה לא כבר טעמו שאמר שהרגשות כגון אלו רגיל כמעט בכל אשה ולא שייך לחשוב לוסת הגוף". וצ"ב כנ"ל דמה בכך דרוב נשים יש להן וסתות ולא רק וסת הגוף. וע"ש עוד שהביא מכתב מהסטייפלר דבודאי קובעת וסת בכאב ראש ואין להקשות כנ"ל מרש"י דהתם איירי כשכבר ראתה ולא כשקדמו המקרים לראייתה.

וע' במשמרת טהרה (פ"ז, הערה קסז') שכתב בשם הגריש"א זצ"ל "דכל הני מיחושים שמסופקת בהם ורגילה בהם גם בימי טהרתה לא וסת הגוף הן ובעינן מיחושים הרגילים אצלה בדר"כ רק בזמן הוסת דאלי"כ לאו שלוחי הדם הם ויש ללמד ד"ז לנשים דמצוי מאד אצלן דמחמת ריבוי ספיקות ועצבים חוששת לכל דבר שמא וסת הגוף הוא". ועד"ז פסק הגרי"ב (135) "שאינו מצוי בזה"ז לקבוע וסת הגוף ומצוי רק להיות וסת הגוף שאינו קבוע כגון אם יש לה כאבי בטן וראתה בתוך כד' שעות אבל א"צ להגיד לנשים דין זה בגלל שהן לא יודעות איך לחלק בין כאב רגיל לכאב שקובעת וסת וע"ז יגרום להן לחשוב בכל שעה שמא זהו וסת הגוף". וכנראה דכוונתם דאלי"כ שיהיה לה וסת שצריכה לחוש לה כמה פעמים כל חודש דכל פעם שיהיה לה כאבי ראש תצטרך לפרוש מבעלה (אבל עדיין צ"ב סברת ר' משה). אבל אה"נ אשה שיש לה מיחושים מיוחדים שאינה מרגשת בשאר הזמנים, ויודעת שבתוך זמן קצוב תגיע וסתה, בודאי תשי"ח לדעת אם קבעה וסת למקרי הגוף. וע"ע בבדה"ש (סקר"א) שכתב וצריך להזהיר הנשים בדיני הוסת הזה שרבות מהן מרגישות במיחושים אלו קודם שבא אורח דמן וחייבות לפרוש מבעליהן.

מה נכלל בוסת הגוף - בנוסף למה שמנו חז"ל, כתב האגר"מ (ח"ג, נא') דאותן הנשים שדרך לראות כתמים בלא הרגשה כמה ימים קודם הוסת אם אירע כן ג"פ נחשב כוסת הגוף, ועד"ז כתב בחו"ש וששה"ל אם רואה כתמים יום או יומיים קודם עיקר הוסת אם באו בקביעות והוי סימן על ביאת הוסת יש לחוש לחומרא כוסת הגוף, אבל הוסיף בששה"ל דיש סימנים שאינם הקדמה לוסת ואינם משום וסת אלא מעצבנות ורגזנות ואין לחוש בזה. וע"ש ג"כ שכתב דיש לפעמים שהאשה אינה מרגשת סימני הגוף אבל יש לה הרגשה שהוסת צריך להגיע ואז יש להחמיר ולפרוש ולא דמי לסימני הגוף. [ונכלל יש לדעת דאפי' אם אין לה וסת הגוף למעשה, אבל כשיודעת ומרגשת שהוסת אמורה להגיע תוך יום יומיים וכד', כדאי לעשות קינוח בבגדי צבעונים לראות אם יש מה לחשוש כדי לפרוש במקום הצורך]. ובספר פרי טהרה כתב דגם פצעי בגרות נחשבים כוסת הגוף (אבל כנ"ל י"ל דהוא בתנאי שרק קודם לוסת יש לה הפצעים ולא גם כשאוכלת שוקולד וכד').

ראתה ג"פ ע"י מקרה בגוף אבל לא בעונה א' - ע' בששה"ל וכן צידד הבדה"ש דאע"פ שאין הג' ראיות בעונה א' אפי' קבעה וסת כיון שאין וסתה מורכב בימים אלא תלוי לגמרי בפיהוקין.

בוסת הגוף קבוע האם חוששת לעונ"ב - ע' בש"ך לעיל (קפד' סקל"ב) שכתב מהרמב"ן דגם אשה שיש לה וסת קבוע למקרי הגוף עדיין צריכה לחוש לעונ"ב, ורק ביש לה וסת המורכב ממקרי הגוף וימים אז א"צ לחוש לעונ"ב. אבל יל"ע דהלא לדעת הרמב"ן אשה שיש לה וסת המובלע בתוך ל' ג"כ צריכה לחוש לעונ"ב ולדעת המחבר בפשטות בכה"ג א"צ לחוש לעונ"ב, וא"כ יתכן דלהמחבר א"צ לחוש בכה"ג, ובפרט אם סברת הרשב"א (דהוא המקור של המחבר) בעונ"ב אינו משום "וכי לעולם לא תראה" אלא משום דכן הוא שעת הראייה לרוב נשים, וכל אשה שיש לה וסת קבוע [איזה וסת שתהיה] כבר אינה מהרוב וא"צ לחוש לעונ"ב אז גם בוסת קבוע

למקרי הגוף א"צ לחוש לעונ"ב. ובאמת אפי' לסברת הרמב"ן ד"וכי לעולם לא תראה" חידוש הוא דצריכה לחוש לעונ"ב ביש לה וסת קבוע למקרי הגוף דהלא תראה כשיארע מקרים אלו. אבל למעשה לא ראיתי שהפוסקים מקילין בזה, ואולי משום דהרבה פוסקים מחמירין כהרמב"ן לענין וסת המובלע תוך ל'. וע"ע בפרי טהרה ופתחי הלכה ומרא"כ שהחמירו בזה. שו"מ באחרות רבינו (ח"ד לט') שהביא דהחזו"א אמר להסטייפלר שאשה שיש לה וסת הגוף א"צ לעשות חשבונות של ימים ובדיקות אלא הכל תלוי בהמקרים דבשעת הופעתם היא צריכה לפרוש, והביא שם שהגר"ח"ק שליט"א א"ל שכן שמע מאביו כמה פעמים והקיל גם לענין עונ"ב ע"ש, ותש"ח.

סעיף ב' - עד מתי תולין הראיה במיחוש הגוף שקדמה לה - ע' בפרדס רימונים שהעיר (מקשה זהב לז') דלא נדע איזה שיעור יש לזה (וכתב דבקפיצה וטבילה ואכילת דברים חריפים כ"ז שהיא מרגשת שינוי בגוף מחמתן תולין בהם אפי' יותר ממעת לעת הא לא"ה לא תלינן אפי' בדאמול), וכמה פוסקים כתבו דלענין לחשוש לוסת שאינו קבוע רק תולין במיחוש הגוף מעת לעת וכן פסק הגרי"ב (138 דאל"ה אין לדבר סוף). אבל ע' בששה"ל ועוד פוסקים שהביאו מהשו"ת הריב"א דבקבעה וסת אז חיישנן אפי' לכמה ימים, דהריב"א כתב דאשה שלימודה לחוש בכריסה ג' ימים קודם לראייתה אינה אסורה אלא אותו עונה שלמודה בה ולא בכל הג' ימים. ומבואר דתולין בהמקרה אפי' לאחר ג' ימים, וע"ש בששה"ל (קמא') שכתב דמסתבר דב' ימים ודאי תולין אך ימים רבים צ"ע אם אפשר לתלות במילוי הדם ברחם [והנראה לפי הנסיון דגם בזמן רב יותר, ומ"מ גבול הזמן למעלה לא ידענו]. ובהמשך דבריו משמע דשייך אפי' ב' או יב' ימים דכתב דאם נחוש למש"כ הלחם ושמלה דאשה שהגיעו המקרים שבגופה זמן מה קודם התחלת הוסת אסורה מיד משעת הופעת הסימנים, א"כ נמצא דיש נשים שמרגשות י' או יב' ימים לפני התחלת ראייתן וא"כ יאסרו רוב החודש ע"ש. וכנראה דכן נקטו הפוסקים דלא כהלח"ו"ש, אלא דאפי' אם קבעה וסת שמרגשת מקרים אלו ג' ימים קודם הוסת אינה אסורה אלא באותו עונה שאמורה הוסת להגיע, וכ"פ הבה"ש (קצ"ח).

ולכאורה זהו הטעם שאין לכ"כ הרבה נשים וסת הגוף דבעינן מקרה שאינה רגילה בה בשאר הזמנים ובעינן שהוסת תגיע או תוך העונה (ווי"א תוך כד' שעות) או שתמיד תגיע בעונות שוות משעת הופעת המקרים.

הפסיקה לקחת כדורים - ע' בששה"ל דאשה הנוטלת כדורים לאחר וסתה וכל פעם שמפסקת מגיע וסתה אחר ג' ימים אסורה באותו יום כמו בוסת הגוף.

סעיף כא' - בוסת הגוף אסורה עד שתבדוק - ונחלקו הפוסקים בכוונת הטוש"ע, דהפרישה והב"ח פירשו דר"ל דלכתחילה בשעת הוסת אסורה לשמש וצריכה בדיקה כדי להתיר אחר הוסת אע"ג דאם עברה ולא בדקה מותרת בלא בדיקה מ"מ לכתחילה צריכה לבדוק בשעת הוסת כדי שתהא מותרת לאחר שעבר הוסת, אבל הט"ז חידש דוסת הגוף גרע משאר וסת שאינו קבוע כיון שדרך הטבע הוא באשה לפהק בשעת ראייתה או סמוך לו הוה ריעותא לפנינו ואסורה עד שתבדוק, והסד"ט ביאר דכל הטעם שהיא מותרת בוסת שאינו קבוע כשעבר הוסת ולא בדקה הוא משום דלא הרגישא אבל הכא הפיהוק היינו הרגשה דידה וכ"כ המעדני מלך. והפתח"ת לעיל (קפד', כא') הביא הט"ז וכן נקטו להלכה בששה"ל, וחוו"ש, ולבושי עז, וכ"פ הגרי"ב, וע' בבדה"ש שכתב דטוב להחמיר לבדוק גם כשעברה הוסת.

סעיף כב' - ע' בש"ך לעיל (סק"ס) שהביא ראייה מסעיף זה לשיטתו דעונ"ב הוא יום החודש, דאל"ה אמאי הוצרך לפרש דצריך לחוש להפלת ל' הלא בלא"ה צריכה לחוש משום עונ"ב, וע' מש"כ הסד"ט (סקכ"ח) בזה.

סעיף כג' - קבעה לג' מיני פיהוקים - ראיתי בשם השפע טהרה דאפשר לקבוע וסת להג' מיני פיהוקים שהזכיר המחבר לעיל (סעיף יט') כגון שפסטה זרעותיה וראתה פ"א, ופתחה פיה וראתה פ"א, והוציאה קול דרך הגרון וראתה פ"א, ולכאורה הוא תמונה דהגם דחוששין לכולם היינו רק משום דכולם מיחוש הגוף וכמוש"כ הרא"ש ואנן חיישנן לכל מיחוש הגוף לענין וסתות אבל בודאי אינם אותו וסת הגוף, וכ"מ שכתב בשו"ת בצל החכמה ובבדה"ש.

אכילת דברים חריפים - הרמ"א הביא ב' שיטות אם דינו כוסת הקפיצות או כוסת הגוף ונ"מ לענין אם נקבע בפני"ע או רק כוסת המורכב והוא לא הכריע. ולמעשה ע' בששה"ל (קמד') שכתב דכשיש שני י"א וליכא הכרעה יש להחמיר כב' הדעות (וכנראה דכן נקטו רוב הפוסקים, וכבר כתב התוה"ש כן [מג]) אבל הביא דמהגר"א משמע שנוטה להקל דאכילת דברים חריפים הוי כוסת הקפיצות שאינו נקבע לבדו רק בהרכב ימים.

צירוף ג' מיני דברים חריפים - הרמ"א לא הכריע אם ג' מינים מצטרפין אבל כיון שלא הביא שיטה אחרת הפשטות הוא דאמר"י דהם מצטרפין. אבל באכלה שום ג' פעמים כתב רעק"א דלא קבעה וסת אלא לשום, וכן באכלה שום ב' פעמים ובצל פעם א' לא קבעה כלל. ולכאורה צ"ב אמאי לא קבעה לאלו ב' המינים, דכל כמה שג' מינים אלו מצטרפים למה א"א לצרף ב' מהם יחד, וכנראה צ"ל דהג' מינים מצטרפים משום שמראים דכל דבר חריף גורם ראייה, וא"כ י"ל דאפשר לקבוע או למין א' או לכולם אבל א"א לקבוע למקצתם. אבל ע' בבדה"ש (ס"ק רמה') שר"ל דבאמת קבעה לב' מינים אלו (וע"ש בביאורים שהביא ראייה מהרא"ה בב"ק דבנגח שור פ"א וחמור ב' פעמים קבעה לב' מינים אלו). והחוו"ד (הו"ד בפתח"ת) כתב דהגם שאם אכלה שאר דברים חריפים ג"פ לא עקרה וסתה של השום בצל ופלפלין דכנראה הם פועלים באופן אחר משאר דברים חריפים ואין להביא ראייה מא' להשני, אפי"ה אם אכלה שום ג' פעמים ולא ראתה עקרה לה וסתה לגמרי מכל הדברים דכיון שנעקרה מין א' נתבטלה כל הוסת.

סעיף כד' - עונת וסת הגוף - אין האשה אסורה מחמת חשש וסת הגוף אלא בשעתה והיינו דאם רואה בתחילת הוסת אסורה כל משך זמן הפיהוקים וכד' אבל אם אינה רואה אלא בסופו אינה אסורה אלא בסופו, אבל באופן שנמשכת ראייתה גם אחר הוסת אסורה מתחלת הוסת עד סוף העונה. אבל צ"ב אמאי ככה"ג יותר חמור מאשה שרואה בסופה דהתם אינה אסורה אלא מסופו עד גמר הפיהוק, ולמה יגרע כשנמשכת וסתה עד אחר הפיהוקין דהתם לא רק שאסורה עד סוף העונה אבל אסורה גם מתחילת הפיהוק. וע' בחוו"ד (סקל"א) שביאר דהוי כוסת הימים דהוי כמוחזקת שביום שתפקק תראה משו"ה אסורה מתחילת הפיהוק דמאז נקרא יום שמפקקת. ובששה"ל ביאר יותר דכנראה הואיל והראיה אינה רק בתוך בפהוקים היה ראוי לאסור מתחילת היום אלא שאין יודעים באיזה יום תפקק ולכן אסורין מתחילת הזמן שאפשר לאסור והוא תחילת הפיהוק.

סעיף כה' - בוסת הגוף המורכב אם אסורה כל היום - פשטות משמעות המחבר הוא דאסורה כל עונת הוסת כמו וסת ימים גרידא, וצ"ב דלעיל (סעיף יט') הגם שהב"י צידד דצריכה לחוש לוסת הגוף בפני"ע ווסת הימים בפני"ע, אפי"ה פשטות משמעות המחבר וכן הוא כמעט להדיא בהרמ"א דאינה אסורה אלא כשיש שניהם ביחד דהיינו היום והוסת הגוף, ובאמת ע' בט"ז (סקל"ט) שביאר בדעת

הראב"ד [ויל"ע] אם התכוין לפרש כן בהמחבר ג"כ], דמשי"כ הכא דאסורה כל עונת הוסת ר"ל משעת הוסת עד סוף העונה. אבל ע' בנקה"כ ועוד האחרונים שחלקו עליו. וע' בחו"ד שפי' דמשי"כ הרמ"א לעיל דאין חוששין אלא לשניהם ביחד ר"ל דא"צ לחוש להוסת הגוף בלי היום אבל בודאי צריכה לחוש לוֹסֶת היום בלי וסֶת הגוף. (וע"ש בנקה"כ שפי' בע"א וע' בחו"ד מה שהקשה עליו). ולהלכה, רוב הפוסקים החמירו בזה (וכנראה דהטעם הוא כמוש"כ הגר"ז שמה יארכו המקרים בשעת תשיש ותרעה מיד) אבל ע' בששה"ל שהוסיף דיש מקום גדול להקל בעונת האו"ז.

סעיף כו' - עקירת וסֶת הגוף ע"י וסֶת הגוף אחר - ע' מה שהסתפק הערוה"ש (סה') לענין עקירת הוסת. וע"ע בששה"ל (קמור') שכתב דכמו"כ יש להסתפק כשראתה אח"כ ג"פ במיחוש אחרת מהך שקבעה אם הוי עקירה כיון דכל סימן הוא סוג אחר או דאינה עקירה דהרי אפשר שיהיה לה שתי וסֶתות הגוף כמו שיש שני וסֶת החדש. (ולכאורה הוא דומה לאשה שראתה כל חודש ברי"ח אבל בחודש רביעי, שביעי, ויב' ראתה באמצע החודש ע"י פיהוקים דלכאוי קבעה וסֶת גם לרי"ח וגם לכל פעם שתפקה).

סעיף כז' - סיכום השיטות - כתב החכ"א "ולפי שדן זה אינו מצוי בינו לא אאריך בזה והרצוה לעמוד על דיניה יעיין בס' קפטי' סעיף כ"ז". אבל נשתדל לכה"פ לסכם את שיטת האחרונים בדן זה. בגמ' איתא (י:) דקטנה שלא הגיע זמנה לראות נחשבת מסולקת דמים ואינה חוששת לראיותיה הראשונות אבל אם תראה ג' ראיות חוששת (ומטמאה מעלי"ע) דאז נעשית לבת דמים. אבל כיון שבעצם אינה ראויה לדמים עדיין דינה שונה מכל אשה שהגיע זמנה, והיינו לענין שאם תפליג תשעים יום היא חוזרת לקדמותה ונחשבת מסולקת דמים ואינה צריכה לחוש לראיה שתרעה אח"כ עד שתקבע לרואה עוד פעם. והנה הב"י ביאר בדעת הרשב"א דכל כמה שעברו צ' יום אינה חוששת עד שתראה ג' ראיות שעל ידיהן קובעין וסֶת, דהיינו באותו יום החדש, או לענין הפלגות היא צריכה עוד ג' ראיות [אחר הראיה שבסוף צ'] שבין הכל יהיה ד' ראיות וג' הפלגות שוות. וכן אם הפליגה צ' פעמים אינה חוששת עד שתראה עוד ג"פ אחר יום צ' השני שע"י יהיה לה וסֶת קבוע להפלגות. אבל הט"ז תמה עליו דודאי א"כ אלא כשראתה אחר צ' יום אם תראה עוד ב' פעמים נתחזקה כרואה וחוששת ואפי' אם בפעם השניה ראתה ג"כ אחר צ' יום, גם בזה א"צ אלא עוד ראיה א' אח"כ שבשה"כ יוצא שראתה ג' פעמים אחר שהפליגה צ' יום וחזרה לקדמותה ודינה כרואה. וע' בנקה"כ שהסכים לביאורו בהרשב"א דה"נ חוזרת לקדמותה בכל ג' ראיות שתרעה אבל רק לענין להחזיקה כרואה שמטמאה מעלי"ע, אבל אינה חוששת להן לענין וסֶתות א"כ קבעה וסֶת דהלא קטנה וזקנה אינן חוששין לוֹסֶת שאינו קבוע.

סעיף כח' - דם חימוד - הגם שקטנה וזקנה אינן חוששין לוֹסֶת שאי"ק אבל לדם חימוד חוששין כמו שראינו בס' קצנ'.
סעיף כט' - אימא - ע' בפוסקים שכתבו דכן קראו לזקנה בלשון הש"ס, והוא כמו שקוראין היום אשה מבוגרת "סבתא" וביאור הרמ"א דשיעור זה אינו תלוי בה אלא אפי' אינם קורין לה ואדרבה היא מקפדת כשקוראין לה מ"מ תליא בשיעור זקנה שדרך העולם לקרוא לה סבתא ואינה חוששת וכדהביאו מהירושלמי (ובכלל יש נשים שאפי' הן 55 נראות 40 ויש שאפי' בגיל 40 נראות כבנות 55). וע' בחו"ש שכתב דאין הכוונה שנכדיה קוראין לה סבתא (ולפעמים היא סבתא לפני שהיא בת ארבעים) אלא ששאר אנשים בשוק קוראין לה כן.

שיעור זקנה - ע' בששה"ל דלמעשה אין אנו בקיאים היום לקבוע שיעור זה ויש שהן מסולקות בגיל 45 ויש שאינן מסולקות על גיל 55 ולא כבזמן הש"ס שהוא גיל 60. וכתב דבדרי"כ אין הסילוק בא בב"א אלא מתחילה רואה כל ב' חדשים ואח"כ כל ג' חדשים ואח"כ לוי' חדשים עד שפוסק לגמרי וכשרואה אצלה תופעה זו מסתמא זהו סילוק הדמים. אבל ודאי בגיל 65-60 אפשר לדון דנחשבת זקנה (ויש שסמכו עמש"כ בפרקי אבות דבן ששים לזקנה).

סעיף לא' - קביעת וסֶת בימי נדה וזיבה - הש"ך חידש דאין קובעין וסֶת בימים אלו אלא לחומרא אבל אם ע"י יעקר וסֶת קבוע של שאר ימים אין הקביעות וסֶת שבימי נדה וזיבה עוקרין הוסת הראשון. וע' בתוה"ש [כז'] שהעיר דא"כ מה הועילו החכמים בתקנתן שלא חלקו בין נדות וזיבות משום שאין אנו בקיאים בזה, הלא עדיין הן צריכות לחשבן הימים כדי לדעת שאם תקבע וסֶת בימים אלו שאינו וסֶת אלא לחומרא, ועוד העיר דאם כהש"ך איך לא הזכירו המחבר והרמ"א דין זה כלל ובפשטות הוא משום דאינו נוהג בזה"ז. וע' בששה"ל שביאר טעם הדבר משום דוסֶתות אינו אלא דרבנן ובעיקירתן אינו עובר על דברי תורה וממילא הם אמרו והם אמרו שמפני תיקון העולם אין לחשבן הימי נדה וזיבה כלל ואפילו אם ע"י כן יבאו לעקור וסֶתות שלא כדין.

קביעת וסֶת בימי ראיתיה - לכאורה את"ל דקובעין וסֶת בימי נדה, נמצא דאשה שראתה והפסיקה וחזרה וראתה יכולה לקבוע לב' ימים באותו חודש, ובאמת ראינו שכ"פ החו"ד ראינו שפי' (הו"ד) בפתח"ת שם אות יב' דביאר דהא דכתב המחבר דתמיד אזלינן בתר התחלת הוסת היינו בשופעת או מזלפת דודאי ראייה א' היא אבל בפוסקת אפשר לקבוע גם לימים שבתוך וסֶתה כגון שג' פעמים ראתה ברי"ח ופוסקת ורואה שוב בג' בחודש שצריכה לחוש לעונת הוסת ברי"ח ובג' לחודש. ויל"ע איך קי"ל למעשה דהלא רוב נשים אינן שופעות כל היום ומסתמא הרבה אינן מזלפות ג"כ אלא רואות ופוסקות וחוזרות ורואות עוד מעט וכן הלאה. וראיתי בחוט שני (סי' קפד') שכתב דלא שמענו מי שחושש לזה, אבל הוסיף דאם ידוע לה בודאי שפסקה והיינו שבדקה עצמה וידעת שאינה רואה מעלי"ע אז הרי היא חוששת לשניהם ואמרי' שפסק הוסת הראשון והתחיל הוסת השני. אבל זה כמעט אינו נמצא דאין הנשים בודקות עצמן אחר התחלת וסֶתן עד לאחר שעברו ה' ימים, ואינו נוגע אא"כ הפסיקה בטוהרה וביום ב' לז"נ חזרה לראות (לא רק שיש לה בדיקה טמאה אלא שיש לה ראייה ממש) דאולי בכה"ג חוששת לעוד וסֶת.

סעיף לב' - קביעת וסֶת בתוך וסֶת - המחבר כתב דין זה באופן שכבר קבעה הוסת הראשון לפני שהתחילה לחשוש להוסת השני, ויל"ע מה דינה אם מתחילה ראתה בכל חודש בא' לחודש ובכ' לחודש, האם אפי' אחר שנקבע וסֶת של א' לחודש עדיין צריכה לחוש לכ' לחודש. והנה החו"ד לעיל בסעיף ג' (סקט"ו) כנראה ס"ל דגם בכה"ג חוששת לוֹסֶת השני, דע"ש שהוכיח מראתה בא', א', כה', א', דקבעה לרי"ח וגם חוששת לכה', דרך וסֶת החודש ווסֶת הפלגות א"א לקבוע ביחד כיון דשניהם סתרי אהדדי, אבל ב' וסֶתות דימי החודש אפשר לקבוע ביחד. אבל ע"ש במקור מים חיים שהשיג עליו דהלא הפרישה ובי"ח כתבו דהא דחוששת לכה' הגם שקבעה וסֶת לא' הוא משום דראית א' השלישית הייתה ממעיין פתוח ויתכן דעיקר הראיה הייתה בכה' (ויתכן שלא קבעה וסֶת לא' כלל) אבל בלא"ה אה"נ כל כמה שקבעה וסֶת אחד שוב אינה חוששת לוֹסֶת אחר (וכל כמה שלא קבעה וסֶת א' בודאי חוששת לשני הימים כוסת שאינו קבוע), וביאר דהא דקובעין וסֶת בתוך וסֶת בסעיף לב' איירי בכבר קבעה וסֶת א' לפני שראתה ביום אחר דהלא קתני במתני' (סג:) דהייתה למודה לראות ביום טו' ושינתה לכ' עולשת לשניהם, וה"נ חוששת להשני וכן להראשון כיון שלא נקרה עדיין ע"ש.

קביעת וסת ממעיין פתוח - הנה הטור הביא מה דאיתא בגמ' (לט): דבראיתא בא', א', כה', א', קבעה וסת ממעיין פתוח, ופרש"י דמעיין פתוח היינו או שראתה עוד פעם באמצע הז' ימי נדה, או שהייתה רואה כל הימים מכה' עד א' לחודש, ואפ"ה שדין הראיה שלישית אחר ב' הראיות הראשונות ואמר"י דקבעה וסת לחומרא (דעדיין צריכה לחוש לכה' ג"כ וכנ"ל), והגם שהמחבר לא הביא דין זה אבל הנוש"כ הביאוהו (ט"ז סק"י"ח, נקה"כ, חו"ד, סד"ט) ולפי"ז אשה שראתה למשל בכח', כח', ובפעם הבא ראתה בכז' ונמשך ראייתה עד כח' בכח"ג קבעה וסת לחומרא, ועדיין צריכה לחוש לכז' ג"כ (וקביעת וסת ממעיין פתוח אינו אלא כשהראיה השלישית בלבד הייתה ממעיין פתוח ולא כשהראיה ראשונה או שניה היו ממעיין פתוח). וע' בחו"ד (סק"י"ח) שכתב שגם בהפלגות יכולה לקבוע וסת ממעיין פתוח, אבל ראיתי בשם הגר"ב (146) דלא קי"ל כהחוו"ד בזה דאמר"י דמיד כשראתה מתחילה הפלגה חדשה ונמצא שאפי' נמשך ראייתה לכמה ימים עדיין לא הגיעה להפלגה הראשונה. ולענין קביעת וסת בימי השבוע ממעיין פתוח, דהיינו אשה שראתה הפלגה של 29 (דש לה ב' ראיות באותו יום השבוע) ואח"כ ראתה הפלגה של 27, 28 וכדומה ונמשך ראייתה לאותו יום השבוע, בששה"ל החמיר אבל הלבושי עז הביא מהגר"ש"א זצ"ל דבוסת דלא שכיח אין קובעין וסת ממעיין פתוח, וכנראה דכן עמא דבר דלא שמעתי מי שלמד דין זה לפני החתונה.

ראיה ממעיין פתוח - ובענין הנ"ל נחלקו הפוסקים באשה שראתה בכח' ניסן ובאייר ראתה בכז' ונמשך ראייתה עד כח' דהגם דקי"ל דתמיד אזלינן בתר התחלת הוסת אבל סו"ס א"ל דנעקר הוסת של כח', דהלא לא עבר יום זה בלי ראיה, וכן פסק האגר"מ (ח"א, קכב). וכן מלמדין בליקווד) וכ"פ הגר"ב, ולפי"ז יתכן שאשה תצטרך לחשוש לכמה ימים כל חדש אבל למעשה אינו חומרא כ"כ גדולה כיון שבמצאות אינו מצוי כ"כ שתצטרך לחוש לזה, והיינו משום שאם בד"כ יש לה הפלגה יותר מל' יום א"כ תמיד עוברת היום החודש של החודש שעבר, ואם בד"כ יש לה הפלגה קצרה מל' יום א"כ מסתבר דלא יגיע לימי החודש של הוסת שעבר אלו לפני שתגיע וסתה, אבל אה"נ דבר זה יהיה נוגע כשהיא מעוברת דאז היא עוברת כל הימי החודש בכל החדשים שעברו, אבל יל"ע אם היא צריכה לחוש לימים אלו, דאם יודעת שהיא מעוברת אולי יש לסמוך על האגר"מ דנחשבת כמסולקת (ע' בסמוך) ולא לחשוש לחומרא זו.

סעיף לג' - מעוברת - כבר ביארנו בס"י קפד' דנחלקו הפוסקים בזה"ז מתי נחשבת מסולקת דהאגר"מ הקיל בזה אבל רוב פוסקים (בא"י) החמירו בזה, ולהלכה אין נ"מ א"כ יש לה וס"ק לימי החודש או שידעת שהיא מעוברת לפני שהגיע יום וסתה.

מינקת - גם בזה נחלקו הפוסקים לענין מעוברת בזה"ז שבד"כ אינה מסולקת לכד' חודש, וכנראה דחוששין לחומרא, וע' מש"ב לעיל בס"י קפד'.

סעיף לד' - אחר ימי עיבור והנקה - בד"כ אין הדין הזה נוגע כ"כ כיון שרוב נשים יש להן רק וסת שאינו קבוע וכבר כתב הנוב"י (מו"ד בפתחי תשובה) דאחר ימי העיבור והנקה א"צ לחוש לוסת שאי"ק, וא"כ אין לה למה לחוש עד שתראה פ"א, ובלא"ה רוב רובן של נשים רואות בתוך כד' חדש וכתבו הפוסקים דחוששין לראיות אלו ג"כ וכנ"ל.

וסת שנקבע ע"י כדורים - בקבעה וסת ע"י כדורים נחלקו בפוסקים אם עדיין צריכה לחוש לוסת זו אחר שהפסיקה מליטלן, דאולי דינה כמעוברת שאחר ימי העיבור והנקה אינה חוששת לוסת שקבעה בתוך הזמן שהייתה מסולקת, ויש שהורו לחוש פ"א, ויש שהורו שאפי' פ"א אינה צריכה, וכן לענין וסת שאי"ק נחלקו. וגם דנו לענין וסת שהייתה לה לפני נטילת הכורים אם חוזרת אחר שהפסיקה, ותש"ח בכל זה (וגם לענין אם היא צריכה לחוש לוסתות כלל בשעת נטילת הכדורים).

[מינקת שנתעברה - ע' בשו"ת אור שמח שנשאל אם מינקת שנתעברה צריכה לטבול דהלא קי"ל דאין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה וא"כ בודאי ראתה באיזשהו שלב, וע"ש שכתב דלפי ת"י אחד בתוס' (ט): נראה דיש לה לטבול דהלא על הרוב אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה וא"כ ודאי ראתה. אבל מעולם לא שמענו שכך נוהגים וכן כתבו כמה מגדולי הפוסקים דודאי א"צ לטבול. וע"ע מש"כ בזה המגיה להרשב"א (בסוף הספר סי' ט').]

סימן קצ' (דיני כתמים)

סעיף א' - הרגישה ובדקה ולא מצאה כלום - הקשה התורה"ד דמאי קאמר הגמ' "אי דארגשה לאח"ז אמאי פטורים מן הקרבן", אולי דהרגישה ולא יצא דם ורק אח"כ יצא הדם בלא הרגשה ומספק א"א לחייבם קרבן, ומוזה הוכיח דע"כ הרגשה עצמה סברא דאורייתא היא שראתה ומחמתה אפשר לחייבם קרבן, והוסיף דכיון שהרגשה סברא דאורייתא היא ממילא כמו למ"ד וסתות דאורייתא (הגם דאגן לא קי"ל הכי) אם בדקה ולא מצאה כלום אפ"ה טמאה ה"ה בהרגישה ובדקה ולא מצאה כלום דטמאה דאמר"י דנתקנה הדם או נימוק (והא דלא אמר"י דאולי ראתה מראה טהורה ונתקנה או נימוק לכאורה משום דספק דאורייתא היא, אבל ע' בחו"ד סו"ס קצ' שכ' דרוב פתיחת המקור דנשים למראות טמאות הן). והנה תמהו הרדב"ז וד"מ (סי' קפח') "דבגמ' לא קאמר דהרגשה דאורייתא אלא במצאה כתם עם הרגשה או שמצאה דם במ"ר אבל בלא"ה לא משמע שם דטמא". ובאמת מה"ט פליג הרדב"ז (כמוש"כ הפתח"ת) דא"צ לחשוש להדין של התורה"ד, וכ"כ בשאלת יעב"ץ דהמקיל לא הפסיד, וכן משמע מהב"י שכ' (שם) "ונ"ל דחומרות יתירות הם ולית דחש להו", והד"מ כ' "ולא ראיתי לא מן הפוסקים שכתבו לטמאותה בהרגשה בלא ראיה כלל ולכן דבריו צ"ע". אבל למעשה הביאו המחבר והרמ"א להלכה (קפח', א') וכן נקטו הפוסקים כוותיהו. אבל בדקה מיד תוך שיעור וסת ולא מצאה כלום נחלקו הכו"פ וחו"ד אם טהורה גם לתורה"ד ומשמעות רוב הפוסקים דלא כהחוו"ד דס"ל דבעינן בדיקה תוך שיעור וסת וגם שתמצאה מראות טהורות.

בדקה ומצאה מראה טהורה - בכח"ג יכולה לתלות ההרגשה במראה הטהורה, אבל נסתקפו הפוסקים בבי' דברים. א) מהו מראה טהורה לעני"ז שהרי תמיד מצויה ליחה בפרוזדור ותראה מראה טהור וכמו שהעיר החת"ס (סי' קסח'). וכתבו הפוסקים דצריך שיהיה קצת סמיכות למראה הטהורה וכ"כ בששה"ל, והוסיף דרך כשיודעת בודאי שהוא מן הפרוזדור אין להקל. ב) עד כמה היא יכולה לתלות המראה טהורה בההרגשה שלפני כן (סד"ט סק"ד), ולמשל אם הרגישה בבוקר ולא בדקה עד אחר הצהריים ומצאה מראה טהורה האם יכולה לתלות ולומר שהמראה הזה הגיע מהרגשת הבוקר, או דנימא דכבר נתקנה הדם ומראה טהורה זו הגיע רק

אח"כ. ולהלכה כ' הצ"צ דיכולה לתלות עד ג' רגעים, ובששה"ל כ' עד חצי שעה, ובערוה"ש (סח') כתב עד מעת לעת דאפ"ל דכותלי בית הרחם העמידה, והעיר הלבושי עז דלא נתברר מהיכן נקטו להני שיעורים.

הרגישה זיעזוע או זד"ל ובדקה ולא מצאה כלום - כל הנ"ל איירי בהרגישה שנפתח מקורה, אבל בהרגשת נזדעזע אבריה כבר כתב החכ"א דבבדקה ולא מצאה כלום תולין הזיעזוע בשאר מקרים, וכן לענין זיבת דבר לח כתב החת"ס (סי' קנ') דאפילו יהיבנא לנוב"י דזד"ל נחשב כהרגשה ובראתה דם ע"י הרגשת זד"ל חייבים עליה כרת, אבל בלא מצאה דם אין בכח הרגשה זו להוציאה מחזקת טהרה שלה כיון דהרגשה זו רגילה לבוא מחמת שאר הפרשות טהורות ג"כ, וכ"כ הסד"ט (סק"ג סוד"ה בשו"ת), ולכאורה זהו הביאור במש"כ החכ"א הנ"ל ג"כ דבנזדעזע אבריה ובדקה ולא במצא כלום דטהורה (אבל צב"ק דהחת"ס עצמו כתב דבנזדעזע אבריה ולא מצאה כלום דטמאה). אבל ע"ש בחכ"א (ג') שכי' נשים שרגיל בהם ליחה לבנה ומוחזקת בזה אפילו הרגישה זד"ל ולא בדקה טהורה כיון שמוחזקת ורגילה בכך תלין במצו"י ומשמע דרך במוחזקות לראות מראות טהורות אין מטמאין אותה אחר הרגשת זד"ל אבל בלא"ה לא, ועוד משמע דאם בדקה ולא מצאה כלום דבזה א"א לה לתלות ההרגשה במראות טהורות דאח"כ היא טמאה גם לאחר הרגשת זד"ל ודלא כחת"ס הנ"ל (ואולי אפ"ל דשאנ"ה ד"ל דמה שנאבדה היה מראה טהורה כיון שהיא רגילה במראות טהורות).

להלכה: ל"מ הכרעה ברורה לענין נזעזע אבריה חוץ מבלבושי עז (עמ' ד) שכי' דק"ל כהחכ"א. ולענין זד"ל האגר"מ (ח"ד, יז', ח') החמיר בבדקה רק לאחר"ז דטמאה, אבל הכרעת רוב הפוסקים (ששבה"ל עמ' קנח', בדה"ש, לבושי עז וכו') דהגם שחייבת לבדוק אבל בלא מצאה דם טהורה, ונחלקו הפוסקים אם חייבת לבדוק בעומק או דאפי' קינוח או בדיקת בגדיה מועיל ג"כ כשמצאה מראה טהורה. ולכא' ד"ז תלוי במה שחקר הגרעק"א בדעת התרוה"ד אם צריך בירור שלא ראתה דם או דסגי במצאה משהו שמחמתה יכולין לתלות הרגשתה (ונ"מ בנאבדה חצי העד ומצאה מראה טהורה על החצי השני, ע' פתח"ת) וממילא במצאה על בגדיה יש לה תלייה להרגשתה אבל עדיין חסר הבירור שלא ראתה דם, והגר"ב ס"ל דבדיקת בגדיה מועלת ג"כ. וכן בלא יכול לבדוק תוך חצי שעה תו א"צ לבדוק ולא עוד אלא אפי' מצאה דם על בגדיה תלין שהגיע אח"כ. אבל באשה הרגילה לראות מראות טהורות נקטו הפוסקים דא"צ אפי' לבדוק כשמרגשת זד"ל, וממילא יש לה לאשה לבדוק ג' פעמים אחר הרגשת זד"ל, ואם מוצאת מראות טהורות תו א"צ לחשוש להרגשה זו, ובאגר"מ (ח"ד, יז', ט') כ' דחייבת לבדוק עצמה ג' פעמים בכל מצב שאפשר, ובששה"ל כתב (שם) דרך אינו מועיל לז' נקיים, אבל החוט שני (עמ' קמג') הביא מהחזו"א דמועיל אפי' לענין ז' נקיים, וכ"כ הלבושי עז (עמ' ו) מהגר"ש"א זצ"ל וכנ"ל דכן נוהגים להקל למעשה ומועיל אפי' למסולקת דמים. (אבל ביום הוסת משמע דתבדוק).

מסולקת דמים לענין דינא דתרוה"ד - לדעת התרוה"ש סד"ט וחכ"א אם בדקה ולא מצאה כלום טהורה, אבל ברעק"א מבואר דלא ס"ל הכי, וכנ"ל לענין הרגשת פתיחת המקור אבל לענין זד"ל הביא הבדה"ש מהבית שלמה להחמיר אם לא שרגילה במראות טהורות, וכנ"ל.

[נ'] בחוט שני שכי' יונה דרך האשה שבהתעוררות לתשמיש מתרבה הליחות באו"מ ומחמת זה יש לפעמים פליטות וא"צ לחוש כלל בזה משום הרגשת זד"ל אף לחכ"א ואין היא צריכה בדיקה כיון שהדבר ידוע שהן פליטות טהורות וכו"ו ע"ש].

כתמים בבגדי האיש - הפתח"ת הביא משו"ת פנ"מ דליכא דין כתמים בבגדי האיש, והק' עליו מתוספתא מפורשת דקתני דיש דין כתמים בבגדי כל אדם, ועוד צ"ב דמהו הסברא לחלק בין בגדיה לבגדי בעלה, ובהדיא איתא בגמ' (נח.) דלא רק על בגדיה גזרו כתמים דגם בדקה קרקע עולם א"ל הוי דבר שאמק"ט הייתה טמאה וכן על משתייתא טמאה, וע' בחוט שני שביאר דע"ש בשו"ת הפנ"מ דהנידון היה במי שמצא כתמים על הבגדים אחר תשמיש, וע"ז השיב דאם הנידון היה בבגד שהשתמש בו לקינוח אז היא טמאה אבל אם רק מצא על בגדיו כתם אז היא טהורה דבכה"ג לא גזרו [דאין מחזקין טומאה ממל"מ].

סעיף ב' - הוחזקה רואה - ע' בששה"ל דמסתמית לשון המחבר משמע דסגי במה שיש לה חזקת רואה ואינה צריכה וסת קבוע כדי לחשוש לכתמים, ודלא כנקוה"כ בסי' קפ"ט דס"ל דגם בזה בעינן וסת קבוע.

ודאי מגופה - נחלקו בזה הפוסקים, וכתב החו"ד דבדאי בכה"ג טמאה היא כיון דל"ל במה לתלות, וע' ברעק"א (סי' סב) שתמה על הש"ך דמה שמטהרין כתמיה הוא משום דלא הרגישה ואין אפשר לסמוך על הקטנה שלא הרגישה (וע' מש"כ בששה"ל בביאור דעת הש"ך).

זקנה - ע' בפתחי תשובה לקמן (קצא', אות ב') שהביא מהשו"ת בפנים מאירות דגם זקנה אין לה כתמים, אבל תמה עליו דמנין לו ד"ז וכ"כ הפוסקים דודאי טמאה משום כתם.

סעיף ה' - שיעור הגריס - הפתח"ת הביא מהיראים שאין לתלות אלא כפי מציאות הדם שבזמניו, וכתב הלוי"ש דבעל נפש יחמיר, אבל מבואר במעיל צדקה דתלין במאכולת שבזמן חז"ל וע"ש שציר בספרו שיעור גריס והחת"ס טרח טירחות רבות לברר השיעור וכתב למעשה כהמעיל צדקה וכן נקטו הפוסקים להלכה ונתנו שיעורים בין 18-20 מ"מ, והאגר"מ (ח"ג, נו) כ' דהוא כעין שיעור פעני, ופה בארץ בדרכי מודדים באסימון או במטבע של חמש אגורות.

שחור פחות מכגריס - הגרעק"א הביא בשם הראב"ד דבכה"ג טמאה דא"א לתלות במאכולת, אבל במעיל צדקה כתב דבכה"ג טהורה דעל פחות מכגריס לא גזרו חז"ל כלל (ומה"ט אפי' יצאה ודאי מגופה טהורה בפחות מכגריס) והסד"ט פסק כהראב"ד דטמאה אם לא שיש פרעושים שדמיהן שחור, ולהלכה כתבו כמה פסוקים להחמיר (במקום שאין פרעושים מצוים) כשנראה כדם אבל בדרכי הכתמים השחורים אינם כתמים כלל אלא צבע וכדו' ועוד דבבדיקת כתמים אלו במים רובם נראים אדום וא"כ דינם כאדום דאפשר לתלות (ששבה"ל קסד', וחוי"ש קנא') והגר"ב (172) ס"ל דיש להקל, דעל אף שמחמירין בהספרים אבל לא שמענו שהחמירו למעשה.

דם שנצרך ועב - כתב הסד"ט (קצ', סקס"א) דבדרכי דנים על הכתם כמו שבא לפניו ואין חוששין אולי יתפשט אח"כ (ע"י זיעה) או שכבר נתפשט, ו"מיהו י"ל דהכל לפי ראות עיני המורה אם הדם צבור ונקוה במק"א הרבה דדיינין ליה כאלו נתפשט והיה בו כגריס ועוד טמאה וכו"פ החו"ש (קנ'). ולכא' כ"ז א"ש את"ל דטמאו כתמים הפחותים מכגריס כשידוע שלא הגיע ממאכולת אבל את"ל כמעיל צדקה דלא גזרו אלא על כתמים יותר מכגריס, א"כ לכא' בכה"ג טהורה ג"כ הגם שבמציאות יש יותר דם משאפשר שיגיע ממאכולת (וכן משמע מסדר דבריו של הסד"ט שם שאחר שחלק על המע"צ כתב מיהו יל"ע וכו'), והגם דיש לחלק אבל כן ראיתי בלבושי עז ג"כ שתלה נידון זה במח' הנ"ל ופסק למעשה להקל והגר"ב (174) ס"ל דאין לטמאה א"כ הוא עב מאד וד"ז אינו שכיח

(אא"כ נתיב הכתם וחזר הדם ונטף באותו מקום - ויל"ע אמאי בכה"ג אין על הבגד דין צבעונים כיון שכבר נצבע ע"י הדם הראשון, אי לאו דהכל הולך אחר שעת מציאת הכתם).

סעיף ו' - כתם הנמצא על בשרה - לפי כללי המחבר דבסתם וי"א קי"ל כהסתם א"כ נמצא דפסק דלא כהרמב"ם ודין כתם שבבשרה דאינו מטמא אלא בכגריס ועוד כמו כתם שבחלוקה, אבל הש"ך החמיר כהרמב"ם וכן הביא הפתח"ת מהר"א ברודא וכ"פ הערוה"ש (ל') למעשה, והוסיף "לבד זה אינו מבין וכו' בכתם שעל בשרה הלא יראה החכם בבשרה ובע"כ שהיא בעצמה צריכה לשער וכו' היכן מצינו שנתנו כחמים כח לאשה לשער בשיעורים", אבל כתב הב"ח, וסד"ט, וחכ"א וכן מבואר בתוה"ש, ודגמ"ר דלא קי"ל כהרמב"ם. ולמעשה כ' בששה"ל דמהנסיין נראה דיש להחמיר בכתם בבשרה וכו' ונתקבל לחוש לרמב"ם ולהחמיר במשהו, אבל על ידיה הלא כתב הסד"ט דאפי' להחוששין כהרמב"ם לא מחמירין בידיים במשהו. אבל האגר"מ (ח"ד יז' ז') והחו"ש פסקו להקל גם על בשרה, וכנ"ל דכן נוהגים הפוסקים למעשה וכ"פ הגר"יב (173), ובלבושי עז' כ' דהגם שהשה"ל החמיר, כבר נתפשטה ההוראה בישראל להקל. ואם א"י לשער הכתם בעצמה אפשר לציירו על נייר או להורידו ע"י סלוטייפ.

סעיף ז' - הרגה פשפש - וכתבו הפוסקים דהגם שתורמוס הוא יותר גדול (יותר מפי שתיים) של גריס, אפי"ה אם הרגה פשפש אין לשער אלא כשיעור הרחש שבזמנינו דכל כמה שאין הפשפש מצוי אינו בגדר "לא גזרו" וממילא לעולם נותנים רק עד מאכולת אם לא שאפשר לשער שהיה בו יותר מזה (בדה"ש סקעי"ד, ששב"ל קס"ו). אבל סעיף זה נוגע בהרגה פשפש ומצאה כב' גריסים, אם אפשר לתלות הגריס הראשון בפשפש שהרגה והגריס השני במאכולת, ונח' בזה האחרונים והחו"ד החמיר והסד"ט צידד להקל והביאו הפתח"ת (וע' בבדה"ש ביאורים ד"ה כתורמוס דנ"י להחמיר בזה) ותש"ח.

סעיף ח' - טיפין טיפין על חלוקה ובשרה - משמעות המחבר דס"ל להלכה דאין טיפין מצטרפין אפילו על בשרה דהלא הביא דעת המחמיר בזה רק כ"א, אבל ע' בסד"ט שכתב "אף שכ"כ בשם י"א אבל כן הוא לדעת רוב פוסקים וכ"כ הרמב"ן בהל' וכן דעת הראב"ד ורובתנינו הצרפתים והרא"ה והטור וכ"פ הרשב"א" והכי נקטו הפוסקים למעשה. אבל יל"ע בנמצא א' על ירכה וא' על רגל השני, ומשמעות החו"ד בחידושים דאפי' בכה"ג מצטרפין וכ"כ בשו"ת טוב טעם ודעת להגר"ש קלוגר (ג', רס"ג) ובחקר הלכה מקיל וכ' בששה"ל דלצורך אפשר להקל. (ויל"ע אם הפוסקים הנ"ל חמירו באופן שא"א ששני הכתמים הגיעו ביחד מאו"מ (כגון במצאה חד על ירכה וחד על תחתית עקבה, שא"א לבוא לשם אלא בישבה כדרך הישמעאלים).

כתם הנמצא על קמט בבגד - הפתח"ת הביא מהחכ"א להקל בכה"ג כיון שיש אויר בין הקמטים ואפי' בקמט התפור צידד להקל (אבל רק כשיש אויר ביניהם וכ"פ החו"ש למעשה כהחכ"א), וצ"ב סברתו דהלא למעשה עכשו הכל נראה ככתם א' ורק כשיתפשטו יהיה נראה כב' כתמים ובאמת ע' בערוה"ש (לח') שכתב דלענ"ד דאין להקל בזה. וד"ז נוגע מאד בלבנים של אשה שהרבה פעמים הם מתכווצים כשהיא לובשת אותם ואח"כ כשהיא פושטתן נראים כשתיים ובשה"ל (קס"ז) החמיר בבגד הסמוך לגופה ע"ש וכמדומני דנוהגים לטמאה באופן שנראה בבירות לעין המורה ככתם א' (וע' מרא"כ).

ב' כתמים הנוגעים זב"ז - (אפי' ע"י חוט דק וניכר שהם טיפים טיפים בפני"ע, נסתפק הצ"צ (סי' קמ"ד). וכתבו הפוסקים דמצטרפין יחד (חו"ש, ובשה"ל קס"ז ע"ש) והגר"יב (183) ס"ל דאם יש ב' מראות מבי' זמנים ורק במקרה יש מראה טהורה שמחבר ב' הכתמים אין לצרף המראות הטמאות, אבל בב' מראות טמאות הנוגעים זב"ז קשה להקל אם לא שידוע שהוא מבי' זמנים (לכאורה משום דבכה"ג כבר נטהר הראשון כשראתה אותו ואז אין השני מצטרף).

סעיף ט' - היוצא מהש"ך (וכמוש"כ הסד"ט) דסעיף זה אתיא אליבא דכו"ע, דלהרשב"א איירי סעיף זה בכתמים יותר מכגריס, ולהרמב"ם הסעיף איירי אפילו בכתמים הפחותים מכגריס, והנידון אליבא דשניהם הוא אם אמרי' דצורתן מוכיחות עליהן שאין הכתמים אלו מגופה. ולהלכה החמיר המחבר דכל על גופה טמא.

סעיף י' - דבר שאינו מקב"ט - לא גזרו כתמים על דבר שאמק"ט וממילא במצאה על הקרקע או המחובר לקרקע כגון על האסלה, טהור (ובמצאה בתוך המים ע' סי' קצ"א). ודב"ז נוגע מאד בכתמים הנמצאים על נייר טואלט וכן על יפדים'. ולענין נייר טואלט האגר"מ הקיל (יו"ד ח"ד, יז', יד) דאפילו את"ל כהחכ"א דנייר שלנו מקב"ט אבל מסתמא יודה בנייך דק שלנו שהרי לא נעשה, ואינו ראוי, לתשמיש המתקיים וכן נוהגים להקל בארה"ב, אבל בא"י יש מחמירין בזה להחשיבו כדבר המקב"ט, ויש שעוד חוששין מטי"א בקינוח כמוש"כ הפתח"ת מהסד"ט דאם כלי שאמק"ט מונח על כלי המקב"ט ג"כ טמאה האשה דהא סו"ס נטמא כלי א' ושייך לגזור נמי על האשה, והגם שהק' המנ"ח דל"מ טומאת משא בכלים לרוב ראשונים, אבל נמצא לפי יסודו של הסד"ט, דבנייר טואלט המונח על יד אשה המקבלת טומאה יש לטמאותה כנ"ל, ובאגר"מ (ד', יז', טו') כ' דגם הסד"ט איירי רק באופן שנטמאה הכלי או האשה שעליו מונח הדבר שאמק"ט משא"כ בזמנינו שאין הנשים משמרות טהרות, וכנ"ל שרוב פוסקים לא החמירו כוותיה (אבל ע' בחו"ש שהחמיר, וממילא החמיר בכל קינוח ופד שהרי היא נושאת אותו). אבל אפי' בלא"ה יש שהחמירו בקינוח בנייר שלנו כדאמרו בשם הגר"ש"א זצ"ל דיש להחמיר כיון שהורידה הדם מעל בשרה המקבלת טומאה. ולמעשה כנ"ל דרוב הפוסקים אינם מטמאים דם הנמצא על קינוח. וכתבו הפוסקים ג"כ שא"צ להסתכל בקינוחים אבל אם הסתכלה ונתעורר ספק אז אסורה עד שתברר הספק.

ולענין כתמים הנמצאים על "פדים" לדעת כמה פוסקים (וכ"פ הגר"יב) כיון דעשויים מצמר גפן לא מעובד (שאמק"ט) אם קצת פלסטיק ממילא אמק"ט והיא טהורה, אבל בא"י יש מחמירין. ויש (חו"ש הנ"ל) שמחמירין ג"כ ע"פ הסד"ט הנ"ל דגם הכא האשה נושא הפד, וכן יש מחמירין (בשם הגר"ש"א) משום שהפד בטל להבגד. ולמעשה בדרכי המורי הוראה מקילין גם בפדים, ותש"ח.

רק מקבל טומאת נוגעים - הש"ך החמיר בכה"ג ע"פ מש"כ תוס', וכ' התוה"ש דלפ"ז בנמצא על כותל יש לטמאותה, אבל הסד"ט וכמה אחרונים השיגו עליו דזהו רק בא"י ורק בכותל מיוחד שנעשה מג' דברים (עצים אבנים ועפר), ובכו"פ העיר דהלא רוב ראשונים לא ס"ל כתוס' דתירצו קושייתם ממשתייתא בע"א, ולפ"ז נפל היסוד של תוס' (וממילא נפל הבנין).

בבגדי צבעונים - לא גזרו טומאת כתמים ופרש"י (סא): משום דאינו ניכר כדס' גמור ונחלקו הראשונים אם קולא זו נאמר גם לענין טומאת אשה לבעלה, והרמב"ן, הראב"ן ורבינו שמחה לא הקילו בצבעונים למעשה וכמו שהעיר בדגמ"ר, ובאמת גם הרשב"א בתה"ק (כג') כתב דהמחמיר תע"ב. אבל למעשה המחבר והרמ"א הקילו, וביאר הברכ"י דרוב ראשונים פסקו להקל. וכתבו הפוסקים (מע"צ, חכ"א) דכל צבע מועיל לעני"ז ולא רק אדום, אבל כמה מפוסקי זמנינו ס"ל דצבעים בהירים ("פסטל") אינם

מועילים והגרייב אמר שכל שא"צ להביא משהו לבן כנגדו לברר אם הוא לבן נחשב צבוע. (אבל לכתחילה למה להכניס לספק אם בידה לקנות משהו יותר כזה. ואגב, י"א שאין כדאי ללבוש בגד שחור ממש דא"כ יתכן שתראה כתמים ולא תדע להיזהר כדבעי).

עובר על פס צבוע - כשחציו על לבן וחציו על צבוע, כ' החו"ד כיון דביחד הוא יותר מכגריס תו א"א לתלותו במאכולת, והגם שהחלק שנמצא על הלבן פחות מכגריס אפ"ה טמאה, וכ' האגרי"מ (ח"ג, נג) דיש להחמיר כדבריו, אבל הגרעק"א והסד"ט לא חששו לזה וכדעת המעיל צדקה וכ"פ רוב הפוסקים (וכ"פ הגרי"ב 181 דהמנהג להקל כרעק"א), אבל באופן שהכתם עובר מפס לבן לפס לבן דרך פס צבוע החמירו האחרונים הנ"ל וכן נקטו להלכה דבכה"ג ב' הצדדים מצטרפים כיון שידענן שהכל כתם א' אז חייב לדון על ב' הפסים הלבנים כאחד. (ועי' מש"כ בהוספה לחבורה ב' בביאור דעת רעק"א).

עבר מבגד צבוע לבגד לבן - הגם שכי' בצל החכמה (ח"ה, קמט') דטהורה בכה"ג כיון שכבר טהרו חז"ל דם זה וכשהגיע להבגד הלבן אין כאן כתם המטמא, אבל כני' דרוב פוסקים מחמירין בכה"ג עי' בחו"ש (עמ' קס') דתו ל"ל ההיתר של בגדי צבעונים וכ"פ הגרי"ב, ולכאורה הטעם הוא דאוליין בתר זמן מציאת הכתם (דמה"ט לא החמירו כהגרי"ש"א הנ"ל לטמאה בקינוח הגם שקינחה הכתם מעי' בשרה, ולפ"ז בראתה הכתם על בגד צבוע ורק אח"כ לבשה הבגד הלבן ונכתם מחמת הבגד הצבוע לכאורה אין לטמאותה). ויש לזהר בזה בפדים צבעונים (אם אינם צבועים גם בתוכם) וגם בגרביונים שיש להם חתיכת בד לבן סמוך לגופה.

עור צבוע - כתב החכ"א דעורות הצבועות בידי שמים מקבלים טומאת נגעים וממילא טומאת כתמים, אבל יש שלא חלקו בין צבוע בידי אדם לצבוע בידי שמים (וכ"פ הבדה"ש ס"ק קי"א) ולפ"ז כושי' א"צ לחשוש לכתמים על בשרה, וכ"כ החו"ש, אבל הגרי"ב (178) ס"ל דכל שאפשר להבחין בבירות שדם נדה הוא מטמאים בכושית (וגם במים צבועים). ולכאורה דכן מסתברא דהלא אין אף אחד שיש לו בשר לבן, ובגמי' טמאו בנמצא על בשרה, (וכן העיר בספר פתחי נדה להרב פורסט).

בז' נקיים - כתב הפתח"ת מספר עמודי כסף דדוקא בימי טהרתה אבל לא בז' נקיים, וכתבו הפוסקים (בדה"ש ס"ק קיז, ששה"ל קע"א) למעשה דאשה המוצאת תמיד כתמים וקשה לה לטהר עצמה יכולה ללבוש צבעונים גם בז' נקיים, ותש"ח.

סעיף יא' - מקומות בגופה הנחשבים כנגד בית התורפה - עקבה - כתבו האחרונים דהוא מחמת החשש שישבה כדרך הישמעאלים שמשמים רגליהם תחת עגבותיהם, וממילא העיר הפרי דעה דבזה"ז דאין נוהגים לשבת כך יש לטהרה במצאה על תחתית עקבה, וכ' דמ"מ דילמא איתרמי וישבה כן דלא גרע מסעיף יג' דאפילו אינה יכולה ליגע רק עי' שחיה הרבה טמאה וצ"ע, ועי' בערוה"ש (מו') דגם בשיבה שלנו משכחת לה שהיו רגליה בולטות מעט או סמוכות על ספסל קטן דבאופן זה הוה העקב ממש כנגד או"מ ונפל הדם על העקב"ו והבדה"ש (ציונים ריא') העיר דכפי הנר' לא יתכן טעם זה אלא לענין אחורי העקב ולא לענין צד מטה שלו והמשנה לא חילק, והגם דיש לדון בזה אבל לכא' בזמנינו יש הרבה שכשיושבים על הכסא הם מרימים רגלי' א' יושבים על גבה, ולפ"ז עדיין יש להחשש הנ"ל לענין עקבה. ואם אומרת ברי' לי שלא ישבתי כך יליע' אם דומה לנגיעה באו"מ שכי' הסד"ט דנאמנת לומר ברי' לי שלא נגעתי, או דהוי מילתא דלא רמיא אנפשיה ואינה נאמנת (ועי' בזה בבדה"ש ביאורים ד"ה נמצא).

שוקה - כ' הערוה"ש (מח') דטמאה גם בנמצא הדם בסוף ירכה למעלה במקום שמתחברת להחלק העליון של הגוף שלה, ואף שהוא מעט למעלה ממקום הערוה, מ"מ מפני קירוב המקום יכול להיות שהדם נתגלגל לשם, וכ"כ בששה"ל (קעב').

ראש גודלה - לדעת ה"ט"ז אין להקל בנמצא על כל גב רגליה ורק בשאר אצבעות רגליה תולין לקולא והש"ד נוטה להחמיר והתורה"ש והגר"ז מקילין ובששה"ל כ' דהחמיר תע"ב (קע"ד) ובלבושי עז' כ' דנר' כה"ט"ז וכ"פ הסד"ט (כד'). ועי' בהחכ"א שרק הקיל בצירוף עוד צד נוסף להקל כגון אין כגריס במק"א. וכ"כ לענין **קשרי אצבעותיה** - דעל גב פס ידיה יש להקל בצירוף עוד צד להקל ולכא' מה שהיא לובשת בגדים תחתונים הוא עוד צד לצירוף, ובאמת ע"ש בלשון החכ"א שכי' יופשיטא במקום שא"א ליגע באותו יד באותו מקום אם לא שתגביה ידה ולפנים כגון שהבגד סתום לגמרי באותו צד והיא אומרת ברי' לי שלא הגבהתי בגדי נ"ל דיש להקל". ובאמת, הבפ"ת (כו') הביא מהפנ"מ והסד"ט דבזה"ז נשתנו הבגדים וממילא גם הדיני תליות, ועד"ז כ' פוסקי זמנינו עכשו שלובשים בגדים תחתונים. דעי' ששה"ל (קעג') דיש לסתפק וכו' אם הולכת בבגד תחתון מהודק לגוף אין לחוש לכתם שבידיה ואמנם אפשר שתגע בידיה תחת בגדיה אך אפשר דבכה"ג לכו"ע אין להחמיר רק בבדקה כהרשב"א. ובנמצא על בגד חיצון ולא נמצא על הבגד הסמוך נראה דטהורה דודאי אינו מגופה אם לא שפשטה הבגד בינתיים דאז יש לחוש שנפל דם כגון בזמן שעשה צרכיה, אך בזה יש להסתפק דאפשר שנגעה באו"מ אמנם לא שכיח שתמשמש שם בסתם"ו וכ"כ החו"ש (קסג') לענין כל הכתמים דאם לובשת בגד תחתון וברור לה שלא הורידה א"צ לחשוש בנמצא על שאר מקומות והבגד התחתון נשאר נקי. וכ"כ בלבושי עז' (עמ' רעג') וכ"כ הבדה"ש (ס"ק קנ"ב) והוסף (ס"ק קנ"ד) דמה"ט אין לטמא כתם בצדדי ומאחורי הבגדים האלו כיון שא"א להן להתהפך אלך ואלך. והוסף בששה"ל דמאידך "איכא חומרא שאין לתלות כתם דעל בגד התחתון ולומר שהגיע מעלמא כשנראה שהדם בא מצד פנים של הבגד דא"א לתלות שהתהפך ואם לא נמצא על העליון איך נתלה שבא מבחוץ ויש להחמיר".

נזדקרה - עי' בדה"ש שהביא מהמקור חיים בביאור דברי רש"י (נז): דאיירי ברגליה וידיה על הארץ (ובכה"ג שייך שינטף הדם בכ"מ הגוף, וצב"ק אם המציאות הוא כן). בחקר הלכה הסתפק בפשטה החלוק דרך מטה אם חיישינן שבאותו רגע נתלכלך מבית התורפה ונטה להחמיר, ולכאורה יש ראייה מנזדקרה שאינו אלא לרגע קט (וכ' הר"ן דרחוק הדבר שיגיע באותו שעה), ואפ"ה מטמאין אותה וכ"פ בחו"ש ובדה"ש (ס"ק קס"א), אבל בשו"ת שבה"ל צידד להקל וכן יש לצרף מה שהיא לובשת בגד תחתון ע"ש (ו', קלד').

על בשרה וחלוקה - הגם דבכה"ג בפשטות אין סברא לומר שהגיע מעלמא יותר מלומר שהגיע מגופה, אבל עי' בחו"ד שכתב דתליין בעלמא יותר מגופה כיון שיש ריעותא שלא הרגיש, וכ"כ הבי"י (סעיף ל"ה) ועי' לקמן (קצו', יז) דלא תליין כתמים בגי' ימים הראשונים, והוא מה"ט דכבר הוחזקה מעיינה פתוח, ובמה שלא הרגיש ליכא הוכחה שלא הגיעה מגופה וממילא א"א לתלות. וכתבו הסד"ט וחכ"א דאפי' החלוק שאינו בדוק תולין במעלמא. והבדה"ש הביא מהחקר הלכה דאפי' אין על החלוק אלא פחות מכגריס דאפ"ל שהגיע ממאכולת, אפי' תולין במעלמא (מדלא חילק המחבר).

מכה שבגופה - וכ' בששה"ל (קעט') דאשה שיש לה חולי טחורים הוי תליה גמורה כיון דסמוך לאו"מ אבל אם אין דרכה להוציא דם אלא ליחה א"א לתלות אא"כ יצא כתם עם הליחה כיון דלפעמים יש דם ע"ש. ולכא' אפשר ג"כ לתלות בתפירות באו"מ. וכן אשה שזב דם מחוטמה ע"י הכאה מועטת תולה בזה כדכי' הפתח"ת. וכתבו הפוסקים דרך תולין במכה שיכולה להוציא שיעור דם כשיעור הכתם אבל הוסיפו דכיון שותמיד אפשר לתלות כגריס במאכולת ממילא במצא קצת יותר מכגריס א"צ לתלות אלא היתר מכגריס.

נתסעקה בכתמים בידיה - כ' הרשב"א תולה בהן. ונחלקו האחרונים אם כוונתו תולין רק הידים כדפי' הב"י, או תולין אפי' שאר מקומות בגופה מטעם ידידים עסקניות הם וכ"פ הפרישה, והביאו הגרעק"א, וכי ג"כ דעל ידיה תולין אפי' בעברה בששיט דלא כמשמעות הט"ז דאין לתלות ידיה אפי' כנתעסקה ממש. ובביאור המח' היה אפי' לתולין במח' תוס' והרשב"א אמאי אין תולין כתם הנמצא על בשרה, דלתוס' שהוא משום דאין דרך לגלות בשרה, ממילא הכא נמצא על ידיה שהן גלויות בודאי אפשר לתלות, משא"כ להרשב"א דכל על גופה יש חזקה שבא מגופה, כמו"כ י"ל דעל ידיה אין תולין. אבל משמעות רעק"א שפי' כן בדעת הרשב"א, וצ"ל דאפי' להרשב"א אין את ההוכחה שהגיע מגופה אפי' שייך שישתכח על חלוקה משא"כ בידיה הגלויות. וכי' בששה"ל דהסכמת כל הפוסקים כרעק"א בשם הפרישה תולין שאר מקומות נמצא דם על ידיה.

סעיף יד' - כיסוי ראש - ע' בחו"ש (קסז') דגם במטפחת ראש חיישין שהגיע כנגד או"מ והחזירה בשיתה אפי' קשורה יפה.

סעיף טו' - ב' נשים שכיסו ראשן - ואפי' אם א' נתכסה לשעה מרובה וא' לשעה מועטת (בדה"ש סקקע"ז) מדלא חילקו וכנ"ל בנזקרה. וטעם דשתיהן טמאים, כ' התוה"ש מהלבוש דספק דאורייתא לחומרא, ולקמן [נ] ביאר דעת הלבוש דס"ל דבשעת שינה אולי הרגישה, אבל הוא עצמו חלק עליו דהחשש הוא מדרבנן ושניהם טמאים כמוש"ב הש"ך (סקנ"ח) דאיזה מהן תקלקל. ולענין כתם בשעת שינה נדבר לקמן בעזה"י ובפשטות דעת רוב פוסקים דדינה ככתם, אבל בלקחה כדורי שינה יש שחששו אולי הרגישה.

סעיף יז' - תחתון בעליון - בהביאורים לבדה"ש (ד"ה כגריס) העיר דאולי יש להקל בזמנינו בנמצא למעלה אפי' פחות מכגריס דאולי הגדר במה שלא גזר על פחות מכגריס אינו אלא להקל, משא"כ הכא לדיד חומרא, דידעין שדם זה אפי' להגיע ממאכלות וע"כ הגיע מעלמא וכן העיר בלבנון נטע, והביאו בלבושי עז ג"כ ומשמע דנוטה להקל, אבל כ' דאינו שכיח בלא"ה שהולכין עם בגד תחתון. בתחתון ועליון על בשרה הביא רעק"א מהתפלי"מ להקל ובנמצא על חלוקה ובשרה למעלה טמאה. ובנמצא על בשרה למטה וחלוקה לבד למעלה הסתפק הסד"ט אם נחשב כנמצא על בשרה וגופה (וע"ש דלכא' צ"ל דהספק השני שהוא בדרך את"ל מהספק הראשון), והתפלי"מ החמיר בכה"ג. וע' בשו"ת בית שלמה (ח"ב, יד') שר"ל דתולין בהא תולין על בשרה וחלוקה האם משום דאמר' דחדר דרך החלוק וממילא דוקא כשהדם על הבגד מכוון כנגד הדם על בשרה, או דיותר מסתבר שהגיע מעלמא כשנמצא גם על החלוק וא"כ אפילו אם אין הדם שבחלוקה מכוון כנגד הדם שבבשרה יש לתלותו (הובא בביאורים לבדה"ש).

סעיף יח' - תולה בכל דבר - וע' לחם ושמלה שכתב דמשמע ממתני' (ומהשו"ע) דאם היו כתמים דאורייתא לא היינו תולין, והק' דלהלכה אפי' דגם בדאורייתא תלינן, ותי' דכיון דכתמים דרבנן תלינן אפי' בדבר רחוק כגון לבשה ג' חלוקים ונמצא על התחתון וכן במכה שנתרפאה ויכולה להתגלע. אבל ע' בבדה"ש (ס"ק קצז') דאפי' אין לה לעשות פעולה כדי שתוכל לטהר את עצמה אח"כ כגון ללכת בששיט, (ואינו כבגדי צבעונים דהתם מתחילה לא גזרו משא"כ הכא דאינה אלא תליה). וכתבו הפוסקים דבעשה פטל או אכלה אבטיח וסלק וכד' או הכינתם תולה בהם וכן אם מאכילה את ילדיה במאכלים שיש בהם גוון אדום מ"מ צריך שיהיה איזה אפשרות ודמיון בין בכתם לדבר שתולים אבל אם ניכר שהכתם דם והדבר שתולה הוא סלק פשוט שא"א לתלות (חו"ש קס"ט). וכי' בששה"ל (קפא') דבזמנינו אין שייך תליה בשוק של טבחים כיון שאין לכלוך דם ואין זה אפילו ספק והרבה פעמים קשה לתלות אפי' בכנסה לתוך חנות אטליו (ויל"ע אחר כפרות בשחטו לידה). ולכא' אפשר לתלות בהחוט האדום מקבר רחל.

סעיף יט' - בנה ובעלה - והסכמת הפוסקים תולין אפי' בכתמים הנמצאים על בשרה כמוש"פ הפרישה, דלא כהחו"ד שהחמיר בזה. וכן תולין אפי' במכה שלהם שיכולה להתגלע כמוש"כ החת"ס (ששה"ל). אבל כתב הערוה"ש דאינה תולה בבנה הגדול, וכי' החו"ש דאם בנה בגיל שאין דרכו ליגע בה אין תולה בו וה"ה בבעלה, וד"ז נוגע גם לכתמים שהיא מוצאת אבל יש חידוש בסעיף זה דהמחבר איירי בנמצא דם על עד הבדיקה והיינו בספק דאורייתא ואפי' תולין. וכתבו הנוב"י ושאר אחרונים דזהו רק ברגל שיצא דם ולא רק בשעת הטלת מ"ר דאליה מסתבר דיש לו מכה בכליות וכד'. ובגדר רגל נסתפקו הפוסקים אם בעינן ג"פ או סגי אפי' בבי' (וכן מדויק ברשב"א) ובבדה"ש כתב דלענין כתמים יש להקל בבי' והביא דיש מקילין בכתמים אפי' בפעם א' (בדה"ש רכט').

סעיף כא' - כתם בחלוקה מאחורה - וכשברי לה שלא ישבה נראה שהיא טמאה כיון שאין לה במה לתלות (בדה"ש רלה') ובפשטות אפי' לישבה ולא אדעתא, ולכאורה צ"ל דזה נחשב ספק תליה (אבל י"א דבאמרה ברי לי שלא נגעה בי בני הקטן אפי' טהורה, וע').
סעיף כב' - ספק תליה - בפשטות ה"ט דלא תלינן הגם דאפי' כשיש תליה אינה ודאי שהגיע משם, אבל כך הייתה גזרת כתמים דצריך לחשוש לכתם כ"ז שאין לה ודאי מקום לתלות, אבל בספק עברה בשתים אין לה ודאי תליה, והאחרונים דנו בא"י מתי הגיעה המכה ולהלכה משמע דהוי כספק תליה (בדה"ש רח'), וכן מכה שאנו מסופקים אם היא עלולה להוציא דם אינה תולה בה דהוי כספק עברה (ח"ש).

סעיף כג' - ע' ערוה"ש (עד') שכי' כשניכר שאין דמיון כלל זל"ז כלומר דכל הטעמים שנוכל לומר לא יספיק להשוותם בגדר א' ודאי דאין תולין. וכי' הב"ח ולכא' מקורם מהראב"ד שכתב "תולין בכתם האדום בכל מיני אדמיות שנתעסקה בהן אפי' נתרבר לה שאין אדם הצבע דומה לאדם הכתם שאלו נתרבר לה כן אינה תולה" וכן הביא בסד"ט (סקמ"ה) מהרשב"א, וע"ש ג"כ שביאר דתולין אדם באדם אפי' שאינם דומים כ"כ, שמא בהתחברו עם הפשתן יולד מבין שניהם שינוי, וכן יקרה לפעמים שטיפה אחת מזה המין אדום יותר מחבירו. אבל כשודאי אינו דומה הוי כאדום ושחור שאין תולין. והנה בדעת תורה הק' אמאי באמת אין תולין אדם בשחור, ונאמר אדם הוא אלא שלקה ותי' דאם איתא דלקה היה לוקה גם השני כמוהו, ובששה"ל (קפא') תי' בע"א ג"כ דבגמ' מוכח דרך בתוך הגוף משתנה ע"י מכה אבל כשיוצא אינו משחיר ע"י דבר חיצוני. וע' בחו"ש וששה"ל דאם נמצא כתם שהוא דם לא תלינן בו אם נתעסקה בסלק אף כאשר הגוונים דומים, כיון שידעין ודאי שאי' מהם דם ואי' אינו דם.

מש"כ רעק"א בספק להחמיר כיון שאין אנו יוכלין לברר ע"י ז' סממנים צ"ב כמו שהקשו האחרונים דמ"ש מסעיף ל' דתולין בכל דבר שיכול לתלות, וע' בששה"ל שכי' לדינא, דלמעשה אין חוששין לזה עפ"ש"כ הפוסקים דדוקא כשאין בה מה לתלות צריך לברר כדמפורש לקמן סעיף ל'.

וכתב עוד בששה"ל דהיום אפשר לבדוק כתם במיקרוסקופ ולברר בודאי אם הוא צבע או דם נדות והיא בדיקה טובה יותר מהעברת ז' סמנים ומ"מ אין חייבים לילך ולבדוק, אבל ל"פ אמאי באמת אין חייבין לבדוק, וכן אם הבדיקה מועלת להחזירה, ובספר משמרת הטהרה (פ"ג הערה צח') ביאר דאין חיוב בירור במעבדה שלא נתנו ביד כל א' לברר ד"ז מ"מ אחר שביירו במעבדה יש לסמוך ע"ז

כיון דסמכו חז"ל על הבדיקה, אבל ראיתי מובא בשם הגרשז"א לענין בירור ע"י חומר כימי "שדבר זה אינו ברור וצ"ע" (מנחת פרי סעיף לא').

סעיף כד' - ע' גליון מהרש"א דזהו רק בנתעסקה עם כולו אבל בנתעסקה בשחיטה לבד אינו תולה כי אם אדום. וכרכומי כ' בששה"ל דהוא כתרובות של אדום וצהוב, ולכאורה זהו הצבע שקורין היום כתום, ומשמע דצבע זה צריך תלייה, וע'.

סעיף כה' - בביאור דברי הט"ז - לכאורה אפ"ל דכוונת הט"ז דהכא הוא ספק תליה ע"ד ספק עברה בשחיט (סעיף כב') דלא תליין בכה"ג, אבל יל"ע קצת דהגם שתלית השניה אינה אלא ספק תליה דיתכן שלא נשאר דם בהציפור כשנתעסקה בה, אבל תלית הראשונה לכאורה הוא תליה ודאית. וע' בחו"ד דהכא שניהם טמאות מידי דהוי אספק נתעסקה בכתמים דאף דהוי ספק השקול אין תולין, וכמו"כ הכא, מה שתולין כתמים אע"ג דרוב דם מן המקור היינו משום דמסתברא שאינה ממנה כיון דלא ארגשה, אבל הכא דחד מהני ב' נשים ראו ודאי בלא ארגשה, אזלה לה הסברא הזו לתלות ועושה אותו כספק השקול כמו ספק נתעסקה. וע"ע בערוה"ש שביאר דבשני שביילין האנשים עומדים בחזקת טהרה משא"כ בכתמים הטומאות מהנשים מהכתמים שמצאו וזה הצפור נצרך להוציאן מכתמיהן לתלות בו, וכ"פ הפרי דעה ובששה"ל. וכנראה דדעת הש"ך דמטהר בבאו זא"ז, דס"ל דגם הכא הנשים בחזקת טהרה עומדות וכלשונו בסו"ד "דרבנן גזרו על הכתם היכא דליכא למיתלי במידתי". ולהלכה כתב החו"ש (קעו') דלדינא העלו התוה"ש הכו"פ החכ"א והחזו"א כהש"ך, ובששה"ל כ' [דרק] לצורך מקילין כהש"ך.

בביאור דעת הדרושה - ע' בלו"ש (ל) שר"ל כיון דעיקרה מה"ת נידון כדאורייתא משום לא פלוג משא"כ בדיקת חמץ דעיקרה דרבנן נחשב כדרבנן.

סעיף כו' - ויש מחמירין ומטמאין בכ"ז - בביאור הרא"ש דאין תולין בעסק ומאכולת ביחד, כ' הערוה"ש (עח') לפרש בכמה אופנים "דאטו מאכולת אצלינו אלא שאמרו חכמים דא"כ אין לך אשה שטהורה לבעלה אבל בכה"ג תהיה טהורה כשתמצא בפחות מכגרס ועוד, ועוד טעם י"ל דשני תליות לא תליין, ועוד [י"ל] דאין נאמר שהשני תליות באו ממש על מקום א' וזה אפשר דלא שכיח", והוסיף דלא דמי לב' גריסין וכינה מעוכה דהורה להקל דזה לאו תלייה הוא שהרי הכינה לפנינו והתליתיה היא על השאר. ובדעת שא"ר דאינו נחשב ב' תליות (דהלא כ' הש"ך דב' תליות לא תליין) ביאר הערוה"ש דס"ל דגם בנתעסקה לא מקרי תלייה דקרוב הדבר דמפני שנתעסקה בדמים נמצא עליה כתם כשיעור זה וזה אינו תלייה אלא קרוב לודאי. וצב"ק דהלא כ' הט"ז דחידוש הוא לומר דכל הדם של העסק הגיע לחלוקה, ולכאורה אפ"ל בע"א דהגרס של מאכולת אינה בגדר תלייה דלא גזרו על פחות מכגרס וחלק זה אין עליו דין כתם, וע'.

הנה הק' ר' משה פרידמן נ"י דמ"ש דין זה ממש"כ החו"ד לענין כתם יותר מכגרס הנמצא חציו על צבוע וחציו על הלבן, דכמו"כ התם הול"ל דמה שנמצא על הצבוע הגיע ממנה, והשאר הנמצא על הלבן הוא ממאכולת, ובאמת כבר הק' כן התפאר צבי (המובא בפתח"ת אות כ') ותי' דכיון דבהכרח צ"ל שמעט יצא מגופה לא פליגין הדם אלא אמרי' דהשאר יצא מגופה (והוסיף ר' אבי וויזעל נ"י דא"ש טפי החו"ד לשיטתו דס"ל דרק תליין כיון שלא הרגשה, והכא הלא ודאי יצא דם מגופה בלא הרגשה, וא"כ אין לתלות החצי השני במאכולת). ור' אהרן הכהן פרידמן נ"י ר"ל דלא מצינו דאפשר לקבוע מקום לתלית המאכולת מידי דהוי אשדי בי מצעי (סעי' כז') דלא תליין בהכי דמה"ת לקבוע שהגיע ממש באמצע.

נאבד העד - (המובא ברעק"א) נדבר לקמן (סעיף מו') בעוה"ת.

סעיף כז' - בביאור חי' המחבר דאמרי שדי בי מצעי - [אבל רק עד ב' גריסים], כ' הדרושה משום דגריס ועוד שם כתם עליו, והיינו כיון דאפי' אחר התלית של מאכולת עדיין נשאר יותר מכגרס אין להקל ולומר שדי בי מצעי, וצ"ב כוונתו דהלא גם בנשאר פחות מכגרס (אחר התלית במאכולת) יש עליו שם כתם כיון דתו א"א לתלותו במאכולת א"כ אין מעלה בכלל במה שהכתם פחות מכגרס, ואולי כוונתו דאח"כ גם בפחות מכגרס א"א לתלותו במאכולת אבל זהו רק משום דלא פלוג רבנן לתלות בב' מאכולות, אבל בלא"ה לא היה עליו שם כתם כלל, משא"כ בנשאר יותר מכגרס אפי' בלי "הלא פלוג" א"א לתלותו במאכולת אחת וממילא יש עליו שם כתם, וכולי האי לא מקילין בכתם אמיתי, וע' וע"ע בלבוש ש' "דהכא דדם מועט הוא מעט יותר משיעור דם מאכולת א' הקילו לתלות אפי' במילתא דלא שכיח כולי האי בצירוף שמא מאכולת גדולה היתה כאן וכולו דם מאכולת א' הוא וה"ל כמו ב' ספיקין", ועד"ז ביאר הכו"פ "דהרי כאן ב' ספיקות דלמא שדי ביני מציעתא ועוד דילמא ב' מאכולות תכופות זא"ז והוי ב' גריסים מכוון וכו' ואף דכ"א לא שכיח והוא ספק דחוק מ"מ בהצטרף שניהם יחד הרי כאן ספק א' ובדרבנן ספיקא להקל".

ספק בכמות התליה - צ"ב אמאי אי"ז דומה לספק עברה בשחיט דהלא שוק של טבחים שידוע שאין בו שיעור דם של הכתם בודאי אין דנין עליו כשש"ט, ומ"ש הכא ביש ספק בכמות הדם שנתעסקה דלא אמרי' שהוא ספק תליה, ולכאורה צ"ל דכך גזרו בכתמים דכל כמה דלא ידעין ודאי שא"א להגיע מהתלית נחשב כתלית ודאית, ועד"ז מצינו לענין תולין אדום באדום הנ"ל הגם דהוא מראה אדום שונה לגמרי, אפי' כל כמה שיש אפשרות (אפילו היא רחוקה) נחשב כתלית, ולכאורה כ"ז נכלל במש"כ הלוי"ש לעיל (סעיף יח') בביאור מש"כ השו"ע דכיון דכתמים דרבנן תולין בכל דבר, דר"ל אפי' בדבר רחוק כגון לבשה ג' חלוקות ונמצא על התחתון. ובע"א אפ"ל עפמ"ש הסד"ט (קצ' סקמ"ז) בדעת רבותינו הצרפתים, דס"ל דלא תליין בספק עברה בשחיט דהוי לה למידע אם עברה (ובטלת תורת כתמים), אבל כ"ז בספק עברה משא"כ בספק בכמות הדם לכאורה אי"ל דהוי לה למידע כמות הדם, וממילא אי"ש מה דתליין בכה"ג.

וע"ע בששה"ל (קפד') דיש מקום לומר דקאי אהמחבר והיינו דאיירי באופן שנתעסקה בגריס ומצאה ב' גריסין דמקיל לומר שבאו למק"א והרמ"א מחמיר מספק דשמא לא אמרי' דנצטרפו יחד וע"ז כ' דאם מצטרף עוד ספק שאינה יודעת בכמה נתעסקה ושמא היה בו שיעור ב' גריסי וככתם שמצאה, אז מטהרים דהוי כס"ס, וצב"ק דהלא מקורו בהב"י מהראשונים, והם לא כתבו התלית דוקא בכה"ג (וכי"מ אח"כ שהעיר בלבוש עז (עמ' ש)).

סעיף כח' - מאכולת שבזמנינו רצופה - יל"ע בזמנינו אם יש לדין זה, דהלא אפי' אם יש כינה רצופה על הכתם אבל בודאי לא הוציאה דם בגודל גריס, וא"כ הגם שהגרס הראשון תמיד (גם בזמנינו) תולין עד שיעור כגרס אבל הגריס השני אינו מותר מחמת אותו גדר אלא משום דתולין שדם זה הגיע מכינה זו, ובזמנינו בודאי לא הגיע דם בגודל גריס מהכינה, וכ"כ הלוי"ש (קא') וששה"ל ובדה"ש (רסו'), ולכאורה כן מסתבר.

ובאמת גם לענין תלייה במכה שאמרנו (חבורה ה') דא"צ אלא לתלות היותר מכגריס בדם מכה, כ' הלבושי עז (עמ' רצט') בשם השערי טוהר דאם השיעור הנוסף על הדם שבא מן המכה הוא יותר ממאכולת המצויה כיום אין תולין במאכולת כיון דבעינן לעוד תליה שבא המאכולת למקום שהיה שם דם (ע"ד מש"כ רעק"א לעיל בסעיף כו').

סעיף כט' - הרגה פשפש - וראינו בפתח"ת (טו') שהביא מהסד"ט דלכאורה הול"ל דבהרגה פשפש אפשר לתלות עד שיעור תורמוס וגריס, מידי דהוי אנתעסקה דתלינן עד כשיעור העסק ועוד גריס וצ"ע, ובאמת ע' בחוות דעת (סק"ז) שכתב דמשמעות המחבר (ס"ז) אי"כ וביאר דהכא לכו"ע אין תולין ביותר מכגריס משום לא פלוג, דבכה"ג דפשפשים מצוים בודאי לא יתנו תלייה חפשית אלא עד כתורמוס (שהוא יותר מכגריס) ולא יתלו תמיד עד כתורמוס וגריס גם יחד, וא"כ גם כשאין פשפשים מצוים לא פלוג רבנן ואין לתלות אלא עד כתורמוס. אבל ד"ז אינו כ"כ נוגע בזמנינו דאפי' הרגה פשפש אין להם כ"כ הרבה דם שנוכל לצרף להגריס של מאכולת.

סעיף לו' - והוא חידוש דתולין כשאפשר לברר, וביותר כתב הפרישה (והרבה פוסקים) "דאפילו לפנינו א"צ להקיף", ומקור הדין כ' הרמב"ן מר"ע ששאל לאשה אם יש לה מכה שיכולה להגלע ולהוציא דם ותלה בזה ולא הצריך לבדוק ולחקיף את הדם, הגם שיש לחלק כמוש"כ בששה"ל דשניהם דם, וגם אולי נחשב א"א לברר כיון שצריך שתגלע המכה, אבל למעשה כן פסק המחבר (וע' לעיל סעיף כג' מה שביארנו בענין תלייה).

סעיף לא' - ז' סממנים - נחלקו הראשונים אם בדיקה זו נאמרה גם להתיר האשה לבעלה או רק לענין טהרות, והגם דבדרך כלל מחמירין יותר לענין טהרות מלענין בעלה (ובפשטות כל הדין של כתמים לא גזרו מתחילה אלא מחמת טהרות) ע' בהב"ח דיש לחלק בין למפרע ללחבא, ועוד הביאו מהב"י (קצא') דלבעלה דשייך לאיסור כרת יש להחמיר טפי (הגם דבכה"ג בודאי אינו אלא דרבנן). ולהלכה כ' החכמת בצלאל (סב). דרבו המחמירין (ראב"ד, רמב"ן, רא"ה, ר"ן, רבינו שמחה, והגה"מ) מהמקילין (רמב"ם, רשב"א, ריטב"א) ואפי"ה המחבר פסק כהרמב"ם, והרמ"א לא השיג עליו לרוב חסידותו אחרי שראה שהמחבר עצמו סיים דבזה"ל אין אנו בקיאין וכיון דלא נפיק מיניה דינא לא רצה הרמ"א להכריע אף אחרי רבים. ובאמת לכאורה זה אינו אא"כ נפרש כהלבוש (וכ"פ הששה"ל, ובדה"ש רעו') דבזה"ל דאין אנו בקיאין הוי כספק חסרון ידיעה דדינא להחמיר, אבל את"ל כהתנה"ש (וכ"פ היד אברהם והאגרי"מ (ח"ד, יז, ג') א"כ נוגע ד"ז גם בזה"ל, אבל האמת שראיתי בד"מ הארוך ש' "ומיהו אין אנו בקיאין בזה"ל מה הם ז' סמנים ולכן כל כתם טמא". ולהלכה כמעט אינו מצוי שלא יהיה שום תליה כלל, וכשיש תליה אין נ"מ במה שאין אנו בקיאין בז' סממנים דלא קי"ל כרעק"א הנ"ל שהחמיר בזה"ל אפי' כשיש תליה.

סעיף לב' - דבר שהיה בדוק לה מתחילה - ויל"ע אם היום דמקפידין על הנקיון אם נחשוב כל הכלים כבדוקים לעני"ז, אבל האמת דהכל לפי הענין והמקום, ובכלל בזה"ל שלובשין בגד תחתון קשה למצוא היכא תמצא לסעיף זה.

סעיף לג' - בדקה והניחתה במגולה - הטי"ז כתב דדינו כמו הניחתו בקופסא והביא ראיה ממתני' דקתני "נמצא על עד שלה לאחי"ז שניהם טמאים מספק", ותמחו האחרונים (סד"ט, רעק"א, חו"ד) דהלא מתני' איירי בבדקה לאחי"ז אבל מיד אחר הבדיקה בדקה העד ולא הניחתו בגלוי כלל. אבל בעיקר הדין הסכימו האחרונים דדינו כהניחתו בקופסא וכמוש"כ הב"י בפ"י דברי הטור (והיינו בהניחתו במקום שאין הדמים מצויים) וכ"פ בששה"ל (קפט'). וע' בסד"ט (סקנ"ח) שר"ל דדין זה תלוי במח' ראשונים.

פתחי תשובה (לה) - הביא מהחמודי דניאל בבדקה בעד ואולי ניתק מעל ידה למקום שאינו בדוק לה דדעתו נוטה להקל, וצ"ב דלכאורה בכה"ג הוי ס"ס להחמיר, דאולי לא ניתק מעל ידה והעד היה בדוק לה, ואפי' ניתק למקום שאינו בדוק אבל יתכן שהחלק הזה למעשה לא היה מלוכלך, ובאמת ע"ש בהכת"י בפנים דבאמת כתב כן דהוי ס"ס להחמיר, וצ"ב. ועד"ז יש להעיר על מה שהביא הבית לחם יהודה (סעיף לו') מהספר לקח הקמח דבמצאה כתם בעד שלה וספק אם היה בדוק או לא "מסתמא אמרי' דהיה בדוק להיות דינה ככתם כגריס ועוד אבל לא כבדוק לטמא בטיפת דם כחרדל", ויל"ע אמאי ליכא ס"ס לדונה כבדיקה רגילה לטמא בטיפת דם כחרדל, דספק אם היה עד הבדוק ואפי' לא היה בדוק אבל יתכן שלא היה מלוכלך.

סעיף לד' - תלייה בעד הבדיקה - כ' הטי"ז באשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה ובדקה עצמה בעד הבדוק ובשעת הבדיקה נגעה גם שם דתולה בה שלא בשעת וסתה דאין כאן ספק דאורייתא כיון שלא הרגשה, והביא עד"ז מהב"י, ותמחו כל האחרונים דלפי מה דקי"ל (כצד הא' בהכו"פ) דכל בדיקה הוא ספק דאורייתא דילמא ארגשה (ואפילו אומרת שלא הרגשה) א"כ אין אפ"ל דאין כאן ספק דאורייתא. ובאמת יל"ע מאי ק"ל על הטי"ז טפי מעל מתני' דהניחתו תחת הכר דתלינן במאכולת הגם שיש ספק דאורייתא שמה הרגשה בשעת הבדיקה, וצ"ל דשאני' דכיון שהדם הוגל יש הוכחה שהדם ממאכולת, משא"כ הכא שהדם משהו וליכא הוכחה לטהר כלל. ולכאורה מה"ט דייק הטי"ז "דמשמש כאן דאף בספק שהוא על ידי בדיקה מהני לתלות בשום דבר" מהרמ"א ולא מהמחבר שהביא הדין דהניחה עד הבדיקה תחת הכר דתלינן במאכולת, הגם שיש אותו משמעות, וע"כ משום דבציור המחבר יש הוכחה לטהר, משא"כ להרמ"א שכתב "וה"ה אם הוא יותר מכגריס ויש מקום לתלות בו" וא"כ תו ליכא הוכחה לטהר דהלא הוא יותר מכגריס ואפי"ה תלינן (ובאמת הק' האחרונים דמקור הרמ"א מהב"י והוא עצמו כתב דדי"ז הוא רק כשהדם עגול והטי"ז כ' דינו במשוך, וצ"ב). ולענין שאילת האחרונים הנ"ל דהכא הוי ספק דאורייתא, באמת המח"ש (קפג' סק"ב) כ' דס"ל להטי"ז כהצד השני של הכו"פ דאפילו בבדיקת העד ליכא ספק דאורייתא באמרה שלא הרגשה. אבל החו"ד (סקכ"ז) ביאר בטוב טעם דאפילו להצד הא' של הכו"פ י"ל דרק באין לה מקום לתלות והדם ודאי מגופה אמרי' חזקה על הדם שבא בהרגשה, אבל כשיכתן שהדם הגיע מעלמא אין סיבה לומר שטעתה בהרגשה, ואמרי' שהדם הגיע מעלמא והרגשה היתה הרגשת העד. ולהלכה, הסד"ט (קפג, סק"ב) חולק על הטי"ז כיון דהכא ליכא הוכחה לטהר, ובששה"ל (קצא') כתב דדברי הטי"ז נתקבלו להלכה.

והטי"ז כתב דרק תולין שלא בשעת וסתה, והחו"ד הקשה ממנפ"ש, אם המכה מכה שידועה שמוציאה דם אז תולין אפילו בשעת וסתה דלא שייך הטעם דוכי לעולם לא תטמא, ואם א"י שהמכה מוציאה דם אז אפילו שלא בשעת וסתה אין תולין. וראיתי בלבושי עז (ש"י) שכתב שהחכ"א העתיק להטי"ז, ונראה להחמיר.

בזה"ל אם תולין בעד הבדיקה עד כגריס - כ' החת"ס (ס' קנ'), הובא בפתח"ת מ' דכשתולין דם שנמצא על עד הבדיקה אין תולין אלא כפי דם מאכולת שבזמנינו דכיון שיש ספק דאורייתא אולי הרגשה, צריך תליה אמיתי, בזה"ל מאכולת שיש בו דם כגריס אינו בנמצא כלל, אבל הביאו האחרונים משו"ת אבני צדק (ס' פב') דגם על עד הבדיקה הטהרה עד כגריס אינו מדין תליה אלא מדין "לא גזרו" על פחות מכגריס, וכל הפוסקים (ששה"ל, חו"ש, לבושי עז (ש"י), ועד"ה"ש (216) כהחט"ס שבזמנינו שלא מצוי מאכולת, בין בעגול בין במשוך טמאה אם לא באופן שיש לה תליה ודאית.

סעיף לה' - עד הבדוק וטחתו ביריכה - להדעה ראשונה בהמחבר ד"י דומה להניחתו תחת הכר דתולין בעגול כיון שיש הוכחה שאין הדם מגופה, אבל להי"א שאני הניחתו תחת הכר מטחתו בירכה דעל בשרה א"א לתלותו במאכולת וכמוש"כ ה"י. ובששה"ל (קצב') ר"ל דבכה"ג יש להחמיר גם לראשונים דפליגי על הרמב"ם לענין דם על בשרה פחות מכגיס ובאמת השי"ך לא תלה ד"י בדעת הרמב"ם רק מטעם דבבשרה לא שכח מאכולת וכ"פ הב"ח, וכן הוא בבדח"ש למעשה (שכד'), והיינו כהרמ"א ש"י וכן עיקר על הי"א. **איפא נמצא הדם** - כ' החו"ד (סקי"ט, והביאו בששה"ל) דאם נמצא על הירך ולא על העד והעד לפנינו מוכח בחי' הרמב"ן הרשב"א והר"ן דטהורה דאם בא מהעד אז גם על העד איבעי ליה לאשתכוחי דא"א שיתקנח כל הדם ממנו, אבל בעגול הנמצא רק על העד מוכח מסתימת המחבר דא"ע דלא נמצא על הירך טהורה דהדם יכול להתקנח מעל בשרה ולא אמר' דהיה צריך להשאר על הירך (ודלא כהרמב"ן והר"ן). וראיתי בבדח"ש (ביאורים ד"ה טהורה) דמה"ט בהניחתו תחת הכר וכסת ונמצא עליו דם עגול חייבת לענין בהכר והכסת דאפ"ל כנ"ל "דעליהם א"ב לאשתכוחי" וא"א שיתקנח כל הדם ממנה (וצ"ב דהגם דמסתברא דכן הוא אבל אם כדבריו איך סתמו כל הראשונים והאחרונים בזה). וע"ש בחו"ד דאם נאבד העד אפילו נמצא בירכה טמאה וכמוש"כ תוס'.

רעק"א - כתב ה"י דהרמב"ם לטעמיה אזיל דכל שנמצא על בשרה לא תלין במאכולת, ותמה רעק"א דהלא כה"ג דומה לנמצא על בשרה וחלוקה דתולין והכא הלא נמצא על בשרה ועל העד, ובפשטות הוא תמוה דנמצא גם על חלוקה יש הסתברות שהדם הגיע מעלמא אבל הכא מה שנמצא על העד מגרע דהוא סיבה לומר שהדם הגיע מגופה [ועד"י הק' בשפתי לוי (יא') ובלחח"ש (יד') על החו"ד]. ומחמת חומר הקושיא אולי אפ"ל דכמו שנמצא גם על חלוקה להרמב"ם תולין במאכולת כמו"כ הכא נמצא על העד תולין שנפל מאכולת על העד אחר הבדיקה וטחתה בירכה, דהגם דבכל בדיקה לא חיישין לזה, היינו משום דאפילו נפל עליו קודם הבדיקה לא היה נכנס לאותו מקום בשעת הבדיקה (כדמשמע מהרמב"ן) והיה נופל מעל העד, ואם נפל עליו אחר הבדיקה איך נרצפה המאכולת ויצא הדם, דרך בתחת הכר או טחתו בירכה שיש אפשרות למיעוץ המאכולת חיישין, אבל בהניחתו בקופסא או אפי' בגלוי ליכא תליה עד כגריס דאיך נתמעך המאכולת, וא"כ הכא שלקח העד וטחתו בירכה יש היכ"ת שנתמעך מאכולת וחיישין.

סעיף לו' - בדקתו מיד ולא הניחתו בקופסא - כ' הבית מאיר דהמחבר איירי בלא בדקה מיד דאם בדקה מיד בכה"ג נכרים הדברים אם הדם היה שם קודם לכן, וכן ראוי להורות בדינים אלו לפי ראות עיני המורה.

משוך פחות מכגריס - המחבר סתם ולא פירש אם דין זה הוא רק בעגול או גם במשוך, והנה לדעת הרשב"א בודאי אין חילוק דאפי' ביותר מכגריס אינו מטמא בבגד שאינו בדוק דהלא קי"ל בזה כ' יוסי דס"ל דטהורה לגמרי ואפילו ביותר מכגריס, אבל המחבר שפסק כשא"ר דקי"ל כרבי או כ' חייא דטמאה ביותר מכגריס דנפיק מדם מאכולת, יל"ע מה דינה בפחות מכגריס והוא משוך דלכא' נפיק מספק דם מאכולת, והר"ה כתב דבמשוך טמא כנ"ל דבודאי אינו מאכולת אבל הראב"ד ס"ל דטהורה כיון שהעד אינו בדוק, ופי' האחרונים (סד"ט ועוד) דעד שאינו בדוק שונה מהניחתו תחת הכר דהתם דוקא בעגול טהורה דאם הגיע הדם ממאכולת בע"כ היה ע"י שמעכה וממילא הדם יהיה עגול, אבל בעד שאינו בדוק יתכן שקינחו בו דם מאכולת ומשו"ה הדם משוך. וע"ע במחח"ש (סקמ"ד) בהג"ה מהגר"ש כהן (מ"ץ בוילנא) דכן מדויק בהרמ"א שהוסיף **"אינה** טמאה **אלא**" דבא לאופוקי מהר"ה הנ"ל. וע' בגר"ז (ע') שתלה נידון זה באם קי"ל כרבי דטמאה נדה או כרבי חייא דטמאה משום כתם, ובאמת מרש"י והריטב"א משמע דגם לרבי חייא טמאה מספק דאורייתא, אבל ע' בסד"ט שהק' דא"כ אמאי קרי ליה כתם, וכנ' שהאחרונים פ"י דהוא טמאה דרבנן, ואפ"ה כתב הגר"ז דאין להכתם הקולות דרבנן דנמצא על צבעונים או דבר שאינו מקב"ט.

עדי זמנינו - כ' הפוסקים החו"ש (קפב') וששה"ל (קצז') שלא מצוי כ"כ תליה בדמים וכד', א"כ במצאה דם ממש על עד בינוני ואין במה לתלות את הדם כלל יש להחמיר ולטמאות אף במשהו אם הוא בודאי דם. אבל ע' בששה"ל (קפח') לגבי הנקודות הקטנות הנמצאות בבגד שהן כחודו של מחט נחשב כל בגד כאינו בדוק לגמרי כיון שאין בודקים כ"כ וכמה שיבדקו יותר ימצאו עוד והם באות מהאור ו אפשר להבחין בהם בהסתכלות חדה גם בבגד נקי לגמרי ולכן גם אם בדקו הבגד אך לגבי מה שאין מתבוננים הוי כעד שאינו בדוק וכ"פ הגר"ב (215) והוסיף דאם הנקודה חלק מהמראה מסתמא בא ע"י המראה והכל לפי עיני המורה.

סעיף לז' - אינו בדוק וטחתו בירכה ונמצא דם על העד - כ' השי"ך דבכה"ג ליכא ס"ס דיש רק ספק א' אם הדם מהמקור או ממק"א (או לפני הבדיקה או אחרי הבדיקה) אבל התוה"ש חולק, וכן הכו"פ ש"י דסו"ס יש תרי ספיקי ואוליין לקולא, וכ' הגר"ז דנקטינן כהשי"ך נמצא רק על העד אבל נמצא גם על הירך יש להקל כהמחבר ושאר אחרונים וכ"כ בששה"ל (קצה') ומשמעות הבדח"ש (שמה') דבכל ענין יש להקל כסתומת המחבר.

סעיף לח' - גדר אינו בדוק - מבואר דפסק המחבר כהרשב"א להחמיר דגם בבדיקה לפני זמן מה והניחתו במקום מוצנע נחשב כעד הבדוק, ובגדר אינו בדוק, ע' בסד"ט (סקס"ז סוד"ה אא"כ) שנתקשה בביאור דברי הרשב"א "קשה מעיקרא מה היתה על העדים האלו טרם שהצניעה אותן אם היו בדוקין לה היינו עד בבדוק ואם בשלא היו בדוקין לה א"כ מה מהני שהצניעה אותן דלמא מעיקרא היו מלוכלכין אלא ודאי צ"ל דלא בדקה אותן טרם שהצניעה אותן אלא כיון שהצניעה אותן להיות לה עדים מסתמא נקי הוא אלא דמיקרי אינו בדוק כיון שלא בדקה אותו וא"י לה אם חברתה בדקה אותו או לאו"י וכ"פ הכו"פ דר"ל שלא בדקתו מעולם רק ששם הבד המיועד לבדיקה במקום מוצנע ואח"כ בדקה עצמה בו בלי לעיין תחילה, אבל הגר"ז (עא"י) פ"י בדעת הרשב"א דאינו בדוק ר"ל שבדקתה והצניעתו אבל אשה אחרת לקחה וא"י אם הראשונה העבירם בשש"ט אחר ששמה העדים שם או ששכחה בעצמה אם עברה בשש"ט, והגם דלא תלין בספק עברה בשש"ט שאנ"ה שנולד הספק קודם הבדיקה. וע' בלבושי עז (שיח') שר"ל דנ"מ לענין עדי הבדיקה של זמנינו דלהסד"ט דינם כבדוקים ולהגר"ז דינם כאינם בדוקים, (ולא הבנתי תליתו דלכאורה העדים נבדקו קודם ששמו אותן בשקית וליכא חשש שמה העבירו העדים בשש"ט, ואולי כיון שנעשה הכל ע"י מכוונה אינם כבדוקים, אבל א"כ אמאי להסד"ט נחשבים כבדוקים) אבל למעשה ליכא נ"מ דבזה"י ליכא מקום לתלות כלל, וכנ"ל.

סעיף לט' - חלוק שאינו בדוק - יש להקדים דיש ג' מיני בגדים: (א) בגד הבדוק (ב) בגד שאינו בדוק שהפוסקים קוראין אותו בגד/עד בינוני (ג) בגד שאינו בדוק כלל, והיינו בחזקת מלוכלך, והנה נחלקו האחרונים בביאור המחבר באיזה בגד איירי, דלדעת ה"י המחבר ברישא איירי בבגד בינוני - (ב), ובסיפא איירי בבגד בחזקת מלוכלך - (ג). ולפי"ז המחבר השוה דינים של בגד שאינו בדוק לעד שאינו בדוק, ובתרייתו טהורין בפחות מכגריס וטמאין ביתר מכגריס, אבל הב"ח פ"י דהרישא איירי בעד הבדוק (א) והסיפא איירי בבגד בינוני (ב) ולהלכה יש חילוק בין בגד ועד, דבעד שבדקה באו"מ יש להחמיר יותר ואין מטהרין אלא עד כגריס אבל בחלוק

ליכא ריעותא כ"כ וממילא מטהרין אפי' יתר מכגריס, ובאמת כן הוא להדיא בהראב"ד שחילק כן וכמו שהעירו האחרונים (סד"ט, מקור מים חיים) וכ"פ ג"כ רעק"א הכו"פ (סק"כ) הסד"ט (סקס"ז) החו"ד (חי מ"ח) והגרי"ז (עו"י), ובששה"ל (קצו') והחוי"ש (קפב'). וע' בהפלתי שכתב "דמעטת מצינו לבנות ישראל תקנה גדולה בעסקי כתמיהן שרוב הנשים אינן בודקות חלוק וסדין טרם לבישה רק לובשים כשבא מכובס וא"כ כל כתמיהן טהורין גם כגריס ועוד דליכא כאן חלוק הבדוק כלל", והיינו דאם לא בדקה קודם לבישה הוי בגדר אינו בדוק ובחלוק מטהרין בכה"ג אפילו ביתר מכגריס. אבל ע' בששה"ל (קצו') שכתב דלמעשה קשה להקל בזה"ז שבתינו נקיים וכמעט אין מציאות שיתלכלך בדם, ובפרט בנמצא עליו דם טרי דידוע דעכשו נכתם בדם זו ולא היה לפני"ז (ועוד יותר ביש להדם ריח שהגיע מהמקור) קשה להקל.

כביסה בזמנינו - וע"ש בששה"ל שכתב עוד דהכביסה בזמנינו בפשטות עושה הבגד לבדוק כאילו בדקה ממש, והכל לפי ראות עיני המורה. וע' בחו"ש ש"י (קפג') בגד שנתכבס ביד או במכונת כביסה הרי חזקתו כבגד בדוק ואף שהבגד נתלה לאחר הכביסה על חבלי כביסה בחוץ מ"מ הוא עדיין בחזקתו כל עוד שאין אנו יודעים שיש סיבה ללכלוך, וע"ש דבגד שלקחנו מן החנות הרי"ז כבגד שאינו בדוק עד שתבדקם או תכבסם, וע"ש בשעה"צ [רפב] שיאר דאף שרגיל להיות נקי לגמרי ואף עטופים בניילון וכד' כיון שלא נבדקו מעולם ליכא בהו חזקת בדוק מעצמו, וצ"ק דלכא' המציאות הוא שבדקין הבגדים לפני שמוכרים אותו לחנות וגם בחנות וכו', ולכא' צ"ל דהכל לפי החנות וכן מצאתי שכתב הבדה"ש (שנח') דהגם שכתב החו"ד ועוד פוסקים דבגד חדש שלקחה מהשוק אין בו טומאת כתמים אם לא בדקתו אבל כהיום מה שנקנה בחנות הוא בחזקת נקי מכל כתם ולכלוך והבגדים נבדקים מן הסתם ע"י המוכר (והגם שלפני כמה ימים הראו לי עד הבדיקה שהיה מלולכך בדיו כאילו משהו קשקש עליו, אבל לכא' הוא מיעוטא דלא שכיחא ובדרי"כ בפריטים מלולככים הם מורדים המחיר בגלל שאינם נקיים ולכא' זה מוכיח שהשאר נקי, ועוד אפילו אם הוא מלולכך אבל לא ראינו שהוא מלולכך בדם (ובפרט דם טרי וכנ"ל בששה"ל).

שאלות למעשה: בגלל שהרבה מהדינים הנ"ל אינם נוגעים כ"כ בזמנינו שאינו מצוי בע"ח המוצאים דם, ובדרי"כ אין הנשים בודקות בעדים שאינם בדוקים, רציתי להביא כמה שאלות למעשה שקרו וגם יכולין לקרות בקל, התלויים בדינים הנ"ל: מה דינה אם לפני הבדיקה הכניסה קצת זאָלֶין באו"מ באצבעה, והוציאה ומצאה על אצבעה דם, האם אצבעה כעד הבדוק או לא? בדקה ולאח"ז מצאה בעלה על העד טיפי דמים אבל היה לו מכה באף שהוריד דם? מצאה על הרצפה מה דינה לענין הבדיקה? התעסקה בהכנת סעודה או היתה לה מכה באצבעה ומצאה אדום על עד הבדיקה?

ויש להוסיף דכל בדיקה שתולין הדם שעליו בדבר חיצוני כדי לטהרה, אין בדיקה זו עולה למנין (להפס"ט ולבדיקה יחידה בא' או ז').

סעיף מ' - בדיקת החלוק קודם לבישה - כ' הב"ח דהחי' לדיוקא דאם לא מצאה טהורה אחר הפשיטה, לא היה מהני מה שבדקה לפני הלבישה ושתייהם טמאות, וצ"ב החידוש בזה וכמו שהעיר הטי"ז, והפרישה פי' ד"ומצאה טהור" קאי אאשה וכיון שבדקה החלוק לפני הלבישה ובדקה עצמה אח"כ מטהרין לה, והטי"ז פי' דאם לא בדקה קודם הלבישה אז גם הבדיקה בשעת הפשיטה לא יועיל כלום כיון שבלא"ה היא טהורה שהרי היא לבשה חלוק שאינו בדוק, ממילא אינה בודקת כראוי וגם השני טהורה (וע' בששה"ל שהק' דלאו כל אשה דינא גמירי כל כך, ועו"ק כמו שהק' המי נדה (הובא בציונים לבדה"ש) דיש נ"מ בבדיקת לענין אם היא יכולה לתבוע חבירתה לכבס חלוקה) ובש"ך תי' דאי לא בדקה קודם הלבישה אז א"צ לתלות ההיתר של הראשונה מחמת שגם השני לבשתה, דאפי' בלא"ה היא טהורה כיון שלבשה חלוק שאינו בדוק (אבל להשי"ך ודאי השניה טמאה דסו"ס בדקה הראשונה אחר שפשטה החלוק דלא כהטי"ז, וכ"מ בנקה"כ).

סעיף מא' - השאילה חלוקה - המחבר הביא שיטת הרשב"א דאיירי בלבשה קודם שהשאילתה, וכן שיטת רש"י דלבשה אחר שהשאילתה דבשניהם תולין במקולקל (והחי' כמוש"פ האחרונים בדעתו דלא אמרי' כאן נמצא כאן היה בכתמים).

תלייה בנדה מעוברת - ואם הנדה מעוברת נחלקו האחרונים, דעת המל"מ החו"ד ולחוי"ש דאין תולין בה אבל דעת הסד"ט והחו"ז"א (פט', וי) דתולין, והביא החו"ז"א ראייה מהא דתולין ביושבת על דם טהור הגם שהיא מניקה ומסולקת דמים. ובששה"ל (רו') כ' דמסתבר כהסד"ט דיון שראתה ומעינה פתוח יכולים לתלות, ובג"ח הראשונים ודאי אפשר לצרף דעת המקילים לתלות ע"ש.

תלייה בנכרית - מהמחבר מוכח דלא קי"ל כהרמב"ם דתולין בנכרית רק בשעת נדותה, אלא כיון שראתה פ"א תולין בה, ופי' הב"י משום דאין הנכריות מקפידות לנקות עצמן, וממילא כ' בששה"ל (רא') דבזה"ז שגם הנכרים בדרי"כ מנקים עצמם א"א לתלות בהן דהכל לפי המציאות. ולכאורה לפי הטעם המבואר בראב"ד דאינה בודקת עצמה וא"י אם רואה, אולי יש לצדד דאפשר לתלות בהן גם היום, אבל יתכן שהיום דמקפידין על נקיון הן שמות לב לזה, ועוד דבלא"ה בזה"ז כולם לובשים בגדי תחתונים וכמעט אינו בנמצא כתמים על הבגדים אבל ע"ש בששה"ל שכתב דלהלכה העיקר כסברת הטי"ז דתולין הקלקלה במקולקל (ואפי' מנקות עצמן).

בספירת ז' נקיים - הגם שהיא עצמה טמאה אפי"ה יכולה לתלות במי שלא התחילה לספור, ומקור הדין מהרשב"א והגם שתוס' הסתפק בד"ז כ' המל"מ דאין ספיקם של תוס' מוציאים מודאי של הרשב"א, ועוד בכתמים שומעין להקל. אבל כ' המל"מ דפשיטא דאין סופרת ו' יכולה לתלות בסופרת ד', וכ' רעק"א (בגליון המל"מ) דיל"ע לרשב"ג דסופרת ז' נחשבת טמאה אם היא יכולה לתלות בסופרת ו', דלרבי דהיא כטהורה לכאורה יכולה לתלות וא"כ נמצא דהגם דרשב"ג הוא המקיל אבל בכה"ג יצא חומרא לשיטתו, וע'.

סעיף מב' - תולין הקלקלה במקולקל - יש להקדים בביאור ד"ז דחידש החו"ד (סקכ"ט) "דל"ש סברת תולין הקלקלה במקולקל רק במקום שאם היה מזדמן ספק זה לשני בנ"א ובאו לשאול שניהם והוי תרתי דסתרי מטמאין שניהם ומש"ה כשא' בלא"ה מקולקל קצת תולין בו דלא הוי תרתי דסתרי דלזה יש לו חזקת טהרה גמור ולזה אין חזקת טהרה. אבל במקום שאף אם היה מזדמן לא' מהן הספק ג"כ טמא כגון בשני שבילין ברה"י וכו' אז ודאי אם נזדמן אח"כ ספק זה גם לשני אין תולין הקלקלה במקולקל, דסברת תולין במקולקל אינו מועיל רק לענין שלא יקלקל את השני והוי כאילו הלך השני לבד אבל שיתקן המקולקל להשני שיהיה חשוב יותר מאילו הלך הטהור לבד ודאי לא"י ולפי"ז ביאר אמאי הוצרך רש"י לפרש דשומרת יום (וה"ה סופרת ז' שלא טבלה) מעינה פתוח דאלי"ה גם אם האשה הטהורה שאלה בעצמה הייתה טמאה אבל כיון שהשאילה חלוקה למי שמעינה פתוח אז יצאה החלוק מחזקת בדוק והייתה טהורה אי לא היה להשני גם ספק זה, וכתב (סקל"ב) דלפי"ז א"ש מה שאין תולין בבעלת הכתם דכיון שאינו ידוע אם מעינה פתוח לא יצא החלוק מחזקת בדוק. (אבל צ"ב כמו שהקשו הפוסקים דלפי"ז אין תולין ביושבת על דם טהור, וע' בלבושי עז (שכז') שכי' דלתלות ביושבת על דם טהור א"צ להדין דתולין הקלקלה דהכא אין קלקלה דהדם טהור, אבל עדיין צ"ב מא"ל לענין הא דתולה מעוברת באינה מעוברת).

ויש כמה נ"מ להלכה המיוסדים על ביאור זה (וכמוש"כ הוא עצמו). דכל כמה שנסתם מעיינה של האשה שאתה רוצה לתלות בה, תו א"א לתלות בה. ולכן אם עברו הז' נקיים אפילו לא טבלה אינה תולה בה (דלא כרעק"א המובא בסמוך). וכן בנדות שלנו שהן ספק זבות אם רק ראתה יום א' א"א לתלות בה כבר ביום שני דאולי זבה היא וכבר נסתם מעיינה ע"ש. ועי' בערוה"ש (קיד') שהק' דלפי"ז לדין שאין הנשים מתחילין למנות הנקיים עד אחרי ה' ימים לשימושה לא תתלה בה רק בשני ימים הראשונים וכל כי האי ה"ל לבעלי השו"ע לבאר (וכן הק' הלו"ש (מח'), ועוד דחזקת מעין פתוח אינו אלא בג' ימים הראשונים". ועי' בפתח"ת מרעק"א דתולין בפנייה שלא ראתה כמה שבועות כיון שלא ספרה ז' נקיים, ולחוו"ד בודאי אין תולין בה דמה בכך שלא ספרה, הלא מעיינה סתום.

גמרה ספירת ז' ולא טבלה - רעק"א דייק מהמחבר דבכה"ג אין תולין בה, וכ"כ המל"מ דאם נתלה בה א"כ א"י רק סתירה להימים שכבר ספרה אלא אנו מחדשים לה טומאה חדשה של ז' וגם רשב"ג יודה דאין תולין בה (דכבר יצאה מטומאתה ע"י ספירת ז' ורק גזיה"כ דבעיא טבילה), אבל הלבוש כ' דכל כמה שלא טבלה היא טמאה ותולין בה.

סעיף מג' - אין תולין בכתם - כ' ה"ט"ז לפי שאין ידוע בבירור לבעלת הכתם שהכתם יצא ממנה, אבל התוה"ש כ' דהטעם הוא משום דכיון שאינה טמאה מדאורייתא רק מדרבנן והוא טומאת ספק לכן אין תולין וכמו דאין תולין כתם בכתם, וראיתי מי שר"ל דנ"מ ביניהם באופן שיצאה ודאי מגופה אבל שלא בהרגשה, דלה"ט"ז תולין משא"כ להתוה"ש. והנה באמת ראיתי בששה"ל (רד') שהסתפק בזה אם אפשר לתלות בראתה ודאי מגופה בלי הרגשה. אבל יליע"א הדבר שר"י במח', דהלא פשיטא לרעק"א (סמ"ג) דבידיעין בבירור שהדם יצא מגופה ותולין בה הגם שהייתה שלא בהרגשה, ואפ"ל דזהו כוונת התוה"ש ג"כ וכמוש"כ דהוא טומאת ספק. ועי' בששה"ל דפשיטא דא"י לתלות בעצמה בזמן שהיתה טמאה משום שו"א אנפשה כיון דבמצאות לא ראתה אע"פ שהייתה מקולקלת.

סעיף מד' - תולה בעצמה בג' הראשונים - כ' הש"ך לעיל (סעיף מא') דלהרמ"א תולין בג' ימים הראשונים דס"ל דתולין במכה בג"י הראשונים ואין לך מכה יותר גדולה מדם נדות, אבל התוה"ש [מה] כ' דהכא אף הרמ"א מודה דאין תולין דשאני התם דעדיין המכה בגופה משא"כ הכא שכבר עברה ימי נדתה.

תולה בתחילת ז' נקיים - יליע"א באשה שלבשה חלוק כמה ימים בימי ספירתה וביום הששי מצאה כתם האם אפשר לתלות שהכתם בא ביום ראשון לספירתה כיון דהיום הראשון בין כך מקולקל ועי"ז תרויה כמה ימים לספירתה וכ' החזו"א (פס', ט') דאף ביום ראשון אינה מקולקלת אלא משום כתם זה והרי אין תולין כתם בכתם. אבל באמת הוא נידון גדול באחרונים אם יכולה לתלות בעצמה כשהיתה טמאה משום כתם (עי' דרכ"ת רי"ט) וכ' בששה"ל דהפשוט דגם בעצמה אינה תולה בכתמה.

סעיף מה' - מעוברת תולה בעצמה - עי' בסד"ט שביאר דמירי שהיתה טמאה קודם שנתעברה וירדה לטהרה, דאל"ה מאי מהני שתולין לבישות הימים שלא בימי עברה סו"ס טמאה היא עכשיו, אבל הקשה החזו"א (פס', ט') דא"כ אין דין זה תלויה במה שהיא עכשו מעוברת ומסולקת דמים, דאף אשה רגילה יכולה לתלות בכה"ג כיון דאינה מקלקלת אף אחד, ועי"ש מה שפי' בע"א.

מינקת בזמניה - דנו האחרונים [ששה"ל (רו'), חוט שני (קצנ') לבושי עז (שלז')], אם יש לה דין מסולקת לעני"ז דהרבה ראוות כסדרן. **סעיף מו'-מז' - מקדיר** - הכו"פ ותפ"מ כ' דט"ס בהש"ך דלא מהני בדיקת מקדיר כנגד החזקת דבוק של ישראלית, אבל הסד"ט פי' הש"ך כמות שהוא לפנינו דמועיל הבדיקה גם לקולא, וכן דייק בששה"ל (ר"ט) מהש"ך לקמן (סקס"ה).

אבד הכתם - מבואר בהמג"א דבנאבד וא"א למיקם עלה דמילתא אמרי' ספק דרבנן לקולא, ועי' בחכ"א (כט') אם נאבד קודם שראה החכם ואינה יודעת אם היה בו כגריס או לא או אם היה אדום או לא וכיוצא בכתמים שהוא מדרבנן אזלינן לקולא, אבל בכה"ג שכי' רעק"א דבזה"ז שאין אנו בקיאים אם מקדיר או מגליד וחייבין להחמיר מספק (דהוי ספק חסרון ידיעה) אם נאבד העד אח"כ כ' רעק"א דאפ"ה טמאה מספק דע"י שנאבד העד לא הותרה, ובששה"ל (ר"ז) כ' דבהפוסקים משמע להתיר בכה"ג. וראיתי בחו"ש (קצד') שכי' שאם נתעורר ספק אצל האיש או האשה על הכתם והוחלט אצלם להראות המראה לחכם ואח"כ נאבד הדבר אינו מוכרע שא"כ להחמיר אף שנאבד. ועי' דבספק טומאה בעד הבדיקה ונאבד חוששת להחמיר וכמוש"כ בבינת אדם (ה').

נתכבס במכונת כביסה - עי' בחו"ש (קצה') דבדאי לענין דם טרי הרי"ז נחשב דבוק. וראיתי מהגר"י (200) דכיבוס שלנו מעביר הכתם עד כדי שיהיה ניכר אם היית שם לפני הכיבוס ואנן בקיאים בדבר זה, וכ"כ בששה"ל (ר"ח) דבזה"ז בודאי הגיע הדם אחר הכביסה ואין לתלות בימי נדתה, וכן לקמן (סעיף מז') בב' נשים אין לתלות בראשונה כשנתכבסה אחר לבישתה.

סעיף מח' - שתייה טמאות - וכ' הסד"ט אפי' רק מגיע כנגד ארוכה ע"י שחיה הרבה. ולענין ברכת הטבילה כ' בששה"ל (ר"י) דמסתמית המחבר משמע דהן טמאות ודאי גם לענין ברכה כנגד שהיו אלא מחמת ספק, צ"ל שאמרו שמדרבנן הן ודאי טמאות.

אשה שלקחה כדורי שינה - התוה"ש הביא מהלבוש דאפי' הוא למטה מהחגור לשתיהן תלינן בזה שכיסתה ראשה דתלינן בראיית לילה יותר מבראיית יום דבשינה אפשר שלא הייתה מרגשת והוי ספד"א, ותמה התוה"ש דבגמ' איתא דהיתה מיתערא, ובששה"ל הביא משו"ת תשורת שי דבזה"ז אין בקיאים כ"כ בהרגשות ואין לסמוך אהא דאמרו דאגב צערא מיתערא, וכ' דכן רואים בנסיון ע"ש וכי' דעכ"פ בנשים שוסתן בא כמעט בלא הרגשה יש לחוש כספד"א ואף בבגד צבוע ואמק"ט, וכ"ש שיש להחמיר בזה דשכיח דהנשים לוקחות כדורי וסמי שינה, דבזה ודאי אין בידינו להקל ולכן אם מוצאים כתם בבקר אחר שלקחה כדורי שינה יש להחמיר כספד"א.

סעיף מט' - שלש נשים שבאו זא"ז - כתב ה"ט"ז דאפ"ה טמאות, והש"ך בנקה"כ ציין למש"כ לעיל (סעי' כה') דבבאו בזא"ז טהורות, והכו"פ כ' דלכאוי' אינו דומה לנתעסקו בצפיור דהתם בבאו כ"א בפני"ע אפשר לדון עליה בפני"ע דיש לתלות הדם שמצאה בצפיור שבה נתעסקה, אבל הכא כדי לטהר עצמה א"א לדון עליה בפני"ע דכל התירה אינה אלא ע"י מה שהיא תולה הכתם בחברתה, וא"כ הוי כבאו לשאול בב"א [דא"א לטהר שתייה] וא"א לטהר א' מהן דמאי חזית. וכן נקטו החוו"ד (יד') וסד"ט (סקמ"ז), והחזו"א (לט', ב').

בלבשו כולם נגדי תחתונים - בששה"ל (רי"א) הסתפק אם כולן טהורות או ניוחש שהדם יצא מהצד של הבגד והדעת נוטה להקל, וכמו"כ אפילו באשה אחת טהורה ותולין במעלמא ע"ש (רי"ב).

כתם במקום שיש הרבה נשים - כ' החו"ש (קצו') דבמצא בברית שחיה או שיעור לנשים נשואות כולם בכלל הספק, אבל כשיש נדה שלא טבלה או פנויה שראתה פ"א הרי כל הנשים תולין בה ובציבור גדול יש להניח דמסתמא א' מהם לכה"פ היא נדה, ועי"ש שכי' כנ"ל דאלו שיש להם בגדים תחתונים הצמודים לגופה אין הן בכלל הספק דחשיב כבדוקה לעני"ז. ויש סיפור ידוע שמצאו כתם במקוה והוציאו (או רצו להוציא) קול קורא להודיע כל אלו שטבלו שם, וילי"ע בזה הרבה אם יש מקום לטמא כולם.

סעיף נ' - נמצא כתם על הכר - כ' בהששה"ל דאין רגילות כיום להתהפך מלמעלה למטה עד שהרגלים במקום הכר ולפי"ז רק בחלק התחתון טמא (ואם היא יושבת לפעמים להניק תינוק וכד' ילי"ע), וכן אין לטמא בנמצא בסוף המטה דלא מסתבר שהגיע לשם.

סעיף נא' - בדיקה א' מהם - דוקא בבדיקה תוך שיעור וסת של הקימה מהמטה, אבל לענין לבית הבגד יליע אם צריך בדיקה תוך שיעור וסת מלביתשה, ולמשל אם א' לבשתה ביום ראשון וא' ביום שני וא' ביום שלישי האם מועלת בדיקת הראשונה תוך שיעור וסת מפשיטת השלישית, והמחבר סתם דבריו ונחלקו בזה האחרונים דהסד"ט כ' (צא' ד"ה ודע) דהמחבר סתם וכ' דלעולם מהני ולא חילק בין חלוק ובין מטה וספסל והיינו כדעת הרמב"ם (ועיי' שביאר דהטור שלא הזכיר שיטת שא"ר משום דנמשך אחר שיטת אביו הרא"ש דקיי"ל כר"א דאפי' אחר שיעור וסת מועלת בדיקה זו), אבל הגר"ז (ק"י) הבין דמש"כ המחבר "וכי' מיירי וכו'" קאי רק אמש"כ בסעיף נ' לענין מטה ולא אמש"כ בסעיף מט' לענין חלוק (והיינו כהראב"ד ורשב"א, וחזר ממש"כ בב"י) וכ"כ הלח"ש.

כבר נתיבש הדם - כ' החזו"א (צ', ד') דאפי' תולין בהאי שבדיקה ומצאה טמאה כיון שבשעה שנולד הספק [היינו כשנמצא הדם] כבר א' מהן טמאה תולין בה. אגב, ע' בששה"ל שכי' (ריג') וקינוח היינו קינוח בפנים רק לאפוקי חו"ס אבל לא סגי בקינוח מבחוץ, ועיי' בדומנינו שהולכין בבגדים הצמודים לגוף הוי כבדיקה מיד ונתבררה טהרתה דא"א שיגע דם להסד"ן ולא ימצא כלל על בגדיה.

סעיף נב' - בדיקה האינה ראויה לראות ונמצאת טהורה - ע' בלו"ש (ס') דיש להסתפק אם מועיל בדיקה זו לטהר עצמה ולטמא חברתה המסולקת דמים, והערוה"ש (קלג') כ' דנ"ל דלא מהני הבדיקה דאין כאן ספק דודאי ממנה יצא הדם ומה יועיל הבדיקה.

באומרת ברי לי שלא באתי למקום הדם - להט"ז רק מועיל כשסומך לשכיבתו נמצא הדם אבל בלא"ה אמרי' דמלתא דלא רמיא עליה דאניש לאו אדעתיה, ובנקה"כ השיג הש"ך "דהתם אמרי' לאו אדעתיה ואפשר דמכ"מ אמת שפרעו", וביאר הפרי דעה כוונתו דבחז"מ הנידון אינו אם עבר ליד מקום פלוני אלא דנים על עיקר החוב ואם עבר שם אינו נוגע לעיקר החוב ולכן אפשר שאינו נזכר אם עבר שם, אבל הכא עיקר הנידון הוא עם נכנסה שם.

סעיף נג' - ביש לאשה א' תלייה - כולן תולות בה והיא תולה בכתמים, ובששה"ל כ' דהרבנותא דתולין אף בשתי תולות. **סעיף נד' - קביעת וסת ע"י כתמים -** המחבר כ' דאיידי בראתה כתם ג"פ בר"ח וכדומה אבל הפרישה כ' דאפי' בראתה ב"פ בר"ח כרגיל ופעם השלישית מצאה כתם אפי' אינה קובעת וסת (והביאו בששה"ל רטו' והחו"ש קצח'). ובראייה גמורה שלא בהרגשה כ' הגר"ז (קכב') דג"כ אין קובעין וסת דדינה ככתם, אבל כ' בששה"ל דיש להחמיר בזה דיש לחוש שמא הרגישה והטעות מצויה ע"ש. **עקירת וסת ע"י כתמים -** רעק"א הביא בשם הפרישה לפרש דאיידי בראתה כתם ג"פ ביום אחר מוסתה הקבוע, דאין הראשון נעקר לגמרי וכשתראה שוב ביום הוסת הקודם חוזרת לקביעותה.

קביעות וסת ע"י בדיקות - בשו"ת בית שלמה (ב', ז' בהגה) הסתפק בהמחבר אם ר"ל בג"פ או אפי' בפ"א, וכ' דלא ראינו שחוששין בפ"א דא"כ מי שתמצא דם באמצע ימי ספירת ז"ז תצטרך לחשוש להפלגה של ט', י', או יא' יום וכד' (וכ"כ החו"ש ע"ש). וע' בלבוש דמשמע דא"צ לחשוש אלא בג"פ, והביאו בששה"ל (רטז') ואח"כ הסתפק בד"ז ובסו"ד כ' דכנראה מנהג העולם להקל לגמרי עד ג"פ, וכ"כ בבדה"ש (תקיג') מכמה בעלי הוראה (ועיי' בביאורים דילי"ע מה דינה בבי' ראיות ובפעם ג' מצאה בעד), וכ"פ הגר"י"ב. (ועיי' בששה"ל דבראיתא בעד או ראתה ראייה מועטת או מצאה כתם ולאחר ב' או ג' ימים בא הוסת בשפע לענין ראייה מועטת סגי לחוש לתחילת הראיה אבל אין חוששין ליום שמצאה דם בעד הבדיקה ולא מיום שמצאה הכתם ע"ש פרטי הדינים, (ובעזרה"י נראה דבר זה יותר באריכות כשנלמד הלי וסתות).

סימן קצא' (דין אשה שמצאה דם בהשתנה)

מחבר - במתני' נחלקו ר"מ ור"י בדין אשה שמצאה דם במ"ר, ובגמ' פסקו האמוראים להלכה כרבי יוסי דטהורה, וממילא כתב הרמב"ם (ה' יז') "האשה שהשתנה מים ויצא דם עם מ"ר בין שהשתנה והיא עומדת בין שהשתנה והיא יושבת הרי"ז טהורה ואפילו הרגישה גופה ונזדעזע אבריה אינה חוששת שהרגשת מ"ר היא זו", והיינו דלר"י לעולם אין חוששין להדור מ"ר למקור ואפילו בתרתי לריעותא דהיינו בעומדת ושותתת, והביא המחבר הרמב"ם להלכה.

אבל צריך להבין דהלא בגמ' (נז'): איתא בביאור שיטת ר"מ "לעולם דארגשה ואימור הרגשת מ"ר היא", והיינו כמוש"פ הרמב"ם דהיא אומרת שלא הרגישה ואנן אמרי' דכדברך כן הוא ביושבת אבל בעומדת אמרי' דלעולם הרגישה וטעתה שחשבה שהרגשת מ"ר היתה. ולפ"ז אם אמרה שהרגישה לא מצינו שחז"ל הקילו ואמרו שלא הרגישה, וא"כ איך פסק הרמב"ם [והמחבר] דטהורה "אפילו [אומרת ש]הרגישה גופה ונזדעזע". וע' בפרי דעה בהקדמתו להלכות נדה (שער ה' ד"ה ולכן) דשאני הרגשת מ"ר מהרגשת עד ושמש, דבמצא דם על העד או על השמש, האי דם ודאי יצא מהמקור וכל הנדון אינו אלא אם יצאה בהרגשה או לא, ואמרי' דחזקה שהגיע בהרגשה (ובפרט אם היא אומרת כן) אבל במצאה דם במ"ר דיש ספק אם באה מן המקור בכלל, בזה קיי"ל כר' יוסי דליכא חשש כלל דהדור מ"ר למקור ואייתי דם ואפילו בעומדת ושותתת דתרת לריעותא, לא יצאה דם מהמקור כלל ואין לחשוש שהרגישה (ועד"ז כתב הערוך השלחן).

[אגב ראיתי בלבושי עז (שנה) שהסתפק בהמציאות של הדור מ"ר למקור, וכ' דאולי יצאה מפי השתן וחזרה לאו"מ, אבל כתב דא"כ יש הוכחה ברורה דפתיחה מבחוץ הוי פתיחה ואמאי לא הביא הנוב"י ראייה מפורשת מהגמ' לשיטתו. וכ' דנראה דהוי כמו אכלה שום וכדומה דעיי' שעוצרת את מ"ר מתעורר הדם לצאת].

רמ"א - י"א (א) - הביא שיטת תוס' והרא"ש דכל המח' ר"מ ור"י הנ"ל היינו בחדא לריעותא (עומדת ומזנקת, ויושבת ושותתת) אבל בתרתי לריעותא דהיינו בעומדת ושותתת גם לר' יוסי [דקיי"ל כוותיה] טמאה.

י"א (ב) - הביא עוד שיטה דיושבת ונמצא על שפת הספל ובעומדת בכל ענין טמאה. ובסוגריים כתוב ששיטה זו היא שיטת הגהו"מ, הר"ן ומהר"ם מרוטנברג. וצ"ב דהגהו"מ כתב בשם המהר"ם דכל המחלוקת ר"מ ור"י אינו אלא בעומדת וביושבת אין מחלוקת כלל. אבל הא מיהא דבעומדת לר"י טהורה ואיך כתב הרמ"א דבכל ענין טמאה. וכן הר"ן רק כתב דביושבת על שפת הספל ונמצא רק על שפת הספל יש הוכחה לטמאה אפילו לר' יוסי, אבל בעומדת מה"ת שהיא טמאה בכל ענין. וגם הערוך השלחן נתלבט בזה וכתב דהרכיב שני דיעות ביחד (מש"כ לענין יושבת היינו מש"כ ההגהות מיימונית בשם המהר"ם, ומש"כ לענין עומדת היינו שיטת הר"ח), ואח"כ כתב הערוה"ש דאולי כל כוונתו ביי"א זה רק לפירש ר"ח, ובאמת כן מבואר בהש"ך שפי' הרמ"א כהר"ח, וכן ציין הגר"א על דעה זו "עתוסי" י"ד ב' ד"ה ר"י. מיהו וכו'" והיינו שיטת הר"ח, וכן מבואר בעוד אחרונים. (ויתכן דכוונת הכותב בסוגריים דהני

ראשונים הביא שיטת הר"ח, אבל צ"ב דהלא הר"ן חלק עליו בתוקף, וכי דלאו ר"ח חתים עליו, ועי'. להלכה כתב הרמ"א על הי"א הזו "והכי נהוג", וכן האריך הש"ך להוכיח דק"ל כהר"ח.

איש ואשה - בכה"ג איתא בגמ' דגם לר"מ טהורה כיון דיש ס"ס, והש"ך כתב דזהו רק בנמצא הדם בתוך הספל, וביאר העצי לבונה דאם נמצא על שפת הספל אין להסתפק שהגיע מהאיש וא"כ ליכא אלא ספק א' וטמאה, אבל התוה"ש השיג עליו דגם באיש אפשר שימצא על שפת הספל דלפעמים אינו מטיל מים למרחוק כ"כ, וכ"כ הערוה"ש (יח') "אני תמה על זה דהא החוש מוכיח להיפך דבסוף אחר הקילוח שותתים המ"ר לאט לאט בכל אדם". וראיתי בבדה"ש בביאורים שכתב דלכאורה גם בשני נשים יש ס"ס, ספק ממכה של האשה השניה ואפילו מעצמה אבל ספק ממכה שלה, ועיין.

האר"י וינ"ד - כי בששה"ל: "האר"י נקרא כיס השתן ווינ"ד הוא רוח והיינו שמגיע ע"י רוח, ומבואר באחרונים דסימני מחלה זו שמי רגליה אינם יוצאים בבי"א אלא טיפות טיפות ועם כאבים, והוא בעיקר בחורף ולא בקיץ". וכי הרמ"א דהגם שיש לטמאות כל אשה הרואה דם במ"ר [אי לא ביושבת ומצאה רק בתוך הספל - ועי' בסד"ט (קצ') סקצ"ה סוד"ה כללא דמילתא] ורעק"א (סי' סב') שכתבו דאין אנו בקיאים מהו שפת הספל ומהו תוך הספל וכן מה נקרא שותתת וכו' אבל באשה זו שמוצאה תמיד דם במ"ר וע"י כאב טהורה ואפילו מוצאה רק אחר המ"ר (כמבואר בסד"ט המובא בפתח"י ג'), ג"כ טהורה דכיון שאינה מוצאת דם רק אחר הטלת מ"ר בודאי דם מכה הוא (ואפילו מוצאה ע"י בדיקה באר"י כמוש"כ החו"ד סק"ו).

בדיקת מהר"ל - אח"כ הביא הרמ"א דמהר"ל החמיר באשה הנ"ל וכתב דאין להקל אלא באשה שיש לה וסת (והביא הש"ך מהמהר"ל דאפילו אין לה וסת קבוע אבל תמיד אינה רואה פחות מיד' ימים אחר טבילתה וכדומה, ג"כ נחשב כיש לה וסת בהני ידי' יום) וכן רק להתייר שלא בשעת וסתה וע"י בדיקה שיבורר דהדם אינה מהמקור אלא מפי השתן (והעירו האחרונים - ערוה"ש ואב"ז - דבע"כ הבין המהר"ל דהחשש דהדור מ"ר למקור היינו שיצאו דרך המקור ולא דרך פי השתן) וכשתבדוק עצמה שלש פעמים כה"ג מותרת אח"כ בלי בדיקה שלא בשעת וסתה.

ויש ב' הערות על הרמ"א: הש"ך הקשה דאמאי לא מהני בדיקה זו גם לשעת וסתה דהלא ע"י הבדיקה יש בירור גמור שאין הדם מהמקור (והחו"ד ביאר כוונתו דר"ל שגם בשעת וסתה תבדוק בבדיקת המהר"ל דהיינו שתשתין תמיד במוך). ועוד קשה הקשה הנוב"י (וכ"כ בדגמ"ר ג"כ) דאמאי צריכה לבדוק ג' פעמים הלא בפעם א' סגי כיון שיש בירור גמור שאין הדם מהמקור. ולכאורה התי' לבי' השאלות נמצאות כבר בהש"ך (וביתר ביאור בהחו"ד סק"ח) דס"ל להמהר"ל (והרמ"א) דאינו בדיקה מעלייתא (דיש לחשוש שהדם הגיע ממקורה אבל יצאה חוץ לגופה דרך החורין וסדקין שבאוי"מ ומה"ט לא נתלכלך המוך שהניחה בפנים ע"ש). וכל הנ"ל איירי דוקא במרגשת כאב עם המ"ר.

במצאה דם בלי כאב - אם מצאה דם רק אחר הטלת מ"ר (בבדיקה) אז היא טמאה לכו"ע. אבל אם מצאה בתוך מ"ר וגם בבדיקה אחר מ"ר בזה כי הבי"י דנחלקו הראשונים אם אמרי' דדם זה מתמצית הדם שמוצאה במ"ר היא או לא, והרמ"א כתב דיש להחמיר, מיהו אינה חייבת לבדוק אחר הטלת מ"ר לראות אם יש דם. [ולכאורה כ"ז איירי בכה"ג שמוצאת דם כשיושבת ומזנקת לתוך הספל דאל"ה אפילו לא בדקה טמאה וכמוש"כ הרמ"א בתחילת דבריו דק"ל כהר"ח, וכבר העיר הש"ך דמש"כ הרמ"א הוא ללא צורך, דאפי' אם הייתה יושבת ומזנקת היא טמאה בכה"ג ע"ש]. אבל אם בדקה עצמה ורגילה לראות דם אח"כ בבדיקה, אם בדקה ג"פ ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה. ואם אינה רגילה לראות דם אחר הטלת מ"ר אלא לפרקים קבועים אז קובעת וסת לאותן פרקים קבועים.

קרטין - אם כשבדקת עצמה מוצאת קרטין (דם יבש כעין חול אדום) וגם נמצאה חצץ זו במ"ר ואשה זו יש לה וסת רגילה דהיינו שרואה דם ממש כשאר נשים, אז היא טהורה דא"י דם אלא חול שדרכו להוולד בכליות.

קינוח אחר הטלת מ"ר - הנה כל הסימן איירי במוצאת דם בתוך הספל, וביחד עם המ"ר, שבכה"ג אמרי' דהגיע הדם עם המ"ר, דלהמחבר אין לחשוש כלל כיון שודאי לא הגיע מהמקור, ולהרמ"א יש לחשוש מדרבנן משום כתם וכדעת הר"ח (אבל יתכן שאין בו הקולות של כתמים - עי' שו"ע הרב קצ', עי', ובדה"ש קצא' ביאורים ד"ה וי"א, וכן ס"ל הגרי"ב (227) שכן הלכה להחמיר). אבל במוצאה דם בקינוח מיד אחר גמר הטלת המ"ר, כתב החו"ד (ריש סי' קצ') דבמוצאה תוך שיעור וסת מהטלת מ"ר היא טמאה ודאי מדאורייתא, וביאר האגר"מ (ח"ד, יז', יג') שבד"כ אין אשה מקנחת עצמה קודם גמר יציאת המ"ר, אבל לפעמים מחמת שהשאירה תינוק בוכה או כלי על האש היא ממהרת לקנח קודם שנגמרו כל הטיפין ואז יש לחשוש שהגיע דם מהמקור, כיון שהוא אחר הזינוק וכבר נפתח המעיין ושייך שיצא הדם מהמקור, וכיון שיש עדיין טיפין שיוצאין אולי טעתה בהרגשת מ"ר, אבל אחר שגמרו כל הטיפין אין מקום להסתפק שאולי טעתה בהרגשה, דכבר יצאו המ"ר לגמרי, וממילא אין לטמאותה אלא משום כתם (ויהיה לה הקולות של כתמים כל כמה שקינחה גם סביבות או"מ). ולכאורה לפי"ז גם דם הנמצא בתוך הספל בכה"ג שישבה שם גם אחר שכלו כל הטיפין, ג"כ דינו ככתם לכל דבר ואין לטמאותה אלא ביותר מכגריס ועל דבר המק"ט (ונחלקו בנמצא על המים, וכמדומני שבד"כ מחמירין).

אבל ע"ע מש"כ החו"א (צ' סוף אות א') "ואמנם ממה שאמרו (סא:) דתקנת בנות ישראל בגדי צבעונין משמע דאין בהרגשת מ"ר משום נדה דהא עד שיתבשר הכתם מצוי הרגשת מ"ר ואם הרגישה הרגשת מ"ר יש כאן משם נדה ואין כאן טהרת צבעונים ומדסתמו הדבר משמע דלעולם הוא משום כתם אף בהרגשה המ"ר וכו'". ועיין.

סימן קצב' (דיני כלה הנכנסת לחופה)

סעיף א' - מנהג שלא להראות שבוע קודם החופה - ראיתי בלבושי עז (שעא') דטעם המנהג שחששו להרא"ש ששייך תביעה אף אחר תביעה ראשונה ואף אם תבדוק חששו שמא הוי כתביעה חדשה דל"מ בדיקה. אבל לכאורה צ"ב דמה זה קשור לראיית החתן, דהלא כי החת"ס (פתח"ת א') דאין שום הכרח לומר דע"י הראיה יתחדש לה חמדה (וכ"כ בכה"ג שהם כבר ראו זה את זה כמה פעמים) וכמו שביאר הלבושי עז בעצמו דמה"ט ליכא חשש חימוד כשרואים החתן וכלה זה את זה בחופה.

תמר ורות - ע"ש בפתח"ת (א') לענין אשה שנשתתית וספרה ז"נ ואח"כ נעשה חלומה אם צריכה לספור ז"נ עוד פעם, ולכאורה עד"ז נוגע בזמנינו דב"ה אפשר דרא ויש כלות שאינן יודעות ענין ביאה כלל עד ימים ספורים לפני החתונה, ויל"ע אם אחר שהודיעו לה ענין ביאה היא צריכה להתחיל הז"נ מחדש. ולכאורה היה אפ"ל דתלוי במח' הטי"ז והחוו"ד (סק"א) בביאור אמאי תמר ורות לא חששו לדם חימוד, דלטי"ז שפי' דבאופן שהיא עמו במטה ליכא חימוד א"כ הכא אח"כ תצטרך להתחיל הז"נ מחדש משא"כ להחוו"ד דס"ל דהנישואין גורם החימוד א"כ גם באשה זו ליכא חשש חימוד חדש ומועיל הז"נ שכבר התחילה. ועד"ז אפ"ל באשה הנשאת למי שאין לו גבורת אנשים דאם הביאה גורם אז א"צ ז"נ, אבל אם הנישואין גורם גם היא צריכה ז"נ. אבל ראיתי בששה"ל (רכו') שכי' דאפי' להחוו"ד מ"מ צריך שתדע ענין הביאה והיינו דאינה חומדת לסתם ביאה אלא לביאת נישואין, וע"ש שכתב דצ"ע אם בתבעה לינשא נחשב תביעה בכה"ג, וראיתי בחו"ש (ר') שכתב דא"צ ז"נ "שמסתמא ההרגשה הכללית של חימוד היה קודם" וצ"ב כוונתו. ולהלכה בנשאת למי שאין לו גבורת אנשים ע' בבדה"ש (ביאורים ד"ה תבעה) שהביא מח' בזה וכתב דלדעת הדרכ"ת אמרי' לא פלוג ועוד י"ל שהיא מצפה שיתרפא, ולכא' נ"מ בין הטעמים לענין זקן כזה שלכא' עליו אי"ל שמא יתרפא, וע'.

אבל לכאורה יש נ"מ בין הטעמים הנ"ל בנבעלה בלי חופה וקידושין ואח"כ נשאה דליכא חימוד ביאה ואיכא חימוד קידושין, וכן בנבעלה ונתעברה [וממילא הסכימו להתחתן] ועכשו היא מסולקת דמים דלטי"ז א"צ ז"נ ולהחוו"ד צריכה, אבל ע"ש בפתח"ת (ב') שהביא מהמקום שמואל ועוד דפשיטא דבכה"ג צריכה ז"נ דק"י מקטנה. אבל לכא' שאילתו הייתה לענין אם מעוברת צריכה לחשוש לדם חימוד אבל לא הסתפק אולי אינה חומדת הביאה, וצ"ב. וע"ע בזה בששה"ל (רלה') שג"כ נוטה להקל בעני"ז ומסיק דצ"ע.

זקניה - הפתח"ת הביא משו"ת גב"ש דאף זקניה צריכה ז"נ ובאמת כ"כ הרא"ה בבדק הבית (ו.) בהדיא.

מוך בשעת תביעה - כ' החוו"ד (שם) דאפי' אם לא קי"ל כהראב"ה דמהני בדיקה אבל בהיתה מוך מונחת בפנים בשעת התביעה ונמצא נקי א"צ ז"נ, והיינו לכאורה משום דבבדיקה יש חשש אולי נפל לארץ וכד' אבל במוך ליכא חששא זו. אבל ראיתי בששה"ל (רכו') שהעיר מהחוו"ד עצמו (סי' קצא') דהמוך שלנו אינו מוך מעליא דאינו ממלא כל החו"ס א"כ אי"א לסמוך על המוך וכ"ש דלא מהני מה שלובשת בגד תחתון. וע"ע בלבושי עוז (שע') ובדה"ש (ביאורים ד"ה ואפי') שכתבו שבפשוטות הטשו"ע ס"ל דמוך לא מהני.

סעיף ב' - ז"נ מונין אע"פ שלא נתקדשה - היינו לאפוקי מהרא"ה דס"ל דאין מונין הז"נ א"כ כבר נתקדשה, ותמה הרשב"א (מה"ב) דא"כ בטלת תורת קידושי ביאה דמיד שמתחיל לקדשה צריכין לחשוש שראתה דם חימוד (וע"ש מה שהק' עוד), וע' בסד"ט שביאר דפליגי במח' הטי"ז וחוו"ד הנ"ל, דהרא"ה ס"ל כהטי"ז דכשהיא עמו במטה ליכא חשש חימוד, והרשב"א פליג.

לסמוך הטבילה לבעילת מצוה - לכתחילה יש לסמוכה כל מה דאפשר, ונהגו לטבול לכה"פ לילה קודם ולפעמים מקדימין כמה ימים כגון בנשאת ביום ראשון טובלת ער"ש או ליל ששי, וכתב הרמ"א דאין להרחיק הטבילה יותר מדי' ימים ואם תרחיק יותר אז צריכה לבדוק כל יום אחר הטבילה עד הבעילה. והא דא"צ לבדוק בהרחיקה פחות מדי' ימים לא ביאר הרמ"א אבל הלבוש ביאר שכיון שבימים שבינתיים מתעסקין עמה בחתונתה ל"ח לתאוות חימוד. אבל הבי"ח השיג וס"ל דאף בטבול תוך ד' ימים תבדוק כל יום עד החופה, וכ"פ החכ"א והביאום הבדה"ש (סקכ"ח) וכתב "לכן אשה הטובלת לדוגמא אור ליום ב' והבעילה תהיה אור ליום ג' צריכה לבדוק עצמה ביום ב' וראוי להזהיר הכלות ע"ז שכמדומה שאינן יודעות מזה", אבל ראיתי בשם הגר"יב דבטבול יום א' קודם הבעילה לא נהגו לבדוק אבל בטבול כמה ימים (כגון ליל ו' כשמתחתנת ליל ב') נהגו לבדוק כל יום והגם שאין סברא לזה אבל כן נהגו.

עבר ז' אחר הז"נ קודם הטבילה - כ' הששה"ל (רל') דהדעת נוטה כהחוו"ד והפליגי להקל שעלו לה הז"נ.

סעיף ג' - דחו הנישואין - סעיף זה לא איירי באופן שנדחה לגמרי שהסכימו החתן והכלה שלא ישאו זל"ז דבכה"ג פשיטא דצריכה ז"נ מחדש. אלא הכא איירי שדחו הנישואין ואמרו שאחר שיתפשו וישלימו אז יקבעו זמן לנישואין ואז חיישין שמא בינתיים לא אסקא אדעתא שתהא נזהרת יפה בבדיקתה דמאחר שאינה יודעת קביעות הנישואין אינה חוששת להנך ז"נ. וממילא לפי"ז אם הדחיה והקביעות היה הכל בין בדיקת שחרית לבדיקת ערבית (אפי' מתחילה דחו בסתם) אפי"ה א"צ ז"נ מחדש דליכא חשש שמא לא נזהרה בבדיקתה. וע' בגליון מהרש"א שביאר "דהוא סובר דמשום חימוד לא חיישין כלל אלא משום לא אסקא אדעתא לזוהר אבל זה אינו מובן דהא גם בבדקה פ"א תוך ז' סגיא וע' בסד"ט"ו וע"ש בסד"ט שביאר דבאמת המשאת בנימין השיג דצריך לחשוש לחימוד חדש ואין נ"מ במה שהכל היה בין בדיקת שחרית ובדיקת ערבית. וכ' דנראה דגם המחבר והרמ"א ס"ל דטעם משום שמא לא בדקה יפה. ובדרי"כ בזמנינו אחר ששלחו ההזמנות אינו מצוי כ"כ שידחו הנישואין [לא לגמרי, רק] לזמן בלתי מוגבל, אבל פה בא"י רואים כמה פעמים שדחו הנישואין בגלל שפשוט לא היה להם מספיק כסף להתחתן ושידוך גס שידחה יותר מפעם א'. וכן ראיתי בשם הגר"יב דבחוו"ל כשיש שלג כבד באופן שאינם יכולים להגיע להחתונה ואינם מוצאים אולם פנוי בימים הקרובים וצריכים לדחות הנישואין לזמן בלתי מוגבל אז יש את החשש הנ"ל, וממילא אמר שעושים הערמה ואומרים להכלה מיד שמצאו אולם פנוי ליום מסוים כדי שלא תסיח דעתה מז"נ, ואח"כ כשמוצאים אולם למעשה אז אומרים לה שהחליפו אולמות, וממילא ליכא חשש חימוד חדש.

החליף החתן - וידוע המעשה שחתן א' לפני החופה חזר בו ולא רצה להתחתן, וגדול א' שעמד שם הבטיח למי שישכים להתחתן עם הכלה שיזכו לבנים ישרים ובחור א' הסכים. לכאורה היה חופת נדה דהלא בכה"ג הסכמת הפוסקים דהיא צריכה עוד ז' נקיים.

סעיף ד' - לקיחת כדורים - ע' בששה"ל (רלג') מש"כ לענין לקיחת כדורים.

פרסה נדה - בלא הצליח לבעול בעילת מצוה קודם שפירסה אשתו נדה, אסור לו להתייחד אם אשתו וכדפסק השו"ע. ובששה"ל (רלג') כ' "דמן הסברא נראה דכיון דהערה נקראת ביאה בכ"מ אף כאן לא בעל ר"ל שלא הערה ולמעשה יש לדון לפי הענין ונראה בזה להורות לחוש למחמירם אך אפשר להקל שא"צ ב' שמירות אלא כ"א יישן בחדר לבד והיא תסגור עצמה", וע"ש שכתב דאם הייתה הערה רק באבר מת לכו"ע אינו כלום. וכמדומני שבארצות"ב נוהגין להקל בבי' הדברים הנ"ל.

לא בעל כמה ימים ואח"כ פירסה נדה - ע' בששה"ל דהעיקר כהטי"ז שאסור מעיקר דדינא, וע"ע בבדה"ש (סק"ק) שהביא הטי"ז ג"כ. שמירה - ע' ברמ"א לענין המנהג, וכמדומני שלפעמים הורי הכלה ישנים ביחד בבית ומשאירין הפתח של ב' החדרים פתוח וע'.

סימן קצג' (דין דם בתולים)

לא גמר ביאתו - כ' הרמ"א דנהגו להקל אם רק הערה בה ולא ראתה דם אבל אם בא עליה ביאה ממש צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם, ובגדר ביאה גמורה כ' החכ"א (קטו', טו') דהיינו שהכניס כל האבר אע"פ שלא זרע (וכנ' דכן נקטו הפוסקים בארצות"ב),

ובחוי"ש (ריד') כי דמה שאומרים רוב האבר, היא כעין פשרה אבל העיקר כמ"ש הנוב"י דגמר ביאה לענין כה"ת היינו אם הכניס העטרה ועוד קצת מהגיד, וכי הפוסקים דזהו בעריות דאורי' אבל בדם בתולים דרבנן מקילין, ובלבושי עז (שפז') כי דלהלכה קי"ל דאם נכנס רוב הגיד אף שלא הרגישה צער נאסרה ואם נכנס מעט מן הגיד ויש לה צער נאסרה ובלא צער מותרת, ובכ"ז תשי"ח.

הערה בלי דם ואח"כ גמר ביאתו בלי דם - אם הערה בה ולא מצאו דם ואח"כ פירסה נדה וטבלה ואח"כ היה ביאה גמורה ולא מצאו דם, כי בששה"ל דהגם דמבואר (סנהדרין עג:) דשייך השרת בתולים בהערה אפי"ה נראה דבמציאות אין השרת בתולים בהערה וממילא בביאה שניה יש להחמיר בה כביאה ראשונה, אבל ע' בחוי"ש (ריג') דהעיקר כפשטות הגמ' דבהכנסת עטרה יכול להשיר בתולים וממילא היא מותרת אחר ביאה שניה, וכן במצאה אפי' רק טיפת דם בראשונה ולא מצאה דם בשניה הקיל האגר"מ (א, פה').

ביאה שניה - ולבדוק בביאה שניה אולי יש דם בתולים ע' בערוה"ש (יא) שכי' "דידוע ובדוק ומנוסה שלא בביאה א' כלו התולים והרבה יש שגם אחרי טהרתן בביאה שנייה היא רואה בתולים ולפעמים גם בשלישית ולכן צריכות לזוהר לראות על הסדן גם בפעם שניה ושלישית אולי יש עודנה דם בתולים ואפי' אם אינו אדום כ"כ מ"מ יש להחמיר ולפרוש הימנה ככפעת הראשון אך אם הסדן נקי מדם לא חיישין לחיפוי ש"י רק בפעם הראשון, וכ"כ בששה"ל (רלח'), והוסיף דצער לבד אינו מוכיח וא"צ לחוש) וכ"פ הבדה"ש, לבדוק הסדן (וא"צ בדיקה ממש) וכמדומני דבארצ"ב מקילין בזה (שמעתי דמטו בה בשם הגרמ"פ, וכן א"ל הגר"י) ואולי משום דאין הצער מוכיח כנ"ל וא"צ לחשוש. ובאמת בענין בדיקות, יש שמורין דבביאה ראשונה בהערה בה יש לבדוק או לקנח דאלי"ה אא"ל דלא מצאה כלום, וכני דגם בזה מקילין בארצ"ב לבדוק רק הסדן.

הוצאת בתולים ע"י מכשיר - דנו האחרונים אם מה שטמאו חז"ל דם בתולים היינו שהחמירו להחשיבו כדם נדה ממש או דרק החמירו מטעמים שכתבו הראשונים דחתן יצרו תקפו או שמא חיפהו ש"ז וכד' וממילא בהוציאו דם בתולים שלא ע"י ביאה היא טהורה, ובחוי"ש (ריג') כי דהאחרונים (המהרש"ם) נוטים להחמיר והכי נקטינן, וכ"כ בלבושי עז ג"כ (שפה') וכני דהכי נקטו הפוסקים בא"י, אבל באגר"מ (יו"ד א', פז') פסק דהיא טהורה. ולפי"ז אם רופא הוציא הבתולים אפי' יום א' לפני החתונה היא טהורה וגם א"צ לפרוש אחר הביאה הראשונה, וכן לפי"ז אם מצאה דם בתולים על עד הבדיקה תהיה טהורה, והכי נוהגין בחו"ל, אבל גם להחמירין א"צ לפרוש אחר ביאה ראשונה. וכן ביודעת שהיא מוכת עץ ואין לה בתולים כלל מותרת אחר הבעילת מצוה דהו"ל כבעולה (וכ"כ המהרש"א בכתובות), ולכן החוששת לד"ז כדאי לברר ע"י רופא לפני הב"מ.

לא לשחק בתינוקות - כי הסד"ט לא ידעתי פי', וכי דאולי ר"ל שיגמור ביאתו בפ"א, וכני דכן פי' האחרונים דאין לכוון לבעול רק בהערה בעלמא כדי שיהיה מותר לבעול עוד פעם וכך יכול לשחק ולהערות בה כמה פעמים כ"כ שלא מצאו דם (וע' כו"פ וחכ"א).

ברכה על דם בתולים - הרא"ש בכתובות כי (מובא בחכ"א) דאחר ב"מ אם מצא דם בתולים יש לברך בלי שו"מ, ברוך אשר צג אגוז בגן עדן שושנת העמקים בל ימשול זר במעין חתום על כן אילת אהבים שמרה בטוהר וחוק לא הפרה ברוך הבוחר בזרעו של אברהם.

מתחיל למנות מיום ה' לשימושה - וכי ה"ט מהמרש"ל דהיינו אפילו לדין דק"ל כהתרה"ד דאין למנות אלא מיום ו' לשימושה - דהיינו אחר ה' ימים כולל יום הראיה, כיון דאינו אלא חומרא משום בעילת בין השמשות ובבתולה דאינו אלא מדרבנן לא החמירו, (והגם דמשמעות הש"ך דדינה כשאר נדה, אבל כל הפוסקים (סד"ט, חכ"א, ערוה"ש, לחוי"ש) נקטו כה"ט' להלכה. וע' לקמן קצו' שכתב ה"ט' דה"נ אם בעלה בין השמשות צריכה להמתין ליום ו' כשאר אשה דמטעם זה הצריכו עוד יום. וכן אם פירסה נדה מיד אחר בעילת מצוה כי הסד"ט (סק"ה) וחכ"א דצריכה להמתין ה' ימים כשאר נדה (דהיינו שמתחיל למנות מיום ו') וכ"כ האגר"מ (ח"ד, יז') ובששה"ל, וממילא אינו נוגע דיי"ז כ"כ דעל הרוב אחר בעילת מצוה האשה פוסקת מלקחת הכדורים ומגיעה וסתה ולוקח יותר מדי' ימים עד שיצא ההפס"ט נקי. אבל לכא' נוגע בביאה שניה במצאה דם אם מותרת להמתין רק די' ימים, וראיתי מובא שכי"כ המהר"ל מפראג עצמו, וכן נקט החזו"א וכתב דעל המחמיר להביא ראיה, וכן הקילו גם בביאה שניה בששה"ל ובלבושי עז.

שניה במטתה - פסק המחבר כהראב"ד דהגם דדינה אחר בעילת מצוה כדן נדה וסתה נדה אסור לו אפי' לשבת על מטתה אפי"ה הכא מותר לו לישן במטתה, ומסתמת האחרונים משמע דמותר כל הימים עד שיטהר עצמה מדם בתולים (אבל ע' בשו"ת קנה בושם סו"ס קצו' שרצה להחמיר בזה). וצ"ב מה ראו הגאונים להקל בדבר זה ובששה"ל ראיתי שכי' דכנראה שהוא משום היכר בין דם נדה לדם בתולים, אבל עדיין צ"ב למה הקילו דוקא בעני"ז (ובכלל אמאי צריך הכיר), וחשבתי לעצמי דאולי שאני"ה דעדיין לא נקבע איזה מטה שלה ואיזה שלו וממילא לא אסרו הרחקה ז' אבל לענין שאר דברים אין ני"מ באמת (ולפי"ז אחר שהיא ישנה שם לילה א' תו אסור לו לישן שמה דלא כסתמת הפוסקים הנ"ל דמותר כל יא' יום שהיא טמאה משום בתולים, וע').

סימן קצד' (דיני יולדת ומפלת)

הקדמה: יולדת אפי' אינה רואה טמאה ז' ויד', לאחר יד' בלא טבלה וראתה בימי טוהר נח' רב ולוי וקי"ל כרב דמעין א' הוא וטמאה נידון א': אם ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לז"י - מח' רבא ואבבי (דס"ל דהוי כעין ראייה) ופסקו רי"פ כרבא אבל ר"ת פסק כאבבי נידון ב': אם [כרבא] כבר ספרה ז"י בימי לידה ואח"כ בשבוע ב' של ימי הלידה ראתה האם סותר - לרמב"ן סותר ולרא"ש אינו סותר נידון ג': ימי טוהר שאינו רואה בהן עולין (חוץ מלר"ת). בספרה ז"י ואח"כ ראתה דם טוהר - לרמב"ם ור"ת אינו סותר ולר"י סותר להלכה למעשה: בזמנינו רק נוגע הנידון הב' דימי לידה שאינה רואה בהן, דגם בימינו עולין (והב"ח חידש דגם הנידון הג' נוגע)

סעיף א' - טבילה תוך מ' ופ' - אינו מבואר בהרמ"א מהו הטעם לחכות עד אחרי מ' ופ', וע' בהש"ך שהביא כמה טעמים, אבל צב"ק דמה שהביא הש"ך מהדרכי משה עצמו דהחמירו לשיטת ר"ת דס"ל דימי טומאה שאינה רואה בהן אינו עולה למנין ז' וכיון שאין נוהגין ב' טבילות ממילא צריכה לחכות עד אחר מ' כדי למנות ז"י, יל"ע אם אפ"ל כן בהרמ"א דהוא לא כתב דצריכה למנות ז"י אחר מ' אלא דיכולה לטבול אחר מ'. והטעם שכתב הב"ח דחששו להבה"ג ואסרו כל המ' יום כדי שלא תשכח ותשמש בליל מא', א"כ יל"ע אמאי לא כתב הרמ"א דצריכה לפרוש ליל מא' (ולכא' מלבד זה פי' צ"ב אמאי חששו לושת זה שהוא בימים שהיא מסולקת דמים יותר משאר וסתות ועוד אסרו אותה חדש שלם מחמת חשש ז'). ולכאורה א"ש לפמ"ש הש"ך בשם הלבוש דכיון דדמים מצוין בימים אלו חששו שמא יראו ולא ירגישו (ע"ד מש"כ הבי"י מהריב"ש), והגם שדחה טעם זה דהלא אפי' תראה דם טהור הוא מה"ת אפי"ה י"ל דס"ל דכיון שבזמנינו נמנו וגמרו לטמא דם טהור ממילא אין לשמש באופן שיש חשש שמא תראה דם בשעת תשיש.

ולמעשה לא שמעתי באיזשהו מקום שנוהגין כן, וכבר הביא הפתח"ת מהחכ"א דבמדינות אלו נוהגין בה היתר, וכן הביא מהנוב"י שאמר שאם היה בכחו היה מבטל המנהג. ובששה"ל כי דכשהגיע לזכרון מאיר שאל החזו"א ואמר שלא לנהוג בחומרא זו, אבל הוסיף דמיעצים לחכות כמוש"כ בשב"י להמתין משום בריאות הגוף שהשנשים חלושות וקשה להם אם מתעברות מיד ע"ש, (ובחו"ש (ריח"י) כי דבמקומותינו המנהג שנוהגין היתר בזה אף שיש שנוהגין בזה איסור).

פרישה ליל מא' ופא' - אפי' הרמ"א הנ"ל שהביא אלו שהחמירו שלא לטבול תוך מ' אבל לא הביא הדין שצריך לפרוש ליל מא' (אם לא שנאמר שכוונתו כהבה"ג ונכלל בדבריו שאין לשמש בליל מא'), והט"ז כתב דאין נוהגין כן בזמנינו כיון שכל הטעם אינו אלא משום שעד יום מא' בועלים על הדם הטהור ומיום מא' נאסר להם, וא"כ האידנא דאין בועלין על דם טהור ממילא א"צ לפרוש ליל מא' ופא'. אבל מהש"ך (סק"ד) משמע דצריך לפרוש דכתב דאפי' בנפל בעל נפש יחמיר לפרוש ליל מא' ופא', וכבר כי הפתח"ת בשם הח"צ דאפי' אלו שמחמירין בלידה גמורה מקילין בנפל, וא"כ אם הש"ך ס"ל דיש לפרוש אפי' בנפל כ"ש דס"ל דיש לפרוש בלידה גמורה, אבל להלכה ע' בששה"ל שכי' דלא ראיתי מחמירים.

באמצע תשמיש בימי טוהר אמרה ליה נטמאתי - כי הנוב"י דבכה"ג יכול לגמור הביאה כרצונו ויכול לפרוש באבר חי, אבל הפתח"ת ציין למש"כ הוא עצמו בנחלת צבי דיש להחמיר בזה כיון דדינו כדס לכל דבר וכן נקט בששה"ל וכמשמעות הרמ"א דדינו כדס לכל דבר. וכן נוהגין לברך על הטבילה כשראתה (אפי' בתם) בימי טוהר וכמוש"כ הפוסקים (אבל ראיתי שהספרדים אינם מברכים בכה"ג), ורק יש נ"מ לענין רמ"ת דכתב הש"ך (קפז') דאינה נאסרת וכן לענין כפרה בדיעבד אם שמשה וראתה.

טמאה מספק אם מברכת על הטבילה - לכאורה נידון זה די מצוי כשמביאין מראה למו"צ ואומר שהוא גבולי וא"י לטהר מראה זו, או מי שאין לו רב איפא שהם נמצאים וממילא החמיר מספק. ויל"ע אם נכלל בזה ג"כ אם בדר"כ הם הולכין למו"צ א' שיותר מקיל במראות והביאו מראה למו"צ שמחמיר יותר והוא טימא המראה שבפשוטות המו"צ הראשון היה מטהר אילו היה כאן, ונמצא דהשני החמיר וטימא מראה זו (הגם דלדעתו הוא טמא ודאי, אבל גם לדידה אינו טמא אלא מחמת שהראשונים החמירו לטמא כל מראה הנוטה לאדמיות, ובה גופא יל"ע דבכל מראה שמטמאים יש להסתפק בספק הפתח"ת אם מברכין דהלא רק מטמאין אותו מספק דאין אנו בקיאים, ולכאורה צ"ל דאפי' כבר קבלו ישראל על עצמם לנהוג שד"ז טמא, וא"כ י"ל בהציור הנ"ל שהמקילין לא קבלו ע"ע להחמיר כהמחמירין וע'). ויש להוסיף דכל הנידון אינו אלא כשהספק נולד בימי טהרתה (לא בתוך ז"נ וכד') וגם לא ראתה אח"כ דאליה טובלת בברכה מחמת הראייה. ולמעשה, הלבושי עז (שצה"י) כי שלא לברך ולכתחילה כדאי שתצא בברכה מאשה אחרת.

סעיף ב' - חישוב מ' יום - הבה"ט הביא מעבודת הגרשוני דמונן מ' יום מיום הטבילה, והסתפק בכה"ג שטבלה ושמשה ואח"כ מצאה כתם וחזרה וטבלה אם מונין מהטבילה הראשונה או השניה, אבל הפתח"ת הביא מהתשובה מאהבה בדודאי אין מונין מ' יום מהטבילה על הכתם, אבל לענין ראייה גמורה הביא הפתח"ת דנחלקו הפוסקים בזה אם אזלין בתר הטבילה השניה או דכיון דאפשר שתראה בג' חדשים הראשונים של עיבורה יתכן שכבר הייתה מעוברת מהטבילה הראשונה, (ולפי"ז רק אפשר לסמוך על חשבון מ' יום כשבעלה לא הייתה עמה בג' חדשים האחרונים, או שהפילה אחר טבילה הראשונה שלאחר הלידה, או שנתעברה בביאה ראשונה והפילה וכמו שהביא בלבושי עז). ובזמנינו דנשים מסולקות דמים מתחילת עיבורן כי בששה"ל (רמד') שאם תראה וסת רגילה בודאי אינה מעוברת, ורק בכתם יש לחוש ומסתבר גם בראיית מעט דם שלא כדרך וסת אין למנות מיום הטבילה (השניה), והוסיף דהיום יש עוד אופנים להוכיח שלא נתעברה קודם והוי הוכחה כמו בפירש בעלה ממנה (אבל כי דאין לסמוך על "אולטרה סאונד" לברר מנין הימים כיון שמצוי מאד שטועים אף בכמה שבועות). אבל יש פוסקים שאינן מחלקין גם בזה"ז ותש"ח.

הפלה לאחר מ' יום - כל כמה שאשה הפילה אחר מ' יום חוששת לולד וממילא טמאה טומאת לידה יד' יום מחשש שהנפל הייתה נקבה, וא"כ אפי' אם ניקו כל הדם (מה שקורין DNC) ויכולה להפסיק בטהרה אחר ג' או ד' ימים אפי' אסורה עד אחר יד' (וע' בסעיף ג' דמבואר דבהפילה חתיכה בלי עצם א"צ לחשוש לולד כלל).

א"א לפתיחת הקבר בלא דם - הנה נחלקו האחרונים בדין זה, דע' בחו"ד (סק"א) שהביא הנחלת שבעה (והו"ד בפתח"ת אות ח' ג"כ) שכתב דאשה שהרגישה שהגיעה זמנה ללדת וקראו להמילדת והושיבה על המשבר אבל אחר כמה שעות עדיין לא קרה כלום וקמה מהמשבר והלכה ברגליה עוד כמה שבועות לפני שהולידה, ופסק הנח"ש דמיד שישבה על המשבר היא טמאה, ומקורו מהגמ' בשבת (קכט.) דאיתא "מאימתי פתה"ק (לענין לחלל עליה את השבת) אמר אביי משעה שתשב על המשבר רב הונא בריה דר"י אמר משעה שהדם שותת וירד ואמרי לה משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה" וכו' דזהו א' מהסמינים של פתה"ק שמחמתו מחללין עליה את השבת א"כ אמרי' ג"כ דהוי פתה"ק לענין נדה וא"א שלא יצא דם. וכתב עליו החו"ד דרק אומרים א"א לפה"ק בלא דם כשנפתח הקבר להוציא משהו אבל כשלבסוף לא יצא כלום בודאי היא טהורה, והסכימו עמו הכו"פ וסד"ט (אבל לדידה משמע דאמרי' דנתגלה דאממת לא נפתח כלל), וכן נקטו הפוסקים להלכה דאחרי צירים מזויפים אינה טמאה.

פתה"ק במסולקת דמים - כי החו"ש (וכ"כ הפ"ת מהנוב"י) דכלל זה אמת אפי' בנשים המסולקות דמים כמעוברת מניקה וזקינה. **פתיחה מבחץ -** הפתח"ת הביא מהנוב"י דאין נ"מ בין אם נפתחה מבפנים או ע"י אצבע מבחוץ בשניהם אמרי' א"א לפתיחת הקבר בלא דם, (והחכ"א וחת"ס תמהו עליו דבמציאות א"א לאצבע שיגיע למקור), אבל ע"ש בנוב"י בהגהות הגר"ב פרנקל שהביא דעת החולקין דס"ל דרק כשנפתח המקור מעצמה להוציא דבר הוא דאמרי' א"א לפה"ק בלא דם, וע"ע בחזו"א (סי' פג') שג"כ נטה להקל בזה אבל הביא דמהגר"א משמע כהנוב"י והניח הדבר בצ"ע. ולמעשה רוב פוסקים מחמירין לחוש להנוב"י וכ"פ הגר"יב (256) אבל בבדיקת רופא רגיל א"צ לחוש כלל כיון שאין האצבע מגיע לשם. ואחר טיפול שיש לחשוש לפה"ק יש לברר איזה כלי הכניסו ותש"ח.

שיעור הפתיחה - נחלקו הפוסקים בשיעור הפתיחה שעליו נאמר א"א לפתיחת הקבר בלא דם, דיש שכתבו אפי' אם נפתח משהו ויש שכתבו דהוא כעובי האצבע קטנה של האדם (בערך טו' מלימטר) והאגר"מ כי דהוא כעובי אצבע שהוא בערך שלשת רבעי אינטש, (יח' מלימטר) ויש שהקילו עד שיעור אגודל (בערך כה' מלימטר) ומובא בשם הגר"יב (257) דבארצה"ב נוהגין כהאגר"מ, ובא"י מחמירין כשנפתח ח' מלימטר, אבל הוסיף דאשה שהלכה לרופא א"צ לחוש ולשאול הרופא אם נפתח מקורה כ"ז שאין לה כאב, שאם באמת נפתח מקורה כשיעור אצבע קטנה האשה בודאי תרגיש כאב, ולענין "פאפ סמייר" כיון שהכלי דק א"צ לחוש אבל בהכניסה IUD נפתח המקור כשיעור אצבע וטמאה בין בכניסתו ובין ביציאתו. ומיד לפני הלידה הרופא יכול להגיע לשם כדי לדעת כמה היא פתוחה.

פתיחה בשעת לידה - המציאות הוא שלפני הלידה נפתח הפתח של הצואר הרחם, ובאמת יש כמה נשים שכבר מהחדש השמיני ותשיעי פתוחות מעט, ויל"ע אמאי לא חששו לזה משום פתיחת המקור, והנה לפמשי"כ לעיל בשם כמה פוסקים דרך כשנפתח להוציא משהו יש את הכלל הנ"ל א"ש דהכא אינו נפתח בחדש שמיני כדי להוציא משהו. אבל אפילו בלא"ה ראיתי בששה"ל (רמ"ד) שכתב "דמבואר דיש לרחם ב' פתחים, וכדמשמע בגמ', הפתח החיצון שהוא הפרוזדור ואח"כ צואר הרחם ובסופו מתחיל הרחם והרופאים רואים רק את פתח צואר הרחם והוא באמת פתוח אבל בפנים א"א לראות אפי"ע מראה ונראה ע"פ הנסיון דהפתח הפנימי סגור (וכדברים אלו כתב הקנה בושם ועי"פ ג"כ) ולכן אין חשש במה שצואר הרחם פתוח ואפי"ע כשהרופא בודק [ואם פתח יותר צ"ע] ואף דחשיב פתח"ק בפתח החיצוני לבד מ"מ בסוג פתיחה כנידון דידן דהוי מאיליו יש לצרף להתירא הא דלא נפתח פתח הפנימי. ולפי"ז גם כשיש צירים ממש טהורה כשאין דם ויש נשים שיש להם צירים ימים רבים ורק בצירים סמוכים מאד יש לטמא שמא יצא דם וכן בצירים חזקים אפשר דבאמת טמאה". ועוד ראיתי בחו"ש (רי"י) שכתב דמה שמצוי שיש פתיחה של כמה אצבעות לפני הלידה אי"ז נקרא פתיחת הקבר דהגדר בזה הוא שמה שמתעורר הרחם להפתח בשביל יציאת הולד אע"פ שעדיין לא יצא מ"מ מקרי פתח"ק אבל מה שהמצב שהגוף מחייב שיהיה הרחם מעט פתוח לפני הלידה כשהגוף מתכוון ללידה זה לא מקרי פתח"ק.

ירידת מים - בששה"ל הסתפק בזה וכ' דמדינא אינו טמאה הגם שיצאו המים מהמקור דבפתיחה כזו לא אמרי' דבדאי יש דם, אבל למעשה כתב דנראה להחמיר כשנראה מהמצב שהוא ממש לפני הלידה דיש לחוש שיצא דם עם המים, והחוי"ש פסק דכשיש מים מרובים חיישינן לטומאה דאפשר דיש שם דם. והבדה"ש כ' דהפוסקים מורים לטמאה, אבל ראיתי דיש שכתבו שרוב מורים מטהרין אותה, וכמדומני שכן פסק הגרי"ב דטהורה היא כל כמה שאינה רואה דם מעורב עם המים.

פקק הרחם - בששה"ל כתב דיש לחוש עליו משום פתח"ק ויעשה ש"ח, וכנראה דכוונתו דתלוי בהמצב בשעת מעשה, ולדעת הגרי"ב כל כמה שאין דם עליו א"צ לחוש לפתח"ק, (וראיתי שי"א דאפי"ע ביש עליו דם טהורה דרוב פעמים הדם הוא מצואר הרחם).

מתי נטמאת האשה לפני הלידה - למשל באשה שלא ירד המים ולא יצא הפקק דליכא חשש כלל שיצא דם, ממתי נחשבת נדה שאסורה בנגיעה וכד', כתב החו"ש (ומובא בשם הגרי"ב 252 דכן הוא המנהג), דהוא משעה שחבורתיה נושאות אותה (שא"י לעמוד בעצמה), ויש שכי' דהוא כשאילו הייתה המילדת כאן הייתה מושיבתה על המשבר.

"סטרפינג" - ע' במרא"כ (יג') שכתב "מצוי באשה שהגיע התאריך המשווער ללידתה ועדיין לא הרגישה צירים שהרופא מכניס אצבע לרחם ומפריד את קרום השליה מדופן הרחם במטרה לזרז את הלידה וברוב הפעמים מאז שהרופא עושה כן יולדת האשה תוך כד' שעות. בדיקה זו מכונה בלשון הרפואה "סטרפינג" ומאז שהתבצע טיפול זה נחשבת האשה כנדה ויש לנהוג בכל ההרחקות אע"פ שלא ראתה דם כי ע"פ רוב פעולה זו גורמת הוצאת דם, ויש גם לחוש משום פתח"ק".

סעיף ג' - שפיר ושליל - שפיר הוא העור העבה של הולד שבו מונחים העצמות והבשר ביצירה, והשליה מסובבת את הולד. **חתיכה בלי עצם** - הפתח"ת הביא דיש מחמירין גם בלי עצם אבל הסד"ט כתב דלא חשו לדבריהם, וממילא כ' בששה"ל "דמה שלפעמים יוצא דם קרוש אין לחוש לולד דולד הוא רק כשיש צורה או חתיכה שיש בה עצם, או שפיר או שליל, או כשיש ריקום דחיישינן כיון שאין אנו בקיאים בזה, אבל בדם לבד שנקרש אינו כלום, והסיבה לדם שנקרש הוא וסת שנעצרה זמן רב כמ' וני' יום והדם נקרש ויוצא בחתיכות, או דם שנקרש בתחילת הריון ואינו ולד כיון שאינו בשר ואפי"ע יצא לאחר ג' חדשים כשנראה שנתקלקל ההריון בתחילתו ונקרש, ולפי"ז ליכא נפ"מ לפדיון הבן והבא אחריו נפדה כיון דליכא חשש ולד".

סעיף ה' - יצאה השליה תחילה - ע' בששה"ל שביאר דבדרך הטבע הולד יוצא לפני השליה ואם יצאה השליה תחילה ודאי היא מולד אחר ואפי"ע לא יראו את השליה מהולד השני.

סעיף ט' - הרגישה שהפילה - בבדה"ש ביאר שר"ל שהרגישה חבלי לידה אבל א"י אם הפילה ולד או רוח, ובלבושי עז העיר דמנין הוציא ד"ז, וכתב דאפי"ע לא הרגישה אלא כגון שנפל לבהכ"ס וא"י מה יצא חייבת לחשוש ללידה אפי"ע אינה בחזקת מעוברת.

סעיף י' - יציאה חוץ לפרוזדור - ע' בסד"ט שהאריך טובא לבאר מהו חוץ לפרוזדור, האם הכוונה שיצאה חוץ לגופה או דחוץ לפרוזדור הוא דעדיין בתוך הגוף, והוא הכריע כהצד הב', וכני' דעיקר הנ"מ בנולד קרוב מאד לביהש"מ לענין מתי למול הולד, ותשי"ח. **סעיף יב' - שמע קול הולד** - וצב"ק כפי המציאות של זמנינו א"א להולד לפתוח פיו כלל כשהוא קודם שיצא לחוץ, וע' בהגהות רעק"א לשו"ע הלכות מילה (סי' רסב) שכתב "וה"ה אם עשה שום מעשה בפיו דכ"ז שהוא במעי אמו פיו סתום". ובששה"ל כתב דיש הרבה ששואלים ששמעו קול הולד אמנם ברוב הפעמים הוא רק דמיון של הנשים וכמין חלום ששמעו את הולד צועק.

סעיף יג' - שהה ולד אחר חבירו - בששה"ל כ' דבלידת תאומים מצוי שנולדים בזא"ז ותלוי אם הם מזרע א' או ב' (דאז יש ב' שליות) **סעיף יד' - יוצא דופן** - כנ' שרוב פעמים דם יוצא גם מאו"מ וממילא היא טמאה, אבל אה"נ אם לא יצא שום דם אינה טמאה כלל לא טומאת נדה ולא טומאת לידה וכדכ' המחבר. ויוצא דופן אין מלין אותו בשבת ואינו נפדה והבא אחריו ג"כ אינו נפדה.

סימן קצה' (דברים האסורים בזמן נדתה)

סעיף א' - חיוב הרחקות - ע' בששה"ל (רנ"י) דכשיש ספק על מראה וצריך לשאול חכם יש להחמיר בכל דיני פרישה והרחקה עד ששואלים וה"ה בכתם כיון דאפשר לברורי. אבל ביום הוסת לכו"ע אין חיוב הרחקות (בחוי"ג המחמיר תע"ב).

שחוק וקלות ראש - ע' בששה"ל דיש מקום להחמיר שלא לשחק יחד במשחקים כגון סביבון בחנוכה וכד' ואף אם אחרים, ולכא' הכל לפי הענין דיש שהמשחק הוא ענין רציני ואינו מרגיל כלל ויש שאיפכא מסתבר, וכן תלוי באופן שמשחקים, ופעם משהו שאל אותי דאין להם שלחן עדיין האם מותר לשים חלק מהמשחק על המטה שלה וחלק על המטה שלו וכ"א ישב על מטה שלהם. והנה אפי"ע את"ל דליכא איסור בעצם המשחק אבל לכא' בודאי יש לאסור לשחק באופן כזה. ועי"ש בששה"ל שכי' דהרבה חתנים ובפרט בעלי מזג חם שבתקופה הראשונה אחרי הנישואין עלולים להכשל ראוי לכ"א שיעשה גדרים והרחקות לעצמו גם בדברים המותרים כפי שמרגיש בעצמו אם עלול להתעורר לידי עבירה. ושמעתי על אדם א' שמטייל עם אשתו נדה בכל לילה אבל לא בליל שב"ק מטעם הנ"ל. והרבה יש לזהר בד"ז דשחוק וקלות ראש מרגילים לערוה ובמצב כזה הדברים מתקדמים מהר עד שהוא מאוחר מדי ח"ו.

להריח בבשמים - הפתח"ת הביא מהשע"ת לאסור הרחת בשמיה, ובערוה"ש כ' דמותות הריח שלה שנשאר בכלי אין קפידא, ולכא' לפי"ז מותר להריח הבקבוק, וכ"כ הרבה הפוסקים אבל בחוי"ש החמיר (ולכא' הכל לפי הענין, דיל"ע אמאי מריח הבשמים בכלל,

ובפרט אם אינו רגיל להריחן). ועי' בלבושי עז (תב') שכי' להעיר על הנשים ששמים בושם באופן שכל העובר לידן מריחות בשמיהן דמכשילין את הרבים ע"ש.

סעיף ב' - לא יגע בה - היינו אפי' כשאנו לשם תאוה והנאה דליכא אפי' איסור דרבנן בשאר עריות, אפי' כאן גזרו (ועי' בחכ"א). וכי' בששה"ל מן הנסיון דאסור לעמוד סמוך כ"כ עד שמרגישים תנועת וחיומו הגוף ותנועת הנשימה ואע"פ שאין נגיעה בפועל, ומה"ט החמיר שלא לעמוד תחת מטריה א', ויש מקילין בזה. (ועי' במרא"כ שכי' דפעולות אלו של קריאה בספר א' או עמידה יחד תחת מטריה נעשות בדרי"כ ע"י שמתקרבים מאד זל"ז ומן הראוי להתרחק מהם וקשה ליתן בד"ז קצבה והכל לפי הענין). ובפתח"ת הביא מהנוב"י דבמקום הצורך שאין אשה אחרת לעמוד ע"ג בעת הטבילה מותר לבעלה לעמוד ע"ג ואפי' לדחפה תחת המים שהוא מחזר עליה לטהרה והביאו הערוה"ש, ובששה"ל כתב דלכתחילה אין להתיר רק בשעה"ד ובפרט שהוא איסור כרת אולי אין ראיה מחמץ בער"פ, ולפי"ז לכתחילה אין לתכנן טיול כשיודע שבאמצע היא תצטרך לטבול בים ולא יהיה משהו אחר לעמוד ע"ג אלא הוא. וע"ש בפתח"ת שהביא מהיד אליהו דאין לאשה להחזיק נר כדי שישתה בעלה טבאק או לחמם עצמו או להדליק ממנו נר אחר דההכל מחבר, וכי' באגרי"מ (יו"ד ב' פג') דלפי"ז אולי מותר לחמם ידיו כשליכא זיעה המחבר, וכי' דפשוט דמותר לאשתו להחזיק נר הבדלה בשבילו, וכ"כ בששה"ל אבל הוסיף דאולי יש להחמיר שלא להריח מבשמים שמחזיקה בידה, ונחלקו בזה הפוסקים (ולכא' בשעה"ד יש להקל כגון בנמצא אצל אחרים, כיון דאינו אסור מעיקר דדינא).

נגיעה ע"י דבר אחר - במאירי (נדה סד:) הביא מתוספתא דאסור לרדותה במקל, וכי' דאין הלכה כן דנגיעת בשר אין כאן וגם חיבה אין כאן אלא שהדברים נראים לאסור מאיזה צד, ולכא' באופן שיש חיבה אסור אבל בליכא חיבה הגם דיש מחמירין בזה אבל ראיתי בשם הגרי"ב (319) דנגיעה ע"י ד"א מותר כגון לדחפה באמצע השינה כשהיא נוחרת וכד', אבל ליגע בה ע"י עט כדי שתשים לב בדרי"כ אסור דהוי כקלות ראש. והפתח"ת הביא מהתשב"ץ דיש להתרחק מליגע בבגדיה בעודה לבושה, וכי' הערוה"ש וששה"ל דכמו"כ יש לזוהר מנגיעת בגדו בבגדה.

הושטה - כי' הש"ך דגם בדבר ארוך אסור וכי' הערוה"ש דהוא משום לא פלוג, אבל רבינו ירוחם כי' דאפשר שלא יזהר יפה ויגע בה. ולהושיט תינוק, הביא הפתח"ת מהתשב"ץ דמותר משום דחי נושא את עצמו והיא אינה עושה כלום אלא התינוק עצמו הוא יוצא מחיק אמו ובא אל אביו, והקי' הפוסקים דלכא' ב' טעמים אלו סותרים זל"ז, דחי נושא את עצמו היינו אפי' באופן שא"י להטות עצמו, ועוד צ"ב מה שייך חי נושא את עצמו שהוא דין במלאכת מחשבת דה"ל שבת לענין הרחקות, ובששה"ל כי' ג"כ דאולי התשב"ץ לשיטתו שהתיר זריקה אבל אגן דמחמירין בזריקה אולי ליכא היתר, וממילא כי' דנראה להחמיר בזה וכ"פ הערוה"ש ובדה"ש, אבל ראיתי בשם הגרי"ב דלהלכה מקילין כהתשב"ץ ואפי' התינוק רק יכול להפוך עצמו מצד לצד מותר, והביא מהגרש"ז"א דאפי' התינוק מחזיק באמו בכח אפי' מותר לקחתו ממנה. וע"ש דנוהגין להחמיר שלא לקחת חפץ או תינוק מהברכיים שלה הגם שהיא אינה עושה כלום (ולכן במקום הצורך לכא' יש להתיר כגון בנסיעה במטוס וכדומה, וכ"כ החו"ש) אבל מותר לה לקחת מהברכיים שלו. ולהאכיל תינוק ביד אשתו החמיר בששה"ל וכ"ש שלא לנשק אבל כמה פוסקים והגרי"ב הקילו לענין להאכיל במקום הצורך. בששה"ל כי' דאם שכח והושיט ספר לא תניח לו ליפול רק תתפוס בשינוי אם אפשר (ולכא' הי"ה בכלי זכוכית וכד'). וכתבו כל הפוסקים דהמנהג להתיר לחתן לשים הטבעת על אצבע אשתו.

להחזיק דבר ביחד - לכא' ליכא מקור ברור לאסור ד"ז כיון דאינו הושטה. ועי' בבדה"ש שהביא מהח"א שאסר הגבהת הקערה בליל הסדר יחד עם אשתו נדה, וע"ע באגרי"מ (ב', עה') דבדבר קל יש לחוש לחיבה כשמסייע ואפי' בדבר כבד יש מקום לאסור ע"ש וכ"כ בששה"ל (רנ"ד) וכי' ג"כ דיש להחמיר שלא ללכת עם ילד כשכל א' מחזיקו ביד אחרת כדמיון נשיאת משא יחד שיש בו חשש נגיעה, והבה"ש הקיל בזה. ובשעה"ד הרבה מקילין לסייע בעגלת תינוק במקום הצורך כדי לעלות בדרגות או על אוטובוס ובפרט כשיש רבים המסתכלים ומחכים להם.

זריקה - החמיר הרמ"א וביאר בששה"ל דאע"פ שאין בה נגיעה אך הוי קשר ביניהם וגזרו משום נגיעה. וכנ"ר דהספרדים מקילין בזה כסתומת המחבר וכ"כ הברכי יוסף. ולענין לזרוק כלפי מעלה כי' הפתח"ת דמעיך דדינא נר' דמותר אבל הסד"ט כי' דאע"ג דיש להתיר מעיקר דינא אבל למעשה אין להקל (וא"כ לכא' בעת הצורך יש להקל באופן דלית ביה משום קלות ראש וכן הקילין כמה פוסקים) אבל הערוה"ש החמיר בכל ענין. התוה"ש הקיל לזרוק על בגדיה, אבל כי' בששה"ל דיש להחמיר כהרבה אחרונים שאסרו וכן שלא לזרוק לתוך ארנק או סל שבידה והבה"ש הקיל בזה (ולכא' במקום הצורך יש להקל אבל לקחת משהו מהארנק שלה נראה דהחמירו). ויש נדון באחרונים אם גם כחו אסור כגון לנפוח נוצה מבגדיה וכי' בששה"ל דלמעשה יש להחמיר. ועד"ז ראיתי בשם הגרי"ב דאין להקפץ משהו לאשתו דהוי כזריקה, ולענין משחק פינג פאנג (באופן שאינו קלות ראש) לדעת רוב פוסקים (והגרמ"פ) אסור.

נתינת מתנה - המנ"י דימה הרחקות נדה לדיני פסלות לדין, ותמה עליו הכו"פ דא"כ אסור ליתן מתנה לאשתו נדה, ובודאי דמותר. ולהלכה כי' בששה"ל ובדה"ש (סק"י) ולבושי עז (תב') דמותר (אם לא שהוא משהו מיוחד לקירוב) וכן בודאי מותר לקנות פרחים לשבת.

סעיף ג' - אכילה ביחד - יש ב' דינים הנכללים באיסור אכילה עם אשתו נדה, שאסור לאכול ביחד ממש והיינו או בקערה א' או בשלחן א' בלי היכר, ויש עוד דין דאפילו אינם אוכלים באותו זמן אפי' אסור לו לאכול מהשיריים של אשתו. בששה"ל כי' דמשמעות הפוסקים כסתומת השו"ע דלא כרא"ש וגם בשלחן גדול אסור האכילה ביחד, והבה"ש כי' דנר' דגם אכילת עראי אסור בלי היכר אבל בלבושי עז הביא מאביו הגרש"ז"א דכל ההרחקות בסעיף זה איירי בסעודת קבע (אבל הביא דמהמאירי משמע איפכא). כי' הנו"כ דאכילה ביחד היינו אפי' כשאוכלים מקערה א' בזה אחר זה ואין נוגעין בז"ז. וכי' הטי"ז דאם כ"א נוטל מן הקערה ומשים לפניו על כלי מיוחד ואוכל משם אין בזה איסור, ובששה"ל כי' דה"ה אם קובעים לכתחילה שזה יקח מהקערה והשני יניח על השלחן לפניו וכ"פ הגרי"ב.

אנשים אחרים עמהם - נחלקו בזה הראשונים, לדעת הרא"ה כשאחרים יושבים ביניהם א"צ היכר ולהרשב"א (משה"ב) צריך היכר גם כשאחרים יושבים ביניהם, ולהמאשאת בנימין המובא בפת"ת (ה') משמע דכשיש אחרים עמהם לעולם א"צ היכר (אפילו אינם יושבים ביניהם). ולהלכה נחלקו בזה פוסקי זמננו, וכמה כתבו שהמנהג להקל בכל גווני ויש שכתבו להחמיר כשאין אחר ביניהם,

ויש שהורים לעשות היכר קטן, וכ"פ הגר"ב (278) דרוב פוסקים החמירו בזה ואפי' בבית של אחרים ולכן יש להחמיר רק שיכול להקל לענין הסוג של היכר דדי בפסק וכד' (הגרשז"א), אבל יש להקל בשעה"ד בלי היכר.

היכר - הבדה"ש וחוו"ש כ' דבעינן היכר עם קצת גובה כמו בב"ח דבעי לחם או קנקן או מנורה, אבל בששה"ל (רנה) כ' דמנהג העולם להניח אפי' טבעת וכ"מ מסתימת הפוסקים, וכל דבר שאין דרכו להיות מונח שם הוא היכר וגם כשאנו ממש ביניהם מועיל אם ניכר לשניהם וכ"פ הרבה הפוסקים, אבל בחוו"ש כ' (רכח') דהאיסור לאכול יחד הוא על הבעל ולכן אם הוא החליט על איזה דבר שישמש להיכר מועיל אפי' היא אינה יודעת מזה. כשהבעל אוכל חלבי ואשתו נדה אוכלת בשרי כ' בששה"ל וחוו"ש דדי בהיכר א' דמטרת ההיכר להראות שאינם אוכלים ביחד, וכן פסק הגר"ב. ועי' בחכ"א שכי' דמותר ג"כ כשמניחים כלי או קערה תחת קערה באופן שאינו רגיל לעשות כן, ובפשוטו סגי גם תחת א' מהם (ששה"ל). הנו"כ כ' דרק מועיל קנקן להיכר כשאין משתמשים בו אבל התוה"ש כתב דאם אין דרכו להיות על השלחן אפי' ששותין ממנו הוא הפסק, וא"כ לכא' מותר ליחד קנקן לימי נדה וישתמש בו רק בימים אלו, וראיתי בשם הגר"ב דהכי קי"ל להלכה. והרבה פוסקים מתירין שתשתנה מקומה כמוש"כ הסד"ט מב"י. ולכתוב משהו על פתק שיזכירם נח' בזה הפוסקים.

שיורי מאכלה - יל"ע באופן שיש על הצלחת שלה כמה מינים והיא רק אכלה מא' מהם אם השני נחשב כשירים, ובאגר"מ (א', צא') הקיל בזה וכ' עוד דאיסור קערה א' היינו רק בחתיכות קטנות שדרך ליתן בקערה מיוחדת (כן פי' הט"ז שכתב דבחתיכות גדולות מותר). ובששה"ל נטה להחמיר אבל הוסיף דאם עדיין לא אכלה רק ייחדו הצלחת עבורה לא קיבל שם שיורי מאכל. והגר"ב ג"כ פסק כמחמירין בזה ולהלכה הכל תלוי באם משתמש בקערה אחרת בינתיים, וגם ידו מועיל לזה אם משתמש בו כקערה ממש (כגון באכילת פופקרו). וכ' דטעימה בעלמא מהתבשיל מסתבר דאינו נותן דין שיריים על הכל וכ"כ בשו"ת האלף לך שלמה, וכן לענין דברי מריחה דשיריים נחשב רק כגון שמשאירה בשיריים בכוס או משאירה מרק בקערע שלה וכד' (ומשמע לפי"ז דיש להחמיר בחמאה שנשאר על הסכין, ויש מורין כן).

דבר המיוחד לאדם א' - האגר"מ (א', צב') כ' דלחמניה ופחית שתיה כיון דמיוחד לאדם א' הוא כאכילה ביחד, וראיתי בשם הגר"ב (282) דכ"ז לענין שאין לחלקם לב' כוסות וכד' אבל בודאי לאחר שגמרה מותר להוריקה לכוס אחר כדין שיריים אבל אם כיוונו מתחילה לעשות כן עדיין יש להחמיר. והפוסקים בא"י מקילין בזה ואמר הגר"ב דכן הלכה אבל טוב להחמיר. ובעיקר הדין שואלים העולם דהלא בסועדה שלישית בשבת נוהגים כו"ע לחלק לחמניה להרבה בני"א ואיזה חיבה יש בזה, ובאמת ראיתי בפרי טהרה שכי' דאסור חוץ מסועדה ג' ועיין, ולכאורה הכל לפי הענין (ואולי י"ל בכוונתו דהגם שיתכן שיחלוק פחית עם חבר אבל בדרכי מחמת קטנו אינו עושה כן אם אינו אשתו וכד').

שיריים בדבר שאינו אוכל - כ' בששה"ל דמותר להשתמש במשחת שיניים שלה וכן לענין שיורי מאכול משקה של תרופה, והפתח"ת הביא משו"ת יד אליהו להקל לענין הרחת טאבא"ק ויל"ע אם ה"ה לענין סיגריה.

סעיף ד' - שיורי שתיית - אסור אבל הרמ"א הביא דיש ד' התירים: **הפסיק אדם בינתיים**, וראיתי בשם הגר"ב דאפי' תינוק מועיל לזה.

הורק לכלי אחר - וכ' הט"ז והעיתקו לדינא כמה פוסקים דיש להקל בזה ג"כ לענין שיורי מאכלה (בכל דבר) אבל כמה פוסקים כתבו (ששה"ל ועוד) דמותר רק בדבר הצריך כלי (כגון דייסא, לאפוקי עוף וכד') ובשם הגר"ב ראיתי (286) שאפי' בזה אם אפשר לראות המקום שנשכה בשיניה אסור אבל יכול לחתוך מקום הנשיכה ולשים השאר בקערה שלו.

א"י שזהו שיורי מאכלה - ואם א"א שהוא מאיש אחר לכא' הוא כיודעת, אבל במסופק לכאורה מותר.

גמרה והלכה לה - ע' ברעק"א שהביא ב' שיטות לענין חזרה אשתו באמצע אם יכול לגמור, והפתח"ת הקיל ולהגר"ב כן קי"ל להלכה, אבל ההיתר רק באופן שגמרה אכילתה אבל בהלכה ע"ד לחזור אסור ובודאי אין לומר לה ללכת, אבל יש מתירין אפי' לומר לה לצאת. ובששה"ל הסתפק אם מותר כשהלכה לחדר אחר או רק כשיצאה מהבית. ועי' עוד שכתב דאם חזרה קודם שהתחיל לשתות אסור מדינא.

סעיף ה' - הוא במטה שלה והיא במטה שלו - להלכה בודאי הוא אסור לישן על מטתה, ולענין ישיבה נקטו הפוסקים כהט"ז דאסור, ולענין שאשתו תשכב על מטתו ג"כ נקטו הפוסקים כהט"ז דאסור בפניו, אבל בישיבה במטתו בפניו הגם שהחכ"א הביא שיש אחרים גם בזה, אבל הפוסקים נקטו בזה להתירא. וכ' הפתח"ת דאם אינה בעיר כלל מותר, וביאר בלבושי עז דהיינו אפי' בשינה על מטתה (והמהרש"ם התיר שינה רק ביצאה לכמה ימים וכן נקט בששה"ל) והוסיף הלבושי עז דודאי לא מועיל מה שיוצאת מחוץ לשכונה או לעבודה דבעינן יציאה חוץ לעיר. ודעת הגרשז"א דאם נסעה מירושלים לב"ב וכדומה על דעת לחזור באותו יום לא מקרי יציאה מחוץ לעיר כיון שמגיעים תוך זמן קצר. וכתב דאם יצאה מהבית לכמה ימים כגון שהלכה לבית החלמה, אף שהיא בעיר שרי.

מטה המיוחדת לה - ע' בלבושי עז (תיא') כשלפעמים אף הוא ישן עליה אינה נחשבת מיוחדת לה ומותר לו לישב עליה, ואם נוסעים להורים לשבת נקט הגר"ש א"צ"ל דלא מקרי מיוחדת לה דהוי ארעי אבל בשוהים שם כמה ימים נעשה מיוחד לה, וכן אם באים שם לעיתים קרובות. ואם היה מטתה קודם שהתחתנה ראיתי בשם הספר סוגה בשושים שהסתפק בזה, ולכא' מסתברא דיש להקל בזה כיון שאינה מיוחדת לה אחר שהתחתנה ויל"ע.

ספסל המתנדנד - להט"ז אסור משום הרחור ושה"ש בנקה"כ אסור או משום נגיעה או כיון דשניהם יושבים עליה ביחד הו"ל כישן עמה במטה א' דאסור אפי' שאין נוגעין זב"ז. וע' בבית לחם יהודה שהביא מהנחלת שבעה דמותר לשבת ביחד על הקורות הארוכות הנקצצות לבנין ושוכבות בצדי רה"ר זו למעלה מזו דכובדן קובעתן וכמחוברין דמיא. וכ' האגר"מ דכל כמה שהן כמחוברין מותר אפי' הספסל או הקורות מתנדנדים, דאם אינם מתנדנדים אז מותר אפי' אינם מחוברין, ועי' שכי' (יו"ד א', צב') להתיר איש ואשתו לשבת במכונית על ספסל א' דעדיף מספינה של הרמ"א דכוונתו לספינה קטנה שמתנדנדת מצד האשה וכן בעגלה מתנדנדת הרבה פעמים מצד ישיבתם אבל מכונית היא כספינה גדולה שאין הנדנד כלל בשביל הישיבה, וכ' דלפי"ז נטה דאף לטויל יש להתיר באופן שלא יגעו זב"ז ע"י הנדנד כגון בהוא לפניו והיא לאחור, או אף במקום א' אם רחוקין זמ"ז, ועם עוד אנשים ודאי יש להתיר ובפרט שעצם איסור ישיבה על ספסל א' הוא חומרא בעלמא. וביו"ד ח"ב (עז') כ' דיש להתיר אפי' אם אירע שיש נדנד גם מחמתה שכיון שהספסל קבוע ומחובר למכונית יש לדנו כמחובר. ובא"י מחמירין במכוניות ולהגר"ב אפשר להקל כהאגר"מ. אבל לכאורה

באופן שצריך לשבת ממש ליד אשתו חייב לשים משהו ביניהם שלא יגעו זב"ז. ובספה בדר"כ מחימירין אם מרגישים נדנד מחמת אשתו. ובכל מקום שאסור, מותר כשיש אדם אחר היושב ביניהם, ולהגרי"ב (302) גם תינוק שיכול לשבת מפסיק אבל לא חפץ. **טיול** - ע' בערוה"ש דבישיבה יחד יש קירוב הדעת הרבה וחיישנין לתקלה וגם לא התירו זה לטיול בעלמא ואפילו לילך לטייל ביחד אינו נכון מטעם זה, ולכאורה הכל לפי המקום הזמן והמצב.

סעיף ו' - שינה במטה אחת - כ' הרמ"א דאפי' המטות רק נוגעות זו בזו אסור, וכ' הפתח"ת מהמקור חיים דבהפרש כל שהוא סגי, וראיתי בשם הגרי"ב דכן הוא מעיקר דדינא. וי"א שיהיה מרחק שלא יוכלו ליגע זב"ז, ובשם האריז"ל אומרים שיהיה במרחק שלא יגעו השמיכות זב"ז, ובק"ק לבוב תקנו שירחיקו אמה וכן נוהגין כשאפשר, אבל כשא"א מותר בהפרש כל שהו ויש נוהגין לשים משהו להפריד בין המטות. ובשם הגרי"ב ראיתי (290) דמותר לישן בב' כסאות זה בצד זה אף שמחברים יחד (כגון במטוס).

ב' מטות וראש א' - כ' בששה"ל "כשרק הראש מחברם ודאי להלכה שרי אבל מיעצים שלא לעשות כן וזו מידת חסידות בעלמא וראוי להמנע" (ואולי לא לקנות לכתחילה אבל כשכבר קנה מותר), ולכא' לפי"ז כשאין מחברים להראש אין מקום להחמיר.

מטות קומתיים - ע' בבדה"ש (ביאורים ד"ה ואפילו) שהסתפק אם מותרים לישן עליה בעת נדחת דהגם דנוגעות זב"ז אבל משמעות הפתח"ת דטעם האיסור משום שנראים כמטה אחת וזה לא שייך במטות קומתיים ולמעשה צ"ע. אבל ראיתי בלבושי עז (תטו) שהביא מהגרי"ש זצ"ל דשרי כיון דאינה נראית כמטה א', ובלבד שלא ירגישו זו את זו. ועי"ש שהקיל גם לענין מטת נוער דהגם שנוגעים זב"ז אבל כיון דמטה א' נמוכה מהמטה שלצדה ואינם נראים כמטה אחת, שרי.

סעיף ז' - מקומות המכוסים - בענין מה נחשב מקומות המכוסים לענין נדה, ע' באגרי"מ (ב', עה) שכתב שהוא "רק במקומות המכוסים אף בביתא כשאין שם רק בעלה או כשאין שום איש דג"כ רגילות להיות מלובשות" וממילא אם אינה מכסית ראשה בביתה אינה חייבת לכסותה כשהיא נדה, אבל כתבו בשם הגרי"ש וכן נקטו כמה פוסקים דהוא דומה להל' ק"ש ותלוי באיך היא יוצאת לחוץ, ובארצ"ב מקילין כהאגרי"מ אבל בא"י מחמירין (וגם הגר"מ כ' דטוב להחמיר). ולענין ראייה (בלי הסתכלות) במקומות המכוסים ראיתי בשם הגרי"ב (306) דהמנהג להחמיר אפילו בראייה אבל אין איסור בהעברה בעלמא. ובששה"ל כ' דקשה להבדיל בין ראייה להסתכלות ואין ביניהם אלא כחוט השערה. ועי"ש עוד שכי' (וכ"כ הבדה"ש) דאם יודע שיבוא לידי הרהור אז אסור להסתכל אפי' במקומות הגלויים. [ומענין לענין באותו ענין, לענין אם מותר להרהר באשתו כשהיא טהורה כ' האגרי"מ ועוד פוסקים דאסור מונשמרתם (ובדברות משה כתב "הא ברור דאסור ונשמרתם שדרש רפ"י" הוא איסור אף להרהר בתשמיש דאשתו כשירה וטהורה כשיש לחוש שיצא ממנו ז"ל כגון שא"י לבועלה בלילה או שיצא לפני שיספיק לבעול אשתו") וכן נקט הגרי"ב (305) שאפילו באשתו טהורה אסור להרהר בה אם לא בשעת מעשה].

לשמוע קול זמר אשתו - הפתח"ת הסתפק בזה ובששה"ל כ' דאסור מדינא. וכתבו רוב הפוסקים דהמנהג להחמיר בזה, אבל כמה פוסקים התירו. ולכא' יליע קצת במש"כ הפתח"ת דנלמד מאשת איש, דהלא בודאי א"א לדמות נדה לא"א לענין כל דבר דהרי הסתכלות מותר באשתו נדה ולא באשת איש, וי"ל. ואם היא שרה בשעה שהיא משכיב הילדים לכא' מסתברא דיש להקל בזה לסמוך על המקילין. ובמנגנת בכלי נגינה כ' הפוסקים להתיר אבל בכה"ג שיכול לעורר ענין של חיבה כ' בששה"ל דיש להחמיר.

סעיף ח' - בגד מיוחד - המחבר כתב דהוא כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה, והתוה"ש [י] הקשה דהלא הטעם מפורש דהוא כדי שלא תתנגה על בעלה. וכ' כמה פוסקים והגרי"ב דקי"ל כהתוה"ש ומה"ט לא נהגו העולם להקפיד על בגד מיוחד לימי נדות, ובלבושי עז ציין להחכ"א שג"כ השמיט דין זה, וכתב דאדרבא מזמנינו מסתירין הדבר משום צניעות. (ובששה"ל כ' דלמעשה צריך קצת שינוי וכו' ודס סגי בבגד אחד כגון חולצה וכדומה. וכנראה לא נהגו כן).

סעיף ט' - בקושי התירו לה להתקשט - ע' בלבושי עז (תיח') דנראה דאיירי שמתקשטת בבית בשביל להתנאות בפניו, אבל לכבוד שבת או לשמחה וכדומה נראה דמותר. וכ"פ הגרי"ב (308) וכתב דלמעשה אין לה להתקשט אלא כדי שלא תהיה מגונה לבעלה (פלאזני"ט בלע"ז).

סעיף י' - מה נאסר במזיגת הכוס - תחילה צריך לברר מה נכלל בהאיסור של מזיגת הכוס, ויש ג' נידונים: (א) האם האיסור הוא רק ביין או אפילו בשאר משקין [ומאכל]. (ב) האם האיסור הוא דוקא מזיגה של ב' דברים ביחד כגון יין ומים או אפילו שפיקה לכוס נכלל במזיגה. (ג) האם האיסור הוא דוקא במזיגה והושטה יחד או דאסרו כ"א בפני"ע. והנה נחלקו בזה הראשונים להלכה והפוסקים למעשה, לדעת הרשב"א דוקא למזוג יין אסור, ולהגה"מ דוקא אסור מזיגה והושטה יחד. אבל לדעת הסה"ת אסור כל מאכל וכל משקה אפילו בהושטה בלבד, והביאו הש"ך להלכה (וע' במחה"ש שרי"ל דדבר זה אינו אלא חומרא ולא מעיקר דדינא), ולפי"ז בפשטות גם מזיגה לבד אסור בלי הושטה דחזין דלא בעינן שתיהן יחד כדס"ל להגה"מ, אבל עדיין אינו ברור אם אסור לשפוך משקה לתוך כוס שעומד לפניו, דלכא' ליכא הושטה, וגם מזיגה עם משקה אחר ליכא, והערוה"ש כ' דגם לשפוך יין זל"ז אסור, אבל יליע מה הדין בשאר משקין, וכנ"ר דנקטו העולם לאסור גם בזה ואולי משום דיש כמה התירים לענין מזיגה וא"כ אינו חומרא כ"כ. אבל לענין מים כתבו הפוסקים דמותר למזוג לה כיון דאינו חשוב, וכן הקילו הפוסקים דכשאינו נותן המשקה לפניו ממש דהוי כהיכר שהוזכר בגמ' שהניחו אבי כדיא וכד'. אבל לדעת הגרי"ב (311) מזיגה הוא רק יין במים או שאר משקה חריף (כגון למזוג וודקה גין טקילה רום מיץ לימון וסוכר ביחד וליתן קולה בתוכו) וכן מותרת להכין קפה בפניו (ויש מחמירין בקפה ותה).

הגשת מאכל - הטי"ז הקיל בזה והביאו הערוה"ש אבל הב"ח ושי"ך וחכ"א נקטו להחמיר גם בהגשת מאכל, ולכן יש לה להניח הקערה בריחוק מקום או ביד שמאל, אבל לדעת הגרי"ב (314) בזמנינו שאין מקפידין כלל כשהיא טהורה להשתמש דווקא עם יד ימין א"כ אין כאן שום היכר כשהיא משתמשת עם היד השמאל. וכן מותר כשהוא אינה רואה כגון שאינו בחדר, ולענין החזרת פנים בששה"ל החמיר כשמרגיש שהיא נותנת הקערה לפניו אבל כמה פוסקים הקילו בהחזרת פנים. ועי"ש בששה"ל שהקיל ליתן פרוסת המוציא לפני אשתו.

סעיף יא' - הצעת המטה לפניו - אינו ברור מהו אופן הצעת המטה האסורה, אבל בודאי סידור המזרונים וכד' שהוא דבר של טורח מותר ורק משהו שהוא של חיבה אסור כגון להכין המצעים קודם השינה שיוכל להכנס בקלות (ואולי גם להסדר הכרית שיהיה נוח, וראיתי בלבושי עז שכי' דאסור להכניס הכר לתוך הצפית), אבל לסדר המטות בבוקר מותר לדעת רוב פוסקי זמנינו. וע' בערוה"ש וכמה מפוסקי זמנינו (בדה"ש ששה"ל חו"ש) שנקטו דגם אסור ל' להציע המטות בפניה אבל ס"ל להגרי"ב (318) שלא מצנינו בפוסקים שאסרו ואין לאסרו אבל אה"נ אם הוא מעורר חיבה אנו חייבין להתרחק מעצמינו. וכל האיסור אינו אלא לפניו, ובפשטות מותר לה

להגיד לו לצאת כדי שתוכל להציע המטות דהלא כ' המחבר "אפי" הוא יודע שהיא מצעת אותם" אבל ראיתי בששה"ל ש' דאפי' אינו רואה אותה מציע המטות אבל הוא מרגיש ג"כ אסור, ולכא' צב"ק מלשון המחבר הנ"ל.

סעיף יב' - הרחצת פניו ידיו ורגליו - לדעת הט"ז מותר לה להכין מים לבעלה לרחוץ עצמו דכל האיסור אינו אלא כשיצוק בשעת רחיצה, או כשהוא רוחץ מכלי שיש בו נקב למטה ובשעת רחיצתו היא יוצקת מים להכלל. אבל הש"ך הביא מרבינו יונה דאסור לתת לפני בעלה קיתון של מים וכלים שירחץ בהם, וכן נקטו הפוסקים להלכה כהש"ך. ולמעשה אינו כ"כ נוגע בזה"ז שיש ברזים ומקלחת ובדרי"כ כ"א פותח לעצמו, אבל דנו הפוסקים לענין נאג"ל וואס"ר מים לנט"י לסעודה ומים אחרונים. וכנראה דרוב הפוסקים מקילין בזה (הבדה"ש וחוו"ש החמירו) אבל לדעת הגרי"ב (320) אין להתיר אלא נט"י שחרית שהוא להעביר הזוהמה ומים אחרונים שהוא להעביר המלח אבל נט"י לסעודה אסור. אבל כנ"ל האיסור הוא רק בפניו. וע' בחכ"א דאסור גם לבעל להכין בשביל אשתו, ולכא' ד"ז נוגע לענין פתיחת הברז להאמבטיא קודם הטבילה וכד', אבל למעשה כיון שכל האיסור אינו אלא בפניו א"כ אינו מצוי כ"כ שהיא עומדת שם והיא אינה מתחלת האמבטיא. וראיתי בשם הגרי"ב (319) שהסתפק אם מותר להפעיל הדוד כשאשתו רואה, אבל בעניותי לא הבנתי איך זה קשור לרחיצה במים, דהוא רק מדליק מכשיר חשמלי שיחמם המים.

סעיף יג' - לשלוח לה כוס של ברכה - ד"ז נוגע כל פעם שעושים קידוש, ולדעת הגרי"ב (316) ד"ז אסור גם במיץ ענבים ויין שרף (אבל היא יכולה לשלוח לו כוס של יין) וכן יש המחמירין בכל משקה חשובה. ויש כמה אפשרויות איך להתנהג למעשה: או שישתה הוא וישים הכוס על השלחן והיא תשתה אחריו, או שישפוך לכמה כוסות והיא תסובב ויהי תקח א' מהם. אבל לדעת הגרי"ב אסור לשלוח כל הכוסיות כיון שהיא תקח א' מהם נמצא ששלח כוס לאשתו. [והגם שרוב פוסקים מחמירין לענין קידוש, אבל יש מקילין מכמה טעמים, הדברי יואל הקיל לתת לה כשהיא נמצאת לפניו וראיה משלוח מנות שהוא דוקא לשלוח ע"י שליח שהוא ענין של חיבה אבל שלא ע"י שליח מותר, ולהקליוזנברגר רב כיון שיש מצוה על כ"א לשתות מיין של קידוש ליכא חיבה]. וכשנמצא אצל אחרים והבעה"ב מחלק כוסות לכ"א כתבו כמה פוסקים דמותר לתת לאשתו כוס אחד אבל יניחנו בשינוי כדן שאר הגשת משקה.

סעיף יד' - ימי ליבונה - להלכה למעשה אין נ"מ כלל בין ימי ראייתה לימי ליבונה.

סעיף טו' - הוא חולה אם צריך לשכור אחר לשמשו - כ' בששה"ל שהביא מהרדב"ז וכ"כ כמה פוסקים דבכה"ג א"צ לשכור אדם אחר לשמשו, אבל כתבו הפוסקים דאם אפשר לשמשו ע"י הפסק בגד יש לעשות כן.

סעיף טז' - היא חולה אם צריך לשכור אחר לשמשה - ע' הפוסקים הנ"ל דבכה"ג צריך לשכור אחר, וכ' בששה"ל דצ"ע מהו שיעור ההוצאה אם חייב לבזבז כל כספו שלא לעבור או לא.

סעיף יז' - בעלה רופא - הב"י הסתפק לדעת הרמב"ם אם נגיעה באשתו נדה נחשבת אביזרא דג"ע ואסור אפי' במצב של פיקוח נפש, וכנראה שלמעשה החמיר דכתב בשו"ע דאסור למשש לה הדפק. אבל הרמ"א הקיל בזה, או משום דפסק כהרמב"ן דמקיל בזה או דאפי' להרמב"ם מותר כיון שאינו נגיעה של חיבה וכמוש"כ הש"ך אליבא דהרמב"ם. אבל מה שהביא הש"ך ראייה מהרופאים ישראלים שממשים הדפק של אשה כ' התורה"ש דליכא ראייה דהתם לענין אשת איש ליכא חשש כשאינו של חיבה אבל באשתו נדה יש לחשוש יותר דלבו גס בה. (וע' מה שכתב בששה"ל לענין הליכה לרופא דאם אפשר לה ללכת לרופאה אין ללכת לרופא אבל אה"נ רוב הרופאים הם אנשים ובפרט המומחים ובכה"ג מותר כשצריכה לכך ע"ש בכל הנ"ל והאיך להינצל מאיסור יחוד).

להכנס לביהכ"ס - להלכה למעשה ע"ש באו"ח (סי' פח') שהביא המשנ"ב מהחיי אדם דבמדינותינו נוהגין הנשים להתפלל ולהכנס לביהכ"ס אבל אין להן להסתכל בתורה בשעה שמגביהין אותה ולא להכנס לבית החיים עד שתטבול.

סימן קצו' (דיני לבישת הלבון ובדיקתה)

סעיף א' - ז' ימים מתחילין ממחרת יום שפסקה - וכתב הסד"ט דליכא חיוב להתחיל הז"נ מיד אחר ההפס"ט, וכ"כ הששה"ל (רעו') בשם האחרונים דאין מעכב אם ספירת ז' הנקיים אינו סמוך להפס"ט (הגם דמשמע דלכתחילה יש להסמיכן).

זמן בדיקת הפס"ט - המחבר כתב יש לבדוק סמוך לבין השמשות, וה"ט כדי שהבדיקה תהיה הכי קרוב לסוף היום שאפשר, אבל לא פ"י מאיזה שעה מתחלת הסמוך לבין השמשות, וכמה פוסקים כתבו דלכתחילה הוא תוך חצי שעה מהשקיעה. וכ' בששה"ל בשם הפוסקים, ובאמת כ"כ הב"י, שהוא ממנחה קטנה (שתים וחצי שעות לפני הלילה) ובדיעבד כתב הרמ"א דאפי' בדקה בשחרית מועלת הבדיקה (אבל כשראתה דם באותו יום הרבה מחמירין בזה שלא לבדוק בשחרית כשיטת תוס' בדף סח:). אבל בלא בדקה עד בין השמשות אינו מועיל ההפס"ט, וכ' הפוסקים דבבדיקה ברגע השקיעה ממש תש"ח אבל אחר השקיעה אפי' בדיעבד לא מהני. ולדעת הגרי"ב (335) בשם הגרי"א צ"ל אפשר לסמוך על הלוח שיש בה הזמן שקיעה הכי מאוחר אבל אין להקל יותר מזה. והאגרי"מ כ' (ח"ד, יז', כו') דבדיעבד מותר לבדוק דעד ט' דקות אחרי שקיעה דהוי ס"ס דלהגר"א דהוי בין השמשות הוי ספק יום וספק לילה, ואפי' אם להגר"א הוא לילה אבל יתכן דק"ל כר"ת דעדיין יום הוא עד השקיעה השניה (והוסף דפשוט דלחנהגין כהגר"א אפי' במוצ"ש דאין להם קולא זו). ולהלכה כנר' בא"י לא נקטו כדבריו, ולדעת הגרי"ב אפי' בחו"ל לא מורין כן להלכה, וכן שמעתי וראיתי בשם הרב פדווא שלא התיר לסמוך על בדיקת הפס"ט שלאחר שקיעה (גם באנגליא).

ע' בששה"ל דנשים העובדות אחרי הצהרים וא"י לרחוץ במקומן יעשו הרחיצה והפס"ט מוקדם בבית ואחר הצהרים ילכו למקום צנוע לשום את המוך דחוק, ואם ראתה באותו יום תעשה גם בדיקה עם המוך שאז תצא מכל חשש. ובדרי"כ מיעצים שכל כמה שיש איזשהו שאלה על ההפסק כדאי לעשות בדיקה עם המוך כדי שתעלה לה להפס"ט במקום הצורך [הגם דבפשוט המוך הוא ההפסק אבל כיון שאינה מכניסה לחו"ס נוהגין הנשים לבדוק קודם בחו"ס ואח"כ לשים יד למוך]. ולדעת הגרי"ב גם אם הכניסה המוך כמה דקות לפני שקיעה מועלת בבדיקת חו"ס הגם שלא הכניסה לחו"ס באצבעה ובפרט אם הלכה דע"י מגיע העד לחו"ס (אבל כמה פוסקים לא הקילו בזה, ולכן לכתחילה בודאי נכון להכניס העד באצבעה לתוך החו"ס ואח"כ להשאירו שם).

מוך דחוק - ובדיקה זו היינו "ידיה בין עיניה כל בין השמשות" ומעלת הבדיקה הוא דבכה"ג אנו יודעים בבירור שלא חזרה וראתה אחר ההפס"ט ובודאי הז"נ התחילו בטהרה, והיינו משום שאנו לא יודעים באיזה רגע גומר היום ומתחיל הלילה דבין השמשות הוא ספק יום וספק לילה, ממילא יש לה לבדוק כל משך זמן בין השמשות דאז בודאי סוף היום והתחלת הז"נ היו בטהרה.

מוך כשלא ראתה באותו יום - הפשוט הוא דיש ענין לעשות מוך גם בכה"ג אבל אינו אלא חומרא בעלמא (ע' אגרי"מ ח"ב, עט').

שיעור בין השמשות - והוא בין יג' וחצי דקות עד שבעים ושתיים דקות, ובשעה"ל כ' דנוהגין כהרמב"ם יח' דקות, וכשאנו יום ראשון של ראייתה דאינו מעיקר הדין לכא' יש להקל במקום הצורך דא"צ להשאירו אלא כרבע שעה וכמושי"כ האגר"מ (שם) אבל כשהוא מעיקר הדין יש יותר מקום להחמיר, ובבדח"ש כתב דלכתחילה כ"א ינהוג כמו שהוא נוהג לענין מלאכה במוצי"ש. ולכא' אפשר להשתמש עם "טמפון" למוך דחוק שהוא עשוי מצמר גפן ואין לנשים שום בעיה להשאיר את הטמפון בפנים אפי' לכמה ימים ושור"ר שכ"כ המרא"כ ועו"פ דלמוך (ולא לבדיקה) אפשר להשתמש עם טמפון אבל ראיתי בשם הגריש"א זצ"ל (אשרי האיש) דאין להשתמש עם טמפון דיש לה חו"ס ויתכן שיתחלחל דם בפנים ולא תראנה כלל.

יש לאשה פצעים - בכה"ג בדרי"כ מורים שלא לעשות המוך (כשאנו מדינא), ובפעם א' לאחר לידה לדעת הגרי"ב אין לבדוק במוך. **התפללה הקהל ערבית -** התרה"ד חידש דבכה"ג כיון שכבר עשתה זמן זה ללילה בידים שוב אין לעשותה יום, והוא בודאי דין דרבנן וכמושי"כ הפוסקים דלכל מצות דאורייתא בודאי עדיין יום הוא. וע"ש שכתב דמצינו לענין מילה וכד' דעדיין נחשב יום אבל לענין נתינת הגט דחייב להיות ביום נחשב לילה וכן לענין אבילות רח"ל בנשבר רק אחרי מעריב אין אותו יום מהמנין, וביאר דתלוי באם הדבר בא ביד אדם או ביד שמים, והיינו דהגט יכול להנתן ביום וכן המבשר היה יכול לבשרו קודם אבל לידת התינוק שבא ביד שמים ואין בידו להקדימה תלוי בעצם היום. ולכא' לפי"ז יצא חידוש עצום דאשה העומדת ללדת ע"י נתון קסרי דאז קובעין לה תור לזמן הלידה, אם היא קבעה תור לסוף היום וכבר התפללה ערבית ואח"כ הולידה לא נמול את הבן ביום הח' מהלידה אלא ביום השמיני ממחר, ולכא' ד"ז לא ניתן להאמר, וי"ל. ועיקר דין זה שהיא נגזרת בתר הקהל היה רק (או בקיץ בהר"י) שהיה להם ביהכנ"ס א', ובשעה"ל ציין שכבר כתב המג"א (רס"ג) דאם יש כמה בתכנ"ס נמשכת כל הקילה אחר ביהכנ"ס שלה ולכן בזמנינו כ"א נגרר אחר ביהכנ"ס שלו. ומ"מ להלכה קי"ל דאפשר לעשות הפסק אפי' התפללה גם היא והדליקה נרות כ"ז שהוא יום, וע' בסמוך.

ביאור דברי הרמ"א - בני החבורה התקשו בדברי הרמ"א אלו הרבה, ובאמת כבר נחלקו הנו"כ בכוונתו. וע' בבדח"ש שביאר הרמ"א אליבא דהב"ח, דס"ל דלכתחילה כשכבר פסק דמה ויכולה להפסיק בטהרה קודם מעריב, יש לזוהר להפסיק בטהרה אבל בדיעבד כשלא הפסיקה יכולה להפסיק אח"כ ג"כ, משא"כ בראתה אותו יום אחר מעריב אין להפסיק אחר מעריב. אבל יש מקצת נשים הנוהגין שאם רואין בתוך ימי ספירתה אחרי מעריב שאפ"ה מפסיקין בטהרה דס"ל המצב הזה (שהן סותרות כמה ימים ושלא יצטרכו להמתין עד למחר וירוחיו יום א') נחשב כבדיעבד הגם שראו אחרי מעריב. ובאמת סברא זו צ"ב דלכא' איפכא מסתברא וכמושי"כ הש"ך דבראתה אחרי מעריב אין לך דיעבד גדול מזה ופשיטא דיכולה להפסיק בטהרה. וכנ"ל דס"ל דאם כבר הפסיקה קודם מעריב אז הבדיקה רק מגלה מה שהיה לפני מעריב באמת והוי כהפסיקה ביום, משא"כ בראתה אחרי מעריב דא"ל כן. ואולי יש לבאר דמש"כ הרמ"א "שאם פסקה קודם ברכו וחזרה לראות וכו"ו היינו לומר דרק בכה"ג שבפעם הראשון היא הפסיקה כדן אז מקילין כשסתרו באמצע, אבל אם בפעם הראשון פסקה אחרי מעריב שאז כבר הרויחה יום א' בהתחלה לא נחשיב זה כבדיעבד כדי שתרויח עוד יום באמצע, וע'. **אבל בדעת הש"ך** א"ל כן וכנ"ל. ואליבא דהש"ך צ"ל דמש"כ הרמ"א וחזרה וראתה תוך ימי ספירתה ר"ל דכל ראייה אחר ההפסק נחשבת כתוך ימי ספירתה, אבל צ"ב מש"כ דחושבות זה לדיעבד ואין למחות בידן, הלא זהו הפסק שהרמ"א עצמו כתב מיד לפני"ז בדיעבד אין לחוש, וצ"ב. ולהלכה כ' התוה"ש [ד] דהגם שאין משמעות הלשון של הרמ"א כפירוש הש"ך כלל מ"מ ראוי לסמוך עליו וכנ"ל דכן נקטו הפוסקים להלכה דאפי' בראתה באותו יום אחרי מעריב (כגון שהדליקה נרות ובדקה ומצאה דם) עדיין יכולה להפסיק בטהרה כל כמה שהוא לפני שקיעה, אבל לכתחילה יש לה להפסיק לפני הדלקת נרות.

ליכא ז' ימים שלמים - הש"ך ציין להאגור שכתב דצריך כד' שעות וממילא חידש דתמיד חושבין היום והלילה כ"א ליב' שעות, וא"כ אחר ו' שעות מחצות אין לה להפסיק בטהרה (ולהדגמ"ר רק באופן שהתפללה היא והקהל ג"כ) וכנ"ל דאזיל לטעמיה שכתב (קפ"ד, סק"ז) דקי"ל כהאביאסף דעונת הוסת תמיד יב' שעות ע"ש. אבל כל האחרונים השיגו עליו, וקי"ל כוונתו דיכולה לבדוק עד השקיעה. ומענין לענין בהא דצריכה כד' שעות, בנוסעת מארצה"ב לא"י באמצע ה"ז יוצא שחסר לה ז' שעות וכ' בששה"ל דבפשוטו יכולה לטבול וגם לא מצינו שיחול דין לילה באמצע הלילה, אלא ז' פעמים יום ולילה הם גורמים הטהרה (וכן נקטו שאר הפוסקים). וכן שייך איפכא בנוסעת מא"י להארצה"ב שמפסדת ז' שעות. אבל באופן שהיא חצתה את קו התאריך בודאי צריכה עוד יום א'.

סעיף ב' - ראיית יום א' - נחלקו הראשונים איך קי"ל להלכה לענין ההפסיק, דלדעת הרשב"א קי"ל כרבי דיכולה להפסיק אפי' ביום ראשון שחרית, אבל הרמב"ם פסק כהחכמים אבל כ' הבי"י ע"פ הרמב"ן דלכו"ע אפשר להפסיק ביום ראשון ע"י מוך דחוק, וכן נקט להלכה דבראיה של יום א' חייבת במוך דחוק, אבל הרמב"ם פסק כהרשב"א דמעיקר דדינא אפי' ביום ראשון ליכא חיוב אלא שיהיה הבדיקה מן המנחה ולמעלה אבל א"צ מוך דחוק, ונמצא דלדעת הרמ"א אין שום ציור שיחייב מוך דחוק אפי' בדיעבד. ולהלכה, ע' בסד"ט שתמה על הרמ"א דודאי קי"ל כהראשונים דס"ל דא"ל להפסיק בבדיקה ביום ראשון אלא במוך והשאר בצע"ג (וכן נקט הגרי"א). ולמעשה בששה"ל הביא מהלוח"ש דהמיקל כרמ"א בדיעבד אין מוזהרין אותו והכי סוגיא דעלמא, ועד"ז כתבו הפוסקים וכן הוא דעת הגרי"ב (339) דאין לסמוך על הרמ"א אלא בשעת הדחק (ובדרי"כ כל טבילה לבעלה נחשבת כשעה"ד ותש"ח).

מה נחשב ראיית יום א' - כ' הפוסקים דלדין דנוהגין להמתין ה' ימים אינו נוגע דין זה אא"כ חזרה לראות בתוך ה' נקיים שלה, וכן בכלה לאחר דם חימוד וכד', והש"ך כתב דבכתם יש להקל בין באמצע בין בתחילה וי"מ שר"ל דא"צ להמתין ה' ימים על הכתם, אבל הש"ך עצמו החמיר בזה לבסוף (סקכ"ג) וממילא יש שפי' בע"א דאם היא רוצה להפסיק ביום ראשון ולא למנות ה' ימים עד יום ה' אפי"ה אינה צריכה מוך דחוק והיינו משום דבכתם לא הוחזקה מעיינה פתוח. ובמצאה דם ע"י עד הבדיקה לדעת האגר"מ (חי"ג, נה"י) אי"ז חשב ראייה להחזיק מעיינה פתוח להצריך מוך (אבל החו"ש החמיר בזה). וכמה פוסקים הקילו בחזרה וראתה ביום הראשון של ה"ז"נ דזה נחשב כהמשך ראייתה ולא כראיה חדשה אבל החו"ש ועו"פ החמירו גם בזה (והלבושי עז כ' דמנהג ירושלים הייתה שכל ראייה תוך ז' אינה נחשב ראייה חדשה). ולדעת הגרי"ב (338) כל שלא הפסיקה לג' ימים אנו מחשבין הכל כהמשך ראייתה הראשונה וכן לענין דם לידה אפי' ביותר מג' ימים. ולענין ראייה בלילה הסתפק החזו"א ובששה"ל החמיר לחשוב כראיית יום א' אבל לדעת הגרי"ב אי"ז נחשב ראייה ביום א' (אבל בהפס"ט כתבו כ"פ מהחזו"א דמיום א' ואילך אפשר לסמוך על הפס"ט שעשתה בלילה). **והנה לדעת החו"ד** ל"ק כלל למצוא היכ"ת שתהיה חייבת במוך דחוק דהא כתב דלדין דאין אנו בקיאין במראות הדמים אז בכל יום ראייה היא צריכה לחשוש דאולי באמת זהו היום הראשון שלה ושאר הראיות היו דם טהור. אבל ע' בלו"ש שכתב דאפי' אם כן היה אבל למעשה מעיינה הייה פתוח להוציא הדם טהור וא"כ ל"ל דהוחזקה מעיינה פתוח היום. והכי קי"ל דלא כהחזו"ד.

סעיף ג' - בגדים לבנים - המחבר לא כתב דצריכה ללבוש דוקא בגדים לבנים, אבל כ' בששה"ל דבעיא דוקא חלוק לבן כי בצבוע אין ניכר כתם ואין הטהרה מבוררת, אבל הוסיף דיש נשים שא"י להטהר בכך ומתירין ללבוש צבעונים בימים מסוימים בשאלת חכם אבל בלא"ה הוא איסור גמור אבל לבשה בשוגג לכא' מותרת בדיעבד ואפי' אם נמצא כתם כגריס ועוד שאילו היה בגד לבן היה טמא. ולכאורה ליכא חיוב ללבוש בגדים המקבלים טומאה (אבל לאלו המחמירין באינו מקב"ט המונח ע"ד המקב"ט גם בגדים סנטטים לא יועילו) והאור יצחק הקיל בזה וכן דכן הוא דעת הגרי"ב (35) לאלו הגרים בחו"ל, אבל משמע מרעק"א לכא' בעי' דהא כתב בסי' זה דצריכה לבדוק "עצמה ובגדה", ומשמע דבודקת גם למצא כתמים וע'. (ובבגד לילה יש פוסקים ונשים המחמירין שיהיו לבן).

סדין לבן - כתבו הפוסקים כיון דכהיום כל הנשים הולכות עם בגדים צמודים לגוף אינן חייבות לשים סדין לבן מעיקר הדין אבל אפי' כ' האגר"מ (ח"ד, יז, כז) דיש לה לשים סדין לבן כיון שיתכן שאין הבגדים צמודים לגמרי לגוף, ובששה"ל כ' מצד מנהג ישראל הכשר יש לשים סדינים נקיים גם היום (וכ"כ החו"ש), ואם אין דרכה להתהפך לכא' מהני לשים הדין רק תחת חצי הגוף, וכמדומני שאומרים בשם הגרש"א דכשהולכים להורים לשבת א"צ להביא סדין לבן. (ואפשר להשתמש עם סדין קטן כחיתול בד).

טעם הרחיצה לפני ההפס"ט - כ' נחלקו האחרונים בביאור טעמה דרחיצה זו, דהתו"ש כתב דהוא לטובתה כדי להצילה שלא נטמאנה מחמת הדם של ימי נדתה שנשאר על גופה ולפי"ז בדיעבד שלא רחצה ולא מצאה כתם מותרת, אבל מהלבוש משמע דהוא כדי שנדע שאם תמצא דם שהוא ודאי מהז"נ ולא נתלה הדם בימי נדתה אבל לכאורה גם לפי הטעם הזה אין סיבה שלא נתיירנה אם לא רחצה אבל בודאי לכתחילה אין לשנות המנהג אלא כשהולכת בדרך וכמוש"כ הרמ"א (וע' בסמוך).

מה היא צריכה לרחוץ - יש שכתבו שצריכה לכתחילה לרחוץ כל גופה ולכא' צ"ב מהו הסברא בזה וי"מ דרק חצי הגוף התחתון, והבדה"ש הביא מהקיצור שו"ע ומי נדה שפי' בדעת הרמ"א שגם לכתחילה א"צ לרחוץ רק פניה של מטה ולמצוה מן המובחר כל רגליה ובין ירכותיה (דהלא בדיעבד גם בלא רחצה כלל מועיל וא"כ ע"כ לכתחילה די בפניה של מטה). וע' בסד"ט דב"ל מים אפשר להשתמש עם מ"ר וכן כתב החכ"א דאפשר לנקות עצמה עם קצת רוק, ולכא' אשה שעובדת וא"א לה לרחוץ (אפי' בבוקר) אפשר להשתמש עם מגבונים לחים. ולענין יוה"כ (וט"ב) כ' המ"ב (תריג' סק"ל) דמותרת לרחוץ מעט בין ירכותיה דא"צ רחיצה של תענוג. **להמתין אחר הרחיצה** - כ' הפוסקים דיש להמתין כמה דקות אחר הרחיצה לפני הבדיקה כיון שיתכן שהמים העביר כל הדם מאו"מ ולכן כתבו להמתין בין 8 - 15 דקות, אבל בדיעבד הקילו אפי' המתנה רק כמה דקות. ולדעת הגרי"ב כשא"א להמתין 5 דקות לכתחילה אין לבדוק עו"פ היום אבל בדיעבד בשעה"ד אפשר להקל כשהמתנה 30 שניות. וכן בין בדיקה לבדיקה יש להמתין כנ"ל. וממילא יש לאשה להתחיל ההכנות להפס"ט 30 - 45 דקות לפני שקיעה כדי שיהיה לה מספיק זמן להרחיצה והבדיקות.

לא רחצה או לא הלבישה לבנים - בששה"ל הביא דאם במזיד ובשאת נפש לא עשתה כן יש מחמירין שאפי' בדיעבד תחזור ותפסוק דכבר נעשה המנהג ואין לשנות וראוי לקנוס. אבל בשוגג או אונס בזה כתב הרמ"א דבדיעבד שפיר דמי. ומי שאין לה בגד נקי היא צריכה לסמן אותן המקומות שיש כתמים, ולכא' אפשר להפוך הבגד בדבר"כ הצד השני נקי.

היסח הדעת בז"נ - הפתח"ת הביא מהמעיל צדקה דאשה שהסיחה דעתה באמצע ז"נ חייבת להתחיל הז"נ מחדש 'דכיון שלא כיוונה במספר הימים באיזה ימים מהם לא עלו לה וטעמא רבה נמי איכא להדא מלתא דאולי כל שלא נתנה דעתה לספרן לנקיים לא הקפידה אף אם הרגישה קצת לבדוק נפשה'. והקשו הלוי"ש ועוד אחרונים דהלא חרשת אינה מרגשת ואפי' עולין הז"נ שלה. ונחלקו הפוסקים איך קי"ל להלכה, והסד"ט וחכ"א פסקו כהמע"ז, (ויש הסוברים דרק סותר אותו יום ולא יותר) אבל כתבו רוב הפוסקים דאפי' להחמירין אין הסיח הדעת בפחות מיום שלם ובדבר"כ אי"ז המציאות כיון דאין מסירין הלבנים או שבאים לשאול הרב (דאלי"ה מהו המציאות שחשבה שהיא טמאה ואח"כ נודע לה שהיא טהורה), אבל כבר היו כמה מעשים של היסח הדעת. ולדעת הגרי"ב אין להחמיר בהסיח הדעת פחות מיום א', ובשעה"ד יש להקל רק לסתור אותו יום ובשעה"ד גדול יש להקל לגמרי (ותש"ח).

סעיף ד' - ב' בדיקות כל יום - הראשונים המחמירין בזה דימו הז"נ כשהיא עומדת בחזקת טומאה, לחומרת טהרות כשהיא עומדת בחזקת טהרה דבעין ב' בדיקות בכל יום. אבל צב"ק הדמיון דהלא התם א"ש הא דבודקת פעמיים ביום דהיא בודקת בערבית לטהר טהרות היום ובבוקר לטהר טהרות הלילה אבל הכא הלא כ' המחבר דשניהם צריכין להיות ביום כנראה משום דספירת לילה לא שמה ספירה וכמוש"כ הבי"ש בשם האגור, וא"כ מהו הטעם לבדוק ב' פעמים ביום דהלא בפשטות אין הבדיקה לבעלה מועיל למפרע (להואות כלל הלילה) כלל אלא מורה שהיא משגחת על אותו רגע לוודא שאינה רואה, וצ"ב.

בא"י לבדוק ב"פ בכל יום - באשה שיש לה פצעים או שעלולה לפצעים באו"מ שמעתי מהגרי"ב (וכ"כ בששה"ל) דעדיף לבדוק פ"א כל יום מלבדוק פעמיים אבל לא בכל יום, ולכא' הטעם פשוט דב' בדיקות אינו מעיקר הדין וגם רוב פוסקים לא הזכירו ד"ז משא"כ בדיקה א' כל יום לרוב ראשונים כן הוא מעיקר הדין לכה"פ לכתחילה (אבל ע' בלבושי עז שכי' איפכא). ולדעת הששה"ל אם בודקת פ"א יש לבדוק בשחרית והלבושי עז שכי' דליכא נ"מ. וע' בפתח"ת שהביא מהנובי" דביש לה כאב א"צ בדיקה כלל בשאר הימים חוץ מראשון ושביעי אבל הוסיף דיש להצריכה קינוח כל דהו מבחוץ אם לא יכאב לה, ושמעתי שבזה"ז שכולם לובשים בגדים צמודים לגוף גם זה א"צ דבגדים קינוח דמיא. (ובבה"ג גם מוך אין לה לעשות אם לא שהוא יום ראשון לראייתה דאז תש"ח).

למרוח העד במשחה להקל על הבדיקה - כ' בששה"ל דבשו"ת מהרש"ם מקיל לשים מעט מים בעד בשעת הבדיקה אך לא יהיה כשיעור טופח ע"מ להטפח (ועד"ז כ' החו"ש ג"כ), וכ' דכן נראה להקל למרוח מעט מאד משחת ואזלין באו"מ כשעה או שתיים לפני הבדיקה (ורצוי ואזלין שקוף) ולדעת הגרי"ב אין למרוח קי ונדומה על העד דאז אין ההפרשה נדבק טוב לעד אבל מותר למרוח קצת באו"מ כרבע שעה לפני הבדיקה.

לא בדקה בראשון ושביעי - אם בדקה רק בא' מהן וטבלה ולנתה עם בעלה בדיעבד א"צ לחזור ולספור עו"פ וכמוש"כ הפתח"ת בשם החת"ס, אבל בלא לנתה כ' בששה"ל דאין מקילין כלל וממילא בבדקה רק ביום א' היא צריכה להתחיל מחדש ובבדקה ב' ביום ז' היא צריכה להשלים עוד ו' ימים על יום הז' שבדקה. ובבדקה רק בא' האמצעים כ' החת"ס דגם בלנתה עם בעלה צריכה לחזור ולספור ולטבול ולדעת הגרי"ב (343) גם בזה מקילין בשעה"ד גדול כגון בלנתה עם בעלה. ואשה ששכחה לבדוק ביום ז' וזכרה בין השמשות יש לה לבדוק מיד ולשאול לחכם, דיש ס"ס דשמא עדיין יום הוא ואת"ל דהוא לילה שמא קי"ל כהדיעה הראשונה דרק צריכה בדיקה א'. ובבדקה ביום ג' ויום ז', הדגמ"ר כ' דמועיל משום דליכא ה' ימים בין הבדיקות ולרבי חנינא רק בעין הפס"ט ועוד ב' בדיקות בלי ה' ימים ביניהם, אבל בנובי" חזר בו וכ' דבעיא בדיקה גם ביום ראשון, אבל הגרי"ב (344) הביא בשם הגריש"א זצ"ל דאפשר להקל בשעה"ד וא"כ תש"ח. (וע"ש עוד 346 דבבדקה בראשון שלישי ושמיני היא יכולה לטבול וכסברת הדגמ"ר דבבדיקות

ראשון ואחרון וליכא ה' ביניהם מועיל). אבל ע' בערוה"ש שכי דרק בעיא ב' בדיקות בז"נ ולא כ' דוקא בא' וז' (ושמעתי שיש מקילין בשעה"ד וכנ"ל ותש"ח). ובעיקר דין זה שהחמיר המחבר לבדוק בא' וז' וכי דאין להקל כלל, כתבו האחרונים (חת"ס, ערוה"ש) דחידוש הוא דהלא לרוב ראשונים, הלא הם הרמב"ם, ראב"ד, רשב"א וכו' קי"ל כרב דא"צ אלא בדיקה א', וגם אלו שהחמירו כהסמ"ג לא היה אלא מספק שמא קי"ל כרבי חנינא והול"ל דאין ספיקן של מקצת ראשונים מוציאים מידי ודאן של רוב הראשונים.

לתלות בדיקת הפס"ט ובדיקת א' או ז' במכה - כי החו"ד דא"א לתלות בדיקת הפס"ט במכה, דהגם שיש תליה אבל אינו ודאי שהדם הגיע מהמכה וממילא ליכא הוכחה שנסתם מעיינה, וכן לענין בדיקת א' וז' א"י לתלות דהתליה מועיל שלא נטמאנה מחמת הדם שמצאה על עד הבדיקה אבל עדיין אין לה בדיקה נקיה שע"י אפ"ל שיש לה יום ספור (ובחו"ד כי דרק צ' בדיקה א' נקי בז"נ).

ספרה ז"נ ועדיין לא טבלה - מעיקר הדין אינה חייבת לבדוק כלל (דרק בתבעוה להנשא אמרי' דחייבת לבדוק כל יום עד החופה דכל שמתקרבת יותר לבה משתהא) ובשעה"ל כי דכעצה טובה תבדוק כל יום עד הטבילה, אבל יל"ע למה (אולי להסמוך הז"נ להטבילה).

לספור בפה - הפתח"ת כבר הביא כ"פ החולקים על השל"ה, וכן נקטו הפוסקים דא"צ ספירה בפה.

סעיף ה' - לבדוק ולא להסתכל בעד - אשה שהפסיקה בטהרה וא"י אם הבדיקה טהורה, שמעתי מהגרי"ב דיכולה לבדוק עו"פ ולשים העד במעטפה ואם הראשון טהורה יכולה לזרוק השניה בלי להסתכל כלל. ויל"ע בעני"ז באמצע ז"נ למשל אם באמצע הבדיקה היא מרגשת כאב וחוששת שתמצא דם מכה על העד, האם היא יכולה לזרוק העד בלי להסתכל או דשאני הז"נ שצריכה לברר ככל האפשר, ולכא' מסברא דא"צ להסתכל כיון דבדיקת עד אינו גורם רק ספק הרגשה והוי כקינוח לאחר מ"ר דאין נוהגין להסתכל בקינוח גם בז"נ הגם דאפשר לברורי, ואכתי יל"ע בז"ז.

סעיף ו' - לבדוק בצמר גפן - כי בשעה"ל דהגם דהצמר גפן שלנו לבן ממש אבל יש בו הרבה ריעותות דיש בתוכו נקודות וחוטאים אדומים וגם יש מכשולים בבדיקות כי הצבע אינו נראה כפי שהוא באמת אלא יותר אדום (משא"כ בצמר גפן רגיל) וממילא עצה טובה שלא לבדוק בו (ויש שכי' דאינו כדאי לבדוק בה דלפעמים נשאר קצת צמר גפן בפנים) והמובחר לבדיקה הוא בד לבן פשוט. וגם בבדים יש סוגים שונים ומקצתם יותר רכים אבל קשה קצת לראות המראה בברירות. ובאין לה עד יש המשתמשים עם גופיה וכד'.

אופן הבדיקה - כי בהגהת חת"ס לשו"ע שבשעת הבדיקה תעמוד ורגלה א' על כסא ואז תוכל לבדוק כראוי. וצריכה לבדוק בחורין וסדקין וכי' בשעה"ל דהיינו להכניס העד בפנים בעומק ככל האפשר ולסובב בחו"ס אך לא לפגוע בצואר הרחם ממש שאז יוצא דם ושם אינו מקום בדיקה ויש לסובב גם בכל היציאה [או ככוון הפוך, לסובב מתחילה ולעומק]. ויש המורין שהיא צריכה לסבב העד בפנים ולהוציא אצבעה קצת ולסבב עו"פ ולהוציא אצבעה עוד קצת ולסבב עו"פ. ולדעת הגרי"ב יש לסבב בדרך כניסתה, בפנים, ובדרך יציאתה. וכנראה דבארצ"ב הרבה מורין שא"צ אלא להכניס העד בפנים ולסובב פ"א ולהוציאה.

בדיקה עד מקום שהשמש דש - קי"ל בזה כהרמ"א דיש לבדוק רק עד מקום שידה מגעת דלא נתנה תורה למלאכי השרת, וכן בבתולה שא"א לה לבדוק אפי' כשיעור אצבעה, ואפי' מעט לאחר החתונה דלפעמים לא נתרבח הפתח כ"כ ואין לדחוק יותר מדי (וכי' בשעה"ל דהוי מקרים שהבדיקה נפל לפנים והוצרכו להוציאו ע"י מכשיר). אבל לאחר זמן זה בדר"כ אין סיבה שא"י לבדוק עד סוף אצבעה. ולדעת הגרי"ב אם בדקה ביום א' או ז' ומצאה דם וחוששת שהיא דם מכה אפשר להקל לבדוק עד סוף הפרק הראשון וכמו בבדיקת בתולה דכמו שהתם הקיל הב"ח משום דא"א יותר ה"ה הכא א"א לבדוק כרגיל בלי לנגוע במכתה.

לא בדקה בחו"ס - הפתח"ת הביא מהנוב"י להקל בדיעבד כשרק בדיקת ההפס"ט היה בחו"ס אבל כי' בשעה"ל דאין לסמוך ע"ז להלכה שהרי החו"ד וכל הפוסקים דחו דברי הנוב"י וס"ל דבדיקת חו"ס מעכבת וכי' דכן נקטינן לדינא דבלי חו"ס ל"מ אפי' בדיעבד. [אך ביום ז' מקילין לצורך ותש"ח] וכ"פ הגרי"ב אבל הוסיף דבחול"ל מקילין בשעה"ד לסמוך על הנוב"י הנ"ל.

סעיף ז' - בע"ת שאשתו עדיין לא חזרה בתשובה - כי' בשעה"ל שאם בטוח הוא שאינה משקרת ונאמנת היא אצלו הוא יכול לסמוך על בדיקותיה וטבילתה.

סעיף ח' - קטנה - בחידושי אנשי שם על המשניות הביא משו"ת רעק"א שהקשה דאמאי לא קתני נמי דקטנה נבדקת ע"י אשה אחרת (וכבעלמא דנוקטים חש"י בחדא מחתא) דהלא ל"ל נאמנת וצ"ע.

סעיף ט' - להסתכל בקינוח בהכ"ס - בשעה"ל דא"י נכלל בכל המרבה לבדוק משובחת ואין לה להסתכל על הקינוח כלל.

סעיף י' - חומרת ג' ימים הראשונים - מקור דין זה הוא מבעל התרומות שכי' דנראה ג"י הראשונים צריכין להיות נקיים לגמרי, ומהמרדכי משמע דהוא כדי להחזיק עצמה לג"י כאינה רואה, ותמהו האחרונים מהו המקום לחלק בין ג"י הראשונים ושאר הימים דהלא אחר ההפסק טהרה היא בחזקת מעיינה סתום. וכבר כתב הדרכי משה דאינו אלא חומרא בעלמא, ובביאור הגר"א ציין למתני דזב שמטיל מים דתוך ג"י חיישין לצחצוחי זיבה, ובבדה"ש כי' דכנראה דאינו אלא אסמכתא בעלמא.

מתי לא מחמירין בג"י הראשונים - מבואר בהאחרונים (ע' בפתח"ת יב') דבמצאה כתם על בגד צבוע וכן על דבר שאמק"ט מקילין כיון שמתחילה לא גזרו גזירת כתמים בכה"ג. ולענין כתם פחות מכגריס לכאורה תלוי, דלדעת המע"צ דס"ל דאפי' בכתם ודאי מגופה לא גזרו על פחות מגריס א"כ יש להקל גם בזה אבל להרמ"א שהקיל מטעם אחר דאין לך כל מטה שאין בה כמה טיפי דם מאכולות וממילא הוי כא"א לה להזהר ובכה"ג לא החמירו, א"כ בזמנינו דליכא מאכולות בגודל גריס לכאורה אין להקל אלא בכתם כגודל הדם מאכולת של זמנינו. אבל בשעה"ל הקיל עד כגריס כיון דעיקר דין דאין תולין בג"י ראשונים הוא רק חומרא. וכן בסופרת ז"נ אחר שמצאה כתם הקילו האחרונים דאין להחזיקה במעיין פתוח וכן ביושבת ז"נ מחמת חשש דם חימוד לחוד, או על דם בתולים.

תליה למעשה בג"י הראשונים - בדר"כ אין המורין שאולים אם האשה עומדת תוך ז"נ ובפשטות הוא משום דכל כמה שהוא פחות מגריס מקילין כהרמ"א וכשהוא יותר מגריס בדר"כ אין לה תליה כיון שנמצא על הבגד הצמוד לגופה, ואם יש לה תליה הגם שנמצא על הבגד הצמוד כגון שיש לה טחורים אז הוי כמכה שבגופה דכנ"ר דנקטו האחרונים להקל כהרמ"א (דלא כהש"ך שהחמיר בזה) דתולין במכה אפי' בג"י הראשונים. וכ"כ בשעה"ל אבל הוסיף דצריך ש"ח.

סעיף יא' - המתנה ה' ימים - רבים מתקשים להבין איך יוצא מהחשש פליטת של ו' עונות שהאשה צריכה להתנות ה' ימים, והביאור כמו שראינו הוא דהיא חייבת להתנות ג' ימים מעל"ע, אבל כיון דאנו חוששין שמא תשמש בין השמשות כשהוא באמת לילה ותחשוב ששמשה ביום ותמנה ג' ימים מעל"ע כבר מלילה שבה שמשה ונמצא שיתכן שתפליט הזרע בסוף הג"י בלילה שלאחר ההפס"ט ואחר שכבר התחילה ז"נ ממילא הוסיפו עוד יום א' שלא תבוא לידי ספק זו. ונמצא שהיא צריכה ד' ימים מעל"ע

המתחילים משקיעה, והיום שבא היא עומדת בשעת ראייתה היא היום החמישי אבל אינה ה' ימים שלימים אלא ד' ימים והיום שהתחיל וסותה (בין שהתחיל בהתחלת הלילה בין שהתחיל בסוף היום דקה לפני שקיעה).

פולטת מהזרעה מלאכותית - ע' בלבושי עז שהביא דלדעת אביו הגרש"א אינה טמאה משום ראיית ש"ז ולדעת הגר"ש"א ושב"ל טמאה משום רואה ש"ז (ולכא' נ"מ ג"כ לענין לעשות ד"ז בתוך ז"י, לאלו המתירים)

ראתה בבין השמשות - בששה"ל החמיר דנחשב כאילו ראתה בלילה, אבל בבדה"ש וחוו"ש הקילו (דהלא זהו כל הטעם של החומרא להמתין עוד יום) וכן פסק הגר"ב (324) כשהוא בתוך יג' וחצי מינוט אחר שקיעה.

בלא שמש - לדעת המחבר ה' עונות מתחילות משעת התשמיש האחרונה אבל לדעת הרמ"א מונין ה' עונות משעת ראייתה, ולכן אפי' לא שמש מחמירין להצריכה ה' ימים ולא עוד אלא אפי' בעלה לא היה בעיר מחמירין הפוסקים ודלא כהב"ח.

כשהיו אסורין בתשמיש - בפשטות כל כמה שהיו אסורין מחמת איסור נדה אפשר לחשוב בתוך הה' ימים, כגון בראתה דם טוהר, או שראתה כתם או מראה והיו מסופקים והנהגו באיסור עד שהורה להם המורה שבאמת היא טמאה (ואם המו"ץ טיהרו אחר שכבר הגיע וסותה כ' הששה"ל דאפשר להקל למנותם מהה' ימים ולדעת הגר"ב 324 אין להקל), וכן באמרה טמאה אני או בלא טבלה בחדש שעבר וכדומה. אבל בהיו אסורים ביום מחמת יום הוסת ובלילה לפני"ז מחמת חומרת האו"ז לדעת האגר"מ יש להקל אבל יש המחמירין כיון שאינם אסורים אלא מדין חומרא וכ"פ הגר"ב. ובהיו אסורין מחמת יוה"כ ט"ב או אבילות רח"ל, גם בזה נחלקו הפוסקים, והאגר"מ הקיל ולדעת הגר"ש"א זצ"ל כיון שאין האיסור מחמת נדה א"א למנותה תוך הה' ימים וכ"פ הגר"ב וע' בדה"ש.

מתי אפשר להקל להמתין רק ד' ימים - בכלה מקילין שא"צ להמתין כ"א ד' ימים (אא"כ שמש בין השמשמות), ונחלקו האחרונים לענין הביאה השניה (ע' סי' קצג'), ולהשל"ה אם תצא ליל טבילתה בליל שבת שלאחר יו"ט שצריכה להרחיק החפיפה מהטבילה יכולה להקל להמתין ד' ימים אם לא שמש ביום שלפני היום שהגיע וסותה, ולהסד"ט גם בשמש לפני"ז. ובמקום הצורך כגון לקיים מצות פו"ר רבו המקילין בזה (ויש עוד אופנים לדחות הביוץ ליום יותר מאוחר) ולפעמים הם מיעצים להאשה שלא לטהר חדש א' או להגיד לבעלה כמה ימים לפני וסותה "טמאה אני" שאז היא יכולה להפסיק בטהרה אפי' אחר ב' או ג' ימים. וכן יש מקילין במקום הצורך כגון שהבעל אינו נמצא בביתו אלא פעם בשבוע וכד' דיכולה להמתין רק ד' ימים, ובכל כה"ג תשי"ח.

טבלה ולא שמש וראתה דם - הפתח"ת הביא מכמה מפוסקים המקילין בכה"ג, ויש שאין מקילין אא"כ לא חזר הביתה ויש שמקילין כל כמה שלא נהגו קורבה כחוי"נ ויש שמקילין כל כמה של שמשו (וכ"פ החו"ש), ובששה"ל כ' שקיבל מהחזו"א להקל בזה אבל אחר חוי"נ תשי"ח. והלבושי עז כתב דדוקא בראתה באותו לילה אבל בלא שמש וראתה למחרת הטבילה צריכה המתנת ה' ימים. ולדעת הגר"ב הפוסקים אינם מקילין בזה אלא בראתה קודם שחזר לביתה (ויל"ע דמשמע דגם בזה מקילין ותשי"ח).

סעיף יב' - טעות במנין - כ' בששה"ל דיש מקרים שיש טעות או אי ידיעה, ונשים רבות סבורות שהטבילה היא בליל ז'. ויש מקואות שהבליגות מדקדקות בזה (למשל שהן אומרות "הפסק טהרה עשית ביום פלוני". וכ' בחו"ש שבכה"ג א"צ עוד הפס"ט כיון דליכא הכא חשש ראייה אבל צריכה לבדוק בימים שהיא סופרת כדין תוך ז"י. וע' בחכ"א דאם מסופקת באיזה יום של הז"י היא עומדת, הוי ספיקא דאורייתא ואזלינן לחומרא, והלבושי עז הביא מהגר"ש"א זצ"ל דאפי' ביושבת ז"י על כתם דרבנן ג"כ דינא הכי להחמיר.

סעיף יג' - השחתת זרע - יל"ע איך יכולה לרחוץ או"מ הלא יש חשש השחתת זרע, וי"מ דאין הנשים מצוות על השחתת זרע הבעל, וי"מ כששמשו כשלא היה סמוך לטבילתה או וסותה דאינה מתעברת. והכו"פ פי' דע"פ רוב הזרע נקלט מיד והנקלט א"א להגיע אליו ולא יצא ומה שמקנחים ונפלט הוא הזרע שנשאר בחוץ וע"פ הרוב לא היה נקלט גם בלא"ה. ולכא' אם ראתה ראייה רגילה, בזמנינו כמעט ודאי הוא שהיא לא מעוברת וא"כ לכאורה אינה משחית זרע הראוי להזרע. אבל בחו"ש ראייתי דהאיסור הוא אפי' בכה"ג.

סימן קצ"ז (שלא תטבול האשה ביום)

סעיף ב' - אין בעלה בעיר - יש הרבה נשים הנוהגין שלא לטבול כשאין בעלן בעיר, וכנראה דמקור הדברים הוא בשו"ת שבות יעקב שכתב "דהם עצמם אמרו שיש חשש סכנה לטבול אם אין בעלה בבעיר משום חשש דיבוק רוח הטומאה ומזיקין שמה"ט מניחין אצלם תינוק וסוכין תחת הכרים דק"ל חמירא סכנתא מאיסורא וכו". וכן הביאו הספרים מש"כ בספר חסידים "לא יניח אדם מליצק עם אשתו לילה שבעה ב"י אבל בשדי חמד (טבילת נדה ב' ט') כתב דלפי הנראה הם בדאים ואין לחוש להם כלל אבל ע"ש שכתב דשוב מצא השב"י הני"ל וכתב עליו דחידוש הוא אצלי, ובכמה מקומות משמע דנהגו לטבול כשבעלה לא היה בעיר. ולכאורה כן משמע בגמ' לעיל (טו). דהבאין מן הדרך נשיהן להן בחזק"ט ואפי' עבר יום הוסת אם שהה כדי שתספור ותטבול, והיינו שא"צ אפי' לשאולה אם טהורה היא דאם ראתה בודאי ספרה וטבלה, ובאמת ע' במאירי (טו : ד"ה ואח"כ פי') שכתב "מכאן למדו רבים שדרך נקיות הוא לאשה לטבול בשעת טבילתה אף בשאין בעלה בעיר" (והירושלמי שהביא הטור שאסור לאשה לעמוד בטומאתה הוכיח ד"ז מגמ' הני"ל).

ולמעשה הרבה מהפוסקים האחרונים הביאו מנהג זה שלא לטבול כשאין בעלה בעיר ואם יש צורך לטבול אז יש לה לקחת תינוק עמה וסוכין תחת הכר (ויש שכתבו או הא או הא) והכה"ח (או"ח סי' רמ', סק"ג) כ' דגם מהני שתפרוס על עצמה בשעת שינה בגד של בעלה. (ויל"ע למה החמירו בזה דהלא בפשטות הבבלי הני"ל, והירושלמי שהביא הטור דאסור לאשה לעמוד בטומאתה משמע דאין חשש בזה כלל וכן כל הראשונים לא הזכירו, וגם בתרוה"ד אינו מפורש מנהג זה אלא כפי' שפי' הב"ח, ורק האחרונים כתבו חשש זה ואפי' לפי מה שכתבו דבזה"ק איתא כן אבל לכא' הוא כנגד הבבלי, וע'). [והנהגת שלא לטבול כשאין בעלה בעיר עדיף לדחות הטבילה מלדחות ההפס"ט כדי שאם מאיזה סיבה תחזור בעלה מוקדם היא תוכל לטבול מיד].

שלא לטבול מפור"ר - וכתב בתוה"ש דפור"ר לאו דוקא אלא גם אין לה לטבול מצות עונה, וממילא כתב בששה"ל "דאפילו במעוברת וזקנה יש מצוה לטבול משום מצות עונה ולכן אפי' כשא"א לשמש כגון משום בריאות הגוף עדיין צריכה לטבול משום קריבות והיתר נגיעה דנראה דמשעובדת לבעלה גם בלי תשמיש ממשי", אבל יש שהורו דיותר כדאי לדחות הטבילה שלא יבא לידי הו"ל, ולפי המחמירין צ"ל דהגם שמבואר בש"ך (סק"ג) דיש לבתולה לטבול בשבת אפי' במקום שאין נוהגין לבעול ביאה ראשונה בשבת כדי להתיר שאר קריבות, י"ל דשאנ"ה דליכא איסור ואם תקפו יצרו יכול לשמש עמה.

טבילה בליל וסטה - דנו האחרונים אם בכה"ג יש לה לטבול כדי להתיר שאר קריבות וכמוש"כ בשו"ת אבן השהם (הו"ד בפתח"ת לעיל קפד' אות כב' דמ"מ מותרת לטבול אפי' בליל שבת אף שאין זקוק לה בעלה כיון דכל מיני קורבא שרי רק תשמיש אסור ושאר מיני קורבא נמי מצוה ה"ן) או שאין לטבול דאולי יבאו לידי מכשול וכ"פ בערוה"ש.

טבילה בליל שבת - והאשה צריכה להזהר מסחיטה וכן לענין טבילה בחמין דנו האחרונים וע' בכ"ז באו"ח סי' שכו'.
המתניה ולא פסקה בטהרה עד ליל שבת - ע' בששה"ל שכי' דבאופן שהיה יכולה להפסיק בטהרה קודם לכן והמתניה עד שבת יש שכתבו דהוי בכלל האיסור כיון שיכולה לעשות ההפס"ט קודם (ולכאורה כן מוכח בנוב"י המובא בפתח"ת אות ג' באשה ששגגה והגיע לביתה מאוחר באופן שלא יכלה להפסיק בטהרה אותו יום והוצרכה להפסיק ביום ו' דרך משום ששגגה התירה לטבול בשבת) וי"א דכיון שלמעשה א"י לטבול עד ליל שבת מותרת וכ"כ בדע"ת שראה בכתבי דעת קדושים דאינו בכלל החומרא ושרי.

טבילה אחר הלילה - היינו רק ביכלה להטחור קודם לכן אבל בלא"ה שרי. ויל"ע אם נכלל בזה מה שבדרי"כ היא מחכה כמה ימים אחר שכבר הפסיקה מלראות דם כדי לוודא שאכן באמת נגמר הדימום דהלא סו"ס יכלה לטבול קודם, ואולי בכה"ג יש לצרף המקילין לעיל בסמוך דס"ל דבדחתה ההפס"ט אין זה בכלל החומרא.

במקום שאין מנהג אין להחמיר - וכ' הערוה"ש דהמנהג במקום שלנו להקל וכ"פ הבדה"ש (סקכ"ח) וכ"כ בששה"ל "דכן המנהג אצלנו אלא דיש מחמירים כשבעלה בעיר ויכלה לטבול אך למעשה רוב הטבילות מותרות בליל שבת ונראה דיש להקל בטבילת ליל שבת שלא לחפש חומרות למנוע טבילה חוץ מפשיעה דכל שיש איזו סיבה שרי וגם נראה דהיום מצוה להתיר לטבול בכל הזמנים שאפשר לטבול ולהטחור דהדור חלש והמכשולים רבים" וע"ש שכתב דמילא גם לענין מוצ"ש מקילין, אבל ע' בחו"ש שכי' דאין להקל בזה וכ"פ הגרי"ב (420) דהמנהג בא"י להחמיר, ובאמת ע' במ"ב (שכו' סקכ"ד) שכתב "ונוהגות הנשים שאין טובלות שלא בזמן בשבת וכתבו הפוסקים דיפה נהגו משום דכיון דסו"ס המנהג בזמנינו לאסור בשבת לרחוץ כל הגוף אפי' בצונן וכנ"ל א"כ ניכר דהוא משום טבילה ומחזי כמתקן", ותש"ח.

דחתה הטבילה מטעמי צניעות - האחרונים הביאו מהר"י אסאד מעשה באשה שהיה לה חנות ואם הייתה סוגרת מוקדם כו"ע הוי ידעי שהיא הולכת למקוה, ופסק דבכה"ג מותר לה לדחות הטבילה עד ליל שבת. ולכא' להפוסקים הנ"ל דפסקו דבכל אופן מותר לאשה לטבול בשבת חוץ מבאופן שבשאת נפש לא טבלה ללא שום סיבה א"כ פשוט דבכה"ג יכולה לטבול אבל לאלו שחששו להב"ח ודעימיה דאין לטבול אא"כ היה אונס לפניו א"כ יש לדון אם ד"ז נחשב לאונס, וראיתי (בדור המלקטים) בשם הגריש"א זצ"ל דאפי' אם יש לה חתונה משפחתית א"י נחשב אונס. (אגב ידוע לי על מקרים שנשים התאימו עם הבלנית והטבילה אחרי החתונה בשעה 30: 3 לפנות בוקר וכד').

אלמנה בליל שבת - ע' במ"ב (שלטי סקל"ב) שמיקל בכה"ג שכבר היה יחוד הראוי לביאה (הגם שהמג"א שם הביא מהמהרי"ל דיש סכנת מיתה לבעול בעילה ראשונה של אלמנה בשבת).

טבילה במוצ"ש - ה"ט"ז הבין בדעת הרמ"א דרך באלמנה יש להתירה לטבול במוצ"ש כיון שמה שלא טבלה בשבת היה מחמת איסור אבל בלא"ה אסור לטבול במוצ"ש שלא בזמנה אבל כבר הביא הפתח"ת מספר אבן השהם דבכל גוונא יכולה לטבול במוצ"ש וכ"כ כמה פוסקים וכמוש"כ לעיל בשם הששה"ל דבלא פשעה יכולה לטבול במוצ"ש ויש שהקילו טפי דאפי' במזיד מותר ובפרט בזמננו דרוב נשים גם בימי חול חופפות בלילה אין שום סיבה לדחות הטבילה ליום א'.

סעיף ג' - טבילה בבין השמשות - נראה דעת רוב הפוסקים דאין לה לטבול עד צה"כ ואפילו כשטובלת בליל ח' לדעת כמה פוסקים אין להקל להתירה לטבול בבין השמשות אבל בששה"ל כתב דביום ח' יכולה לטבול בביהש"מ ולא תחזור הביתה עד צה"כ. ולענין צה"כ נחלקו הפוסקים, לדעת הגריש"א (דור המלקטים) בין בחול ובין בשבת מותרת לטבול אחר 25 דקות. ואפי' אלו הנוהגות כר"ת לדעת כמה פוסקים א"צ לחכות 72 דקות כיון דהכא אינו אלא חשש דרבנן. ולדעת הגרי"ב לכתחילה יש לה להמתין 40 דקות ובשעת הצורך אפשר אחר 20 דקות בחורף ו25 דקות בקיץ.

טובלת ביום וחוזרת בלילה - הראשונים הביאו שנחלקו בזה ר"ת והרשב"ם, דלדעת ר"ת מותרת לטבול ביום כשחוזרת בלילה משא"כ להרשב"ם חייבת לטבול בלילה דוקא. והנה בביאור שיטת ר"ת נחלקו הפוסקים: לדעת הב"י כל כמה שהיא חוזרת בלילה אין איסור לטבול ביום אפי' בעוד היום גדול, משא"כ להב"ח רק מותרת לטבול סמוך לחשיכה שבכה"ג ליכא חשש סרך בנה דאפי' אם בנה לטבול סמוך לחשיכה אבל לא תגיע הביתה לפני הלילה וליכא חשש ואח"כ תראה דם ותסתור. וע"ע בש"ך שפי' דר"ת רק התיר לטבול סמוך לחשיכה ביום ח' ולא ביום ז' אבל הסד"ט ועוד אחרונים תמחו עליו דהלא מבואר בתוס' בדעת ר"ת שהתיר גם ביום ז' סמוך לחשיכה. להלכה הששה"ל, לבושי עז, ובדה"ש הביאו הש"ך להלכה דאין להקל ביום ז' אפי' סמוך לחשיכה, אבל ביום ח' בששה"ל הקיל (כהמנהג שהביא הש"ך בשם האגור) וע' בחכ"א שכתב דאין למחות ביד המקילין ע"ש.

יוצאת מביתה מבעוד יום - הב"ח כ' דמותר בכה"ג שהאשה חופפת ורוחצת בבית הטבילה דהבת תתלה יציאתה מבעוד יום בד"ז, ובששה"ל הוסיף "ידיש לפעמים צד להקל כי בערים מחכות הרבה נשים לטבילה והבת תאמר שהלכה מוקדם כדי שלא תצטרך להמתין הרבה וצ"ע בזה" אבל המרא"כ הביא טעם זה בלי פקפוק.

טבילה בער"ש כשהמקוה חוץ לתחום - ע' באגר"מ (ח"ג, סי') שרצה להתיר בכה"ג לטבול מבעוד יום ולחזור לעירה קודם שתחשך אבל רק בכה"ג שתיכנס לביתה אחר שכבר יצאה בעלה להבית הכנסת דהגם שהחת"ס החמיר דאינו מועיל שתכנס לבית חברתה אבל בכה"ג שבעלה כבר יצא מהבית גם להחת"ס שפיר דמי ע"ש (וע' בסמוך בסעיף ד' ולמעשה תשי"ח, אבל מסתבר דאפי' אם הרב יתיר הטבילה ביום אפי' הבלניות במקוה לא יסכימו).

טבילת כלה ביום - הרמ"א הקיל בזה כיון שאינה באה אל החתן עד הלילה אבל הש"ך החמיר בכה"ג שיום ז' הוא יום חופתה דאין לה לטבול קודם דאיכא גם חשש שמא תראה ותסתור, והתוה"ש ודגמו"ר תמחו עליו דכיון דאין באין אל החתן עד הלילה וכמוש"כ הרמ"א, תו ליכא חשש דאפילו תראה ותסתור ליכא איסור דהא לא בעלו עדיין. וע' בתוה"ש שקיים דברי הש"ך אבל הדגמו"ר כתב "דבשעה"ד נלע"ד להקל אבל באופן שלא יעמידו החופה עד צה"כ אבל אין לעשות החופה ביום ולסמוך על מה שאין מיחדים אותן עד הלילה", וכנראה דכן נקטו רוב הפוסקים ומה"ט יתכן דאע"ג שכתבו בההזמנה שהחופה יהיה קודם שקיעה לבסוף מחכים עד אחר השקיעה דלפעמים יצא חשש ז' שלח ביום חופתה וטבלה אותו יום וליכא חשש חייבים להעמיד החופה בלילה. אבל ע' בשו"ת רעק"א

(ח"ב, עא') דמבואר דמותר להעמיד החופה אפי' ביום כשאין מיחדין אותן קודם הלילה, וע' בבדה"ש (ביאורים ד"ה והכלות) דבשעת הדחק יש לסמוך על רעק"א הנ"ל להעמיד החופה ביום.

וכלה הטובלת ביום ז' אין לה לטבול קודם נץ ובדיעבד אם טבלה אחר עלוה"ש עלתה לה טבילה וכמוש"כ רעק"א בהגהותיו. וע"ש בבדה"ש שהתספק בטובלת ביום ז' לענין ברכה על הטבילה כיון שאם תראה תסתור ונמצא שלא עלתה לה טבילה וכדעיר בזה האבני נזר.

סעיף ד' - אונס פרטי - בכה"ג החמודי דניאל כתב דלכאורה נראה להחמיר דא"י נחשב אונס להתיר טבילה ביום ח', וע' בששה"ל שהעיר כמה הערות אבל לבסוף כתב למעשה יש להחמיר לכתחילה ובמקום אונס הניכר לכל יש לסמוך להקל. אבל הלח"ש ועוד כמה פוסקים הקילו בכל ענין אפי' באונס פרטי וע"ש בלו"ש שהביא ראיה מהרמב"ם שהתיר לטבול בח' גם כשהיא חולה, אבל י"מ בכונת החמודי דניאל דחולי אינו נחשב אונס פרטי כיון דכל אשה כשהיא חולה א"י לטבול בלילה. (אגב, ראיתי משהו שכתב שבזמן מלחמת המפרץ התירו הרבנים לטבול ביום ח' לכתחילה).

אם מטעמי צניעות יכולה לטבול ביום ח' - האחרונים הביאו משו"ת הרמ"א דבכה"ג ג"כ מותר לטבול ביום (וגם בזמנינו בליל שב"ק בהרבה מקומות יש את החשש הזה דכל הנשים יושבות בחוץ ורואות כל אשה היוצאת מהבנין ללכת לבית הטבילה, והנה הגם שיש לכ"א להעיר אשתו ע"ז אבל אינו נוגע להשאלה הנ"ל, דלא נתירה לטבול בשבת ביום וכבר במוצ"ש תוכל לטבול בלי שתדע שכנותיה).

טבילה ביום ז' בכה"ג שאם לא תטבול לא תוכל לטבול לעוד כמה ימים - בששה"ל הביא מעשה בא' שהוצרך לנסוע בים והאניה היתה עתידה לצאת ביום ז' לנקיים קודם הלילה ולא רצו לנסוע זמן ארוך בטומאה והיה מקום להתיר שתטבול בז' במעו"י אלא שלא יפגשו עד הלילה והיו כלא באה לביתה עד הלילה כיון שהוא נסיון גדול להמתין כמה שבועות והחזו"א החמיר בזה וכ' בששה"ל שהוא דן עמו להתיר בכה"ג שהוא מקרה מיוחד, ובאמת מבואר בב"ח (והסד"ט וחכ"א הביאו דבריו) דבכה"ג מותרת דכתב דהאשה הטובלת בז' איירי בכה"ג שלא תוכל לטבול בח' וט' אפילו ביום כגון שהוא יום אידם ע"ש. וע' בבדה"ש שהביא מהמי נדה שהחמיר בזה (וכדעת החזו"א הנ"ל) וכן פסק למעשה.

סעיף ה' - עברה וטבלה - בששה"ל כ' דמשמעות הפוסקים דבעברה וטבלה ביום ח' אפי' במזיד עלתה לה טבילה אבל בז' (דכתב המחבר דעלתה לה והשיג הש"ך דתחזור ותטבול) י"א דדוקא בשוגג עלתה לה טבילה, והוסיף דגם בכה"ג שעלתה לה טבילה מ"מ שאר ההרחקות אסורות כיון שהביאה אסורה ודינה כדן נדה עד הלילה. ולדעת הגרי"ב (406) אם הטבילה היתה סמוך לחשכה עלתה לה טבילה.

סימן קצח' (דיני טבילה וחציצתה)

סעיף א' - מקפדת לפעמים - הרא"ש כתב בשם הראב"ד דאפי' מקפדת לפעמים ג"כ נחשב מקפדת אבל הפ"ת (א) הביא מהזכרון יוסף שביאר דאין הכוונה שמקפדת רק פ"א לזמן מרובה אלא ר"ל שמקפדת לעתים מזומנות, כגון טבעת שמקפדת להסירו בשעת לישה דהרי אם מיקלע לה עיסה ללוש כ"פ היום או מחר מסירתו, והביא ראיה ליסודו מצ"ע דאמר"י דאינה מקפדת על הצבע שעל גופה הגם שבודאי מורידה הצבע לכבוד שבת וכדומה. וע' באגר"מ (ח"א, צז') שביאר דאין כוונתו לחלק בין מקפדת פעם בשנה למקפדת פעם בחודש דמנ"ל ליתן קצבה ושיעור לדבר, אלא ר"ל דלישה אין לה זמן קצוב ויכול להזדמן לה בכל שעה דלכן נחשב כמקפדת כיון שא"י לבטלה לגופה למשך איזה זמן, משא"כ כשיש לדבר זמן קצוב כגון טבעת שברחמה שאינה מסירתה עד זמן לידתה ועד שעה זו היא מבטלת הטבעת לגופה אז נחשב כאינה מקפדת (והוסיף דאפי' אם א"י כוונתו מ"מ הוא טעם נכון).

מהו הגדר של מקפדת - אינו מבואר בנושאי כלים מהו המודד של מקפדת אם הכוונה שמקפדת שלא ללכת בחוץ עם חציצה כזו או דאפי' מקפדת רק כשהולכת לחתונה ג"כ נחשב כמקפדת. האגר"מ (קובץ לתורה והוראה ז') פסק דתלוי בהליכתה ברחוב והביא אותה ראיה שהביא הזכרון יוסף הנ"ל מצ"ע דודאי מקפדת להוריד הצבע לפני שהיא הולכת לחתונה ורק אינה מקפדת ללכת ברחוב עם צבע זו, וכן נקט החוט שני.

אין מודדן הרוב - הברכי יוסף (או"ח קסא') הסתפק בד"ז לענין חציצה בנטילת ידיים, ור"ל דאם אנו יודעים שרוב העולם מקפדין ע"ז אז שאר המדינות בטלין ברוב, אבל עדיין יל"ע מה הדין אם במקום מסוים הם מקפדין על חציצה זו האם אזלין בתר מקומה או בתר רוב העולם וכד' (וכן יל"ע אם חילונים או אפי' גוים נכללים ברובא דעלמא. ואם הם נכללים אין מקום לקושית הגר"ח דכל רובא שאינו מקפיד תהא כרובו המקפיד מחמת קפידתה להורידה לפני טבילה דודאי רוב נשים בעולם אינן מקפדות על הלי טבילה). ולדעת הגרי"ב (370) אין לשער ברוב נשים שבעולם אלא ברוב נשים הדומות לאשה זו (אותה מקום אותה חברה וכו') ולמשל בא"י הנשים מקפדין רק על כינים אבל לא על ביצי כינים ובארצה"ב מקפדין גם על הביצים ולכן בת א"י הנמצאת בארצה"ב אין הביצים חוצצין אבל בת ארצה"ב בא"י י"ל דגם לה אין הביצים חוצצין דסיבת האי הקפדה בא"י הוא משום דא"א להיזהר מהן וא"כ גם אשה זו כשהיא נמצאת בא"י אינה מקפדת אא"כ אפ"ה היא מקפדת עליהן. והוסיף דעכ"פ כל אשה מחויבת להשתדל להסירם קודם שהולכת לטבול כפי השיעור שרגילה להשתדל ביום אחר. (יל"ע לפי"ז באשה השייכת לקבוצה הנוהגת לגלגל שערותיהן לפני טבילה אבל היא אינה רוצה לגלגל מה דינה. אבל י"ל דשאנ"ה דהשערות הן חלק מהגוף ואינו גוף זר, ע' לקמן סעיף ה' מהאגר"מ).

רק היא מקפדת - הבי"ה הביא מח' בעני"ז אם אזלין בתר דעתה או דגם בזה בטלה דעתה לכל העולם. ובפשטות בסעיף זה הוא לא הכריע להלכה (אבל לקמן בסעיף ה' מבואר דגם כשרק היא מקפדת נחשב חציצה), אבל הטי"ז הבין בדעתו דאם רק היא מקפדת לפעמים אינו חוצץ אא"כ יש לכה"פ מיעוט נשים המקפדות ע"ז ג"כ. והסד"ט כ' דאינו מוכרח וכל כמה שהיא מקפדת אפי' רק לפעמים אפ"ל דאזלין בתר דעתה אפי' אין אשה אחרת בעולם שמקפדת ע"ז, ובששה"ל כתב דקי"ל דחוצץ.

מיעוט המקפיד לענין בדיעבד - בודאי אם טבלה עם מיעוט המקפיד היא צריכה לחזור ולטבול, והגרי"ב הביא בשם דיין פישר זצ"ל דאפי' נתנה עם בעלה צריכה לחזור ולטבול ולברך. ודנו האחרונים אם אפשר להתיר אשה לטבול במיעוט המקפיד באופן שאם לא נתיר לה היא תכשל באיסור חמור. והמהרש"ם (ח"א, ז') כתב דע"ז נאמר הליטעוהו לרשע וימות, והביאו האחיזעור (ח"ג, לג') והחוי"ש

להלכה. (ודנו הפוסקים להתיר במקום עיגון כגון שא"י לטבול אלא במיעוט המקפיד, ולכאורה באשה חילונית המתחזקת יש לדון להתיר ג"כ וצריך ש"ח).

לא תטבול בדברים שאינם חוצצים - נחלקו הפוסקים בדעת הרמ"א אם כוונתו להחמיר לענין מיעוט שאינו מקפיד או דכוונתו להחמיר בדברים רפויים שלא לטבול בהם אטו דברים שאינם רפויים וכלשון השערי דורא שהוא מקור דין זה. והבדח"ש כתב דיש להחמיר לענין שניהם לכתחילה. ומבואר בסעיף ב' דהמחבר לא החמיר בזה דכתב דחוטא שער אפשר לטבול בהן אחר שתרפס ולא כתב שהיא צריכה להורידם (אבל החו"ש כתב דגם הספרדים מקפידין ע"ז לכתחילה, וע' בסד"ט (סק"ו וסקמ"ג) שכתב דמהב"י בהל' נט"י משמע דג"כ ס"ל מחומרא זו דכתב "ונראה דאפילו טבעת רפואה צריך להסיר בשעת נטילה אי משום דלא בקיאין בשיעור רפיון ואי משום שום דלא ליתי להתיר אף במהודקת" ע"ש.

דברים שאינם חוצצים לענין בדיעבד - כשכבר טבלה אינה צריכה לחזור ולטבול, וכ' בששה"ל דאפי' אם השאירה עליה החציצה במזיד עלתה לה טבילה ודלא כהמשנה אחרונה שצייד להחמיר בזה (ויל"ע אם עדיין נמצאת בבית הטבילה אם נחמיר שתחזור לטבול). גם כשא"א להוריד החציצה נחשב כבדיעבד וכמוש"כ החכ"א, וכן כתב הערוה"ש דלצורך (כגון לרופאה וכדומה) אפשר לטבול עם חציצה זו לכתחילה. ולדעת הגרי"ב ליל שבת דינה כדיעבד.

סעיף ב' - חוטי צמר - כ' בששה"ל דכן יש להחמיר בכל מיני חוטים שהומצאו היום דאפשר שחוצצין אם לא תרפס, וממילא אין לאשה לטבול אם גומי וכד' המחזקת שערותיה.

סעיף ג' - מעשה רשת - ומי שאין לה עוד אשה לעמוד עליה בשעת טבילה לראות שכל שערותיה נכנסות למים, בכה"ג היא יכולה לשים מעשה רשת על שער להחזיקה במקומה (ע' סעיף מ') דהכא א"א והוי כבדיעבד.

סעיף ד' - מקפדת אבל אינו מעבב ביאת המים - ד"ז תלוי במחלוקת ראשונים דרש"י הביא מרבתי דגם בכה"ג חוצץ ורש"י עצמו חלק עליהם, ומשמע מהרמ"א בסעיף זה (וכמוש"כ הפ"ת מהלבושי שרד) דפסק כרבתי של רש"י דחוטין מזהבובות חוצצין כיון דמקפדת עליהן. והסד"ט כתב דאפי' לרבתי של רש"י אין חציצה אלא במיעוט המקפיד דהגם דעיילי מיא בכל מקום אפי"ה גזרו מדרבנן אטו מיעוט המקפיד כשאין המים נכנסים מתחת הדבר החוצץ, אבל ברובא שאינו מקפיד בודאי גם רבתי של רש"י מודים דאינו חוצץ כל כמה דעיילי בה מים, אבל הפ"ת השיג עליו דגם בכה"ג חוצץ. והפרישה פ"י דין זה בע"א לגמרי דכיון דמירתת שלא יתלכלכו החוטים חיישינן שמא לא תטבול כראוי, אבל לכאורה אי"ז משמעות הרמ"א שכתב שחוטין אלו "חוצצין". ולהלכה, כ' הסד"ט שאף שיש להחמיר כפסק הרמ"א בזה מכל מקום היכא דאיכא עוד צד להקל יש להכשיר ובילתה אע"פ שמקפדת עליהן.

סעיף ה' - שערות חלק מהגוף או דבר בפניו - הרמב"ם (הל' מקואות פ"ב) הביא בשם הגאונים דהשער נידון כגוף בפניו לענין חציצה וכן הוא שיטת רש"י הראב"ד והרא"ש, אבל הרמב"ם עצמו פליג עליהן וס"ל דהכל נחשב גוף א' לענין חציצה וממילא אפי' כשיש חציצה על רוב שער אינה חוצצת אא"כ יש עוד חציצה על גופה שבהצטרפם יחד יש חציצה על רוב גופה. ולכאורה הפשטות הוא כהרמב"ם דמה"ת לחלקם לבי גופים נפרדים. אבל ע' בהר"ן בשבועות (ז). שביאר דעת הגאונים דס"ל דכיון דאיכא ב' דרשות, אחד לגוף ואחד לשער בע"כ דכ"א נידון בפניו. והמחבר פסק כרוב ראשונים דלא כהרמב"ם. וע' בביתור הגר"א שהביא ראיה להגאונים מלשון הגמ' בב"ק פב. "דאורייתא לעיוני דלמא מקטר וכי' ומקטר אינו אלא בראש, ודאורייתא בעיני רוב ומקפיד, ואא"ל בהצטרפות הגוף דהא קאמר א"נ מאוס כ' מכלל דרישא מיטקר לחוד". (וע' בשפת אמת בסוכה דף ו' : שהסתפק אם הגאונים כתבו כן גם לקולא כגון כשיש חציצה על מיעוט גופה ומיעוט שער ובהצטרפם יחד יש חציצה על רוב דאפי"ה אינה חוצצת, או דס"ל דרק לחומרא דינין ליה כגוף בפניו. אבל ע' בערוה"ש שכתב דמדברי הגאונים יוצא גם קולא וכנ"ל).

אבל יל"ע כמו שהסתפק הפרישה (כג') אם כל מקום כינוס שער נידון לעצמו או דשער שבראשה מצטרפת לשאר שערות שבגופה ובעי חציצה על רוב שערות של כל גופה. וע' בסד"ט שהביא הפרישה וכתב דהתפל"מ פסק דברוב א' מהמקומות שיש בהם שער סגיא אבל סיים הסד"ט "ולא ידעתי הכרע לזה". אבל ע' בחכ"א שהכריע כהתפל"מ. וע' בפרי טהרה שכתב דנשים הרגילות להשתמש עם דיווראני"ט שיש בה ממשות יש למנוע מזה כמה ימים לפני טבילתה דמצוי שמסתבכין ע"ז רוב שערות של בית השחי וחוצץ. ובששה"ל כתב דנראה לומר דשער הראש שהוא עיקר השער שבגוף נחשב לשטח בפניו אבל שאר מקומות שער שבגוף אינם חשובים כמקום בפניו רק הם חלקים מהגוף שיש בהם שער ונידונים לפי רוב שער שבכל הגוף ע"ש. וכתבו הפוסקים דשער של על ידיה וכד' אינה נחשב כמקום כינוס שער.

איך שייך חציצה ברוב שערות - צ"ב כמו שהקשה השפת אמת (סוכה ו') : דהלא כל קשר אינה אלא במיעוט של כל שער ושער ואין זה חציצה ברוב השער, וע"ש שחידש שכיון שכל הקפידא שתטבול השערות הוא כדי מפני שהמים צריכין להגיע לכל מקומות בראשה וא"א להגיע למקום חיבור השער להראש וממילא כל כמה שיש קשר אפי' באמצע השער הוי חציצה. אבל אחר שגזרו חז"ל א"כ אפי' קשר א' אם היא מקפדת חוצצת.

נוהגות לגלח שערן - ע' שבה"ל (ח"ד סק"ט) שהביא ג' טעמים למה מגלחין שערות ראשן : או כיון שעומד ליקצץ כקצוץ דמי ומשו"ה מגלחין שערן לפני הטבילה שלא יהיה חציצה, או משום חשש חציצה דיש הרבה זיעה מתחת להשערות, או מחמת מש"כ בזוהר לגלח השערות שגדלו בימי טומאה. וגם שמעתי שנהגו כן ע"פ מש"כ הזוהר (הו"ד במ"ב סי' עה') דאפי' בחדרי חדרים אין לה להראות שער ומחמת הקושי הגדול בזה נהגו לגלח שערן. וע' באגר"מ (ח"ב, פ') שכתב דאשה ששכחה לגלח שערותיה דאינה חוצץ מצד שעומדות להתגלח כיון דמ"מ הרי מגופה הן (וע"ש בס"י פח' מש"כ עודב בענין זה).

סעיף ו' - שער שבראש ובית השחי אינו חוצץ - כ' בששה"ל דדבר זה תלוי במציאות ואפשר שאם בזמן אחר יקפידו בשערות אלו שבראשן ושבתיה השחי ישתנה הדין.

שער בית השחי - המחבר כתב דאינו חוצץ אבל ברשב"א מבואר דחוצץ וע' סד"ט (סקי"ח) שהעיר כן וכתב דכבר העיר בזה בספר תפלי"מ לכן יש להחמיר בבית השחי באשה אם נדבקו השערות ע"י זיעה, וע' בששה"ל מש"כ בזה.

שער שבאו"מ - הספרדים נוהגין להסיר שערות אלו לפני הטבילה ומקפדין בזה מאד והברכי יוסף הביא מספר א' שהחמיר אפי' בדיעבד כשטבלה בלי לגלחן אבל הוא עצמו הקיל לענין דיעבד, וכתב בששה"ל דהרבה נשים שואלות אם אפשר לבטל המנהג כי קשה לעמוד נחש ולכאורה משמע דלברכי יוסף אפשר להקל בזה (וע"ש מש"כ לענין התרת נדרים).

סעיף ז' - לפלופ - המחבר פסק כתוס' דחוץ לעין בין יבש בין לח חוץ ובתוך העין רק יבש חוץ ודלא כהרא"ש דס"ל דתוך העין גם ביבש אינו חוץ. ועי' בש"ך שהקשה דלדעת כמה ראשונים לא קי"ל כמימרא זו בכלל דלא נאמר ד"ז אלא לטהרות ולא לבעלה (ועצם הדבר צ"ב דממנפ"ש אם היא מקפדת תהי' חציצה גם לבעלה ואם אינה מקפדת אמאי חוץ לטהרות, ובששה"ל כתב שהחשיבוה למקפיד אבל רק לענין טהרות. וצ"ב) וממילא כתב בדביעבד אם אפשר שתטבול שנית יש להחמיר אבל היכא דלא אפשר כדאי הם כל הנך רבוותא לסמוך עליהם, וכן העתיק החכ"א להלכה. אבל עי' בששה"ל שהסתפק אם כוונתו במש"כ אם אפשר לטבול שנית יש להחמיר, היינו רק בלא לנתה עם בעלה או אפי' בלנתה, ולדעת הגרי"ב (388) כל כמה שלנתה עם בעלה אפי' לחזור ולטבול. וכ"ז הוא בלפלוף שבתוך העין אבל בלפלוף שחוץ לעין אפי' בלח חוץ לכו"ע אפי' בדביעבד. (ובתוך העין יל"ע אם הטעם דלח אינו חוץ משום דאינה מקפדת או משום שהמים נכנסים תחתיו, ונ"מ אם אשה זו מקפדת).

לפלוף בחוטם - כתב הגרע"א מהרמ"ע מפענו דמה שהוא בחלל הגוף אפילו ראוי לביאת מים לא בעינן, וכתב בששה"ל דלפ"ז אשה שיש לה מכה בגובה האף או בעומק האוזן מותר להניח צמר גפן עם תרופה שלא ינזק דהוי כמקום שאין ראוי להתגלות וכ"כ החכ"א דתוך האוזן בעומק אינו חוץ ולפ"ז אפי' לנקות הלכלוך שבעומק האוזן ממש, ואם יש סכנה גם במים במחו' יש מקלין בצמר גפן שקוטל מים וי"א שאשה אחרת תדיח ידה במי המקוה ותחזיק באזן ברפיון ואם החור פתוח ביותר והרופא אומר שטיפה א' שנכנסת הוא סכנה גדולה שיכנס למוח מקילים משום שעה"ד במקום עיגון בצירוף הסברא דבמקום סכנה אינה חציצה ומכסי כל האוזן בכיסוי ובכל כו"ג צריך ש"ח. ועי' באגרי"מ (ח"א, עח') שהאריך בענין מוך שבאזנה).

עדשות מגע - לדעת האגרי"מ (ח"א, קד') אינם חוצצין ובדיעבד אם טבילה בהן אפי' טבילה אחרת אבל לכתחילה מהיות טוב יש להוציאן. ובששה"ל כתב דלכתחילה יש להוציא ובדיעבד הטבילה כשירה דאינה מהודק וגם המוציאים אותם טבילה אינו משום הקפדה ונחשב כאינו מקפיד (אבל ע"ש דאם יש חשש שהם מהודקות יש לברר המציאות) אבל לדעת החו"ש עדשות מגע שהדרך להוציאם לפעמים חוצצין, וכן הוא דעת הגרי"ב (366) דאפילו לנתה עם בעלה צריכה לחזור ולטבול (אבל לא תברך דיש לחוש לדעת האגרי"מ). ולענין טבילה עם משקפיים כתב החו"ש דיש לחוש שהם מהודקין וצריכה לחזור ולטבול.

ריסי עינים מלאכותיים - לדעת האגרי"מ (ח"ג, סב') אינם חוצצין כיון שהוא מיעוט שהיא רוצה בה, אבל כתב דאם התחילו ליפול מסתמא שוב אינו נוי לה והיא מקפדת עליהן וחוצצין. והוסיף דלכתחילה אין לאשה לשים ריסים אלו אפי' חוששת שתתגנה על בעלה ע"ש.

סעיף ח' - כחול - המשמעות הוא שמכנסת הכחול לתוך העין ממש, ועי' בששה"ל כתב דיתכן שהכוונה כלפי פנים אבל לא בעין עצמה, וחוף לעין צ"ל דהוא על העפעפים ומשו"ה אפשר שירד כל הכחול ע"י מה שפותחת ועוצמת עיניה תמיד. ועי' בששה"ל דיל"ע אם הכחול שלנו דינו כשל הש"ס דבדרי"כ אינו יורד כ"כ בקלות אבל מצד שני כיון שהוא לנוי אפי' דאינה חוץ וכמוש"כ הש"ך דאם בשביל שתראה עיניה פורעת אינו חוץ. ויש לשים לב דהרבה פעמים נשאר eye liner ואפשר לראותו כשמעבירה עליה קיסם אם צמר גפן. וכן מצוי שישאר קצת כדורים מהאיפור על ריסי העינים ויש להזהר בזה כיון שודאי מקפדת עליה.

קרם ידיים - כתב הש"ך דאמרו חז"ל דכל השמנים אינם חוצצין חוץ משמן המור אבל כבר נהגו בנות ישראל בעצמן שאין סכות שמן בשעת טבילה כל עיקר. ואם משחה עצמה בשמן קודם הטבילה כ' בששה"ל דצריך שאילת חכם ולכאורה המקום להחמיר הוא כמוש"כ הלבושי עז בדמנינו סתם שמן חוץ דודאי לא ניחא לה כלל בזה. ועי' בלבושי עז שכתב דקדם לחות וכדומה שמורחים על הגוף לכאורה לא הוי חציצה ותש"ח. והחו"ש כתב דמשחה שיש בה ממשות וכן ואזלין חיץ. ויל"ע מה דינה של baby oil דבהרבה מקוואות משאירין אותו בחדרים להשתמש בה להוריד איפור וכד'. ולענין קונדישני' כ' המראה כהן דמותר להשתמש בה חדא דאין בו ממשות וחזותא בעלמא אינו חוץ, ועוד משום דלא גרע מדבר העומד לנוי (וכן שמעתי בשם הגרי"ב דמותר להשתמש בקונדישני'ר) אבל הפרי טהרה החמיר בזה. [ולכאורה ב' הטעמים של המרא"כ אפי' לענין קרם ידיים גי"כ].

סעיף ט' - אבטבועות - עי' בששה"ל דאלו הנעשות ע"י מים וכד' (לכא' כוונתו לבליסטי"ר וכנ"ר דה"ה בפימפ"ל בלע"ז) כיון דסגור ומחובר לגוף מכל הצדדים אינו חציצה אפי' פתוח ויש בו מוגלה והנשים טועות ועושות בו חור ועי"ז נעשה שאלה דכ"ז שהוא סגור אין בו חציצה.

לחוף עד שיתרכבו - ובפשטות הא דמועיל הריכוך הוא משום דעי"ז דינו כריר הלח שאינו חוץ (עי' בסד"ט סקכ"ג שכתב דהוי כגלד תוך ג' ימים דאינו חוץ). להלכה אינו ברור כל כך אמאי נחשב גלד לחציצה, וראינו שהב"י הביא מכמה ראשונים דמעיך הדין אין חוצצין ורק המנהג להורידן לפני הטבילה וממילא אם כאב לה הרבה אפי' להורידה (הגם דבפשטות מבואר מהמהרש"ל שכתב דהמהרי"ק ומהרי"ח או"ז הקפידו על נשיהן להוריד אפי' גרב הכואב לה, דס"ל דחוץ מעיקר הדין, ועי' בסד"ט). וכנראה דכן נקטו הפוסקים לדינא וכן ס"ל להגרי"ב (393, 394) דקי"ל להקל דאפי' להסיר הגרב כל שכואב לה הרבה אבל יש לשרות אותה באמבטיה לרככו ואח"כ להסיר בקל כל מה שלא כואב לה והשאר יכולה להשאיר. (ולענין עור קשה וכדומה עיין לקמן סעיף כד').

סעיף י' - פלסטר - בפשטות זהו הדין של רטיה בסעיף זו דדינה דחוץ. **גבס** - עי' לקמן סעיף כג' לענין אגד שעל המכה. **סעיף יא' - איזה קוץ חוץ** - לדעת המחבר רק קוץ הנראה מבחוץ חוץ וכן אנו מחמירין בקוץ השוה לבשרה. והא דקוץ נחשב חציצה הביאור הוא כמוש"כ הבדה"ש מהפתי"ז "כי כאשר יתחוב אדם איזה דבר בבשר בעומק א"א שלא יהא נתחב גם קצת מהעור שסביבות הנקב לתוך הנקב והדבר התחוב מחזיק אותו חלק העור שלא יחזור למקומו". אבל עי' בב"ח שהחמיר אפילו כשהקוץ משוקע בבשר כל שנראה מבחוץ אבל כ' הפוסקים (עי' בדה"ש וחוי"ש) דלהלכה לא קי"ל הכי אלא דבמשוקע אינו חוץ (כמוש"כ הש"ך וכן נקטו הסד"ט וחכ"א) דיש להקל כיון דמיעוט המקפיד אינו אלא דרבנן.

סעיף יב' - לכלוכי צואה מחמת זיעה - הב"ח ביאר דאינם חוצצין משום דהוי לח ונכנס בו המים. אמנם כ' בששה"ל דהיה אפי' דהוא משום דאין מקפידין עי"ז אבל הוסיף דא"כ בזמנינו מסתבר דמקפידין עי"ז והרי הכל תלוי במנהג.

סעיף יג' - מלמולין - רק אחרי ששפשף ידיו ונפלו המלמולין על בשרו אז הן חוצצין אבל מבואר דלפני ששיפשף ידיו, הלכלוך הנמצא על בשרה שגורם להני מלמולין אינו חוץ, וביאר הלבושי עז דקודם שנוצרו אין בהם ממשות ואינם כלום ורק אחר שנוצרו על הבשר ע"י שפשוף מקפדת עליהם וחוצץ. ובבית לחם יהודה כתב דה"ה אלו המלמולין הבאין אחר הרחיצה ונראית כחוטין שחורין חוצצין, אבל המקו"ח חולק וכתב בששה"ל דהדבר נוטה להקל.

סעיף יד' - טיט - כתב הב"ח דצריכה להחמיר בכל סוגי הטיט כיון שאין אנו בקיאים בסוגי הטיט וכן נקטו הפוסקים.

סעיף יז' - ב' טעמים אמאי צבע אינו חוצץ - כתבו הרשב"א והרא"ש דצבע שצובעות הנשים פניהם וידיהם אינן מקפידות עליו אדרבא רוצות הן בקיומן ועוד דאינו אלא חזותא בעלמא. ויל"ע אם צריכים לב' הטעמים או דכל אחד בפני"ע סגי. וע' בטי"ז (סקי"ז) שכתב להקל באשה שנשחרה גופה קצת מהשחרורית שבכותלי המקוה כיון דאינו אלא חזותא בעלמא, ומבואר דס"ל דבטעם דחזותא לחוד אפשר להקל. אבל ע' בסד"ט שהקשה דמהמחבר מבואר דבעינן לב' הטעמים כדי להקל דרך התיר צבע שעל נשים שמלאכתן בכך ולא בסתם נשים הגם דאינו אלא חזותא בעלמא וע"כ משום דבעינן גם לטעם דאינה מקפדת בהדי הטעם דחזותא בעלמא (ויש שדחו דמה המחבר התיר רק למי שאומנתו בכך היינו משום דהכא איירי אפי' בצבע שיש בו ממש). אבל לכאורה צ"ב למה שנצטרך לב' הטעמים ביחד דהסברא דאינה מקפדת וכן הסברא דלית ביה אלא חזותא בעלמא, כל אחד בפני"ע סגי שלא להיחשב הצבע כדבר החוצץ, ולא מצאתי דבר ברור בזה (וע' בבית אדם דטעם חזותא מועיל היכא דיש צבע על רובה). ולמעשה כתב הבדח"ש (ס"ק ק"כ וע"ש בציונים אות רכז') דבעת הצורך אפשר לסמוך גם על הסברא של חזותא בפני"ע וכן נקטו הרבה פוסקים (ע' חכ"א לחו"ש וערוה"ש) אבל לדעת הגרי"ב (374) אין לסמוך על הסברא של חזותא בפני"ע אפי' כבר לנתת עם בעלה. וע"ע בסמוך.

איפור - לכאורה אפי"ל דדינו כצבע שכתב המחבר דאינו חוצץ ומותר לטבול עם איפור, אבל למעשה האיפור בזה"ז אינו חזותא בעלמא דלכאורה יש בה ממשות ולא עוד אלא בדרי"כ נשים מקפידות להורידו לפני שהולכות לישון (וכן אומרים שלבראות הפנים אינו טוב שיהיה האיפור עליה תמיד כיון שהוא סוגר את החורים הטבעיים של הפנים). וגם בלא"ה יש לדון אם לכתחילה יש להורידה לקיים מש"כ הרמ"א בסעיף א' דלכתחילה אין לטבול אפי' בדברים שאינם חוצצין, הגם דש לצדד להתיר די"ל דהתם איירי רק בדבר שאינה מקפדת עליו והכא עדיפא שרוצה בה וכמו שהדגישו הראשונים הנ"ל, ועוד י"מ דהרמ"א איירי רק בדברים רפויים דגזרינן אטו אינן רפויים ולא התכוון הרמ"א בכל דבר שאינו חוצץ. ולמעשה, לדעת האגר"מ (קובץ לתורה והוראה ז') יש להורידה לקיים הדין הנ"ל של הרמ"א. ולדעת הגרי"ב (374) אשה שצבעה שיערה מותרת לכתחילה לטבול ובלבד שהאשה ניחא לה במצב שיערה בשעת טבילה (משמע דאם כבר התחיל השערות ליגדל וניכר שינוי הצבעים דאסורה) אבל שאר צבע שעל פניהם או צפורניהם אין להקל בקל דיש לחוש שמא יבא להפסיד קצת ונמצא שהיא אינו רוצה בה אבל אם האשה רוצה לטבול רשאה ובלבד שתבדוק לפני ואחרי הטבילה לראות שהצבע עדיין במקומה כפי רצונה.

לק שעל הצפרנים - משמע מהפוסקים דמעיקר הדין אינה חוצץ אבל לכאורה לקיים דברי הרמ"א בסעיף א' צריכה להורידה לכתחילה ולכאורה הוא יותר גרוע מאיפור בעני"ז דהלא בודאי יש לה ממשות. וכן יש לדון מצד הא דבעוד שבוע תתחיל הלק להקלף קצת ואז מקפדת עליה הגם דלענין זה אולי יש לצדד דלמעשה בלק כמות שהוא עכשו אינה מקפדת לעולם ורק אם ישתנה קצת תקפיד. וכבר נהגו הנשים להוריד הלק אבל באשה שיש לחוש שמא לא תטבול בודאי יש על מה לסמוך להתירה לטבול (ע' בשו"ת אחיעזר ח"ג לג').

כשנצבעים הידים ממאכל וכד' - כ' בששה"ל (ושאר הפוסקים) דלהלכה אין מחמירין אלא יש להסיר את הממשות והנשאר הוא חזותא וכ"כ שאר הפוסקים דלכתחילה יש לנסות להורידה עד מקום שיהי מגעת אבל אם אינה יורדת אפשר לטבול ככה. (ולכאורה אפי' אם מקפדת עליה אבל להרבה פוסקים חזותא בעלמא לאו כלום הוא וכנ"ל, אבל אה"נ יש לנסות להוריד הצבע כדי לקיים הלכתחילה של הרמ"א בסעיף א').

סעיף יח' - כנגד ושללא כנגד הבשר - בצופרן יש ג' חלקים החלק המחובר לבשר החלק שכנגד הבשר (ממקום שמתחיל לובן הצפורן) ואח"כ מה שמחוץ לבשר והוא החלק העודף על הבשר ושם הכללוך מגולה.

מהגו הנשים ליטול ציפורניהם - וכ' בששה"ל דלמעשה מקפדין היום שכל מה שאפשר להוריד חוצץ ולכן ראוי להחמיר בכל מה שמעל חיבור הצפורן לבשר וכן כתבו הפוסקים דלכתחילה יש לקוצצם עד מקום שהם מחוברים לבשר. וכתב החו"ש דאם גזום כמה ימים לפני הטבילה עד ג' ימים שפיר דמי, וכתב עוד דהשיעור שצריך לגזו הצפרניים הוא עד מקום שדרך בני"א להחשיבו לגזו. אבל במקום הצורך הקילו הפוסקים בעני"ז דע' באגר"מ (ח"ב, פח') שהקיל לאשה שאינה רוצה ליטול ציפורניה שא"צ ליטלם אלא עד מקום שנוח לה ולסמוך על הניקור לענין שאר הציפורן ולדעת הגרי"ב (377) יש לסמוך ע"ז במקום הצורך. והלבושי עז הביא מהגרש"א זצ"ל באשה שלצורך פרנסתה (נגינה) הוצרך להישאר ציפורן א' והתיר לה כשתנקר היטב. וע"ע באחיעזר (ג', לג') שכתב לענין אשה שעשתה מאניקור שאינה רוצה ליטול ציפורניה "כ"ז כתבתי מה שיש לצדד בזה, אולם באשר לא מצאתי היתר מפורש בדברי רבותינו האחרונים וגם ראוי לחוש דלא ליפק חורבא מזה, וע"כ אין להורות היתר מפורש רק לצוות בבית הטבילה לבלי למחות בהנשים האלו שאינן מתרצות להסיר הצפרנים העשויות במאניקור" והביאו הבדח"ש (ביאורים ד"ה ולפי) והוסף "וכמובן שצריכות הן לנקר היטב תחת צפרניהם להסיר משם כל טיפוף וחשש חציצה." (והנוטלת ציפורניה צריכה להזהר בהן וכמושי"כ הב"ח בשם הרוקח דאם תדרוס עליהן בעלה תלקה בשחין ח"ו) (ויל"ע בשאר פנויות אם יש להחשש הזה).

לענין בדיעבד - כשלא חתכה אלא עד כנגד הבשר כ' בששה"ל דיש להקל בדיעבד (אבל הגרי"ב (378) החמיר בזה אפי"כ הוא כשיעור הכי קצר שנוח לה דאז יש לסמוך על האגר"מ הנ"ל והיינו משום דנשי דידן מקפידות גם למה שכנגד הבשר) אבל ככה"ג שנשארה אפי' צפורן א' שלא חתכה אפי' עד כנגד הבשר אז צריכה להחמיר כשלא לנתת עם בעלה אבל בלנתת עם בעלה יש להקל.

בחול המועד ובשבוע שחל בו ט"ב - בשניהם מותר לגזו הצפרנים כרגיל לצורך טבילה וכמושי"כ המחבר ורמ"א לענין חול המועד (תקלב', א') והמ"ב לענין שבוע שחל בו ט"ב (תקנא' סק"כ).

סעיף כ' - מנהג ליטול ציפורנים - כתבו הפוסקים דהמנהג ליטול גם הצפרנים של רגלים וכן כתבו דאפשר ליטול שניהם ביום אחד. **חציצה בצפורנים** - לדעת המחבר אפי' הן ארוכות ועומדות ליקצץ אינן חוצצין והיינו משום שהם מחוברים לגופה וחלק ממנה, אבל הרמ"א החמיר שחיבת ליטלן ובלא נטלן היא צריכה טבילה אחרת. ונחלקו הטי"ז וש"ך במקורו, דלטי"ז מקורו מהשערי דורא שכתב דצריכה טבילה אחרת דאנו חוששין שמא לא נקתה יפה וממילא אם כבר שמשה עם בעלה א"צ טבילה אחרת וכ"כ המהר"ם מלובלין אפי' בעבר הלילה ולא שמשה. אבל לדעת הש"ך מקור הרמ"א בראב"ן דס"ל כל העומד ליקצץ כקצוץ והציפורן עצמה חוצצת, ויל"ע אמאי החמיר לחושש לשיטה יחידה בראשונים אפי' בדיעבד והש"ך החמיר גם בעבר הלילה אפי"כ א"א לטבול דבדיעבד ש"ד. והפוסקים נקטו כהמהר"ם בזה (אפי"כ מצאה בצפורניה דבר החוצץ).

סיכום השיטות כשחל טבילתה בשבת ולא נטלה צפורניה - לדעת ט"ז אם לא נטלה צפורניה לפני שבת או יו"ט רק תנקר תחתיה וא"צ לקצצן ע"י עכו"ם אבל להש"ך שרי לקצוץ הצפרנים גם בשבת ע"י עכו"ם שיטלם בידו או בשיניו ולא בכלי. וכ' בששה"ל דיש

מקילין כדעת הט"ז אבל למעשה ודאי ראוי להחמיר כש"ך ואם אין עכו"ם תטבול במוצ"ש, אבל המ"ב (או"ח שם סק"ג) הקיל כשאין עכו"ם מצוי ליטלם אפי' עיי' כלי דבכה"ג סגי לנקר תחת הצפורן כדעת הט"ז (וכ"כ הבדה"ש, לבושי עז, וחוו"ש) ולדעת הגר"יב (380) א"צ לבקש מתחילה שיטול ביד אם מסתמא לא תשמע לה. וכן לענין ציפורני רגליה הקיל המ"ב (שעה"צ ג') לכתחילה עיי' ניקור ע"פ החמו"ד (הגם שהיה אפ"ל בזמנינו מקפידין ע"ז ובפרט אם אפשר לראות הציפורן וכן מצאתי בשם הגר"ש"א לענין נשים הלובוש גרבים שקופות אבל בששה"ל כתב דאפי' הולכת עם גרבים ושקופות מותר בדיעבד). [יש להעיר במש"כ הש"ך ליטול עיי' עכו"ם ביד או בשיניים דלכאורה בכה"ג אין הצפורן חלק ובודאי מקפדת עליה ועומדת ליקצץ (ולדידה אפי' במיעוט ציפורן חוצץ)].

כבר קבלה שבת אבל עדיין לפני שקיעה - הגר"יב (417) הביא בשם הגר"ש"א זצ"ל דאם בעלה ואמה נמצאים ושניהם לא קבלו שבת עדיף לבקש מבעלה ולסמוך על דסברת הנוב"י דכיון שהוא מחזיר עליה לטהרה אין לחשוש שיכשל מלבקש מהאמא שלה, ועוד ראיתי (דור המלקטים) שבמק"א הביאו מהגר"ש"א שתעשה התרת נדרים על קבלתה ותיטלם היא בעצמה ולא לבקש משכינה.

נשאר ציפורן א' - משמעות הרמ"א דאין חילוק בזה דהלא כתב "אפילו אם ציפורן אחת נשאר" ומסברא היה אפ"ל דיותר חמור משכחה ליטול כולן כיון דבכה"ג בודאי ציפורן זו עומדת ליקצץ אבל מלשוננו משמע דהוא יותר קל ואפ"ה מעבכ.

שערות העומדות להגלח - הפ"ת הביא מהחתי"ס דכלה העומדת לגלח שערותיה אחר הבעילת מצוה אינן חוצצין מצד כל העומד לקצוץ, ועיי' באגר"מ (ח"ב, פ') דה"ה בנשואה "דאפי' אם עבר הזמן שדרכה להתגלח פשוט שאינו חוצץ מצד שעומדות להתגלח כיון דמ"מ הרי מגופה ה"ן. (וע' בששה"ל דמותר לגלח שערות גופה בימי ספירה ובין המצרים והדעת נוטה להקל גם בחוה"מ).

סעיף כא' - ציפורן המדולדלת - הב"י הבין דהחציצה המדובר איירי כשיש דבר החוצץ הנמצא על הציפורן, אבל הט"ז וש"ך פ"י דהציפורן עצמו חוצצות, להט"ז משום דכיון דנחתך רק מקצתה אין המים נכנסים דרך הסדק להמקום שנחתך אבל להש"ך הטעם הוא משום שאין המים נכנסים להמקום שמחובר דכל העומד ליקצץ כקצוץ דמי וצריכים שהמים יגיעו גם למקום חיבור הציפורן וממילא השיג על המחבר וס"ל דאפי' בפרשה רובה יש לחזור ולטבול. ולהלכה נחלקו הפוסקים אם להקל כהט"ז (ע' בחכ"א שהעתיק פירושו) או להחמיר כהש"ך. (ובדיעבד כשכבר לנתה ע"ב הלח"ו"ש הקיל אפי' בפרשה מיעוטה, וכ"כ הבדה"ש ובוש"י עז).

סעיף כב' - יבלת - כ' הרמ"א דאינו חוצץ וכ' בששה"ל משום שהוא חלק מהגוף ואפי' עשוי להורידו פעם אינו נחשב עומד לקצוץ וכ' גם לענין עור הקשה שברגלים אינו חוצץ דהוא חלק מהגוף אבל אם רגילה להוריד העור כל פעם יש מקום להסתפק כמו לענין שער שלא תהיה רגילה להרידה כל פעם שאם תשכח פ"א לא תעכב הטבילה (ול"ע מה יועיל מה שאינה מגלחת שערות גופה כל פעם הלא למעשה היא מקפדת להורידן ומה שאינה מורידה פ"א כדי שבפעם אחר לא תחוצץ אינו משנה דעתה). אבל באגר"מ (הנ"ל) מבואר לענין שערות ראשה דאינן חוצצות כשלא גלחן, וכ"כ הברכ"י לענין שער של או"מ הגם שמאד מקיפדין להורידו כל פעם.

קליפות עור - הרגילים להימצא מסביב לציפורנים, כ' החכ"א דאינן חוצצין שהמים יכול לבא שם וכ' בששה"ל דיש חולקין והרבה רגילים להסיר העור הקשה ולכן יש להוריד מה שאפשר וכ"כ כל הפוסקים לענין עור שנקלף מחמת כויה או שיזוף להוריד מה שאפשר והשאר אינו חוצץ (וכשח"ו יש כויה גדולה על רוב גופה תש"ח). ולאגר"מ (קוצץ לתורה והוראה ז') כל דבר המחובר לגוף אינו חוצץ כגון קורני"ס וקאל"ס אע"פ שמקלפין אותן מפעם לפעם עיי' אומן ועומדת ליקצץ אינן חוצצין וגם א"צ ריכוך.

קשקשים - כ' בששה"ל המציאות שככל שמנסים להוריד הם מתרבים ולכן יש להוריד רק מה שאפשר ולשטוף הראש היטב והשאר אנה חציצה (וכ"כ שאר הפוסקים) ומי שמקפידה להורידם, לכתחילה תסיר הכל ובדיעבד מסתבר דאינו חוצץ כיון שבד"ר"כ אינם דבוקים אבל כשיש שיכבה של קשקשים תש"ח.

סעיף כג' - טבעת בדיעבד - נח' הפוסקים לענין בדיעבד ברפוי וכמוש"כ הפ"ת, ועיי' בענין אשה שאינה רגילה ללוש בעצמה ובסד"ט. **טבעת תקועה** - כ' בששה"ל שיש לחתוך הטבעת (וכן שמעתי ממו"צ למעשה) ואם קשה לחתוך תסובב הטבעת סביב האצבע כשהיא בתוך המים שתהיה רפויה והמים יוכלו להכנס ומהני בשעת הדחק, ואם א"א לסובבה יש להחמיר ובשעה"ד גדול צריך ש"ח אם יכולה להקל ולהחשיב הטבעת כבטל לגוף בכה"ג (לכאורה משום דרוב נשים בכה"ג אינן מקפידות). וע' בהגהות חת"ס (מהדו"ב) שכתב דתנסה עיי' צורך להורידה ואל"ה אם היא אשה חשובה שאינה רגילה ללוש בעצמה היה נראה להתיר לכתחילה בשעה"ד.

גבס - (קאס"ט) וכתבו הפוסקים בשם החזו"א דחוצץ וכן רוב הפוסקים מחמירין בזה, ולדעת הגר"יב (385) המנהג להסירה קודם הטבילה ואח"כ לשים חדש. (ושמעתי שיש מקוה בחביה שמטפלין בכל מיני בעיות כאלו) ותש"ח. ואינם נמסים (מהדו"ב) הפוסקים חוצצין וכ"כ הגר"יב אבל באלו הנמסים בעצמן רוב פוסקים מקילין וכ"כ הגר"יב להקל בשעה"ד (385) (והחוו"ש החמיר).

סעיף כד' - ניקוי שיניים - ע' מרא"כ שכי' דמעיקר הדין אין חיוב לנקות בחוט דנטלי דאפשר גם בקיסם (וכ' כמה פוסקים דכ"פ החוט נקדע ונתקע בתוך השיניים ומקפדת ע"ז ומעכב הטבילה) והוסיף דהרגילה לחוץ בחוט לפעמים או מן הדין צריכה קודם טבילה.

סתימות - החכ"א אסר אפי' בסתימה קבועה אבל כל הפוסקים הסכימו שהסתימות של זמנינו מותרין לכתחילה לטבול בהם. ולענין סתימה זמנית נחלקו בזה הפוסקים דבשם החזו"א אמרו להחמיר אבל האגר"מ (ח"א, צז') התירו מבי' טעמים (אינו רוצה להסירו עד זמן מסוים, גם לאח"ז לא ישאר הנקב מגולה רק יחלפנו). ואפי' להחמירין אם ישאר ל' יום רוב הפוסקים מקילין אבל נחלקו אם ל' יום מהטבילה או סה"כ, ולגר"יב (386) ר"ל סה"כ והביא שם מהגר"ש"א זצ"ל דאפשר להגיד לאשתו שבטלו התור שלה ועיי' היא תחשוב שישאר התימה לעוד כמה שבועות ומבטלתה לגופה ואח"כ תגיד לה שלהד"ס (אבל רק אם באמת שהיא מאמנת לו).

עוד תיקוני שיניים - לענין מישרי שיניים (braces) לדעת הגר"יב מעיקר הדין אינו חוצץ אבל מאד קשה לנקותם כראוי ועדיף בלתם אא"כ א"א. וכמה פוסקים מחמירין בזה, ובכ"ז וכן בגשר, כתר, שן זמנית, שן רופפת תש"ח.

אכילת בשר - וכ' הפוסקים דהיינו כל היום בין בשר בהמה בין בשר עוף (אבל דגים מותר - ויש שהחמירו ביש בה עצמות קטנים) ויש מתירין בבשר טחון אבל י"א דלא מצינו חילוק בזה ובששה"ל החמיר אבל במרק וכד' רוב הפוסקים מקילין.

בשבת - מותר לאכול רק תנקר שיניה אח"כ ואם קבלו שבת מוקדם כ' בששה"ל דיש להתיר כשירגישו וחסר בצניעות דאינו אלא מנהג בעלמא ובמקום בושה א"צ להקפיד ע"ז. ובששה"ל הקיל גם בחוה"מ ופורים וכן בכל סעודת מצוה שע"פ הלכה נקראת סעודת מצוה. ולדעת הגר"יב (384) זה רק מתיר הבשר אבל לא שאר המאכלים הנדבקים (ע' בסמוד).

שאר אכילות - כ' הפוסקים גם אין לאכול שאר דברים הנדבקים בשיניים (תפוזים מנגו פופקורן תירס סלרי וכד') אבל החוו"ש הקיל.

לישה - לסד"ט מותר ללוש לכבוד שבת וכ' בששה"ל דאפי' אם יספיק החלות לכמה שבתות מותר וכן מותר ללוש ביום ה' כשהוא לכבוד שבת, וכן בצק לעוגות גם מותר לכבוד שבת. ולכאורה תמיד אפשר ללוש עם כפפות (וכמדומני שכן ראיתי מובא להלכה).

אכלה אח"כ ולא עיינה בשיניה - הבדה"ש הקיל אבל לדעת הגר"ב (381) תחזור וטבול ואם לנתה עם בעלה תש"ח. ולכאורה הוא חומרא גדולה ועוד החמיר לענין אם מצא דבר בביהס"ת שודאי לא הגיע אח"כ דבזה אין להקולא של בית הסתרים ותחזור וטבול.

שתיה - כל שתיה מותר אחר החפיפה. **שעוה** - וכן שאר דברים המדבקים כגון דבק, ווקס (waxing להורדת שערות) פלסטלינה וכד'. **סעיף כה' - ראוי לביאת מים** - נחלקו הראשונים בזה לדעת תוס' (בכ"מ) הוא דין תורה אבל לדעת הריטב"א בקידושין (כה.) אינו אלא מדרבנן. וכי בששה"ל דלהלכה קי"ל דהוא מה"ת (ויש מצרפים דעת הריטב"א במקום הצורך). והנה הק' הזכרון יוסף דאין אפי"ל כששאינו ראוי לביאת מים חוצץ מדאורייתא הלא מה"ת רק רובו המקפיד חוצץ וכל הבית הסתרים יחד אינן אלא מיעוט הגוף וממילא רצה לחדש דהוי כאילו המקום הזה חוץ למקוה אבל הסד"ט השיג עליו (והגם דהוא מיעוט יכול להצטרף עם שאר הגוף).

לא בדקה ביהס"ת ומצאה דבר חוצץ אחר שנתעסקה - לדעת הגר"ב (402) המנהג להקל ודלא כהר"ק. הלבושי עז כי דלכתחילה תטבול שנית אבל לא אם לנתה עם בעלה ועד"ז כי בששה"ל דהר"ק להחמיר אין לו להחמיר אלא בלא לנתה עם בעלה.

סעיף כו' - קרצה שפתותיה - והיינו משום שמכסה גם מקום שבד"כ הוא גלוי אבל צ"ב דאפי"א אם אינה מכסה מקום מגולה אבל כל כמה שהיא סוגרת שפתותיה אין המקום ראוי לביאת מים וכמו שהק' הקוב"ש (ובפשטות כקושיא זו נתכוין הראב"ד ע"ש בדבריו). ועי' באגר"מ (א, צז) שחידש דבי' מיני חציצות הן: א' כשטיט או שאר דבר דבוק על הגוף ועי"ז אותו חלק מהגוף אינו ראוי לביאת מים. וב' כגון שבידה אחזה במק"א בגופה או קפצה ידה שבכה"ג גוף האדם בעצמותו אין בו שום חסרון לענין ביאת מים רק שדבר אחר האוחז בגופו אינו מניח שיבאו המים לגופו, וממילא בבית הסתרים ליכא לפסול רק חציצה דמין הראשון אבל בחציצה ממין השני אף שע"י אוחז בגופו אינו מניח המים לבא שם אינו כלום דא"כ שיבאו המים ממש כיון דא"כ אלא ראוי לביאת מים.

הדיחה ידה במים ואח"כ קפצה - עי' משנ"א שכתב דבפשטות מועיל אבל לתמה דא"כ אמאי קתני תקנה זו רק בסיפא באחזה חברתה ולא ברישא דמתני' בקפצה ידה. ועי' בבדה"ש בביאורים (ד"ה לא עלתה) שרצה לסמוך עליו לענין בדיעבד.

סעיף כח' - תאחוז בה חברתה - נחלקו בזה הראשונים, לדעת הרמב"ם בענין הדחה דוקא ול"מ רפיון, אבל הדחה מהני אפי"א כשאחוז בחוזק. ולדעת הרשב"א מהני רפיון או הדחה אבל הדחה בחוזק לא מהני והמחבר הקיל בשניהם ועי' בש"ך, ועי' בדה"ש דלכתחילה יש להחמיר בשניהם.

סעיף כט' - דין הריב"ש - פשוט כל החשש אינו אלא במקוה שיש בו מ' סאה בצמצום אבל הריב"ש הבין ברמב"ם דא"כ ופי' דהקופץ נראה כטובל סתם ובלא כוונה ויבאו להתיר טבילה סתם לתרומה וקדשים, והטובל ב' פעמים יאמרו דודאי אינו לשום טבילה אלא להקר, ובכובש ידך עלי הוי כליצנות ושחוק וטובל שלא בכוונה. להלכה, למעשה אין לנו מקוה מצומצם כלל.

סעיף ל' - מים מקדימין - והק' בששה"ל דמה מועיל להמים המקדימין למעשה עכשו ליכא מים, ע"ש מש"כ בזה וכן לענין אם בעינן הדחה במי מקוה או אפי"א במים תלושים. ועי"ע בלבושי עז מש"כ בזה.

סעיף לא' - הפסול בנסרים - המקור להדין שאין לטבול על גבי כלים המקבלים טומאה הוא מהראב"ד שפי' דגם למסקנא אנו חוששין לגזירת מרחצאות שאם יתירו לטבול ע"ג כלים המקבלים טומאה יבאו לטבול במרחצאות שהם כלים (כעין אמבטיה) והטבילה בכלי פסול מדאורייתא דדרשינן אך מעין ובור מקוה מים, מה מעין בקרקע אף בור בקרקע. ועי' בערוך השלחן שתמה דמהו החילוק בין כלי המקב"ט לכלי שאינו מקב"ט דהלא הטבילה פסולה אפי"א בכלי שאינו מקב"ט כגון בכלי גללים וכלי אבנים וע"ש שרי"ל דאח"כ אין חילוק אבל כיון שכל האיסור אינו אלא משום טעות ההמון לכן בדבר המקב"ט יטעו שיאמרו הלא אנו עומדין על דבר המק"ט ועכ"ז מותר, א"כ אין הפרש בין מגבו ומתוכו, אבל על דבר שאינו מקב"ט לא יטעו (ולכא"ו עדיין צ"ב, ועי' בבדה"ש בציונים שהשאיר ד"ז בצ"ע).

ודנו כל גדולי האחרונים איך מותר לטבול במקוואות של זמניהם כיון שהרצפה הייתה עשויה מנסרים שהם פשוטי כלי עץ (שהגם שאינם מקבלים טומאת מגע ואהל אבל מקבלים טומאת מדרס אם חישב עליהן לשיבה או מדרס, עי' רש"י בשבת סוף סו.) ועי' בב"ח, ט"ז, ושי"ך מה שתיצרו. ולענין המקוואות של זמניהם עי' בששה"ל שכתב דהיום המקוואות נעשות באופן שאין שאלות אלו כלל שאין עושים מדרגות של עץ אלא כל המקוה בבנין שאין מקבל טומאה. ומה שמניחים ברזלים ביציקה דנו בזה בתשובת מהרש"ם ועוד אחרונים וההלכה שמקילין בזה דהבזל לצורך הבנין ובנוי בתוכו. אבל לכאורה מה שכן נוגע למעשה הוא אם מותר לטבול בנעליים וכד' או דיש לפסול הטבילה כיון דהם מקב"ט, ועי' לקמן סעיף מו'.

טבילה על מדרגות המקוה - לכאורה יש להקפיד שלא תטבול על גבם כל כמה שאין בהם רוחב ד' טפחים אבל יש מקילין כיון שהם מחוברים לקרקע. והמהרש"ם (ג, פג) כתב דחשש ביעתותא במדרגות צרות הוא רק אם טובלת לבד אבל כשיש אשה שעודמת על גבה שפיר דמי שהרי היא רואה אם טובלת כראוי, וכי בששה"ל דיש לדון בזה דאפשר דהחשש בפחד אינו רק חשש על גוף הטבילה שלא תכנס כולה אלא גם שמא לא תטבול צרוכה הנכונה (כדרך גדילתה) משום שממחרת ולזה לא מהני גם אשה שעודמת על גבה דאינה מבחנת בזה.

סעיף לב' - סילון שאין לו לבזבז - היינו שאין לו מסגרת בכל הד' צדדים דאז אין לו בית הקיבול.

סעיף לג' - לטבול במקום טיט - הנה הש"ך פ"י דהאיסור לטבול בנמל הוא מחמת החשש של טיט עבה, אבל כתב דנהגו העולם לטבול במקוואות אפי"א כשיש שם טיט משום דסתם טיט אינו עבה. ובדגמ"ר הוסיף דאפי"א צריך להגביה רגליה וכדלעיל בסעיף ל' דכתב המחבר דא"כ להגביה רגילה אם אין שם טיט דמשמע דכשיש טיט צריכה להגביה רגליה וכ"כ הש"ך עצמו (לעיל סק"מ) אבל עי' בסד"ט שתמה על הש"ך דהלא כל כמה שאין הטיט עבה א"כ להגביה רגליה דשאר טיט אינו חוצץ כשהוא לח וכמוש"כ המחבר לעיל (סעיף יד) והשאיר בצ"ע. ולהלכה, כבר כתב הב"ח דאין אנו בקיאין לחלק בין סוגי הטיט וכן נקט בששה"ל דכתבו האחרונים דכהיום אין בקיאין בטיט ואפילו למקילין בדיעבד בטיט היינו בטיט מימי כמו בים עצמו אבל בטיט שעל שפת הים או בשפת הנהר אפילו בדיעבד אינה טבילה, והוסיף דבטבילה בים יש היום חשש יותר גדול משום הזפת שנדבק וחוצץ, אבל חול הים אינו חציצה דהוא דק מאד. וראיתי בשם הגר"ב (410) שחשש גם מחמת החול ולדידיה אין לטבול באוקיינוס אלא בשעת הדחק מחמת העפר וחול הנמצאים שם.

סעיף לד' - חשש שיראוהו בנ"א - ד"ז מצוי כשנופשים במקומות שאין להם מקוה רגילה וצריכין לטבול בים וכדומה, ובשו"ת בצל החכמה כתב דאחרי המלחמה כשהיו הפליטים באיטליה ולא היה להם מקוה טהורה הוא פסק להם שיטבולו בבגדים רחבות, ועי' לקמן סעיף מו' מש"כ בזה וכן בענין הטבילה בבגדי ים.

שאר דברים הגורמים לטבול מהרה - דנו האחרונים אם יש להחמיר שלא לטבול במקומות אלו (כגון שיש צפרדעים במים) או כיון בדיעבד אפי' טבלה במקום שיש חשש שממהרת עלתה טבילתה ממילא גם לענין לכתחילה אין להוסיף על גזירות חז"ל. ולכאורה מסברא היינו אומרים דאין חילוק בין פחד זו או זו וכן ראיתי שכמה פוסקים כתבו שיש לדקדק שהמקוה יהיה נקי מחרקים ועכבשים וכדומה וכן שלא יהיה מדי חם או מדי קר (ע' בדה"ש), אבל בודאי בדיעבד שפיר דמי ובדר"כ כל מקום שמתירין בדיעבד מקילין לכתחילה בשעת הדחק (ובדורות שעברו הם שברו הקרח וטבלו).

סעיף לה' - כדרך גדילתה - היינו כדי שיבאו מים לכל המקומות שרגילים להיות מגולים לפעמים, דמקומות אלו נחשבים גלויים. וכתב הט"ז דעצה טובה שתיכנס במים עד צוארה כדי שיהיו המים מקדימין לכל המקומות והש"ך בנקוה"כ השיג עליו דחוששין שמא יתהדקו הקמטין ולא יהיה חיבור למקוה, אבל הרבה אחרונים נוקטים כהט"ז (כן נוטה סד"ט, וכ"פ הערוה"ש, קיצור שו"ע, ומהרש"ם), וכי' בששה"ל דלפ"ז יש ליתן טעם במנהג בנות ישראל לטבול כמה פעמים, שיש הטובלות ג"פ או ז' וכי' דע"ז יהיו המים מקדימין לכל המקומות וכן הביא שכתבו עוד אחרונים. ולכאורה לפ"ז אם חוששת שמא שחתה הרבה, בדיעבד אין לחזור ולטבול (ובפרט בזמנינו דהגובה של המים במקוה הוא כמעט עד צוארה). אבל ראיתי בשם הגרי"ב (412) דיש להחמיר כדעת הש"ך, וכן בבדה"ש (ביאורים ד"ה ויש) כתב אף שדעת הרבה אחרונים כהט"ז יש להחמיר להצריכה לטבול שנית לחוש לדעת הנקוה"כ, וה"מ היכא דאפשר לה בלא דחק אבל בשעה"ד או שכבר לנתה אצל בעלה נראה שיש לסמוך על הט"ז.

סעיף לו' - למעלה מטבורה טפח - וכתב הבאר הגולה דהיינו חצי אמה (ע' בששה"ל דהיינו 30 ס"מ) ובפתחי תשובה הביא דלכתחילה יש לעשות יב' גודלים (24 ס"מ) ובדיעבד י' גודלים (20 ס"מ) וצ"ק איך אפשר לעשות מקוה אחת לכל הנשים דהלא יש נשים גבוהות ויש נשים קטנות, ובלבושי שרד כתב דצריך לסדר המים כפי הגובה של כל אשה, אבל בששה"ל כתב דנהגו לעשות כפי הגובה הבינוני - שיהיה 25 ס"מ מעל הטבור של אשה בינינו וכהיום אפשר לאשה נמוכה לטבול ע"ג המדרגות. ובסד"ט כתב דתכנס עד צוארה כמוש"כ הט"ז לעיל ואח"כ תשחה ותטבול. ובמרא"כ כתב שבירושלים מקובל מהגר"ש סלנט לעשות גובה המים מטר עשרים [48 אינטש"ס] (וכ"כ הלבושי עז' וכתב דלאשה גבוה יש להוסיף מים ולנמוך להנמיך המים ע"ש. אבל מעולם לא שמעתי שנוהגין כן במקואות, ושמעתי שהמים גבוהים לאשה גבוה ואשה נמוכה טובלת על המדרגות), והביא המרא"כ מהגר"ש"א זצ"ל דאשה גבוהה טבול פעמיים וכדעת הט"ז הנ"ל. (וע' באגר"מ ח"א, קו') שתמה על הלשון זרת המוזכר ברשב"א שלא מוזכר בשום מקום למדות הדינים ולכן רצה לחדש שהוא שיעור זרת של האשה הטובלת בעצמה כפי שפושטת מאגודל עד אצבע קטנה הנקראת זרת והוא כב' טפחים).

סעיף לז' - טבילה בשכיבה - וכתב בביאור הגר"א (סקמ"ג) דגם זה נקרא דרך גדילתה. והנה ראינו דלדעת הגר"ז יש לעשות מקוה קצרה וארוכה ולטבול בשכיבה כדג כיון שגובה המים מאד נמוך וכן נוהגין חסידי חב"ד גם היום וצ"ב (וכן מצאתי שהעיר הגר"י בלוי שליט"א בספרו פתחי מקואות) דכל כמה שיש הרבה מים אין שום סיבה לטבול בשכיבה כדג (ובפרט שגם המקואות שלהם הם ממלאים במים עד הגובה הנצרכת).

סעיף לח' - קפצה פיה - הגם שיש פוסקים שחששו להפי' הראשון המובא בר"ש דגם בהדיקה שפתיה באופן שאין המים יכולין להכנס נחשב חציצה (וי"א שצריכה לפתוח פיה ממש וכמו שראיתי מובא בשם המקור חיים) אבל למעשה כ' הערוה"ש דקי"ל כהרא"ש דלא שבקינן ודא של הרא"ש ותוס' מפני ספקיו של הר"ש, וכ"כ בששה"ל להלכה, וכי' האגר"מ (ח"א, צח') "יוכן נהגו בכל מקום בלי שום חשש ופקפוק אף שאינו ראוי לביאת מים כלל כיון שסגרה פיה". אבל כל כמה שידועת שקפצה פיה ביותר לא עלתה לה טבילה אפי' בדיעבד וכמוש"כ המחבר כיון שכיסה מקום שהוא גלוי בדרך כלל (ובפשטות אפי' כבר לנתה עם בעלה).

סעיף לט' - עצמה עיניה ביותר - כ' בששה"ל בדיעבד תחזור ותטבול כה"א שהביא המחבר אך בלנתה עם בעלה ראוי לסמוך להקל (כהשיטות שהביא הש"ך סקנ"א), וע"ע בששה"ל בריש סי' קצט' שכתב דמה"ט אין לטבול בים המלח דחוץ מהחשש שמא המלח ידבק בה יש לחוש שמא תעצם עיניה ביותר.

בענין חששות האשה אחר הטבילה - ראוי שתשנן כל זוג דברי הרמב"ן (הו"ד בסד"ט) שכתב "ומדיני החציצה לא טוב היות האדם מחמיר יותר מדאי ומחפש אחר הספיקות לפסול טבילתה בדבר הקל כי אם כן אין לדבר סוף, אלא אחר שחפפה ראשה וסרקה במסרק וחפפה ורחצה כל גופה בחמין ונזהרה לבלתי תגע בשום דבר חוצץ ותעשה טבילתה בפשיטות איבריה וכל גופה, לא יכניס אדם ראשו בספיקות החמורות אשר אין לה קץ וסוף, כגון עצמה עיניה ביותר קרצה שפתותיה ביותר ומשאר הספיקות, כי מי יוכל להבחין בין עצמה ביותר ובין לא עצמה ביותר".

סעיף מ' - להעמיד אשה על גבה - וכתב בששה"ל דמנהג ישראל ע"פ המובא מהאר"י הק' שהבליגית אומרת לה כשר או טהור וכן ראוי לומר אך אינו מעבכ כשליכא עדות, והוסיף שהבליגית צריכה להשיג שלא ישאר שער ראשה צף ולמעשה צריכה לבדוק ג"כ אם קצצה ציפורניה ואם אין חציצה על גופה ואם טובלת בעמידה נכונה. וכתב האגר"מ (חו"מ ח"א, מא') "האשה שממונה להשיג על הטבילה צריכה לידע מה להשיג שהחפיפה תהיה בטוב ולא יהיו חציצות, ולראות שכל הגוף והשערות יהיו במים וגם שתהיה בסבר פנים יפות לכל הנשים להמשיכן לקיים מצות נדה וטבילה ותהיה מוחזקת לנאמנות ויראת הש"ת" (וכבר כ"פ שמעתי על נשים שחזרו הביתה בדמעות בגלל דברים שאמרו או שעשו להם במקוה). ולהנ"ל גם באשה המגלחת שערותיה וליכא חשש שמא השערות צפות ע"ג במים אפי"ה יש להעמיד אשה על גבה לבדקה לענין שאר עניני חציצה. וכתבו הפוסקים (וכבר כתבו כן התשב"ץ וכל בו) דבמקום הצורך גם בעלה יכול לעמוד על גבה (ובפרט אם כבר טבלה פ"א וכרכה שער ופפשטות מדאורייתא טהורה היא א"כ יכול לעמוד עליו קודם הטבילה השניה רק לוודא שהכל נכנס למים).

ספק אם שעה מחוץ למים - רוב פוסקים מחמירים שצריכה לחזור ולטבול ובפשטות משום דאיכא ספק דאורייתא, אבל ראיתי חידוש גדול בשם הגרי"ב (417) דכיון שכהיום מתקלחין קודם הטבילה והשערות רטובות ממילא אפי' כשהן צפין ע"פ המים יש להחשיבם כאילו נכנסו במקוה מדין השקה, אבל הוא הוסיף דחידוש הוא והחשש הוא חשש דאורייתא וממילא אין לסמוך ע"ז אא"כ כבר הגיע הביתה ונסתפקה אם שערותיה היו צפין ע"פ המים דאז יש להתיר כיון דמסתבר שטבלה כראוי ובצירוף הסברא הנ"ל (ואולי יש להוסיף עוד דהיא טובלת יותר מפ"א ומסתמא לכה"פ פ"א נכנסו כל השערות לתוך המים).

טבלה בינה לבין עצמה - לכאורה העצה הכי פשוטה היא כמוש"כ הסד"ט בשם התפארת שמואל (בהגהותיו על הרא"ש אות כח') "אשה זריזה ואינה נבהלת במים ותפסה שעה בידה עד שהמים עולים היטב על ראשה ואז פתחה ידיה הוי שפיר טבילה ובשעה"ד

יש לסמוך ע"ז, אבל אם לא עשתה עצה זו או שאר עצה המובא במחבר כגון לכרוך שעה בדבר רפוי וטבלה בינה לבין עצמה, כתב הגרעק"א (הו"ד בפ"ת) דלא עלתה לה טבילה.

סעיף מב' - צורות בין רגליה - לכאורה הטובלת בכירת יש לחשש זו דבמקום חול יש שם אבנים קטנים וכדומה.

סעיף מג' - אספליגית מלוגמא רטיה - כי הבדה"ש דמיני משיחה הם העשויים להניח על מכה כגון חלב דונג ועשבים וכד'.

להטיל מים קודם טבילה - וכ' הש"ך מהב"ח דאינו אלא לכתחילה אבל בדיעבד אינו מעכב וכן נקטו רוב הפוסקים (אבל בששה"ל הביא שהמהרש"ם שכתב דבעצרה עצמה אפילו דיעבד לא עלתה לה טבילה והוסיף דמהסד"ט לא משמע הכי). ועי' בלבושי עוז שהעיר דבלא"ה אם צריכה להטיל מים אינה יכולה לברך על הטבילה.

צואת החוטם - כי האחרונים דה"ה יש להסיר צואת האוזן, וכן כי הפוסקים לנקות החורים של העגילים ומקום הטבור.

סעיף מד' - ב' שערות שנקבו והוציאו - עי' בדה"ש שהסביר "דלפעמים יש שריסי עיניה של מטה עולים מהן קצת שערות ונקובים בריסי עיניה של מעלה ויוצאים משם דרך אותם הנקבים וקאמר המחבר שלא עלתה לה טבילה עד שתוציאם מן הנקבים כי המים אינם באים על חלק השערות שבתוך הנקבים" (אבל צ"ב אמאי רק ב' שערות חוצצין).

סעיף מה' - ללכת על רצפת חדר המקוה - יל"ע אם לכתחילה מותר ללכת על הרצפה בחדר הטבילה כשאינה לבושה בנעליים או דיש לחשוש שמא ידבק העפר שעל הרצפה לכפות רגליה קודם הטבילה. ועי' בלבושי עז שכי' בזמנינו אין מצוי במקומותינו אבק וכן היא טובלות בחמין וממילא יורד האבק (יל"ע מהו החשש דלא רק טיט עבה חוצץ).

סעיף מו' - טבלה בבגד ים - כי הש"ך ע"פ הראב"ן, דמשי"כ המחבר נדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה איירי רק באותן הבגדים שהן רפויין עליה, ועי' בששה"ל שכתב אמנם בדרי"כ גם במהודקין נכנסים מים דרך האריג כשהבגדים רכים ומחלחלים אבל חיישינן שמא יהיה מקום מהודק שלא יכנסו בו מים, ובהמשך כתב דהגם שיש לדון להתיר בגדים רפויים בשעת הדחק כמו שמצוי במקום שאין מקוה וצריך לטבול בנהר או בים אך למעשה יש להחמיר גם בדיעבד דמנא לן שלא היה מהודק במקום אחד. וכתב עוד דכהיום כמעט לא שייך שאחד הבגדים לא יהיה מהודק באיזה מקום ואם טבלה בבגדים (לכאורה כוונתו לסתם בגדים ולא לחלוק וכד') צריכה לטבול שוב בברכה והברכה הראשונה הייתה לבטלה. ובשו"ת בצל החכמה כתב דאחר המלחמה כשהיו באיטליה ליד הים התיר לנשים לטבול בחלוק רפוי אבל לא בבגד ים אפי' ברפויים ועי"ש בסו"ד שכתב "ברם ידוע כי לא כל המקומות ולא כל הזמנים והנסיבות שוים בזה על כן קשה לקבוע הלכה בזה והכל לפי המקום הזמן והנסיבות וכפי ראות עיני המורה". ועי' בבדה"ש (סעיף לד בביאורים) שבמקום שיש חשש שיראוה בני"א עדיף לטבול בסדין או בגד רפוי מלטבול ערומה. (וידוע התשובה מהאגרי"מ (ח"ד, יז, יט') לענין להשתדך עם בת נדה שמידותיה טובות דאפשר לתלות שהלכה האמא שלה לשחות בבריכה אחרי ימי נדתה ועלתה לה טבילה מדאורייתא ואין הבגד ים חוצץ ע"ש, אבל פשוט דכ"ז רק לתרץ אמאי אין לדחות השידוך ואין בזה סרך היתר לכתחילה).

טבלה בנעלי בית - הפוסקים דנו בזה לאסור הטבילה אפי' בדיעבד אבל לא משום שאין המים יכולין ליכנס אלא משום דהנעליים מקבלים טומאה ונמצא שטובלת ע"ג דבר המקב"ט ויש בה משום גזירת מרחצאות, ובספר שערי טהור וכן בששה"ל החמירו בזה, אבל בבדה"ש (ביאורים ד"ה בבגדיה) כתב טעמים להקל בזה (ע"ש דא' הטעמים להקל דאפשר דגזירת מרחצאות לא שייך בבגדים שהיא לבושה בהן כיון שהם בטילין לגבי גופה ולא מיחזי כטובל על הכלי) ועוד מסתימת הפוסקים כאן משמע דעלתה לה טבילה בכל עניני מלבוש שהיא לבושה בהן ונראה שבששה"ד יש לסמוך ע"ז להכשיר טבילתה (ויתכן שבזמנינו יש סוגי נעליים שאינם מקב"ט).

סעיף מז' - כינים שא"י להורידן - אינן חוצצין. וצ"ב טובא אמאי לא, הלא היא ודאי מקפדת עליהן רק שא"י להסירן. ועי' בלבוש שכתב דהוי מיעוט שאינו מקפיד, וכ"כ הגר"א אבל כתב יותר "דרביתיה הוא ואינה מקפדת" וביאר החוט שני דכיון שהם בטבע שייך למימר ביה היינו רביתיהו ועל כן כל זמן שא"א להסירן הוי אינו מקפיד ולא חייץ ואין מזה ראייה לשאר חציצות כה"ג שאינן בטבע. אבל יל"ע אם זהו כוונת הלבוש ג"כ שלא הזכיר דרביתיה הוא, ולכאורה משמע כמוש"ב הבדה"ש שדינו כ"אנו מקפיד אע"פ שהייתה בודאי רוצה להעיברו אילו יכלה שאין ההקפדה עצמה סוף הענין אלא הדעת להעבירו הוא המונע התבטלות החציצה לגופה. וכי' בששה"ל דלמעשה כשיש כינים וביצים יש לסרק ולהוריד ע"י מסרק דק כל מה שיכולים ואם עשה כן אין השאר חוצץ וכל דבר שאפשר להשיג שלא בדרך הוצאה וטירחא גדולה, הוא בגדר חיוב 'אפשר לברר'. וכי' עוד דבסתמא שלא הוזכר שיש לה כינים, מן הדין אינה צריכה לחוש כמו שאין צריך לבדוק מיעוט שאינו מצוי אבל היום הן שכיחין וראוי לבדוק. וראיתי במק"א (גדר שושנים) שרי"ל שרק אם נגזרת הקרקפת וגם יש ילד נגוע בבית אז צריכה לבדוק, ולכאורה סבירא נכונה הוא. ומבואר בששה"ל הנ"ל דגם הביצים חוצצין וכנראה דכן נקטו רוב הפוסקים אבל כבר הבאנו לעיל בשם הגר"י"ב (370) דפה בא"י אין הנשים מקפידות ע"ז, אבל לכאורה הכל לפי הזמן והאשה, וכנראה דהיום רוב נשים כן מקפידות גם על ביצים, ועי'.

סעיף מח' - טבלה בלא כוונה - נחלקו בזה בגמ' (חולין לא). דלרב עלתה לה טבילה לבעלה ולא לתרומה ולר' יוחנן גם לבעלה לא עלתה לה טבילה ונחלקו הראשונים איך קי"ל להלכה ופסק המחבר כרב דעלתה לה טבילה, אבל אפ"ה לכתחילה יש לטבול שנית וכמוש"כ הרמ"א. וכי' בששה"ל "דלאחר לינת לילה פשוט שאין צריך להחמיר ובכל מקום שצריכים שעבר הלילה, אם סגרו המקואות הוי כעבר הלילה". ודנו הפוסקים אם עלתה לה טבילתה בכוונה להיפך דהיינו כשכוונה להדיא שלא תעלה לה טבילתה.

לשנות מפני הצניעות - כתבו הפוסקים דאם למשל חברתה שואלת אותה לאן היא הולכת, לכתחילה יש לה להשיב באופן שא"צ להגיד לה האמת ושגם אינה צריכה לשקר, אבל כשאי אפשר, מותר לשנות מפני הצניעות (לכאורה תמיד אפ"ל שהולכת לעשות משהו שבקש ממנו בעלה, ועי'). [אגב, כי האגרי"מ (קובץ לתורה והוראה) דרק אין לפרסם לאחרים אבל מה שהם מבינים מעצמם אי"ז חסרון בצניעות, וכ"כ בבדה"ש (ביאורים ד"ה ומנהג) הגם שאי"ז מסיר ה"א נעימות, אבל כדאי לדעת ד"ז מצד ההלכה].

לדחות הטבילה מטעמי צניעות - בששה"ל הביא משי"ת מהר"י אסאד שהתיר לדחות הטבילה כשיש שרבים ידעו מטבילתה (כשסוגרת חנותה מוקדם) וכי' בששה"ל דרק מותר כשיש פרסום אבל משום יחידים שידעו כגון שנמצאים אצל ההורים, או שההורים נמצאים אצלם או שיש חתונה וכה"ג שהיא סיבה פרטית, יש להסתיר ככל האפשר אך אין לדחות הטבילה ובפרט אם לא קיימו פו"ר. (ויל"ע דאם כבר קיימו פו"ר איזה חיוב יש לה לטבול כשגם הוא וגם היא מסכמת לדחות הטבילה).

שתפגע בה חברתה - וכי' בסד"ט דהיינו שתיגע בה ממש, וכן נוהגין דהבליגות נותנת לה ידה. ומשי"כ החמודי דניאל דוקא חברתה אבל איש לא מהני, ע"ש בכתב ידו דמבואר דלא קאי על אנסה חברתה (כדמאמרע סהפתחי תשובה) אלא קאי על הלכה זו שדוקא תפגע בה חברתה ולא איש.

שלא יפגע בה דבר טמא - ומה שיותר מצוי הוא כמוש"כ הפוסקים דה"ה יש לזהר מגוי וחילוני וחתול, והגם שיש חתולים בכ"מ וכן כ"פ יש שומרים חילוניים או גוים ליד המקוה אבל אינו נוגע וכנ"ל דכבר פגע בה חברתה קודם לכן. וכתבו הפוסקים דאשה בנדת טומאתה אינה נכלל בכלל זה "שלא יפגע בה דבר טמא" (הגם שיש מחמירין גם בזה). וכתבו הפוסקים ג"כ דענין זה אינו אלא כשרוצה לשמש באותו לילה וכן כשהיא בת בנים (ויש שהוסיפו מה"ט ג"כ כשהיא לוקחת כדורים למניעת הריון א"צ להקפיד בזה).

איש שפגע באשה בעלייתה מהטבילה - לכאורה בפשטות ר"ל כשהיא עולה מהמים אבל ראיתי שדנו הפוסקים עד מתי יש את הענין הזה אם הוא רק כשעולה מהטבילה או כ"ז שאפשר להרגיש שיצאת מהטבילה (כגון סמוך לבנין המקוה) או עד שמגיע לביתה (וע' בפסחים קי. תוד"ה האי לענין ר' יוחנן דיתיב אשערי טבילה דלכא' שאלה הנ"ל תלוי בשינוי התיי). ולכא' כמעט בכל שכונה יש מקום מסוים שיודעים שאם נמצאת אשה שמה בע"כ שעכשו היא יצאתה מהמקוה, ולא שמענו שנוהרים לומר פסוקים אלו. ובששה"ל כתב דבגמ' שם הוזכרו דברים רבים ויש דברי שקבלו ויש שלא קבלו ע"ש.

רחיצה לאחר טבילה - לכתחילה אין לרחוץ אח"כ וכמוש"כ הרמ"א לקמן סו"ס רא' (אבל הגר"א שם כתב דאין האיסור אלא בטבילה לתרומה). ובששה"ל כתב דהענין הוא רק מיד לאחר הטבילה אבל אח"כ בבית מותר וכן נקט הגר"יב (419), ויש שאסרו קודם תשמיש, ויש שהחמירו (אגר"מ ח"ב, צו') עד יום שלאחריו בלילה, אבל ע"ש באגר"מ דאסטיניס יכולה לרחוץ מיד.

סימן קצט' (שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחול)

סעיף א' - לעיין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה - לכאורה יש פה לשון כפול וע' באחרונים שהגיהו דברי המחבר: הסד"ט כתב דצ"ל לעיין בעצמה בשערה (ור"ל שא"צ שחברתה תעין), הלחם ושמלה כתב דצ"ל בעצמה ובשערה (ור"ל בבשרה ובשערה), והחכ"א כתב שצ"ל בבשרה ובשערה (ומחק תיבת בעצמה).

גבות וריסי עינים - לא מצאנו בכל הפוסקים שהזכירו בפירוש שצריכין לחוף ולסרוק שערות חוץ משער ראשה ושל בית השחי והעורה, אבל לא הזכירו גבות וריסי עינים. אמנם ע' בחכ"א (סי' קכ"א ס"א) שכתב "ואח"כ תרחוץ בחמין כל מקום שיער שבה ובריסי עיניה ותפסס בידיה להפריד השערות הנדבקים ומקושרים" ולכאורה כוונתו בפספוס היינו לשאר שערות דא"א שיתקשרו שערות אלו, אבל חשש ליכלוך לכאורה מצוי דהגם שאינו מקום זיעה כ"כ כשאר שערות הנ"ל אבל הוא מקום ששמים איפור, ולכא"פ רחיצה במקומות אלו בעיא.

אם אחר החפיפה צריכין גם עיון - ה"ט"ז (סק"ד) כתב בפשיטות דאחר שחפפה תו אינה צריכה עיון אחרת וכנראה משום דבכלל מאתים מנה, וכתב הערוה"ש דכן הוא משמעות הגמ' דאיתא (ב"ק פב.) ואתא איהו ותיקן חפיפה, ולא כתוב ותיקן נמי חפיפה. אבל ע' בסד"ט (סק"ה) שכתב "ואין זה במשמע אלא נראה כמ"ש דתרת"י בעינן חפיפה ועיון" והנה לדעת הגר"יב (362) קי"ל כה"ט"ז, אבל ע"ש בסד"ט דגם הוא מודה "אם היא מעיינה ובודקת גופה בשעת חפיפה ש"ד וא"צ בדיקה מיוחדת לזה". וא"כ נמצא דגם להמחמירין כל כמה שהסתכלה בשעה שחפפה גופה בודאי א"צ עוד עיון (וממילא אם שכחה לעיין א"צ לחזור ולטבול).

איך מעיינין במקומות שא"א לראות אותן - בזה כנראה כו"ע מודים למש"כ ה"ט"ז דע"י המשמוש שפיר הוי עיון דבר תורה דא"צ אלא שאשה תעמוד עליה בשעת טבילה ולא צריכה שהיא תבדוק אותה אם יש דבר החוצץ, וא"כ מ"ש דבשאר גופה היא צריכה עיון בנוסף להחפיפה, וצ"ל דעיון הוא לאו דוקא ע"י הסתכלות וידיעה ע"י משמוש שפיר נחשב עיון ג"כ, אבל המשמוש צריך להיות בכוונה לדעת שאין דבר החוצץ וס"ל להסד"ט דסתם חפיפה אינה בכוונה זו.

סריקה - כ' הסד"ט שאין לסרוק כששערותיה יבשות וכ"כ הפוסקים לסרוק בשעת הרחיצה או לכה"פ כששערותיה עדיין רטובות.

רחיצה באמבטיה - לא מצאנו בשום פוסק שכי' דצריכה להתרחץ דוקא באמבטיה וא"כ לכאורה די במקלחת, אבל ע' במהר"ם שיק שהביא דהמנהג לשבת באמבטיה. ואולי מקור המנהג הוא ממה שנראה בס"י קצח' דיש להתרחץ גלדי המכות וד"ז עושין ע"י השהיה במים לזמן ממושך. וע' בבד"ה"ש שכתב "דמעיקר הדין סגי שיבאו המים עליה בדרך שפיכה שע"ז מורה לשון שטיפה ומ"מ כבר נהגו בנו"י לשבת באמבטיה בשעת חפיפה שבה מתקנות הן היטב מכל לכלוך אמנם אשה מעוברת שנמנעת לסיבת בריאות מלהכנס לאמבטיה נראה דדי לה לרחוץ בדרך שטיפה במקלחת" וכ"כ שאר הפוסקים. ולכאורה לפי"ז כל כמה שאין לה אמבטיה בביתה לכאורה די במקלחת אבל האמת שבמקוה תמיד יש אמטיה אבל לכא' אפשר להקל במקום הצורך (כגון ער"ש אם הין המקוה פתוח, אבל שמעתי שבכ"ה הנשים באין בליל ששי להתרחץ באמבטיה, וע"כ צ"ל דסומכין על מה שהן ירחצו עו"פ במקלחת בער"ש).

חפיפה בטבילת גברים - ע' בביאור הלכה (סי' פח' ד"ה וכן) שכתב "ודע עוד דמה שמסתפק בשע"ת לענין חציצה בטבילת בע"ק מצאתי בספר האשכול שזכינו עתה לאורו שכתב בהדיא דאין פוסל חציצה בזה אך ביש חציצה ברוב גופו משמע שם דפוסל גם בזה" וע"ש באשכול (סי' סד') שכתב "דלא תיקן חפיפה אלא לנשים נדות כדאיתא בירושלמי" ולפי"ז לכאורה אין לחייב חפיפה גם בעריוה"כ, אבל המטה אפרים (תר"ו, סק"ח) כתב דיש להקפיד בטבילה זו יותר משאר טבילות בשנה ויש להתרחץ גופו וליטול ציפורניו ולסרוק במסרק, ולכא' עמא דבר אינו כן.

סעיף ב' - שיעור חמין - ע' בחכ"א (קכ"א, א') שכתב דמותר אפי' בפורשין ובודאי אפשר לסמוך עליו כשאין חמין.

לטבול במים קרים - כ' הפוסקים דבשעה קלה א"צ לחוש שמא יסתבכו השערות דרך כשחופפת שערה בקרים יתכן שיסתבכו.

לא תחוף בנתר - ע' בפרישה שכתב דהוא מין עפר ששורפין אותו בכבשן ונעשו ממנו כמו אבני סיד וכשמניחין אותו במים נימוח ושפין בו הראש, אבל הסד"ט הביא מרש"י שהוא מין אדמה רכה (קריידי"א), ויל"ע איך חופפין בשמפו בזמנינו דיש בו כמה רכיבים ואולי יש שם נתר, ובפשטות י"ל דאפי' אם יש הוא בטל ברוב ופוק חזי דאין השמפו מסבך השער אלא להיפך שמנקה ומחליק השער.

בדיעבד כשחפפה בנתר או מים קרים - כ' הרמ"א דכשראיתה בעצמה שאין שערות שלה קשרים ומסובכין שרי, ונחלקו הפוסקים בכוונתו דכ' הש"ך פ' שרי פעם זה וא"צ לחזור ולחוף והחכ"א הבין שר"ל שיכולה לטבול לכתחילה על סמך חפיפה זו, אבל המקור חיים פ' דרך בדיעבד שכבר טבלה סומכין על החפיפה. ולכא' בליל שבת שא"א לחזור לחוף הוא כבדיעבד ומותר גם לדידה, וע'.

חפיפה בין - ע"ש בתשובת המהרי"ק שכתב דהיין צריך להיות חס. ובעיקר דברי הרמ"א משמע דאפשר לסמוך על מה שאומרים הרופאים ורק אם אין בקיאות בדבר יש להאשה לנסות בעצמה, וצ"ב דבמהרי"ק משמע דצריכה ב' דברים גם שתנסה בעצמה וגם שתשאל לרופאים, וע' בשבה"ל (ח"ד, סק"יג) שעמד ע"ז. ובכלל צ"ב איך סומכין על הרופאים בזה הלא בכמה מקומות משמע דא"א

לסמוך על הרופאים באיסור נדה (קפז' לומר שנתרפאת מרמ"ת, קצא' בענין הקרטין), וכן לחת"ס אין הרופאים נאמנים על גוף מסוים וא"כ מה יועיל השאלה בכה"ג וצ"ב. אבל בעיקר הדין מבואר דאין יין חוצץ דהלא היא אינה מורידה את היין אח"כ עם מים. ועי' בששה"ל שכתב כל הנ"ל בין טבעי אבל יין שיש בו תמציות וסוכר שמצוי אצלנו אינו דומה ליין טבעי ובודאי מסבך השער.

סעיף ג' - שיעור סמוך לדין חפיפה סמוך לטבילה - בששה"ל כתב בדבר"כ סמוך ר"ל חצי שעה אבל הביא מהמהרש"ם בשם היראים דקבלה דג' שעות נחשב סמוך לטבילה אבל הוסיף דמ"מ לכתח"י יש להסמיכה ממש ובפרט בקץ שמוזעים יש לזהר יותר. **להתחיל ביום ולגמור בלילה** - בפשטות הוא כדי לצאת גם שיטת רש"י דעדיף לחוף ביום וגם דעת השאלות דאין לחוף אלא בלילה. ובשו"ת מהרש"ל (סי' ו', הו"ד במקצת בכנה"ג ע"ש) הביא מהר"י שדרש שהעובר על התקנה הזו לא מהני אפי' בדיעבד ובניה בני נדה, והמהרש"ל דחה דבריו וכתב (הו"ד בש"ך) דעתה תקנו לחוף בלילה ותעסקו בחפיפה דוקא שעה א' שלא תהא מהומה לביתה. וכנראה דכן הוא המנהג של רוב נשים שאינן יכולין לחוף ביום או בגלל שהן עובדות באותה שעה או בגלל שהן טרודות בילדים. אבל עי' בששה"ל דאברכי כולל נראה שצריכין להשתדל לחזור לביתה כדי שתוכל לילך בזמן ולא גרע משאר צריכים שיוצאים וכאן הוא דבר מצוה, אבל יש שכתבו דאם הקלו לבעה"ב שא"צ לעזוב עבודתו כ"ש לאברכי כולל שא"צ לעזוב לימודם, אבל יש שטענו להיפך דאם האברכים לא יקיימו דין זה מי יקיימו? (ובשם הגר"א דויד שליט"א שמעתי שלמעשה יש לעשות באיזה אופן שיהיה האשה יותר רגועה).

חפיפה שעה אחת - ע"ש בשו"ת המהרש"ל דמבואר דר"ל שעה ממש (א' מכד' ביום) וכ' בששה"ל דאין להקל אלא לצורך גדול כגון במקואות שיש הרבה נשים שמחכות שא"א שכי"א תחוף לשעה. ושעה זו כוללת כל ההכנות כגון נטילת ציפורנים וצחצוח שיניים וכו', אבל עי' באגר"מ (יו"ד ח"ב, פא') דא"צ שעה שלימה ואם יודעת שאינה לוקחת אותה כ"כ הרבה זמן יכולה לקבוע פרק זמן להתעסק בחפיפה וכו"פ הגר"י"ב (356). ויש להוסיף שבפרט בזמנינו דיש לנו מים חמים מוכנים ובשפע וכן סבון ושמפו טוב וכו' דודאי אינו לוקח שעה שלימה אפי' ביחד עם כל שאר ההכנות. ועוד הביאו האחרונים מהגרש"ק (קנאת סופרים) דבמקום שיש בלנית הבודקת אפשר להקל דעל הצד שלא מצאה משהו בעת החפיפה הבלנית תמצא את זה (והכל לפי הענין).

סעיף ד' - טבילה במוצ"ש ומוצאי"ט - להרמ"א יש להתרחץ בע"ש ובמוצ"ש לחזור לחוף ותסרוק מעט וכ' ה"ט דמועיל אפי' לדעת השאלות כיון דמצטרף לעיקר החפיפה שהייתה בע"ש. וכ' הפוסקים דמותר לאשה לשים איפור בשבת זו (והחכם עיניו בראשו). **טבילה במוצאי ט' באב** - בששה"ל כ' דעדיף לחפוף במוצאי ט"ב על פי מש"כ הסד"ט באשה שחל טבילה במוצ"ש וע"ש הוא יום ו' לאבילות ר"ל דפסק דיש לדחות החפיפה למוצ"ש. אבל עי' בבית"ל (אור"ח תקנא ד"ה אם) שהביא מהש"ך דיש לה להתרחץ בערב ט"ב. ויל"ע מהו הדין בשנה כמו השנה שעברה שט"ב היא במוצ"ש אם גם בכה"ג יש לעשות החפיפה בע"ש, ולכאורה מאי שנא ויל"ע. **סעיף ה' - טבילה בליל שבת** - תחוף ביום ואם יותר רגוע בבוקר לדעת הגר"י"ב מותרת לעשות החפיפה מוקדם בבוקר ושוב להתקלח סמוך לשבת, וכן דעתו (355) בשאר יומי ג"כ דמותר להכין עצמה בבוקר ולחזור ולהתקלח ולסרוק ולנקר שיניה סמוך לטבילה (ובפרט שלכאורה מקלחת וסירוק בלחוד הוא קיום גמור של עיקר תקנת החפיפה).

לא חפפה בער"ש - כ' הפתח"ת דאשה שיש לה סביכות שער שסכנה להפרידם מותרת לטבול בשבת אפי' לא חפפה בער"ש דהאיסור חפיפה בשבת הוא מחמת הסריקה ואשה זו אינה צריכה לסרוק שער ראשה, וכ' בדע"ת דה"ה באשה המגלחת שער. אבל הלח"ו"ש החמיר כיון דתקנו חפיפה בכל הגוף וכ' הרמב"ן דהמעביר תקנה זו ימתח על העמוד, וכ' בששה"ל דאין להקל, ובשעה"ד תש"ח. **סעיף ו' - הרחקה דב' וג' ימים** - המחבר רק כתב שבהרחקה של א' או ב' ימים יש לחוף ביום (ער"ש או עיו"ט) כשא"א לחוף בלילה אבל לא כתב מהו הדין בהרחקה של ג' ימים כגון בנזדמנה טבילה במוצאי ב' יו"ט שאחרי השבת. ובודאי לשיטתו (סעיף ד') שכי' דאפי' במוצ"ש רגיל יש לחוף בלילה כ"ש בהנ"ל יש לחוף בלילה, אבל להרמ"א שכי' (שם) דיש לחוף בער"ש וגם במוצ"ש יל"ע מהו הדין בהנ"ל. והנה הש"ך (סק"ו) כ' דאפי' בכה"ג יש לחוף גם בער"ש וגם במוצ"ש, אבל מבואר מתו"ד דפשוטות הגמ' הוא דבכה"ג אין לחוף אלא בליל טבילתה, וכנראה דכן עמא דבר שחופפין במוצאי יו"ט וכ"פ הגר"י"ב (361) אבל הוסיף דמנהג לעשות דבר א' לקיים דעת הש"ך (כגון נטילת הציפורנים, אבל בלא"ה אין להרחיק נטילת הציפורנים מהטבילה).

סעיף ז' - ב' קולות לא מקילינן - יש שהעירו דלכא"ו ב' קולות אלו לא שייכי להדדי וא"כ אמאי אין להקל בשניהם (ועי' בששה"ל), ובדיעבד אם טבלה כ' הבה"ש דמסתברא דעלתה לה טבילה כיון דכ"א אפי' בפניו מועיל בדיעבד למה יגרע כשיש שניהם ביחד.

סעיף ח' - הרחיקה טבילה מחפיפה - בדיעבד עלתה לה טבילה כיון דכ"א אפי' טבלה "לאחר יום", והסד"ט פירש דכוונתו אפי' בהפסיק ב' ימים עלתה טבילה כיון שמצאנו שהתירו להרחיק ב' ימים לפעמים (במוצאי יו"ט ראשון שלאחר השבת), אבל ע"ש שכי' דכ"ז רק בדיעבד שכבר טבלה אבל בלא"ה יש לחזור ולחוף, אבל כ' בששה"ל דבכה"ג אין המנהג לעשות חפיפה גמורה. ועי' בלו"ש שכי' דהגם בדיעבד עלתה לה טבילה אבל צריכה לבדוק עכשו אחר הטבילה לוודא שאין עליה דבר חוצץ דכל היכא דאיכא לברר מבררין.

עיינה אבל לא חפפה - אפי' בדיעבד לא עלתה לה טבילה (ולכא"ה ח"ה אפי' לנתה עם בעלה) אבל בחפפה ראשה ולא שאר גופה כיון שאינו אלא מנהג קיל טפי וכמוש"כ הש"ך (סק"ז), וכ"פ הגר"י"ב (364) דעלתה לה טבילה בהצטרף הא ד"א דאפשר לקיים חפיפת גופה במי המקוה, אבל בכה"ג מחויבת לבדוק אחר הטבילה לראות שבאמת אין עליה שום חציצה, וכן בלא הדיחה ביה"ס דינה הכי.

סעיף ט' - לא עיינה בביה"ס - המחבר פסק דעלתה לה טבילה, אבל כתבו כמה פוסקים דצריכה לבדוק אחר הטבילה לראות אם יש דבר החוצץ. וצ"ב דהלא בביה"ס נמי בעינן שיהיה ראוי לביאת מים וא"כ מהו המקום להקל יותר מהיכא שלא עיינה בשאר מקומות שבגופה. והנה ביארו הפוסקים בכמה אופנים: ה"ט"ז כ' דשאני בית הסתרים דאין דרך לבוא שם דבר החוצץ. להש"ך (קצח' סקל"ב ובסד"ט שם) כיון דאינו אלא מיעוט המקפיד דהוא דרבנן וגם התורה הקילה דא"צ אלא ביאת מים, הקילו רבנן שאין העיון לעיכובא, והלבוש ביאר דלו היה דבר החוצץ היה נופל במקוה כשהביה"ס פתוח, ואם לא נפל בשעה זו אין לחשוש שמא נפל אח"כ.

מצאה משהו בביה"ס לאחר זמן רב - מעשה שהיה באשה שחתכה ציפורנה בשיניה וחיצצה שיניה קודם טבילה ולא מצאה כלום ולאחר שבועיים מצאה ציפורן בין שיניה, ויל"ע מה דינה בכה"ג. ולכא"ה הכא לא רק שלא מצאה כלום מיד לאחר עלייתה אלא גם לפני ירידתה חפפה ועיינה ולא מצאה כלום וא"כ לכאורה אין מקום להחמיר כלל וכלל, אבל שמעתי שמורה א' החמיר להצריך עוד טבילה, וצ"ב טעם הדבר. והנה ראיתי בשם הגר"י"ב (383) דכל מה שמקילין בחפפה ועיינה באותו עונה לתלות כשמצאה עליה דבר חוצץ (סעיף י') אינו אלא בהיה אפשר להגיע אח"כ אבל אם מצאה משהו בין שיניה ויודעת בודאי שלא אכלה ד"ז אחר הטבילה א"א לתלות אפילו אחר כמה ימים וצריכה לחזור ולטבול, אבל לפי"ז צ"ל שיוודעת בבירור שלא חתכה עוד ציפורן ומה"ת להאמין לה בזה.

סעיף י' - בעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ - המחבר הביא ב' שיטות: י"א דאם חפפה בתוך אותו עונה א"צ טבילה אחרת ואם לאו צריכה טבילה אחרת, ולהרמב"ם בשניהן צריכין טבילה אחרת והנפקא מינה אינו אלא אם צריכה עוד חפיפה. ולהלכה כ' הפתח"ת מהשב יעקב דיש להחמיר כהרמב"ם מדכ' עליו הרמ"א וכן דעת רבינו ירוחם, וע' בסד"ט שהשיג עליו דא"י הגהת הרמ"א אבל אפי"ה כתב דהיכא דאפשר לטבול בקל ודאי דיש לחוש לדעת הרמב"ם וכ"כ כמה פוסקים. ולדעת הגר"י (398) אין לחוש לדעת הרמב"ם, וכ' עוד (399) שאם התקלחה וסרקה בבית הטבילה בלילה (כנהוג) שפיר נחשב כחפיפה תוך עונת הטבילה.

סעיף יא' - לא חפפה בשאר גופה - כתב הש"ך דיש לחלק בין שער ראשה לשאר מקומות שבגוף שאע"ג שלא חפפה אותן כיון שעיינה אותן עלתה לה טבילה וכמוש"כ הבי"ח וכ' בששה"ל דכן קי"ל להלכה דבדיעבד עלתה לה טבילה כשעיינה אבל לא חפפה שאר גופה, וכ"פ הגר"י וכ' דקי"ל ג"כ כהט"ז שכי' דכל כמה שחפפה באותו יום אפי' נמצא עליה דבר חוצץ תולין כשנתעסקה. ובעיקר דין זה דתלין כשנתעסקה באותו מין לאחר הטבילה, כתב הש"ך דזהו רק בצירוף מה שאמרה ברי לי שלא היה עלי קודם טבילה וכ"פ הבדח"ש להחמיר ע"פ כמה אחרונים שהביאו דברי ש"ך.

סעיף יב' - מצאה דבר החוצץ בבית הסתרים - הש"ך הביא מהרוקח להחמיר בזה וכ' בששה"ל שכתבו הפוסקים להחמיר כדבריו, אבל לדעת הגר"י קי"ל כהמחבר להקל.

בכמה מקומות נותנים טופים וכד' כדי שמיד תתעסק בדברים החוצצים כדי שלא תסתפק לאח"ז וכן שתצא עם טעם מתוק בפה!

סיכום הדינים

לא מצאה עליה דבר החוצץ

לא חפפה כלל אפי' עיינה בגופה - לא עלתה לה טבילה

חפפה במקום שער ולא עיינה בגופה - לא עלתה לה טבילה

חפפה במקום שער ולא עיינה בבית הסתרים - עלתה לה טבילה

חפפה בכל גופה ולא עיינה - להט"ז מועיל אפי' לכתחילה (להסד"ט לכתחילה רק כשעיינה בשעת החפיפה)

חפפה במקום שער ועיינה בשאר גופה - להש"ך וב"ח עלתה לה טבילה (אבל לא במצאה עליה דבר חוצץ)

מצאה עליה דבר חוצץ

חפפה ועיינה תוך אותו עונה - לסד"ט אם קל לה יש לחזור ולטבול כהרמב"ם, ואל"ה עלתה לה כהשיטה ראשונה במחבר

חפפה ועיינה בריחוק עונה - לא עלתה לה טבילה

חפפה בריחוק ועיינה באותו עונה (כגון ליל שבת) - לש"ך לא עלתה לה טבילה כהר"ן (לסד"ט עלתה לדעת המחבר וכהרשב"א)

חפפה ועיינה בריחוק עונה ונתעסקה באותו מין אח"כ - עלתה לה טבילה (לש"ך רק באומרת ברי לי שלא הייתה עלי קודם)

לא חפפה ונתעסקה באותו מין - לא עלתה לה טבילה (להט"ז אפי' חפפה בער"ש לטבילת מוצ"ש דינה הכי)

לא חפפה בבית הסתרים אפי' בריחוק עונה ונתעסקה באותו מין ומצאה בבית הסתרים - עלתה לה טבילה (והש"ך החמיר)

סימן ר' (אימתי תעשה ברכת הטבילה)

ברכת הטבילה - לדעת המחבר, וכן נוהגין הספרדים למעשה, שלושין חלוק ומברכין מחוץ למקוה ואח"כ טובלין, אבל לדעת הרמ"א המנהג לברך אחר הטבילה כשעדיין עומדת במים, ולמעשה ע' בבאר היטב שהביא מהשל"ה הקדוש "דאנשי מעשה יזהירו לנשותיהן שיטבלו ותברך ואח"כ תטבול שנית", וכ"כ המח"ש מהחות יאיר (סי' קפא') והטעם הוא כדי לקיים ב' השיטות לברך בין אחר הטבילה כהרמ"א ובין לפני הטבילה כהמחבר, ובששה"ל הביא עוד ב' טעמים לטבול פעמיים, כדי שאם יפול ספק בטבילתה יהיה לה עוד טבילה וכן לתוספת טהרה (וכ"כ השל"ה עצמו "ויבזה תעשה קדושה יתירה"), ולכאורה יש להוסיף דע"ז ג"כ מקיימים מש"כ הט"ז (קצח', סקל"ח) שכל אשה תכנס עד צוארה במים לפני הטבילה כדי שיהיו המים מקדימין לכל המקומות.

כמה פעמים לטבול - רובן ככולן של הנשים נוהגות לטבול לכה"פ פעמיים וכנ"ל אבל יש נוהגין לטבול גם ג"פ ויש ה' ויש ז' ויש ט'. והרבה טובלין פ"א ומברכין וטובלין עו"פ ואומרים היה"ר וטבולין עו"פ. (וכן הנוהגות לטבול ט' פעמים עושים הנ"ל אבל אחר כל קבוצה של ג' טבילות). ולי"ע אם הבלנית מסופקת בא' מטבילותיה אם נכנסו כל השערות מתחת המים אם יש ענין לטבול פעם או דסומכין על שאר הטבילות, ולכאורה אם עדיין היא בתוך המקוה אין טעם שלא להחמיר ולטבול עוד פעם אבל כשכבר יצאה מהמקוה ומסופקת אם טבלה כראוי בכל הטבילות יל"ע מה לעשות (וכן אפי' כשהיא עדיין בתוך המים אבל היא מבוהלת ובדרי"כ בנשים אלו א"א לראות כ"כ טוב מחמת האבעבות הרבות הנעשות בעקבות הבהלה שלה). וראיתי בששה"ל שכתב דאשה שמאיזה טעם אינה רוצה להמשיך עם כמות הטבילות שהייתה נוהגת עד הנה אם רוצה להפחית מבי' לא' לכאורה צריכה התרת נדרים דיש ענין מן הדין לטבול פעמיים אבל ברוצה להפחית מטי' טבילות לבי' טבילות בפשטות אינה צריכה התרת נדרים כיון שאינה אלא מנהג ובודאי לא התכוונה לקיים המנהג במקום שהוא טירחא לה הגם דעדיף לעשות ההתרה, (ובלבד עז' כתב דחייבת להתיר נדריה) ולפי"ז לכאורה האשה הנ"ל א"צ לחזור ולטבול, ואח"כ ראיתי בשו"ת חות יאיר (הנ"י) שדן בזה וכתב דתלוי אמאי מברכת פעמיים ע"ש. [אגב, ראיתי מובא בשם השבילי טהרה ושערי טהרה שאין מנהג האמא במספר הטבילות מחייבת הבת להנהיג לטבול כמנהגה].

גילוי ערוה בשעת הברכה - יש בזה ג' נידונים: א' לברך כשרואה גילוי ערוה. ב' אפי' אינו רואה ערוה האם מותרת לברך כשערוהה מגולה. ג' בלבושה בחלוק וכד' דליתא לבי' הנ"ל, אבל עדיין יש חשש של לבה רואה את הערוה. והנה לכו"ע אסור לברך כנגד הערוה כשאפשר לראותה, וממילא לכו"ע אין לה להסתכל בתוך המים בשעת הברכה (אא"כ המים עכורים וא"א לראות ערוהה). וכן לכו"ע יש איסור לברך כשהערוה מגולה אבל נחלקו בזה האחרונים, לדרישה אין המים נחשבים ככסוי וממילא צריכה לברך כשהיא לבושה בחלוק או אפי' במים אם היא עוכרת ברגלה, אבל לא יועיל מה שהיא חובקת עצמה בידיה דזה מועיל ללבה רואה את הערוה ובאשה שערוהה למטה מאד ליכא חסרון של לבה רואה את הערוה. אבל לדעת הט"ז וש"ך המים נחשבים ככיסוי וממילא מותרת

לברך כל כמה שאינה מסתכלת לתוך המים וגם קי"ל מעיקר דדינא דבאשה אין חסרון של לבה רואה את הערוה, אבל כי הטי"ז דלכתחילה יש לה לחבוק עצמה בידיה בשעת ברכה כדי לחשוש להשיטות דס"ל דגם באשה יש איסור של לבה רואה את הערוה. ולמעשה נוהגין הנשים כהטי"ז, ועי' במ"ב (סי' עז', סקט"ז) שכתב "ויותר טוב שיהיה לבה למעלה מן המים שזה שרי אף באיש וכמוש"כ הרמ"א בהג"ה בס"ב או שתחבק זרועותיה להפסיק בין לבה לערוה וכן פסק החכ"א, וה"ה אם עוכרת ברגליה שלא יהא אבריה נראים זה מהני לכו"ע". אבל יש להן לדקדק להפסיק בידיהן למטה מלבן. וכתב בששה"ל דלכתחילה יש להן לזוהר שלא תיגע בגופן בכפות ידיהן בשעת ברכה (ויל"ע אם היא מחבקת עצמה בתוך המים עצמן אם יש מקום להחמיר, ועי' בחו"ש שהקיל).

ברכה בבית המרחץ - יל"ע איך מותר לברך במקוה הלא אסור לברך בבית המרחץ, (ועי' פ"ת) בפשטות יש לחלק דהאיסור בבית המרחץ הוא מחמת הזוהמא ובמקואות שלנו לא מתרחצין באותו חדר של בור המקוה ואין שם הבל כלל, ועי' במ"ב (סי' עז' סק"ד) דמתחילה הביא דעת הטי"ז דדין בית הטבילה כחדר אמצעי ואין לברך שם שום ברכה רק ברכת הטבילה שהיא הכרחית שם כדיעבד היא חשובה (צ"ב הסברא בזה) ואח"כ הביא מהפמ"ג דיותר טוב שתברך במים והטעם דשם במקום המים יותר מסתבר שאינו נחשב כבית אמצעי של מרחוץ, ולכאורה כוונתו דהמקוה דינה כרשות בפני"ע ול"ל דין בית המרחץ (אבל לפי"ז יל"ע איך מותר לאשה ספרדית לברך מחוץ למים), ובסו"ד כתב מהמ"א וברכי יוסף ר"ל דאפ"ל דאין בה זוהמא והבלא כל כך כמו במרחץ ע"ש.

כיסוי הראש בשעת ברכה - כן נוהגין בכמעט כל המקואות שהבלינית מכסית ראש הטובלת במגבת וכדו' בשעת הברכה, ויל"ע מהו המקור לד"ז דאם הוא משום ששער באשה ערוה הלא יש עוד מקומות המכוסים שהן מגולות בשעת ברכה שאינן מקפידין לכסות, ואם הוא מטי"א מכבוד הברכה ככיסוי באיש למה אין הבתולות נוהגות כן. והנה ראיתי ברעק"א (הו"ד בילקוט מפרשים) שתמה למה לא כתבו הפוסקים שתכסה ראשה בשעת ברכה דהלא אפי' באיש אסור לברך בגילוי ראש, ובאמת כבר כתב הראב"ה (ח"א ברכות סי' פב') שתכסה ראשה בשעת ברכה, אבל צ"ב דא"כ אמאי אין בתולות מקפידות ע"ז וכנ"ל. וראיתי בחו"ש [ד] שהביא מהבן איש חי שכתב טוב להניח סודר על ראשה בשעת הברכה (אבל מבואר דאינו חיוב כדס"ל לרעק"א) וביאר החוט שני דכיון שהם נשואות ומכסות שערן אפשר שיש כאן איזה חסרון בכבוד הברכה כיון שתמיד שערן מכוסה אבל בתולות שאינן מכסות שערות ראשן אין כאן חסרון בכבוד הברכה.

ברכה כשטובלת מספק - כבר ראינו לעיל בפתחי תשובה (קצד', סק"ב) שהביא מהאחרונים שדנו אם מברכין על טבילה שאינה מעיקר הדין כגון בטבילה אחר ראיית דם טוהר, שהנוב"י הסתפק בזה והחת"ס ס"ל דיש לברך, וכן נוהגין בכ"מ לברך על דם טוהר וכ"ש בטבילה אחר דם בתולים ג"כ מברכין (ויש שדנו באופן שלא ראתה דם כלל) אבל הסתפק הפ"ת באופן שיש ספק על כתם וכדו' והחמירו מספק אם יש לברך על הטבילה, וכי' בששה"ל דבר"כ כל ששאלו למורה מוסמך והוא החמיר יש לברך, ועי' בערוה"ש שכתב דאין טבילה בלי ברכה וכן כתבו כמה פוסקים והגם שבשה"ל תמה מנ"ל כלל זו אבל כמדומני שלמעשה כן נוהגין דלא שמענו מאשה הטבולת בלי לברך חוץ מהיכא שטובלת מחמת חומרא בעלמא וכן הטובלת בערב יוה"כ או מעוברת הטובלת בחדש התשיעי (שוב שמעתי שלפעמים כן טובלין בלי ברכה כשיש ספק, ובכל ענין תשי"ח).

ברכת שהחיינו בפעם הראשון - עי' בברכי יוסף הכא שכתב דיש מקום שנודע מהני נשי כי הכלה בטבילה ראשונה קודם החופה מברכת שהחיינו וע"ש שכתב דיש למחות בידן, ודנו בזה האחרונים (החת"ס ועוד) וכתב בששה"ל דמנהגי בני אשכנז שלא לברך בשום מצוה בשעת עשייתה בפעם הראשונה, חוץ מהלדקת נר שבת דאולי יש מקום לברך כיון שהיא בא מזמן לזמן אבל כתב דהרוצה לברך עדיף שתלבש בגד חדש ולברך עליה.

קיצור פתחי תשובה

סימן קפג'

- (א) ג' מיני הרגשות א: נודעזע אברהם, ב: פתיחת המקור, ג: זד"ל (להנוב"י, והחתי"ס חולק). במצאה דם בבדיקה או אחר תשמיש [או מ"ר] כ' הכו"פ סד"ט [חו"ד] דהוי דאורייתא (ובשו"ת חמדת שלמה הביא ראיה שהיא טהורה אחר מ"ר - פתח"ת קצ', יח').
(ב) נסתפק הברית אברהם אם הטומאה נקבע בעקירת הדם מהרחם לביה"ח או גם כשיצאה לחוץ, כגון בנעקר מהמקור של"כ ראייה.
(ג) ע' שו"ת שביי וכתר כהונה ואדני פז בענין דם יבש.
(ד) ע' ש"ך ושו"ת כתר כהונה. * [בפחות מכגריס שודאי יצאה מגופה להכו"פ טמאה משום בתם ולתוה"ש [א] טהורה].

סימן קפד'

- (א) להש"ך [והכו"פ השיג] אשה שלא קבעה וסת יום ל' הוא וסתה וא"צ לבדוק לפני"ז ופי' הח"ד וסד"ט דאיירי בתחילת ראייתה.
(ב) אם עברו ושמשו שניהם צריכין כפרה - שערי דורא.
(ג) לנוב"י גם למ"ד וסתות דרבנן היינו לענין לומר שכבר ראתה אבל לפרוש קודם הוסת הוא דאורייתא לכו"ע, וכ"פ החת"ס וכתב דכן פי' הרא"ה, אבל ע"ש ברא"ה שכי' בע"א קצת דלפני הוסת הוא דרבנן ומשעת הוסת עד סוף העונה הוא דאורייתא לכו"ע.
(ד) לתפלי"מ אשה שטבילתה תמיד יוצאת בליל טבילתה מותרת לשמש דוסתות דרבנן ולא החמירו במקום עיגון ומכ"ש שמותרת בעונת האו"ז אבל כשאפשר עדיף להתחיל הז"נ אחר ד' ימים [דה' ימים אינו אלא חומרת הרמ"א] כדי שלא תצטרך לשמש בעונת וסתה, אבל חומרת הרמ"א עדיף מחומרת האו"ז: להחתי"ס אשה שוסתה קצרה עד שכמעט אינה יכולה לטבול אם יצא ליל טבילתה בעונת האו"ז מותרת לשמש, וכן אם ראתה אחר טבילה לפני התשמיש א"צ להמתין אלא ג' עונות לפני הז"נ. ויש מקילין לספור מיד.
(ה) להרדב"ז חיבוק ונישוק שרי ואין לחדש חומרות על ישראל והלואי שישמרו מה שמוטל עליהם.
(ו) פי' אפילו בבית אפל או חכם שמאפיל בטליתו דא"כ בלא"ה אסור - תוה"ש.
(ז) ואין חילוק בין יומי ניסן ותשרי ליומי תמוז וטבת כבי"ט וז' ואחרונים דלא כהש"ך. מש"כ בנקה"כ דנשי דידן אין להן שעה קבועה וצריכה לפרוש כל היום והלילה שלפניו להח"ד מסתבר שאין להחמיר בזה, וע' סד"ט ותוה"ש.
(ח) בפ"י הרמ"א ע' ש"ך קפ"ט סקל"ט. ולנוב"י ר"ל שאשה שתמיד רואה תוך ב' או ג' ימים אסורה בכולן. להח"ד ר"ל אשה שראתה א', א', א', ב', ב', א'-ב', ג', ג', א'-ג', קבעה וסת כל חודש לג' ימים אלו וחוששת לשלשתן [וכן איפכא].
(ט) להט"ז [סד"ט וח"ד] אם ראתה ג"פ אע"פ שלא נקבע וסת מ"מ חוששת כיון דמוחזקת לראות, ולש"ך דוקא בקבעה וסת חוששת.
(י) לענין וסתות חשבינן משקיעה עד צאת וכן מעלות עד נץ הלילה - ח"ד [ומש"כ הש"ך לא קי"ל אי קודם הלילה ר"ל קודם שקיעה].
(יא) מש"כ הש"ך לפמשי"כ בסק"ז וכו' צ"ע דהכא יש לה שעה קבועה ודי להפריש באותו עונה, וצ"ל דסמך אמש"כ דנשי דידן אין להן שעה קבועה [וא"כ כל הנשים צריכות להפריש בעונת האו"ז] וכ"כ הח"ד.
(יב) לפמשי"כ הבה"ט אשה שראתה ב"פ בר"ח ונמשך ראייתה עד ב' ובפעם הג' ראתה ב' לא קבעה וסת. להח"ד המחבר איירי בשופעת אבל בפוסקת חוששת לכל הג' ימים וכן בנידון הנ"ל, אא"כ הראיות שבר"ח הוקבעו דאז אף בפוסקת א"צ לחוש לראיות שבתוך נדתה, וכן כשהראיות בתוך נדתה לא נקבעו עדיין אינה חוששת לו ולא לעונ"ב ממנה ע"ש.
(יג) לש"ך אין חודש העיבור עולה מן המנין ולכו"פ חודש העיבור עולה מן המנין.
(יד) בקפ"ט מבואר דאפי' לא ראתה רק פ"א בימי עיבור והנקה צ' לחוש לו כוסת שא"ק, ותימה על התוה"ש שכי' דרך חוששת בג"פ.
(טו) אסור לשמש אפי' בשעת חרדה שמא בשעת תשמיש יצא הפחד מלבה - ט"ז: להח"ד ראתה במחבא אינה מצטרף לקביעות וסת.
(טז) היינו בדיקת חורין וסדקין - ח"ד.
(יז) לח"ד כשיש לה שעה קבועה א"צ בדיקה אלא אותה שעה ואל"ה צריכה בדיקה כל העונה ע"י שתשים מוך דחוק לכל העונה, ובמשנית וסתה לבי' או ג' ימים צריכה מוך לבי' או ג' ימים וצריך ללמד זה תוך ביתו.
(יח) לח"ד אם בדקה עצמה ונאבד העד אסורה. לפי"ז ה"ה בהטילה מ"ר טמאה כשעבר הוסת בלא בדיקה (ואפי' בדקה אח"כ) דאולי ארגשה וטעתה במ"ר וצ"ע. להח"ד אין וסת נעקר בלא בדיקה [ואולי רק וסת קבוע], וכן בלא בדקה ולא ראתה מצטרפים הראיות שאח"כ אם הראיות שלפניו לקבוע וסת.
(יט) האחרונים כתבו שאין לחוש לחומרת הב"ח (לאסור אשה שלא בדקה תוך שיעור וסת של וסתה).
(כ) עט"ז סק"ג וע' שו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' לב' מש"כ בזה.
(כא) בוסת הגוף אם לא בדקה בשעת וסתה אסורה עד שתבדוק וכמוש"כ הט"ז (קפ"ט, סקל"ח).
(כב) לכנסת יחזקאל מותר סמוך לוסתה כשהוא ליל טבילה [אפי' על כתם] וחלקו עליו הסד"ט, ח"ד, ושאלת יעב"ץ. ולהגב"ש אסור גם בליל טבילה שלאחר ראייה גמורה: הנוב"י אסור גם בכלה בסמוך לוסתה: בשו"ת אבן השוהם התיר לטבול כדי להתיר שאר מיני קורבא בלא תשמיש. לחת"ס אפי' בליל טבילה ויום יציאה לדרך ביחד, אסור דלפני הוסת דאורייתא, אך בעונת או"ז יש להקל קצת.
(כג) התוה"ש כ' מהמרש"ל דהמחמיר ומונע עצמו מליילך לדרך סמוך לוסתה כדי שלא יכניס עצמו בספק תע"ב.
(כד) להשו"ת תשובה מאהבה שיעור יציאה לדרך (לענין מש"כ הרמב"ם דאין לבעול ביום יציאה לדרך) נראה דהוא יב' מיל.
(כה) להכו"פ אם נזדמן שטבילתה יהיה סמוך לוסתה א"צ להמתין.
(כו) לחת"ס אשה העומדת עונה סמוך לטבילתה ורוצה ליסע אם אביה לסנדקאות בלי רצון ורשות בעלה לא נכון לעשות כן.
(כז) להח"ד אפילו היא ערה ושוכבת אצלו, צריך דוקא שישאלנה ותוציא מפיה שהיא טהורה.
(כח) הש"ך הבין מש"כ המחבר "וכיוצא" ר"ל וסתות הגוף, אבל התוה"ש סד"ט וכו"פ פי' דר"ל אכלה שום או לפלל. והח"ד פי' דאיירי בראתה בפיהוקין בכמה ר"ח [שלא כסדרן] וכן כ"פ לא פיהקה בר"ח ולא ראתה, דאז א"צ לחוש אלא לפיהוק של ר"ח אבל לר"ח לחוד ודאי א"צ לחוש שמא תפקח.

סימן קפה'

(א) לח"ד אפי' שוכבת אצלו לא מהני עד שתאמר לו בפי' טבלתי.
 (ב) לח"ד אשה החשודה על איסור נדה אם זינתה בנדות אינה חשודה לבעלה ונאמנת אפי' בשעת וסתה ואם הכשילה בעלה שוב אינה נאמנת בשעת וסתה עד שתעשה תשובה אבל שלא בשעת וסתה וכן לומר שטבלה נאמנת א"ל בימות החורף. ואפשר דה"ה אם צריכה ליתן שכר בעד הטבילה דאינה נאמנת.
 (ג) לט"ז באמרה לפני רבים ל"מ אמתלא והתוה"ש וכו"פ חולקים: לט"ז באמרה האמתלא קודם, מהני אפי' לבשה בגדי נדות. להשי"ך כשא"א לה מחמת אמתלא רק ללבוש בגדי נדות מהני האמתלא אפי' לא ידעה בעלה מזה, ולפי"ז באמרה שאח"כ מצאה שהדם הגיע ממכה מהני אפי' לבשה בגדי נדות אבל הכו"פ, ותוה"ש בשם המהרי"ק כ' דל"מ וצ"ע. ועי' שו"ת שמן רוקח מג', וחת"ס ט'.
 (ד) לח"ד אפי' עברו ימים שראויין לספור ולטבול ויש לה מגו דטבלתי אם אמרה לא טבלתי וטהורה הייתי אינה נאמנת בלי אמתלא.
 (ה) כ' הדגמ"ר דאחר ל' יום ל"מ אמתלא, ועי' בב"ש דר"ל כשכל הל' יום אמרה שהיא טמאה [ואם האמתלא באופן שהענין היה צריך להאריך ל' יום מועיל וכו"כ בחת"ס].
 (ו) עי' בשו"ת רדב"ז ח"ד סי' רסד'.
 (ז) עאשה באמרה לבעלה שביום ד' יגיע טבילתה ואח"כ ביום או יום שלאחריו אמרה שטעתה ויגיע ביום ג' כ' החת"ס דאם ביום ג' אמרה כן שטעתה והטבילה יגיע הלילה יש לבעל נפש להחמיר דאולי יצרה תקפה אבל אם הוא יום קודם אינה נחשדת על כך.
 (ח) עי' בט"ז דהחכם נאמן לענין איסור ולא לענין ממונות ועי' בתוה"ש סק"ח ובספר בני אהובה מש"כ בזה.
 (ט) כ' החת"ס דאם הרגישה באמצע תשמיש ולא אמר לבעלה הוא אונס גמור ופטור לגמרי ויל"ע אם נאמר גם שהאשה אנוסה דיצר אלבשה או דרך מאיש אחר אמר' הכי ומזידה היא: וכי' דהצריך כפרה הוא אפי' אם הוא פחות מבן כ' דמה שנמצא במדרש דרך מבן עשרים חייבין בב"ד שלמעלה איירי בחטאים המחודשים לשעה כדור המבול. וחי' הוא דבגמ' לא משמע הכי.
 (י) לח"ד בשימש סמוך לוסתה וזכר באמצע תשמיש צ' לפרוש באבר מת אבל באמרה מרגשת אני א"צ דאימור הרגשת שמש הוא.
 (יא) ש' שו"ת תשובה מאהבה (א', עג').
 (יב) באו"ח מבואר דג"י רצופין חשיב כמי' יום ובאדם חלש סגי בבי' ימים ולהמג"א עדיף להתענות מפורזים שיחיה חטאו נגדו תמיד: כ' החת"ס דלהמקובלים אם חטא במזיד יש להתענות סבי' ימים ואם חטא בכניסה ויציאה ב"פ סבי': יש להקל על נשים בענין תעניות: אפי' כשא' מהם פטור מ"מ יתענה ב"פ או יפדה דהוי כנתכין לטלה ועלה בידו בשר חזיר, והעיקר להתוודות.
 (יג) התוה"ש הסתפק אם ר"ל הלילה שלפני התענית או שלאחר התענית [דתענית כקרבן] ולמהרש"ל ראוי לנהוג איסור בשניהם.
 (יד) מדכ' הרמ"א ואם שמשה שלא בשעת וסתה משמע דעד כאן איירי בשעת וסתה וא"כ אמאי אין האשה צ' כפרה, ואפי' אם איירי שלא בשעת וסתה חייבת היא על הפרישה, וביאר הנוב"י דיש ג' דינים. (א) סמוך או בשעת וסתה אפי' בדקה לפני תשמיש שניהם צ' כפרה. (ב) אין לה וסת ובדקה דאנוסים על הכניסה, ועל הפרישה אם אמרה ליה פרוש או שסיעה בהפרישה שניהם חייבים אבל (ג) באמרה נטמאתי והוא פי' באבר חי בכה"ג היא א"צ כפרה. וביש לה וסת ושמשה שלא בשעת וסתה אפי' בלי בדיקה מקרי אנוסים.
 (טו) כ' בשו"ת מאיר נתיבים דאשה שפשטה חלוקה ושמשה ולמחר מצאה כתם על חלוקה א"צ כפרה ואינו דומה לנדה היא וסובר טהורה היא דצ' כפרה דהתם הו"ל למידע: כ' החת"ס דאשה שהרגישה אחר שעברה יום וסתה כובד אברים שרגילה בה בעת וסתה אם אמרה כן לבעלה לפני ששימשו שניהם צ' כפרה, ואם באמצע הוא שוגג והיא אנוסה, ואם לא הודיעה לו כלל הוא אונס והיא קרובה למשמשתו נדה וצ"ע לענין כפרה: בפחדה פחד פתאום ושמשה ולמחר מצאה הסדין והעד שלו מלוכלך בדם אינם צ' כפרה דאילו יצאה הדם בשעת הפחד הייתה מרגשת: אשה שהראה כתמה לחמותה וטמאה ואח"כ א"ל מרגשת שאם יורד ע"י רוק טהורה וסמכה עליה ושמשה עם בעלה תרוייהו צ' כפרה וכו"ש המרשעת.

סימן קפו'

(א) כ' הר"ד ערמאה [והחכ"צ] דבתולת דמים ה"ה בחזקתה וא"צ בדיקה לבעלה, ורק לטהרות איתא דנשים בודקות אותן - סד"ט.
 (ב) השי"ך הקיל בבדיקות וכי' דכן עמא דבר, ולתוה"ש אין להחמיר במקום שנהגו להקל אבל בלא"ה אין להקל כנגד המחבר ורמ"א, ולח"ד אפי' להני דא"צ בדיקה היינו בדיקת חו"ס אבל קניוח [כשאינה שוכבת אפרקיד] ולהשהותו כשיעור וסת ולענין בה למחר מיהא בעי. וכי' דאשה שראתה פ"א אחר תשמיש מחיובת בבדיקה א"ת פ"א אם יש לה וסת וג"פ אם אין לה וסת.
 (ג) בשו"ת תשובה מאהבה הסתפק אם גם בבדיקה של קודם תשמיש יכולה לסדוק על סמך שתראה למחר, ועי' ח"ד.
 (ד) בשו"ת מהר"ם פדוא"ה [מובא במנ"י וסד"ט] כ' דאפי' באשה שאין לה וסת אם היא מעוברת א"צ בדיקה. ונראה דה"ה מניקה.

סימן קפז'

(א) להנוב"י רמ"ת הוי כוסת הקפיצות דאפי' בג"פ דינו כאינו קבוע, וממילא בהחזקה לרמ"ת אם תקבע וסת [ואולי אפי' אם כבר יש לה וסת] לימים או הפלגות א"צ לחשוש להוסת שא"ק דרמ"ת. ולח"ד רמ"ת אינו חשש וסת לחוד אלא יש גם חשש חולי, ועוד ס"ל דאשה שיש לה וס"ק עדיין חוששת לוסת שא"ק.
 (ב) לט"ז ושי"ך ג"פ היינו עם הביאה הראשונה, משא"כ להתוה"ש [וכהראב"ד]. הסד"ט וכו"פ אין דעתם להקל, והח"ס צירפו כסניף.
 (ג) לח"ד בלא בדקה פ"א אינו מפסיק הרציפות: בשו"ת שיבת ציון באמרה שראתה ג"פ רצופין ואח"כ אמרה שפ"א לא בדקה תיקף, נאמנת ומותרת: ע"ש דברמ"ת אין חוששין לעיניה נתנה באחר דמילתא דעבידי לגלויי היא אבל רק באמרה לו כן תיקף לתשמיש דבכה"ג עבידי לגלויי. וכי' הפ"ת דרך בפ"ז צריך להיות תיקף א"ת וכי' עוד דכל הנידון משום דא"א לכופו לבדוק בשפופרת.

(ד) לדעת הפני"מ רק נחשב רמ"ת בנמצא על עד שלו אבל לא בנמצא על כותנתו דדינו כתם ולא גזרו בבגדי איש. ולהסד"ט ה"ה בנמצא בבגד האשה אינה רמ"ת: בשו"ת חמד"ש כי באשה שיש לה וסת ומצאה כ"פ טיפין שאין בהם כגריס על סדין שקינה בו בעלה א"ת ויש לו כאב צידד לומר שאינה נחשבת רמ"ת ומותרת לשמש עו"פ, בליל בי שלאחר טבילתה] ותבדוק הוא והיא כדי לברר הדבר.

(ה) לחו"ד הרמ"ת אסורה [וכן נעשית רמ"ת] גם בימי עיבור והנקה, ולהנוב"י מותרת אחר שהוכר עוברת ואם תחזור ותראה תאסר וכן אחר שעברו ימי העיבור והנקה חוזרת לאיסורה, ואי ראתה ג"פ בימי עו"ה תלוי במח' ש"ך וט"ז אם חוששין לוסת שא"ק: באשה שראתה ב"פ קודם עיבור ופ"א אחר שהוכר עוברת סמך בשעה"ד על הראב"ד להתיר עוד ביאה א' ותדרוש ברופאים לפני הביאה.

(ו) לנוב"י אשה שראתה שפע דם (אולי אפי' רק בפעם ג') אסורה להנשא לבעל ב', דליכא ס"ס כיון שאנו יודעין שהדם מן המקור.

(ז) לשונו"י זקינה שפסקה לראות זמן רב והתחילה לרמ"ת בצער א"צ בדיקת שפופרת: וכי דבהחזקה לרמ"ת בילדותה לא מהני מה שהזקינה, והסד"ט כי ד"ז צ"ע לדינא. וכי הסד"ט וכ"פ דהרמ"ת ונתעברה מותרת לשמש בימי טוהר ואם לא ראתה מותרת אח"כ כיון דמעיקר א' הוא (דם טהור ודם טמא) והנוב"י השיג דכשם שאין קובעין מימי טהרה לימי טומאה כמו"כ אין עוקרין.

(ח) אשה שרמ"ת ג"פ ונתעברה בפ"ג לא מהני בדיקת שפופרת בימי עיבור והנקה א"כ נמצא דם על הצדדין.

(ט) כי החו"ד דמ"מ אסורה מכאן ואילך לשמש ב"פ בלילה א' משום עונה הסמוכה לוסת [עד שתעקר ג"פ שתשמש ולא תראה].

(י) בדיעבד בבדקה בשפופרת של עץ נר' דמהני בלא נמצא כלל, אבל בנמצא על הצדדין לא יתנו לה הקולות דאולי הגיע ע"י הסירוס.

(יא) כי התוה"ש מהרמב"ם דמתחילה מכנסת השפופרת ואח"כ מכנסת המכחול, וכי הסד"ט דה"ה כשמוציאם, דהמכחול קודם.

(יב) ע' תשובת ב"ח החדשות סי' לד' ולה'.

(יג) כי המשאת בנימין ואמונת שמואל דיש לעשות השפופרת כשיעור אבר בנינו.

(יד) לנוב"י בנמצא בראש השפופרת שוב אינו מועיל בדיקת שפופרת או רפואה א"כ תפיל חררה, וכ"כ החו"ד דאפי' נמצא אח"כ כ"פ בצדדין אינו מועיל דשמא היא רואה מחמת חימוד תשמיש ואם עברה ושמשה ג"פ ולא ראתה הותרה (וע' פ"ת אות יט').

(טו) בלא נמצא דם כלל משמע מהבה"ט וכ"כ החו"ד והגר"ח צאנזר דמותרת אפי' ראתה אח"כ ג"פ, אבל להסד"ט אסורה בכה"ג.

(טז) בנמצא דם על בצדדי השפופרת להמהר"י הורוץ מותרת בלי ז"נ וכן דייק הנוב"י מהר"ן אבל סיים דמ"מ אני נבדק בזה, אבל להחו"ד דצריכה ז"נ בין על הדם שתראה אח"כ בשעת תשמיש ובין על הדם שבצדדי השפופרת, והבדיקה בימי עיבור והנקה מועילת רק ללימים אלו: ונר' דבדיקה בימי עיבור מהני גם לימי הנקה וצ"ע.

(יז) בשו"ת אמני"ש בדק אשה במוך ועץ אולי יהיה דם מן הצד דאם ימצא על הראש לא יועיל הבדיקה לחומרא. ותוה"ש הסכים עמו אבל כי שהוא בדיקה שלא לצורך, והחת"ס נהג כן למעשה. הסד"ט בדק בכיס מלא מוכין והתיר רק משום שנמצא דם על הצדדין.

(יח) להנוב"י אף להמתירין לבעל הראשון זהו רק בנמצא דם על הצדדין.

(יט) להחו"ד בבדקה לבעלה הראשון ונמצא דם על הראש ושוב בדקה ולא נמצא על הראש מותרת לבעל השני ואסורה לראשון.

(כ) וכן הב"ח, הבשמים ראש, הרדב"ז המהרמ"ל, האמני"ש והכנסת יחזקאת פסקו לקולא להתירה לבעלה הראשון דלא כהש"ך.

(כא) התוה"ש והסד"ט הקילו כהפרישה: הרז"ה פ"י אם יש לה וסת ר"ל שפיהקה או עיטשה הר"ז תולה בהן ולא בתשמיש ואינה רמ"ת עד שנתברר שוסת פיהקה מוכרבת בתשמישה, והסד"ט תמה למה לא הביאו האחרונים. וכי ג"כ דמי ששמשה סמוך לוסתה וראתה ואח"כ שמשה עוד ב"פ וראתה מופלג מוסתה לא מצטרפין הראיה ראשונה בהדיהו.

(כב) ע' ב"ח, וכי החו"ד דרך במרגשת שהדם ממקורה בענין שתדע שהמכה במקור אבל ברואה שלא בהרגשה או בבדיקה תולה במכה שמוציאה דם אפי' הוא בצדדין. וכי הפני"מ דרך מטהרין הדם כשיש לה מכה שבמעיים באופן שאין הדם צריך ליבלע תחילה בשאר אברים: להמהר"ם לובלין אפי' אם המכה ברחם במקור עצמו שמשם נובע הדם נדה מ"מ טהורה הוא, וכ"כ בש"ך וחו"ד.

(כג) להנוב"י בדחק באצבע בכח והוציא דם ממכה קודם גמר בישולו תולין הדם אע"פ שהמכה משונה. אבל תו לא מקרי מוציאה דם (כד) הא דתולין הדם במכה בסתמא כי הנוב"י דזהו רק שיש לה חזקת טהרה וממילא בימי טומאתה וליבונה דל"ל חז"ט, והברית אברהם, מאיר נתיבים, חו"ד וח"ס כי דבימי ליבונה יש לה חז"ט: לחו"ד דוקא ברמ"ת א"צ לבדוק אם הדם משונה אפי' לענין ז"נ דיכא עוד ספק דאימור השמש עכרן אבל בראתה שלא בש"ת צריכה לבדוק אם הדם משונה.

(כד) כי ה"ב"מ דכ"ש זקינה יכולה לתלות במכה שא"י שמ"ד ואף בששו"ת פני"י לא כתב כן דבריו תמוהים.

(כה) אשה שדינה טהרה עד אחר י"ד יום אחר טבילתה דינה כיש לה וס"ק עד אחר י"ד יום, וכ"כ החו"ד: נסתפק הסד"ט בעבר יום הוסת ולא בדקה ואח"כ בדקה ומצאה טמאה אם יכולה לתלות במכה שא"י אם מוציאה דם [אבל במוציאה דם תולה] דאולי הדם מיום וסתה. וכל ספיקו להרמ"א דלהש"ך תמיד צריכה ז"נ וגם אין נ"מ לענין רמ"ת דודאי דאינה רמ"ת דהם מהמכה או הוסת.

(כז) לחו"ד מקילין ברמ"ת שהוא דרבנן ולא לענין ז"נ דאוריין ואפי' א"י לטהר לבעלה לעולם עד שתדע שמכתה מ"ד, אבל להכנס"י מש"כ הש"ך דצריכה ז"נ היינו בלא רמ"ת אבל ברמ"ת א"צ ז"נ דאין טהרה לחצאין ולהסד"ט וצ"ע גם בזה צריכה ז"נ. להנוב"י דעת הרמ"א שא"צ ז"נ ומ"מ לט החליט למעשה: לחת"ס כאב אינה כמכה ואינה תולה בה, ולהסד"ט וכנס"י מועיל הכאב כשיש מכה ותמיד מוצאת דם אחרי שכאב המכה הוי כמכה שמ"ד. לחת"ס אחר כל הקולות ברמ"ת להתירה לבעלה בז"נ עכ"פ למיחש מיבעי וחייב לפרוש באבר מת.

(כח) הש"ך (ושמן רוקח) פליג על הרמ"א והנוב"י (ושו"ת השיב ר"א וברית אברהם) הסכים לרמ"א להתיר מטעם ס"ס דיש לה חזק"ט אבל בימי ליבונה תלוי במח' דלכמה אחרונים אין מתירין בס"ס כנגד חזקת איסור. ובהגה כי דבכבר ספרה ג' ימים נח' רש"י ותוס' אם יש לה חזק"ט, וצ"ב דמשמע דהנוב"י איירי בלא ספרה ג"י, וא"כ אין תולין במכה: החו"ד ג"כ הסכים לרמ"א אבל פ"י דאיירי בראתה בלי הרגשה אבל בבדיקה או מ"ת דאיכא ספק הרגשה צריכה שתדע שמכתה מ"ד: להנוב"י כשאין מכתה במקור ליכא ס"ס. כשמכתה במקור וא"י אם הדם מהמקור מותרת אפי' בשעת וסתה דתהיה טמאה כשמרגשת הדם מהמקור.

(כט) לנוב"י אם כבר טמאה אינה תולה במכה א"כ יש לה וס"ק ורואה שלא בשעת וסתה ויש לה מכה שמ"ד, וק"י שמקילין כה"ג בימי מניקתה אף שאין לה וס"ק אבל רק אם פסקה טומאתה איזה זמן ולא שהיא רואה מיום לידתה. וכי דכשהמכה בצדדין א"א לטהרה במרגשת בדם המקור אבל אם א"י תולין אע"פ שכי' לעיל דכה"ג אין תולין שאני הכא דדרך המכה להוציא דם היא טהורה אם עומדת בימי טהרה, ובהא אפי' יש לה וס"ק וראתה בשעת וסתה וטהרה, דתהיה טמאה כשמרגשת הדם מהמקור. ע' ברי"א.

(ל) בענין לסמוך על הרופאים דברו בזה בשו"ת הרבה (ע"ש) ובחת"ס העלה דלא האמינו לרופאים על גוף ידוע חוץ מלענין פיקו"י לעשות ספק, אך האמינו חז"ל בכלל הטבע להעיד שיש מציאות כזה בעולם. ועי' מע"צ בענין אשה שיש לה נקב קטן בעומק הפרוזדור, ועי' חת"ס לענין עורק הזהב, ונחי' הפוסקים אם דם העורק הזהב יכול להגיע להמקור.

(לא) ואפילו רואה ממש שלא בהרגשה טמאה, ושעת וסתה מקרי כל אותה העונה שרגילה לראות בה, חו"ד.

(לב) לחו"ד בלא ראתה בלי תהיה טמאה בראיה ראשונה שלאחר ל', ואינה עולה מטומאתה עד שיהיה לה הפס"ט ובדיקה א' תוך ז'.

(לג) גם בזה כ' הנוב"י דדוקא במרגשת שדם בא ממקור אבל אליכ תולה אף בשעת וסתה, וכ"ז בימי טהרה דוקא.

(לד) לנוב"י אף שאין כאב כמכה אבל תולה בה כתמים בימי טהרתה שלא בשעת וסתה אבל בג"י ראשונים של ז"י טמאה: הפני"מ הקיל בהיה לה מכה באו"מ שנתרפאה ואחר תשמיש מצאה כתמים דיש לתלות שנתגלע המכה דהיה לה כאב, והסד"ט פקפק בזה.

(לה) לחת"ס מותר לסמוך על האם שאמרה שמשמשה בידה ומצאה חבורות דע"א נאמן היכא דלא איתחזק איסורא וא"צ אפי' לשאול נשים אחרות וכ"ש הכא דגם הרופא אמר כדבריה, ואע"פ שי"ל דמשום כל הני צדדים להקל המאם מו"ה, נ"ל להקל ע"ש.

(לו) בתוה"ש דגמ"ר וחוו"ד פקפקו בזה, ומ"מ היכא דאיכא עוד צד להקל יש לסמוך עליה וכ"כ בשו"ת פני"י.

(לז) לנוב"י ד"יז' הולך אדלעיל ביש לה מכה אבל הכא איירי שא"י אם מוציאה דם. וזה מהני גם באשה שאין לה וסת ומת' ק' ה"ט"ז.

(לח) עבה"ט בשם הב"ח והחו"ד תמה עליו כיון שאשה זו לא נתחזקה ג"פ מה"ת שרופא זה מומחה דאולי בלא"ה נמי היה פוסק, ועי' חת"ס: ברגב"ז כ' דברגלים לדבר כגון שכל ימיה היתה משמשת בלא צער ועכשו קשה לה, קרוב בעיני לסמוך על הרופא שנתרפאת.

(לט) לנוב"י כשבשעת תשמיש הרגישה זד"ל וקפצה בבהלה והיתה שופעת דם אין להקל, דבהלה אינה ביעותא ושפע דם אינו חררה.

(מ) לנוב"י אם היא זקנה יש מקום להקל בזה: [מש"כ הנוב"י דכיון שבפעם ראשון שאירע לה ד"ז היה לה דבר פתאום ולא היתה הבדיקה סמוך תשמיש אין ראייה ראשונה מן המנין צ"ב דאיירי בנמצא על שלו, וחת"ס פ"י דכוונתו לבדיקה שלפני תשמיש וסמך על הראב"ד דיש לה עוד ג"פ, אבל קשה להעמיס ד"ז בדבריו אלא נר' דאיירי שבפעם ראשון נמצא רק על כותנתו ומשו"ה אינו מצטרף].

(מא) כ' האמנ"ש דט"ס וצ"ל בליל שני של טבילתה דאליכ בלא הוחזקה יכולה לשמש אפי' בליל טבילתה וכיוצא כ' בשאלת יעב"ץ.

(מב) לח"ד זהו רק בראתה בליל טבילתה אחר תשמיש [באותה עונה] אבל בראתה בליל טבילה בלי תשמיש כלל א"צ לפרוש.

(מג) לח"ד היינו רק בעברה ושמשה בליל טבילה שניה דנעקר הוסת בהרכבה, ואל"ה אסורה לשמש כל ליל טבילה לעולם: אם ראתה בליל ב' של טבילה אחר תשמיש להגה"מ ואמנ"ש ושאלת יעב"ץ דאסורה תמיד בליל ב' דחיישין דטבילה דאתמול גרם, וכי' הח"ד דאף לדידהו בראתה ליל ג' א"צ לחוש, וכתב עוד דלא מועיל בדיקת שפופרת בליל טבילה.

(מד) לט"ז אפי' היה מופלג מליל טבילה קבעה וסת לביאה ראשונה ואפי' עברה ושמשה קודם טבילה, וכי' הח"ד דלדעת הש"ך נר' דמותרת וכן עיקר. האמנ"ש פסק כט"ז וכי' דאפי' בראתה ג"פ בביאה ראשונה שלאחר טבילה לוסתה אע"פ שטבלה בינתיים לכתמה ולא ראתה בביאה ראשונה אפי' הו"ל כג"פ רצופין, ולהסד"ט כל שיש ביאת היתר בינתיים מותרת: למנ"י בראתה ג"פ בליל טבילה מותרת בליל ב' דלא כאמנ"ש, וגם התיר בראתה ג"פ ביום ידוע, והח"ד סד"ט וחת"ס החמירו בזה: [ובראתה כ"פ בליל טבילה על עד קינוח אחר טבילה במים קרים הקיל החת"ס להתירה בליל ב' מכמה טעמים - אי"ז תחילת תשמישה, יש לה וס"ק וראתה שלא בשעת וסתה, היתה אחר לידה ראשונה, היתה רותתת ע"י ביעותא דמים קרים וזה גורם לפריסת נדה. ואע"פ שראתה גם אחר שחממו המים זהו חשבון חדש ויש לה עוד ב"פ, אבל ישמש בליל ב' ויפרוש באבר מת. ושפופרת מועיל רק אחר טבילה במים קרים].

(מה) לעמודי כסף בראתה ג"פ בביאה ראשונה מותר ע"י בדיקת שפופרת דלא כחו"ד (מג) אבל צריכה לבדוק דוקא אחר טבילה אבל בבדיקה נמצא דם על צדדין מועיל אפי' לא בדקה אחר טבילה.

(מו) לסד"ט וח"ד צריך נקיים: לח"ד בלא ראתה בפעם הראשון אחר הלידה אם ראתה אח"כ ג"פ לא תלינן בלידה.

(מז) הכו"פ השיג על הש"ך שהתיר ברמ"ת תוך לג', ודעת הנוב"י כהש"ך וכי' בראתה ה"פ אחר לידה וב' תוך מלאת וספק על השלישי אם היתה תוך מלאת ספק דרבנן לקולא ומותרת לשמש עוד פעם ג' אך לא בליל טבילה.

(מח) עבה"ט, ולח"ד אינה חוששת לטו' סיון רק בעברה ושמשה בטו' אייר ולא ראתה אבל בלא"ה אסורה לעולם באותו יום החודש.

(מט) עי' חת"ס ברמ"ת כמה שנים בכאב אבל רק איזה לילות אחר טבילה וכשהוא מכניס האבר בלט אינה רואה וכי' דאפשר דאין חימום התשמיש פועל עד יום ג' אחר טבילה דנתפרו העצבים ומיתרי המקור ואשה זו מותרת עד ליל ג' ומאז אסורה עד שתראה מעצמה ותטבול ותשמש יומיים וכן לעולם, אבל בהגיע התור אין להתירו לשמש בלט.

(נ) לח"ד אף אם רק פ"א עבר ולא ראתה תו לא חיישא דנתבטל ההפלה, אבל נ"מ אם חזרה וראתה דחיישא שוב לחצי שנה אחר ראייה זו, אבל כשנעקר ג"פ אינה חוששת כלל והוא שנתעקר בהרכבה.

(נא) הב"מ הסתפק באשה שא"י לטהר עצמה אם חייב להוציאה כשכבר קיים פו"ר, או דרמ"ת שאני דהאיסור קיל דטהורה היא.

(נב) עי' באה"ע דבזה"ז נהגו שלא לכוף בעניני הזווגים אף למי שלא קיים פו"ר עי' ב"ש שם הטעם.

(נג) בתולה שרמ"ת כו"כ פעמים בכאב אבל בתוך אלו הימים ב"פ לא ראתה, ואמרה שהיתה מחמת שלא גמר ביאתו הנוב"י הקיל בצירוף קולות אחרות וגם שלא יזדקק בליל טבילה: רב א' התיר בוגרת שלא פסקת לרמ"ת בצער בלי טבילה כיון שרואה דם אחר הזמן שנתנו חז"ל לא גזרו על דם זה, והפני"מ כ' דודאי אסורה היא ואפי' נמצא בצד השפופרת, אבל אולי בכה"ג יש לצדד להקל בספיקא דרבנן ולתלות שמא בא ממכה שבצדדים.

(נד) לח"ד אם התשמיש הראשון היה בלי דם שוב אינה תולה וכן אם לא בדקה עצמה פ"א ג"כ שוב אינה תולה (והפוסקים מקילין).

(נה) אשה שנשאת וטענה שעדיין בתולה היא ונתגרשה ונשאת לאלמן ורמ"ת כ"פ בליל טבילה בלי צער, להנוב"י נאמנת דמ"ש ממכה אחרת דנאמנת עליו ומכ"ש אם גם בעלה אומרת שמצאה בתולה והפה שאסר, אבל קשה להתיר כיון דליכא צער, אבל ביש לה וס"ק וראתה שלא בשעת וסתה מותרת לשמש בליל ב' לטבילה ואפי' אין לה וס"ק מותרת בליל ב' כיון שכל הג"פ ראתה בליל טבילה יש להקל באשה זו כיון דיש לתלות בבתולים: בבתולה שרמ"ת כ"פ בצער אבל מרגשת פתיחת המקור אסורה, ואפי' מרגשת זד"ל יוצאה ממקור הגם שאינו אלא דרבנן וגם עיקר וסת דרמ"ת הוא דרבנן ורוב נשים אינן רמ"ת כ' החת"ס דאפי' אסורה, ויש להעיר אמאי לא חיישין דלמא עיניה נתנו באחר דהכא אינו מילתא דעבידא לגלוי, ולפי סברתי שם א"ש.

סימן קפח'

(א) בשו"ת גבי"ש כתם שנדמה בלילה כטמא וביום שהוא יבש נראה טהור יש להקל. וכי עליו הלבושי שרד דאם רואהו עו"פ ביום אחר שעה ונשתנה ממראיתו יש לאסרו. ולסד"ט אם נתחזקה כודאי טמא בלילה אין להקל ביום: בסד"ט בשם מ"כ (העב"ץ) שדם הנוטה לברוין כקליפת ערמונים וקאו"י טהור ואצ"ל בכתם.

(ב) בשל"ה ורש"ל כי דירוק צ"ע למחר"ם מינץ בשם הגדולים דאסרינן ירוק ואין להקל במהירות במראה שעוה וכ"ש הזהב אצ"כ יש צדדין וסברות שאינו דם נדה, ובירוק הזה שבא בהרגשה או בקינוח מ"ר יש להחמיר ובכתם להקל והכל לפי ראות הענין. לסד"ט מדהשמיטהו האחרונים נ"ר דחולקין ובע"י יחמיר: לכת"ס אשת חבר שהראה מראה לחכם וטיהר והחבר רוצה להחמיר בע"כ רשאי. **(ג)** עבה"ט מש"כ עוד המציא הב"ח וגם המנ"י וסד"ט חלקו עליו, והחכ"צ (וח"ד) כי דאפי' אם כשראוהו החכם היה טהור וכשנתיבש נמצא טמא טהורה דאזלינן בתר יציאה מהגוף. השב"י השיג עליו אבל הסד"ט כי דראיתו אינו מוכרחת. היעב"ץ החמיר כנגד אביו ואפי' כשכבר טיהר ל"ח לזילותא. ומש"כ הבה"ט לא הבנתי ע' בנחלק עזריאל דאינו השגה. אבל בלא"ה צ"ב הט"ז דבסי' קפ"ו א"צ לראות בלילה כלל וכבר הרגיש הח"ד בזה (וצ"ל דס"ל דהרמ"א קאי רק אבדיקה שאלאחר תשמיש).

(ד) היינו בתוך שיעור וסת - ח"ד.

(ה) בשו"ת גבי"ש באשה שהרגישה ומצאה מיד בחלוקה מראה טהורה אם טיפת דם כחרדל, וטיהר דתלינן ההרגשה במראה טהורה והדם בחלוק שלא הייתה בדוק, והביא שהגר"מ מטיקטין פיקפק בפסק זו.

(ו) עבה"ט וכן אשה וכו' ובז"ט כי דאפי' על עצמה אין לסמוך ומרכיה להרואת גם עתה לחכם. ובתו"ש שכ"י דאפי' בהביאה דם הראשון ואומרת שזה שהוא כזה טיהר לי אין סומכין עליה. לבה"ט רואין דם אשתו, ולחכ"א בעל א"י להרות בשאלה על טבילתה.

(ז) ע' בעניינן בתשובות האחרונים. ומפני שד"ז וכיוצא לא ניתן רשות לכל מורה לפסוק כ"א לגדולי הדור לא הבאתי הכל באריכות.

(ח) עבה"ט מהט"ז, ולח"ד זהו רק כשהחתיכה נפלה לביה"ח בשעת וסתה אבל בנפל קודם ובשעת וסתה מצאה דם טמאה. ובש"ך החמיר בזה אף ברואה דם בחתיכה שנעקר ממקורה בשעת וסתה אבל כשנפלות בלא דם טהורה לכ"ע. וע' מנ"י סק"ז וסק"ח.

(ט) בשב"י אשה שראתה קרטין ונאבדו בלי בדיקה מותר מס"ס אם הוא אדום ואת"ל אדום שמא לא היה נמוח ואפי' כשאמרה שראתה שהייתה אדום כיון דאין אנו בקיאים בזה. ולסד"ט ליכא ס"ס דהכל ספק א' אם דם נדה היא או לא.

(י) בתשו' חינוך כי דוקא כשהיבחושינן יוצאין ממנה הגם שיש קצת לובן אבל כשהלובן עיקר וכו', והעיב"ץ כי עליו דכולה משגה הוא.

(יא) לב"מ אף שראתה אח"כ דם עמו טהורה דנתחזקה ג"פ דיש מכה בגופה ותלינן בה וז"ש בהג"ה ודוקא ונסתלק ק' הש"ך סקט"ז.

סימן קפט'

(א) ע' בה"ט, נוב"י תניינא ס"י קיז' ובשו"ת חמד"ש ס"י כג'.

(ב) היינו לעניינן דאסורה לשמש עד שתבוק אבל לענין עקירה מתעקר בפ"א כוסת שאי"ק - תוה"ש וחכ"א.

(ג) הכו"פ מפקפק בדילוג למפרע שזה מנגד להטבע ע"ש.

(ד) להש"ך ר"ל שראתה בא' בשבוע ולאחר ג' שבועות ביום א' וכן פ"ג, וקשה דזהו וסת להפלגות של כב' אלא דלהפלגות צריך ד' ראיות והכא א"צ אלא ג' - תוה"ש: להח"ד אם תראה עו"פ לאחר כב' נשתנה לוסת להפלגות והכו"פ הניח ד"ז בצ"ע.

(ה) להח"ד אפילו לא ראתה ביט' אב חוששת לכי אלול.

(ו) להש"ך בין לרב ובין לשמואל סגי בג"פ כיון שראתה ג"פ בטו', ג"פ בטז', וג"פ ביז', ולתוה"ש אינו מוכרח ויש להחמיר לבי' הדעות.

(ז) להח"ד בראתה [שבט] ניסן סיון אב אלול תשרי נעקר הסירוג ונקבע וסת הסידור. וכתב ג"כ דלעקור וסת הסירוג צריך ו' חדשים.

(ח) כי הח"ד דהמחבר לא דק [דצייר בחדשי החמה שלעולם א' מלא וא' חסר] וא"כ אפי' בלי סירוג צריכה לחוש לאב מפני ההפלגה.

(ט) הנוב"י הביא מגדול א' דגם וסת להפלגות רק נקבע בעונה שוה, אבל לפני שקבעה וסת מונין עונות ואפי' ראתה ביום שידך שבפעם הבא צריכה לחוש בלילה, ולהנוב"י אין משגיחין בעונות ורק מונין הפלגות הימים ונאסר העונה בו ראתה בפעם שעבר.

(י) להט"ז כי כאן חוששת לא דר"ח להסד"ט וח"ד כיון שראתה בכי' ניסן ליכא עונ"ב אפי' להט"ז דראתה אינה מפסקת הפלגה אבל מפסקת עונ"ב דאז"ל וכי לעולם לא תראה: עונ"ב להש"ך הוא יום החודש, ולהט"ז יום ל' ולזה הסכים החכ"צ וכו"פ, ולהח"ד הוא יום לא': להש"ך ע"כ יש חילוק בין יום החודש וענ"ב לענין עברה וסתה ולא בדקה, ומשכחת וסת החודש בלי עונ"ב בראתה בינתיים

או שיש לה וסת אחר קבוע ושינתה ליום אחר.

(יא) התוה"ש הסכים להט"ז והכו"פ וסד"ט העלו כהש"ך: לח"ד בראתה בניסן: א', כ', ובאייר: ט', כ', כח' לכו"ע קבעה וסת מכי' לכי' [אך בש"ך לא משמע כן] ובראתה בניסן: א', י', כ', ובאייר: ט', כח' לכו"ע לא קבעה וסת, ופליגי רק כשהפסיקה בהפלגה אמצעית.

(יב) לח"ד א"א לקבוע וסת הפלגה ווסת החודש ביחד דסתרי אהדי אבל ב' וסתות דחודש קובעין, וה"ה בוסת הדילוג ווסת השוה.

(יג) משמע מהש"ך בראתה ב"פ בלי ושינתה לכי' בטלה הפלגת ל' ואפי' ראתה י' ימים אחר כ' (ביום ל'), והשיגו עליו הסד"ט וח"ד.

(יד) ונראה דמיירי שראתה בשיעור הפלגת וסת הראשון מיום לדי' שראתה באחרונה - ח"ד.

(טו) הכא דמיירי בוסת הפלגה ע"כ ראתה ב' ראיות שיהיה מינכר הפלגתה לכי' יום: לח"ד חוששת להפלגה גדולה דג' עונות ולעונ"ב.

(טז) בעברו ב' ר"ח ולא ראתה ונתעברה ואחר ימי העיבור והנקה עבר עוד ר"ח ולא ראתה כי הנוב"י דלדעת המחבר (סל"ד) והרמב"ן שם כיון שצריכה לחוש ליום זה מצטרף ומחשב עקירה אבל להיש מגדולים המורים שם לא משכחת ד"ז כלל, ולכן בני"ד אם עדיין לא ראתה כלל או ראתה שלא בשעת וסתה א"צ לחוש לוסת הראשון ממנפ"ש, ואם אח"כ שוב תראה ביום וסתה חזרה למקומה.

(יז) לח"ד אפי' יש לה ב' וסתות קבועים והפסיקה וסת א' ג' עונות וחזרה וראתה ביום וסתה חזר הוסת למקומה.

(יח) הכו"פ הסתפק אם קובעין וסת הקפיצות בצירוף וסת הגוף כגון שקפצה והתחילה לפהק וראתה וכן ג"פ וצ"ע.

(יט) לח"ד ביש לה שעה קבוע אחר הקפיצה לראות אינה אסורה אלא באותו שעה וכן בקפצה ג"פ בשעה ו' אסורה רק בשעה ו' וכ"כ הכו"פ: מש"כ הש"ך דבקפצה לראות א"צ לחוש לוסת החודש איברי' ביש לה וס"ק או ראתה בינתיים דאל"ה חוששת לה מדין עונ"ב.

- (כ) כי הח"ד בראתה ג"פ בקפיצה ביום א' ובפעם הד' קפצה בשבת וראתה ביום א' להב"י אגליי דיומא גרים ולרמ"א קבעה להרכבה. וכי עוד דבקפצה ג"פ ביום קבוע וראתה כל פעם ביום שלאחריו קבעה לימים לחודייהו: להנוב"י תולין רק בקפיצה דאנתמול.
- (כא) לח"ד אם קבעה להפלטת וקפיצות [או פיהוקין] אפי' הפסיקה בראיה בינתיים לא נתבטלה ההפלה.
- (כב) עד שתקפוץ ג"פ באותן זמנים ונמצא טהורה, ולהח"ד אם אח"כ חזרה וקפצה בר"ח וראתה חזר הוסת למקומו.
- (כג) בגמ' חשיב שופעת דם טמא מתוך דם טהור והשמיטוהו דהאידיגא ליכא דם טמא, אבל נ"מ לרואה דם מתוך מוגלא - סד"ט.
- (כד) הח"ד ביאר דלהרמ"א אינה חוששת להמיחוש בפני"ע אבל ודאי חוששת להיום בפני"ע כוסת שאינו קבוע כדכ' בסעיף כה'.
- (כה) ע' בשו"ת חוט שני סי' יד', טז' מש"כ בזה.
- (כו) להח"ד אם אכלה שאר דברים חמים ג"פ ואל ראתה לא נעקר וסתה מאכילת שום בצל ופלפלן, אבל באכלה שום ג"פ ולא ראתה נעקר הוסת מכולם.
- (כז) לסד"ט וח"ד הא דאין וסת המורכב נעקר כשעבר רק היום או רק הפיהוק בלי ראה היינו לענין שעדיין צריכה לחוש אם תגיע היום ותפקח אבל נעקר לענין שא"צ לפרוש כל אותו היום קודם הפיהוק מחשש שמא תפקח.
- (כח) הנוב"י הסתפק אם הא דחוששת גם ליום כ' קודם שנקבע כ' הוא רק באופן ששינתה ולא ראתה בחודש רביעי בר"ח כהרגילה או אפי' ראתה בר"ח ג"כ חוששת לכ'. וע' לעיל סק"יב וסי' קפז' סק"א.
- (כט) ע' ש"ך סקע"ג ובשו"ת חת"ס סי' קסד' מש"כ בזה.
- (ל) לכו"פ וסד"ט אפי' הפילה נפל אם יש לה דין לידה יש לה דין מניקה לכד' חודש, ולח"ד אפי' הפילה רוח: לסד"ט הא דאין קובעין וסת היינו לחומרא שתצטרך ג"פ לעקרו אבל קובעין לקולא שא"צ לחוש כוסת שא"י [גם להפלה וגם ליום החודש].
- (לא) כי הסד"ט דאפי"א א"צ לחוש לעונ"ב מהוסת שא"י, דכ"ש הוא מאשה שיש לה וסת ושינתה פ"א דאינה חוששת לעונ"ב.
- (לב) ע' בנוב"י סי' פו' דאחר ימי עיבור והנקה היא חוזרת לחוש רק לוסת קבוע ולא לוסת שאינו קבוע.

סימן קצ'

- (א) בראתה טיפות דם בתוך ליחה לבנה מרובה, להשב"י מקרי שלא ע"י הרגשה והסד"ט השיג [דרך להר"ן טהורה].
- (ב) לשו"ת פנ"מ אין דין כתמים בבגדי האיש, וצ"ב מהתוספתא. (ע' חו"ש דכוונת הפנ"מ דאין מחזיקין טומאה ממל"מ).
- (ג) כי השב"י דבהרגשה שיצאה משהו ע"י עיטוש ולא בדקה עצמה ולאח"כ מצאה כתם תלינן ההרגשה במ"ר, ולתפארת צבי רק תלינן ביצאה הרבה טיפות ולסד"ט גם ביצאה מעט, דהתורה"ד איירי בפתיחת המקור וכ"כ החכ"א והוסף דבמוחזקת ורגילה לראות מראות טהורות אפילו לא בדקה טהורה. (לכן יש להחזיק עצמה בג' פעמים).
- (ד) להחכ"א בנודעזע אבריה ובדקה ולא מצאה כלום טהורה דתלינן בשאר מקרים [והחת"ס חולק].
- (ה) להכו"פ בבדקה תוך שיעור וסת ול"מ כלום טהורה דלא כהחו"ד [והחת"ס מסתפק].
- (ו) במצאה מראה טהורה טהורה: לדעת הגבע"ש א"צ אלא מקום לתלות ההרגשה אבל להחו"ד וחת"ס צריך ברור שלא ראתה דם ונ"מ בבדקה בעד שאינו בדוק ומצא מראות טהורות וטמאות או בדקה בעד ומצאה מראה טהורה אבל נאבדה החצי השני: בהרגשת זד"ל ס"ל להחת"ס דבבדקה ולא מצאה כלום או בדקה בעד שאינו בדוק אפילו מצאה רק מראות טמאות כשיעור המאכולת שבזמנינו, טהורה: וכי החת"ס דצ"ב הגדר במראה טהורה דתמיד יש לחלוחית באו"מ (וצריך סמיכות עב קצת): הסד"ט הסתפק בהרגשה, עד כמה יכולה לתלות מראה טהורה (ובששה"ל כ' עד חצי שעה).
- (ז) התורה"ש, סד"ט וחכ"א כי דמסולקת דמים שבדקה ולא מצאה כלום טהורה (ורעק"א החמיר): הרדב"ז ושאלת יעב"ץ השיגו על עיקר הדין של התורה"ד: בפנ"מ כ' דאפי' לדידהו אם בדקה בעד שאינו בדוק ומצאה מראות טמאות טמאה: כ' הנוב"י דבהרגשה ובדקה מיד תוך שיעור וסת והניחה העד בפנים עד הבוקר ולא מצאה כלום טהורה: לדעת הבן של הנוב"י הדין של התורה"ד איירי בהרגשה פתיחת המקור וגם זד"ל: לדעת הנוב"י הדין של התורה"ד אינו אלא מספק וממילא בספק הרגשה הוי ס"ס וטהורה, אא"כ היא באמצע ימי הספירה.
- (ח) משמע מהש"ך דאפי' דם ודאי אתי מגופה טהורה וכ"כ הל"ח ומנ"י, אבל להח"ד בכה"ג טמאה, וע' מש"כ הסד"ט בזה.
- (ט) כי היראים דאין אנו בקיאים בשיעור גריס וכל דלא מוכחא מילתא שדם מאכולת הוא לא סמכין עליה ובבשמים רא"ש כ' דכל רבותיו משערין ואין חש בדבר: הסד"ט הסתפק בדם נצרר ועב במק"א איך משערין, וכי דהכל כמו שבא לפנינו אי לאו שהוא עב הרבה והכל לפי ראות עיני המורה.
- (י) החת"ס הסכים להמע"צ בשיעור הגריס (כפעני או חמש אגורות) ודלא כהכו"פ שכי' דהוא מדי גדול, והגם דליכא מאכולת כ"כ גדול בזמנינו אבל כיון שכל גזירת הכתמים לא הייתה אלא מחמת טהרות, ועכשיו ליכא טהרות, אין להחמיר יותר מכשיעור חז"ל.
- (יא) בשו"ת מאיר נתיבים כ' דמשערין גריס ו' שערות על ו' שערות הן ואוירן כמו שהן קבועין בגופו של אדם [על הזרוע].
- (יב) כי המע"צ דתולין גם כתם שחור במאכולת מדלא חילקו הפוסקים, והסד"ט הביא מהראב"ד לטמא, אבל הוסף דבמצוים פרעושים שדמם שחור תולין בהם.
- (יג) מהר"א ברודא החמיר כהרמב"ם והסד"ט כ' דסומך להקל כדעה ראשונה לא הפסיד וכ"פ הב"ח ומנ"י (והכי נוהגים להקל).
- (יד) להסד"ט בנמצא על בשרה וחלוקה לכו"ע תולין [דלא כהחו"ד בהרמב"ם] ואפי' אין הכתם שבבשרה מכוון כנגד הכתם בחלוקה.
- (טו) סד"ט - צ"ע, דאם הרגה פשפש הו"ל כנתעסקה בכתמים דיש לה לתלות אפי' כתורמוס ועוד (והחו"ד החמיר בכה"ג).
- (טז) כי הבני"א דכתם הנמצא על קמטים שאינם תפורים אין מצטרפין יחד, ואפי' אם תפורים צ"ע דכ"פ יש אויר ביניהם.
- (יז) להסד"ט כתם ע"ד שאמק"ט הנמצא על דבר המקב"ט כיון דנטמא התחתון משום משא גם האשה טמאה: בנמצא על בנין אבנים דמקבל טומאת נגעים, להמנ"י טמאה ולכו"פ וסד"ט טהורה: להנו"ב מה שמקב"ט מדרבנן מקבל כתמים.
- (יח) להנוב"י נייר שלנו מקב"ט ואינו כנייר של דורות הקודמים דהתם פנ"ח באו לכאן ואמק"ט: להסד"ט כתם על נייר שלא ע"י קינוח ובדיקה טהורה וכ"כ החכ"א (ובחכ"א שלנו כי איפכא) וכ"פ החת"ס: כי הסד"ט בנמצא כתם על דבר שאמק"ט או צבוע אחר תשמיש צ"ע איך מקילין. וכן יל"ע אם יש להקל בכה"ג בשוטה (אולי הרגישה).

(יט) כי הנוב"י דף שעורכין עליו אע"פ שיש לו תורת כלי בתלוש כיון שקבעוה בביה"כ אמק"ט ואפי' לא קבועוה כיון שנקובוהו טהור.
 (כ) בבגד מנומר וכתם על הלבן והצבוע, מצטרפין ב' הלבנים לשיעור גריס אבל אין מצטרפין הצבוע לדעת המע"צ, ולהחז"ל מצטרף.
 (כא) הדגמ"ר תמה איך מקילין בצבוע כנגד ג' חמורי עולם וכי בתשובה מאהבה דרוב ראשונים מקילין וכן העלה החת"ס חוץ מבגד הסמוך לבשרה (והחז"ל מקיל).
 (כב) בעמודי כסף כי דאין ללבוש צבוע בימי נדתה וליבונה, ויש לומר דבג' ימים הראשונים אין תולין.
 (כג) להסד"ט באמרה ברי לי שלא נגעתי באותן מקומות שאפשר לפול שם דם נאמנת. ואפי' למחמירין בבשרה אבל על ידיה יש להקל דבעינן כשיעור. וכי החכ"א דבמקום שיש עוד צד להקל יש לטהר דם הנמצא למעלה מקשרי אצבעותיה [על גב ידה].
 (כד) להסד"ט אפי' בבגד שאינו בדוק יש להקולא של נמצא על בשרה חלוקה, וגם א"צ שהכתם על חלוקה יהיה נגד הכתם בבשרה.
 (כה) בנתעסקה בידה להט"ז אין תולין כשנמצא על שאר גופה משא"כ להסד"ט בשם הפרישה. והחכ"א הוסיף דה"ה בנגעה במכה שודאי מוציאה דם או בבשר מלוכלך בודאי בדם אע"פ שלא ידעה בודאי שהיו ידיה מלוכלכות טהורה דודאי נדבק בידה.
 (כו) להסד"ט במלבושים שלנו אפי' נמצא כתם על העליון (ולכא תליה) טהורה דא"ל שנתקפלו, וכי בפנימ"מ מט"א, וה"ה בסדינים.
 (כז) כי החכ"א (מהסד"ט) דאפי' מגיע כששוחה הרבה טהורה כשא"י ששחתה, אבל בסד"ט הק' עליו ואוקמא כשחוגרת חגורה, וצ"ע.
 (כח) להחכ"א כשקושרים הבית יד טהורה, ומ"מ תשער האשה ע"י שתשחה הרבה עד שתגע לפי הטבעת, ולשם חוששין ולא יותר.
 (כט) כי הסד"ט צ"ע בעברה בשש"ט ומצאה למעלה על חלוקה ולמטה על בשרה אם נחשב כנמצא על בשרה וחלוקה, וכן בלא עברה.
 (ל) כי הסד"ט דוקא אדום באדום תולה למטה בלמעלה אבל שחור באדום לא (ועי' ברעק"א דאפ"ל בע"א).
 (לא) לחמודי דניאל תולין כשיוצא דם מחוטמה בהכאה מועטת, ובצואת תרגולים, [ולהסד"ט בשאיפת טבאק, ובגדים אדומים של תינוק כשהטיל מים, וכשמוציאים בבתי שוקיים אדומים] ותולין בדם שבידיה ולכן הקצבים יכולין לתלות כל כתמיהם בדם שבידיהם.
 (לב) כי הסד"ט בשם הפרישה דאפי' בנמצא על בשרה תולה בהם. וכי החת"ס דלרוב ראשונים תולין במכת בנה שיכולה להתגלע.
 (לג) כי הנוב"י דרגיל לצאת דם ר"ל לא רק בשעת הטלת מ"ר (ונידון אם רגיל ר"ל ג"פ או אפי' ב' פעמים ובכתמים יש מקילין בפ"א).
 (לד) בשו"ת מהרי"ט כי דה"ה במצאה דם תוך ב' או ג' ימים בעת שרגילה לפלוט [הש"ז] דג"כ יכולה לתלות בו.
 (לה) בבדקה קצת מן העד ובשעת בדיקה אולי נתקה אותו מקום הבדוק מע"ג אצבעה החמודי דניאל נוטה להקל (ע"ש דמשמע דנוטה להחמיר) וכשגם אותו מקום לא בדקה היטב כי אם דרך העברה, בודאי יש להקל.
 (לו) עי' שו"ת נוב"י תניינא סי' קא' ושו"ת חמד"ש סי' כד'.
 (לז) בשו"ת מאיר נתיבים סי' נז' כתב ד'למחר' לאו דוקא וה"ה אם מצאה מיד סמוך לבדיקה.
 (לח) לדגמ"ר בג"י הראשונים של ז"נ טמאה [דבעד שבדקת בה אפשר לה להיזהר] ולמעיל צדקה טהורה, והסד"ט דעתו להחמיר.
 (לט) להחז"ל יש לתלות אפי' בשעת וסתה [דלא כט"ז]. ורב א' ר"ל דבז"נ אין תולין כה"ג והמאיר נתיבים השיג. ולש"ך בודאי אין תולין כה"ג בג' ימים הראשונים של ז"נ.
 (מ) כי החת"ס דבבדקה בעד שאינו בדוק יש להחמיר לטמאות כל הגדול ממאכולת הנמצא בזמניו.
 (מא) בשו"ת בית אפרים סי' מה' כי דבשעת וסתה חוששין [גם בבדקה בעד שאינו בדוק כלל] וכמו מכה שבגופה.
 (מב) בדגמ"ר תמה דדוקא בנערה בעינן שלא ראתה מעולם אבל בקטנה לא איכפת לן אם ראתה בבית אביה.
 (מג) להמל"מ אין תולין בזבה אחר שעברו הז"נ, ולהלבוש תולין. כי רעק"א דגם למל"מ כיון שפנויות אינן סופרות, לעולם תולין בהן.
 (מד) עי' ש"ך סקני"א ובשו"ת בית אפרים סי' מה'.

סימן קצא'

(א) עי' בתשובות ושב הכהן סי' לבי שהאריך הרבה בעני"ז.
 (ב) הפנים מאירות כי דזקנה שמצאה דם במ"ר טהורה, ק"י מכתם שלא גזרו בזקנה. וצ"ע דזקנה ודאי טמאה בראית כתם (קצ, מה).
 (ג) להצ"צ אין להתיר הנמצאה דם אחר הטלת מ"ר אפי' מצאה גם בתוך מ"ר והמ"ר ע"י כאב, א"י כשכואב הרבה בשעת מ"ר ובדקה קודם מ"ר ומצאה נקיה וגם מכנסת מוך בשעת השתנתה, אבל באינה מרגשת כאב בהטלת מ"ר אע"ג שהרגישה קודם לכן טמאה, ולהסד"ט אפי' ל"ל כאב אלא אח"כ וגם רק מצאה אח"כ טהורה, וכי"מ בח"צ, ובשבו"י כי להיות מתוך בדין זה.
 (ד) להנוב"י בדיקת המהרי"ל בדיקה מעלייתא היא וע"י אפשר לטהרה לעולם כ"י שמוכיחה קיים דהיינו שמרגשת כאב או מוצאת תמיד קורט דם בבדיקתה, [אבל מניקת שבדקה אולי צריכה לבדוק עד פעם כשעברו ימי מניקתה]. וכן סמך אבדיקה זו כשמצאה דם בבדיקתה והמוך נשאר נקי, דיש לתלות הדם מן הצדדים, אבל להחז"ל אין לסמוך עליו להתיר הדם שבפרוזדור אפי' מרגשת כאב או יש לה מכה וא"י אם מוציאה דם, ובדקה הרבה פעמים ולא מצאה דם אלא למטה.
 (ה) להנוב"י א"צ לבדוק ג' פעמים, ומה שהצריך המהרי"ל ג"פ היינו בלא מצאה דם ג"פ נעקר וסתה של ראיית דם במי רגילה.
 (ו) אשה שבדקה כמהרי"ל ויצאה טהורה, אחר שמקבלת וסתה ובאתה לפסוק בטהרה א"צ לבדוק עוד פעם, ומש"כ האבני מילואים דצריכה, איירי באשה שאינה רואה אלא בשעת מ"ר, דביום שהייתה רגילה בעבר לראות וסתה צריכה להחזיק הדם עם המ"ר לדם טמא ואח"כ כדי להפסיק בטהרה צריכה להטיל מ"ר בלי דם וזה שייך רק ע"י בדיקת המהרי"ל [ולא שייך לעמוד כל בין השמשות בהיסח הדעת מכל הרחורים ומחשבות ותשגיח ע"ע שאינה מרגשת כלל, דהכא רק רואה ע"י המ"ר, ועוד דהכא אפשר בבדיקה].
 (ז) כי החכם צבי דהסומך על הוראת הטי"ז לענין קרטין מתיר איסור כרת, וע"ע בשו"ת האחרונים בעני"ז. "ומפני שד"ז וכל כיוצא"ב לא ניתן רשות לכל מורה לפסוק הדין בזה כ"א לגדולי הדור כמבואר בתשו' נוב"י לכן לא הבאתי הכל באריכות".

סימן קצב'

(א) השער אפרים החמיר להצריך ז"נ באשה הזקוקה ליבם שלא רצה לחלוץ לה עד שנתשפרה עמו ולמחרת החליצה רוצה לכנס לחופה לא מיבעי במקום שנהגו ליבם אלא אפי' לא נהגו אבל לא סמכה דעתה: לחמודי דניאל בלי כתיבת התנאים לא מהני ז"נ:

שוטה שספרה ז"נ ואח"כ נעשה חלומה הסתפק הב"ש אם נתעורר החימוד וצריכה ז"נ מחדש וכ' קצת ראייה להקל, והחת"ס הקיל: אלמנה שספרה ז"נ קודם שראתה האיש שהולכת להתחתן עמו החת"ס הקיל דא"צ עוד ז"נ לאחר ראייתה דלא כהשואל שהחמיר. (ב) לגבי"ש גם זקינה צריכה ז"נ: אשה שנתעברה מנואף ודברו על לבו לקחתה והיא מעוברת ז' חדשים פשיטא דצ"י ז"נ וכ"כ המנ"י. (ג) לט"ז בתמר ורות לא היה חשש חימוד דהיו במטה והח"ד ת"י דדוקא בחימוד של נשואין חיישינן, והצל"ח הביא ראייה לט"ז. (ד) לשו"ת אבן שהם אסור לחתן לבעול ביום חופתו אפי' בבית אפל אף דשאר כל אדם מותר בבית אפל, והנוב"י לא כתב כן. (ה) ע' בה"ג מהשל"ה שדיבר מרורות, והמ"צ כ' מרורות על המנהג אבל כ' דא"צ להוכיחם דאינו מפורש בתורה וברור שלא יקבלו. (ו) כ' הב"ח דאם בשעת דחיית הנישואין קבעו על זמן אחר ידוע א"צ ז"נ, ובתשובה כ' דאפי' דחו בסתם אחר בדיקת שחרית אבל נתפשרו קודם בדיקת ערבית א"צ ז"נ מחדש א"כ עמדו יום או יומים בדיחוי וכ"כ הסד"ט. ולח"ד זהו רק בקבעו לזמן קרוב אבל בקבעו לזמן רחוק באופן שצריכים להכין עו"פ בודאי צריכה עוד ז"נ: מש"כ הש"ך אם בדקה עצמה באותו שעה כ' הסד"ט צ"ב בדיקה זו למה כיון שלא נתייאשה מן הנקיים הראשונים והש"ך לא העתיק יפה: לחת"ס בהחליפו חתן בחתן אפי' בלי קטטה, צ"י ז"נ. (ז) בקונט' באר מים חיים תמה על מנהג זה שאינו עפ"י דין ובפרט מה שנהגו שאם הכלה שוכבת אצל בתה דזה איסור גמור. (ח) הרדב"י הסתפק בגרש אותה כדי לקיים שבועתו והוא עתיד להחזירה והיא יודעת בדבר אם צריכה ז"נ א"י לא חילקו: כלה שביקשה האבי החתן להקדים הנשואין והסכים אבל אמר שצריך לשאול אשתו ואם היא תסכים ישלח שליח והכלה התחילה ז"נ מיד ואח"כ בא השליח להנוב"י צריכה ז"נ מיום ביאת השליח, אבל באמר אבי החתן שודאי תסכים אשתו אפשר להקל ועדיין צ"ת.

סימן קצד'

(א) לנוב"י מה דמשמע מהט"ז דביש מנהג בין כולם להחמיר שלא לטבול תוך מ' ופ' חשיב פורץ גדר זהו דוקא בידוע שנעשה מתחילה בהסכמת זקני העיר דאל"ה דינו רק כדברים המותרים וכו', ואם היה בידו היה מבטל המנהג ובפרט המנהג שלא לטבול תוך מ' וסה', אבל הרוצה לשנות ישאל חכם. להחכ"א במדינות אלו נוהגין היתר: לתפארת צבי ולד שמת תוך ל' דינו כנפל דא"צ להמתין. (ב) לנוב"י בימי טוהר אם באמצע תשמיש א"ל נטמאתי א"צ לפרוש באבר מת וע' נ"צ (שהחמיר): בתשובה מאהבה ונוב"י הסתפקו אם לברך על טבילה מדם טוהר, ולחת"ס בעי ברכה דהאי מנהגא הוי מעשה רבה וכן עובר משום אל תטוש: צ"ע בכתם ספק כגריס או ספק על המראה איך תברך וע' פמ"ג ובתב"ש. (ג) לעה"ג מ' יום מליל טבילה ובכתם צ"ת ולתשובה מאהבה פשיטא דאינה מונה מטבילת הכתם אבל בראיה מונה מטבילתה, והח"ד השיג כיון דמצי לראות בג"ח הראשונים דעיבורה וכן החמירו הסד"ט וחת"ס, ודלא כהחכ"א שפסק כעה"ג. (ד) לנוב"י גם כשגרם הפתיחה מבחוץ כגון ע"י אצבע הרופא אמרי' א"א לפה"ק בלא דם ולבנ"א וחת"ס א"א להגיע לשם ע"י אצבע: להתשובה מאהבה רק כשנפתח המקור להוציא דבר גוש אמרי' א"א לפה"ק וכו' אבל בלא הוציא דבר או הוציא דבר דק ל"א כן. (ה) לתשובה מאהבה ולד הנוול בשינויים גדולים וחוששין שיהיה לפוקה ומכשול אפי"ה אסור להמיתו או לסבב לו מיתה. (ו) למע"צ בלית בה עצם אינה טמאה אלא בשפיר ורבו מהר"א ברודא פקפק בזה ודעתו להחמיר אבל הסד"ט כ' דאין לחוש לדבריו. (ז) מש"כ הש"ך דצריכה ז"נ אחר יד' יום כ' החת"ס דט"ס הוא וצ"ל ז"נ נאחר ויד' יום ור"ל דבעינן ב' דברים וחד בלא אידך לא סגי. (ח) לנחלת שבעה בישבה על המשבר ופסקו הצידי צריכה ז"נ דכבר נחשבת כיוולדת לענין חילול שבת, והח"ד ותשובה מאהבה מקילין בזה וכן הסכימו הכו"פ וסד"ט במקום שאין מנהג, וכ' החת"ס בבדקה המילדת ומצאה הפתח סגור אפי' מנהג ליכא. (ט) איש ששמע הולד בוכה בתוך מעי אמו כ' הנוב"י דהיא טמאה לידה מספק ול"א אילו יצאה ראשו אגב צערה הייתה מתערה.

סימן קצה'

(א) לברכ"י אסור להריח מבשמים שלה ולט"ז אפי' הסירה מעליה (ויש מקילין להריח בקבוק): לחמודי דניאל גם המקילין בתשמיש ביוצא לדרך סמוך לוסתה מ"מ בדברי הרגל באשתו נדה [סמוך לוסתה] אסור. (ב) לנוב"י כשאין אשה אחרת בכפר מותר לבעלה לעמוד על אשתו בשעת טבילה ולתמכה ולדחפה תחת המים [דלא שביק התיירא]: לשמש צדקה מי שמתה אשתו ר"ל והיא נדה רשאי ליגע בה. (ג) ליד אליהו אסור לנדה להחזיק נר כדי שיתה בעלה טאבק או לחמם עצמו או להדליק ממנו נר אחר [שההבל מחבר]: לתשב"ץ מותר ליטול מידה תינוק דחי נושא עצמו והיא אינה עושה כלום אלא התינוק יוצא מעצמו. ונר' דאם התינוק קטן חולה או כפות אסור: להתשב"ץ ליגע בבגדיה בעודה לבושה יש להתרחק. (ד) למנ"י אסור לנדה להסיר נוצה מבעלה דרך נפיחה וראיה מאמימר, ושו"ת הר כרמל דחה ראיתו, והכו"פ ג"כ העלה דמותר. עוד כ' דנוהגין לשרוק כלפי מעלה ויש להקל אכן הסד"ט כ' דהגם שמותר אבל אין להקל והחמיר בענינים כאלה תע"ב. (ה) למשאת בינימין מותר מעיקר דדינא לאכול אפי' בקערה א' כשיש עוד בני הבית אוכלין עמהם אבל יפה להחמיר. ולפתח"ת אין להקל בזה אלא לענין שלחן א' אבל לא לענין קערה א' כיון דאם לא ידקדק שיפסוק אחר בינתיים יצא שיאכל מהשירים שלה. (ו) ליד אליהו נדה שהריחה טאב"ק כמו חצי כלי מותר לבעלה להריח המותר דלא דמי לאכילה. (ז) ליד אליהו אם באתה באמצע מותר לגמור וכן בפירסה נדה באמצע אכילה מותר לגמור. (ח) לחכ"א ה"ה על כרים המיוחדים לה אסור וא"כ כ"ש להט"ז אסור לה לישן על המיוחדים לו. מותר לה לישן במטתו שלא בפניו. (ט) נראה פשוט דאם אינה בעיר כלל מותר. (י) צ"ע אם מותר לשמוע קול זמר של אשתו נדה. (יא) כ' המקור חיים דמשמע דרך ברגלי המטות נוגעים זב"ז אסור דנמצא דשוכבים פנים כנגד פנים משא"כ בראש המטה נוגעת ברגלי חברתה וכד' אבל העולם נוהגים כסתימת הרמ"א דבכל ענין שנוגעים זב"ז אסור אבל בהפרש כ"ש מותר. לחכ"א אפשר אם המטות מחוברין לכותל מותר: נר' דלהרמ"א רק כשנראים ב' המטות כא' אסור אבל במטה מוקף בנסרים מותר: לשער המים נכון להחמיר שלא לישן בכילה א' עם אשתו [בב' מטות] בלי סדין תלויה למחיצה בין המטות דלא כמהר"ם אלשאקר.

- (יב) כי השלי"ה דזה מצד הדין לפי שראו את העם שלא יסבלו יותר מחמת חסרון שפחות אבל המחמיר שומר מצוות נפשו.
- (יג) להשי"ך אין להביא קערה מיוחדת לבעלה אבל מותר להביא קערה לכל בני הבית הגם שבעלה ג"כ יקח ממנה, וכ"כ הבאר שבע.
- (יד) ע' בשאלת יעב"ץ דראוי להחמיר כדעת השאלות.
- (טו) וכ"פ הרדב"ז וכי דהגם דבכל אביזרא דג"ע אמרי' ימות ואל יעבור מההיא דהעלה לבו טינא, לא דמי דהתם בא החולי מחמת העבירה. ואפי' אם היא חולה שאב"ס נמי שרי רק לא ירחץ פניה ידיה ורגליה ובמסוכנת אצל הרחיצה אפשר להשליך מים עליה, ובא"א אלא ברחיצה ממש מותר.
- (טז) ע' ש"ך סק"כ וע' בית שמואל באהע"ז כי שהשיג עליו, וע' בעצי ארזים שם.
- (יז) ע' במקור חיים שראה מורים שהורו בנדון כזה להניח בגד על הדפק ואז מותר למשש על אותו בגד המפסיק.
- (יח) ע' בנ"צ מש"כ בזה.
- (יט) כי החמודי דניאל נהגו השנים שלא לילך לבית החיים להתפלל בימי נדתה ונכון הוא.

סימן קצו'

- (א) כי הדגמ"ר שהשי"ך לא החמיר אלא כשגם היא קבלה שבת, וגם בזה נר' להקל בדיעבד. והרש"ל שהביא ה"ט"ז איירי בראתה אחר ערבית ולענין מנין ה' ימים ולא בהפסיקה בטהרה אחר ערבית.
- (ב) כי הדגמ"ר דלאו דוקא בדיקת שחרית אלא כל בדיקה לפני מנחה קטנה לא מהני ביום א'.
- (ג) כי המע"צ אשה שראתה כתם בז"נ, וא"ל להמתין ה' ימים מחדש ולבשה חלוקה דימי נדה המלוכלכת בדם ואח"כ נודע לה שא"צ להמתין, צריכה ז"נ מחדש כיון שהסיחה דעתה, אבל בלא הסיחה דעתה כשהסינר נקי או שיש לה ט"ע נאמנת שהכתמים מימי נדתה (ד) להשלי"ה צריכה לספור הימים בפה, אבל להנוב"י ושוי"ת מהר"ם א"צ, וגם הרדב"ז כי דא"צ להוציא המספר בשפתיה.
- (ה) לח"ד בלא בדקה אפי' לא הרגישה טמאה מה"ת, ולחת"ס בודאי הפס"ט צ' בדיקה אבל בז"נ מועלת אם השגיחה ע"ע שלא הרגישה: לח"ד דם שלא בהרגשה סותר בז"נ והאבנ"מ השיג דמה"ת אינו סותר: לח"ד בהייתה לה מכה וטמאנוה כשהגיע יום וסתה מטעם וכי לעולם לא תראה שנוול באמצע ז"נ צ' בדיקת הפס"ט וא' מבדיקת הז"נ נקי, ולחת"ס כשטמאנוה ביום וסתה מועיל הפס"ט ע"י שתמתין כדי שתעבור כ"כ ימים שבד"כ רואה בהן ואח"כ תשגיח ע"ע כל הביה"ש לודא שאינה מרגשת.
- (ו) לדגמ"ר בבדיקה בג' ז' מועיל כיון דליכא ה' ימים בין הבדיקות אבל בנוב"י כי דין זה בבדיקה גם בא' ואח"כ בג', ז'.
- (ז) החת"ס הקיל בבדיקה רק בא' או בז' כשכבר נתנה עם בעלה אבל בבדיקה רק בא' מן האמצעים יש לחוש אפי' בדיעבד.
- (ח) לנוב"י אם כואב הרבה גם לכתחילה א"צ יותר מבדיקת א' ז', וטוב להצריכה קינוח כל דהו מבחוץ אם לא יכאב לה.
- (ט) לנוב"י נ"ל לסמוך על הרמב"ן דרק ההפס"ט בעי חו"ס כיון דנוהגין לבדוק גם במוך שנשאר עד הלילה והוי כבדיקת יום א' [דנסמוך על רש"י דבדיקת לילה שמהי בדיקה].
- (י) בסופרת ז"נ על כתם או מחמת שתבועה לינשא ומצאה כתם בג"י הראשונים להדגמ"ר יש להקל: אשה שבדיקה עצמה לילך לביהכ"ס ואח"כ הפסיקה בטהרה וראתה כתם בג"י הראשונים הצ"צ החמיר, והעה"ג מקיל וכן החת"ס באמרה ברי שבדיקת שפיר.
- (יא) במצאה כתם אחר ג"י הראשונים ומסופקת אולי הייתה לפני"ז התפארת צבי ופנ"מ מקילין, ובשו"ת בית אפרים מבואר דא"כ.
- (יב) חמד"ש - בכתם על דבר שאמק"ט טהורה גם בג"י הראשונים וכ"מ מהגה"מ ובסה"ת. למע"צ כתם בבגד צבוע תוך ג"י טהורה.
- (יג) לחמודי דניאל אם יכלה לישון במקום שאין פשפשין וכשבה במקום שיש פשפשין א"י לתלות בפשפשין [וע' קצ', לח' מהדגמ"ר].
- (יד) כי הברית אברהם באשה שהרגישה בדם ממקורה וא"י אם בא ממכה במקורה וטמאנוה ביום וסתה מטעם וכי לעולם לא תהא טמאה אז בג"י אפשר לתלות במכתה אפי' ברואה ממש: לרב מדובנא באשה שבז"נ לבשה בגדי נדותה וביום ד' רוצה לתלות הכתמים בימי נדותה א"י דא"כ נמצא שהיו על בגדיה תוך ג"י, ובית אפרים צידד להקל, וכן הפנ"מ הקיל בעני"ז במצאה על הסדין ביום ז': בהגיע וסת עורק הזהב בז"נ כיון דהוא מכה עוברת אין לתלות בג"י, ויכולה להפסיק בטהרה ב' לראיתה שהז"נ יתחילו אחר הג"י.
- (טו) השלי"ה התיר אשה שלא שמש להפסיק ביום ד' שלא לטבול בליל שבת שאחר יו"ט, ולסד"ט נר' דיש להקל גם בשמשה ע"ש.
- (טז) לחת"ס בספרה ז"נ אחר כתם בלי להמתין ה' ימים אפשר להקל אפי' בשימשו: לדגמ"ר בכלה שהייתה נדה אין טעם להחמיר להצריכה ה' ימים: יולדת שלא טבלה תוך מ' א"צ להמתין ה' ימים וכ"ש אם הראיה הייתה של דם טוהר די"ל דדינו ככתם דלא מחמירין אפי' בשמשה, אבל החת"ס החמיר להמתין ה"י גם אחר דם טוהר: בראתה מיד אחר טבילתה לפני ששמשו הנוב"י מחמיר והפנ"י, מע"צ וסד"ט מקילין דא"צ להמתין ה' ימים.
- (יז) אשה שבז"נ ראתה כתם והתחילה ז"נ ע"פ וטבלה ושכינתה א"ל שטעתה במנין ורק ספרה ו' ימים התשובה מאהבה הקיל כשאומרת לשכנתה שאינה מאמנת לה אבל במסופקת ושותקת יש לחוש לדברי חברתה.
- (יח) החת"ס תמה על ה"ט"ז דמה שייך צ' ימים הכא דאפי' לא היה בין שימוש בעלה לראיה רק זמן מועט שייך הבחנה, וכ' עוד דבכתם אין לחוש להצריך הבחנה.

סימן קצו'

- (א) ע' שו"ת חת"ס ס"י קע', קצו' מש"כ בזה.
- (ב) לחכ"צ אסור לטבול בחמין בשבת והעוברת נקרי' עבריינא אלא לטבול בצונן או בהפגת צינתן בלבד או לטבול במוצ"ש וכשא"א מותר ביהש"מ ולא תבא לביתה עד הלילה, והק' הבל"י ולבושי שרד דלמש"כ הרמ"א גם במוצ"ש אסור ואפ"ל דהא מקרי לא אפשר לטבול דא"י לטבול הצינה: הנוב"י הזהיר לבלנים ליתן החמין בעוד היום גדול כדי שבשבת יהיו רק פושרין: דנו האחרונים ביו"ט שחל בער"ש אם מותר להסיק תחת היורה לצורך קפה והשאר יניח לזוב לתוך המקוה: בחו"ש כתב דאין לטבול בער"ש ביום ואפי' במקום שנוהגין זהו רק אחר אמת ברכו ובשו"ת חינוך בית יהודה קרא תגר ע"ז דגם לאחר ברכו אין לטבול אלא בלילה.

(ג) לנוב"י בששגה ואיחרה ולא יכולה להפסיט ועי"ז יצא טבילה בליל שבת מותרת לטבול: והלבושי שרד התיר כשהיה שום אונס כגון קצת חולי: לחמודי דניאל היוצא לדרך (במוצ"ש) מותרת לטבול בשבת אפי' פשעה במה שלא טבלה קודם לכן וכן לטבול ביום ח.

(ד)

סימן קצח'

- (א) לזכרון יוסף בעיני שיהיה מקפדת לעתים מזומנות אבל באינה מקפדת אלא לבסוף זמן רחוק אי"ז נחשב מקפדת
- (ב) ע' לקמן ס"ק טו' משי"כ בשם השיבת ציון.
- (ג) כ' הפני אריה דאשה ששכחה להוציא הספוג שנושאת באזנה לשאוב הזוהמא, א"י בזה הלכה ברורה ותטבול שנית בלי ברכה.
- (ד) הב"י ביאר הדין של חוטים מוזהבות ע"פ רבותיו של רש"י ולפני"ז צ"ל דב' שערות אינן חוצצין דרבותיו איירי רק בדבר שאינה מגופה, אבל הפרישה פ' חוטים מוזהבות אינו משום חציצה אלא דמירתתא ולא טבלה שפיר וכו' הלבושי שרד דנ"ל כהפרישה וראה משירים ונזמים ומבגד רפוי [ומנדה שטבלה בבגדיה] ולכתחילה יש להחמיר להסיר דברים שאינם רפויים ובדיעבד אין להקפיד כלל. ולפני"ז דטעמא משום דמירתתא אינו אלא לכתחילה אבל צ"ע לדינא. והסד"ט הק' ג"כ כנ"ל וס"ל דכל הדין של לרבותיו של רש"י הוא מדרבנן [ויש להקל כשאכא עוד צד להקל] והם מודים ברוב שאינו מקפיד כשאינו מהודק דאינו חוצץ, והלבו"ש השיג דגם בזה חוצץ.
- (ה) כ' הפני"מ דהכא איירי ברוב שערות ולכן המרדכי לא הקיל מטעם שאינה מקפדת. באשה שלרפואה מפורים מראשה סמים כתושים ועי"ז המשערות מסתבכים לא שייך הטעמים של המרדכי ואין להקל אא"כ הוא במיעוט השערות וכ"כ הסד"ט. לחת"ס אשה שרוצים לדבק שערותיה בשערה לצורך רפואה פשיטא שחוצץ.
- (ו) כ' החמודי דניאל נר' שהיא צריכה להשהות במים עד שיכנס בהם המים היטב.
- (ז) לחת"ס הדעת נותנת דבעינן ג' ימים מעל"ע אבל כיון דמיעוט המקפיד אינו אלא דרבנן המקיל לא הפסיד והמחמיר תע"ב.
- (ח) אשתו של מהרר"ק שעמדה לפניו ערומה אע"פ שאסור להסתכל במקומות המכוסים ע' נוב"י [דכיון כמחזיר עליו לטהרה לא חיישין שיכשל] וכ' בנו דהכא איירי לאחר טבילה [ולא חיישין שמא נפל במים].
- (ט) לענין נט"י כ' המ"א הגם שטיט חוצץ כנגד הבשר אין מקפידין ע"ז אבל שלא כנגד הבשר רובן מקפידין אפי' בצואה וחוצץ, ולט"ז יש לסמוך על ר"ת דרק טיט היוצרים חוצץ.
- (י) לחמודי דניאל יש להקל בציפורני רגלים דא"צ טבילה אחרת אפי' יודעת שלא היו נקיים דאין דרך להקפיד ע"ז.
- (יא) לדעת השב"י בשבת העיקר כנקוה"כ ליטול ע"י עכו"ם בידו או בשנינו והח"צ רק השיג עליו לענין ליטול בכלל.
- (יב) לחת"ס כלות העומדות לגלח שערותיהן אחר בעילת מצוה אינן חוצצין דאין השערות עומדות להתגלח מיד אלא לאחר המצוה.
- (יג) לבית הלל טבלה בטבעת רפוייה צ' טבילה אחרת אא"כ לנתה ע"ב ור' דניאל מחמיר אפי' עברה הלילה והמקום שמואל מקיל בכ"ז וכן הקיל בדיעבד ברפוייה בתשובת הב"ח הביאו הלב"ש, והסד"ט.
- (יד) כ' הסד"ט אשה שאין דרכה ללוש לדעת הגן המלך אינו חוצץ אפי' טבעת מהודק וכה"ג כ' הא"ר דטבעת אנשים אינו חוצץ דאין מקפידין עליו אא"כ יש בה אבן טוב, מ"מ אין להקל כיון שהשו"ע לא חילק בזה דלא פלוג, ואפשר דבדיעבד ושימשה יש להקל.
- (טו) ע' בשיבת ציון אשה שא"י לבא במים שמא תאבד מאור עיניה אין לשים בגד רפוי על עיניה שמא תהדק הבגד מפני הפחד אלא אשה אחרת [ולא האשה עצמה] תכנס עמה למקוה ותדיח ידה ותכסה עיניה ברפיון. ולענין חפיפה סגי בעיון במקום העיניים.
- (טז) ע' נב"י באשה שיש טבעת ברחמה לצורך רפואה חוצץ דנחשב מקפדת כיון שמסירה בהפס"ט בבידקת ז"נ ובלידה, אא"כ הטבעת עמוקה ממקום שהשמש דש דהוי בלוע [ולחת"ס הסרתה ללידה וז"נ אינה קפידא כמו בהסרת טבעת אנשים לתפילין ולולב אבל הסרתה להפס"ט הוי קפידא ובספק אם הוא במקום בלוע יש להקל דמיעוט המקפיד דרבנן [וצ"ב דאיתחזק איסורא]. לרב א' בית הסתרים שאין המים יכול ליכנס בהם בעצמם א"צ אפי' ראוי לביאת מים והנוב"י דחה ראיותיו]. לדינא העלה לבדוק ע"י שתכניס עד דרך חלל הטבעת עד המקור וישאר שם כל ביהש"מ של הפס"ט ויום א' ושאר הימים תבדוק כפי האפשר. והזכרון יוסף הוסיף דאולי המים אזלי מתחת הטבעת ועוד כיון דהוי סכנת נפשות להסירה נחשב כאינה מקפדת ולענין בדיקת תבדוק כשאר נשים במוך וגם פ"א בימי ספירה וגם תבדוק צד השמאל ובשאר הימים די בבדיקה קלה. גם רעק"א ובעל החוו"ד הסכימו להקל אבל לענין בדיקה השיג דצריך חו"ס אבל יכולה לדחוק מוך עד סמוך למקור דע"ז אין לחוש שזיב הדם דרך החו"ס בהפס"ט ויום א' דז"נ, ואפי' רק תעשה כן בהפס"ט יש להקל.
- (יז) כ' החמודי דניאל דאם קרצה שיניה לא הוי חציצה.
- (יח) לפני"מ מותר לחבר טסין של נחושת בקרקעות המקוה ובכתלים כדי שיחזיקו מימיו כיון דלא מקב"ט קודם שנתחברו למקוה.
- (יט) לסד"ט במקום שאין לבנים אפשר לתקן בנסרים שאין כ"א מהם ראוי למדרס קודם שחיברו: במקוה עשוי מלבנים והניחו עליו נסרים משולבים בברזלים שלא יזובו המים בין הלבנים וצוה המורה לעשות בהם נקבים לצאת דעת המהר"ם לובלין, והק' החת"ס דהנקבים מבטלין ממנו הבית קיבול אבל עדיין ראוי למדרס ועוד דהנקבים המונחים על הלבנים נעשים בית קיבול ועוד אולי ע"י הנקבים נעשו כזוחלין ועוד ע"י הברזלים המעמידים הנסרים מקב"ט, אלא החש לחומרא הנ"ל יעשה רצפת אבנים והמקיל לא הפסיד: לנוב"י מקוה עמוקה שפחדו הנשים לטבול שם ועמידו כסא וקשרוהו בחבלים כדי לעמוד עליו יש לגעור בהם.
- (כ) כ' הנוב"י דצריכה להגביה רגליה בשעת טבילה ומשו"ה אם יש מקוה אחרת אין לטבול במקוה שיש רפש וטיט.
- (כא) לבאר הגולה זרת הוא חצי אמה ללבושי שרד לכתח"י יב' גדולין ולא יפחות מ' גדולין וראוי להשגיח ע"ז דלשי"ך יש חשש פסול דיעבד ויש ליתן בלבנית מדה של י' גודלין וכשליכא כ"כ מים אין לטבול אא"כ שוכבת בתוך המים כמו דף. בכל דיני טבילה מוטל על המורה להזהיר הבלנית ולא יסמוך במה שהזירה פ"א.
- (כב) ע' ברעק"א דאם עשתה תיקון זה וטבלה בינה לבין עצמה לא עלתה לה טבילה.
- (כג) ע' פני אריה דאבק לבן שעל הראש אינו חוצץ לתפילין דהוא לנוי ודינו כגוף השער אבל אין לטבול עמו דבמים אזיל הנוי ולא עדיף מאבק שעל הרגלים וגם להרמב"ם דביעבד אינו חוצץ הכא יודה דגרע מאבק.
- (כד) עבה"ט ועמשכ"ל ס"ד בד"ה חצצין דמקפדת עליהם.
- (כה) לחמודי דניאל אותן כנים קנים מתים הדבוקים בשעת הוי חציצה וצריך להסירן.

(כו) כי החמ"ד אם בעלה חולה ר"ל וספרה ז"נ וטבלה כדי שתוכל ליגע בה ולא כוונה לתשמיש הטבילה מהני אף לתשמיש.
 (כז) ע' מה שהק' היום תרועה דף ח' וע' ברדב"ז החדשות סי' לד' שתי קושיות. וע' מג"א (קנח' סק"י"ג) שכי' דבזה לא שייך לברך.
 (כח) לחמ"ד נראה דוקא חברתה אבל איש לא מהני [ע"ש דאיירי לענין שתפגע בה חברתה תחילה]: כי הלבוי"ש יש להסתפק אם נכנסה להקר ואח"כ נתכוונה ולא הגביה רגליה אי מהני שלא להצריכה טבילה אחרת ויש להקל.
 (כט) מש"כ בה"ט או עם הארץ כי החמ"ד דמיירי בע"ה גמור שא"י לקרות ק"ש כיון שמנאוהו עם דברים טמאים.

סימן קצט'

(א) לחמודי דניאל נר' דבשאר הגוף שאין שם קמט מותר בשאר משקין.
 (ב) ע' מהר"ט בשם שבו"י: לנוב"י אשה המספוקת עם עיינה בשערותיה ואפי' מסופקת אם סרקה דהוי דרבנן צריכה טבילה אחרת דיש לה חזקת איסור והוי דשיל"מ, אבל יש היתר מצד דסרכא נקט ואתא. צ"ב דלנקוה"כ ל"א סירכא נקט אלא בדומיא לק"ש ואולי הכא דומה לשכחה אם מלחה צד השני דגם לנקוה"כ מותר. נ"ל במסופקת על העיון דהוא מה"ת אין להתיר מטעם סירכא.
 (ג) ע' שו"ת בשמים ראש סי' רצח'.
 (ד) מש"כ הבה"ט בשם פני"מ [בנדה שחל טבילתה במוצ"ש ויום ו' הייתה בימי אבלה דמותרת לחוף בער"ש] ע' שו"ת נוב"י סי' צט'.
 (ה) בשו"ת גבע"ש דאשה שיש לה קאלטינע"ס ששכחה לחוף ביום מותרת לטבול בליל שבת כיון שא"צ לסרוק עצמה.
 (ו) ע' שו"ת שב יעקב סי' מו' שיש להחמיר כהרמב"ם (ע' סד"ט שהשיג).

סימן ר'

(א) בשו"ת הר כרמל כי דהטובלת בליל שבת יש לברך אחר הטבילה או קודם הטבילה בלחש (שלא יהא נראה כמתקן מנא).
 (ב) ע' בשו"ת פני"מ (א', עד') באמצע התשובה.
 (ג) בט"ז ומג"א משמע דמקואות שלנו דינן כמחרץ הפמ"ג ומחא"ש מסופקים בד"ז. חת"ס הביא מהיעב"ץ לאסור ויש לברך קודם שתכנס ולא תפסוק בדבור: מי שיש לו מקוה בתוך חדרו שמכוסה בנסרים מותר ללמוד שם אבל מהיות טוב יש להעמיד מחיצה.

"ואמנם צריך שתתבונן שהנה מספר הפרטים עצום מאד מהכיל אותם שְׁכָל האדם ואי אפשר לדעת כולם. אולם מה שראוי לו שישתדל עליו הוא ידיעת הכללים כי כל כלל בטבעו כולל פרטים הרבה וכשישיג כלל א' נמצא משיג מאליו מספר רב מן הפרטים. ואע"פ שלא הבחין בם עדיין ולא הכיר היותם פרטי הכלל ההוא, כי הנה כשיבוא כל אחד מהם לידו לא יניח מלהכיר אותו, כיון שכבר ידוע אצלו הענין הכללי אשר א"א להם היות בלתו. וכן אמרו חז"ל (ע' ספרי האזינו לב', ב') 'לעולם יהיו דברי תורה בידיך כללים ולא פרטים'" (רמח"ל בהקדמה לדרך ה').

סיכומי הסוגיות אליבא דהילכתא

פרק שמאי אומר

(ה.) מתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת לחורין וסדקין - וכי הראב"ד דד"ז נאמר רק לענין טהרות אבל לבעלה לא בעינן בדיקת חו"ס, וכן נקט הרמב"ן בשאר הבדיקות חוץ מההפסק טהרה, אבל הרשב"א והרא"ש החמירו בכל הבדיקות שיהיו בחו"ס. וכתב הרא"ש ג"כ דבעיא לבדוק עד מקום שהשמש דש, והב"י תמה עליו דדבר שא"א הוא ומסיק דבעינן יחמיר בהפס"ט ובבדיקה א' תוך הז"נ שיהיה עד מקום שהשמש דש, ובמחבר (קצ"ו, ו') כ' דהבדיקות יהיו עד מקום שהשמש דש ואם קשה בעיניה לכה"פ תעשה ההפס"ט ובדיקה א' כן, אבל הרמ"א כ' דביעבד אם לא בדקה אלא עד מקום שידה מגעת סגי בהכי. ובהגהות חת"ס כ' דתבדוק כשרגל א' על כסא דאז יכולה להכניס העד בעומק.

(ט.) אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שחורזה מסלקת את הדמים - והיינו אפי' אליבא דר"מ דס"ל וסתות דאורייתא, ופשיט הגמ' מיניה למעוברת שהגיע וסתה ולא בדקה דטהורה דגם היא מסולקת דמים, אבל להלכה הטור חילק ביניהם דמעוברת מותרת אפי' סמוך לוסתה משא"כ בהיתה במחבא דרך מותרת בדיעבד כשעבר וסתה, וביאר הב"י דמעוברת קיל טפי דחזינן דכל המעוברות מסולקות דמים משא"כ במחבא, והט"ז פ' בע"א דחיישנן אולי בשעת תשמיש תצא הפחד מלבה. להלכה פסק המחבר (קפד', ז'-ח') גם במעוברת וגם במחבא דאינה חוששת לוסתה, אבל הרמ"א במחבא הביא ד"א דרך מותרת בעברה וסתה ולא בדקה אבל לכתחילה בעי בדיקה.

איזו היא זקנה כל שעברה עליה ג' עונות סמוך לזקנתה - לרב יהודה היינו כל שחברותיה אומרת עליה שהיא זקנה, לר"ל היינו כל שקורין לה אמא ואינה בוש, ונח' בגמ' אם הכוונה כל שאינה מקפדת (וכ"פ הרמב"ם) או כל שאינה בוש, והנ"מ בבושה ואינה מקפדת, והמחבר פסק (קפט', כט') כל (שזקנה כ"כ שראויה - רמ"א) שקורין לה אמא מחמת זקנתה ואינה חוששת, ולדעת הט"ז היינו לחומרא שגם אינה בוש, אבל התוה"ש השיג דכוונת השו"ע כמ"ד אינה מקפדת.

עונה בינונית ל' יום - הרי"ף ורמב"ם לא הזכירו דין עונ"ב, אבל הרשב"א כ' דיש חיוב פרישה בעונ"ב וכ"פ המחבר (קפט' א'). לדעת הב"י ורוב אחרונים הוא יום ל' לראייתה, ולהחוו"ד הוא יום לא', ולהש"ך עונ"ב הוא יום החודש. לדעת הפלתי בעונ"ב תמיד אסורה גם בעונת הלילה וגם בעונת היום.

(י.) תינוקות שלא הגיע זמנה לראות - לרש"י היינו שלא הגיע לשנת יב' ולשא"ר אפי' הגיע כ"ז שאין לה ב' שערות, ואייתא בגמ' דכשראיתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית ה"ה ככל הנשים ומטמאה מעלי"ע ומפקידה לפקידה. ופסק המחבר (קפט', כז') כשא"ר דבעינן יב' שנים ושערות, וכתב דקובעת וסת בג' ראיות, והרמ"א (שם, כח') הביא הב"י בשם הרשב"א דקטנה וזקנה אינן חוששות לוסת שא"י"ק, ולדעת הט"ז היינו כל כמה שלא ראתה ג"פ, אבל להנקה"כ אפי' ראתה ג"פ אינה חוששת כלל כיון שלא קבעה וסת.

עברו עליה ג' עונות דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה ה"ה כל הנשים וכו' הדר חזיא בעונות מאי - [ג' עונות היינו עונות של ל' יום ולא עונות שלה - ש"ך] ומסיק הגמ' דגם בזה ראייה ראשונה ושניה דיה שעתה שלישית מטמאה מעלי"ע, וכן בהדר חזיא בעונות אמרי' ראייה ראשונה דיה שעתה ושניה מטמאה מעלי"ע, והב"י ביאר בדעת הרשב"א דלעולם היא צריכה ג' ראיות שוות אחר הפלגה של ג' עונות, אבל הט"ז פליג וס"ל דלא בעינן אלא ג' ראיות, והראיה שלאחר הפלגת ג' עונות מצטרפת, והסכים הש"ך עמו בביאור הרשב"א אבל ס"ל דהגם דהחזיקה עצמה כרואה אפי' אינה חוששת לוסת שא"י"ק.

(יא.) קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה וסת - ללי"ק פ' הרשב"א ורוב ראשונים דר"ל דקבעה וסת המורכב מימים וקפיצות דאילו לקפיצות לבד כל שתקבענה מחמת אונס אפי' ק' פעמים אינה וסת, אבל להר"ז"ה (וי"מ לרש"י) קבעה וסת לקפיצות בלבד ורק האוקימתא דהברייתא איירי בוסת המורכב מימים וקפיצות. להלכה פסק הטור כהר"ז"ה אבל המחבר (קפט', יז') פסק כהרשב"א דאין קובעין וסת לקפיצות לבד, ולהרמ"א בקבעה ג"פ חוששין לה פ"א כוסת שא"י"ק. לדעת הש"ך בקפצה בא' בניסן אינה חוששת לא' באייר אא"כ תקפץ, ולהחכ"א חוששת אולי היום גרם.

דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי ובשבת קפצה ולא חזאי ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה - לא אמרי' דאגלאי דיומא קגרים אלא קפיצה דאתמול גרמא והא דלא חזאי דאכתי לא מטא זמן קפיצה. וכי הרא"ה דבפיהוקין ל"א כן אבל הרשב"א במשה"ב השיג עליו דכ"ש הוא. להלכה המחבר פסק (קפט', יח') כהרמב"ם דלפי הל"ב לא קי"ל כהגמ' הנ"ל וממילא בקפיצות כה"ג קבעה וסת רק לימים, אבל בפיהוקין דעדיפי (כהמשה"ב הנ"ל) פסק דקבעה וסת המורכב לא' בשבת עם פיהוקין.

ל"א: קפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה - התם אגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים. להרמב"ם הכי קי"ל כלישנא בתרא זו והוא חזרה מלי"ק, וכן פסק המחבר (קפט', יז') ועי' לעיל בסמוך. כי הפתח"ת אם בפעם ד' ראתה כשפיהקה שלא בחד בשבת, להב"י דס"ל דאפי' בקבעה וסת המורכב צריכה לחוש לכ"א בפני"ע כוסת שא"י"ק א"כ כה"ג אגלאי דיומא קגרים אבל להרמ"א לא נעקר וסתה המורכב. להח"ד גם הרמ"א מודה דחושש להיום בפני"ע וצריכה לפרוש כל העונה, ורק הקיל בזה דאין חוששין להפיהוק כשלא הגיע היום.

(מתני') אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה - ובגמ' איתא דא"ש לר"ל דאין קובעין וסת בימי נדתה אבל לר' יוחנן דקובעין בימי נדה מא"ל, ותי' דס"ל דרק קובעת מתוך מעין סתום, ופרש"י דיי"מ דמעין פתוח היינו כל שהוא באמצע ימי הנדה הגם שלא ראתה לכמה ימים בינתיים, אבל י"מ דאינו אלא כשרואה לכמה ימים ברציפות דהמשך הימים נחשבים מעין פתוח. ולהלכה הטור (קפ"ט, לב') הביא מהרמב"ן דבזמנינו קובעין וסת אפי' בימי נדה וזיבה, והש"ך (קפ"ט סקע"א) ס"ל דרק לחומרא קובעין וסת, והתורה"ש פליג דגם לקולא קובעין.

(יא:) אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה - הב"י הביא דין זה לענין רמ"ת (וכ"כ הסמ"ג) דכל זמן שלא פסקה לראות מהתשמיש הראשון תולין כל דם שרמ"ת בדם בתולים. וכ"כ למעשה (קפ"ז, יג'), אבל כתב עליו הרמ"א דאפי"ה אם שמשה בלא צער תו אין תולין וכן הסכימו ה"ט"ז וש"ך דלא כהב"ח שהקיל אפי' בלא צער. וכי החו"ד שאם לא ראתה בפעם הראשון או אם לא בדקה פ"א תו אין תולין בדם בתולים.

הניחה בחזקת טמאה לעולם היא בטומאתה עד שתאמר לו טהורה אני - והביאו המחבר (קפה', א') וכתב עליו החו"ד דאפי' היא שוכבת אצלו לא מהני ובעיא לומר טבלתי, (אבל להל"ש זהו רק אם בעלה היה בדרך אבל כל שיודע שהכינה עצמה לטבילה וכו' א"צ להוציא המילים בפה וסגי ברמיזה לבד, וכ"פ הערוה"ש).

(יב:) אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה - ומסיק הגמ' דאין לבדוק דלבו נוקפו, וכן אין לבדוק לחיב בעלה קרבן דלבו נוקפו, וביארו תוס' דהבעיא הראשונה היה לענין בדיקה לפני תשמיש ובעיא שניה לענין בדיקה שלאחר תשמיש, אבל הרמב"ם פסק דחייב לבדוק אחרי תשמיש והצנועות בודקות גם לפני, והב"י הביא רבינו שמחה שכו' דמותרת לבדוק לפני (להכו"פ היינו בציוה לה בעלה דליכא לבו נוקפו), אבל להל' פסק הטוש"ע (קפ"ד, א') דאין לבדוק לפני והרמ"א כתב דגם אחרי אין לבדוק ופי' היד אברהם דבא לפרש דברי המחבר ודלא כהש"ך שכו' דפסק המחבר כהרמב"ם דחייבת לבדוק אחרי.

(יג:) אשה שאין לה וסת - לר"מ אסורה לשמש ויוצא ולא יחזיר עולמית ולר' חנינא בן אנטיגנוס משמשת בבי' עדים ופסק ר"י אמר שמואל כרחב"א. ובעיא הגמ' במאי, אי בעסוקה בטהרות הא אמר חזא זימנא ואי באינה עסוקה האמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה, ומסיק הגמ' מאן דמתני הא לא מתני הא. ופרש"י ולעולם בעסוקה. אבל הביא י"מ (הר"ח, וכ"פ הרא"ש) שלא רצה להקל כנגדו, (והרמב"ם) דאיירי באינה עסוקה (ואפי' לבעלה), והב"י הביא עוד פי' מהר"ף דג"פ הראשונים אשה צריכה לבדוק עצמה לודא שאינה רמ"ת. להלכה סתם המחבר (קפו, א') כהר"ף והביא הרמב"ם ורא"ש כ"י דחייבת לבדוק כל ימיה בין לפני ואחרי תשמיש, אבל הש"ך השיג וכתב דגם להר"ף א"צ לבדוק אפי' רמ"ת פ"א דאז איתילד ריעותא.

פרק כל היד

(יד.) (מתני') נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן - ואין לחוש דלמא דם מאכולת הוא [לרש"י ותוס' כדי לפוטרו מקרבן חטאת ולהרשב"א כדי לטהרה] דאותו מקום בדוק הוא או דחוק הוא אצל מאכולת, ונ"מ בנמצא מאכולת רצופה בו דלשינא דבדוק הא מעלמא אתאי וללישנא דדחוק הוא אימא שמש רצפה, והרשב"א פסק כלישנא דבדוק הוא והביאו ה"ט"ז (קצ', לג'). וה"ה לענין בדקה בעד הבדוק לה ובדקה מיד או הניחתו בקופסא או בגלוי ואח"כ מצאה עליו דם טמאה בכל שהו וכמוש"כ המחבר (שם).

בדקה בעד הבדוק לה וטחתה ביריכה ולמחר מצא עליו דם - לרב ושמואל טמאה משום נדה ולר"ש בר חיאי חוששת, ותוס' והרשב"א כתבו דאיירי ביותר מכגריס דבפחות מכגריס תולין במאכולת, ולהרמב"ם (ורא"ש) טמאה אפי' בפחות מכגריס ופי' ה"ט"ז דאזל לשיטתו דעל בשרה אין תולין אפי' פחות מכגריס. להלכה הביא המחבר (קצ', לה') ב' דעות הנ"ל וכי שיטת הרמב"ם כ"י, אבל הרמ"א כ' וכן עיקר [כהרמב"ם]. אבל בבדקה בעד שאינו בדוק לה ואח"כ טחתו ביריכה כתבו רש"י ותוס' דהוי ס"ס וטהורה בכל ענין וכ"פ המחבר (שם, לז') אבל הש"ך כתב דזהו רק בנמצא על יריכה דבנמצא על העד ליכא אלא ספק א' וטמאה, והתורה"ש הליץ בעד פסק המחבר.

בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצא עליו דם - לרבי ביותר מכגריס טמאה משום נדה, לר' חיאי טמאה משום כתם (לרש"י ר"ל טומאת ספק וי"מ טומאה דרבנן) ולר' יוסי טהורה לגמרי, והרשב"א פסק כר' יוסי דבגמ' איתא דאזל ר"י לטעמיה לענין האשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם דס"ל דטהורה, והתם פסק הגמ' כוונתה וא"כ ה"ה לענין מח' זו הל' כוונתה, אבל להר"ח גם התם כשטיהר ר"י רק טיהר משום נדה אבל טימא משום כתם. בראב"ד כ' דהגם דהתם קי"ל כוונתה אבל הכא קי"ל כרבי ור' חיאי דטמאה ביותר מכגריס, אבל בפחות מגריס טהורה לגמרי אפי' במשך והר"ה כ' דגם בפחות מכגריס טמאה במשך. להלכה פסק המחבר (קצ', לו') דטמאה ביותר מכגריס דמשמע דבפחות מכגריס אפי' משך טהור. ובאיזה ענין נחשב עד שאינו בדוק כ' תוס' והרמב"ן דהיינו שבדקה פ"א והניחתו במקום מוצנע ולא בדקה מיד קודם בדיקתה אבל להרשב"א גם זה נחשב בדוק, ואינו בדוק היינו שלא בדקה מעולם אלא לקחה ממקום מוצנע שנשים מצניעות שם עדיהן ואינן מוליכות אותן לשוק על הרוב, ופסק המחבר (קצ', לח') כוונתה דהרשב"א. ולענין חלוק שאינו בדוק נחלקו בדעת המחבר (שם, לט') דל"ט דיו כעד שאינו בדוק אבל לב"ח ודעימיה, בחלוק גם ביותר מכגריס טהורה וכבר קדמם בזה הראב"ד (והכי נקטינן כרוב אחרונים).

(טו.) (מתני') כל הנשים בחזק"ט לבעליהן - וביאר ר"ל דהוא רק כשבא ומצאה בתוך ימי עונתה, ואמר רב הונא ל"ש אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע שעת וסתה אסורה דקסבר וסתות דאורייתא. ופרש"י דרב הונא קאי אדר"ל ודייקו הראשונים דלרש"י גם אשה שיש לה וסת קבוע חוששת לעונ"ב. אבל להרמב"ן רק כשוסתה מובלעת בתוך ל' חוששת, ולהרשב"א לעולם אינה חוששת

לעונ"ב וכ"פ המחבר (קפ"ט, א'), אבל גם לדידה ביש לה וסת לקפצות וימים אפי' אם הוא להפלות לה' עדיין חוששת לעונ"ב וכ"פ המחבר (קפ"ד, יג'). איתא בגמ' דלרב"ח אפי' הגיע שעת וסתה מותרת דסתות דרבנן, הרשב"א הביא י"מ דמותרת אפי' בשעת וסתה כשבא מן הדרך, ולהרמב"ם ר"ל דמותרת מיד אחר הוסת ואפי' בלי בדיקה, ולתוס' אינה מותרת אפי' כשהתה אחר וסתה ז' ימים שיכולה לטבול. להל' פסק המחבר (קפ"ד, יב') כתוס' דאם לא שהתה חייב לשאולא אם טהורה היא, אפי' יש לה וסת לקפצות וימים דיכול לתלות שלא קפצה ולא ראתה.

(טז.) וסתות דאורייתא או דרבנן - ותלה הגמ' שאלה זו במח' רב ושמואל וכן במח' תנאים דלר"א טמאה ולר' יהושע תבדוק, וכתבו תוס' דק"ל וסתות דרבנן ומיהו לכתחילה בעי בדיקה בשעת וסתה, וכי הבי"ד דכ"פ רוב ראשונים דלא כסה"ת דס"ל דבעברה וסתה חייבת לבדוק תוך שיעור וסת (והבי"ח ושי"ך החמירו בזה אבל כ' הפתח"ת דהאחרונים לא חששו לחומרא זו). ופסק המחבר (קפ"ד, ט': קפ"ט, ד') דחייבות בבדיקה בשעת וסתה אבל בעברה ולא בדקה ולא הרגישה טהורה וי"א דבוסת קבוע אסורה עד שתבדוק משא"כ בוסת שאי"ק. ולהט"ז בוסת הגוף אפי' בוסת שאי"ק אסורה עד שתבדוק. הפתח"ת הביא מהנוב"י דלפני וסתה לכו"ע דאורי"י וכן להרא"ה משעת וסתה עד סוף העונה לכו"ע דאורייתא, (וכ' הבינת אדם דשעת הוסת ממש אסור מדאורייתא לכו"ע).

(יט.) חמשה דמים טמאים באשה - אדום, מזוג, כקרון כרכוס, וכמימי אדמה, שחור, דילפי' ארבע מדמיה דמיה, ושחור אדום הוא אלא שלקה. ולבי"ש גם כמימי תלתן וכמימי בשר צלי טמאים ולר"ע בן מהללאל גם ירוק טמא, וכתבו הראשונים דק"ל כב"ה ודלא כעקביא בן מהללאל, אבל כ' הרשב"א והרא"ש דהיום שנתמעט הבקיאיות אנו מטמאין כל שנוטה לאדמימות ואין מטהרין אלא הלבן והירוק, וביאר הבי"ד דלאו דוקא ור"ל כל שאינו נוטה לאדמימות, וכ"פ בשו"ע (קפח', א') וק"ל בירוק מראה השעור והזהב.

(כ.) נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו, איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני מהו - ובעיא זו לא איפשיטא וכי הרשב"א הלכך לחומרא אזלינן ולא סמכינן אדיבורה, וביאר (והביאו הטור) דנאמנת האשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו ואם הוא מראה לבן או ירוק טהורה אבל אם הביאה לפנינו דם והחזקנוהו בטמא או אפי' נסתפקנו בו בטמא או בטהור והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כיוצ"ב אין סומכין עליה וכ"פ המחבר (קפח', ב').

וכולן אין בודקין אותן אלא בין חמה לצל - הרמב"ם הביא ד"ז וכן הא דאין בודקין דם בלילה אבל המחבר לא הזכירם וביאר התוה"ש [א] דכיון דאין מטהרין אלא הלבן והירוק וזה אי"צ עיון, ובקל יכול להבחין, לכן יכול לראות בכל ענין.

(כא.) (מתני') המפלת כמין קליפה - או כמין שערה, עפר, ויבחושי אדומים תטיל למים אם נמוחו טמאה וא"ל טהורה וביאר ר"ל דהיינו דשורה במים פושרין ותניא נמי הכי (ובעיא בגמ' אי בעינן שריה מעל"ע ולא איפשיטא), אבל לרשב"ג מותר גם למעכו ברוק ע"ג הציפורן וגם בנתמעך לדם ע"י הדחק נחשב דם, אבל בדם יבש נח' הראשונים דלדעת הראב"ד ורשב"א גם כשלא נימוחו טמא משא"כ לרז"ה והרא"ש ג"ז תלוי בנימוחו והמחבר סתם כהראב"ד והביא הרז"ה כ"א, והש"ך כתב דבירושלמי מוכח להדיא כהראב"ד.

(כב.) הרואה דם בשפופרת מהו - האם נתמעט מבשרה או דבעינן בשרה לד"א, ומסיק דתרת"י ש"מ, ורצה הגמ' לתלות ד"ז במח' תנאים במפלת חתיכה ויש עמה דם אבל מסיק אביי דבשפופרת כו"ע לא פליגי דטהורה, וכ"פ המחבר (קפח', ב').

המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה וא"ל טהורה שר"א אומר בבשרה וכו' ולא בחתיכה וחכ"א אי"ז דם נדה - לאביי פליגי אם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה (ופרש"י דלרבנן דאין דרכה אי"ז דם נדה ואפי' בפלי פלויי טהורה משא"כ לר"א, אבל הרא"ש פי' דלכו"ע דם נדה הוא רק דלרבנן דאין דרכה א"כ גם בפלוי פלויי אין דרכה משא"כ לר"א דדרכה ע"כ הפסוק ממעט שפופרת משום דאיכא הפסוק וכן גם באמצע חתיכה ולא כשפלי פלויי דליכא הפסוק). ופליג רבא וס"ל דלכו"ע אין דרכה לראות דם בחתיכה אלא לר"א אשה טהורה ודם טמא דמקור מקומו טמא, ולרבנן גם הדם טהור דמקור מקומו טהור, והטו"ש"ע (קפח', ג') פסקו דבראתה בחתיכה אפי' בבקעים טהורה דאין דרך לראות כן, אבל הוסיפו דכ"ז בחתיכה קטנה אבל בגדולה טמאה דא"א לפתיחת הקבר בלא דם.

פרק בנות כותים

(לג.) פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה - רואה היתה וסותרת או נוגעת היתה ואינה סותרת, ותמה רבא דא"ל שתסתור דא"ל שתסתור ז' הלא היה כבועלה ואם תסתור יום א' כתיב לאחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם, והשיב רמי בר חמא דאחר תטהר היינו שלא תהא טומאת זיבה מפסקת. להלכה כ' הרא"ש דלקמן (מב). רבא עצמו חזר בו וס"ל דרואה היא וסותרת יום א' והכי קי"ל. לדעת הראב"ד דין זה אינו אלא לטהרות אבל לרוב ראשונים נאמר גם לבעלה וכ"פ המחבר (קצו', יא'). והרמב"ם פסק כראב"ע בשבת (פז). דא"צ אלא ג' עונות אבל כ' הבי"ד דכל שאר הראשונים פסקו כרבנן דש"ז ראוי להזרע עד ו' עונות וא"כ אי"י להפסיק בטהרה עד יום ה' לשימושה. והתרוה"ד הוסיף עוד יום א' מחשש שמא תשמש בין המשמשות ותראה אח"כ ותטעה לחשוב דעדיין יום הוא, אבל רק הרמ"א (קצו', יא') הביאו להלכה והביא דיש שהחמירו גם בלא שמשו, ולדעת הבי"ח בלא הייתה בעלה בעיר יש להקל אבל שאר הפוסקים החמירו גם בכה"ג. כ' המהרש"ל דכלה אי"צ להמתין אלא ד' ימים. ובראתה מיד אחר טבילה המעי"צ סד"ט ופנ"י הקילו דא"צ ה' ימים ודלא כהנוב"י שהחמיר גם בזה. להרמב"ן כשהלכה ברגליה אחר תשמיש אמרי' דפלטת כל הש"ז וא"צ להמתין, והרשב"א ורא"ש החמירו אבל כתבו דאפשר להקל אם תדיח בית הסתרים בחמין להפליט כל הזרע וכ"פ המחבר

(קצו', יג') אבל הרמ"א פסק כהגהות מיימוני דבזה"ז אין אנו בקיאים בזה ואין להקל וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר ישכנו נחש.

(לח: (מתני') כל יא' יום בחזקת טהרה - בביאור המשנה נח' האמוראים, לרב יהודה ר"ל שא"צ בדיקה, לרב חסדא ר"ל דאשה שאין לה וסת מותרת לשמש בימים אלו אפי' לר"מ, לרבא ר"ל שאינה מטמאה מעלי"ע (ונדחו דבריו) ולרב הונא ב"ח אמר שמואל ר"ל שאינה קובעת וסת בימים אלו. לדעת תוס' שמואל פליג אר"ל ור"י, וק"ל כר' יוחנן דקובעת וסת בימי זיבתה, אבל רוב ראשונים פי' דלא פליגי ושמואל איירי בימי זיבה ממש ור"י איירי בימים הראוים לזיבה. להלכה כ' הטור (קפט', לב') בשם הרמב"ן דבזה"ז קובעין וסת בימי נדה וזיבה (וכנ"ל בדף יא. ע"ש).

מקבע ולא קבעה מיחוש מהו דניחוש - ופרש"י דחיישין לג' ראיות שראתה בימי זיבתה, אבל שא"ר פי' דשאלתו הייתה אם קבעה וסת בימי נדתה האם חוששת לאותו וסת אם יצאה אותו יום בתוך ימי זיבתה, ואיתא בגמ' דלרב פפא חיישין ולרב הונא לא חיישין, ולקמן (סד.) סתם הגמ' כרב פפא דאפי' בראתה רק פעם א' בימי זיבתה חיישין וכ"פ הרמב"ם דחיישין אבל לא קובעין וסת בימים אלו, ולהלכה אין נ"מ בכ"ז וכנ"ל דק"ל דבזה"ז קובעין וסתות בימי נדה וזיבה.

(לט: (דחזיא ריש ירחא וריש ירחא וכה' בירחא וריש ירחא דאמרי' דמי יתירי הוא דאיתופסו ביה - והביאו הטור (קפט', לא') דבכה"ג קבעה וסת לראש חודש לחומרא וביאר הב"ח דאפי' עדיין חוששת לכה' דאולי אינם דמים יתירים ועיקר ראיתה היתה בכה', אבל בלא"ה כ' המקור מים חיים דכל כמה שקבעה וסת א' אין חוששת לוסת אחר ודלא כהחוו"ד דאפשר לחשוש לבי' וסתות דימי החודש בב"א. אבל בכה"ג שכבר קבעה וסת לר"ח ואח"כ ראתה בכ' ג"כ, לכו"ע חוששת לשניהם וכמו שפסק המחבר (קפט', לב'), והפתח"ת הביא הנוב"י שהסתפק אם חוששת לכ' כוסת שאינו קבוע בכל גווי או רק כשלא ראתה בחדש הרביעי בר"ח.

פרק הרואה כתם

(נז: (הרואה כתם וכו' על עקבה ועל ראש גודלה טמאה - ובגמ' איתא משום דבהדי דפסעה עביד דמתרמי, ולענין שאר רגלה כ' הב"י דכ"ש דטמאה, אבל לענין שאר אצבעות רגליה, הפרישה הסתפק והש"ך נטה להחמיר כוותיה, אבל ה"י הקיל בזה וכ"פ התוה"ש דבכתמים שומעין להקל.

מן החגור ולמטה וכו' - ולהראב"ד גם על החגור עצמו טמאה ופי' הסד"ט דהיינו אפילו כשאינה מגיע לשם אלא ע"י שחיה הרבה.

ראתה על בית יד של חלוק - אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה, וכ' המחבר (קצ', יג') דאפי' אינה מגיע כנגד ביה"ת אלא ע"י שתשחה הרבה טמאה, והסד"ט (לה') כ' דאפשר אם אומרת ברי לי שלא פשטתי מעל זרועי דנאמנת, והחכ"א כ' דכשקושרין הבית יד טהורה, ומ"מ תשחה הרבה עד שתגיע לפי הטבעת ולשם חוששין ולא יותר.

היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה - כל מקום שתמצא כתם טמאה מפני שהוא חוזר וכן בצעיף או חגור והביאו המחבר (קצ', יד'), וממילא בבי' נשים שלבשו חלוק זה, א' ביום וא' בלילה ונמצא כתם למעלה מן החגור, האי שכסתה עצמה בלילה טמאה וכמוש"כ המחבר (שם, טו'), ולהלבוש טמאה מספק דאורייתא אולי הרגישה בשעת שינה, והתוה"ש השיג דהלא בגמ' (ג.) איתא דאם איתא דארגשה הייתה מיתערא.

בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה - ונחלקו הראשונים אם היא טהורה משום דהגם שידעיין שהדם מגופה אבל סו"ס לא הרגישה, או משום דבלי הרגשה לא ידעיין שהדם ודאי מגופה, וברמב"ם מבואר דאפי' בדם שיצאה ודאי מגופה טהורה כשלא הרגישה (דלא כהתוס' ר"י) ולהלכה קי"ל הכי דהיא טהורה מדאורייתא אבל טמאה מדרבנן.

בבשרה עד שתרגיש בבשרה - ברמב"ם (ה', יז') מבואר דהרגשה היינו נזדעזע אבריה, בתרו"ד (רמז') מבואר דהיינו פתיחת המקור, והנוב"י הוכיח דהוא ז"ל בבית החיצון (ולהחוו"ד רק במרגשת הזד"ל יוצאת מהמקור), והגם דהחת"ס השיג עליו אבל במצאה דם אחר זד"ל למעשה חששו הפוסקים להנוב"י.

תרתי ש"מ - להתוה"ר ר"ל ממשמעות ד'בשר' ומריבוי יב'. להר"ן שניהם מטעם א', דגם דם בתוך שפיר טהורה דליכא הרגשת דם אלא הרגשת שפיר, ותמה הרשב"א דאם הדרך לראות דם בשפיר לא בעינן הרגשה. ונ"מ במצאה דם בתוך הרבה ליחה לבנה, דלהר"ן טהורה (וכן פסק השב"י) ולהרשב"א טמאה (וכ"כ הסד"ט). ולכאורה להרשב"א בזה"ז דהדרך לראות שלא בהרגשה יש לטמאות אשה מדאורייתא גם בלי הרגשה (ועד"ז כ' הגריש"א זצ"ל ח"א פד').

לעולם דארגשה ואימור הרגשת מ"ר היא - והסתפק הכו"פ בביאור הגמ' אם ר"ל שהיא אומרת שלא הרגישה וחז"ל אומרים דבעומדת היא כן הרגישה וטעתה בהרגשת מ"ר (וכ"פ הרמב"ם ורשב"א) או דר"ל שהיא אומרת שהרגישה וחז"ל אומרים שביושבת היא לא הרגישה וטעתה בהרגשת עד (וכ"מ ברש"י). להלכה נקטו האחרונים כהרמב"ם ובכל בדיקה שמוצאת דם יש לסתפק אולי הרגישה וחייב לדונה כספק דאורייתא, וכן תוך שיעור וסת אחר תשמיש ולהחוו"ד גם אחר מ"ר (וכ"פ האגר"מ ח"ד, יז'), אבל לדעת החזו"א ס"י צ' למסקנא אין להסתפק בהרגשת מ"ר.

אי דארגשה לאח"ז אמאי פטורין מן הקרבן - הגם די"ל דהרגישה ולי"מ דם והדם שבא אח"כ יצאה בלי הרגשה, ומכאן הביא התרוה"ד ראייה דהרגשה סברא דאורייתא היא וממילא בהרגישה אפי' לא מצאה דם היא טמאה דאמרי' דנימק הדם או נתקנח (אבל במצאה מראה טהורה היא טהורה), ותמהו הרמ"א ורדב"ז דהגמ' איירי במצאה דם אבל בלא מצאה אין לטמאותה משום הרגשה גרידא, וממילא פסק הרדב"ז (ויעב"ץ) דלא כתרומה"ד, אבל המחבר הביאו להלכה (קצ', א') וכי"פ האחרונים, אבל הסתפק רעק"א אם בעינן בירור שלא ראתה דם או די במה שיש לה מקום לתלות ההרגשה ונ"מ במצאה מראה טהורה על עד שאינו בדוק או על חצי עד ונאבד החצי השני. בנודעזע אבריה ולא מצאה כלום כ' החכ"א דטהורה, וכי"כ החת"ס לענין זד"ל (והכי נקטו הפוסקים).

על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור - ואוקמא הגמ' בנמצא למטה מהחגור ועברה בשש"ט דיש לתלות הדם שעל בשרה ולא הדם שעל חלוקה, ואב"א בנמצא למעלה מהחגור ונזדקרה וי"מ דגם זה איירי בעברה בשש"ט אבל להרשב"א וכי"פ המחבר (קצ', יב') הגמ' איירי בלא עברה ואפי"ה תולין הדם שעל חלוקה מעלמא דא"א שתגיע מגופה לחלוקה בלי להשאיר רושם על גופה. הראב"ד פסק כהאב"א וכנ"ל דלא איירי בעברה בשש"ט ולכן אין תולין בנמצא על בשרה לחוד וממילא בעברה בשש"ט גם דם שעל בשרה יש לתלות, ולדעת שא"ר דעל בשרה לחוד אין תולין אבל על בשרה וחלוקה תולין וכי"פ המחבר (שם, יא'). והרא"ה כ' דאפי' על בשרה וחלוקה אין תולין. הרמב"ם למד מכאן דעל בשרה אין תולין אפי' במאכלות וטמאה אפי' בפחות מכגרס, והמחבר (שם, ו') הביא דעתו רק בדרך י"א, אבל הש"ך פסק כוותיה.

(נח.) שאני ידה דכולה עבידא דנגעה - לרבינו יונה רק חיישין לזה בבדקה ולא נטלה ידה, אבל לשא"ר חיישין דילמא נגעה באו"מ ולא אדעתה וכ' הבי" דאפי' לא נגעה באו"מ עדיין יש לחשוש דשחתה ונטף הדם על ידה וכי"פ להלכה (קצ', יא'). בנתעסקה בידה ממש בכתמים כ' הרשב"א דתולין והבי" וט"ז פי' דתולין הדם שעל ידה, והפרישה ורעק"א פי' דתולין הדם שעל גופה בדם שבידיה, ולדידהו הדם שבידיה יש לתלות אפי' לא נתעסקה ממש בכתמים בידה ורק עברה בשש"ט (ואולי גם הדם שעל שאר גופה).

על שוקה ופרסותיה מבפנים וכו' עד מקום חבק - וחבק עצמו כלפנים, לרש"י חבק היינו מתיחת הגידין שחובקין הירך והשוק והערוד פי' שמקום חיבור לולאות האנפלאות קרי חבק ולשניהם צ"ל כמוש"כ הבי" דלענין הצד השני משערין כנגד מעבר, ועוד פי' הערוד דמה שמתכסה הבשר ע"י כפיפת השוק על ירך קרי מקום חבק, ולפי"ז צ"ל דהצדדין היינו מן החבק עצמו ולחוץ, והרמב"ם פי' דמקום חבק היינו מקומות הנדבקים יחד בעת שתעמוד ותדבק רגל ברגל וכי"פ המחבר (קצ', יא') ולפי דבריו כ' הבי" דחבק עצמו היינו מקום גבול סוף מקום חבק מצד זה ומצד זה.

כשיר, כשורה, טיפין טיפין, לרוחב ירכה מהו - להרשב"א ורמב"ם (וכי"מ ברש"י) שאילת הגמ' הוא לענין דמים הנמצאים על בשרה שצורתן מוכחת עליהן שלא הגיעו מגופה רק דלהרשב"א איירי ביותר מגריס ולהרמב"ם אפי' בפחות מכגרס, אבל הראב"ד ותוס' והרא"ש פי' דאיירי לענין צירוף הטיפין, דמה דאיתא (נט.) דלא מצטרפין היינו על חלוקה אבל על בשרה מהו, ורצה הגמ' להביא ראייה דטמאה מריבוי דעל בשרה 'ספק טמא ספק טהור' ודחה הגמ' דלמא דהאי לרבות דעביד כרצועה, וכ' הראשונים דאינו אלא דחוי בעלמא ועל בשרה אה"נ דטיפין מצטרפין לשיעור גריס. להלכה הביא המחבר (קצ', ח') ב' שיטות לענין צירוף על בשרה, והבי" פסק כהי"א דמצרפין (והכי נקטינן) והביא גם (שם, ט') הפי' של הרשב"א ורמב"ם דיש לטמאות כתמים הגם שצורתן מוכחת עליהן שלא הגיעו מגופה.

ההוא אשה דמשתכח דמא במשתיתא - וא"ל רבי ינאי דתיזיל ותייתי דלחומרא שונין, וכתבו הרז"ה ורשב"א דהמשתיתא מקבל טומאה, אבל הראב"ד כ' דאמק"ט וע"כ דלא קי"ל כר' נחמיה דדבר שאמק"ט אינו מקבל כתמים, ותוס' כתבו דהגם שאמק"ט כתמים אבל מקבל טומאות נגעים. להלכה הביא המחבר דין זה (קצ', לב'). (והתוה"ש כ' דכותל כיון דמקבל טומאות נגעים מקבל טומאות כתמים, והסד"ט חולק).

ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה - אם מגיע כנגד בית התורפה של שניהן אפי' ע"י הדחק כמוש"כ הר"ן (הביאו הסד"ט קצ' מח') שניהן טמאות ואם לאו ארוכה טהורה והקצרה טמאה (וכי"פ המחבר שם), וכתבו הראשונים דאיירי בחלוקה הבדוק לה וכן הוא בכל כה"ג דאייתין לקמן.

בדקה חלוקה והשאלתה לחבירתה היא טהורה וחבירתה תולה בה - וביאר רב ששת דתולה בה לענין דינא שא"צ לכבס החלוקה, ול"א כאן נמצאו כאן היו דאינה להשניה אלא בתורת שאלה וכמוש"כ תוס' (ע"ש) ואם לא בדקה קודם לבישתה, להט"ז (קצ', מ') גם השניה טהורה דלא סמכין אבדיקתה אחר הפשיטה, והש"ך השיג.

(נח:) שתי נשים שנתעסקו בציפור א' - ואין בו אלא כסלע דם ונמצא כסלע על שניהן, שניהן טמאות, לתוס' איירי אפי' בנתעסקו בזא"ז ואם היתה נשאלת הראשונה מיד היינו מטהרין אותה, אפי"ה כיון שבאתה רק אח"כ גם היא טמאה. להב"ח ושי"ך זהו רק בשאלו בב"א אבל להט"ז אפי' בזא"ז דליכא תליה המסתברת (כהחור"ד משום דשניהם לא הרגישו, ולפרי דעה משום דלשניהם יש חזקת טומאה) וקי"ל כהב"ח ושי"ך.

לבשה ג' לחוקות הבדוקין לה - אם יכולה לתלות (כגון שעברה בשש"ט) תולה אפי' בתחתון ואם א"י לתלות אינה תולה אפי' בעליון (וכי"פ המחבר קצ', יח'), ולפי"ז הא דלא תלינן דם שעל בשרה בשש"ט כתבו תוס' דלפעמים מגלה חלוקה אבל אין דרך לגלות בשרה, והרשב"א כ' דכיון שבגופה אשתכח ומגופה קא חזיא רגלים לדבר דמגופה קא אתיא, ותמיד מחמירין בדם שעל בשרה.

(מתני') ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות - [אפי' תלייה רחוקה] ותולה בשחטה בהמה חיה ועוף נתעסקה בכתמים או ישבה בודאי ליד המתעסקים (אבל בספק ישבה הוי כספק עברה בשש"ט דלא תולין). ותולה בבנה ובעלה (להחוו"ד רק בנמצא על גופה ולהפרישה אפי' בנמצא על בשרה) ולהרמ"א (קצ', יח') תולה גם באשה שישנה לידה. וכן תולה במכה שלה (ולרוב ראשונים של בנה ובעלה ג"כ) שיכולה להגלע ולהוציא דם, והביא המחבר כל אלו התלויות להלכה (שם).

הרגה מאכולת - תולה בה לרשב"ג, ולרחב"א תולה עד כגריס של פול ואע"פ שלא הרגה, ולרבנן תולה עד כפשפש אע"פ שלא הרגה [להרשב"א איירי במקום דשכיחי פשפשים קצת] ואיתא בגמ' דנר' דברי רחב"א וכדבריו אנו מורין, אבל בהרגה כמה מאכולת כי תוס' דתולין כפי מה שהרגה (אי לאו שהרגם זא"ז דצידד רעק"א דבכה"ג אין תולין לומר שבי' הדמים נזדמנו למק"א), ולהרא"ש לא פלוג רבנן ואין תולין אלא במאכולת א' (והכי דייק החוו"ד בדעת המחבר קצ', ז'). באופן שידוע שהדם לא הגיע ממאכולת כגון שיצא ודאי מגופה כי התוה"ש (סי' קפג') כהמע"צ דאפי"ה לא גזרו רבנן, אבל הכו"פ ורוב אחרונים כי דטמאה משום כתם.

עד כגריס של פול - לרב הונא ר"ל ולא עד בכלל, ולרב חסדא היינו ועד בכלל דכל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגריס של כתמים, וכ"פ רש"י ושא"ר לקולא והביאו המחבר (קצ', ה') והוא כשיעור ט' עדשות. וכי הרמב"ן וראב"ד דאם תמצא גריס יותר גדולה אזלינן בתריה דתלינן שיש מאכולת יותר גדולות ג"כ, וכ"פ המחבר (שם) דלא כהרמב"ם דרק תולין בגריס הקלקלי. והגם דבזה"ז אין לנו מאכולת כ"כ גדולות כי' החת"ס דכיון שעיקר דין כתמים לטמא אשה לבעלה לא היה אלא אטו טהורות, ובזה"ז הגם שאין לנו טהרות אין להפקיע הגזירה, אבל אין להחמיר יותר משהחמירו חז"ל.

עד שהוא נתון תחת הכר - אם עגול טהורה בפחות מכגריס ומשוך טמאה אליבא דראב"ז, והחכמים פליגי, ונפסק בגמ' כראב"ז והביאו המחבר (קצ', לג'). ועוד חילק הגמ' בין כתם ועד, דבכתם אפי' משוך טהור עד כגריס.

עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים - וכי הראב"ד אפי' יש כמה כתמים מכמה מינים דכל בגד דינה כבגד שאינו בדוק, אבל כי הר"י דבמקום שאין רגילות ליגע בהן חזירים אין תולין בהם, ועיר שהטבחים מסתובבים בכל הרחובות דינו כעיר שיש בה חזירים דאין חוששין לכתמים, והביאו המחבר (קצ', כב').

(נט.) היו עליו טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה תולה בעליון עד כגריס - ופי' כל הראשונים (חוץ מרש"י וכו' הרמב"ם שלא הביא ה"ל זו כלל) וכ"פ המחבר (קצ', יז') דאיירי בכה"ג שיש לה כתמים למעלה ולמטה מחגורה, דתולין שכמו העליון מעלמא אתי תחתון נמי מעלמא אתי, אבל רק כשהעליון יותר מכגריס דאליה תולין הכתם שלמעלה במאכולת (או אם נתעסקה תולין אותו בהעסק כמוש"כ החוו"ד שם) אבל הוסיף הרשב"א דאיירי בידוע שלא נזקקה דאליה שני תלויות לא תלינן [כמוש"ב השי"ד]. וה"ה בנמצא שניהם על בשרה כי' רעק"א דתולין למטה בלמעלה (ולכא' כ"ש בשניהם על בשרה וחלוקה), ובלמטה על בשרה ולמעלה על חלוקה נסתפק הסד"ט, והתפל"מ כי' דבכה"ג אין תולין.

נמצא בו כגריס ועוד ואותו עוד רצופה בו מאכולת - לר' חנינא טמאה ולר' ינאי טהורה, והרמב"ם פסק כר' ינאי להחמיר אבל הרשב"א וראב"ד פסקו כר' חנינא לקולא וכ"פ המחבר (קצ', כח').

נתעסקה בכגריס ונמצא עליה בכגריס ועוד - וכי תוס' דנתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד ג"כ נכלל בתוך האיבעיא של הגמ', ולהלכה כי' הרמב"ם והרא"ש להחמיר דאין תולין אבל שאר ראשונים כתבו דתולין, וכ"פ מחבר (קצ', כו') והרמ"א הביא שיטת המחמירין אבל הוסיף דיש לסמוך אמקילין. אבל בנתעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסין ועוד, לכו"ע טמאה דלא אמרי' שדי דם העסק בי מצעי, והבי"י גרס בדברי הרמב"ן דנתעסקה בפחות מגריס ולא נמצא עליה אלא שני גריסין תולין וכ"פ להלכה (קצ', כז') אבל כי' הבי"ח ושי"פ דג"י מוטעה נזדמנה לו, ובכה"ג היא ודאי טמאה. וכתב הרמ"א דבנתעסקה וא"י בכמה נתעסקה, תלינן דם הכתם בדם העסק.

נמצא עליה מין א' תולה בה כמה מינין - ופרש"י נמצא עליה כתם אדום מדבר הדומה לכתם, תולין בו כתם שחור דכי היכי שניתז עליה היא מין בדלא ידעה ה"נ הוה עלה מינא אחרינא ולא ידעה, ותמה הר"ח דא"כ אשה שמצאה עליה שום לכלוך על חלוקה לא יטמא בה שום כתם דנימא דכי היכי דבא לכלוך זה עליה בלא דעתה ה"נ בא כתם מעלמא בלא ידיעתה, וממילא פסק הר"ח כא"ד דרבא שאמר **נתעסקה במין א' תולה בו כמה מינין** ופי' הגמ' דאיירי בנתעסקה בתרנגולת דאית בה כמה מיני דמא, וכ"פ המחבר (קצ', כד') וכי בגליון מהרש"א דכ"ז בנתעסקה בכולה ולא רק בשחיטה.

פרק האשה שהיא עושה צרכיה

(נט:) האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם - לר"מ בעומדת טמאה וביושבת טהורה ולר' יוסי בשניהם טהורה, ובגמ' איתא דהא דיושבת טהורה איירי ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ולא נמצא דם על שפת הספל, אבל בלא"ה טמאה לר"מ גם ביושבת. ואמר שמואל הלכה כר' יוסי וממילא כתב הרמב"ם וכ"פ המחבר (קצא') דבמצאה דם במ"ר בין עומדת בין יושבת בין שותתת בין מזנקת אפי' הרגישה גופה ונזדעזע טהורה, אבל לתוס' והרא"ש פליגי ר"מ ור"י בעומדת ומזנקת ויושבת ושותתת דבשניהם יש חדא לריעותא אבל בעומדת ושותתת דאיכא תרתי לריעותא גם ר"י מודה דטמאה והביא הרמ"א שיטה זו כ"א. לדעת הר"ן גם ר"י מודה כשיש הוכחה לטומאתה כגון בנמצא על שפת הספל, ולהמהר"ם מרוטנברג ר"י רק טיהר בעומדת ומזנקת. לדעת הר"ח גם כשטיהר ר"י הוא רק טיהר משום נדה אבל מודה ר' יוסי דהיא טמאה משום כתם, וכן פסק הרמ"א למעשה כהר"ח.

איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל - לר"י פשיטא דטהורה כיון דאיכא ס"ס, אבל בשניהם עומדים נחלקו אליבא דר"מ, דלר"ל גם בכה"ג ר"מ מטמאה ולר' יוחנן מודה ר"מ דטהורה כיון דיש ס"ס. ולר"ש טמאה הגם שיש ס"ס ואפילו בשניהם יושבין טמאה דחזקת דמים מן האשה. ולהלכה דק"ל כר' יוסי פשיטא דטהורה וכ"פ הרמ"א (קצא) אבל כ' הש"ך דהיינו רק בנמצא בתוך הספל אבל על שפתו אין להסתפק באיש, והתוה"ש כ' דגם בכה"ג יש ס"ס וכ"פ הערוה"ש.

(מתני') השאילה חלוקה לנכרית או לנדה הרי"ז תולה בה - ופי' רב כת"ק דר"מ דאירי בנכרית הרואה, ופי' רוב ראשונים דהיינו שהגיע לימי הנעורים וראתה פעם א', אע"פ שלא ראתה לכמה שבועות אינה מקפידת לנקות עצמה וכמוש"כ הב"י, אבל מהרמב"ם משמע דרק תולין בנכרית הרואה ממש וכן פי' הב"י, וה"ה פי' דדעתו כשא"ר וכיון שראתה פ"א יש לה דין נדה ולעולם תולין בה, ופסק המחבר (קצ', מא') כשא"ר הנ"ל, וכ' ג"כ דתולין בנדה לא רק אשה טהורה אלא אפי' אשה שהיא בספירת ז"נ ג"כ תולה בנדה כמוש"כ הרשב"א (דלא כמו שהסתפקו בתוס'). וכ' המחבר דדין זה הוא בין אם לבשה היא תחילה ואח"כ לבשה הנדה (כפי' רש"י) ובין שלבשה אחר שלבשה הנדה (כפי' הרשב"א).

רבי נחמיה אומר כל דבר שאמק"ט אינו מקבל כתמים - ובגמ' (ס:) איתא דאסמכוה אקרא דונקתה לארץ תשב כיון שישבה לארץ נקתה, וטהורה אפי' בנמצא הכתם על אחורי כלי חרס דלא גזרינן גבו אטו תוכו, וכן בנמצא על מטליות שאין בהן ג' על ג' [הגם דאי חשיב עליהו ויחדם הם מקבלים טומאה כמוש"כ תוס']. ובהמשך הגמ' איתא דר' יעקב פליג על רבי נחמיה והורו חכמים כרבי נחמיה, וכ"פ המחבר (קצ', י').

(ס.) תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה ובסופרת ז' שלא טבלה - אליבא דרשב"ג, אבל לרבי אין תולין בה ושניהן מקולקלין. ונח' בגמ' אליבא דרבי בטמא וטהור שהלכו בשני שבילין א' טמא וא' טהור, דלרב חסדא שניהן טמאין ולרב אדא תולין טהור בטהור וטמא בטמא. להלכה פסק הרמב"ם כרבי, אבל שא"ר והמחבר (קצ', מב') פסקו כרשב"ג דבכתמים שומעין להקל, ותולין אפי' באשה שספרה ז' ולא טבלה, אבל כ' רעק"א דלאחר ז' ועדיין לא טבלה תו אין תולין בה גם לרשב"ג (דלא כהלבוש דמקיל בזה) ואפי' תולין בבתולה שלא ראתה כמה שבועות כיון שאינה סופרת כלל.

ושוין שתולין בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין - ונח' הראשונים אם גם בזה"ז דמטמאין דם טוהר ודם בתולים עדיין אפשר לתלות בהן וכ' הראב"ד לענין דם טוהר דאפי' תולין בהן דהחמירו ע"ע אבל לא שלא יוכלו להציל על חברותיהן, משא"כ להרמב"ן אין תולין כיון דסו"ס מקלקלה לה, אבל לענין דם בתולים תולין בה לכו"ע כמוש"כ הרשב"א דדמיה מצוין, ופסק המחבר (קצ', מא') דגם בזה"ז תולין ביושבת על דם טוהר ובבתולה.

מהו לתלות כתם בכתם - ואיתא בגמ' דלרבי פשיטא דאין תולין אבל ל"ע אליבא דרשב"ג, ופשיט הגמ' דאין תולין מ"ט לפי שאין תולין, ופי' הראשונים דטומאת כתם אינו אלא מספק דלא ידעינן שהדם יצאה ודאי מגופה, והכי קי"ל להלכה כמוש"כ המחבר (קצ', מג') והיינו בין ביושבת על הכתם כבר ובין שמצאה הכתם אחר שלבשה חלוק השאול אין תולין בה, אבל מבואר ברעק"א (שם) דבידעינן שהדם יצאה ודאי מגופה תולין בה הגם שאין טומאתה אלא מדרבנן.

(ס:) שתי נשים שהיו טוחנות ברחיים של יד - בנמצא דם תחת הפנימית שתיהן טמאות תחת החיצונה החיצונה טמאה והפנימית טהורה ובנמצא ביניהן שתיהן טמאות והביאו המחבר (קצ', נב').

(מתני') שלש נשים שהיו ישנות במטה א' ונמצא דם תחת א' מהן כולן טמאות - ואיתא בגמ' (סא.) דהיינו במשולבות זב"ז, אבל בלא"ה רק האשה שמצאה הכתם תחתיה והאי היושבת לידה טמאה, והיינו כשעברו דרך מרגלות המטה אבל עלו דרך עליה כולן טמאות כדקתני לקמן (שם), אבל בשלש נשים השוככות ערות במטה אחת כ' הראב"ד דאין לחוש להשטמה שאפשר לכל א' מהן שתדע מקומה ובאמרה ברי לי שלא באתי לכאן טהורות אבל בנמצא ביניהם ודאי טמאות. וכ"פ המחבר (קצ', נב') וכ' ה"ט"ז דנאמנת לומר ברי לי שלא באתי לכאן רק בנמצא הדם זמן קצר אחר שכיתבן במטה דאליה אמרי' דמלתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה, והש"ך בנקה"כ השיג עליו.

בדקה א' מהן ונמצא טמאה היא טמאה ושתיהן טהורות - ובגמ' אוקמא ר"י אמר רב בבדקה כשיעור וסת ואתיא כבר פדא דכל שבעלה בחטאת טהורות טמאות, דלרב אושעיא אפי' בבדקה תוך שיעור וסת אינו בירור ודאי וטהורותיה תלויות, והרא"ש פסק כר' אושעיא דאפי' אחר שיעור וסת (להב"ח תוך שיעור בדיקת חו"ס ולהסד"ט כל מעלי"ע) תלינן בה לטהר חברותיה דהלא גם לבר פדא ליכא בירור דיתכן שנכתם הסדין לפני זמן רב. ושא"ר והמחבר (קצ', נא') פסקו כבר פדא דדוקא בבדקה תוך שיעור וסת תולין בה לטהר חברותיה (וכ' החו"ד וחת"ס דהוא מדין תולין הקלקלה במקולקל). אבל בלבשו חלוק או ישבו על הספסל בזא"ז כ' הרמב"ן דרק בבדקה האחרונה תוך שיעור וסת מטהרין חברותיה דתמיד בעינן בדיקה תוך שיעור וסת מקימתה מהמטה או פשיטת החלוק, אבל להרמב"ם (והרא"ש) גם בבדקה הראשונה ומצאה טמאה מצלת חברותיה. ובדעת המחבר (קצ' נא') אם מועיל בדיקה לאחר שיעור וסת מלבישתה נחלקו האחרונים, להסד"ט מצלת ולהגרי"ז אינה מצלת.

ותולות זו בזו ואם לא היו ראוין לראות אותן כאילו הן ראויות - וביאר הגמ' דמעוברת מניקה זקנה וקטנה תולין באינה מעוברת מניקה זקנה וקטנה, וכ' המאירי דה"ה מי שלא הגיע שעת וסתה תולה במי שהגיע שעת וסתה, אבל תוס' כ' דאינה תולה וכ"כ הב"י והש"ך (קצ', נב'). וכ' הרשב"א דמעוברת תולה בעצמה בזמן שלא הייתה מעוברת וכן כולן, וכן טהורה או סופרת ז"נ תולה

בעצמה בזמן שהייתה נדה וכ"פ המחבר (קצ', מד'-מה'). וכי הש"ך דבג"י הראשונים של ז"ל אין תולין בימי נדותה, אבל להרמ"א הוי כמכה שבגופה דתולין, והתורה"ש כי דגם לרמ"א אין תולין בכה"ג בג"י הראשונים דעכשו ל"ל מכה. אבל כששני הנשים מסולקות דמים כגון מעוברת ומניקה, שניהן טמאות דמ"מ דם מביניהו נפיק וכ"פ המחבר (שם).

(סא. מתני') בדיקה א' מהן ונמצא טהורה היא טהורה ושתיים טמאות - וכי הראב"ד דגם האי בדיקה חייב להיות תוך שיעור וסת, והרא"ש לטעמיה דק"ל כר' אושעיא וא"צ תוך שיעור וסת, והר"ז"ה כי דהגם דבמצאה טמאה בעינן קינוח תוך שיעור וסת אבל במצאה טהורה לא נאמר בו שיעור אלא אפי' לאח"ז, והמחבר (קצ', נא') פסק כהראב"ד, ורעק"א צידד לומר דהגם דבמצאה טמאה בהכרח איירי בקינוח אבל במצאה טהורה בעינן בדיקה מעלייתא כדי לטהר חברותיה.

בדקו שתיים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה - אבל בבדקו שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות, והיינו גם אליבא דרבנן דפליגי על ר"מ לענין גל טמא שנתערב בין ב' גלים טהורים דבבדקו שלשתן ומצאו טהורין כולן טמאים, דשאנ"ה דאימא עורב נטלה אבל הכא ס"ל דכולן טמאין דהאי דם מהיכא אתא, והביאו המחבר להלכה (קצ', נא').

(סא:) בגד צבוע - מטמא משום כתם ולר' יונתן בר יוסף אינו מטמא משום כתם שלא הותרו בגדי צבעונים אלא כדי להקל על כתמיהן. הרמב"ם ורא"ש פסקו כר' יונתן, והרמב"ן החמיר כת"ק והרשב"א צידד כהרמב"ם אבל כתב המחמיר תע"ב. המחבר (קצ', י') פסק כר' יונתן, וכתב עליו הרמ"א לכן תלבש האשה בגדי צבעונים כדי להצילה מכתמים (וכתב הפ"ת אבל לא בז"נ).

(סג.) (מתני') אלו הן הוסתות מפהפקת מעטשת וחוששת בפי כריסה ובשפולי מעיה ושופעת וכמין צמרמורות אוחזין אותה וכן כיוצא ב - וכי הרא"ש דכל מיחוש הגוף נכללים וממילא ק"ל ככל מש"פ הראשונים בפיחוק, והוסף הרא"ש דחוששת רק אם פיהקה כמה פעמים ולא רק פ"א ואינה חוששת אלא בשעת הפיחוק לבד. אבל לדעת הרמב"ם א"א לקבוע וסת הגוף בלי הרכבת ימים. והמחבר (קפ"ט, יט') פסק כהרא"ש ושאר דקובעין וסת הגוף לבד. וכי עוד הרא"ש דברואה רק בסוף הפיחוק אסורה רק בסופה אבל בנמשך אחרי הפיחוק אסורה מתחילת הפיחוק עד סוף העונה וכ"פ המחבר (שם, כד'). וכתבו הרשב"א דוסתות אלו א"א להצטרף ב' יחד לקבוע וסת וכ"פ המחבר (שם, כג').

(סג:) בשופעת דם טמא מתוך דם טהור - הראשונים לא כתבו דין זה והמחבר לא הביאו ופי' סד"ט משום דאנו מטמאין כל דם וממילא אינו נוגע בזמנינו, אבל כי דיש נ"מ גם לדין בכה"ג שראתה דם אחר שראתה הפ"ש טהורה שדינה כדין שופעת.

כיוצא ב' לאתויי מאי לאתויי ראשה וכבד עליה ואבריה כבדין עליה - והביאה הטושי"ע להלכה (קפ"ט, יט') (ולדעת הגריש"א זצ"ל רק כשכאבים אלו שונים ממה שרגיל בשאר זמני החדש).

אכלה שום וראתה אכלה בצל וראתה כססה פלפלין וראתה - להמרדכי לא רק באכלה שום ג"פ אלא ג' דברים הנ"ל מצטרפים לקבוע וסת דאכילת דברים חריפים. לדעת הרשב"א אכילת דברים חריפים נחשבת כראיה מחמת אונס דדינה כקפיצות דק"ל דלא קבעי וסת, אבל לתוס' עדיפי מקפיצות שאין הראיה בא מחמת טורח אלא ממילא. הטור לא הביא ד"ז להלכה וכי הבי" דס"ל דכיון דאיתמר אליבא דרבי לא ק"ל כוותיה, ואיהו נמשך בתריה ובשו"ע לא הביאו. אבל הרמ"א הביא ב' השיטות הנ"ל לענין אם דינו כוסת הקפיצות או כוסת הגוף, וכן הביא י"א (המרדכי) דכולן מצטרפין לקבוע וסת, ולהח"ד בכה"ג דהצטרפו ג' מינים הנ"ל אז אפי' אכלה רק שום ג"פ ולא ראתה עקרה וסתה לגמרי.

(מתני') ר' יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות - ואיתא בגמ' דאם הייתה למודה לראות בשש שעות אינה אסורה אלא בשעה ששית אבל לר' יהודה אסורה כל העונה כולה. ופסק רבא דהלכתא כר' יהודה ויליף ליה מוהזרתם את בניי מטומאתן דחייבים לפרוש מנשותיהן בעונה הסמוך לוסתן. וכי הבי" דמש"כ האו"ז דחייב לפרוש עוד עונה אחריתי חומרא יתירא היא ולא ס"ל הכי וכן מש"כ האביאסף דלעולם צריכה לפרוש יב' שעות לא ק"ל כוותיה, וכ"פ המחבר (קפ"ד, ב') דאסורה רק באותו עונה וכל הפרישה אינו אלא מתשמיש (ולהב"ח המחמיר בחו"י כהתירו"ד תע"ב, ולהט"ז חו"י אסור מעיקר הדין). אבל הב"ח ושו"ך חששו לשיטת האו"ז ואביאסף, וכי הש"ך דאשה שאין לה שעה קבוע חייב לפרוש עוד עונה מעיקר הדין, אבל ע' ברעק"א שהשיג עליו.

היתה למודה להיות רואה עם הנה"ח אינה אסורה אלא עם הנה"ח, ר' יהודה אומר כל היום שלה - ותלוי במח' הנ"ל, וק"ל כר' יהודה דברואה בסוף הלילה אסורה כל הלילה וכל היום שלה וברואה בתחילת היום אסורה כל היום וכל הלילה שלה. וכי הרא"ש מהראב"ד דבא"י מתי ראתה יש מחמירין לאוסרה כל הלילה וכל היום וי"א דכיון דוסתות דרבנן אינה אסורה אלא ביום שהוא ודאי בימי נדתה, וכ"פ המחבר (קפ"ד, ד'). אבל בראתה בלילה ונמשך ראיתה לתוך היום הביא (לדעת הבי"ג) ג' שיטות אם אסורה בלילה וביום, רק בלילה, או בלילה וביום כשיעור הנמשך בה וכ"פ הרא"ש ונמשך אחריו המחבר (שם, ה'). והגם שנחלקו הראשונים בנמשך ראיתה לכמה ימים דלרמב"ן וראב"ד אסורה כל אותן הימים ולהרשב"א ורא"ש אזלינן בתר תחילת הוסת ופסק המחבר כהרא"ש, אפי"ה שאנ"ה בנמשך לתוך היום כיון דאינה אלא ראייה מועטת א"כ כל הראיה הוי שעת וסתה.

(מתני') היתה למודה להיות רואה ליום טו' ושינתה ליום כ' - לדעת הבעל המאור רק בכה"ג אשה חוששת לוסת שאי"ק אבל לרוב ראשונים גם בלא היה לה וס"ק מעיקרא חוששת, וק"ל כשא"ר.

(סד.) ראתה יום טו' לחדש זה ויום טז' לחדש זה ויום יז' לחדש זה - לרב קבעה וסת לדילוג ולשמואל בעיא עוד ראייה ביח', ואיתא בגמ' דמודה רב לשמואל בלמודה לראות בטו' דבעיא עוד ראייה ביח'. הראב"ד פי' סוגיין בוסת הימים וממילא הוכיח דשייך לקבוע וסתות ביום החדש השנה, אבל להרמב"ן סוגיין איירי בהפלגות, וכי' תוס' וכי"פ הבי"י בדעת הרמב"ן דלרב בעי ד' ראיות וג' הפלגות כדי לקבוע וסת הדילוג, וכי' הבי"י דלשמואל בעי ה' ראיות וד' הפלגות. להלכה פסק המחבר (קפ"ט, ו') כהראב"ד דקובעין וסת הדילוג גם בימי החודש. ובעיקר הדין הר"ח וראב"ד פסקו כרב והרמב"ם ורמב"ן ורא"ש פסקו שמואל, והמחבר (שם, ז') הביא ב' השיטות וכי' דיש לחוש ולהחמיר כשניהם. אבל בסירגה וראתה בר"ח ניסן, ר"ח סיון, ור"ח תמוז, כי הראב"ד דגם שמואל מודה דקובעת בגי'פ וכי"פ המחבר (שם, יב').

למיחש לה בחדא זימנא חיישא - היינו לא רק בימי נדתה אלא אפי' אם ראיתה וגם היום שחוששת לה שניהם יוצאין בימי זיבתה. אבל יש וסתות שאין חוששין להם בפ"א כגון וסת הדילוג והסירוג כיון דלא שכיחי וכי"פ המחבר (קפ"ט, יא' יב'). לענין לחשוש בימי זיבה כבר כתבנו לעיל (יא). להרמב"ן דהאידנא דאין אנו בקיאים בימי נדה וזיבה קובעין וסתות גם בימים אלו, אבל השי"ך (שם סקע"ט) כתב דהרמב"ן רק התכוון דחוששין ליום זה לחומרא, ולא לקולא דאין עוקרין וסת אחר ע"י קביעות בימי זיבתה, והתוה"ש [כז'] השיג עליו ממה דלא הזכירו המחבר ורמ"א וכן נקטו האחרונים.

תרי זימני בחדא זימנא מיעקר - וכי"פ המחבר (קפ"ט, ב') ולא עוד אלא יש וסתות דאפי' קבען גי"פ מיעקר בחדא זימנא כגון וסת הקפיצות (להרמ"א בשם הגה"מ) ורמ"ת (להנוב"י ושי"ך) ואכילת דברים חריפין (לחד שיטה ברמ"א) ווסת השעות (כהסד"ט בדעת המחבר שם, ד').

היתה למודה להיות רואה יום כ' ושינתה ליום ל' זו"ז אסורין, הגיע יום כ' ולא ראתה מותרת לשמש עד יום ל' וחוששת ליום ל' הגיע יום ל' וראתה הגיע יום כ' ולא ראתה והגיע יום ל' ולא ראתה והגיע יום כ' וראתה הותר יום ל' ונאסר יום כ' - ונח' הראשונים בביאור הסוגיא, לרש"י הגמ' איירי בוסת החדש והגם שלא ראתה ביום כ' גי"פ אפי"ה כיון שלא קבעה וסת אחר כשראתה ביום כ' חזרה וסתה הראשונה למקומה, ועד"ז כי' הרא"ש ג"כ, אבל הרמב"ן פי' דאיירי בהפלגות, והטשו"ע (קפ"ט, יד') הביאו לשון הרמב"ן ונחלקו הפוסקים בכוונתו, דלהט"ז איירי בראתה כ', כי', ל', ל', כי' דרך בכה"ג חזרה וסתה הראשון למקומה כיון שלא עקרה גי"פ אבל בהציור של רש"י אה"נ לא יחזור וסתה למקומה, אבל השי"ך פי' דהרמב"ן איירי בעברה יום ל' השלישי ולא ראתה ואח"כ ראתה פי"א וראתה ע"פ בהפלגה של כי' דבכה"ג עקרה יום ל', אבל בכה"ג שראתה ביום כ' מיד אחר יום ל' אפי' לא היה לה וסת קבוע ליום כ', תו אינה חוששת ליום ל' דהפלגה קצרה עוקרת הפלגה ארוכה, אבל לדעת המע"מ ובית מאיר הפלגה קצרה אינה עוקרת ארוכה וחוששת ליום ל'.

פרק תינוקות

(סד:) מתני: תינוקות שלא הגיע זמנה לראות וניסת - לב"ש נותנין לה ד' לילות ולב"ה עד שתחיה המכה (ונח' בגמ' דלרב ר"ל כ"ז שנוחרת ולשמואל כ"ז שרמ"ת). בנערה שלא ראתה לב"ש נותנין לה כל הלילה ולב"ה ד' לילות עד מוצי"ש (ונח' בגמ' דלרב שמשה בימים לא הפסידה לילות וללוי הפסידה לילות). בנערה שראתה לב"ש נותנין לה ביאת מצוה בלבד ולב"ה כל הלילה. ובגמ' איתא אמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשון והם שלא ראתה אבל ראתה אין לה אלא ביאת מצוה לבד.

(סה:) הלכה בועל בעילת מצוה ופורש - לדעת הר"ף ורמב"ם ד"ז איירי רק לענין נערה שהגיע זמנה לראות וראתה אבל לענין שאר נשים נשאר ההלכה כמוש"כ במתני' כ"א כפי מה שהיא, אבל לרוב הראשונים גמ' זו איירי בכל אשה הנשאת דאין לה אלא בעילת מצוה בלבד וכי' הרא"ש ורשב"א דאפי' לא מצאה דם אסורה שמא חיפהו ש"ז, וכן פסק המחבר (קצ"ג, א') אבל כתב הרמ"א דבלא גמר ביאתו ולא מצאה דם מותר לחזור ולבעול. וכתב ג"כ דבכלה הקילו דמותר לו לישן במטתה אחר שקמה מאצלו, וכי' הט"ז מהמהרש"ל דהקילו ג"כ דא"צ להמתין אלא ד' ימים לפני הז"נ.

הרואה דם מחמת תשמיש - הרשב"א כתב דהאיסור דרמ"ת אינו אלא מדרבנן דקי"ל וסתות דרבנן, וכן נקטו השי"ך ונוב"י, רק דנחלקו דלשי"ך ונוב"י הו"ל כוסת הקפיצות ולט"ז הו"ל כוסת הגוף. אבל הערוה"ש ולחוי"ש נקטו דאסור משום חולי (וכן הוא משמעות הרמב"ם שכי' עד שתתראה מחולי זה) והח"ד כתב דבכל רמ"ת יש להסתפק אם הוא וסת או חולי וממילא יש לה החומרות של שניהם.

משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית - לדעת הרמב"ם אסורה אחר שראתה עוד ב' פעמים ולהראב"ד אסורה רק אחרי שראתה עוד ג' פעמים (או משום דבפעם הראשון כיון שא"צ בדיקה מסתמא לא בדקה מיד או משום שלא בדקה לפני תשמיש ויתכן שכבר ראתה). להלכה השי"ך וט"ז (סי' קפ"ז, א) פסקו כהרמב"ם אבל התוה"ש דייק במהמחבר כהראב"ד, וכי' הפתח"ת דבשעה"ד סמך החת"ס על הראב"ד כסניף להתיר.

כיצד בודקת עצמה מביאה שפופרת ובתוכה מכחול ומוך מונח על ראשו - ובהמשך הגמ' איתא דשפופרת היתה של אבר ופיה רצוף לתוכה שלא יסרט וכי"פ המחבר (קפ"ז, ב') והשי"ך כי' דאסור בשאר מתכות והתוה"ש התיר בברזל והפתח"ת כי' דאם בדקה בעץ ולא מצאה דם מותרת אבל בנמצא על הצדדין אין לה הקולות של נמצא על הצדדין (ובששה"ל כי' דכהיום אפשר לעשותו מניילון).

לא נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן הצדדין - וכי הראב"ה דאפי' לא נמצא כלל אמרי' שמא נתרפאה והב"ח הגר"ח צאנזר כתבו דבלא נמצא כלל בידוע שהוא מן הצדדין דרך האבר שמשפסף באו"מ מוציא הדם משא"כ השפופרת, והביאם הש"ך להלכה, אבל הסד"ט ונוב"י כתבו דאין להקל אא"כ נמצא על הצדדין. והפתח"ת כתב כמה נ"מ בין נמצא על ראשו לנמצא על הצדדין, לענין ז"נ, ואם מועלת הבדיקה בימי עיבור והנקה, ולענין אם חזרה וראתה כמה פעמים, וכן המתירין לבעלה הראשון בבדיקה זהו רק בנמצא על הצדדין.

ואם יש לה מכה באו"מ תולה במכתה - להרמב"ם ורשב"א תולין במכה אע"פ שא"י שמוציאה דם אפילו בשעת וסתה כיון דמה"ת יש לה חזקת טהרה, אבל להס"ח ומרדכי אין לתלות אלא שלא בשעת וסתה, ופסק הרמ"א (קפז', ה') דאם אין לה וס"ק ויש ספק אם הדם מהמקור או הצדדין תלינן במכה מכה ס"ס, אבל בידוע שבא מהמקור אין תולין אא"כ יודע שמכתה מוציאה דם, ובשעת וסתה או מלי' יום ללי' יום אין תולין במכתה אפי' ידוע שמוציאת דם [אא"כ יודעת שדם זה הגיע ממכה זו - ש"ך] דאל"כ לא תטמא לעולם. והשיג הש"ך דמוכח מהמרדכי וסה"ת דאפילו אינה מרגשת כשהדם נופל מהרחם אלא שבדקה באו"מ ומצאה דם טמאה ולא מתירין מדין ס"ס, ועו"ק דבלא"ה ליכא ס"ס דהכל ספק א' אם הוא דם נדה. וכתבו הח"ד ורעק"א דבנמצא ע"י בדיקה גם הרמ"א מודה והכא איירי שמצאה דם שלא בהרגשה.

ואם יש לה וסת תולה בוסתה - להרמב"ם ורוב ראשונים ר"ל שאם שמשו סמוך לוסתה תולין הדם בוסתה ואינה רמ"ת. (לפרישה איירי ביוצאה לדרך דמותר לשמש סמוך לוסתה או ביש לה וסת בתחילת הלילה ושמשו בסוף היום, אבל להש"ך בכה"ג לא נתלה בוסתה אלא ברשיעי עסקינן או בקטנה שלא ראתה עדיין ג"פ ואח"כ ראתה באותו יום עוד בלי תשמיש). לרש"י ר"ל שרמ"ת ביום מסוים דאסורה רק באותו יום, ולהמרדכי ר"ל דביש לה וסת קבוע ורמ"ת שלא בשעת וסתה אז תולין במכה (להש"ך אפי' איש שיש לה מכה, להב"ח רק במכה אע"פ שא"י אם מוציאה דם, ולהט"ז רק בידועת שמוציאה דם). להרז"ה (הו"ד בפ"ת) ר"ל דאם יש לה וסת לפיהוק ושמשו וראתה בשעת פיהוקה תולה בפיהוק עד שתדע שיש לה וסת מורכבת בפיהוק ותשמיש. להלכה המחבר (קפז', ד'), פסק כרמב"ם ורש"י, והרמ"א (סעי' ה', לדעת הש"ך) סמך על המרדכי אבל לא לגמרי והצריך שתדע שיש לה מכה.

ואם היה דם מכתה משונה מדם ראתה אינה תולה - וביאר הרשב"א דדוקא שנתברר שהוא משונה הא לא נתברר תולין במכה לפי שהאשה בחזקת טהרה עומדת, אבל לרמב"ן אין תולין במכה בזה"ז דאין אנו בקיאים במראות לידע אם הוא משונה, והרא"ש השיג עליו דאנו תולין בסתם עד שידוע לנו שמשונה ע"פ חכם, וכ"פ המחבר (קפז', ה') וכי ה"ט דאם שניהם לפנינו לא ניזול לקולא אבל להש"ך אפי' בכה"ג א"צ להראות לחכם אם הוא משונה (וכי בששה"ל ובדה"ש דלהלכה נקטינן כהט"ז).

ונאמנת אשה לומר מכה יש לי באו"מ - וכי המרדכי דהיינו רק במכה שמוציאה דם, ולדעת הב"ח היינו באשה שאין לה וסת דביש לה וסת א"צ מכה שמוציאה דם אבל להט"ז גם אשה שיש לה וסת אינה נאמנת לתלות אלא במכה שמ"ד. והביא המחבר (קפז', ו') דין זה וכתב עליו הרמ"א וכן אם אומרת ברי לי שאין דם זה בא מן המקור נאמנת, ותמהו התוה"ש ודגמ"ר דמקורו ממהרי"ו והוא עצמו רק כתב כן כהסתפק ולא החליט הדבר, אבל כי הפתח"ת דבאיכא עוד צד לקולא יש לסמוך עליה. (ובששה"ל כי דמהרי"ו איירי בהרואה דם במ"ר דנאמנת לומר שבא מכיס השתן ולא מן המקור).

ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון - לרש"י קושיית הגמ' היא אמאי צריכה להתגרש, ולת"י הגמ' דלאו כל האצבעות שוות מבואר דאסור לסמוך על הבדיקה אחר בעלה הראשון וכ"כ הרמב"ם. אבל לתוס' קושיית הגמ' היא אמאי מותרת לבעלה השני בלי בדיקה, וגם למסקנת הגמ' אם רוצה לבדוק אחר בעל הראשון הרשות בידה וכ"כ הרמב"ן ור"ן אבל הוסיפו דאם תמצא דם על ראש המכחול תהיה אסורה לכל העולם. להלכה הביא המחבר (קפז', ג') ב' השיטות והרמ"א כתב דיש לסמוך להקל אבל הש"ך כתב דלהלכה כרש"י והרמב"ם. (ובששה"ל כתב דק"י"ל כרמ"א לקולא).

בעתה ונפל ממנו חררת דם אמר רבי נתרפאה זאת - וכי הראב"ד דבזה"ז אין אנו בקיאים בזה וממילא אין לסמוך על רפואה זו אבל כי דבדיעבד אין להוציא אשה מבעלה, וכתב הרמב"ן דאם אחר הפלת החררה חזרה וראתה אפי' פ"א אסורה. ופסק המחבר (קפז', ט') כהראב"ד דלכתחילה אין לסמוך על רפואה זו בזה"ז אבל בדיעבד אין מוצאין אשה מבעלה עד שתבעל ותחזור לקלוקלה. (וכי הערוה"ש דאין אנו בקיאים באופן הבהלה וממילא גם אין סומכין על רפואה זו להחמיר לאסור עולמית אשה שהפחידה ולא הפילה חררה).

התקין רבי בשדות ראתה יום א' תשב ששה והוא - ופרש"י דהוא חומרא דחיישנן שמא ראשון סוף זוב ושני תחילת נדה וצריכה עוד ו', אבל תוס' פירשו דחיישנן שמא ראתה יום ראשון דם ירוק ואינו מן המנין. וה"ה בראתה ב' ימים תשב ששה והן אבל בראתה שלשה ימים צריכה לישב ז"נ שמא בימי זיבה עומדת.

בנות ישראל החמירו על עצמן שאפי' רואות טיפת דם כחודל יושבות עליה ז"נ - ופרש"י (מגילה כח:) ורמב"ן דמדאורייתא א"צ ז"נ אלא הרואה ג' ימים רצופים בימי נדה אבל החמירו על עצמן לפי שאין הכל בקיאים בפתחי נדה אם עומדת בימי נדה או זיבה, והחמירו אפי' לא ראתה ג"י רצופין כיון שמצינו דסותרת ז' ע"י ראיית דם כגון בראתה תוך ז' נקיים דזיבה לא חלקו בדבר. אבל רבינו יונה פ"י דחיישנן שמא יצא מעט דם לפני יומיים ומעט אתמול ומעט היום ויתכן שהיא זבה גדולה והחומרא הוא דבדר"כ אם היא רק רואה טיפת דם אינו מסתבר שהוא מגי ימים. להלכה איתא בגמ' (ברכות לא.) דדין זה דרבי זירא היא הלכה פסוקה, והביאו המחבר להלכה (קפג', א').

תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה שתשב שבעה נקיים - ונחלקו הראשונים אם צריכה הפסיט ובדיקות תוך ז', דלהרשב"א מעיקר דדינא אי"צ כלום, ולהראב"ד ורמב"ן אי"צ הפסיט דודאי פסק דמה אבל צריכה לכה"פ בדיקה א' תוך ז' ולזה הסכים הרא"ש אבל כי דחיבת לבדוק תוך ז' דכל שמתקרב יום החתונה יותר היא הומה ומשתהא וחיישינן שתראה (וכי' הבי"י דלהרמב"ן אי"צ אלא בדיקה א' תוך ז' ולהרא"ש צריכה לבדוק כל יום, והבי"ח כי דגם לרמב"ן לכתחילה יש לבדוק כל יום), ופסק המחבר (קצב', א') דאי"צ הפסיט אבל צריכה בדיקה תוך ז' וכי' הרמ"א דלכתחילה יש לבדוק כל יום, אבל הפרישה הבי"ח ושי"ד הביאו מהמהרש"ל דהיום נוהגין גם להפסיק בטהרה.

ולענין מתי מונין הז"י, לדעת הרשב"א מונין משעת התביעה אבל אם תבעוה להתחתן אחר יב' חודש מונין הז"י משעה שמתחילין להכין החתונה וכי"פ המחבר (קצב', ב') והוסיף אפי"פ שלא נתקדשה עדיין (דלא כהרא"ה), אבל להרא"ש הז"י צריכין להיות סמוך לחתונה ולכן פסק הרמ"א דאם טבלה בליל ד' ולא תבעל במוצ"ש יש לה לבדוק עצמה כל יום עד בעילת מצוה, אבל להבי"ח אפילו לא הרחיקה כ"כ יש לה לבדוק עצמה כל יום עד החתונה, וכי"פ החכ"א.

ואם דחו הנישואין בסתם פסק המחבר (קצב', ג') כהמרדכי דאפי"פ שישבה ז"י צריכה לחזור ולישב עוד ז"י אבל אם באותו מעמד חזרו וקבעו יום אחר לנישואין כי הבי"ח דאי"צ עוד ז"י.

בפירוש אמר רבא ל"ש גדולה ול"ש קטנה - והביאו המחבר (קצב', א') וכי' הפתח"ת דה"ה זקנה צריכה ז"י וכי"כ הרא"ה להדיא, וה"ה מעוברת ושאר מסולקת דמים. ולדעת הטי"ז ליכא חשש דם חימוד כשהיא עמו במטה בשעת התביעה, ולח"ד ליכא חשש בתביעה לבעילת זנות דרק לביאה של נישואין יש חימוד, ועוד כי דהגם דלא קי"ל כראב"ה דמועיל בדיקה בשעת התביעה אבל אם הייתה מוכ' בפנים כל שעת התביעה ונמצא נקי אי"צ ז' נקיים. אם עבר וכנסה קודם שישבה ז"י פסק המחבר (קצב', ה') הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים.

אשה לא תחוף לא בנתר ולא בחול - בנתר משום דמקטף ובחול משום דמיסריך ויש גורסים אהל במקום חול, וכן פסק המחבר (קצט', ב') להלכה. ולדעת ר"ת חפיפה לא שייכא אלא במקום שער ודלא כרב שמעיה בשם רש"י דס"ל דחפיפה שייכא בכל גופה אבל כתבו תוס' (סו:) דמנהג כל הנשים לרחוץ כל הגוף עכשו, וביותר כתבו תוס' (ב"ק פב.) והר"ן דגם בזמן הגמ' נהגו כן וכדמשמע מאשתו של הריש גלותא שהצריך לחמם הרבה מים. ופסק המחבר (קצט', א') דצריכה לסרוק שער ראשה יפה וכן לעיין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפה. ולדעת הטי"ז כל כמה שחפפה תו אי"צ עיון ולסד"ט צריכה עוד עיון אפי"כ עיינה בשעה שחפפה.

(סו:) אשה לא תחוף אלא בחמין - אבל לא בצונן ואפי"כ בחמי חמה ופרש"י הרמב"ם והרשב"א דר"ל דאפי"כ בחמי חמה מותר לחוף אבל הר"ח גרס בע"א ופי' דר"ל דאפי"כ בחמי חמה אסור לחוף. וכי' המהרי"ק בדעיבדאם חפפה בנתר או אהל או במים קרים וראה ועיין יפה בשערה שאינו קשור ולא מסובך סברא בדעיבדא שרי. והמחבר פסק (קצט', ב') כהרא"ש ודעימיה, והרמ"א הביא מש"כ המהרי"ק לענין בדעיבדא.

לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים - דנהי דביאת מים לא בעינן מקום הראוי לביאת מים בעינן, ושפחתה של רבי טבלה ועלתה ונמצא עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת וביאר הר"ש דאז שהייתה נשואה שבדרי"כ מקפידין על חציצה בבית הסתרים שלא תתגנה על בעלה או דכל אשה מקפדת על עצם בין שיניה. וכתב הרא"ש דאשה צריכה לחוף שיניה שלא יחא בהם דבר חוצץ והוסיף דמנהג נשים כשירות שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה והביא המחבר דבריו להלכה (קצח', כד') וכי' הטי"ז דבלא נהגה כן אי"צ לעכב הטבילה ובשבת ויו"ט המנהג שאוכלים בשר רק תזהר לנקר ביותר אח"כ. ועוד כתב הרא"ש דנהגו הנשים שאינן טועמות כלום בין הרחיצה והטבילה והביאו הרמ"א (שם) והוסיף מהשי"ד דאין לעסוק כל היום קודם הטבילה בבצק או בנרות של שעוה וכן נהגו.

טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ - ללישנא קמא אם סמוך לחפיפה טבלה (פי' הרשב"א תוך עונה) אי"צ לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול, וללי"ב אם באותו יום שחפפה טבלה אי"צ לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול, ופסק הרמב"ם כלי"ב אבל הר"ף וראב"ד גרסו בגמ' איפכא ופסקו כהל"ב דתלוי באם סמוך לחפיפה טבלה. והקשו הראשונים מהא דאיתא בחולין (י.) דנמצא עליה דבר חוצץ אפי' נתעסקה באותו המין כל היום כולה אחר טבילה לא עלתה לה טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן ותי' תוס' (בחד תי') דהתם איירי בשלא חפפה סמוך לטבילה וכן נקט הרשב"א, אבל הרמב"ם פי' דודאי גם בסוגיין צריכה טבילה אחרת וכל הנידון אינו אלא אם צריכה עוד חפיפה ובוזה קי"ל דאם חפפה באותו יום אי"צ חפיפה אחרת. והמחבר (קצט', י') הביא שיטת הרשב"א דאם בתוך עונה שחפפה טבלה אי"צ טבילה אחרת ואם לאו צריכה טבילה אחרת ואח"כ הביא הרמב"ם דלעולם צריכה טבילה אחרת והני"מ לענין חפיפה. הפ"ת הביא מהשב"י דיש להחמיר כהרמב"ם אבל לסד"ט אי"צ להחמיר כוותיה אפי"כ בקל יכולה לחזור לטבול.

ובנתעסקה באותו מין אחר הטבילה פסק המחבר (שם, יא'-יב') דאי"צ טבילה אחרת (ולבי"ח ושי"ד רק באומרת ברי לי שלא היה עלי קודם לכן) אבל אם לא חפפה קודם טבילה דאין תולין אפי' בנתעסקה (וכי' הטי"ז דר"ל שחפפה אבל בעונה אחרת, והשי"ד כי מהבי"ח דר"ל שחפפה ראשה בלבד בדעיבדא עלתה לה טבילה אבל אם נמצא עליה דבר חוצץ לא עלתה אפי' נתעסקה באותו מין אח"כ) אבל בבית הסתרים אפי' לא עיינה קודם טבילה ולאחר הטבילה מצאה בהם דבר החוצץ כשנתעסקה באותו מין אחר טבילה תולין להקל.

אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול - סבר רב כהנא דהוא משום גזירת מרחצאות ודחה רב חנן דהוא משום דבעיתא, ולדעת הרמב"ם והרא"ש חזר הגמ' לגמרי מגזירת מרחצאות וכל האיסור אינו אלא משום דמפחדת ושמא לא תטבול יפה ולפי"ז בדעיבדאם טבלה שפיר עלתה לה טבילה. אבל לדעת הראב"ד והר"ן עדיין גזירת מרחצאות קיימת ובטבלה ע"ג כלי חרס וכן כל דבר

המקב"ט אפי' בדיעבד לא עלתה לה טבילה וכן נקט הרשב"א וכתב דהטובל ע"ג השליבות של עץ שבו יורדים למקוה לא עלתה לה טבילה. והמחבר (קצח', לא') הביא ב' הדינים דהטובל ע"ג דבר המקב"ט וכן ע"ג שליבות של עץ לא עלתה לה טבילה, וכן אפי' ע"ג אחורי כלי חרס ובקעת עץ דלא מקב"ט אין לטבול שמא תפחד אבל בזה בדיעבד עלתה לה טבילה. (והאריכו האחרונים [לבוש, ב"ח, ט"ז] בהכשר מקואות זמניהם שהיו טובלין ע"ג נסרים).

אשה לא תטבול בנמל - לרש"י משום דהספינות שם מעלות טיט וחוצץ, אבל לר"ח ותוס' האיסור הוא משום דבני אדם נמצאים שם ובעיתא וממהרת מפני הבושה ולפי פירושם המחצלות שעבד שמואל לבנתיה לא תיקנם מחשש חציצת הטיט אלא משום צניעותא. והמחבר הביא ב' הפירושים לדינא (קצח', לג', לד') אבל על פרש"י כתב ד"א שאם טבלה לא עלתה לה טבילה וכדפי' בב"י דיש טיט עבה כמו טיט היון שנדבק וחוצץ, אבל בפי' הר"ח כתב דטבלה עלתה לה טבילה.

(סז.) נתנה תבשיל לבנה וטבלה ועלתה לא עלתה לה טבילה - ופרש"י דחיישין שבצאתה מהמקוה נפל החציצה, וכתבו תוס' שהר"ח גרס עוד מימרא דהמפשלת את בנה לאחוריה והיא ערומה וטבלה לא עלתה לה טבילה דחיישין שמא היה טיט על התינוק ונדבק באמו קודם שטבלה. המחבר (קצט', יג') הביא הדין הראשון בתוך דיני חפיפה דאם בין חפיפה לטבילה נתנה לבנה תבשיל הראוי לידבק בה לא עלתה לה טבילה אפי' אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצץ, והדין של הר"ח כתב בדנין חציצה (קצח', מא').

הני רבדי דכוסילתא עד ג' יומי לא חייצי - ובמתני' (מקואות ט', ב') קתני גליד שחוץ למכה חוצץ ושבמכה אינו חוצץ וכתב המרדכי (וכ"כ הסמ"ג וסה"ת) דעד ג' ימים הדם לח והמים נכנס בו ומכאן ואילך נעשה יבש ונדבק בדוחק וחוצץ ואפי' אם מצטער כשיסיר הגדל וקרוי אינו מקפיד אפי' הרגילות הוא להסיר הכל או תמתין עד שתתפא. והרמב"ם הביא החילוק בין קודם ג' לאחר ג' לענין שריטה בבשרה והראב"ד השיג דבשריטה הכל כפי ראות העינים אם יבש הוא או לא. וכ' הב"י דמדברי שניהם למדנו שהג"י הנכונה במתני' הוא "שעל המכה" ור"ל שהוא מכוון כנגד פי המכה ואינו מתפשט לחוץ מכנגד מקום המכה דאילו נתפשטה חוצץ. ולדעת הראב"ד לא קי"ל כהמימרא דרבדי דכוסילתא (ע' בסמוך). ופסק המחבר (קצח', ט') כמתני' וכמימרא דרבדי דכוסילתא ע"פ מש"כ הרא"ש דלכתחילה כו"ע מודי דגם לבעלה יש להקפיד על דברים אלו וכן הביא המחבר מש"כ הרא"ש דאשה בעלת חטטים צריכה לחוץ במים עד שיתרככו. והט"ז הביא מהמהרש"ל דגרר לגבי טבילה צריכה להסיר אע"פ שכואב לה הרבה ואשתו של מהר"ח או"ז היתה צריכה לעמוד לפניו ערומה שלא היה מאמין לה שהיתה מסירה וכן עשה השר מקוצי, וכתב הסד"ט דכנראה דלא סבירא להו כמש"כ הראשונים הנ"ל דבכואב לה דינו כאינו מקפיד דאליה לא היו מחמירין כולי האי שלא להאמין לנשותיהן.

לפלוג שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ - אימתי נקרא יבש משעה שמתחיל לירק. ובמתני' (שם) קתני דלפלוף שחוץ לעין חוצץ ושביתוך העין אינו חוצץ ולא מפליג בין לח ליבש, ופי' תוס' ע"פ סוגיין דאפי' שבתוך בעין חוצץ כשהוא יבש וחוף לעין חוצץ אפי' כשהוא לח וכ"נ מדברי הרמב"ם, אבל הרא"ש פ"י שבתוך העין לעולם הוי לח ואינו חוצץ וחוף לעין כשהוא לח אינו חוצץ וכשמתחיל לירק הוי יבש וחוצץ. ולדעת הסמ"ג בתוך העין סתמא לח ולעולם אינו חוצץ וחוף לעין סתמא יבש ולעולם חוצץ, ועד"ז הוא דעת הראב"ד הנ"ל דכתב דלא קי"ל כמימרא זו אלא כסתמא דמתני' דבתוך בעין בין לח בין יבש אינו חוצץ וחוף לעין בין לח בין יבש חוצץ. המחבר (קצח', ז') החמיר כתוס' דגם בתוך העין יבש חוצץ וכ' הש"ך דכיון דכו"כ ראשונים ס"ל דלא קי"ל כמימרא זו לכן הגם שאם אפשר לטבול שנית יש להחמיר אבל כשא"א כדאי הם כל הנך רבוואתה לסמוך עליהם שפסקו דלטהרות דוקא אתמר.

כחול שבתוך העין אינו חוצץ ושע"ג העין חוצץ - ואיתא בהמשך דאם היו עיניה פורחות אפי' ע"ג העין אינו חוצץ, ופרש"י פורחות שפוחות ועוצמות תדיר, ולי"א דומעות. והרמב"ם כ' שהיו עיניה פתוחות והבין הב"י שפי' כרש"י אבל הב"ח וט"ז כתבו דר"ל שטבלה כשעיניה פתוחות במים. המחבר (קצח', ח') הביא המימרא וכפרש"י הנ"ל, והביא הש"ך מבה"ג דאמר שמואל כוחלת אם לרפואה הר"ז חוצץ ואם בשביל שרתא עיניה פורעת אין חוצץ. וכתב ג"כ מרב יהודא דכל השמנים אין חוצצים חוץ משמן המור אבל נהגו בנות ישראל בעצמן שאין סכות שמן בשעת טבילה כל עיקר.

יש גורסים ולית הילכתא ככל הני שמעתתא דכי אתמר הני לטהרות אבל לבעלה טהורה - והביאו הראשונים שכי' רש"י בתשובה דאין לגרוס כן מכמה טעמים, אבל ר"ת ועוד כמה ראשונים הביאו הגירסא אבל נחלקו על איזה מימרות נאמר "כל הני שמעתתא" דלדעת ר"ת והערוך לא קי"ל כשמעתתא דרבא אשה לא תטבול ע"ג כלי חרס וכן המימרות מכאן ואילך, אבל להרמב"ם קאי רק מנתנה תבשיל לבנה, ולראב"ד קאי רק על ג' המימרות מריבדא דכוסילתא ואילך (שהם כנגד הסתמא דמתני') ומרבינו ירוחם משמע דקאי רק אכחול שבעין. אבל כ' המרדכי בשם הרא"ש דכל הנ"ל אינו אלא בדיעבד אבל לכתחילה אפי' לבעלה צריכה כל הני חומרות וגם הרא"ש כתב דיש להחמיר כרש"י וכ"פ המחבר (קצח', ז' ח' ט' לאי מא').

פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר - לא עלתה לה טבילה כיון שלא טבל כדרך גדילתה, וכתב המחבר (קצח', לט') לא תעצים עיניה ביותר ולא תפתחם ביותר ואם עשתה כן י"א שלא עלתה לה טבילה, והאי י"א הוא רש"י ודעימיה דס"ל דכל הני שמעתתא נאמרו גם לענין בעלה.

האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה - והיינו כדרך ששנינו לענין נגעים שהאיש נראה כעודר ומוסק זיתים ואשה נראת כאורגת וכמניקה את בנה. ופרש"י כעודר באיש וכאורגת באשה לענין בית השחי וכמוסק באיש ובמניקה את בנה באשה לענין בית הערוה. אבל תוס' כתבו ע"פ הת"כ כעודר בבית הסתרים וכמוסק בבית השחי והאשה לענין תחת הדד כאורגת וכמניקה את בנה ביד הימנית וכטווה ביש השמאלית ותנן נמי כעורכת פת לענין בית הסתרים. ופי' הרשב"א בקצר דכ"ז כדי שלא יסתר בה מקום הגלוי, וכ' רש"י

דמה שנשאר מכוסה וקמוט ואין מים באין בו לא איכפת לן ואינה צריכה לפשט בין קמטיה וסתריה אלא כדרך תמיד. והמחבר (קצח', לה') הביא הדין כדפי' תוס' והוסיף ע"פ הרשב"א דלא תטבול בקומה זקופה ולא תשחה הרבה. ולענין בדיעבד הביא ב' דעות אם עלתה לה טבילתה וכי' הטי"ז דנכון לכל אשה להכניס עצמה למים עד צוארה תחילה ואח"כ לטבול דאז המים מקדימין לכל המקומות ובדיעבד בודאי תעלה לה טבילה.

וכתב הרשב"א בתשובה דהמנהג שאין לטבול אלא במקוה שיש בו מים ממעל לטבורה זרת (חצי אמה וכי' הפ"ת לכתחילה יב' גודלין ובדיעבד י' גודלין) כדי שלא תצטרך לשחות הרבה, וכ"פ המחבר (שם, לו'). וכי' רבינו ירוחם מרב נטרונאי דכשאין במקוה כ"כ מים יכולה לטבול בהם כדג כשפניה וגופה כבושים בקרקע המקוה והביאו המחבר (שם, לז') בשם יש מי שאומר.

נימא א' קשורה חוצצת - ג' אינן חוצצות שתיים אינן יודע ור' יוחנן אמר אנו אין לנו אל אחת. ופסקו הרמב"ם סמ"ג ורא"ש כר' יוחנן דב' אינן חוצצין, אבל הרשב"א ר"ן ורבינו ירוחם חששו לרשב"ח דגם ב' חוצצין ופי' הבי"ט משום דר' יוחנן לא פליג עליו בהדיא ומה שאמר "אנו אין לנו אלא אחת" ר"ל לא שמעתי אלא דין של א' בלבד. והמחבר פסק (קצח', ה') כהרמב"ם דרך שער א' קשור חוצץ והוא שתהא מקפדת עליה אבל אם אינה מקפדת עלתה לה טבילה. ובשער א' קשור יחד עם שער א' כו"ע מודי דדינו כחד וחוצץ אבל בב' קשורות עם ב' להרמב"ם משמע דדינו כג' (אפי' לרשב"ח) ולרשב"א ור"ן משמע דדינו כשתיים וכ"כ הרמ"א (שם) כדבריהם - אבל להקל, דבכל ענין שיש ב' שערות קשורים אינם חוצצין. ונחלקו נמי הרמב"ם עם הגאונים ורש"י אם השער נידון כגוף בפני עצמו דברוב שער קשור חוצץ או דנידון יחד עם הגוף ועד שתהא חציצה ברוב שעה וגופה יחד לא חייץ ופסק המחבר (שם) כהגאונים ורש"י דהשער נידון לעצמו.

(סז: ד"ת רובו המקפיד עליו חוצץ רובו ואינו מקפיד עליו אינו חוצץ - וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד וגזרו על מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד. אבל לא גזרו על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד דהוי גזירה לגזירה, ואפי"ה כי הרמ"א (קצח', א') דלכתחילה לא תטבול אפי' בדברים שאינם חוצצים גזירה אטו דברים החוצצין וביאר הטי"ז דאינו גזירה לגזירה כיון דבדיעבד עלתה לה טבילה. ונחלקו האחרונים בדעת הרמ"א דלסד"ט כוונתו כהשערי דורא דאין לטבול בדברים רפויים אטו אינם רפויים אבל י"א דלדעת הרמ"א אין לטבול בכל דבר שאינו חוצץ כגון מיעוט שאינו מקפיד ודברים דלית בהו אלא חזותא בעלמא כצבע. [ובפשטות לרבותיו של רש"י בשבת (נז.) מה דדבר המקפיד עליו חוצץ היינו אפי' אי עיילי ביה מיה וכן משמע שפסק הרמ"א (שם, ד') לענין חוטין מוזהבות, אבל הפרישה פי' בדעת רבותיו בע"א דכיון דקפיד עליהו חיישין שמא לא תטבול שפיר, וכתב הפ"ת מהלבושי שרד דנראה לו כמוש"כ הפרישה עיקר, והסד"ט כתב דהיכא דאיכא עוד צד להקל יש להקל אם הם רפויין אע"ג דקפיד עליהו).

נדה בזמנה אינה טובלת אלא בלילה - ושלא בזמנה לרב טובלת בין ביום ובין בלילה ולר' יוחנן גם שלא בזמנה טובלת רק בלילה, ואף רב הדר ביה ופסק כר' יוחנן. וביאר הגמ' דגם בזה"ז דכולהו נשי כספס זבות שוינהו רבנן אפי"ה אין לטבול ביום ז' שמא תשמש ותראה ותסתור ונמצא שעברו על איסור כרת. וגזרו נמי שלא תטבול אפי' ביום ח' משום סרך בתה שלא תבא לטבול ביום ז'. ולדעת תוס' גם אחר תקנת רבי זירא אפי"ה אין לטבול ביום ח' גזירה שמא תבא בתה לטבול ביום ז' הגם שיום ז' אינו ימי נדה ומותרת מעיקר הדין לטבול בו, אבל לדעת הראב"ה ורא"ה ליכא איסור בזה"ז לטבול ביום ח'. והמחבר פסק (קצז', ג') כתוס', אבל כתב הרמ"א דכולת יכולות לטבול ביום כיון שאינן באות אצל החתן עד לילה, והגם שהש"ך כתב דכשכלה טובלת ב' אינה יכולה לטבול ביום כבר תמה עליו הדגמ"ר וכי' דמותר כל כמה שאינם מעמידין החופה עד הלילה (ולרעק"א מותר גם להעמיד החופה ביום רק שלא תבא אצל החתן עד הלילה). ובדיעבד אם עברה וטבלה בין בח' ובין ב' פסק המחבר (שם, ה') דעלתה לה טבילה (אבל יש להסתירה מבעלה עד הלילה - רמ"א) אבל כ' הש"ך דביום ז' טוב להחמיר לטבול שנית היכא דאפשר לחשוש להמהר"ם דס"ל דלא עלתה לה טבילה.

ובעיקר האיסור לטבול ביום: נחלקו הראשונים דלר"ת כל כמה שחזרת הביתה אחר שתחשך ליכא איסור (כן פי' הבי"ט אבל להב"ח גם לר"ת אינו מותר לטבול אלא סמוך לחשיכה) אבל להרשב"ם אין לטבול קודם הלילה והבין המרדכי דר"ל שאין לצאת מביתה קודם הלילה אבל הרא"ש כתב דיכולה לצאת מביתה רק אין לה לטבול קודם הלילה. וכי' הסמ"ג מרבו שנכון להחמיר כרשב"ם. והש"ך פי' דעת המחבר (קצז', ג') כהרשב"ם אבל כתב מהאגור דהמנהג לטבול סמוך לחשיכה רק שתבא לביתה משתחשך, וכי' הש"ך דכדומה שכן המנהג הגם שיש להחמיר אפי' ביום ח', וביום ז' יש למחות ביד המקילין (והסד"ט הביא דיש מקילין גם ביום ז' סמוך לחשיכה כדמשמע מר"ת).

אתקן רב אידי בנרש למטבול ביומא דתמניא משום אריותא - ורב אחא בר יעקב בפפוניא משום גנבי ור"י בפומפדיא משום צנה ורבא במחוזא משום אבולאי (שוערי העיר). וכ"כ כל הראשונים דבמקום אונס יש להקל לטבול ביום ח', אבל ביום ז' לא תטבול אע"ג דאיכא אונס כדכתב הטור וביאר הבי"ט דראיה מהני אמוראי דלא תיקנו למיטבול אלא ביום ח' ולא ביום ז', וכ"פ המחבר (קצז', ד'). וכתב הפ"ת מהחמודי דניאל דלא מהני אונס אלא אם האונס לכל הנשים שבעיר, אבל השיגו עליו כמה אחרונים ממשי"כ הרמב"ם דאפי' באונס חולי יכולה לטבול ביום. וכתב בתשובות הרמ"א דגם אונס משום עניי בצניעות נחשב כאונס לטבול ביום ח'. (וכן דנו האחרונים לענין טבילה בער"ש כשא"א לטבול בשבת וכן במקום ביטול עונה הו"ד בפתחי תשובה שם ע"ש).

אמר רב הונא אשה חופפת בא' בשבת וטובלת בשלישי בשבת - שכן אשה חופפת בער"ש וטובלת במוצ"ש, ומה"ט חופפת בא' בשבת וטובלת ברביעי וחמישי בשבת שכן חופפת בער"ש וטובלת במוצאי יו"ט שחל להיות אחר השבת ובמוצאי ב' יו"ט של ר"ה שחל להיות אחר השבת (וכי' הרשב"א דה"ה ב' יו"ט של גליות), אבל לרב חסדא לא אמרינן "שכן" ורק מער"ש למוצ"ש וכו' מותרת משום דלא אפשר לחוף ביום טבילתה משא"כ בחול, ורב יימר ס"ל כרב הונא חוץ ממוצאי ב' יו"ט של ר"ה דאין לחוף בער"ש ופרש"י משום דרחוק יותר מדאי. ובהמשך הגמ' איתא הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר, (ולענין דעת המחבר להלכה ע' בסמוך).

(סח.) והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה - ופרש"י דהיכא דאפשר יש לחוף ביום דבליילה כיון דמהומה לביתה שמא לא תחוף שפיר וכשא"א כגון במוצאי שבת לא תחוף אלא בלילה ולשאלות היכא דאפשר יש לחוף בלילה כדי שלא להרחיק הטבילה מהחפיפה (שלא תדבק בה דבר החוצץ) וכשא"א לחוף בלילה כגון שהוא יו"ט אז יש לחוף ביום, ולדעת ר"ת לא איירי הש"ס כלל לענין הפסק יום בין חפיפה לטבילה אלא בסתם טבילה דיש לחוף בלילה וכשחל טבילתה בליל שבת יש לחוף ביום. להלכה כתב הרא"ש דטוב לקיים ב' השיטות ולהתחיל ביום לגמור בלילה וכן יש נוהגין להביא מסרק לבית הטבילה לסרוק סמוך לטבילה ממש. ופסק המחבר (קצט', ג') כהרא"ש, וכ' הרמ"א דבשעה"ד כשא"א לחוף ביום תחוף בלילה ובלבד שלא תמהר לביתה וכ' הש"ך מהמרש"ל דתקנו לעסוק בחפיפה דוקא שעה א' שלא תהא מהומה לביתה. ובחל טבילתה במוצ"ש כ' המחבר (שם, ד') לחוף במוצ"ש וכ' עליו הרמ"א דמנהג יפה לרחוץ היטב בער"ש ובמוצ"ש לחזור ולחוף מעט (ולש"ך מעיקר דדינא יש תחוף בער"ש).

היכא חל טבילתה בליל שבת פסק המחבר שתחוף ביום ובחל טבילתה במוצ"ש והוא יו"ט פסק שתחוף בער"ש וכן בחל ב' יו"ט לפני שבת תחוף ביום רביעי ותקשור שערוהיה כדי שלא יתבלבלו (ותזהר מכל טנופת אם אפשר - רמ"א), ובשעת הטבילה תענין היטב בגופה ותחוף שיניה (שם ה"ז).

עוד כתב המחבר (שם, ח"ט) דימי חול (וכ"ש ביו"ט - רמ"א) אם חפפה ועיינה היום וטבלה בליל יום אחר עלתה לה טבילה אבל אם לא חפפה ורק עיינה בגופה לא עלתה לה טבילה ואצ"ל אם חפפה שעה ולא עיינה בשאר גופה דלא עלתה לה טבילה אא"כ רק לא עיינה בבית הסתרים דאז עלתה לה טבילה אם בדקה אח"כ ולא מצאה בהם דבר החוצץ.

(מתני') נדה שבדקה יום א' שחרית וכו' וביהש"מ לא הפרישה - במצאה עצמה טהורה בשחרית לאחר ימים בדקה ומצאה טמאה ה"ה בחזקת טהורה אבל במצאה טמאה בשחרית ולאח"ז מצאה טהורה ה"ה בחזקת טמאה כיון שלא הפסיקה בטהרה וכ"פ המחבר (קצו', ה') דלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה.

ובין השמשות לא הפרישה - וכ' הב"י דאין הכוונה שהבדיקה בבין השמשות ממש דהלא הוא ספק יום וספק לילה אלא ר"ל סמוך לבין השמשות והיינו מן המנחה ולמעלה. וכ' התרוה"ד דאחר שהתפללו הקהל ערבית אין לה להפסיק בטהרה והשיג האגור בשם המהרי"ל, ולהלכה הביא הרמ"א ב' הדעות וכ' דנוהגין להחמיר לכתחילה ובדיעבד אין לחוש, ופי' הב"ח דמש"כ דבדיעבד אין לחוש היינו רק בלא ראתה באותו יום אחר ערבית אבל הש"ך כ' דאין לך בדיעבד גדול מזה וכ' התוה"ש דראוי לסמוך על הש"ך.

וחכ"א אפי' בשנים נלדנה בדקה ומצאה טהורה וביהש"מ לא הפרישה וכו' - ובפשוט נמצא דד' מחלוקות בדבר: א. לחכמים רק ביום ב' מועיל בדיקת שחרית אבל ביום א' ס"ל דכיון שהוחזקה מעיינה פתוח היום א"י להפסיק בטהרה. ב. בברייתא מבואר די"א דגם ביום א' אפשר להפסיק וכדא"ל לרבי יהודה מ"ל הפרישה בז' מן המנחה ולמעלה מ"ל הפרישה בא' מן המנחה ולמעלה ואוקמא הגמ' כרבי שאמר בראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי וכו' ראשון נמי כיון דפסק פסק. ג. לדעת הת"ק רק ביום ז' מועיל בדיקת שחרית. ד. לר' יהודה אפי' ביום ז' אינו מועיל בדיקת שחרית. והב"י פי' דכל המח' אינו אלא בבדיקת שחרית אבל כו"ע מודו בבדיקת ביהש"מ דאפשר להפסיק גם בשאר ימים (חוץ מיום א'). הרשב"א פסק כרבי והרמב"ם החמיר כחכמים וכ' הב"י דגם להרמב"ם מועיל מוך דחוק ביום ראשון וכמוש"כ הרמב"ן בדעת המחמירין וכ"פ בשו"ע דבראתה יום א' המוך דחוק מעכב אבל הרמ"א כ' דהגם בבדיקת שחרית אינו מועיל אפי' בדיעבד אבל אין המוך דחוק לעיכובא, והסד"ט תמה עליו דודאי מעכב והשאר בצע"ג.

(סח:) אלמלא ידיה בין עיניה כל בין השמשות יפה אתה אומר - וביאר הב"י דהיינו בדיקת המוך דחוק שהזכיר הרשב"א במש"כ דלעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא האשה בודקת יום הפסק טהרתה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות שזו בדיקה מוציאה מידי כל פסק. ובשו"ע (קצו', א') העתיק לשון הנ"ל

(מתני') הזב וזבה שבדקו עצמן ביום א' ונמצאו טהורה וביום ז' ומצאו טהור ושאר ימים שבינתיים לא בדקו - לר"א היא בחזקת טהרה לר' יהושע אין לה אלא א' ז' דחיישינן שמא ראתה בינתיים ולר"ע אין להם אלא ז' בלבד ואיתא בגמ' דהלכה כר"א וכתב הראב"ד לכתחילה בעינן בדיקה בכל יום, ולדעת הסה"ת יש לבדוק פעמיים ביום וכ"פ המחבר (קצו', ד') לענין לכתחילה אבל בדיעבד כל שבדקה פ"א בראשון ופ"א בשביעי עלו לה הז"נ.

זב וזבה שבדקו עצמן יום א' ויא' ח' ומצאו טהור ושאר הימים לא בדקו לר"א מהו - האם תחילתן וסופן בעינן או אפי' תחילתן בלי סופן מועיל לר"א, ונחלקו בזה דלרב תחילתן אע"פ שאין סופן ולרב חנינא תחילתן וסופן בעינן, ובהמשך הגמ' איתא דלרב גם בדיקה א' בסופן מועיל אע"פ שאין בדיקה בתחילתן. להלכה הרמב"ם ראב"ד רשב"א ורא"ש פסקו כרב ולא עוד אפי' בדקה רק פ"א באמצע הז"נ ג"כ מועיל להראב"ד ורשב"א (ולהרז"ה ורא"ה בדיקה באמצע אינו מועיל) אבל הסמ"ג וסה"ת הסתפקו דאולי קי"ל כרב חנינא, וכ' הב"י דאין להקל באיסור כרת וכ"פ בשו"ע (קצו', ד') שהביא ב' הדעות ומסיק שצריכה לבדוק בא' ז' ואין להקל. ובדיעבד בבדיקה רק בא' או ז' ולנתה עם בעלה כ' החת"ס דיש להקל אבל בבדיקה רק פ"א באמצע אין להקל אפי' בלנתה עם בעלה.

(סט.) זבה שהפרישה בטהרה בג' שלה סופרתו למנין ז' - וביאר הגמ' דאין הכוונה שמונין היום שפסקה כיום ראשון וככותאי אלא ר"ל לבר משלישי (וכגון שלא בדקה עד שביעי דאשמוענין סופן אע"פ שאין תחילתן. וכ"פ המחבר (קצו', ה') דלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה ואז מונה למחרתו.

ספורין לפנינו - לר"ע בעינן ספורין לפנינו משא"כ בדעת רב אליבא דרבנן לא בעינן ספורין לפנינו, ולהלכה לכאוי תלוי אם קי"ל כרב או כרבי חנינא, דלר"ח דגם לר"א בעינן תחילתן וסופן א"כ בעינן ספורין לפנינו, וכי המע"צ (קצו' פתח"ת ג') דבהסיחה דעתה באמצע הז"נ צריכה להתחיל הז"נ מחדש אבל הלוי"ש דחה דבריו דהלא בחרשת ושוטה לא חיישינן להכי, וכי הפוסקים דאפי' להמחמירין אינו אלא בהסיח דעתה ליום שלם.
השל"ה (פתח"ת שם ד') חידש דצריכה לספור היום בפה אבל הרדב"ז ועוד אחרונים השיגו דא"צ להוציא בפה.

מראה מקומות על סדר הסימנים - סימן קפג'

(ביחד עם סימן קצ' סעיף א')

ב"ח - אות יב' (בסוף הסימן - ד"ה משרבו וכו')
ש"ך (סק"ד) ע' בעצי לבונה שביאר כוונתו במה שהביא ראיה מהלבוש דלא כהרמב"ם (והתוה"ש ג' ביאר הלבוש בע"א)
תורת השלמים - א' וע' מש"כ היד אברהם וגליון מהרש"א מהכו"פ בעני"ז דודאי יצא מגופה פחות מכגריס
ד' וע' בסד"ט ה' מש"כ עליו מהתפארת יהונתן (הכו"פ)
סד"ט - ב' ד"ה האחרונים. וד"ה אמנם (וע' בס' קצ' סקצ"ג ד"ה ולכן וד"ה מעתה מש"כ לתרץ).

סימן קפד'

(ביחד עם סימן קפט')

סימן קפה'

גמ' - כתובות דף כב. (ת"ר האשה שאמרה א"א אני) - **כב**: (ת"ר שנים אומרים מת)

כדאי ללמוד סעיף ב' וג' ביחד וללמוד השו"ת רמ"א (על הגליון) **לפני הט"ז וש"ך**
ב"ח - ד"ה אמרה לבעלה
תוה"ש - ג'
ע' בחו"ד שהאריך לבאר דין זה דאמתלא ושו"א אנפשה חתיכה דאיסורא

סימן קפו'

גמ' - דף יא: (פעמים היא צריכה) - **יב**: (סוף פירקין)

ב"ח - ד"ה לענין הלכה
תוה"ש - ב'
חו"ד - חידושים [א] (ליתר ביאור ע"ש בביאורים)

סימן קפז'

דף סה:

משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית - לכאורה משמע דאחר הראיה הראשונה מותר לבעול עוד ג' פעמים, וצ"ב דלכאורה כבר הוחזקה לרואה מחמת תשמיש בעוד ב' פעמים, וע' מש"כ בזה הראב"ד (יד, ועוד תבין).

סו.

לא נמצא דם על ראשו בידוע שמן הצדדין הוא בא - משמע דאפי' לא נמצא דם על הצדדין אפי"ה מותרת (וכ"כ הש"ך בסקי"א) ותמה הגר"ח צאנזר דאם יש לחשוש לו"ס קבוע, איך אפשר להתירה כשלא נמצא דם רק פ"א הלא צריך ג"פ לעקור וס"ת קבוע (בשלמא אם נמצא דם על הצדדין הרי נתבאר של"ל וס"ת כלל אלא מכה הוא אבל בלא נמצא כלל מא"ל, וע' מש"כ המהרצ"ח).
ואם יש לה וס"ת תולה בוטתה - ופרש"י דר"ל דיש לה וס"ת לקלקול זה, אבל ע' ברמב"ם רשב"א ור"ן, וע"ע במרדכי (בשבועות אות תשלח), שפי' באופנים אחרים (וע"ע בערול"י שהביא כל השיטות הנ"ל וע"ש מש"פ בעצמו ובמה שהביא מהחת"ס).
מאי בינייהו - צ"ב מאי מקשה הגמ' הלא רשב"ג טמא ורבותינו טיהרו, ולכאורה טפי הול"ל במאי קמפלגי, וע' בהגהות היעב"ץ וערול"י (וכן בהגהות הגר"יב דן בעני"ז).
שאינ כל האצבעות שוות - וע' בר"ן דאפי"ה אם רוצה היא יכולה לבדוק עצמה בבעל ראשון אבל אם תמצא הדם על ראשה היא טמאה לכל העולם, וכנ' דזהו כוונת שא"ר שכי' (דלא כרש"י, וע' מש"כ החת"ס בביאור שיטתו) דאם רוצה ילחכניס עצמה לספקי' מותרת בבדיקה לבעל הראשון.
ההיא דאתאי לקמיה דר"י - ע' רמב"ן שפי' דהייתה חוששת משום קביעת וס"ת.

תוד"ה ונאמנת - לכאורה משמע מדבריהם דהאיסור של רמ"ת היינו מדין וסת, ונחלקו בזה האחרונים אם הוא מדין וסת או מדין חולי, וני"מ טובא אם אסורה מדרבנן או דאורייתא ואם אסורה בזמן שאין חוששין לוסתות וכן אם צריכה ג"פ לעקור וסתה, וכנ"ל.

תוד"ה ותבדוק עצמה בביאה שלישית - "ויש להעמיד הברייתא וכו'" ע' בתוה"ר ליתר ביאור.

תוד"ה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה - "ומשום חזקת כחות אין להתירה" צ"ב ממשי"כ מיד בהמשך דאין להתירה אלא מטעם זה דאין כל הכחות שוין וכו', ולכאוי' כוונת תוס' במש"כ דמשום חזקת כחות אין להתירה, היינו להתירה כיון שלא איתחזק לראות ג' פעמים מחמת תשמיש, ועי"ז כ' דכבר איתחזק ע"י הבעל הראשון (ואין ההיתר של הבעל השני אלא משום דאין כל האצבעות שוות).

הלכות

סעיף א'

ב"ח - ד"ה אשה

תוה"ש - ב' (ובמחה"ש סק"ב ביאר בע"א)

חוו"ד - ג'

סעיף ב'

ב"ח ד"ה הקשה ב"י

תוה"ש - ח'

תוה"ב ו. - ו: כב: (השני) - כג. (פעמים):

סעיף ד'

פרישה - יא'

(בביאור הש"ך סק"ב ע' מש"כ החוו"ד והמחה"ש)

סעיף ה' - ז' (יש ללמוד כל הטור וב"י מתחילת סעיף ה' עד סוף סעיף ז' וע"ע בתשובות מהר"א"י בסוף הסי')

דרכי משה - ז' (ד"ה מכה יש לי - ד"ה ומהר"א"י) - **וע' בלשון המרדכי ושערי דורא למטה**

ב"ח - ד"ה ואם שמשה, ד"ה ונאמנת, ד"ה ונראה

יש ללמוד כל המחבר ורמ"א עד סוף סעיף ז' ואח"כ ה"ט"ז סק"י, והנקוה"כ והש"ך סק"כ

נקה"כ - על ה"ט"ז סק"י, (וע"ע בחוו"ד שביאור ה"ט"ז)

תוה"ש - יג' (וע"ע בחידושי בית מאיר - בגליון השו"ע), **כה'** (ועד"ז בדגול מרובה)

מרדכי (שבועות תשלה): "ואם יש לה וסת זמן קבוע שהיא רואה דם תולה בוסתה שיכולה לומר זה הדם שהיא רואה טהור [הוא] שעדיין לא הגיע ווסתה ותולה במכתה שיכולה לומר מן מכתה היא וטהורה. ואם היה דם מכתה משונה מזה הדם שהיא רואה אינה תוך במכתה".

ושם בהמשך: "נאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום שממנה יוצא דם [ס"א משמע] דוקא שיודעת שיצא הדם מן המכה תולה בה אבל מספק אינה תולה אבל בשעת וסתה אפילו יודעת בודאי שהדם יוצא מן המכה אינה תולה בו דאלי"כ לא תהיה טמאה לעולם. אמנם דמים שתמצא בבגדיה וטוהרה ותולה במכה אפילו אינה יודעת שהמכה מוציאה דם דבכתמים הלכו חכמים להקל משום דכתמים דרבנן".

[נחלקו האחרונים בביאורו, להב"י והש"ך כשיש לה וסת קבוע, שלא בשעת וסתה אפשר לתלות במכה אפי' א"י אם יש לה מכה כלל, אבל להב"ח וט"ז אינו כן, והכל הוא המשך א' - דאם יש לה וסת אז יכול לתלות במכה ידועה, אפי' א"י אם מוציאה דם]

הגהות מיימוניות: "אשה שיש לה מכה באותו מקום ואינה יודעת אם מוציאה דם אם בודקת עצמה באותו מקום ומוציאה דם או מרגשת כשהדם נופל מהרחם" טמאה ואינה תולה במכה דתניא נאמנת אשה לומר מכה יש לי באו"מ שממנה יוצא הדם משמע דוקא כשיודעת שיוצא דם מן המכה תולה בה אבל אם ספק לה אינה תולה, אבל בשעת וסתה אפילו יודעת בודאי שהמכה היא מוציאה דם אינה תולה דאלי"כ לעולם לא תהא טמאה, מיהו כתמים תולה בה"

[נחלקו האחרונים בביאורו להד"מ "דוקא במרגשת שהדם נופל מהרחם טמאה" אבל באינה יודעת טהורה מטעם ס"ס, אבל הש"ך דייק דהלא כ' אם בודקת עצמה באו"מ והיינו אפי' אינה יודעת אם יוצא מהמקור טמאה]

שערי דורא: "אשה שיש לה מכה באו"מ ואינה יודעת אם המכה מוציאה דם אם מרגשת בעצמה שהדם בא מן הרחם טמאה ואינה יכולה לתלות במכה ואם יודעת שבא מן המכה טהורה שתולה במכה אבל בשעת וסתה אע"פ שיודעת שבא מן המכה טמאה דאלי"כ אשה שיש לה מכה באו"מ לא תהא טמאה לעולם אך כל כתמיה שנמצאו בבגדיה טהורים שתולים במכה אע"פ שאינה יודעת אם המכה מוציאה דם שבכתמים הולכין להקל"

הגהות שערי דורא - תשובת מהרי"ל: (ע' תחילת התשובה בדרכי משה סו"ס קצא') "וכי"ז היה לנשים שהיו להן וסתות ושלא בשעת וסתה אבל זו שכתבת שלי דאין לה וסת א"כ י יש להחמיר דאלי"כ וכי לעולם לא תהא טמאה כמש"כ רז"ל אכן אם יש לה עונה כדרך הנשים אפי' [כני דצ"ל אין] וסתה קבועה כגון שפחתה והותירה ג' ימים או ד' או שבוע או פחות או יותר רק שיהא לה עונה

קבוע שרגילה להמתין לכל הפחות מסוף ראייה כך וכך ימים נ"ל לפענ"ד לסמוך אתקנתא דלעיל ועל דרז"ל הנ"ל נראה להתיר באותן הימים שאינם כימי עונה.

אף כי היה ראוי אפי' בימי העונה להתיר ע"י תקנה דלעיל הואיל וכתבת שמאד מצטערת במ"ר דכה"ג השיב המהר"ם [מרוטנברג] להרא"ש דאפי' בשעת וסתה טהורה ברואה דם מחמת מכה אי וסתות דרבנן וז"ל 'ה"מ כשמרגשת שבא מן המכה שיש לה צער וכאב ומרגשת דהמכה מוציאה דם ולא חיישינן דגם מן המקור יצא כיון דוסתות דרבנן', עכ"ל. וכו' מ"מ לא מלאני לבי להקל כיון דאיכא מרבוותא דפסקי דוסתות דאורייתא וגם כל אותה תשובה היתה על אשה שהיתה לה שומא בפרוזדור שהיתה מוציאה דם אבל בנידון דידן אין לה מכה מבוררת. ומ"מ בין עונה לעונה נראה לסמוך על התירות דלעיל (פי' בדיקת מוך-ט"ז) דבאותה תשובה הקיל שלא בשעת וסתה אפילו אינה מרגשת דמחמת מכה קאתי תלינן בדם מכה למ"ד וסתות דרבנן."

סעיף ח'

ב"ח - ד"ה כתב בספר התרומה

סעיף י'

דרכי משה ז' - כדאי ללמוד הד"מ מהדרכי משה הארנך (מד"ה ובתשובת מהר"ם פדאווה) שהלשון יותר מדוקדק **ב"ח ד"ה כתב הרב בהגות שו"ע** - (ועד"ז פי' הט"ז, וכנ' שכן פירשו מש"כ השערי דורא "ישוב לא ראתה יותר"). **ט"ז סק"ד** - מש"כ "ביאות של היתר" ר"ל שעברה ושמשה אבל לא ראתה דם, וכנר' דכ"פ הש"ך סק"ל (ויש עוד גירסא בש"ך הנ"ל וכמה אחרונים כתבו דבריהם בביאור הג"י הישנה, אבל הש"ך עצמו חזר ותיקן דבריו, ע' תוה"ש [ל]).

נקה"כ - (ללמוד אחר הש"ך סק"א)

תוה"ש - כט', ל'

רעק"א

חו"ד - כ'

סעיף יא'

חו"ד - כא' (וע"ע בדגמ"ר בעניינ'ז)

ע' קובץ מפרשים (נמצא בטשו"ע לפני החו"ד) מהמשנת ר' עקיבא (ולוה נתכוין הט"ז ג"כ דלא אסרינן לה לבעלה בפ"א).

סעיף יג'

ב"ח - ד"ה כתב ב"י

סימן קפח'

יט. מתני' - אלא מעתה: וממאי דהני טהורין - **יט:** וחכמים מטהרין) ותוד"ה הירוק

כ: ילתא אייתא דמא - וכמזוג

כא. מתני'

כא: ת"ר המפלת חתיכה - **כב.** בעא מיניה רבה

כב. בעא מיניה ר' יוסי ברבי חנינא - **כב:** המפלת כמין דגים

רא"ש - פ"ב אות ד': פ"ג אות ב', ג': **רשב"א** - תוה"ב א. ג': ("בקיט משיכלא דקוניא מלנהו מיא קרירי, בסותוא מיתיא משיכלי שחימי ומלנהו מיא פושרי" (חולין נה:)) - בקיץ קח כלי חרס (לבן) ומלאהו מים קרים, ובחורף קח כלי שחור ומלאהו מים פושרים)

הלכות

ב"ח - ד"ה ומצאתי כתוב, ד"ה ואשה שרואה מראה ירוק

תוה"ש - ב', ג'

סד"ט - א'

(בענין הרואה דם בשפופרת ע' מה שהאריך הגרשז"א בעניינ' הלכה למעשה - הו"ד בסוף ספר אמרי אברהם על הלכות נדה להגאון רא"ד אורבאך)

קפט' (קפד')

מראה מקומות על מסכת נדה - פרק כל היד דף טו. - טז.

לא שנו אלא שאין לה וסת - ופרש"י דרב הונא קאי אריש לקיש, אבל ע' ברמב"ן ור"ן שפי' דקאי על מתני' ומילתא בפני"ע היא ואיירי באשה שיש לה וסת, וע"ש עוד שהוכיחו מרש"י דאפי' אשה שיש לה וסת קבוע צריכה לחשוש לעונה בינונית, אבל ע' ברשב"א שהבין בדעת רש"י דרק צריכה לחשוש כשוסתה מובלע מתוך עונה דל' יום דכשעבר וסת ולא ראתה צריכה לחשוש לעונ"ב. (וע"ע בשו"ע הרב ריש ס' קפד' בענין עונ"ב אם הוא חיוב פרישה או רק חיוב בדיקה).

רד"ה דאורייתא - "הלכה למשה מסיני" המהרצ"ח העיר איך יתכן מחלוקת בהלמ"מ וע"ש מש"כ בביאור המח' (וע' לקמן טז. בענין וסתות דאורייתא או דרבנן, וע"ע מש"כ בהגהות חש"ל על רש"י בסמוך ד"ה וסתות דרבנן). וע' בחכמ"ב.

שם - "דמחזקינן לה בטומאת ספק" ומשמע דאפי' למ"ד וסתות דאורייתא אינה אסורה אלא מדין ספק, אבל ע' בלשון התוס' (ד"ה אפילו) שכתבו "כודאי ראתה חשבינן לה" וע' מעדני יו"ט על הרא"ש (פ"א, [ז], [ט]), ובערול"נ.

תוד"ה הכי איתמר - כדאי ללמוד הגמ' יב. גופא אמר ר"ז - א"ל ר"פ לרבא. (ותוד"ה כיון, ותהו"ר בסוגיין ד"ה סד"א).

שם - "כל לבעלה לא בעיא בדיקה אפילו אין לה וסת" וע"ע עד"ז ברשב"א בתוה"ב, אבל ע' ברמב"ם (איסור"ב ד', ט' וע' בה"ה שם) שפי' כל הסוגיא באשה שיש לה וסת וכמשמעות הגמ' דאיתא "אין לה וסת אימא חזא" (ולכא' צ"ב לפי"ז לשון הגמ' והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה, וע' חכמ"ב). וע' בר"ן בשבועות ד' בדפי הרי"ף ד"ה וגרסינן.

תוד"ה אפילו הגיע זמן וסתה מותרת - בביאור קושייתם ע' מש"כ התוה"ר דכ"ש שאם עבר ווסתן שיש ספק שמא ראתה, וע"ע בריטב"א בשם י"מ דמשמעות הגמ' אפ"ל דאפי' הגיע עת וסתה ממש מותר, וא"כ לכא' אפ"ל קושיית תוס' דפי' איירי בשעת הוסת והק' דהלא אסור מטעם והזהרתם (לקמן סג:).

שם - "וי"ל כששהתה אחר וסתה ז' ימים" אבל ע' ברמב"ן ור"ן שפירשו דמותרת אחר הוסת מיד, ולא עוד ע' ברשב"א וריטב"א (הנ"ל) שהביאו י"מ דמותרת בשעת וסתה ממש.

טו:

אימר דאמר ר"י וכו' - צ"ב למ"ד וסתות דרבנן אמאי צריך ס"ס דהלא אפי' בספק א' אזלינן לקולא וע' מעדני יו"ט [ד].

תוד"ה אפילו ילדה - "ואינו מיושב" ע' בתהו"ר בביאור קושייתם ובמש"כ בביאור דברי רש"י.

טז.

וסתות דאורייתא או דרבנן - צ"ב טובא איך אפ"ל דסותות אינן אלא מדרבנן מאי שנא בכל שאר חזקות דילפינן מקרא ריש חולין דאזלינן בתר חזקה. וע' בנוב"י (יו"ד מהדו"ק סי' נה') שפי' דכנגד החזקה דוסת יש חזקת טהרה דאשה וע"ש מש"כ לפי"ז לענין קודם הוסת דלכו"ע וסתות דאורייתא, ועד"ז כתב הגר"ח הלוי (איסור"ב ד' יב.). וע' במהרצ"ח (לעיל טו.) וחוו"ד (קפד') שפי' דס"ל למ"ד דרבנן דראיית דם בלא הרגשה אינו טמא מה"ת ולא חיישינן לארגשה ולא אדעתה (ולכא' לפי"ז צ"ל כהנוב"י דעד שעת וסתה חיישינן מדאורייתא לכו"ע (וכ"כ הערוה"ש קפד', ד"ה). וע"ע בחזו"א (פ') דמ"ד דרבנן ס"ל כיון שהימים חלוקים במאכל ומשתה ושינוי האויר אשר כל אלה עלולים לשנות את זמני הראיה לכן אין להציאה מחזקתה (ועד"ז כתב החת"ס בדעת הר"ן בסי' קעה' ד"ה והנה הב"ח) "דאפי' כוונה מאה פעמים ליום ידוע ורגע ידוע אי"ז חזקה כלל דהטבע עלולה להשתנות ע"י שינוי מאכלים ומקומות וזמנים ושנותיו של אדם" ע"ש. וע"ע במשנה אחרונה (פ"ב משנה ד'). [וע"ע בראשונים שכתבו דלמ"ד וסתות דרבנן צ"ל דקרא והזהרתם דדרשינן מיניה (לקמן סג:)] דאזהרה לבניי שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן, אינו אלא אסמכתא בעלמא.

ובכלל יל"ע למ"ד דאורייתא אם הכוונה שיש חיוב פרישה (בשעת הוסת או לפנייה) או שהוא חשש טומאה, וע' בראשונים.

אמר רבינא לא דכו"ע וסתות דרבנן - יל"ע אמאי לא קאמר דכו"ע וסתות דאורייתא, וע' מה שביאר הריטב"א, אבל ע' ברא"ש דכנראה הוכיח מכאן דלהלכה קי"ל כמ"ד וסתות דרבנן, וע"ש במעדני יו"ט [ז].

רד"ה וסתות דאורייתא - "הא דקי"ל דבעי בדיקה" וצ"ב דבהמשך דבריו כתב דלמ"ד וסתות דאורייתא אפילו בדקה אח"כ ומצאה טהורה אמרינן דדם חזאי ונפל לקרקע וא"כ מה יועיל הבדיקה, וע' בערול"נ.

רד"ה אם יש לה וסת - "שאע"פ שעברה וסתה תולה במכה" ע' ברעק"א שהקשה דהלא עונה בינונית משוינן לה כודאי ראתה וא"כ אמאי טהורה בעברה וסתה וע' מש"כ החזו"א (פ', יב.). (ויל"ע אמאי פרש"י לענין עונתה "שעברה" ולענין וסתה כתב שראתה "ביום וסתה").

רד"ה תבדוק - "לאחר וסתה" וע' בר"ן בשבועות שפי' בדעת הרי"ף ורמב"ם דתבדק ר"ל בשעת וסתה.

תוד"ה במקור מקומו טמא - "אמר נמי דדם בעי רביעית" פי' ועו"ק דבפרק דם נדה איתא נמי דדם שאינו טמא מחמת נדה בעי רביעית והכא קאמר טמא אע"ג דליכא רביעית (מהר"ם).

רא"ש - פ"א, א': תוה"ב - טו. (ועתה נבאר מי) - טו: (דבר תורה).

פרק האשה סג. - סד.

התם בוסתות דיומי הכא בוסתות דגופא - צב"ק מהו הסברא לחלק (ובפרט דלקמן (סג:)) איתא דלרבי אמרי' דלקבוע וסת לימים בעינן שתי פעמים אבל וסת דגופא קובעים בפעם א' ומשמע דבוסת דגופא יש יותר קביעות מוסת דימים).

סג:

מאי קמ"ל מתני' היא - צ"ב דמתני' לא אתיא כרבי דלרבי וסתות דגופא נקבעים בפעם א' וא"כ י"ל דקמ"ל הגמ' דלחכמים בראשה כבד עליה לא סגי בפ"א ובעינן ג' פעמים וכמו שהק' הרש"ש, וע' בהגהות ר"ש מדעסוי שמחק ד' תיבות אלו, וכנ' לפי"ז דקושיית אביי היא דוסתות אלו דומות למתני' וא"כ אין לחלק ביניהן להצריך ג"פ, ורק באכלה שום צריכה ג"פ וכמוש"כ תוס' ע"ש.

אף ימים ושעות - יל"ע לפי דבריו דכל האיסור אינו אלא בשעת ראיית הוסת ממש א"כ אמאי אסורה כל השעה הו"ל לאסורה רק בחלק השעה שרגילה לראות בה, וע' במאירי ובמש"כ הרש"ש (על תוד"ה חוששת).

ומי אמר רבא וכו' - ע' בתוה"ר דכ"ש דקשה אי ס"ל כר' יוסי.

תוד"ה אכלה שום - כדאי ללמוד הגמ' לעיל יא. (ואם ראתה ראשונה - מתני').

תוד"ה מן המנחה ולמעלה - "ומיהו לגבי וסת נמי אסורה עד חצי שעה שביעית" ע' ברש"ש שהק' דאם אסורה עד חצי שעה ז' משום דלא קים להו שפיר בשעות מטעם זה תאסר נמי חצי שעה קודם דהיינו מחצי חמישית.

סד.

רב סבר חמשה עשר ממניא - בביאור המח' ע' מש"כ הראב"ד בשער תיקון הוסתות.

מהו דתימא כיון דלמודה ועקרתיה בתרי זימני עקרה ליה - צ"ב ההו"א דהלא כבר קתני במתני' דאינה מטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה ג' פעמים.

תוד"ה איתמר - "אבל בראתה בג' חדשים או בב' לחדש או באחד לכו"ע א"צ יותר" אבל ע' בחידושי הרמב"ן שהשיג ע"ז (וע"ע בבדק הבית שהביא שיטת הרמב"ן בזה).

שם - "ועוד ראתה טו' בתשרי וכו'" צ"ב דלפי הס"ד דס"ל לרב כרבי א"כ א"צ אלא ב' סדרים (וגם בסדר השני א"צ אלא ב' ראיות) וע' מש"כ הרש"ש בהמשך דברי תוס'.

תוד"ה ואינה אסורה - ע' מהרש"א דה"ה דהוי מצי לאקשוי כי שינתה לט"ז דתאסר יום י"ז, אבל ע' בחכמ"ב וערול"נ שכתבו דז' שכתבו תוס' הוא דוקא.

[יא.]: **תוה"ב ח: (דין הוסת) - ט: (ועוד אנו).** וע"ש בבדק הבית ד"ה עוד כתב (ובשיטת הרמב"ן ע' מש"כ בחידושי ג"כ אבל ע' בהלכותיו (ה', יב') בע"א). יג: (ועתה נבאר) - יד. (כבר בארנו) ד. (הגיע עת) - ד: (ויש שאינה) וע"ש בבדק הבית (ובמשמרת הבית).

לט.

אמר שמואל ל"ש אלא טו' לטבילתה שהן כב' לראיתה דהתם בימי נדתה קאי - אבל לפי"ז כששינתה ליום כ' היינו ג"כ כי לטבילתה שהן כ"ז לראייתה, וא"כ הדרה לתוך ימי זיבתה, וע' מש"כ המהר"ם, ומהרש"א (ע"ב).

רד"ה דילמא אתיא לקלקולא בימי נדה - צב"ק לשונו, וע' מש"כ בהגהות ישנות.

תוד"ה והיולדת - "וי"מ דהכא כרבי יוסי דבעי ג' עונות" (במתני' לעיל ז:), "והכא כשלא פסקה ג' עונות בימי עיבורה" וכמוש"כ הריטב"א, וע"ש מה שתיירך עוד.

שם - "כיון דאורח בזמנו בא צריכה בדיקה בשעת וסתה" ע' ברעק"א שתמה דקושיית תוס' הייתה ממה שצריכה בדיקה שלא בשעת וסתה, וע' בחידוד הלכות.

תוד"ה רב הונא - "ופליג ארי' יוחנן ור"ל" אבל ע' בשא"ר שפי' בע"א.

תוד"ה מקבע - ע' בתוה"ר בביאור מאי דק"ל לתוס', וע' מש"כ הריטב"א בביאור שיטת רש"י.

לט:

ע"כ כדלקמיה נקט - צב"ק מה"ת, וע' מש"כ הריטב"א.

תוד"ה אלמא ריש ירחא מנינן - כדאי ללמוד הגמ' לעיל יא. (גמ' - היושבת על דם טוהר).

שם - "דאין דיה שעתה אלא בשעת וסת דוקא" ע' בתוה"ר שביאר יותר "ואי לאו דחשבינן לה כאילו ראתה בריש ירחא לא הוה חמשה בירחא זמן וסתה דלא קבעה לה וסת אלא בתוך ימי נדתה"

שם - "והשתא מוכח אע"ג שברביעי לא חזאי ריש ירחא קבעה לה וסת בה' בירחא" צ"ב דהלא כבר קבעה וסת בה' בירחא ע"י ג' ראיות, וע' מש"כ המהר"ם.

סד.

הגיע יום ל' ולא ראתה והגיע יום כ' וראתה - צ"ב להרמב"ן דס"ל דאין קובעין וסת לימי החודש, וא"כ ע"כ הכא איירי בהפלגה ואך אפ"ל והגיע יום עשרים וראתה הלא הוא יום נ' לראייתה, וע' ברמב"ן מש"כ בביאור הגמ'.

רד"ה אימא לא - בביאור כוונתו ע' במהרש"א ומהר"ם.

תוה"ב - יא. (עתה נבאר) - **יא:** (עוד יש זמנים), **יד:** (תניא בסוף פרק האשה) - **טו.** (כבר כתבנו למעלה)

כדאי ללמוד דף ט. (בעא מיניה ההוא סבא - מניקה) **ושם** (איזו היא זקנה) - **ט:** (ר"א אומר).
וע"ע דף יב. (בעא מיניה ר"ז - ובשעה).

תוה"ב - י: עוד צריכין, יב. עתה נבאר

קפד' (הלכות)

סעיף א'

ב"ח - ד"ה רוב נשים

תוה"ש - בי - ועי' מש"כ היד אברהם

חו"ד - א' (והוא דלא כהפלתי המובא במחה"ש)

סעיף ב'

ב"ח - ד"ה בשעת וסתה, ד"ה ופרישה (נמצא בהמשך הסימן - ב2) וע"ע 33 בסוף הסימן בב"י
 (דרישה - ב')

ט"ז סק"ג - עי' תוה"ש ד', ועי' מש"כ החו"ד ב' בביאור דברי הט"ז

ש"ך סק"ז - עי' ב' הגהות מרעק"א (ועי' בסד"ט ג' ד"ה מ"ש בש"ך, וד"ה תו כתב שם)

ע"ע בנקוה"כ שביאר שיטתו יותר

ש"ך סק"ט - עי' בש"ך לקמן קפטי סקל"ט

סעיף ד'

ש"ך סק"ג - עי' סד"ט סק"ו

ש"ך סק"ד - עי' רעק"א ועי' סד"ט על סקט"ו (ועד"ז במחה"ש)

גליון מהרש"א

חו"ד - ה'

סעיף ה'

ב"ח - ד"ה ואם וסתה נמשך

סעיף ו'

פרישה - יא'

סעיף ט'

ב"ח - ד"ה אבל הר"א ממיץ

סעיף י'

תוה"ש - יט'

סעיף יב'

תוה"ש - כד'

רעק"א

קפט' (הלכות)

סעיף א'

שו"ע הרב - סי' קפד' [כב']

סעיף ב'

תוה"ש - ד'

סעיף ג'

חו"ד - ד' (והוא דלא כדהבין המקור מים חיים)

סעיף ד'

נקה"כ

סד"ט - ב'

סעיף ה'

ש"ך סק"ט - ע' כו"פ שחולק

סעיף ו'

סד"ט - ד' (ד"ה והנה)

סעיף ז'

דרישה - ג'

ב"ח - ד"ה ומ"ש חוששת, ד"ה כתב הרשב"א

רעק"א

עצי לבונה

סעיף יא'

מקור מים חיים

סעיף יב'

רעק"א

סעיף יג' -

(כדאי ללמוד הב"י עד ד"ה אך מ"ש, הד"מ, הב"ח ד"ה והרב בהגהות, הט"ז סקי"ח, והנקה"כ, דהכל המשך א')

ב"ח - ד"ה ראתה ברי"ח, ד"ה כיצד ראתה, ד"ה והרב בהגהות שו"ע, ד"ה ומ"ש כיצד ראתה

נקה"כ

חידושי בית מאיר (שהשיג על הש"ך בנקה"כ, אבל כדאי ללמוד סעיף יד' קודם)

תוה"ש - כג' (וע' סד"ט סקט"ו שביאר כוונת הש"ך)

חו"ד - יב'

כו"פ - [טו] ד"ה ועוד נ"ל (וליתר ביאור ע"ש בהגהות דעת יהונתן 721)

ש"ך סקל"ט - ע' שו"ע הרב [נג']

סעיף יד'

ש"ך סק"מ - ע' בנקה"כ דמבואר דפי' דאיירי בעברה יום ל' השלישי ולא ראתה ואח"כ ראתה אחר ל' וכן כ' ימים מראייה זו,

דנמצא דכבר עקרה יום ל' גם לפני שראתה עוד פעם הפלגה של כ', דלא כהמעדני מלך שהבין דאחר הפלגת הל' השני

הפלגה כ' יום מיום ל' השני, ורק עי"ז שראתה ביום כ' תו א"צ לחוש ליום ל' כיון דחזרה וסתה הראשון למקומה. וכנראה

לזה התכוון הש"ך במש"כ "ופי' זה צ"ע" וסתם ולא פי' כוונתו וכמש"כ המח"ש. וע' בחו"ד (סקי"ח) ופרי דעה (סק"מ)

בתחילת דבריו. ע' חידושי בית מאיר לעיל סעיף יג' (עד "ובזה איני יודע")

סעיף טו'

ב"ח - ד"ה וכתב ב"י, וד"ה וראיתי למהר"ש לוריא

ט"ז סקל"א - ע' נקה"כ

ש"ך סקמ"ג - ע' סד"ט סק"כ ד"ה ואם, ד"ה ומיהו. ד"ה בש"ך - ע' בחו"ד סי' קפו' סק"ג ד"ה דינו שהשיג על הסד"ט

סעיף יז'

חו"ד בחידושים - לג'

סעיף יח'

ש"ך סק"נ - ע' חו"ד סקכ"ה

סעיף יט'

ב"ח - ד"ה הב"י

סעיף כא'

ט"ז סקל"ח - ע' סד"ט סקכ"ז (וע"ע בהגהות אמרי ברוך על החו"ד ח"י סקל"ח).
תוה"ש - [מא']

סעיף כג'

רעק"א

סעיף כד'

ב"ח - ד"ה וכולן

ש"ך סקס"א - ע' מחה"ש

סעיף כה'

נקה"כ (וע"ע בחו"ד מה שהקשה עליו ופי' בע"א)

סעיף כז' - כדאי ללמוד הגמ' ט: (ת"ר תינוקת שלא הגיע זמנה) - י. (מני רבי היא) [בלי פרש"י אלא כדפירשו הרשב"א בתוה"ב המובא בב"י]. שאלת הגמ' היא אם במקום לראות ג' הפלגות של צ', (דבכה"ג אחר צ' ראשון דיה שעתה וכן אחר צ' השני, אבל אחר צ' השלישי מטמאה מעלי"ע) ראתה צ', ל', האם דינה כראיית צ' דדיה שעתה או דאמר' דכיון שראתה בעונתה, ניכר שחזרה וסתה למקומה וממילא מטמאה מעלי"ע. ובעיא שניה הוא עד"ז, דאם הפלגות של צ', ל' דינה כמו צ', צ', מהו בראתה צ', צ', ל'.

ועיקר הנידון בב"י וט"ז הוא בביאור דברי רב גידל לאיזה ראייה התכוון כשאמר פעם ראשונה, שניה, ושלישית.

פרישה - עט', פ'

דרישה - [ט' "אלא שצ"ע מש"כ - אלא שצ"ע לפי] טו'

קונטרס אחרון לב"ח

סעיף כח'

ש"ך סק"ע - ע' פרי דעה

ש"ך סקע"א - מש"כ "ודע וכו'" שייך לסעיף לא' ע"ש

סעיף כט'

תוה"ש - נד' (וכ"כ הביאור הגר"א)

סעיף לא'

ש"ך סקע"א - וע"ע נקוה"כ (לעיל קט:)

תוה"ש - כז'

סעיף לב'

דרישה - יט'

ב"ח - ד"ה וחוששת

חו"ד - ס"ק טו'

מקום מים חיים - על סעיף יג' בהגה"ה

סעיף לג'

ב"ח - ד"ה כתב הרשב"א

סעיף לד'

ט"ז סקמ"ט - ע' חו"ד סקל"ז

(סימן קצ' סעיף ב' - ד' ע' ב"ח ד"ה כתב מהרש"ל)

סימן קצ'

נז:

מן החגור ולמטה, מן החגור ולמעלה - ובנמצא על החגור עצמו ע' בראב"ד בבעה"נ (ב', ב') הו"ד בדברי חמודות (ב).
בדקה קרקע עולם וישיבה עליה ומצאה דם טהורה - יל"ע אם הביאור הוא משום דלא ארגשה ממילא היא טהורה הגם שהיא יודעת בודאי שהדם ממנה, או דכיון דלא ארגשה תלינן שלא בדקה שפיר ואה"נ יש לתלות שאין הדם הזה ממנה (בל"א: האם ההרגשה הוא סיבה לטמאה, או דאינה אלא סימן שבא מגופה וכל כמה שידוע בודאי שבא מגופה טמאה אפילו בלא ההרגשה, ונ"מ טובא כגון במצאה דם על תחבושת ששמה ליד אותו מקום), וע' בתוספות הרי"ד, וע' בסדרי טהרה (קצ' סקצ"ג ד"ה וטרם אכלה) שגדולי האחרונים עמדו בחקירה זו, (וע' בגמ' לקמן נח. "אלא אפילו קרקע דמבדק שפיר ואיכא למימר מגופה אתיא" וע"ש ברשב"א).
תיתי שמע מינה - צ"ב איך אפשר ללמוד ב' דברים מריבוי א', וע' מה שביאר התורה"ר לעיל (כא:) וע"ע בר"ן בסוגיין שפי' "ולא בשפיר" היינו גופא משום שאינה מרגשת ביציאת הדם, וע' ברשב"א מה שהקשה עליו.
לעולם דארגשה ואימור הרגשת מ"ר, עד, שמש - ע' בפלתי (ריש סי' קפג') דיש לחקור אם הביאור הוא שהיא חושבת שהייתה לה הרגשה ואמרו חז"ל דיש לתלות שההרגשה הייתה ממ"ר וכד' או דאנן אמרי' דמסתמא הרגישה אבל היא חושבת שלא הרגישה כי תולה הרגשתה במ"ר, (ונ"מ טובא במצאה דם בבדיקה או אחר הטלת מ"ר ואומרת בודאי שלא הרגישה ע"ש), וע' ברש"י (ד"ה דארגשה).
רד"ה כנגד בית התורפה - "דאיכא למימר דם מאותו מקום נפל להתם" צ"ב דא"כ איכא למימר נמי שבא ממק"א אחר ואמאי אין תולין, וע' מש"כ הרשב"א (ד"ה ונמצא פסק) ובמה שהביא מהראב"ד לענין תלייה בנמצא על בשרו לחוד.
רד"ה מן החגור - "כנגד בית התורפה הוא" צ"ב כוונתו, דמא"ל בנמצא במקום שאינו כנגד בח"ת, וע' ברשב"א ור"ן.
רד"ה דאזדקרה - "וואע"ג דעברה בשוק של טבחים" משמע דגם תי' זה ג"כ איירי בעברה בשוק של טבחים וכ"מ ברמב"ם, וע' ברשב"א שפי' בע"א, וע' מש"כ הדברי חמודות (ט) בעניינ'.
תוד"ה הרואה כתם - "משעת הכבוס" ע' מתני' לעיל (נו).
שם - "אבל בשמעתין פריך מכתמים דבבשרה" ביתר ביאור ע' בתורה"ר.
תוד"ה אימור - "ויהל"ל כסבורה" כתבו האחרונים דצ"ל "ויהלל, כסבורה הרגשת מ"ר הוא" (ע' לעיל דף ג').
תוד"ה ובמגעות - "כ"ש הכא שאין כאן כתם" כצ"ל (רש"י, וע' מהרש"א בביאור דבריהם).
שם - "ואין לחלק בין רואה תדיר בין שאינה רואה תדיר" צ"ב אמאי באמת אין לחלק בהכי, וע' בערול"נ וחכמת בצלאל.
שם - "ונראה דקאי אנמצא על חלוקה" ע' ברש"י שהקשה דא"כ אמאי דלג התנא מטומאת עצמה דאיירי בה ונקט מגעות והסיטות, וכבר קדמו בזה הרשב"א שהביא שכן הקשה רבו, וע"ש מה שתייר.
שם - "וואע"ג דעברה בשוק של טבחים" צ"ב אמאי לא תלינן אם יש לנו מקום לתלות.

נח.

מפני שידים עסקניות הם - ע' ברשב"א דזהו דוקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אח"כ אבל מן הסתם לא חיישינן שנגעה במקום התורפה שלא במתכוין, וע' מה שהביא הב"י (קצ', יא', ד"ה ומש"כ וכן אם נמצא) מעוד ראשונים בע"א.
אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות - יל"ע דכיון דכתמים דרבנן, אמאי לא אמרי' דשניהם טהורים דכל א' יכולה לתלות שהכתם בא מהשני, וע' כו"פ (קצ', יג') מה שר"ל דהכא לעולם הוי כשנים שהלכו בשני שבילין ובאו לשאול בבת אחת.
רד"ה מדרבנן - "דלמא ארגשה" צ"ב דא"כ לכאורה הוא ספק דאורייתא ואזלינן לחומרא וטמאה, וע' בערול"נ.
רד"ה רב אשי אמר - "לאו משום הרגשה" צ"ב דא"כ מאי קאמר שמואל "שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה", וכנראה דבאו תוס' (ד"ה מודה שמואל) לתרץ קושיא זו במש"כ "ורב אשי נמי מודה וכו'" ע"ש במהרש"א, וע' ברשב"א (נז: באד"ה אמר שמואל) וע' בסד"ט (קצ' סקצ"ג ד"ה ולענ"ד דלק"מ) וערול"נ מש"כ בדעת רש"י.
רד"ה עד מקום חבק - ספק. "פי' דלא איתפרש [מהו מקום החבק] כמוש"כ התוס' (מז:). ד"ה ראש החוטם" (מל"ה).
רד"ה כנגד בית התורפה של טמאה - "וכ"ש קצרה" צ"ב מאי כ"ש איכא, וע' בחי' הר"ן.
רד"ה ולענין דינא - "לא מהימנת לי דאת בדקתיה" הק' הרשב"ץ דברי ושמא ברי עדיף, וע' ערול"נ (נח: רד"ה שתיהן).
תוד"ה כרבי נחמיה - "גם על האשה לא גזרו טומאה" לכאורה משום דא"כ הו"ל כחוכא ואטלולא אבל א"כ צ"ב מהמשך דבריהם דסו"ס השתיתא אינה טמאה ואפ"ה מטמאין האשה. וע' ברשב"א ור"ן, וע"ע ובמש"כ הנודע ביהודה (מהדו"ק י"ד סי' נב') בביאור טעמא דרבי נחמיה. (ולקמן ס: דאיתא דטעמא דרבי נחמיה משום דכתב ונקתה לארץ תשב, ע' במהרצ"ח וערול"נ בסוגיין שכתבו דפשיטא דאינה אלא אסמכתא בעלמא). וע"ע מש"כ ר"ש מדסוי על תוס'.
שם - "וההיא משתיתא" ע' בבעה"נ להראב"ד (ב', יב') שכ' דממשיתא מוכח דלא קי"ל כר' נחמיה, וע"ש בבעה"מ.
תוד"ה מקום חבק - "ויעוד פירש פי' אחר וכו'" צ"ב טובא לפי' דנמצא דצדדים מאחוריה טמאין דלא כדקתני במתני' וע' מש"כ הבי"י בזה (קצ', יא' ד"ה לא בכל מקום) הובא דבריו במעדני יו"ט [ט].
תוד"ה כשורה מהו - "ידיש יותר לתלות בדם מאכולת על הבגד מעל בשרה" יל"ע אם כוונתם דעל בשרה אין לתלות במאכולת כלל או דרק הכא דיש כמה טיפין אין לתלות שהיו כמה מאכולת על בשרה אבל אה"נ בטיפה א' שייך לתלות, וע' בדברי חמודות (טו).
תוד"ה ולענין דינא - "ועי"ל דהתם קאמר שאם ירצה להוציא" ע' בחת"ס שביאר כוונת תוס' ע"ד שכתבו בחולין (וכן הוא בתורה"ר בסוגיין) דלהוציא ר"ל להוציא אשה מבעלה, ותו ל"ק מכתובות דמוכח דאפי' להחזיק אמרי' המע"ה.

נח:

אם יש בה מכה - ע' ברש"י שהעיר דמשמע דוקא ביש לה מכה שיכולה להתגלע תלין משא"כ ביש לבנה או בעלה מכה שיכולה להתגלע לא תלין בהו, אבל ע' ברשב"א דמבואר בע"א (וע' מש"כ המשנה אחרונה בביאור לשון "אם יש בה").

דם ולא כתם - צ"ב הלא שמואל (נז:) דרש לדין זה מקרא אחרינא שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה, ועוד צ"ב בעיקר הדרשא הלא כתם ג"כ הוא דם, רק בנמצא חוץ לגופה, וע' בתוה"ב ריש דיני כתמים (טו:). דלכאורה מבואר דשניהם לדרשא א' נתכוונו, וע"ע בערולי"ג לעיל (נח). ד"ה שמואל, ובסוגיין ד"ה להחמיר) ובסד"ט (ריש סימן קצ') ובבינת אדם ט'.

לדברי אין קץ ולדברי חברי אין סוף - בביאור שינוי הלשון ע' במהרש"א (תוד"ה אין לך), וע' ביאור נחמד בחידוד הלכות. ובעיקר דבריו "שאין לך אשה שטהורה לבעלה" ע' מש"כ הר"ן מהראב"ד לענין טומאת אשה לבעלה ע"י כתמים, וע' מש"כ הערולי"ג בביאור שיטת הר"א אב"ד (ובסד"ט כתב דכנראה כן הוא שיטת הר"ף שהשמיט כל דיני כתמים).

ארכו כרחבו לענין כתמים - משמע דאם אינו עגול אלא ארוך כרצועה טמא, וע' בחי' הר"ן.

רז"ה עד כגריס - "יותר מכגריס לא ואפילו הרגה" יל"ע מנ"ל לרש"י הא, הלא הול"ל דאפשר לתלות גריס במאכולת זו שהרגה ועוד גריס דתולין בעלמא ואפי' בלא הרגה שום מאכולת, ויל"ע ג"כ מאי ס"ל לתוס' (ד"ה וכדבריו) בעני"ז, וע' רש"י. (ומש"כ רש"י בסו"ד "ולטהר פחות מכגריס" לכאורה כוונתו פחות מכגריס ועוד).

תוד"ה מאי שנא - "ואומר ר"ת וכו'" ע' בתוה"ב שביאר לפי"ז מאי תי' הגמ' דשאנ"ה שאיכא סלע יתירה.

שם - "ובשביל חברתה אנו מטמאין הראשונה" נחלקו האחרונים (ט"ז קצ', סק"י ונקוה"כ שם) אם זהו רק בבאו לשאול בב"א או אפילו בבאו לשאול בזה אחר זה (כל שלא שאלה קודם שנודע לה מהשניה) ע"ש.

נט.

הלכה מכלל דפליגי - יל"ע במאי פליגי הרבנן, וע' בתוה"ב (ד"ה ת"ש) וע"ע בפיהמ"ש להרמב"ם (ובמלאכת שלמה).

אבל הכא דנתעסקה תליא - הק' הערולי"ג דאין ס"ד דנתעסקה עדיף ממאכולת, וע"ש מה שתי' (ולכא' י"ל בע"א ג"כ).

רז"ה נתעסקה - "כי היכי דניתן עליה האי מין בדלא ידעה וכו'" לפי סברא זו לכאורה לא הוצרך רש"י לעיל (ד"ה נמצא עליה) לפרש דאירי במין הדומה לכתם וכמו שהעיר הרש"ש וע"ש מה שהביא מהרא"ש.

רז"ה לא להקל - "שלא להקל בנדה גמורה" צ"ב דלעיל (נח). כ' דגזרו משום דגם בה יש חשש דלמא ארגשה ולא אדעתה, וע' מש"כ הסד"ט (קצ', סקצ"ג ד"ה ובהכי) דלעיל פי' כן אליבא דשמואל אבל להלכה לא קי"ל כוותיה.

תוד"ה היו - "שהתחתון עד כגריס תולה בעליון" צ"ב דעד כגריס גם כשהוא בתחתון אפשר לתלות במאכולת וא"צ לתלות בעליון, וע' מה שביאר המהרש"א (הכא ובהמשך דברי תוס') ומה שהקשה על דבריהם.

תוד"ה נתעסקה - "ה"ה נתעסקה בפחות מכגריס וכו'" וצ"ב דפשיטא ומ"ש, וע' בלחם ושמלה (קצ', לא').

תוה"ב - טו: (ד"ת- וכתב הרמב"ם), **יז:** (לא לכל) - **יח:** (גרסי'), **כ:** (תניא בפי' הרואה - שנינו), **כא:** (שנינו בפי' הרואה - **כב:** פעמים) **כג:** (פעמים)

הלכות**סעיף א':****דרישה - א'****תוה"ש - ב'** (וע' מש"כ עליו בהגהות רעק"א)**סד"ט - סק"ד** - (ד"ה ודע דאף)**חו"ד - סק"ג** (ד"ה אמנם אם בדקה וכו')**פתח"ת ו'** - ע' מה שהסתפק רעק"א (בחידושו ד"ה אני מסתפק) בביאור דעת התרומת הדשן.

בעיקר דברי התרומת הדשן - ע' מה שהקשה הדרכי משה סי' קפח' אות ב'

סעיף ה':**דרישה - ד'****ב"ח - ד"ה וכתב הרמב"ן****חו"ד - ה'****רעק"א****סעיף ו':****ש"ך י'** - ע' עצי לבונה בביאור כוונתו. ע' בתוה"ש (ודגמ"ר) מה שהקשו עליו, וע"ע במחה"ש ביתר ביאור קצת.**סד"ט - סקס"א ד"ה עוד ראיתי****רעק"א****סעיף ז':****חו"ד - ז'**

רעק"א - (ועי' במקור מים חיים על סעיף כח' שהקשה עד"ז)

סעיף ח'-ט':

ב"י ד"ה ומשמע מלשון הרא"ש - "וכדברי הרמב"ם שכתבתי לעיל" ע' בב"ח (ד"ה ובשו"ע כתב) שהבין שכוונת הב"י להרמב"ם שהביא בסמוך "כתם הנמצא על בשרה שהוא ארוך כרצועה וכו'" אבל ע' בש"ך שהבין בע"א.

ב"ח - ד"ה ובשו"ע כתב

חו"ד - ביאורים יא'

סעיף י':

ע' גמ' לקמן סא: (ת"ר בגד צבוע)

תוה"ש - יג' וע' מש"כ הסד"ט (יט)

חו"ד - ט' (ע' באגר"מ ח"ג, נג' מש"כ בביאור המח' דחו"ד ומעיל צדקה)

רעק"א - (וצ"ב איך מתאים ד"ז עם מש"כ לעיל בשם הראב"ד לטמא כתם שחור פחות מכגריס)

דגמ"ר - וע' מש"כ הרכי יוסף

סעיף יא'-יב':

דרישה - ז'

ב"ח - ד"ה לא בכל המקומות, ד"ה ואיכא כאן, ד"ה ומ"ש וי"א שגם בחלוקה

ב"י לקמן סעיף יח' ד"ה וכתב הרשב"א, ופרישה (ל') ד"ה ונמצאו

תוה"ש - טז', יז'

רעק"א ד"ה אם נמצא

חו"ד - י', יג'

פרי דעה - ט"ז סק"י

סעיף יג':

סד"ט סקל"ד

סעיף טו':

תוה"ש - כ' (ובביאור הלבוש ע' מש"כ התוה"ש לקמן אות נ')

סעיף יז':

חו"ד - יא'

רעק"א - ד"ה אבל, ד"ה ע' לקמן (ע' בב"י שכתב ג"כ כהבאר הגולה)

סעיף יח':

(ע' בטי"ז סקמ"א מה שהביא תשובת הרמ"א בעניי"ז ועי"ש בנקוה"כ ותוה"ש כג')

בית לחם יהודה

סעיף יט':

ב"ח - ד"ה וכתב הרמב"ן

סעיף כ':

ע' ב"י בסוף הסימן

סעיף כג':

רעק"א ד"ה נתעסקה

סעיף כד':

גליון מהרש"א

סעיף כה':

דרישה - יג'

ב"ח - ד"ה שתי נשים

נקה"כ

תוה"ש - כה'

(בביאור כוונת הטי"ז ע' מש"כ החו"ד ופרי דעה)

סעיף כו'

רעק"א (וצב"ק לפי"ז לשון המחבר "וכבר היה שם דס")
תוה"ש - כו'

סעיף כז'

ב"ח - מד"ה ומ"ש הרמב"ן עד ד"ה מצאה עליה
פרישה - מ' (ומש"כ "והטעם צ"ל וכו' צ"ב דלכא' בכה"ג שכבר תלה במאכולת גם פחות מכגריס יש עליו שם כתם)

סעיף לא'

פרישה - מה'
תוה"ש - כט', ל'

סעיף מ'

פרישה - נז'
דרישה - יט'
ב"ח - ד"ה ומ"ש ואם בדקה חלוקה

יש ללמוד הגמ' בדף יד. - נמצא לקמן בסי' קצא'

סעיף לג'

ב"י - מש"כ בד"ה ורבינו ירוחם, ע' בב"ח שפי' בע"א, וע' בסד"ט (סקנ"ז ד"ה בב"י) שתמה על הב"י ופי' בע"א.
פרישה - מח'
ב"ח - ד"ה בדקה עצמה
רעק"א
חו"ד - סקט"ו
פתח"ת לה' - "ודעתו נוטה להקל" וצ"ב טובא דלכאורה יש ס"ס להחמיר, וע' בלשונו בספר 'פתחי תשובה', וצ"ב

סעיף לד'

ט"ז סקכ"ג - "דאין כאן ספק דאורייתא כיון שלא הרגישה" וצ"ב דהלא בבדיקת עד אפי' לא הרגישה תלינן שטעתה בהרגשת עד (ובאמת כן מבואר בהט"ז עצמו בסוף סקכ"ט), וע' מחה"ש (קפג', סק"ב "ויש לפרש"י) וחו"ד (קצ', סקכ"ז). (ויל"ע אמאי לא דייק הטי"ז דין זה מהמשנה דהניחו תחת הכר דתלינן במאכולת כשהוא עגול).
דגול מרבבה

סעיף לה'

ב"י - מש"כ בד"ה ומ"מ, "והטעם מבואר כיון שלא הרגישה רגלים לדבר שלא בא מגופה" ע' בט"ז סעיף לד' ובמש"כ שם
ב"ח - ד"ה ומש"כ וא"א וד"ה ובש"ע כתב
רעק"א - ד"ה טמא, וד"ה דכל שנמצא
חו"ד - סקכ"א

סעיף לו'

חו"ד - סקכ"ג (וע' בסד"ט סקס"ב דדין זה תלוי במח' ראשונים)
שו"ע הרב - ע'
בית לחם יהודה - "ולא כעד הבדוק" גם הכא יל"ע אמאי ליכא ס"ס לחומרא לטמאה בטיפת דם כחרדל

סעיף לז'

ש"ך סקמ"ה - מש"כ "אפשר דס"ל כרשב"א דלקמן" צ"ב כוונתו (וע' חו"ד סקכ"ו). ומש"כ "אבל במצאה על העד לא הוי ס"ס כללי" ע' כו"פ שהק' דלפמש"פ הראשונים ברש"י דעל ירכה לרבותא נקט ואיירי בנמצא גם על ירכה וגם על העד לכאורה ליכא למימר הכי (הו"ד בסד"ט סקס"ד ד"ה וטחתו). ובמש"כ "דזה אינו ס"ס כלל דהכל א' הוא" ע' בתוה"ש שהאריך לבאר דזה נחשב ס"ס.

סעיף לט'

ב"י - מש"כ "ואפילו יודעת ממני לקחתו" ע"ש ברשב"א שכי ואינה יודעת, וע' בש"ך סקמ"ו, וסד"ט סקס"ז ד"ה ובב"י.
ב"ח - ד"ה אין האשה טמאה
מקור מים חיים (וכן האריך בסד"ט (סקס"ז ד"ה א"כ) להקשות על הטי"ז)

נט:

רד"ה הרי"ז תולה בה - "ונכרית נמי טמאה" צ"ב דאפילו בלא"ה אפשר לתלות בה כיון שאינה מקלקלה לה וכמוש"כ לענין נדה, ובאמת גם לענין נדה עצמה יליע אמאי ל"פ כפשוטו דתולה בה מידי דהוי אשוק של טבחים.

ס:

בראויה לראות - יליע, דאם א"צ לדעת שראתה אמאי אין תולין אפילו באינה ראויה לראות ואם חייבין לדעת שראתה מה יועיל מה שהיא ראויה לראות אם אין יודעין אם למעשה ראתה.

מהו דתימא הרי"ז דאשתכח כתם גבה תתקלקל - לכאורה ר"ל משום דכאן נמצאו כאן היו, וא"כ יליע מהו הקמ"ל.

טהור וטמא שהלכו בשני שבילין - לכאורה איירי בבאו לשאול בב"א או בבא לשאול עליו ועל חבירו, דאם באו בזה אחר זה אפי' בשניהם טהורים לא היינו מטמאין אותן, וכמוש"כ הרמב"ן, ועי' מש"כ הערולי"ן בדעת תוס' (ד"ה באנו).

רד"ה הרואה - "דכבר ראתה" צ"ב אמאי לא פירש כפשוטו שהיא רואה עכשיו, ועי' בתוה"ר ד"ה בנכרית הרואה, ובביאור הא דלתולין בנכרית אם אינה רואה עכשיו עי' בבעה"נ (סו"ס ג' ד"ה עוד יש מקומות) ובב"י (קצ' מא', וכ"כ בכס"מ שבסמוך), אבל עי' ברמב"ם (איסורי"ב ט', כט') דמשמע דרק תולה בנכרית הרואה עכשיו, ועי' בה"ה ובכס"מ.

רד"ה בשני שלה - "כיון דמעיינה פתוח תולה בה" צ"ב דאם זהו הטעם דתולין לרשב"ג א"כ אמאי תולין בסופרת ז' שלא טבלה, הלא אין מעיינה פתוח, ועי' משנה למלך (ט', כט') בתחילת דבריו (ועי' שם שהאריך טובא בביאור כל הסוגיא).

רד"ה רוב חסדא אמר סו"ס - "הלכך טמאה הוא" צ"ב דסו"ס שאנ"ה שאתה מקלקלה משא"כ בשני שבילין שאינו מקלקלו כלל, ועי' במה שביאר המהרש"א (תוד"ה טמא וטהור) בדעת רש"י, ובאמת כן הוא ברמב"ן ור"ן בביאור הסוגיא דלא כתוס' ע"ש.

תוד"ה טמא וטהור - "לא קרי הפסד כיון שלא סתר הכל" צ"ב דהלא שומרת יום בשני שלה אין תולין לדעת רבי הגם שאינה מפסידה אלא יום א', וא"כ איך אפ"ל כשמפסדת ה' ימים שאי"ז קרוי הפסד, ועי' במשל"מ (ד"ה).

ס:

מ"מ קשיא - צ"ב אמאי ליכא ל מימר דר"י בר לואי דאמר אין תולין איירי להבא, ועי' ערולי"ן.

היה מעשה ונמצא דם וכז' - צ"ב איזה ראייה מייתי ממעשה זו, ועי' הגהות הגר"א, ובתוה"ר (ד"ה זה היה).

והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת - צ"ב איזה בירור יש ע"י בדיקה זו, דהלא הבדיקה היא תוך שיעור וסת ממציאת הכתם ולא בעשיית הכתם, ועי' בסו"ד הרא"ש שנתעורר לזה. ובחתי"ס (ועוד) ביאר דהכא תולין בה מדין תולין הקלקלה במקולקל ע"ש.

א"ר ירמיה משל דר"א למה דבר דומה - צ"ב אמאי הוצרך למשל לד"ז, ועי' מש"כ בזה הערולי"ן.

רד"ה כאן למפרע - "אבל מכאן ולהבא אינה תולה דמקלקלה לה" עי' במהרש"א שכתב דמרש"י משמע דאיירי בשני שלה ומשו"ה מקלקלה לה (וכ"כ תוס' להדיא בדעת רש"י) וא"כ יליע אמאי לא תני הגמ' ע"ד מה שתי' ברבי, די"ל כמו"כ "הא והא רשב"ג, הא בראשון שלה והא בשני שלה" ועי' ערולי"ן.

רד"ה לנכרית, וד"ה והא או - לכאורה בשני דיבורים אלו רש"י לא פירש כפשטות משמעות הגמ', ועי' מש"כ הערולי"ן.

רד"ה בעלה פטור - "אלמא ודאי בדידה מחזקינן דמטהרין להנך אלמא כבר פדא הוא וכז"י לכאורה משמע דמתני' לא אתיא כר' אושעיא, וכ"כ המהר"ם (על הגמ') בדעת רש"י, אבל עי' בתוה"ר (וכן הוא ברא"ש ג"כ) שפי' בע"א, ועי' מש"כ החכמת בצלאל בדעת רש"י. (ויל"ע אליבא דהרא"ש עד מתי אפשר לתלות, ועי' בחידוד הלכות בעני"ז).

רד"ה בשלמא התם - "גזרת מעת לעת דרבנן" צ"ב אמאי לא' פי' דהוי טומאת ספק דאורייתא, ועי' ערולי"ן וחידוד הלכה.

תוד"ה כאן למפרע כאן להבא - "כיון שכבר הכירה בטומאה קודם שבא הספק" עי' בערולי"ן שהסתפק בדעת תוס' אם בעינן שנעשה הכתם לפני שלבשה החלוק השני או דבעינן נמי שיודעת שיש לה כתם, ועי' בתוה"ר.

סא:

רד"ה מיחש ליה מיבעיא - "ואסור להציל אתכם" צ"ב דהלא האיסור קבלת לה"ר כולל גם שעדיין חייב להיטיב לו בכל הטובות, וא"כ אמאי לא הצילו רבי טרפון (ועי' מה שתמה הרא"ש עד"ז), ועי' מש"כ בזה בספר ח"ח (באר מים חיים כלל ו', כח') ועי' בערולי"ן.

תוה"ב - כ. (שנינו בפי' האשה) - **כ:** (אלא דק"ל), **כא:** (פעמים) שהיא תולה - שנינו בפרק האשה):

הלכות

סעיף מא' - ש"ך סק"נ - ע' תוה"ש ועצי לבונה (וחידוש הוא - ויל"ע אם כוונתו דב' תליות לא תלינן) (חור"ד - כט', לבי' בביאור הדין דתולין הקלקלה במקולקל)

סעיף מב' - פרישה - סג'

תוה"ש - מג'

סעיף מד'

תוה"ש - מה'

סעיף מה'

סד"ט - פג' (וע' מש"כ עליו החזו"א פט', ט').

סעיף מו'

ב"ח - ד"ה ומ"ש מתכבס)

תוה"ש - מו'

רעק"א (בתפלי"מ כתב דנ"ל דט"ס נפל בש"ך והד"ה צריך להיות בהמשך על הדין של שפחה "ואפ"י אינה בפנינו").

סעיף מח'

תוה"ש [ג]

סעיף מט'

כו"פ (יג', ד"ה אך הב"ח)

סעיף נא'

סד"ט (צא"י) וגר"ז (קג'), רעק"א

סעיף נב'

נקח"כ

סעיף נד'

רעק"א

סימן קצא'

נט:

מזנקת נמי דלמא בתר דתמו מיא אתא דם - לכאורה לדעת רש"י שאלה זו אינה קשורה להמח' דר"מ ור' יוסי, וע"ע ברא"ש ובמה שהביא הדברי חמודות (ד) מהגהות מיימוניות, וע"ע מש"כ הד"ח מהתשובות הר"ן, וכ"כ הר"ן בחידושו כאן בקצרה בביאור המח' דר"מ ור' יוסי, (וע' מה שהק' עליו הסד"ט קצ' סוס"ק צה' ד"ה אמנם מש"כ, ובערול"ג).

תניא כוותיה דר' יוחנן - צ"ב אולי ברייתא זו איירי ביושבת, וע' מה שתי' התוה"ר.
ור' יוסי בחדא ספיקא מטהר בס"ס מיבעיא - ע' בר"ן שביאר אמאי מקשה הגמ' כן רק אליבא דר' יוחנן.

יושבת מה לי אמר ר"ש - התוס' השיך לכאן נמצא בדף (ס.).

כיון דאמר ר"ש חזקת דמים מן האשה ל"ש עומדין ול"ש יושבין - הק' הראשונים דלפי"ז יל"ע אמאי לא תי' הגמ' כן לעיל על ה"איבעיא להו יושבת מ"ל אמר רבי שמעון", ע' ברמב"ן (ועד"ז ברשב"א ור"ן).

תוד"ה האשה - "ועוד י"ל וכו' ולהכי פריך יושבת כיון דשותתת ואיכא חדא לריעותא" צ"ב לפי"ז מאי מקשה הגמ', דהלא עומדת ושותתת הויא תרת"י לריעותא משא"כ יושבת ושותתת אינו אלא חדא לריעותא (וכנ"ל צ"ל דעיקר הנקודה לתי' זו היא מה שהאשה שותתת, וע').

שם - "ובענין תרת"י לטיבותא" ביאור זה אתיא גם להתי' הראשון של תוס' (כדמבואר בתוה"ר).

תוד"ה דלמא בתר דתמו מיא - "דלמא בתר שהניחה מלזנק ושותתת הדור למקור" ומבואר דפי' החשש דהדור מ"ר למקור בע"א מרש"י, דהלא לרש"י רק באופן שהיא שותתת מחמת דאוקמא אנפשה יש לחשוש להדור מ"ר למקור, משא"כ לתוס' בכל אופן שהיא שותתת, (אפי' כשאין המ"ר יוצאין בגבורה, כלשון הרא"ש) יש לחשוש להדור מ"ר, (ובביאור המח' ע' בשו"ת חת"ס יו"ד קמח' ד"ה תו פליג).

יד.

נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן - ופרש"י "ואפ"י לאח"ז ששה לאחר בעילה זמן ארוך" והק' הרמב"ן דבכה"ג ששה זמן ארוך איך אפשר לחייבם קרבן, אולי דם זה הגיע אח"כ ממאכולת, וע"ש מה שתי'.

נמצא על שלה לאח"ז טמאין מספק - צ"ב דלכאורה האשה טמאה ודאי, וע' מש"כ המשנה אחרונה (על המשניות) וע"ע מה שביאר רעק"א (וצ"ב דדבריו דהלא לרוב פוסקים בכל בדיקה חיישינן להרגשה) והרש"ש.

רד"ה רצופה - "רחוק מן הדם קצת" לכאורה משמע דאם המאכולת רצופה ממש על מקום הדם היינו תלינן במאכולת אפילו לטהר האשה, וע' מש"כ הבי"י (קצ' לג' 1) בביאור דברי רש"י.

רד"ה ולמחר מצאה עליה דם - "על הירך" כתבו הראשונים דלרבותא נקט הכי, וע' בריטב"א בביאור שיטת רש"י.

רד"ה ולמחר מצאה עליו דם - "דא"כ הו"ל תרי ספיקי" צ"ב דהלא לעיל מבואר דבטחתו בירכה טמאה ודאי ואינו בגדר ספק, וע' ברעק"א שביאר דמ"מ בהצטרף יחד הו"ל ספק ספיקא.

תוד"ה וליחוש - "דפריך אנמצא על שלו כי לא נמצא על שלה אמאי מטמאין כיון דאיכא הוכחה דלא אתי מגופה" לכאורה לפי"ז אפי"ל דשאלת הגמ' אינו רק לענין קרבן אלא גם לטהר האשה לבעלה כיון דיש הוכחה דלא אתי מגופה, וע"ע ברשב"א דמבואר דהבין דשאלת הגמ' הייתה גם לטהרה לבעלה. וע"ש עוד אמאי ליכא אותו הוכחה בנמצא רק על שלה ולא שלו. ובדעת רש"י בעני"ז (אם פריך בנמצא על שלו או על שלה) נחלקו הראשונים (ע' ברמב"ן ורשב"א, ובאמת יש משמעות לב' הצדדים ברש"י (סוד"ה מאכולת, וד"ה רצופה) וכמוש"כ הערול"י, וצ"ב.

תוד"ה וטחתו - "פ"י במקום שאין דם המקור יכול ליפול לשם" ולכא' כוונתו דא"כ הו"ל לטמאותה ממנפ"ש (לכה"פ מדין כתם) כיון שהדם הייתה כנגד המקור (וע' תוה"ר), וצ"ב דאפי"ל דאיירי בפחות מכגריס דיש לתלותו במאכולת. (ומש"כ תוס' (בד"ה ולמחר) דאיירי ביותר מכגריס, צ"ב ההכרח לפרש כן דהלא אפי"ל כנ"ל) וע' ערול"י וע"ע בריטב"א.

תוד"ה אמר שמואל - "אפי' ר' חייא דמטהר בסמוך מודה הכא" צ"ב דא"כ תקשי ליה לנפשיה "דכיון דצריך כגריס אף אתה עשיתו כתם" וע' מש"כ המהרש"א, וכבר קדמו בזה הרשב"א ע"ש.

יד:

כשטימא רבי כר"מ - צ"ב הדמיון בין ב' בצוירים, דלכאורה אפי"ל בקל דרבי אינו חושש להאי חשש של הדור מ"ר למקור בכלל, ואפי"ה מטמא הכא כיון דבדקה בעד הזה, וכמו שהעיר הרשב"א בתוה"ב (יט). בתוך דבריו. (ובפרט לפמש"כ הר"ן דר"מ רק טימא התם משום דבעלמא חייש למיעוטא), (וע' מש"ב הסד"ט (קצ' סקס"ד באד"ה ובע"כ).
תוד"ה בעד שאינו בדוק - ע"ע בריטב"א בביאור עד שאינו בדוק.

רשב"א בתוה"ב - יח: (גרסין ב' כל היד) - כ. (שנינו בפרק האשה) ובדק הבית, **כב:** (פעמים - השני).

הלכות

ב"ח - ד"ה אבל, ד"ה איש ואשה

פרישה - ג'

גול מרבבה

ש"ך סק"ו - עצי לבונה, ותוה"ש ג'

(פתחי תשובה ו' - ע' פתחי תשובה סי' קצו' אות ה')

סימן קצב'

סו.

תשב ששה והוא - וצריך שיהיו נקיים וכמוש"כ הראשונים, ע' בתוה"ר (וע"ע בשא"ר מש"פ אמאי לא איתא 'נקיים').

בנות ישראל החמירו על עצמן - בטעם וביאור החומרא ע' מש"כ רש"י ותוס' במגילה (כח:) ומש"כ רבינו יונה בברכות (כב). בדפי הרי"ף ובמה שהביא הב"י מהראשונים בסו"ס קפג'.

קשתה שני ימים - ע' בגמ' לעיל (לו:) דדרש מקרא כי יזוב זוב דמה, דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד (דהיינו דם קישוי שיצא קודם הולד מחמת צער הקישוי).

כי מטא לד' נטר עד ד' אחרינא - ע' בגליון גירסא אחרת. ובביאור הגירסא שלפנינו ע' מש"כ המהרש"ל ומהרש"א, וע"ע מש"כ הערול"י (והסד"ט ריש סי' קצב').

קטנה נמי מחמדא - צ"ב דא"כ מחמדא, הלא פרש"י "שמה מחמת תאות חימוד ראתה דם" וקטנה אינה בת דמים כלל. וע"ע בחידושי הר"ן לעיל (כ:) שהביא ב' שיטות בדם חימוד אם הוא דם טמא או דבעצם הוא דם טהור ורק דחוששין שיצא עמו דם נדה, וגם עליו יש להקשות כנ"ל דהלא בקטנה אין לחשוש שיצא דמה דם נדה כיון דל"ל דם נדות וכן העיר הערול"י בסוגיין. (במי נדה סי' קצב' האריך בענין החשש בקטנה).

תוד"ה שנים תשב ששה - יל"ע אמאי ל"פ כרש"י, וע' מה שהקשה התוה"ר על פרש"י ובמה שתי' וע"ע ברמב"ן שתי' בע"א. וע"ע במש"כ הערול"י בדעת תוס'.

יש ללמוד הגמ' ביומא יח: (רב כי מיקלע וכו'). וע"ש בתוד"ה והאמר (ובתוד"ה יחודי, עד והשתא אע"פ). וע"ע ברמב"ם הל' איסורי' (יא, י').

תוה"ב - ה: (תבעוה) - ו. (הרואה דם). ו: (מתייחד אדם) - ז. (ועתה).

הלכות

סעיף א'

ב"ח - ד"ה ומ"ש כ"כ הרמב"ן
חו"ד - א'

סעיף ב'

באר הגולה (מהשלי"ה)

סעיף ג'

ב"ח - ד"ה כתב במרדכי

סעיף ד'

ב"ח - ד"ה ואיכא למידק
נקה"כ

סימן קצג'

סד:

מודקא מפליג בסיפא - צב"ק דאפ"ל דמה דקתני' במתני' "ראתה ועודה בבית אביה" קאי בין על הגיע זמנה לראות, ועי' בתוה"ר (ד"ה מכלל).
רב אמר לא הפסידה לילות ולוי אמר הפסידה לילות - בביאור המח', עי' מש"כ החידוד הלכה ומה שהביא מהמרדכי (ועי' בתוס' לקמן סה: ד"ה וכולן ובמש"כ שם).
רד"ה וחזר ובעל - "בתוך ארבע לילות" צ"ב ההכרח לפרש כן, דלכא' יש לאותה מח' גם בחזר ובעל לאחר ד' לילות, דלרבי חנינא טמאה, ולרבי אסי טהורה דתלינן שהביאה הראשונה הייתה בהטייה, ועי' בחידוד הלכה ובערוך לנר (וצ"ב).
רד"ה מתוך יב' חודש - "ושהה ג' חדשים" צב"ק דלפייז נתן לה רבי ד' לילות מתוך ט' חדשים וכדהעיר החידוד הלכה (ועי' מש"כ הערו"ל"נ בביאור דברי רש"י).
תוד"ה כל זמן שהרוק - "אבל תו לא תלינן הואיל ולא שמשה" אבל כל זמן שלא הפסיקה לראות מחמת תשמיש תולין הדם שבשעת תשמיש בדם בתולים (הגם שעבר עליה לילה אחת בלא תשמיש ובלא דם) וכמוש"כ תוס' לעיל (יא: ד"ה שלא פסקה מחמת תשמיש) ע"ש.
תוד"ה שאני שמואל - "וי"ל דהטייה דכתובות אינה בעילה גמורה" עי' במהרש"א שכ' דלפייז צ"ל דהכא איירי בבעל ביאה גמורה, וכן הוא בתוה"ר (ד"ה שאני).

סה.

לא ליתב לה אלא בעילת מצוה בלבד - עי' הגהות רד"ל דבעילת מצוה לאו דוקא דהלא אי"ז הביאה הראשונה, ע"ש.
לא יאונה לצדיק כל און - ופרש"י שלא נכשל זה בדבריו, וצ"ב דמאי הו"ל לרב למעיבד, הלא הוא אמר בהדיא "דהני מילי שלא ראתה אבל ראתה אין לה אלא בעילת מצוה ותו לא", ועי' בחי' הרשב"א, ובר"ן, ובמה שביאר הערו"ל"נ.

סה:

חזרו ונמנו דבועל בעילת מצוה ופורש - וכי' הר"ן דהגם דהגמ' הביאה דין זה בפסקה "דראתה ועודה בבית אביה" אבל ה"ה בלא ראתה, אבל בהרמב"ם (איסור"ב ה', יח') משמע בע"א, ע"ש ובראב"ד ובמה שביאר הרב המגיד.
תוד"ה וכולן ששופעות - "טמאה ללוי דאמר ד' עונות" צ"ב מני"ל לתוס' דכן ס"ל ללוי, וכמו שהעיר בהגהות הרש"י ורד"ל ע"ש. (ועי' מש"כ המהרש"א בביאור הא דכתבו תוס' אליבא דרב).

הלכות

תוה"ב - ה. - ה: (תבעוה)

סימן קצד'

סעיף א' (לה: איתמר - לו: סוף העמוד, נד: ימי לידה - אמר ר"פ)

ב"ח - ד"ה ולפייז, ד"ה ומ"ש אפי' ילדה [נד"ה הארכת],

חו"ד - א'

פתח"ת א' (הח"צ כתב דאפילו להנוהגין שלא לטבול לפני מאי אפ"ה באשה המפלת טובלת מיד)

פתח"ת ב' - ע' נחלת צבי : ומה שהסתפק הנוב"י לענין ברכה ע' בדגמ"ר תנינא דפשיטא ליה.

סעיף ב' (ל. מתני' - ל: דרש)
(דרישה - ה' ותורת השלמים ב')

סעיף ג' (כא. מתני', כג. רבב"ח אמר ר"י - רבי ינאי, כג: וחכ"א - כד. איתביה ר"ש, כד: המפלת - מתני' - תניא אב"ש)
כ' הפיהמ"ש ר"פ המפלת "ולא יסופק בשכלך שהוא נמנע מצד הטבע שילד אדם כל מה שזכרתי פה אבל זה אפשר וכבר העידו יותר מזה וכזו"

סעיף ד', ה', ז' (כו: יתיב רב יצחק - כז. אמר רב אחא)

סעיף ח' (כח. מתני')

סעיף ט' (כט. מתני' - ת"ש בהמה)

סעיף י' (כט. יצא מחותך - מתני')

סעיף יא', יב' (כח. אמר רב הונא הוציא - מתני')

סעיף יד' (מ. מתני' - ור"ש מ"ט, מא. ת"ר המקשה שלשה ימים - מא: אמר ר"ל משום ר"י נשיאה)

סימן קצה'

שבת דף יג. (לא יאכל הזב) - יג: (מתני') ותוד"ה בימי, וע"ש ברא"ש
כתובות דף סא. (ארבע יושבת בקתדרא - אר"י בר חנניא) תוד"ה מחלפא, וע"ש ברא"ש
תורת הבית ג: (תניא) - ד. (פעמים) וע"ש בבדקת הבית ומשמרת הבית

סימן קצו'

רב אמר זבה ודאי - ע' בתוה"ר שתמה דאיך תביא קרבן מספק כיון דק"ל דכל יא' יום בחזקת טהרה היא.
רד"ה אפי' בשנים לנדתה - "עד שתפריש בין השמשות" צב"ק דבמתני' קתני דלר"י בעי הפרישה מן המנחה ולמעלה ומשמע דאינו תלוי בבין השמשות, וע' רש"י ובהגהות רד"ל על הגמ'.
שם - "ושלש מחלוקות בדבר" ע' בתוה"ר מה שהעיר על רש"י ופי' בע"א.

סח:

סד"א כיון דמפסקי ימים טהורין כתחלת נדתה דמיא - ע' פרש"י, ולכאורה צ"ב מהו ההו"א בכלל שיהיה דינה כתחלת נדה וכמו שהקשה התוה"ר, וע"ש שפירש בע"א.
נזיר שהילך (על גבי) סככות ופרעות - כן הגיע הר"ש מדסוי.
דברי ר"א מדברי ר"י - בביאור דברי רבי יהושע ע' מש"כ התוה"ר לעיל ז: (ד"ה ר"י) וע' במהר"ם שהוכיח כן ג"כ כדי לתרץ אמאי הוצרך ר"א למימר דאתי לאיחלופי בודאי, תיפוק ליה דאי חיישינן דחזאי הו"ל ספק דאורייתא לחומרא וסותרת הכל. וע"ע בחת"ס בסוגיין (ד"ה ונ"ל מזה) מש"כ בביאור מח' התנאים. (ובענין החזקת טהרה של זבה שהפסיקה בטהרה, ע' בזבחים (כט.) "מצינו בזב וזבה ושי"י כנגד יום שהן בחזק"ט וכזו" וברש"י ותוס' ד"ה וכיון).
רד"ה ואם יש לה וסת - "קא סלקא דעתך אסיפא דמתני' קא"י צ"ב לשונו דהלא כן הוא גם למסקנא, וע' מש"כ המהרש"א בביאור דבריו (וע' בר"ש מדסוי שהגיה "ארישא דמתני'").
תוד"ה אמרו ליה - "כיון דהוחזקה רואה שחרית דין הוא להצריכה הפרשה מן המנחה ולמעלה" צ"ב דא"כ מאי קאמר רבי טעיתי שלא שאלתי, הלא א"א להפסיק ביום ראשון מדינא, ע' מהרש"א.

ס.ט.

מח' רב ורבי חנינא - יל"ע אליבא דרב דבשלמא בדיקה ביום ראשון מחזיקה מכאן ולהבא אבל איך מועיל בדיקה ביום אחרון להחזיק עצמה, ועוד יל"ע אמאי צריכה בדיקה כלל כיון שכבר החזיקה עצמה כאינה רואה ע"י ההפסק טהרה. וכן יל"ע לרבי חנינא כיון שבדיקה ביום ראשון מועיל להחזיק עצמה אמאי צריכה בדיקה ביום אחרון.

מתיב רב חנינא טועה וכו' - התם איירי באשה שיצאה כשהיא מעוברת וחזרה ריקנית אבל אינה יודעת אימת יצאה הריונה ואם הפילה זכר או נקבה. ואיתא דאליבא דב"ש כיון דטבילה בזמנה מצוה און מטבילנן לה (בתוך השמונים יום מיום בואה לפנינו) תשעים וחמש טבילות כדי לקיים הטבילה ביום הנכון כפי כל האפשרות, ובגמ' שם איתא דבשבוע הראשונה שבאתה לפנינו רק מטבילנן לה פעם א' בכל יום, ובליילה, דאולי הולידה זכר ועכשו נגמרו הימי לידה (וטבילת נדה ויולדת בלילה), אבל לא מטבילנן לה ביום הגם דאפשר שילדה בזוב ועכשו נגמרו הז' נקיים שלה (וטבילת זבה ביום).

ואי ס"ד לא בעינן ספורין לפנינו ביממא נמי נטבלינה - צ"ב דהלא גם אליבא דרב בודאי בעיא לכה"פ הפסק טהרה וא"כ איך אפשר להטבילה כשלא הפסיקה בטהרה, וע' מש"כ המהרש"א, וכבר קדמו בזה התוה"ר ע"ש. וע"ע ברשב"א ור"ן שפירשו דאה"נ הפסיקה בטהרה.

דאית ליה תורא לשקול חד משכא - ע' בהגהות יעב"ץ.

רד"ה והכא אשמועינן - "כדאמרינן במתני' דהפרשה בטהרה בעינן" ע' מהרש"א דצ"ב דהתם איירי בנדה ולא בזבה, וע"ש עוד מש"כ בביאור דברי תוס' (ד"ה והכא קמ"ל).

לג. (בעי רב"ח) - לג: (ואין חייבין)

רא"ש פ"י אות ה', פ"ד אות א' (בעי רב"ח - ור"ת פירש)

תוה"ב - כג. (שער החמישי) - כד: (סוף העמוד): **וע"ש בתוה"ב הקצר** (האשה שראתה - כל הבדיקות)

הלכות

סעיף א'

ב"ח - ד"ה ומ"ש בדיקה, ד"ה ולכן נלפענ"ד, ד"ה ולפ"י

דרישה - א'

תוה"ש - ד'

דגול מרבבה - ט"ז סק"א, ש"ך סק"ד

חו"ד - א'

סעיף ב'

ב"ח - ד"ה ומ"ש בסה"ת

ש"ך סק"ו - מש"כ "בין בתחילה" צ"ב דגם בתכם צריכה להמתין ה' ימים קודם שתספור ז"נ, וע' בדגמ"ר שר"ל ע"פ מש"כ הש"ך בסק"א ע"ש, וי"מ שביארו דכוונת הש"ך שתפסיק מיד אבל רק תתחיל לספור לאחר"ז.

חו"ד - ב'

סד"ט - סק"ט ד"ה לכן נלע"ד

סעיף ג'

עצי לבונה (סד"ט סק"ג)

סעיף ד'

דגול מרבבה

רעק"א

גליון מהרש"א

סעיף ו'

ב"ח - ד"ה והב"י (ד"ה ועדיין, ד"ה ונראה), וע' מש"כ עליו הסד"ט סקכ"ד (ונלענ"ד)

סד"ט - סקכ"ב ד"ה כתב

סעיף י'

ט"ז סק"ג - ע' עצי לבונה

דגול מרבבה

תוה"ש - יג' (ובענ"ז בגליון מהרש"א ובית לחם יהודה), יד'

סעיף יא'

ב"ח - ד"ה ועכשו

סעיף יג'

דרישה - ה'

ש"ך סקכ"ה - בביאור דבריו ע' במחאה"ש ד"ה דמהני רחיצה
נקודות הכסף, עצי לבונה

סימן קצז'

גמ' דף סז: (אמר רב נדה בזמנה - אמר רב הונא אשה חופפת)

רא"ש - פ"י אות לו' (עד שלח רבין)

תוה"ב - ל. (דבר תורה - טבילת נדה), ל: (מאימתי) - לא. (גרסינן)

הלכותסעיף א'

ב"ח - ד"ה ומ"ש ר"ת פסק, ד"ה וי"ל, ד"ה אכן

תוה"ש - א' (וע' או"ח סי' תקנ"ד מ"ב סק"מ)

סעיף ב'

ש"ך סק"ב - ע' דגול מרבבה

סעיף ג'

ב"ח - ד"ה וכתב ב"י

ש"ך סק"ט - ע' דגול מרבבה

סעיף ד'

תוה"ש - ט'

סעיף ה'

ב"ח - ד"ה מיהו במהרי"ל

סימן קצח'

ע' משניות מקואות פ"ח מ"ה (מ"נתנה שעה"י) - פ"ט מ"ד (ועד בכלל) עם פירוש הר"ש (והר"מ ורא"ש במקום הצורך)

משנה ה'

קפצה ידה - צ"ב אמאי חוצץ כיון שאינו אלא מיעוט שאינו מקפיד עליו דהלא היא עשתה כן בכוונה.

רבי שמעון אומר ירפה - יל"ע אם ר"ש בא להחמיר דלא מהני הדחה לחוד וצריך גם לרפות או להקל דא"צ להדיח וסגי לרפות לחוד,
ונחלקו בזה הראשונים ע"ש.

פ"ט משנה א'

ע' מסכת שבת דף נז. (מתני') - נז: (לא בטוטפת)

סז:

תוד"ה אשה לא תטבול - "וי"ל כי כמה צינורות מושכין לתוך הנהרות וכו'" וצ"ב דכל כמה שיש שיעור מקוה בנהר אפי' ירבו עליה
כל מימות שבעולם לא יפסלו המקוה, וע"ע מש"כ התוה"ר (סז. ד"ה מקואות) ומש"כ עליו בהגהות מהרש"ם.

סז.

תוד"ה פתחה - "ומה שהק' מבית הסתרים וכו'" יל"ע אמאי לא תי' בפשיטות כמו שתי' התוה"ר דודאי בית הסתרים א"צ שיבא
בהן מים ומיהו אם יש בהן דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה דראוי לביאת מים בעינן, ע"ש.

סז:

רובו המקפיד עליו חוצץ - ע' ברמב"ם (הל' מקואות ב', טו') שכתב בשם הגאונים כפרש"י בסוגיין דגם בשערה בפני"ע אמרי' דרובו המקפיד חוצץ כגון שרוב השער קשור אחת אחת, והשיג עליהם ששער האדם כגופו ואינו כגוף בפני"ע, וע' מש"כ הר"ן (שבועות ז.) בביאור הגאונים.

רד"ה רובו - "רוב שערו קשור אחת אחת", וע' בתוה"ר (וכ"כ תוס' בכ"מ) שהביא בשמו דרך בשער אמרי' רובו המקפיד חוצץ אבל בשאר גופה אפי' מיעוט ואינו מקפיד חוצץ ע"ש. וצ"ב מהו המקום לחלק בין שערה לגופה, וע"ש בר"ן (שבועות ז.) שהביא מקור לשיטת רש"י.

תוה"ב - לב. (אמר רב שמואל בר יצחק) **עד הסוף. רא"ש** (הל' מקואות) **אות: כה - כט, לב - לה.**

הלכות

סעיף א'

ב"ח - ד"ה ומ"ש רבינו אם דרך בני"א
ט"ז סק"ב - ע' סד"ט סק"ד דאין פירושו מוכרח

סעיף ג'

פרישה - ז'

סעיף ד'

בביאור שיטת רבותיו של רש"י - ע' סד"ט סק"ג שר"ל דאינו מעיקר הדין אלא מגזירה דרבנן

סעיף ה'

ב"י ד"ה ואם רוב - ע' לקמן סעיף ה' (נמצא אחר סעיף כב')

סעיף ו'

ב"ח - ד"ה ומ"ש ושבאותו
גליון מהרש"א

סעיף ז'

רעק"א

סעיף ח'

ב"ח - ד"ה כחול שבעין

סעיף ט'

ב"ח - ד"ה דם יבש
עצי לבונה

סעיף יא'

מקור דין זה בתוספתא הובא בר"ש במס' מקואות פ"י משנה ח'
ב"י ד"ה ומ"ש ואם יש עליו - ע' בחידושים והגהות שהביא גירסא אחרת בתוספתא וע"י מובנים דברי הב"י: "ואם קרם עליו העור דברי הכל אינו חוצץ בד"א בשל מתכת אבל בשל עץ חוצץ" (וע' בשי"ך שתמה על הב"י)
ב"ח - ד"ה חץ או קוץ

סעיף יז'

פרישה - יח'

סעיף כ' - ב"ח ד"ה הגה"ה

נקוה"כ

סד"ט סק"ט (באד"ה ומה שהשיג מ"על כן נראה כדברי הש"ך)
או"ח סי' שמ' סעיף א' ומ"ב סק"ג ושעה"צ ג'

סעיף כב' - ב"ח ד"ה אבר ובשר

סעיף כג' - ב"ח ד"ה ומ"ש וכן הדין
רעק"א, בית הלל

סעיף כד' - ב"ח ד"ה צריכה
סד"ט סקמ"ט

סעיף כו' - בית לחם יהודה

סעיף כז' - סד"ט סקנ"ה

סעיף כח' - דרישה ו'

סעיף כט' - סד"ט סקנ"ט

סעיף ל' - פרישה כט'

לשון הדרכי משה (סי' קכ') "ובמרדכי פרק השוכר כ' הר"ר אביגדור כהן וכו' גם הורה שיש לזהר אם מטביל כלי זכוכית מלא ויתנחו בדלי מלא מים והדלי שקוע בבור שלא יושבהו על שוליו פן יהיה חציצה בפני כובד הכלי וחוצץ אלא יטהו על צדו ויתגלגל הנה והנה בתוך הדלי בבור ואין להקשות מ"ש מפרסת רגל האדם העומד בקרקע במקוה ואינו חוצץ דהתם אמרי' דמי מקוה באין לשם טרם יתן רגלו בארץ, דוקא מי מקוה אבל כאן כי נותן הזכוכית בדלי אפי' מלא מים אינו מועיל כי הם תלושין עכ"ל. משמע הא דמהני אם ליחלח ידו במים היינו דוקא במי מקוה אבל במים התלושים לא" (ועיי' בס"י קכ' בט"ז סק"ד מש"כ על דברי הד"מ הנ"ל (מ"ומה שכתב הדרכי משה" - "ונ"ל דהטור"י)

סעיף לא' - ע' מקואות פ"ה משנה א', ב' ופי' הר"ש ורא"ש, ב"ח ד"ה ולענין, ד"ה כתב בתשובת הרשב"א

סעיף לה' - פרישה לה'

סעיף לו' - שו"ע הרב (דיני תיקוני המוקה) ד"ה נודע - ד"ה ואי לזאת)

סעיף מ' - סד"ט סקע"ט

סעיף מח' - ב"ח ד"ה נדה, עצי לבונה

סימן קצט'

ע' בגמ' ב"ק (בעשרה תקנות שתיקן עזרא) **דף פב.** (שתהא אשה חופפת) - **פב:** (ושיהו)

נדה דף סז: (אמר רב הונא) - **סח.** (מתני')

נדה דף סז. (בסוף העמוד - אמר רבא) - **סז:** (אמר רבא), **סז.** (אמר רב גידל - אמר רמי ב"ח) בלי תוד"ה כל הראוי

רא"ש פ"י אות לו' (שלח רבין - סוף המסכת)

תוה"ב לא. (דבר תורה האשה בודקת עצמה) - **לב.** (א"ר שמואל בר רב יצחק)

הלכות

סעיף א'

ב"ח - ד"ה וכתב מהר"ק, ד"ה לשון הרמב"ן

סד"ט - סק"ה ד"ה וכן

סעיף ב'

ב"ח - ד"ה ומ"ש ולא בכל הדברים

סד"ט - סק"ח, סק"ט ד"ה ומיהו

סעיף ו'

ב"ח - ד"ה ומ"ש - ומ"ש ואם טבלה

דרישה - ה'

סעיף ח'

ב"ח - ד"ה אבל אם לא חפפה כלל

סעיף י'

ע' בשו"ת רעק"א ח"א סי' סג' בשולי המכתב, וז"ל: ואודיעו אשר קשה לי כיום בב"י (סי' קצט') סעיף י' ד"ה גרסינן בפרק תינוקת) "אמר רבא טבלה ועלתה וכו' וז"ל הרשב"א וכו' **וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות"י.**

ותמוה לי הא הר"ן כתב בהיפוך, דבלא עיינה סמוך לטבילה לא מהני הטבילה כלל, ורבא מיירי בעיינה סמוך לטבילה ומ"מ כיון דלא חפפה סמוך לטבילה ונמצא עליה דבר חוצץ, חיישינן שמא לא עיינה יפה כיון דלא עיינה בשעת החפיפה סמוך לטבילה ע"ש. והרשב"א מכח מה דס"ל דבעיינה סמוך לטבילה אינו מזיק מה שנמצא עליה דבר חוצץ, וע"כ מה דאמר רבא 'ואם לאו' היינו שלא חפפה ולא עיינה סמוך לטבילה, הוכיח מזה דבלא נמצא דבר חוצץ אף שלא היה עיון סמוך לטבילה עלתה לה הטבילה. א"כ הר"ן והרשב"א פליגי בתרתי, להרשב"א בלא עיינה סמוך לטבילה עלתה לה טבילה בלא נמצא עליה דבר חוצץ, ובעיינה סמוך לטבילה אף דלא היה החפיפה סמוך לטבילה אף אם נמצא עליה חוצץ עלתה הטבילה. ולהר"ן הוי חומרא בתרוייהו, בלא עיינה סמוך לטבילה לא מהני הטבילה כלל אף בלא נמצא עליה דבר חוצץ, ובעיינה סמוך לטבילה בלא חפיפה אם נמצא עליה דבר חוצץ לא עלתה הטבילה, א"כ איך כתב הב"י וכו' הר"ן וצלע"ג.

סד"ט - סקכ"ט ד"ה כתב הש"ך (עד דהא כתב לעיל סעיף ח')

סעיף יא'

ב"ח - ד"ה ואיכא לתמוה

פרישה - טז', יז'

סעיף יג'

ב"ח - ד"ה חפפה קודם טבילה

סימן ר'

דרישה - (עד "והשתא אתי שפיר" ובסוף דבריו מ"מעטה באתי לדון")

ב"ח בקונטרס אחרון,

באר היטב

ברכי יוסף

ציונים לחזרה

סי' קפג' (אשה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים)

ב"י: דם ממקור - גלתה את מקור דמיה: בהרגשה - בבשרה: בפנים כבחוף - בשרה. ה' דמים - דמיה דמיה ושחור אדום שלקה. נדות וזיבות: לרמב"ן רש"י ותרי"י אינה חוזרת לנדות עד שתגמור הזבות, לרמב"ם מיום שנקבע וסותה חוזרת חלילה ז', יא'. יום ז': לרמב"ם ורש"י תשמיש אסור, לרש"י תוס' סה"ת ומרדכי טבילה אסורה: סתירה: קפג' טבילה מותר, קצז' טבילה אסור. א. קפג' כרש"י מה"ת, וקצז' כרש"י מדרבנן: ב. קפג' כרמב"ם מה"ת, וקצז' כרמב"ם דאסרו גזירה שמה ישמשו. יום יא': בעי שימור מה"ת לב"ש ולב"ה מדרבנן. לב"ה המשמש ביב' כשראתה ביא' גרגרן: לרב ששת גרגרן אסור וכ"פ הרמב"ם ורש"י, והטור שכי' דא' לא בעי שימור פירושו או כרב אשי ופליג אר"ש או דלא כתב אלא מה שהוא דין תורה בלבד. יום יז': לר"י בעי שימור ולר"ל לא בעי שימור: רואה י' יא': לסה"ת י"א צריכה שימור מה"ת (ר"ע) וי"א מדרבנן (ראב"ע). (ועי' ב"ח). ירדו הדורות וחששו שמא יטעו: בצבע בדם טהור ובין נדות לזיבות, לכן אסרו כל הנוטה לאדמימות ובטיפה כחרדל יושבת ז"נ. טיפה כחרדל יושבת ז"נ: לר"ן כיון דפעמים (בסותרת) צריכה ז"נ. ואע"ג שודאי אינו מגי' ימים (וכ"כ תר"י ומרדכי). כתם: כ' הרמב"ם ורש"י שלא החמירו לישב ז"נ על כתם בגודל טיפת חרדל. מחבר: דם בהרגשה מהמקור מטמא אפי' בטיפה כחרדל. רמ"א גם בפנויה איסור נדה בכרת (ריב"ש). פ"ת: ג' מיני הרגשות (לחת"ס אין ז"ל). מצאה דם מיד אחר ספק הרגשה כהטלת מ"ר טמאה. אחר שיצא הדם לביה"ח אין טמאה חדשה כשיצא הדם חוץ לגופה: * דם ודאי מגופה פחות מגריס שיצא בלי הרגשה: לכו"פ טמא לתוה"ש טהור.

סי' קפד' (שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה)

ב"י: (א) בדיקות: לרוב ראשונים א"צ לפני ואחרי תשמיש, לרבינו שמחה מצוה קודם ולרמב"ם צריך אח"כ אבל לא הזכירו הטור. מחבר: א"צ לבדוק לפני (לש"ך כוונתו כהרמב"ם, ליד אברהם כוונתו כרמ"א) רמ"א: אין לבדוק בשעת תשמיש כלל. פ"ת: כל כמה שלא ראתה ג"פ בחייה אז יום הפלגת וסתה הוא יום ל'. **(ב)** ב"י: פרישה סמוך לוסת: לר' יוסי שעה, אבל קי"ל כר' יהודה עונה יום או לילה, דלא כאו"ז כדי שעות ודלא כאביאסף דתמיד יב' שעות קריבות: כרמב"ן ראב"ד ורשב"א דאסור רק בתשמיש דלא כתרוה"ד דאסור בכל הקריבות. (ולב"ח המחמיר בחו"ט תע"ב). מחבר: בין בוס"ק ובין בשא"ק אסורה כל העונה ורק בתשמיש (בחיו"ט): לט"ז אסור מדינא, לש"ך תע"ב, לרדב"ז אין להחמיר. או"ז ואביאסף: לט"ז וחי"ד לא קי"ל כשניהם, לש"ך קי"ל כאו"ז כיון דאין לנשים שעה קבועה ביום קבוע, וקי"ל כאביאסף והיום לוח מהלילה (ולא דאסורה מחצות לחצות כדכתב הדרשה). רמ"א: בוסת הגוף אסורה רק בשעת הוסת. וסת המבוכה: לנב"י אסורה כל הג"י, לח"ד ראתה א א א, ב ב אב, ג ג אבג אסורה א-ג', לש"ך אסורה ביום שהקדימה כוסת שאי"ק. פ"ת: שמשו בעונת הוסת צריכין כפרה. לנב"י לפני הוסת דאורי"י ולרא"ה אחריה. ליל טבילה בעונת וסתה אסורה אא"כ עי"כ תצטרך לצאת מבעלה. חומרת הרמ"א להמתין ה' ימים קודם הז"נ עדיף מחומרת האו"ז. **(ג)** קטנה וזקנה: מותרות סמוך לוסתה (ובשעת וסתה) עד שתראו ג"פ (לט"ז) אפי' לא קבעה וסת, לש"ך רק בקבעה וסת). **(ד)** ב"י: ראתה סמוך לנה"ח וא"י מתי: י"מ דאסורה בלילה וביום, לראב"ד רק ביום (ופי' הרא"ש משום דהיום ודאי בתוך ימי נדתה) מחבר: כראב"ד דאינה אסורה אלא ביום. פ"ת: וסתות חשבינן משקיעה לנך. **(ה)** ראתה מקודם לנה"ח ואח"כ: באמת ג' שיטות: אסורה בלילה וביום, אסורה רק בלילה, לראב"ד בלילה וביום כשיעור הנמשך בו. מחבר: כראב"ד דאסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו. **(ו)** ב"י: רואה ג' ימים: אסורה לראב"ד בכולן (דחשובין כעונה א'), לרמב"ן כל ימי ראייתה, לרז"ה ורא"ש רק בעונה ראשונה לבד. מחבר: כרא"ש דרך בעונה ראשונה [ונשאני מראתה סמוך לנה"ח דפסק כראב"ד:] לב"ח הכא איירי במזלפת כמה ימים דרך ההתחלה היא עיקר הוסת, לפרישה הכא איירי אפי' בשופעת ב' ג' ימים וע"כ עיקר הוסת בעונה הראשונה. פ"ת: לח"ד המחבר איירי בשופעת אבל בפוסקת חוששת לכל הג"י אבל רק בהוקבע א' מהם ורק כשלא הוקבע יום תחילת ראייתה. **(ז)** מעוברת משהוכר עוברת ומינקת כל כד' חודש אפי' מת הולד מותרות בשעת וסתן [כרבנן ולא כר"מ דהכל תלוי בימי הנקה]. פ"ת: חדש עיבור לש"ך אינו נכלל ולכו"פ נכלל. ראתה פ"א בעיבורה חוששת לה כוסת שאי"ק דלא כמנ"י דלש"ך רק בג"פ דינה כן. **(ח)** היתה במחבוא: לרשב"א מותרת, לרמב"ן וטור חוששת לכתח', ושאני מעוברת (דילפי' ממחבוא) ומותרת דחזינן דכולן מסולקות. מחבר: כרשב"א דמותרת לגמרי. רמ"א: י"א דלכתחילה צ' בדיקה (לט"ז) דתצא הפחד בשעת תשמיש, לש"ך דלא ברי לך שמסולקת. פ"ת: לח"ד ראתה במחבוא אינה מצטרף לקביעת וסת. **(ט)** לא בדקה בוסת קבוע: לר"א ור"מ טמאה, לר' יהושע וחכמים תבדוק והכי קי"ל, ואפי' אחר שיעור וסת כרב ולא כהרא"ם שהחמיר כשמואל דרך בבדקה תוך שיעור וסת, ולא כרמב"ם דמקיל טפי דאפי' בוס"ק אחר שעברה א"צ בדיקה. לא בדקה בוסת שאינו קבוע: לרשב"א טהורה בין בוסת מובלע או מרוחק מעוני"ב. מחבר: בלא בדקה בוסתה טהורה וי"א דוקא באי"ק אבל בקבוע או בעוני"ב גם בעברה וסתה בעי בדיקה. רמ"א: והכי נהוג כהי"א. פ"ת: לח"ד צריכה מוך כל משך זמן וסתה. בדקה בוסתה ונאבד העד טמאה שמה ארגשה וכן בהטילה מ"ר ולא בדקה. אין וסי"ק נעקר בלי בדיקה. אין לחוש להרא"ם בלא בדקה תוך שיעור וסת. בעברה וסת הגוף אפי' אינו קבוע אסורה עד שתבדוק. **(י)** היוצא לדרך פוקדה סמוך לוסתה: לרש"י ראב"ד ורשב"א בתשמיש, לר"ת וסה"ת חייב בדברי ריצוי, לנ"י אם ליל טבילתה תוך עונה אין לצאת לדרך לפני"כ. מחבר: פוקדה בתשמיש. רמ"א: המחמיר כר"ת תע"ב. לדבר מצוה א"צ לפקוד. י"א כנ"י (לדבר מצוה ולצורך גדול א"צ להמתין ש"ך)

פ"ת: בליל טבילתה סמוך לוסתה אסור לפוקדה דלא ככנסיי. לאבני שוהם מותר לטבול לחייו. המחמיר תע"ב ר"ל שלא לצאת סמוך לוסתה. שיעור דרך לענין האיסור לבעול ביום יציאה הוא יב' מיל. א"צ להמתין עונה כנ"י אם יצא טבילתה סמוך לוסתה. אין לאשה ליסע אפי' לסנדקאות סמוך לטבילתה (דמשעובדת לבעלה).

(א) הבאים מן הדרך נשיהם בחזקת טהרה: לר"ל בבא בתוך ל', לרב הונא בלא הגיע וסתה, לרבב"ח אפי' הגיע וסתה דוסתות דרבנן. לרשב"א ורמב"ן קי"ל כרבב"ח ורק בעברה שיעור שתספור ותטבול, לרמב"ם קי"ל כר"ל דרק ביום הוסת אסורה ואח"כ מותרת מיד **מחבר:** כרשב"א דאחר הוסת אסורה בלי שאלה (ולח"ד אפי' שוכבת אצלו אינו מועיל) עד כדי שיעור שתספור ותטבול.

(ב) וסת לימים וקפיצות: לרשב"א בוסת המובלע תוך ל' מותרת בעבר וסתה דאולי לא קפצה אבל בעברה ל' אסורה עד שיעור שתספור ותטבול וכ"כ הרמב"ן לגבי וסת הימים המורכב עם וסת הגוף וגם הרשב"א יודה לזה (לש"ך הרשב"א רק אמר כן במורכב בקפיצות, לתוה"ש הרשב"א יודה באכילת דברים חריפין, לח"ד יודה בפיחוקין בהיכא תמצא שא"צ לחוש אלא לר"ח עם פיחוקין).

סימן קפ"ה (דין אשה שאמרה טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני)

ב"י (א) אשה טמאה אסורה עד שתאמר טבילתי (ושוכבת אצלו אינו מועיל - ח"ד)
באמרה טבילתי נאמנת: אפי' בגדיה מלוכלין בדם, (לט"ז אפי' בדרי"כ לוקח יותר זמן להפסיק, לש"ך אפי' הוא א"י אם עברה הימים).
(ב) הוחזקה נדה בשכנותיה דינה כודאי נדה.

(ג) אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני: לרב נאמנת באמתלא וכ"פ הראשונים, ושמואל החמיר ע"ע והביאו הרי"ף (כחומרא).
הוחזקה נדה בשכנותיה: לרמב"ן ל"מ אמתלא, טור תמה עליו, הרשב"א ביאר דמעשה כולי האי דלבישת בגדי נדות לא הייתה עושה. פלוני טיהר לי והוא מבחיש: לרמב"ן החכם נאמן, ומש"כ הרשב"א דאינו נאמן והב"ע דאתו עדים היינו רק לענין הפסד כתובתה.

מחבר: בנותנת אמתלא כגון שלא היה בה כח נאמנת. **רמ"א:** הרוצה להחמיר יכול. מדינא נאמנת ואפי' רק שוכבת אצלו והוא מכיר שאמרה מחמת קטטה (לבי"ח עדיין צ' לשאול הלא אמרת טמאה אני, לש"ך זהו כוונת הרמ"א ולתוה"ש אין לשון הרמ"א משמע כן).
שו"ת רמ"א: כשעיקר האמתלא תלויה באחרים מהני אפי' אמרה טמאה אני בפני רבים, לט"ז הוי כמסור מודעה אגט וא"צ אמתלא.
פ"ת: אמרה בפני רבים לט"ז ל"מ אתמתלא לתוה"ש וכ"פ מהני. **לבשה בגדים כשא"א בע"א:** לש"ך מהני אמתלא, למהרי"ק וכ"פ ל"מ. בלי אמתלא אפי' עברו יב' ימים דבידה לטבול ואמרה טהורה הייתי ל"מ. אחר ל' ל"מ אמתלא אם לא כשא"א בע"א. באמרה שטעתה במנין בע"נ יחמיר אבל רק כשאומרת שאותו לילה הוא באמת ליל טבילה. החכם נאמן לענין איסור ולא להפסיד כתובתה.

(ד) פרסה נדה תחתיו: נועץ צפרניו בארץ ושוהה בלי דישה עד שימות האבר
חיוב כפרה אם פירש מיד: להמרדכי בשם הר"מ להתענות פ"א כל שבוע או לפדות ביב' פשיטים ומותר בבשר ויין, לתרוה"ד בשם הר"מ להתענות ב"פ כל שבוע ואסור בבשר ויין.

פ"ת: בהרגישה באמצע תשמיש ולא אמרה לו הבעל אנוס ויל"ע בהאשה אם אמרי' יצר אלבשה. לח"ס חייב בכפרה אפי' לא הגיע לכי' שנה. בשימש סמוך לוסתה צריך לפרוש באבר מת. החיוב לפרוש הוא רק במצאה דם ולא באמרה מרגשת אני. תענית ג"י רצופין כמ' יום ובחלש די בב' רצופין. י"א דבמזיד יש להתענות סב' פעמים. יש להקל על נשים דתשושי כח הן. ראוי לנהוג איסור יין ובשר בלילה לפני ואחרי התענית. בשמשו סמוך לוסתן אי"ז אונס, והרמ"א רק דיבר באין לה וסת ובדקה או ביש לה וסת שלא בשעת וסתה.

סימן קפ"ו (דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש)

(א) ב"י: בדיקות ביש לה וסת קבוע: לרמב"ם צריך אח"כ, לרבינו שמחה מצוה קודם, ולרי"ף ראב"ד רמב"ן ורשב"א א"צ כלל.
מחבר: ביש לה וסת קבוע דא"צ בדיקות כלל ואח"כ הביא הרמב"ם **הרמ"א:** הסברא הראשונה עיקר.
פ"ת: בתולת דמים א"צ בדיקה לבעלה.

(ב) בדיקות קודם תשמיש באין לה וסת: לרבי מאיר לא מהני ותצא מבעלה, לרחב"א בודקת בב' עדים והלכה כרחב"א: לרש"י רשב"ם ר"י סה"ת וסמ"ג רק לטהרות, לר"ח רמב"ם ר"ת ורא"ש גם לבעלה, ולרי"ף רמב"ן ורשב"א בעי בדיקות ג"פ [הרא"ש הבין שהרי"ף פי' כר"ח אבל רק הצריך ג"פ (ותמה עליו), והראב"ד הבין דפי' כרש"י רק דבראתה פ"א חוששת לרמ"ת ובעי בדיקות ג"פ].
משמש כ"פ בלילה א': לרמב"ם מקנה אחר כ"א ובודק למחר ובנאבד אסורה עד שתבדוק, לרמב"ן ורשב"א בועל ושונה בלי בדיקה.

מחבר: קטם כהרי"ף ואח"כ הביא שיטת הרמב"ם ורא"ש. **רמ"א:** בבעלו כ"פ בלילה א' פסק כהרמב"ם.
פ"ת: לש"ך קי"ל כהרי"ף ורק אחר שרמ"ת פ"א, לתוה"ש קי"ל כהר"א. לח"ד יש להחמיר לכה"פ להשהות עד על גופה. ראתה פ"א אפי' מופלג מתשמיש חייבת לבדוק ג"פ וביש לה וסת רק פ"א. צ"ע בבדיקה דקודם תשמיש אם יכול לבדוק רק למחר. אפי' אין לה וסת, כשהיא מסולקת דמים כמעוברת א"צ בדיקה.

(ג) וסת תרוה"ד: באינה רואה קודם יד' יום לאחר טבילה דינה כיש לה וסת עד יד' יום (**באינה רואה קודם ל':** לח"ד חוששת לעונ"ב, והסד"ט הסתפק והאגרי"מ פי' בדעתו דא"צ).

(ד) בדיקת עד שלו: לרמב"ם מתוך שנאמן על שלה נאמן על שלו.

(ה) רמ"ת ג"פ: תצא בלא כתובה ודינה יתבאר לקמן סי' קפ"ז.

סי' קפ"ז (דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש)

(א) ב"י: זמן הראיה להיחשב רמ"ת: לסמ"ג סמ"ק סה"ת וטור בכדי שתרד מן מטה, לרמב"ם ורשב"א בכדי שתושיט ידה תחת הכר וכ"כ הראב"ד אבל כתב מסתבר כ"א שכתבו דאינו בקיאיין בשיעור דסמוך.

כמה פעמים: לרמב"ם ושא"ר ג"פ בג' אנשים, לראב"ד ד"פ לג' אנשים, לסמ"ג ג"פ לב' אנשים (לר"ח רק בראתה מיד לאחר נישואיה)
מחבר: הרמ"ת משמשת ג"פ (לט"ז וש"ך עוד ב"פ, לתוה"ש עוד ג"פ) **רמ"א:** אינו בקיאיין בסמוך. דוקא ג"פ רצופין. לא קי"ל כהר"ח.
פ"ת: לנב"י רמ"ת כוסת האונס ולח"ד הוי ספק חולי ונ"מ אם תקבע וסי"ק אח"כ, אם משמשת בימי עיבורה, ואם ראתה ג"פ בימי עוברת או מינקתה. לח"ד בלא בדקה אינו שובר רציפות הג"פ. יל"ע איך נאמנה אולי עיניה נתנה באחר. אין כתמים בבגד איש. ראתה

שפע דם הם בודאי מהמקור ואסורה לאחר. זקינה שהתחילה לרמ"ת ויש לה כאב א"צ בדיקת שפופרת. ילדה שרמ"ת לא מהני מה שהזקינה. ל"מ בדיקה בעיבור א"כ נמצא בצדדין.

(ב) ב"י: אמאי מועיל בדיקת שפופרת בפ"א: לראב"ד אין אנו בקיאים (ובדיעבד מהני), לרי"ף רמב"ם רש"י ר"ן מועיל גם בזה"ז.

מחבר: בודקת בשפופרת של אבר עד מקום שהשמש דש (למ"ב א"צ לחוק למקום צר). **רמ"א:** גם בזה"ז יש לסמוך על בדיקה זו.

פ"ת: בדקה בשל עץ מהני ואם נמצא בצדדין דינו כלא נמצא כלל. מכנסת השפופרת ואח"כ המכחול ולהיפך כשמוציאה. בדקה אחר בעל ג' ומצאה על ראשו ל"מ שום בדיקה אח"כ תפיל חררה או בעברה ושמשה ג"פ ולא ראתה. בלא נמצא עליו כלל י"א שמותרת עד שתראה עוד ג"פ וי"א שמותרת לעולם. יש ספק אם צריכה ז"ל על דם שנמצא בצדדין ולח"ד צ"י ז"ל. אפשר לבדוק בכיס מלא מוכין.

(ג) ב"י: בדיקת שפופרת לבעל א': לתוס' ר"ת רמב"ן רש"י ר"א וסמ"ג מותר (והקילו דא"צ בדיקה להתירה לבעל ב' מטעם ס"ס), לרש"י אסור (ובהרגישה כאב בתשמיש מודה דמועיל בדיקה לבעל א'), לרמב"ם אפי' לבעל ג' ל"מ הבדיקה אלא להתירה לבעל ד'.

מחבר: יכולה לבדוק לבעל הראשון וי"א דאסור. **רמ"א:** יש לסמוך אסברה ראשונה בפרט כשהרגישה כאב בשעת תשמיש.

פ"ת: רק במצאה דם בצדדין מותרת לבעל הראשון. רוב אחרונים ס"ל כרמ"א דלא כש"ך שכן דאין להורות בדיקה בבעל ראשון. בדקה בבעל ראשון ומצא על ראשו ואח"כ בדקה ולא מצאה מותרת לשני אבל לא לראשון.

(ד) דם מכתה משונה מראיתה דאין תולין מהו הדין בזה"ז: לרא"ש תולין כשאנו משונה, לרמב"ן א"א בקיאים ולעולם אין תולין. יש לה וסת תולה בוסתה: איירי לרמב"ם רמב"ן רש"י ר"א ור"ן כששמה בשעת וסתה, לרש"י ביש לה וסת לקלוקל זו משמשת

בשאר ימים, למרדכי שלא בשעת וסתה תולה במכה אפי' א"י שיש לה, [לרז"ה אם פיהקה בשעת תשמיש תולה בפיהקה - פ"ת].

[באור דברי המרדכי:] לבי"י ושי"ך ביש לה וסת"ק תולה דם שרמ"ת שלא בשעת וסתה במכה אפי' א"י שיש לה מכה, לבי"ח ביש לה וסת"ק וידוע שיש מכה תולה בה אפי' אינה יודעת שמוציאה דם ובאין לה וסת"ק תולה רק בידעת שמוציאה דם, לט"ז גם ביש לה וסת"ק צריכה לדעת שיש לה מכה ושהמכה מוציאה דם ובאין לה וסת"ק גם בידעת שמוציאה דם אינה תולה].

מחבר: כששמה סמוך לוסתה תולה בוסתה ואינה רמ"ת, כהרמב"ם (אין שמה סמוך לוסתה: לפרישה איירי ביוצא לדרך ולר"ת בשמשה בסוף יום וראתה בתחילת לילה, ולש"ך או שעברה ושמה או בקטנה ושמה ביום שראתה כבר אבל קודם שקבעתו ג"פ).

פ"ת: אפי' ראתה ב"פ מ"ת מופלג משעת וסתה אינן מצטרפין לראיה שרמ"ת פ"א קודם לכן סמוך לוסתה.

(ה) מחבר: במכה באו"מ תולה דם במכתה כשאין דם משונה מדם ראיתה (לט"ז) בשניהם לפנינו לא ניזול לקולא, לש"ך א"צ להראות לחכם). **רמ"א:** (א) בוס"ק תולה שלא בשעת וסתה במכה שא"י שמוציאה דם (ב) באין לה וסת"ק רק תולה בא"י אם דם

מהמקור או בידעת שהדם מהמקור ויש מכה שמ"ד (ג) בצירים הנ"ל כשמצאה דם בשעת וסתה או ביום ל' אין תולין חוץ מכתמים.

פ"ת: (א) לח"ד בראתה בלי הרגשה או בעד תולה במכה שמ"ד אפי' המכה ודאי בצדדין. דם מכה שנבלע באברים ואח"כ יצא מהמקור הוי דם נדה גמור. תולה אפי' כשהמכה בבית הרחם במקור עצמו. כשיצא דם ע"י דחיקת אצבע תולין אפי' במשונה מדם

מכתה. לנוב"י בז"ג דעומדת בחזקת טומאה צריך לברר אם דם משונה ולהאחרונים היא בחזקת טהרה. לח"ד בראה אחר תשמיש א"צ לברר אם דם משונה אבל בראה ע"י בדיקה צריך לברר. זקינה תולה במכה שא"י שמ"ד. באינה רואה קודם יום יד' נחשב

כוס"ק עד יד'. עברה הוסיף ורק אח"כ בדקה ומצאה טמאה יל"ע אם תולה במכה. ברמ"ת ויש לה מכה דתלין כשיש לה וסת"ק אפי' צריכה ז"ל ודלא ככנסת יחזקאל. כאב אינו כמכה אבל ביש מכה ורק א"י אם מ"ד תלין כשכאב לה. אפי' כשקילין ברמ"ת לתלות

במכה עדיין צריך לפרוש באבר מת. (ב) דיון באחרונים אי קי"ל כרמ"א דתלין כיון דיש ס"ס או דקי"ל כש"ך דאינו נחשב ס"ס. לנוב"י גם בהא תלין רק ביש לה חזקת טהרה. כשהמכה בצדדין ליכא ס"ס אבל כשהוא במקור דיש ס"ס אולי תלין גם בשעת וסתה

ממש. בוסת שא"י שתולה במכה שיודעת שמ"ד קודם ל' היינו אפי' ברגילה בראיות משונות. לחת"ס האמינו לרופאים בכלל הטבע ולא על גוף ידוע חוץ מלענין לעשות ספק פיקו"ל לדחות איסור. (ג) בשעת וסתה (כל העונה) בראתה ממש אפי' שלא בהרגשה טמאה.

הא דלא תלין במכה ביום ל' ר"ל הראיה הראשונה מל' ואילך. לנוב"י בכתמים כאב כמכה דתלין בה שלא בשעת וסתה.

(ו) נאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה (לבי"י פלוגתא דרבי ורשב"ג וקי"ל כרבי, לבי"ח לבעלה טהורה לד"ה). **רמ"א:** וכן באמרה ברי ל' שאין דם זה מהמקור נאמנת (התורה"ש ודגמ"ר תמחו דמקור ד"ז ממהרי"ו והוא בעצמו הסתפק בזה).

פ"ת: לענין רמ"ת ביש חזקת טהרה סומכין על אשה שאמרה ששק"ש ומצאה פצעים בצדדיה. יש מפסקים על קולת הרמ"א אבל ביש עוד צד להקל יש לסמוך עליה.

(ז) אשה שיש לה הוכחה שיש מכה וא"י אם מ"ד אפשר להקל כיון דכל פעם מוציא במקום א' וגם כואב לה באו"מ וגם יש לה וסת"ק. **מחבר:** אם כ"ז שבדקת מוצאת דם רק במקום א' בצדדין תולין במכה שבצדדין וכ"ש אם מרגשת כאב רק באותו מקום.

פ"ת: המחבר איירי ביש לה מכה רק שא"י שמ"ד דגם בליכא וסת"ק תלין ככה"ג.

(ח) נאמנת רופא שנתרפאה: לסה"ת סמ"ג וסמ"ק צ"ע אם נאמן אחר שנתחזקה לרמ"ת, לריצב"א סומכין על ישראל (לבי"ח אפי' כשסומך הרופא על מה שנתרפאה אשה שרמ"ת רק ב"פ) וסומכין על גוי כשנראה שפסק דמה. **מחבר:** הביא ב' השיטות הנ"ל.

פ"ת: תימה על הבי"ח דסומכין על רפואת אשה שלא הוחזקה לרמ"ת. לח"ס אין ראיה מגוף נכרי לגוף ישראל.

(ט) ב"י: הפלת חררת דם: נתרפאה ומותרת אח"כ תחזור ותראה אפי' פ"א אבל לרמב"ן לכתחילה אין מתירין אותה לאחר שרמ"ת. **מחבר:** כהרמב"ן דאין מתירין על ידו (להתירה לכתחילה או אם נתגרשה - ש"ך) אבל אין מוצאין אותה מבעלה אחר הרפואה.

פ"ת: בהלה אינה ביעותא ושפע דם אינו חררה.

(י) רמ"ת מותרת לשמש כשתטהר אבל חוששת פ"א כגון אם ראתה ליל ב' של טבילתה תפרוש פעם הבא בליל ב' של טבילתה. **רמ"א:** ראתה ג"פ כל פעם בביאה ראשונה שלאחר טבילתה (אע"ג דאח"כ שמה באיסור ולא ראתה - ט"ז) אסורה כאלו ראתה ג"פ

רצופין. כשאחר כל א' מני לידות ראתה פ"א או ג"פ ושמה אח"כ ולא ראתה יש המקילין לתלות הדם במכת הלידה (להט"ז רק כשלא ראתה ג"פ רצופין ולהש"ך אפי' בג"פ רצופין). ראתה ג"פ רצופין לאחר לידה אין תולין בלידה וצריכה בדיקת שפופרת. תשמיש

בלא דם עדיף מבדיקת שפופרת (ולאפי' ברברי דוקא בג"פ).

פ"ת: יש מקום להקל בזקנה ברמ"ת שא"צ לחוש לליל טבילה הבא. לאמנ"ש בראתה בליל טבילה (ולא ליל ב' לטבילה) כשלא הוחזקה ג"פ א"צ לחוש לליל טבילה הבא. ראתה בליל טבילה בלא תשמיש א"צ לפרוש בליל טבילה הבא. לח"ד ראתה פ"א בליל

טבילה אסורה כל ימיה בליל טבילה דא"א לעקרו אא"כ שמשו ולא ראתה. רמ"ת בליל ב' לטבילתה חיישין לליל ב' הבא משא"כ בראתה בליל ג' וד'. בדיקת שפופרת להתירה בליל טבילה: לח"ד אינו מועיל ולעמודי כסף מועיל. ראתה בליל טבילה ג"פ אבל עברה ושמשו בין הטבילות ולא ראתה: לט"ז ואמנ"ש אסור ולש"ך] סד"ט וח"ד מותר. ראתה ג"פ רצופין בליל טבילה או בג' חדשים ביום קבוע: לתוה"ש מותר ביום אחר ולאמנ"ש סד"ט וח"ד חלילה להקל. תולין במכת לידה להתירה לבעלה אבל צריכה ז"נ. בלא ראתה בפעם הראשון אחר הלידה ואח"כ ראתה ג"פ אין תולין במכת הלידה. ברמ"ת תוך מלאת: לש"ך ונב"י אינה רמ"ת ולכו"פ נחשבת רמ"ת. לנב"י בספק אם הרמ"ת הייתה תוך מלאת אמרי' ספק דרבנן לקולא.

(יא) רמ"ת ולאחר חצי שנה רמ"ת עו"פ מותרת אבל חוששת לאחרון לאחר חצי שנה. ובקבעה כן ג"פ מותרת בין וסת לוסת אבל ביום הוסת אסורה עד שתעקר ג"פ (אחר פ"א תו ליכא הפלגה אבל צריכה ג"פ שלא תצטרך לחשוש אפי' אם תראה מ"ת עוד פעם - ח"ד).

פ"ת: רמ"ת אסורה באותו יום החודש כל ימיה. הרמ"ת כל יום ד' אחר טבילה מותרת עד יום ד'.

(יב) הרמ"ת אסור להשהותה אפי' אינו רוצה לבא עליה אא"כ ע"י שלישי וילך אצלה רק בעדים (או שגרים בעיר אחרת - ש"ך).

פ"ת: יל"ע אם אשה שא"י לטהר דאסורה מה"ת דומה לרמ"ת לעני"ז (צ"ע דמפורש בסעי' יד'). בזה"ז נהגו שלא לכוף בעניני הזווגים **(יג)** בתולה שרמ"ת לעולם תולין בדם בתולים עד שתשמש פ"א בלי דם. **רמ"א**: אם שמשו בלי צער אין תולין בדם בתולים (הכי קי"ל דלא כהב"ח שהקיל אפי' בלא צער - ט"ז וש"ך).

פ"ת: כשלא בעל ביאה גמורה אם לא ראתה אינו נחשב פסקה מלראות (הקיל רק בצירוף עוד קולות). אפי' עברה הזמן שרגיל הבתולה לראות ג"כ טמאו הדם ואסורה עד שתספור ותטבול ואם בדקה בשפופרת ולא נמצא דם יש לצדד להקל. אם תשמיש ראשון היה בלא דם או שפעם א' לא בדקה שוב אינה תולה. בזיווג שני הרמ"ת נאמנת לומר בתולה הייתי. בתולה שאמרה הרגשתי נחשב רמ"ת אבל צ"ב אמאי לא חיישין שמא עיניה נתנה באחר.

(יד) אשה שיש לה מכות ופצעים שא"י לטבול תצא מתחת בעלה שלא יבטל מפו"ר.

סי' קפח' (דיני מראות הדם)

(א) ב"י: ה' דמים טמאים: אדום, שחור, כקרן כרכום, כמימי אדמה, וכמזוג. נלמד מדמיה דמיה, ושחור אדום שלקה. כמימי תלתן וכמימי בשר צלי: לב"ש טמא לב"ה טהור ולת"ק תולין מספק. להרמב"ן קי"ל כת"ק, ולרמב"ם ורא"ש קי"ל כב"ה. ירוק: כאתרוג וכ"ש ככרתי, לחכמים טהור לעקביא בן מהללאל טמא ולת"ק תולין. להרמב"ם רא"ש רשב"א ור"ן קי"ל כחכמים. לבן: וכן כל מה שאינו נוטה לאדמיות טהור. תרוה"ד ירא להקל בלבן סמך שאחר הרגשה. (ב"ח דרך הדם להתלבן אחר רחיצה).

מחבר: כל מראה אדום טמא. ירוק אפי' כשעור וזהב, ולבן אפי' עב ואחר הרגשה טהור. **רמ"א**: בלוי"א בכלל ירוק.

פ"ת: מראה שבליה נדמה טמא וביום כשיבש נראה טהור יש להקל אא"כ ראהו עו"פ אחר שעה ונשתנה או בלילה היה נראה ודאי טמא. ליעב"ץ הנוטה לצבע בריון טהור. לשלי"ה אין למהר להקל בירוק אבל האחרונים השמיטו דבריו. מותר לְהַבֵּר להחמיר בכתם שהורה חכם להיתר. מראה לח לב"ח אין להורות עליו, ולט"ז ש"ך מנ"י וסד"ט מותר. לחכ"צ וח"ד אפי' אם כשנתיבש נהפך למראה טמא יש להקל, והשב"י השיג וכן העיב"ץ לא עביד עובדא כאביו בזה.

(ב) נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתי אבל כשהדם לפנינו (וכן אם שואלתה חבירתה - ב"ח וש"ך) ואומרת שכזה טיהר לה חכם ואנו מספקין בדם זה אין סומכין עליה.

פ"ת: אפי' האשה עצמה אין לסמוך על מה שטיהר לה חכם כזה. אפי' הביא ב' דמים ואמרה זה שהוא כזה טיהר לי אין סומכין עליה. בעל יכול לראות דמי אשתו אבל אם אירע שאלה בטבילתה א"י לפסוק.

(ג) ב"י: הרואה דם בשפופרת: מסקנת הגמ' דאינו תלוי במח' ולכו"ע טהורה, ונחלקו ברואה דם בחתיכה: בבקעים ונוגע בבשרה (פלגי פלוגי) דלר"א טמאה דנוגע בבשרה ולרבנן טהורה: לרש"י ר"ל דלרבנן א"י דם נדה, ולר"ש משאנץ אפי' הוא דם נדה טהורה דאין דרכה לראות דם בחתיכה ומה"ט אשה שנעקר מקורה וכמין חתיכות בשר נופלות בב"ה"ח מותרת לבעלה (לב"י רק כשחתיכות נופלות ולא דם ממש, והד"מ התי' גם דם ממש וכ"כ הב"ח אבל רק שלא בשעת וסת ולהט"ז הוא אפי' בשעת וסת).

א"א לפתיחה"ק בלא דם: לר' יהודה אפשר וכ"פ הרמב"ם, ולחכמים א"א וכ"פ הרמב"ן רשב"א רא"ש ותוס'.

מחבר: דם שצא בשפופרת או חתיכה טהורה, וכן בעקור מקורה וחתיכות נופלות בב"ה"ח (לרמ"א אפי' ראתה דם) טהורה כשהטילו החתיכות למים ולא נימוחו ובקטנים דליכא פיה"ק.

פ"ת: לט"ז שמותר אפי' בשעת וסתה רק כשפגל החתיכה בשעת וסתה. הש"ך החמיר כשנופלות חתיכות עם דם נדה בפנים.

(ד) ב"י: דם בין יבש בין לח טמא ודם כמין בריה וכד' צריך להטיל למים. ובעיא דלא איפשיטא אי בעי שריה מעל"ע ועבדין לחומרא. פושרין מעל"ע: ליהודה בן נקוסא תחילתן אע"פ שאין סופן, ולרשב"ג כל מעל"ע. הר"ח ראב"ד ורשב"א פסקו כרשב"ג.

מיעוד ברוק ע"ג ציפורן: לת"ק לאו דם הוא ולרשב"ג אפי' בנימוחו ע"י הדחק הוי דם ופסקו הרמב"ם רשב"א ורא"ש כת"ק.

מחבר: כל דם טמא וכעין בריה מטיל למים פושרין (כשיעור הרוק - רמ"א) כל מעל"ע. בנימוחו רק ע"י מיעוד טהורה. **רמ"א**: אם לא נימעהו ע"י ציפורן טהורה וא"צ לבדקן בשריה. **פ"ת**: כשנאבדו הקרטין לפני שנבדקו: לבית יעקב טהורה מס"ס ולסד"ט הכל שם א'. **(ה)** כשלא נימוחו טהורין רק כשאין עליהן שום דם לח. **רמ"א**: וטמאה בנימוחו רק קצתן. בדקה ג"פ שוב א"צ לבדוק מה שהיא רואה אח"כ כדרך זה וטהורה אבל רק ביש לה וסת ונמצאו שלא בשעת וסתה (ולש"ך גם בשעת וסתה).

(ו) ב"י: חתיכת דם הקשה כאבן: לראב"ד רמב"ם ורשב"א אפי' לא נימוחו טמאה, ולר"ז"ה רא"ש ותוס' כשלא נימוחו טהורה.

מחבר: סתם כהראב"ד והביא הרז"ה כ"י"א (וכ' הש"ך דמוכח בירושלמי ומשמע בבבלי כראב"ד).

סימן קפט' (דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע)

(א) ב"י: מי צריכה לחשוש לעונ"ב: לרש"י אפי' אשה שיש לה וסת"ק, ולרשב"א ור"ן רק באין לה וסת"ק חוששת ליום ל'.

מחבר: פסק כרשב"א ור"ן (והחוששת לעונ"ב אסורה לשמש כל אותו עונה - ט"ז וש"ך).

(ב) קובעת וסת בד' ראיות וביניהם ג' הפלגות שוות וצריכה לעקרה בג"פ. אחר ראייה א' חוששת, אבל אפי' ראתה ב"פ נעקר בפ"א.

(ג) ראב"ד: בקבעה וסת לשעות אינה חוששת אלא לשעתה בלבד ונעקר בשעה א' אפי' בלי בדיקה (לסד"ט דהוי וסת גרוע כוסת קפיצות, ולכו"פ נעקר בשעה א' אבל צריכה ג"פ).

(ד) ב"י: עברה וסיק ולא בדקה: לר"י ורמב"ם א"צ בדיקה, ולרשב"א אסורה עד שתבדוק וה"ה בעברה עוני"ב.

מחבר: עברה וסת שאי"ק א"צ בדיקה ובעברה וסיק פסק כהרשב"א, ועוני"ב דינו כוסי"ק (פ"ת: אבל נעקר בפ"א כוסת שאי"ק).

(ה) האשה קובעת וסת בדילוג כגון שראתה וכן לאחר ל' ולאחר לא' ולאחר לב' (לרב, ולשמואל צריך עוד ראייה לאחר לג' - ט"ז וש"ך). **פ"ת**: דילוג למפרע בהפלגות להשי"ך קבעה והכו"פ הסתפק.

(ו) כמו"כ קובעת בימי החודש והשבוע שוים ואינם שוים כגון ראתה בא' בשבוע ג"פ (בהפסק שוה כגון כל פעם לאחר ג' שבועות ביום א' - ש"ך) או בא' לחדש ג"פ אפי' שא' מלא וא' חסר (וקובעין ע"פ השופר של ב"ד כהרשב"א ולא כפי המולד כדעת הרא"ה - ש"ך).

פ"ת: ראתה ד' פעמים ביום השבוע לח"ד נהפך להפלגה והכו"פ הסתפק.

(ז) וסת חודש בדילוג: לרב סגי בג' ראיות ולשמואל צריך ד'. לר"ח וראב"ד קי"ל כרב, ולרמב"ם רמב"ן ורא"ש קי"ל כשמואל (ומודה שמואל בלמודה: לדרישה אפי' אין הדילוג מיום למודה שוה לשאר דילוגין, ולט"ז וש"ך דוקא בדילוג שוה).

מחבר: הביא ב' השיטות וכ' לחוש לדבריהם להחמיר (ר"ל כשניהם להחמיר - ב"ח ט"ז וש"ך).

פ"ת: לא ראתה יט' אב עדיין חוששת לכ' אלול.

(ח) אפי' דלא קי"ל כהר"ח דינו אמת ובראתה ג"ח בדילוג חלילה קבעה וסת (ואליבא דשמואל: לדרישה ותוה"ש צריך ד' ראיות בסדר הראשון, ולב"ח וש"ך גם לשמואל א"צ אלא ג' דקבעה ג' וסתות נפרדות ליום החדש בסירו). **פ"ת**: ראתה בא' בניסן א' בסיון וא' באב קבעה וסת לר"ח לדילוגים (לט"ז צריך עוד ראייה בא' תשרי לשמואל, ולש"ך שמואל מודה) אבל ראתה בא' בניסן א' בסיון וא' בתמוז לא קבעה וסת.

(י) ראתה טו' ניסן טז' אייר יח' סיון לא קבעה וסת.

(יא) דילגה פעם אחת או שתיים אינה חוששת לוסת הדילוג עד שתקבענו (כ"כ הראב"ד רשב"א ורמב"ן, ודעת הרמב"ם אינו ברור). **פ"ת**: וסת הסירו ראיה ראשונה מן המנין לכו"פ אבל דומה לדילוג שאינה חוששת אלא לר"ח הסמוך לו.

פ"ת: מש"כ הש"ך דבראתה בא' בשבט אדר ניסן סיון ואב לא קבעה וסת דראית ניסן שייכת לוסת הראשון ה"ה איפכא בראתה בא' בניסן סיון אב אלול ותשרי. אין הוסת נעקר עד שלא תראה בג' סירוגין דהיינו ו' חדשים.

(ג) **רמב"ן**: חוששת להפלגה ויום החודש עד שתקבע א' מהם ג"פ. ראתה א' וכ' בניסן חוששת לא' אייר, לא ראתה חוששת לט' אייר. ראתה בא' באייר: לב"י אינה חוששת לט' דב' ראיות דר"ח עיקר, לד"מ וט"ז ה"ה בראתה חוששת לט', לב"ח חוששת ליב' ואת"ל דחוששת להפלגת כ' חוששת לכ' אייר, לש"ך חוששת רק ליב' אייר, ולבית מאיר חוששת גם ליב' אייר וגם לכ' אייר.

ראתה בטו' והומשכה ד"י וראתה בטז' והומשכה ג"י וראתה ביז' חוששת לזי' כוסי"ק ושאר הימים כאי"ק: לב"י הרמב"ן לשיטתו אבל להרשב"א ור"ח דאוליגן בטר התחלת הוסת אין חוששין לזי'.

מחבר: אין קובעין וסת החודש אפי' כל הראיות היו באותו עונה.

רמ"א: הביא הרמב"ן הנ"ל וכפירושו דאפי' ראתה בא' באייר חוששת לט'. אינה חוששת לוסת הדילוגין עד שתקבענה. בראתה בטו' והומשכה ראייתה ד"י הביא דעת הרמב"ן ואח"כ הדעות החולקות המובאות בב"י דהולכין תמיד אחר תחילת הראיה וכ' דכן עיקר.

פ"ת: לנוב"י גם וסת הפלגה נקבע רק כשהראיות בעונה א' דלא כדול א' דמונין ההפלגה לפי מספר העונות. לב"ח ח"ד וסד"ט בראתה ביום כ' אינה חוששת לעוני"ב מר"ח דלא כט"ז. עוני"ב: לב"ח ט"ז חכ"צ וכו"פ הוא יום ל', לש"ך הוא יום החודש, ולח"ד הוא יום לא'. לח"ד רק כשהפסק ההפלגה היה בהפלגה ב' פליגי אבל כשהפסק בהפלגה הראשונה לכו"פ לא קבעה ובאחרונה לכו"פ קבעה. לח"ד א"א לקבוע וסת החדש והפלגה ביחד אבל ב' וסתות לימי החדש אפשר (למקמ"ח ג"ז א"א).

(ד) היתה לה וסי"ק לכ' ושינתה ל' אסורה בשתיים, שינתה ג"פ ל' נעקר כ' ונקבע ל', שינתה ב"פ ל' וחזרה וראתה בכ' חזרה כ' למקומה (לט"ז) בדעת הרמב"ן בלא ראתה ג"פ בכ' נעקר לגמרי ואפי' לא נקבע ל'. למע"מ רק בוס"ק לכ' אבל באי"ק לכ' וראתה בכ' עדיין חוששת ל', לש"ך גם באי"ק וחזרה וראתה בכ' אינה חוששת ל', ומשמע אפי' ראתה עו"פ לאחר י' ימים בלי והח"ד השיג בזה.

(ט) שינתה מוסתה הקבוע ולא השוה ראיותיה כגון ששינתה מכ' ל', לב', לד' נעקר וסתה הראשון ואין לה וסת כלל (לב"י לרב יש וסת הדילוג, לב"ח גם לרב ליכא דילוג עד שתראה בל' חזרה לראות בוסתה הראשון חזרה לקביעותה וה"ה בפסקה מלראות.

ב"י: מחמיר דבוסת הפלגות כשלא ראתה בכ' חוששת למ' וס', ומקיל בלא ראתה ג' עונות דנעקר עד שתראה בוסתה הראשון. מהרש"ל: מקיל בהפלגות דכיון שעבר יום כ' תו אינה חוששת, אבל מחמיר דבנעקר ג' עונות באיזה יום שתראה חוששת לוסתה הראשון. ט"ז: מחמיר כב"י דחוששת ג"פ להפלגה ומחמיר כמהרש"ל דלאחר ג' עונות חוששת מיד. ש"ך: מקיל כמהרש"ל דאחר שעבר כ' פ"א תו אינה חוששת ומקיל כב"י דלאחר ג' עונות חוששת רק כשתראה בוסתה הראשון.

פ"ת: כשתראה אחר ג' עונות חוששת גם להפלגה הגדולה וגם לעוני"ב.

(טז) כיוצ"ב עקירת וסת הימים דיש לה וסי"ק לר"ח ועברה ג' ר"ח עקרה וסתה ואם תחזור לראות בר"ח חזרה וסתה למקומה.

פ"ת: בהיה לה וסי"ק לר"ח ועברה ב' ר"ח לפני העיבור וא' לאחר ימי העיבור והנקה א"צ לחוש לוסתה הראשון (ממנפ"ש). ביש לה ב' וסתות והפסיקה א' מהם ג' עונות וחזרה וראתה ביום הוסת חזרה הוסת למקומו.

(יז) **ב"י**: וסת הקפיצות (אונס): לרש"י רז"ה רמב"ן וטור קובעין לקפיצות לחוד, ולר"ח רמב"ם תוס' ורשב"א אין קובעין בלא ימים. קפצה ב"פ בא' בשבת ובפעם ג' קפצה בשבת וראתה בא' בשבת: לרשב"א קבעה למורכב עם יום א', ולרמב"ם קבעה רק ליום א'.

מחבר: אין קובעין לקפיצות לחוד (**רמ"א**: אחר ג"פ חוששין פ"א) קפצה וראתה ב"פ בא' בשבת ובפעם ג' קפצה בשבת וראתה בא' בשבת קבעה וסת ליום א' כרמב"ם [משא"כ בפיהוקין כה"ג קבעה וסת המורכב עם יום א' - ט"ז וש"ך] (לש"ך קי"ל כהרשב"א).

פ"ת: ספק אם שייך מורכב מאונס עם וסת הגוף. ביש לה שעה קבועה להראיה שלאחר הקפיצה חוששת רק לאותה שעה. לש"ך בקפצה וראתה אינה חוששת לאותו יום החודש אם לא תקפץ (אבל חוששת מדין עוני"ב אפי' מאיזה טעם א"צ לחשוש לעוני"ב) אבל בקפצה חוששת לוסת החדש וה"ה כה"ג להפלגה. כשרק בפעם ד' קפצה בשבת ולא ראתה עד יום א' תלוי במח' ב"י ורמ"א. אם בכל הג"פ קפצה וראתה למחר קבעה לימים לחוד. רק בקפיצה דאיתמול תולין ולא בקפיצה דכמה ימים לפני כן.

(יח) קפצה ג"פ לזמן ידוע רק חוששת כשתקפץ לזמן הידוע ולא לכ"א לבדו.

פ"ת: קבעה לקפיצות והפלגות והפסיקה בראיה לא נתבטלה ההפלגה. חזרה וקפצה בר"ח וראתה חזרה הוסת למקומו.

(ט) קובעין וסת הגוף כשתראה ג"פ ע"י מקרים שיארעו בגופה כגון ע"י פיהוקין שמפקחת כמה פעמים בשעת הראיה קבעה וסת בלי זמן ידוע, ובבא הוסת לזמן ידוע חוששת רק כשאירע שניהם יחד המאורע בגוף והזמן. **ב"י:** אבל חוששת לכ"א בפני"ע כוסת שאי"ק.

רמ"א: רק לפני שקבעה חוששת לשניהם כאי"ק אבל לאחר שקבעה רק חוששת כשאירעו שניהם ביחד.

פ"ת: כי החי"ד דלרמ"א אינה חוששת לפיהוק בפני"ע אבל ודאי חוששת ליום בפני"ע.

(כ) פיהקה ב"פ בר"ח ובפעם הג' פיהקה שלא בר"ח וראתה הוברר שרק הפיהוק גורם, וכן איפכא. פיהקה ב"פ בר"ח ובפעם הג' בכט' וראתה בר"ח קבעה וסת המורכב (ולדעת המחבר לא דמי לקפיצות שהוא אונס - ש"ך).

(כא) פיהקה בר"ח וראתה ופיהקה בתוך החדש חוששת ואסורה עד שתבדוק ואם לא ראתה חוששת לר"ח (**עד שתבדוק:** לב"ח ר"ל שלכתחילה תבדוק בשעת הוסת כדי להתירה אח"כ, לט"ז ר"ל דגרע מסתם אי"ק דטבע האשה לפהק בשעת וסתה ולכן הוי כהרגשה כמושיב הסדי"ט, ולנקוה"כ ר"ל תמתין זמן מופלג מהפיהוק שאינה מותרת מיד אחר הפיהוק).

(כב) ה"ה בהפלגות דבפיהקה פ"א בסוף ל' עדיין חוששת לפיהוק תוך ל' ואם לא ראתה חוששת ליום החדש ויום הפלגה.

(כג) **ב"י:** אין ב' מקרים שבגופה מצטרפין לקביעת וסת. וסת דאכילת דברים חריפים: לרמב"ם ורשב"א דינו כקפיצות, לתוס' ורא"ש דינו כוסת הגוף, [משמע מהרא"ש ורי"י דמצטרפין שום פלפל ובצל לקביעת וסת], ולטור נדחו דברי המ"ד שחוששת לדברים חריפים. וסת הגוף בלי הרכבת יום: לרמב"ם א"א לקבוע בלי יום ידוע ולשאר ראשונים אפשר לקבוע כ"א בפני"ע.

מחבר: אין מצטרפין ג' מקרים לוסה"ג. **רמ"א:** י"א דמצטרפין ג' אכילות לוסת אכילת דברים חריפים. וי"א דדברים חריפים דינם כקפיצות וי"א שדינם כוסת הגוף.

פ"ת: בנצטרפו הג' מיני ד"ח לוסת, אם אכלה דבר חריף ד' ג"פ ולא ראתה אינו עקירה אבל אכלה שום ג"פ ולא ראתה עקרה הכל.

(כד) וסת הגוף אינה חוששת אלא לשעתה וברגילה לראות בהתחלת הוסת אסורה למשך הוסת וברואה בסופה אסורה רק בסופה.

במתחיל הראיה בתוך זמן הוסת וממשיך אח"כ: לרז"ה אסורה רק בזמן הוסת, לרשב"א אסורה עד סוף העונה (דא"א פחות מעונה).

מחבר: פסק כרשב"א דאסורה עד סוף העונה (לש"ך גם כשמתחיל לפני הוסת אסורה כל העונה לפניו, ותמהו האחרונים דא"ך תדע).

(כה) וסת הגוף המורכב עם זמן ידוע אסורה כל העונה (לט"ז מהוסת עד סוף העונה, לש"ך לכל העונה וס"ל להל' דכן הדין גם באי"ק).

(כו) חוששת לוסה"ג בפ"א ונעקר בפ"א אפי' ראתה ב"פ. בראתה ג"פ צריכה ג"פ לעקרו. ובראתה ג"פ לזמן ידוע אינה נעקר אפי"כ בא המקרה ג"פ בזמנו ולא ראתה אבל בא המקרה או הזמן לבדו ולא ראתה אינו נעקר.

פ"ת: בעבר היום ולא פיהקה ולא ראתה ג"פ תו א"צ לחוש להיום בפני"ע (סדי"ט וחי"ד).

(כז) קטנה וכן גדולה שלא הביאה שערות קובעות וסת כשאר נשים אבל יש הפרש דבפסקה צ' יום קטנה אינה חוששת לוסתה כלל ואפי' חזרה לראות כמו שהייתה למודה אינה חוששת עד שתקבענה ג"פ. אם אחר שהפסיקה צ' הפסיקה עוד ב"פ צ' קבעה וסת לצ'.

(כח) זקנה שעברו עליה ג' עונות משהזקינה הרי"ז מסולקת ואינה חוששת לוסתה הראשון.

רמ"א: וקטנה וזקינה אין חוששות לוסת שאי"ק (לט"ז ר"ל קודם שראתה ג' פעמים, לב"י ונקוה"כ ר"ל כל שלא קבעה וס"ק).

(כט) זקנה: לר' יהודה שחברותיה אומרות שהיא זקנה, לר"ש שקורין לה אמא ואינה בושא ונח' ר' זירא ור' שמואל ב"ר יצחק אם אינה בושא או אינה מקפדת. קי"ל כר"ש, והרשב"א ורמב"ם פסקו כמ"ד שאינה מקפדת. בירושלמי איתא כל שאינה ראויה להקפיד.

מחבר: זקנה היא (הראויה - רמ"א) לקרותה אמא ואינה חוששת (לט"ז כמ"ד אינה בושא, ולתוה"ש כמ"ד אינה מקפדת).

(ל) חזרה הזקנה וראתה דינה כתינוקת שלא הגיע זמנה לראות.

(לא) חזרה הזקנה וראתה בעונות הרגילות שלה בזה דינה חמור מקטנה ובראיה א' ביום החדש או בהפלגה אחת חוזרת לקדמותה.

(לב) קביעות וסת בימי נדות וזיבות: לר"ל קובעין רק בימי זיבה ולר' יוחנן גם בימי נדה אבל ביאר הרשב"א דשניהם קובעין רק מתוך מעין סתם דהיינו שב' ראיות הראשונות לא היו בתוך ימי נדה או זיבה. לחשוש לראיה בימי זיבה: לרב פפא חוששת כוסת שאי"ק, ולרב הונא בריה דר"י אינה חוששת. ופסק הרמב"ם וראב"ד כר"פ, והרשב"א כר"ה בריה דר"י. האדינא: דעת הרמב"ם רמב"ן רשב"א ורי"י דקובעין בכל עת ואין משגיחין בימי נדה וזיבה כל עיקר (לש"ך קובעין רק לחומרא, ולתוה"ש גם לקולא).

קביעות וסת בתוך וסת: ראתה ג"פ בר"ח ורביעית בב' לחדש ור"ח וכן בחמישית וששית קבעה ב' וסתות.

מחבר: קובעין וסת בתוך וסת כנ"ל (לש"ך רק כשראיה רביעית בב' ולא בב', דבב' הולכין אחר תחילת הוסת. והגם שראש חודש יוצא בתוך ימי הזיבה של ראית כי כבר קבעה הראשון וע' ביאור הגר"א).

פ"ת: נוב"י הסתפק אם חוששת לוסת הב' גם לפני שקבעה או רק אחר שנקבע. * (ע' מקור מים חיים סעיף יג').

(לג) סילוק דמים במעוברת: לר"מ כשהוכר עוברת ולר' יוסי לאחר שעברו ג' עונות בלי ראיה. לראב"ד קי"ל כר' יוסי אבל לרשב"א ורבותינו הצרפתים קי"ל כר"מ. סילוק דמים במינקת: לר"מ משך כל ימי היניקה, לר"ש ר"י ור' יוסי כד' חודש אפי' מת הולד ופסקו הרמב"ם ורשב"א כוותיהו. קביעות וסת בימי עיבור והנקה: לר"מ דיה שעתה כל ימי עוברן ומניקתן ואין קובעין, ולר"ש ר"י ור' יוסי בראיה שניה מטמאה מעל"ע וקובעין. לרמב"ן קי"ל דקובעין, ולראב"ד ורשב"א קי"ל כר"מ ואין קובעין.

מחבר: מסולקות כל ימי עיבורן לאחר ג' חדשים וכל ימי מניקתן אפי' מת הולד אבל חוששות לראיה כוסת שאי"ק (הב"ח תמה אמאי לא פסק כהרמב"ן דקובעין והש"ך המליץ בעד המחבר).

פ"ת: אפי' הפילה רוח או נפל כשיש לה דין לידה מסולקת לכד' חדש. קובעין וסת להקל שא"צ לחוש אלא להפלגה ולא לחודש או איפכא. מעוברת ומינקת שראתה אין חוששות לעונ"ב.

(לד) אחר שעברו ימי עיבור והנקה: לרשב"א חוששת מיד לוסתה, ליש מורים חוששת רק כשתראה ביום וסתה, לראב"ד ורמב"ן כשתראה פ"א באיזה יום חוששת לוסתה.

המחבר: פסק כהרשב"א (והש"ך תמה דהו"ל לפסוק כהרמב"ן לקולא דוסתות דרבנן).

פ"ת: כיון שנתעברה אינה חוששת לוסת שאי"ק אחר ימי ההנקה.

סימן קצ' (דיני כתמים ובדיקת אשה)

(א) ב"י: הרואה כתם: לרמב"ם טמאה ז' עם יום הראיה ולשאר כל הראשונים בעיא ז' נקיים חוץ מיום ראייתה. הרגישה ובדקה ולא מצאה כלום: לתרוה"ד סברא דאורי"י היא וטמאה אא"כ מצאה מראה טהורה (והרדב"ז ויעב"ץ השיגו).

מחבר: מדאורי"י צריכה הרגשה ומדרבנן אסורה בלי הרגשה ובעיא הפס"ט וז"ל (כרוב ראשונים). והביא התרוה"ד כיש מי שאומר. **פ"ת:** טיפות דמים בליחה מרובה: לשב"י מיקרי שלא ע"י הרגשה, ולסד"ט מקרי ע"י הרגשה. לא גזרו כתמים על בגד האיש. המתעטשת בכח וניתז ממנה לחות ובדקה לאח"ז ומצאה פחות מכגריס: לשב"י טהורה, לתפארת צבי רק בהרגישה שיצאו כמה טיפין אבל בהרגישה שיצא רק מעט טמאה, ולסד"ט גם בכה"ג טהורה. נשים המוחזקות לראות ליחה לבנה והרגישה זד"ל ולא בדקה טהורה. בנזדעזע ובדקה ול"מ כלום טהורה. בדקה תוך שיעור וס"מ כלום: לח"י טמאה, לכו"פ טהורה. אם צריך בירור שלא היה דם או די בתליה: לגב"ש די בתליה, ולח"י צריך בירור. מסולקת של"מ כלום: לתוה"ש סד"ט וחכ"א טהורה, ולחתי"ס (תפ"ל"מ ורעק"א) טמאה. לכן הנב"י בעינן הרגשה של פתיחת המקור וזד"ל יחד. לנב"י גם לתרוה"ד אינו דין דאורי"י ודאי אלא ספק.

(ב) ב"י: הגיע זמנה לענין כתמים: לרש"י שנים או שערות, לרשב"א שנים ושערות. קטנה שהוחזקה כרואה: כתמה טמא לחזקה אחר ב' ראיות, ולר' יוחנן אחר ג' ופסקו הראשונים כר"י. לרש"י ורמב"ן נחלקו אליבא דרבי אבל להל' קי"ל כרשב"ג ובעינן ד' ראיות כדי להחזיקה כרואה, ולר"ח רמב"ם ורשב"א גם אליבא דרשב"ג א"צ אלא ג' ראיות.

מחבר: כרשב"א דבעינן שנים ושערות וכן פסק כוותיה דלאחר ג' ראיות הוחזקה. (למהרש"ל כל אשה נשואה אפי' קטנה חוששת לכתמים, לש"י אינה חוששת ואפי' לכתם על בשרה ודלא כב"י) (ומשמע אפי' ודאי מגופה ולח"י בודאי מגופה גם קטנה חוששת).

(ג) ב"י: מדלפת: לרש"י ר"ל טיף טיף ואם פסקה מעט הוי ב' ראיות, ולרמב"ם כל ראייה דוסת א' מקרי מדלפת. **מחבר:** סתם כרש"י דשופעת כמה ימים או מזלפת טיף אחר טיף דינה כראיה א' אא"כ פסקה מעט (לכ"י) וש"י פסקה מעט קאי רק אמזלפת, ולט"ז קאי גם אשופעת) וי"א דאין כתמה טמא אא"כ ראתה דם בג' וסתות (כרמב"ם). רמ"א: יש להחמיר כרש"י.

(ד) לא הגיע זמנה וראתה ג"פ ואח"כ פסקה ג' עונות חוזרת לקדמותה וכתמה טהור עד שתחזור ותראה ג"פ.

(ה) ב"י: תולין בגריס אפי' לא הרגה ורחב"א. עד כמה תולין: לרב הונא רק פחות מגריס תולין, ולרב חסדא תולין כגריס. הרמב"ם רשב"א רא"ש וסמ"ג פסקו כר"ח, והסה"י פסק כר"ה. מצאה גריס יותר גדולה: לראב"ד ורמב"ן משערין בה (ולרמב"ם אין משערין).

מחבר: שיעור הגריס ט' עדשים (רמ"א: לו' שערות) וכתם פחות מכאן תולין בכנה אע"פ שלא הרגה, ורמב"ן לענין גודל הגריס.

פ"ת: כתם שנצרר ועב: לבשמים ראש מה"ט כ' היראים ליזהר בשיעורו אבל רבותיו לא חששו לזה, ולסד"ט כמות שהוא לפנינו וכפי ראות עיני המורה. גם בזמנינו משערין במאכולת של חז"ל ושיעורו כמוש"כ המע"צ. השערות בגוף האדם ולא בראשו. דם שחור פחות מגריס: לראב"ד וסד"ט טמאה (ובמצוים פרעושים תולין), ולמע"צ משמע דטהורה.

(ו) ב"י: שיעור כתם על בשרה: לראב"ד רמב"ן ורשב"א שיעורו כגריס, לרמב"ם ורא"ש אין לו שיעור (ולדידהו שאלת טיפין טיפין על בשרה אינו לענין צירוף לכשיעור גריס אלא לענין צורתן מוכחת עליהן).

מחבר: סתם דעל בשרה ג"כ צריך שיעור והביא הרמב"ם כ"י"א (והש"י החמיר כרמב"ם). **פ"ת:** וכן החמיר המהר"י ברודא, ולסד"ט ותוה"ש הסומך להקל לא הפסיד. בנמצא גם על חלוקה: לב"י סד"ט ותפ"ל"מ יש להקל, ולח"י גם בהא החמיר הרמב"ם לטמא בכ"ש

(ז) ב"י: לרבנן תלינן בפשפש עד כתורמוס ולרחב"א אין תולין וקי"ל כוותיה, אבל אפי' תולין בפשפש: לרשב"א במקום דשכיחי טובא, וכן אפי"ל בדעת הרא"ש (שכ' דלא תלינן ביה משום דלא שכיח) או י"ל דס"ל דאפי' שכיחי לא תלינן אא"כ הרגה או הריחה ריחה (וכצד זה נקט הב"ח). אפי' אין ארכו כרחבו תלינן. אפי' הרגה או הריח ריחה אין תולין יותר משיעור פשפש א'.

מחבר: כרא"ש וכהפ"י דרק בהרגה או הריח ריחה תולין (ולט"ז וש"י במקום דשכיחי פשפשינן יש להקל לתלות תמיד עד כתורמוס).

פ"ת: הסד"ט הסתפק בהרגה פשפש ומצאה כתורמוס ועוד אם תולין הועוד במאכולת.

(ח-ט) טיפין טיפין מהו: לראב"ד ותוס' השאלה לענין צירוף כגריס בבשרה, לרש"י רמב"ם רבינו יונה והרשב"א הוא בענין שצורתן מוכחת עליהן שאינן מגופה. טיפין טיפין אין מצטרפין: לראב"ד ותוס' היינו לענין צירוף על בגדיה, לרשב"א הוא לענין צירוף גם על בשרה. למסקנא: כ' הראשונים ד"דילמא דעביד כרצועה' דחויא בעלמא הוא, ולכן: לראב"ד על בשרה מצטרפין, ולרשב"א אפי' בצורתן מוכחת עליהן אסורה וטיפין אינן מצטרפין אפי' על בשרה אבל יש להחמיר כראב"ד.

מחבר (ח): סתם כרשב"א דטיפין אינן מצטרפין והביא הראב"ד כ"י"א דעל בשרה מצטרפין.

פ"ת: כתם על קמט הבגד כשאינו תפור ודאי אינו מצטרף ובתפור צ"ע.

מחבר (ט): אפי' צורתן מוכחת עליהן שלא הגיעו הכתמים מגופה טמאה (להרשב"א ביותר מגריס, ולרמב"ם אפי' בפחות - ש"ד).

(י) ב"י: כתם על דבר שאמק"ט: לר' נחמיה טהור לר' יעקב טמא: הר"ח רמב"ם רשב"א ורא"ש פסקו כר"י, ולראב"ד לא קי"ל כן.

כתם על בגד צבוע: לת"ק טמא ולר' יונתן טהור. הרמב"ן פסק כת"ק, ורמב"ם ורא"ש פסקו כר' יונתן וכן צידד הרשב"א אבל כתב המחמיר תע"ב. לרמב"ם תקנו שתלבש אשה צבעונים.

מחבר: כתם הנמצא על דבר שאימק"ט (רמ"א: כביה"כ שאימק"ט) או בגד צבוע טהורה. רמ"א: לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונים.

פ"ת: כשהדבר שאימק"ט נישא ע"ג דבר המק"ט טמאה. כתם על בנן: לתוה"ש טמאה דמקבל טומאת נגעים, לכו"פ וסד"ט טהורה. מה שמקבל טומאה דרבנן מקבל כתמים. נח' האחרונים אם נייר שלנו מקב"ט או דפנים חדשות באו לכאן. בספק הרגשה (אחר

תשמיש או בשוטה) יליע אם יש לקולא של אמק"ט וצבעונים. נקבו חור בדף שהיו עורכין עליו להשתמש לביה"כ אימק"ט. כתם כגריס שחציו על צבוע: למע"צ סד"ט וחכ"א טהורה, ולח"י תפארי"צ ותשובה מאהבה טמאה. בעוברת מלבן ללבן דרך צבוע מצטרפין

הלבנים לכו"פ. לדגמ"ר אין להקל בצבוע אבל כל הפוסקים מקילין. לחתי"ס אין להקל בבגד צבוע הסמוך לבשר. אין ללבוש לבנים בז"י. בגי' ראשונים של ז"י אין תולין.

(יא) ב"י: חבק: לרש"י מקום מתיחת הגידין, לערוך מקום חבור הלולאות או מקום המכוסה ע"י כפיפת השוק על הירך (ומן החבק ולחוץ קרי צדדין וטהורה), לרמב"ם מקומות הנדבקות זב"ז בעת שתתדבק רגל לרגל ושוק לשוק. על קשרי אצבעותיה טמא: לרבינו

יונה רק כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה, לרמב"ם רמב"ן ורשב"א אפי' בסתמא (לב"י אפשר שהדם ניתז ממקורה על ידיה). נמצא על בשרה לחוד: לרשב"א אפי' עברה בשש"ט טמאה, לראב"ד אם יש דלתות תולה. נזדקרה: לראב"ד ורשב"א הגמ' איירי בלא עברה

בשש"ט ורק תולין כשנמצא על בגדיה לחוד דאי מגופה א"א שלא שתת על בשרה, לרמב"ם ורש"י איירי בעברה בשש"ט ותולין אפי' על בשרה וגופה אבל בלא עברה אין תולין אפי' בנמצא רק על בגדיה. חלוקה היינו חלוק הבדוק לה. כ"מ בחלוקה טמאה שחוזרת. **מחבר (יא):** רק טמאה בכתם הנמצא כנגד המקור דהיינו עקבה ומקום חיבוק ירכותיה זב"ז (כהרמב"ם) ועל ראש גודלה (**רמ"א**: וכ"ש על רגליה - ובשאר אצבעות רגליה לט"ז יש להקל ולש"ך צ"ע) ועל קשרי אצבעותיה. אבל בשוקה ופרסותיה מבחוץ ולמעלה מחגורה טהורה. בנזקרה ונמצא למעלה על בשרה לבד טמאה אפי' עברה בשש"ט אא"כ יש לה מכה שבגופה שאפשר לתלות בה (לש"ך גם ביש לה מכה אין תולין בג"י הראשונים).

פ"ת: באמרה ברי לי שלא נגעתי בידי נאמנת. אפי' למחמירין לטמא על בשרה בכ"ש אבל על ידיה יש להקל דבעי שיעור. על גב ידה כשיש עוד צד להקל יש להקל. דין כתם הנמצא על בשרה וחלוקה הוא אפי' בחלוק שאינו בדוק ואפי' אין הכתמים מכוונים זה כנגד זה. **בנמצא על ידיה ועברה בשש"ט:** לט"ז (וכן משמע בב"י בסעיף יח) תולין רק הדם שעל ידיה, לפרישה (ורעק"א) תולין גם הדם שעל שאר גופה. בידועת בודאי שנגעה בדם תולין גם על שאר גופה.

מחבר (יב): נמצא על חגורה ולמטה (**רמ"א**: אפי' מאחוריה) טמאה ועברה בשש"ט אפי' נמצא לצד פנים טהורה. נזקרה ונמצא רק על חלוקה למעלה טהורה כרשב"א (כ"ה דעת רוב ראשונים דלא כהב"ח שרצה להחמיר בזה - ש"ך).

פ"ת: במצאה על מלבושים שלנו אינה חוששת לכתם על לבוש העליון, ועד"ז בכרים וכסתות שלנו. כתם שמגיע כנגד בית התורפה ע"י שחייה מרובה טמאה אא"כ חוגרת חגורה המפסקת בין מקום הדם לביה"ת וצ"ע.

(ג) נמצא על בית יד של חלוקה אם המקום מגיע עד בית התורפה טמאה אפי' א"י ליגע שם אא"כ תשחה הרבה ואל"ה טהורה.

פ"ת: כשקושרין הבית יד תשחה כדרכה לקנח ועד מקום שמגיע מבית ידה לשם חוששת.

(יד) כשפושטנו ומתכסה בו בלילה בכ"מ שימצא הדם טמאה מפני שחוזר אילך ואילך, וה"ה במעפורת שמכסה ראשה או שחוגרת בה אא"כ קשרתה ובבוקר מצאתה קשור.

(טו) ר"י: ב' נשים שכיסו ראשן בחלוק א' שתייהן טמאות, ואם א' כיסתה ומצאו הכתם למעלה מחגורה אותה שכיסתה טמאה. *ללבוש תמיד תלין יותר בראית לילה מביום שביים היתה מרגשת, ולתוה"ש אף בישנה היתה מרגשת).

(טז) ראשונים: יש לה מכה בצאורה ומצאה כתם במקום שא"א שתגיע הדם מכה לשם, אם מתכסה בה בלילה תולה במכתה וטהורה. (ז) **ב"י:** טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה: לתוס' ורא"ש תולין כמו שבא העליון היותר מגריס מעלמא ה"ה התחתון, ורש"י פי' בע"א. **מחבר:** פסק כתוס' בידוע שלא נזקרה (דבאינו ידוע, צריך ב' תליות - ש"ך) ודוקא כשיש בכתם העליון כגריס ועוד.

פ"ת: סד"ט הסתפק במצאה למעלה על חלוקה ולמטה על בשרה ועברה בשש"ט (וכן אפי' בלא עברה). שחור למטה באדום למעלה: לסד"ט אין תולין, ולרעק"א י"ל דתלוי במח' ראשונים.

(יח) כיון דכתמים דרבנן תולין בכ"ד: בשחיטה, בעסק הכתמים, או ישבה ליד המתעסקים, עברה בשש"ט ואפי' לובשת ג' בגדים ומצאה על התחתון. אבל בנמצא על בשרה אינה תולה אא"כ יש לה מכה שלכה"פ יכולה להגלע ולהוציא דם.

פ"ת: תולין בצואת תרגולין ובהזיע בבגד אדום והכל לפי ראות עיני המורה. נשי הקצבים יכולין לתלות כל כתמיהן בדם שבידיהן. (יט) תולה בבנה ובעלה אם יש בהם מכה או שהיו עסוקים בדם ונמצא על ידיהן (או נודע שנגע אפי' עכשו לא נמצא על ידיהן - ש"ך) או עסקו בדבר שיכול להתייז. **רמ"א:** ה"ה דתולין במכות של נשים אחרות אם שכבה במטה עמהן.

פ"ת: גם בנמצא על בשרה לבד תולה בבנה חוץ מבאופן שעסק רק בדבר שדרכו לינתו. מכת בנה שיכולה להתגלע: לרב א' אינה תולה לחת"ס תולה וכ"מ בראשונים.

(כ) מי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה ובשעת תשיש מצאה דם בעד האשה תולה בבעלה.

פ"ת: תולה רק כשרגיל לצאת דם גם שלא בשעת הטלת מ"ר. לאחר ג' ימים בעת שרגילה לפלוט תולין ג"כ.

(כא) ראב"ד: במצאה בשיפולה מאחוריה ויש לה מכה מלפניה תולה בה דאפשר כשישבה באה חלוקה לפניה ונטף הדם מהמכה.

(כב) עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים: הרמב"ם ורשב"א פסקו להאי מימרא, ולתוס' והרא"ש האידנא אין ד"ז נוהג.

מחבר: ספק עברה בשש"ט או ישבה בצד המתעסקים אינה תולה אא"כ אין להמתעסקים מקום ידוע ומתעסקים כאן וכאן אז תולין מספק שמא נתעסקו במקום שעברה ולא הרגשה.

(כג) ל"ק: נמצא עליה מין א' תולה בה כמה מינים ונתעסקה שאני דאין תולין: לרש"י בנמצא עליה אפי' כי היכי דניתו האי ניתו האי משא"כ בנתעסקה, לרשב"א נמצא עליה איירי שלא נזהרה ולא הקפידה לבדוק עצמה משא"כ בנתעסקה שבדקה אח"כ ומצאה כתם. ל"ב: נתעסקה במין א' תולה בה כמה מינים: הר"ח רמב"ם ורמב"ן הביאו רק הל"ב, והרשב"א וראב"ד פסקו כהל"ק ג"כ.

(כד) נתעסקה בתרגולת תולה אדום בדם שחיטה שחור בדם איבריה וכרכומי בדם בני מעיה.

(כה) ב' נשים שנתעסקו בצפור א' שאין בו דם אלא כסלע ונמצא על כל אחת כסלע שתייהן טמאות (לב"ח וש"ך רק כשבאו לשאול כאחת, ולט"ז אפי' בבאו לשאול בזא"ז).

(כו) **ב"י:** נתעסקה בגריס ונמצא ב' גריסים: לרמב"ם ורשב"א תולין, לרא"ש וטור אין תולין.

מחבר: פסק להקל כרמב"ם ורשב"א. **רמ"א:** יש מחמירין (הרא"ש וטור) אבל יש לסמוך אמקילין.

(כז) **ב"י:** נתעסקה בפחות מגריס ונמצא כגריס ועוד: לרמב"ם ורשב"א תולין, לרא"ש וטור אין תולין. נתעסקה בפחות מגריס ונמצא ב' גריסים: לרמב"ן ורשב"א תולין דשדי הדם בי מצעי (ולב"ח וט"ז דעת הרשב"א אינו כן), לרמב"ם ושאר ראשונים אין תולין.

רשב"א: בנתעסקה ואינה יודע בכמה תולין כל הכתם בהעסק.

מחבר: פסק כהרמב"ם ורשב"א להקל. ופסק גם כהרמב"ן דבעסק בפחות מגריס תולין ב' גריסים. **רמ"א:** ויש מחמירין (לב"ח ש"ך וט"ז ליכא מאן דמיקל בכ"ה וט"ס בדברי הרמב"ן) באינה יודע בכמה נתעסקה תולין כל הכתם בהעסק (כהרשב"א).

(כח) **ב"י:** ב' גריסים וכינה מעוכה בה: לר' חנינא טמאה, לר' ינאי טהורה. הרמב"ם פסק כר"ח, הרמב"ן רשב"א ורא"ש פסקו כר"י.

מחבר: פסק כרוב ראשונים לקולא דתולין וטהורה.

(כט) רשב"א: היכא שהרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס חזר שיעור כתורמוס לשיעור הגריס לכל הדינים שאמרנו.

ל) תלית כתמים בזה"ז: י"מ דאין תולין דאין אנו בקיאים במראות, ולרמב"ן רשב"א ראב"ד ורבותינו הצרפתים תולין. **מחבר:** אינה צריכה להקפיד הכתמים אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום (כ' הב"ח אין תולין כל היכא דברור דשונה) **לא) העביר ז' סממנין ולא עבר הכתם טהורה:** לרמב"ן רק לטהרות, לרשב"א גם לבעלה מועיל וכך ס"ל לרמב"ם (הראב"ד ורשב"א פ"י דבריו דאפי' בלא עבר טהורה עד שתדע שאינו צבע, ולה"ה רק בעבר אבל בסתם טמאה). אין אנו בקיאים בשמות הסממנין בזה"ז. **מחבר:** בספק אם הכתם דם או צבע מעבירין ז' סממנין ובעמד הרי"ז צבע וטהורה ואם לא העבירו הסממנין עליו טמאה מספק. עכשו אין לנו העברת ז' סממנין (לתה"ש לכן יש להקל בספק, וללבוש יש להחמיר דהוי כספק חסרון ידיעה). **לב) האשה שהיתה עוסקת במלאכתה ונמצא דם במקום שעברה תחזור להתעסק כמו שעשתה אם יודמן שתעבור (בין רגליה) על המקום שנמצא בו הדם טמאה ואם לאו טהורה.**

לג) ב"י: נחוש שדם הבדיקה דם מאכולת הוא: לל"ק או"מ בדוק הוא, לל"ב או"מ דחוק הוא ונ"מ במאכולת רצופה: לרש"י השאלה לענין פטור קרבן, לרשב"א (ורמב"ם) השאלה גם לענין בעלה אבל קי"ל כלישנא דבדוק הוא. בדקה בעד שאינו בדוק ולמחר מצאה עליה דם טמאה, לריטב"א ר"ל עד בינוני דבדוק לגמרי טמאה לכו"ס. מה שכפל הטור וכו' ולמחר מצאה עליה דם או הניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליה דם בא לחדש אפי' הנחיתו במגולה טמאה (לדרישה איירי באינו בדוק - וצ"ע דבהא לכו"ס טהורה), ולט"ז 'ולמחר' הראשון ט"ס הוא).

מחבר: בדקה בעד הבדוק ומצאה עליה טיפת דם טמאה אפי' יש מאכולת מעוכה בה וכן כשבדקה והניחתו בקופסא דינה כנ"ל. **פ"ת:** בדקה מקצת עד וחוששת שנעתק אותו חלק מאצבעה כשבדקה ומצאה פחות מגריס נטוה להקל (ע"ש דנוטה להחמיר). **לד) בדקה בעד הבדוק והניחתו תחת הכר ולמחר (ה"ה מיד - פ"ת) מצאה עליה פחות מגריס אם משוך טמאה ואם עגול טהורה. רמ"א:** וה"ה ביותר מגריס טהורה אם יש מקום לתלות (ולכן ברגילה שתצא דם מבית הרעי ובדקה ונגעה העד בבית הרעי תולין - ט"ז: וביאר הח"ד דעדיף לומר שלא טעתה בהרגשה והדם הגיעה מעלמא, וכתב דתולין אפי' בשעת וסתה). **פ"ת:** בגי"י הראשונים של ז"ל: לנוב"י וסד"ט טמאה, למע"צ טהורה. במש"כ הט"ז: נחלקו אם דינו רק כשיש לה חזקת טהרה, ובודאי לש"ך ככה"ג אין תולין בגי"י הראשונים.

לה) טחתה בירכה ונמצא עליו דם טמאה: לראב"ד רמב"ן ורשב"א בפחות מגריס ועגול טהורה, ולרמב"ם ורא"ש טמאה בכל ענין. **מחבר:** סתם כראשונים והביא הרמב"ם כ"א. **רמ"א:** העיקר כהרמב"ם (וכ"פ הש"ך).

לו) בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא: לרבי טמאה נדה, לר' חייא טמאה משום כתם, לר' יוסי טהורה. רבי ס"ל כר"מ דמטמא במצאה דם במ"ר, ור' יוסי לטעמיה דמטהר. לר"ה קי"ל כר' יוסי וטהורה אפי' ביותר מגריס וכן ס"ל לרמב"ן ורשב"א אבל לדעתם המחמיר תעי"ב, לר"ח וראב"ד קי"ל כר' יוסי וטמאה משום כתם, ולרמב"ם ורא"ש ביותר מגריס טמאה משום נדה. **מחבר:** כרמב"ם דביותר מגריס טמאה. **רמ"א:** רק בעד בינוני (כריטב"א בסעיף לג') אבל בחזקתו מלוכלך טהורה אפי' ביותר מגריס. **פ"ת:** אין לתלות דם בעד שאינו בדוק יותר מכשיעור המאכולת שבזמנינו. אפי' בעד מלוכלך דטהורה זהו רק שלא בשעת וסתה. **לז) בדקה בעד שאינו בדוק וטחתו בירכה ומצאה דם אפי' יותר מגריס טהורה (לש"ך טמאה מדין כתם, ובלא"ה במצאה דם על העד ליכא ס"ס). רמ"א:** כ"ש בהניחו במקום דמים דתולין יותר בגריס אבל בהניחו במקום שאין דם שכיח תולין רק עד כגריס. **לח) גדר עד הבדוק:** לתוס' ורמב"ן רק כשבדקה ולא הניחתה מידה עד הבדיקה, לרשב"א כל שבדקתו ולא נודע שנכתם בינתיים (1), אבל בלקחה ממקום שנשים מצניעות עדיהן אבל לא בדקה זהו עד שאינו בדוק (2), ובלקחה מהשוק זהו אינו בדוק כלל (3) וטהורה לכו"ס אפי' ביותר מגריס.

מחבר: עד הבדוק כדפי' הרשב"א דכל שבדקתו ולא נודע שנכתם ולא העבירנו בשש"ט וכד'. **לט) רשב"א:** כתם שבחלוקה רק מטמא כשהחלוקה היה בדוק קודם שלבשתו אבל באינו בדוק ומצאה בה כתם טהורה. [לט"ז הכא בדוק ר"ל כאינו בדוק ברשב"א לעיל סעיף לח' דלקחה ממקום מוצנע (2) ואינו בדוק ר"ל כשלקחה מהשוק (3), לב"ח (רעק"א ותפ"מ) בדוק ר"ל כעד הבדוק דלעיל (1) ואינו בדוק ר"ל כאינו בדוק דעד (2) ואפי"ה בחלוקה טהורה דשאני חלוק מעד לענין אינו בדוק כמוש"ב הראב"ד].

מ) בדקה חלוקה ולבשתו ומצאה טהורה והשאלה לחברתה ולבשה ומצאה בה כתם היא טמאה והראשונה טהורה. טעם דבעינן הבדיקה הראשונה: לפרישה כיון שלא בדקה החלוקה אח"כ ורק בדקה עצמה, לב"ח לדיוק דבלא בדקה אח"כ אינו מועיל הבדיקה שלפני הלבישה, לט"ז דאליה לא תבדוק בדיקה טובה לאחר ההפסטה, לש"ך דאליה ליכא חידוש דהראשונה טהורה. **מא) השאלה חלוקה לנכרית:** לרש"י רמב"ן ורשב"א ר"ל שראתה פ"א, ולרמב"ם ר"ל נכרית נדה (לה"ה כוונתו כרש"י שראתה פ"א ונתנו לה חז"ל דין נדה, לב"י ר"ל שהיא רואה עכשו). כשתולה לא שנא אם היא טהורה לגמרי או שהיא בספירת ז"י - רשב"א.

מחבר: לבשה חלוקה והשאלתה לישראלית נדה או נכרית שהגיעה זמנה וראתה פ"א או השאלתה להם ואח"כ לבשתה, תולה בהן ואפי' היא בספירת ז"י. **רמ"א:** בגי"י הראשונים אין תולין כתם (היותר מגריס - ש"ך) בדבר אחר.

מב) לתלות ביושבת על דם טהור בזה"ז: לרמב"ן אין תולין, לרמב"ם וראב"ד תולין (דלעצמן החמירו). **לתלות בשומרת יום בבי' שלה ובספורת ז' שלא טבלה:** לרשב"ג תולין, ולרבי אין תולין. לראב"ד רמב"ן רשב"א ורא"ש קי"ל כרשב"ג, ולרמב"ם קי"ל כרבי מחבירו. **מחבר:** השאלתה לקטנה לאחר שנבעלה קודם שחיתה המכה, לנערה שלא ראתה והיא תוך ד' לילות לבעילתה, ליושבת על דם טהור, או לסופרת ז' שלא טבלה תולין בהן.

פ"ת: לאחר ז"י כשלא טבלה: למל"מ וסד"ט אין תולין בה, ללבוש תולין. תולין בפנויה אפי' לאחר שעברו ז' ימים נקיים מראיתה. **מג) אין תולין בבעלת הכתם בין שראתה כתמה קודם שהשאלתה בין אח"כ. כ"ש דאין תולין באשה טהורה.**

מד) ראשונים: לבשה חלוק בימי נדותה ולא בדקתו ולבשתו בימי טהרה תולה הכתם בימי נדותה (אם תולין בגי"י הראשונים לדעת הרמ"א: לש"ך תולין, לתה"ש אין תולין). **מה) רשב"א:** לבשה חלוק קודם עיבורה ולא בדקתו ולבשתו בימי עיבורה תולה הכתם בקודם ימי עיבורה וה"ה למניקה כה"ג. **רמ"א:** וכן זקנה תולה כתם בלפני שהיתה זקנה.

מו) חזקת בנות ישראל בודקין חלוקותיהן בשעת כבוס. בלא בדקה או בכבסתו נכרית: לר"מ דינו כחלוק שאינו בדוק, לרב אחא תחזור ותכבסנו ואם נדה מראיתו בידוע שמלאחר הכבוס הוא, לרבי בודקו דכתם מקודם הכבוס מקדיר ושללאחר הכבוס מגלד.

לראב"ד ורמב"ן קי"ל כרבי והכל תלוי במקדיר או מגלד, לרמב"ם קי"ל כרבי מאיר, ולרשב"א קי"ל כר"מ אבל באפשר למיקם עלה דמילתא בדקינן כרבי והוסיף דיש לחוש לראב"ד ורמב"ן דאפי' בלא אפשר למיקם עלה טמאה.

מחבר: לבשתה בימי נדתה ונתכבס ע"י ישראלית ואינה בפנינו לשאול (וגם הבגד אינה לפנינו דאל"ה בודקין במקדיר ובאינה בקיאה יש להחמיר - ש"ך) חזקתו בדוק (בזמנינו נראה להחמיר - ש"ך), ובאמרה שלא בדקתו תולה בלפני הכבוס. בנתכבס ע"י שפחה או עכו"ם אפי' אינה לפנינו (או אפי' היא בפנינו ואמרה שבדקה) תולה בלפני הכבוס, ובאפשר לעמוד על הברור אז במקדיר תולה ובמגלד טמאה ובאינה בקיאה חוששת להחמיר.

חידוש הש"ך דגם בכבסה ישראלית שחזקתו בדוק סומכין אבדיקה: לתוה"ש לא קי"ל הכי, לרעק"א (מתפל"מ) הציון של הש"ך הוא ט"ס והש"ך קאי על כבסתו שפחה.

מז: לבשה חלוק הבדוק וכבסתו והשאלתו לחבירתה ומצאה כתם אם מגלד השניה טמאה ואם מקדיר הראשונה טמאה. (רשב"א: בא"י לעמוד על הדבר שתייהן טמאות - ש"ך. וה"ה בליתא בפנינו, ולבוש בכבסתו ישראלית וליתא בפנינו השניה טמאה - ע' פרי"ד).

מח: ב' נשים שלבשו חלוק א' ונמצא כתם למטה מהחגור לשתיהן שתייהן טמאות למעלה מהחגור לשתיהן שתייהן טהורות. א' ארוכה וא' קצרה ונמצא למעלה מהחגורה לארוכה ולמטה מהחגורה להקצרה הקצרה טמאה. אם כיסו בה ראשן בלילה אז שתייהן טמאות.

מט: ג' נשים שלבשו חלוק א' או ישבו על ספסל א' המקב"ט ונמצא כתם תחתיהן כולן טמאות (לט"ז) אפי' באו לשאול זא"ז, ולנקוה"כ בכה"ג טהורות, הכו"פ כ' כש"ך לענין ב' נשים שנתעסקו בציפור וכה"ט"ז הכא כיון שאפי' באו זא"ז הוי כב"א דא"א לטהר עצמה אא"כ היא מזכרת ומטמאת חבירתה). אם היתה א' ראויה לראות יותר מחברתה אז תולה האינה ראויה בראויה.

נ: ג' נשים שישנות במטה א' משולבות שרגליהן מעורות זב"ז ונמצא דם תחת א' מהם כולן טמאות. ואם אינן משולבות כשנמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות, תחת הפנימית היא והאמצעית טמאה, תחת החיצונית היא והאמצעית טמאה אבל בעברו דרך החיצונית כולן טמאות. נמצא על סדין העליון כולן טמאות מפני שהוא עשוי להתהפך (אבל גופן אינן עשויות להשתלב - ש"ך מהרשב"א).

נא: ב"י: **בדקה** א' ומצאה טמאה היא טמאה ושתיהן טהורות: לרב יהודה אמר רב רק בבדקה תוך שיעור וסת כבר פדא דס"ל בעלה בחטאת טהורותיה טמאות, דלר' אושעיה אפי' בעלה בחטאת טהורותיה תלויות. שיעור וסת היינו לקינוח ולא לבדיקה. לרמב"ם רמב"ן ורשב"א קי"ל כבר פדא ובין מצאה טמאה בין מצאה טהורה אינה מועיל אלא תוך שיעור וסת, לרז"ה רק בעינן תוך שיעור וסת במצאה טמאה ולא במצאה טהורה, לתוס' ורא"ש קי"ל כר' אושעיה ובין מצאה טהורה בין מצאה טמאה מועיל אפי' לאחר שיעור וסת.

מחבר: כ"ז בלא בדקה שום א' מהן או שבדקו שלשתן ומצאו טהורות אבל אם בדקו א' או ב' ומצאו טהורות רק האחרת שלא בדקה טמאה. בדקה א' ומצאה טמאה האחרות שלא בדקו תולות בה. בדקו ב' ומצאו טמאות הג' תולה בהן. כל התלויות אינן אלא כשקנחה עצמה תוך שיעור וסת (כהרשב"א) (לרעק"א במצאה טהורה בעינן בדיקה בחו"ס ולא רק קינוח).

נב: האינה ראויה לראות תולה בראויה לראות. ישבו על הספסל או לבשו החלוק זא"ז אם גם בכה"ג בדיקת א' מצלת על חברתה: לראב"ד ורשב"א רק בדיקת האחרון מצלת אבל ב' הראשונות א"א שטומאתן הוא תוך שיעור וסת ממציות הכתם, לרמב"ם אפי' בדיקת הראשונות מצילות. לראב"ד בהיו שלשתן ערות ואמרה ברי לי שלא באתי למקום הכתם טהורה.

מחבר: כ"ז בהיו כולן שוות אבל בא' ראויה לראות יותר מחברתה, השאינה ראויה תולה בראויה כגון זקנה מעוברת מינקת ובתולת דמים אינן ראויות ותולות בחברותיהן, וכן תולות בעצמן כה"ג. היו כולן אינן ראויות כולן טמאות. היו שלשתן ערות כשאמרה ברי לי שלא באתי למקום הכתם טהורה (לט"ז) רק כשלא היה זמן רב משכיבתן עד למציאת הדם, ולש"ך אפי' בזמן רב נאמנת). בהיו להן עסק לצד פנים שדרכן לקרב לצד הפנימי כגון שהן טוחנות ברחיים ונמצא דם תחת הפנימית שתי הפנימיות טמאות ואם נמצא תחת החיצונה היא טמאה ופנימית טהורה שאין פנימית דוחקת לבוא לצד החיצונה.

נג: ראב"ד: הא דאמרין כולן טמאות רק כשלא נתעסקה א' מהן בכתמים דאל"ה כולן תולות בה והיא תולה בעסק הכתמים.

נד: ראב"ד: אין בכתמים משום וסת אפי' מצאה ג"פ בר"ח לא קבעתו ולא עוקרתו חוץ מכתמי עד הבדוק שמטמאות בכל שהוא והן כראיות לכל דבר (לבוש רק במצאה דם ג"פ חוששת לוסת ע"י בדיקות).

תשובת הרמ"א: בעלת חטטין ומכות שחלוקה מלוכלכת מכתמים ירוקים ולבנים ובראש כתם א' נמצא מראה אדום סביב הלבן: לרמ"א טמאה, לט"ז (ונקוה"כ) טהורה אא"כ נראה לעין שהאדום הוא חלק ממראה הלבן.

סי' קצא' (דין אשה שמצאה דם בהשתנה)

ב"י: ראתה דם בשעת הטלת מ"ר: לר"מ בעומדת טמאה וביושבת טהורה, לר' יוסי בשניהם טהורה. ואוקמא שמואל דאירי במזונת. לרש"י רמב"ם ורשב"א קי"ל כר' יוסי וטהורה בכל ענין, לתוס' ורא"ש קי"ל כר' יוסי בחדא לריעותא אבל בתרתי לריעותא כשעומדת ושותת טמאה, לר"ן ביושבת טמאה לר' יוסי אבל רק כשיש הוכחה שנמצא על שפת הספל לחוד (בעומדת יל"ע), להגה"מ בעומדת ומזנקת טהורה וביושבת טמאה אא"כ יושבת על שפת הספל ומזנקת לתוכו ונמצא רק בתוכו, לר"ח טמאה בכל ענין אפי' לר' יוסי ומשום כתם חוץ מיושבת על שפת הספל ומזנקת לתוכו ונמצא דם רק בתוכו: מקור דברי הר"ח דלר"י טמאה משום כתם: לר"ן ליכא על מה שיסמכו, לב"י גלי הגמ' דאירי רק לטהרות (וראיה לדבר דר' חייא ס"ל כר' יוסי ואלביה הבדוקת בעד שאינו בדוק טמאה משום כתם).

בדקה אחר הטלת מ"ר ומצאה דם: להגה"מ ומרדכי טמאה, לרא"ש ור"ן טמאה במצאה אחר הטלת מ"ר לחוד אבל במצאה תוך המ"ר וגם בבדיקה שאח"כ טהורה דצחצוחי אותו הדם הם. למרדכי ביש לה וסת לראות אחר מ"ר אסורה לבעלה עד שתעקר וסתה ג"פ ואז א"צ בדיקות כלל. חצץ כחול בתוך המ"ר: לר"ן טהורה דאינו יוצא אלא בשעת מ"ר ובשעת וסתה היא רואה דם רגיל ויש לה כאב וגם בדקה בשפופרת ומצאה טהורה, לב"י בלא"ה טהורה דבגמ' אמרו שאלו לרופאים ואמרו מכה יש לה במעיה (לד"מ בגמ' התיירו רק ע"י שריה בפושרין וכ"כ הב"י בבד"ה) והמרדכי שטימא בכה"ג איירי בחול ולא כמין חול, ועוד שמצאה דם אח"כ בבדיקה. מהרי"ל: באשה שנתקלקלה ראיותיה ועכשו בשעת הטלת מ"ר מצטערת ובדוקת עצמה ולרוב מוצאה על העד דם דיהה כמו מוגלא למחר"ם טמאה ולרבינו שלום אם תמיד רואה ע"י כאב טהורה. איש ואשה שהטילו לספל ומצאו דם טהורה בכל ענין.

מחבר: פסק כרמב"ם ורשב"א דטהורה בכל גווני. **הרמ"א:** הביא י"א כתוס' והר"ש. הביא עוד י"א כר"ח וכתב דהכי נהוג (ולש"ך כן הוא מעיקר דדינא). מצאה דם בספל שמשנתנו בו איש ואשה טהורה (לש"ך רק בנמצא תוך הספל, לתוה"ש אפי' נמצא על שפתו). אשה שיש לה הרי"ן ויני"ד שיש לה כאב כשמתלת מ"ר יש להתיר בכל ענין אפי' מוצאה רק אח"כ כשמקנחת עצמה. ויש מחמירין ומתירין רק ביש לה וסת (ר"ל שרואה לפעמים גם בלי הטלת מ"ר - ש"ך) ובדקה עצמה ג"פ בבדיקת מהרי"ל דאז מותרת שלא בשעת וסתה. בל"ל כאב בהטלת מ"ר ומצאה דם רק אח"כ בבדיקת טמאה. במצאה במ"ר וגם אח"כ י"א (הגה"מ ומרדכי) דטמאה, וי"א (רא"ש ור"ן) דטהורה ויש להחמיר. ברגילה לראות ובדקה ג"פ תו א"צ בדיקה. במצאה במ"ר ובבדיקות שאח"כ קרטין ובשעת ראייתה היא רואה דם ממש כשאר נשים טהורה (וא"צ להטילם למים - ש"ך).

תשובת ה"ט: במצאה קרטין בעד בדיקה וגם אחר ראתה דם וסתה, והיה לה כאב בכליות וגם עכשו יש לה כאב בבטנה, טהורה. **פ"ת:** כתם בזקנה: לפני"מ טהורה (וכ"ש דם במ"ר), לסד"ט ופ"ת טמאה. באין לה כאב בשעת הטלת מ"ר ממש ורק מצאה דם אח"כ ולא בספל: לסד"ט וחכ"צ טהורה, לצ"צ טמאה, לשב"י יש להחמיר. במוצאת בבדיקתה כתמים למטה במקום א': לנב"י מועיל בדיקת מהרי"ל, לח"ד אין מועיל לטהר דמים הנמצא בפרוזדור אא"כ יש לה כאב. לנב"י רק צריך בדיקת מהרי"ל ג"פ כשאנה מוצאת שום דם אבל בלא מצאה במוך ומצאה בבדיקה טהורה בפ"א. בבדיקה בדיקת המהרי"ל ויצאה טהורה ועי"ז מטהרין כל הדם שבין עונה לעונה כשבא לפסוק בטהרה א"צ עוד בדיקת מהרי"ל, אבל באינה רואה דם כי אם בהטלת מ"ר ומטמאין אותה ביום וסתה אז כשפוסקת בטהרה צריכה בדיקת מהרי"ל עוד פעם כמשו"כ האבני"מ. לחכ"צ הסומך על תשובת ה"ט מתיר איסור כרת.

סימן קצב' (דין כלה הנכנסת לחופה)

(א) ב"י: קטנה נמי מחמדא. הפס"ט ובדיקות בז"נ בחשש דם חימוד: לרשב"א א"צ הפס"ט וא"צ אלא המתנת ז' ימים בלי בדיקות, לראב"ד ורמב"ן א"צ הפס"ט וצריכה בדיקה א' תוך ז' וכן ס"ל לרא"ש דכל שקרובה לזמן החופה יותר לבה הומה ומשתאה, איכא מ"ד בר"ן שצריכה הפס"ט ובדיקה בז"נ. כמה בדיקות לכתחילה בז"נ: לרמב"ן א', ולרא"ש כל יום (ולב"ח גם לרמב"ן כל יום). בדקה עצמה בשעת תביעה: לרשב"א ורא"ש ל"מ, לראב"ה מהני.

מחבר: צריכה ז"נ אפי' בדקה בשעת תביעה וא"צ הפס"ט (והאידינא נהגו להפס"ט, ש"ך ממהרש"ל) אבל צריכה בדיקה תוך ז' **רמ"א:** לכתחי' כל יום ובדיעבד פ"א סגי. תמר ורות: לט"ז היתה קודם הגזירה או שהיתה עמו במטה, לח"ד רק בביאת נישואין יש חימוד. **פ"ת:** בזקנה ליבם שספרה ז"נ קודם החליצה צריכה לספור ז"נ עוי"פ. ה"ה דל"מ ספירת ז"נ קודם כתיבת התנאים. בנשתטית וספרה ז"נ ואח"כ נעשה חלומה מועיל הז"נ. מועיל בספרה ז"נ קודם שראה החתן (והשואל המחמיר תע"ב). זקניה צריכה ז"נ. בנתעברה מנואף ודברו על לבו לקחת אותה צריכה ז"נ.

(ב) ב"י: מת' מונין הז"נ: לרשב"א ור"ן אין מונין הז"נ מזמן התביעה אלא כשמכינה עצמה לחופה ואפי' לא נתקדשה עדיין, ולרשב"ם רוקח ורבותיו ומהר"ם בעינן ז"נ סמוך לבעילת מצוה. להגה"מ אפי' לאחר הז"נ לכתחילה יש לבדוק כל יום עד שתבעל. קדשה ואינה רוצה לישאנה מיד: לריב"א א"צ ז"נ ולרשב"א מרדכי ושאר הפוסקים עדיין צריכה ז"נ.

מחבר: כרשב"א דמונין משעה שסומכת בדעתה ומכינה עצמה לחופה ואפי' לא נתקדשה. **רמ"א:** יש לסמוך הטבילה לבעילה כהרשב"ם. המנהג לטבול בליל ד' אע"פ שתבעל רק במוצ"ש וכשמרחיק יותר מזה לכתחי' יש לבדוק כל יום עד שתבעל ובדיעבד סגי בבדיקה א' תוך ז"נ. כל חתן ישאל לכלה קודם שיגע בה אם שמרה ז"נ (ועכשו לא נהגו כן דסומכין על השושבינים - ש"ך).

פ"ת: חתן הרוצה לבעול אחר החופה ביום בבית אפל: לאבני שהם אסור, לנב"י מותר. ע' באה"ג, ולמע"צ אין חיוב להוכיחם בכה"ג. **(ג) ב"י:** כשדחו הנישואין לרשב"ם צריכה ז"נ מחדש כשיתפשו: י"מ רק כשלא בדקה בינתיים, וי"מ דאפי' בדקה צריכה ז"נ מחדש שאינה נוהרת יפה וכן הכריע המהרי"ק. (לב"ח: דוקא כשקביעות זמן החדש לא היתה באותו מעמד. חתן חדש הו"ל כתביעה חדשה). **מחבר:** הביא הרשב"ם. **רמ"א:** כמהר"ק דאפי' בדקה עצמה בימים שבינתיים לא מהני. (בלא הגיע החתן ביום החופה והתנצל אח"כ שהיה אנוס, לט"ז צריכה ז"נ מחדש, למשאת בנימין וש"ך א"צ). (לט"ז כשלא נדחו בבירור או הכלה רודפת אחריו א"צ ז"נ מחדש).

פ"ת: כשנתפשו באותו מעמד וקבעו יום חדש א"צ ז"נ מחדש. לח"ד אפי' נדחה ונקבע מחדש מיד אם צריכין להכין הסעודה מחדש צריכה ז"נ מחדש. אבל לפני בדיקת ערבית א"צ ז"נ מחדש. לח"ד אפי' נדחה ונקבע מחדש מיד אם צריכין להכין הסעודה מחדש צריכה ז"נ מחדש. בהחליפו חתן: כ' הב"ח דצריכה ז"נ מחדש, והט"ז הוסיף דאפי' אח"כ חזרה להראשון, וחת"ס הוסיף אפי' כשהחליפו בלא קטטה.

(ד) ב"י: עבר וכנסה תוך זמן זה: לראב"ד ורשב"א לא יתיחד עמה אפי' הוא ת"ח, ולרמב"ם יכול לכונסה מיד (לה"ה ולהתיחד עמה, לב"י לכונסה בלי יחוד). חתן שפרסה אשתו נדה אסור להתיחד עמה: לראב"ד צריך ב' שמירות א' לו וא' לה אבל רק כשישנים בבית א' וביום מותר להתיחד, ולרא"ש (ורז"ה) ביום אסור כמו בלילה אבל א"צ אלא שמירה א'. לאחר ביאה מותר להתיחד: לרא"ש ור"ן אפי' בבתולה שאסורה רק מדין דם בתולים מותר, ולרמ"ה בבתולה אסור. שהתה כמה לילות ולא בעלה ופרסה נדה: יש מתירין היחוד, ויש אוסרין, ותרוה"ד הכריע להתיר והמחמיר תע"ב. חופת נדה: לרמב"ם ור"י מגא"ש אין חופתה חופה, לסמ"ק רא"ש וה"ה מותר לכונסה ולברך ברכת חתנים. (לב"ח בתולה שפתחה נעול צ"ל שבדוקת בהטיה או צ"ל שבדוקת כפי כחה מאחר דא"א בע"א).

מחבר: עבר וכנסה תוך זמן זה וכן חתן שפרסה אשתו נדה אסורין ביחוד. **רמ"א:** הביא התרוה"ד וסיים המחמיר תע"ב (לט"ז אסור מעיקר דדינא, ולש"ך מותר אא"כ לא בעלה מחמת המנהג). אין לחלק בין בחור לאלמן (דאסורים ביחוד קודם שבעל) או בין בתולה לאלמנה (דמותרים לאחר שבעל). באינם ישינים בחדר א' א"צ שימור כלל. י"א כרא"ש דביום יחוד אסור וי"א כראב"ד דביום מותר. המנהג ליקח קטן לחתן וקטנה לכלה ואין מתיחדין ביום בלי קטן או קטנה (דוקא כשיודעים טעם ביאה - ש"ך).

פ"ת: בקונט' באר מים חיים תמה על המנהג והוסיף דודאי המנהג שרק א"ם הכלה שוכנת אצל בתה וליכא שמירה אחרת אסור.

(ה) מחזיר גרושתו צריכה לישב ז"נ. (ט"ז בעבר וכנסה מותרין ביחוד. בעברו ובעלו א"צ להפרישם ג' חדשים).

פ"ת: הסתפק הרדב"ז בגירשה כדי לקיים נדרו אם צריכה ז"נ מחדש. בכלה שביקש מאבי החתן להקדים החתונה והאב צריך לבקש רשות מאשתו והיא התחילה הז"נ מיד צריכה ז"נ מחדש, ויש להסתפק מה הדין בכה"ג כשהאב אמר שודאי אשתו תסכים.

סימן קצג' (דין דם בתולים)

ב"י: מתני': בלא הגיע זמנה לראות לב"ש ד' לילות לב"ה עד שתחיה המכה. הגיע זמנה לראות לב"ש לילה ראשונה לב"ה ד' לילות. ראתה בבית אביה לב"ש בעילת מצוה לב"ה לילה ראשונה. בגמ' מסיק דחזרו ונמנו דבועל בעילת מצוה ופורש. לרשב"א ראי"ש ורי"ן הכי קי"ל בכל בתולה דבועל ב"מ ופורש, לרמב"ם ורי"ף רק בראתה בבית אביה אמרו הכי ושאר נשים כ"א כדינו. ביאור דעת הרמב"ם ורי"ף: הא דחזרו ונמנו דבועל ב"מ ופורש ואסורים מדינא הוא רק בראתה בבית אביה, אבל בשאר בתולות הכל תלוי במנהג המקום ובבבל נהגו היתר ובא"י נהגו חומרא.

גומר ביאתו באבר חי: לראב"ד אסור לשאר ראשונים מותר. **לא ראתה דם:** לרשב"א ורא"ש אסור (וכן בבוגרת), ל"י"מ בהגה"מ מותר. צריכה הפס"ט וז"ל. **לא תתחיל ז"נ עד יום ה' לשמושה:** כ"כ הסה"ת וסמ"ק, ולה"ה משמע מהרמב"ם ורמב"ן שמונה ז"נ מיד (ולב"י גם אליביהו צריכה להמתין קודם הז"נ). לראב"ד: מותר לישן על מטתה אחר שקמה מאצלו.

מחבר: בכל בתולה בועל ב"מ וגומר ביאתו ופורש אפי' ליכא דם (כרשב"א ורא"ש). **(רמ"א:** יש מקילין כהגה"מ. ונהגו להקל בלא גמר ביאתו. ובעל נפש לא ישחוק בתינוקת). צריכה הפס"ט וז"ל לאחר ה"י לשמושה (לס"ז מתחלת ז"נ אחר ד' ימים אפי"כ למעשה בעלו בבין השמשות) ואסורה כנדה חוץ משינה במטתה כהראב"ד.

סימן קצד' (דין יולדת ומפלת)

(א) ב"י: דרך דופן אינה טמאה לידה דילפינן מכי תזריע וילדה עד שתלד ממקום שמזרעת. טומאת לידה לזכר ז"י ולנקבה יד' יום. **שופעת:** מתוך ז' לאחר ז' (או יד' לאחר יד') לרב מעין א' הוא והתורה טהרתו, ללוי ב' מעיינות וטמאה. מתוך מ' לאחר מ' (או פ' לאחר פ') לרב טמאה, ללוי טהורה והלכתא כרב. **לפרוש ליל מא' בזה"ל:** לבה"ג חייב דהו"ל כוסת, לרא"ש סמ"ג וסה"ת רק הבועל על דם טוהר אסור, הסמ"ק סתם דצריך לפרוש (או דס"ל כבה"ג או דר"ל אם יושבים על דם טוהר או בדמקומו היו בועלים על דם טוהר). **אם ימי לידתה שאינה רואה בהן עולין לז"נ:** לאביי אינה עולה, לרבא עולה. השאלתית רב סעדיה הר"ח רי"ף רמב"ם בה"ג רשב"א ראי"ש ורי"ן פסקו כרבא, ור"ת פסק כאביי (לי' דיע"ל קג"ס - לידה) ולדידה א"א למנות עד שתטבול דלפני הטבילה כל הימים קרוין ימי לידה. לרא"ש והגה"מ ימי טוהר שרואה בהן אין עולין לז"נ. בזה"ל כל אשה דינה כיוולדת בזוב דא"א לפה"ק בלא דם. **ילדה נקבה ולא ראתה בז"י הראשונים וראתה בז"י השניים:** לרמב"ן סותרת, לרא"ש אינה סותרת (לב"י דוקא לאלו שבועלין על דם טוהר וכ"כ רי"ן, לב"ח אפי' לדין דרק החמירו כ"י זירא בראיה שיכולה לגרום נדות או זיבות). **יולדת בזוב שספרה ז"נ ואח"כ ראתה בימי טהרתה:** לרמב"ם תוס' ר"ת סה"ת וסמ"ק טובלת מיד, לרי"ף ראב"ד רמב"ן ורוקח ורא"ש סותרת (ונחלקו אם דם טוהר נכלל בחומרת ר"ז - אבל למחר"ם הרי"ף ס"ל דבועלין על דם טוהר). **אם דם טוהר נכלל בחומרת ר"ז:** לרי"ף ראב"ד רמב"ן ורא"ש נכלל, לבה"ג ורמב"ם אינו נכלל, לרשב"א יל"ע אבל יש להחמיר. האדינא פשט האיסור בכל ישראל. **לא להטביל תוך מלאה:** לרמב"ם מנהג מנינות הוא, למחר"ק אם נהגו אין למחות בידם, לריב"ש אם נהגו מפני דמים המצוים בימים אלו ראוי להניחם על מנהגם ואם לאו יש להפרישם. **ד"מ:** נהגו כן ע"פ ר"ת דא"א למנות ז"נ בימי לידה ואין טובלין פעמיים אלא פ"א לאחר מלאה.

מחבר: יולדת ואפי' הפילה בזה"ל חשובה כיוולדת בזוב וצריכה ז"נ נוסף על הז' לזכר או יד' לנקבה אבל בלא ראתה בימי לידתה עולין הם למנין ז'. שלמו הז"נ תוך יד' לנקבה אסורה עד ליל טו' ואם טבלה לא עלתה לה טבילה. **רמ"א:** יש מקומות שאין טובלין תוך מלאה ואין להתיר במקום שהחמירו אבל בליכא מנהג אין להחמיר כלל. כבר פשט המנהג שאין בועלין על דם טוהר ודינו כדם לכ"ד. **פ"ת:** הטובל תוך מלאה: לב"ח פורץ גדר, לט"ז מותר חוץ מבמקום שכולם נהגו להחמיר ע"פ זקני העיר. לחכ"א במדינות אלו נהגו היתר. אפי' מת הולד תוך ל' א"צ להמתין (לש"ך בנפל בע"י יחמיר לפרוש ליל מא' ופא). **בימי טוהר אמרה לו נטמאת:** לנב"י גומר ביאתו, לנ"צ פורש באבר מת. **לברך בטבילה על דם טוהר:** הסתפקו התשובה מאהבה ונב"י (בדגמ"ר תנינא כ' בפשיטות דאין לברך), ולחת"ס מברך. יל"ע אם מברכין כשהחמירו לטמא כתם מספק.

(ב) ב"י: **גמר צורת הולד:** לחכמים זכר ונקבה למ' יום, לר' ישמעאל נקבה לפ' יום. פסקו הרמב"ם רמב"ן ורשב"א כחכמים (ומש"כ הטור דלרמב"ן קי"ל כר"י ספר מוטעה נזדמנה לו). **הפילה פחות ממ' יום אם חוששת לנדה:** לרז"ה אינה חוששת, לראב"ד חוששת דלא שנה מחתיכה וא"י לפה"ק בלא דם, לרמב"ן ורשב"א יש להחמיר.

מחבר: המפלת תוך מ' אינה חוששת לולד אבל חוששת משום נדה. **רמ"א:** דא"א לפה"ק בלא דם ונ"מ דטובלת מיד אחר ז"נ. **פ"ת:** מונין מ' מיום טבילה: לעה"ג יל"ע בטבלה על כתם, לתשובה מאהבה אין מונין מטבילה על כתם, לח"ד סד"ט ונב"י גם מטבילה על ראייה אין מונין. לנב"י גם בנפתח מבחוץ וגם במסולקת א"א לפה"ק בלא דם. לתשובה מאהבה רק ביצא דבר גוש.

(ג) ב"י: **המפלת דגים ושקצים וכד':** לחכמים טמאה רק כשיש עמהם דם, לר"י טמאה בלא"ה דא"א לפה"ק בלא דם. לרמב"ם קי"ל כחכמים, לשאר פוסקים קי"ל כר"י וטמאה טומאת נדה (ולא לידה). **אין בה מצורת אדם:** לר"י טמאה לידה, לרבנן אינה טמאה לידה (לרבי ירמיה צריך מצח גבינים עינים לסתות וגבות הזקן, ולרבא אמר חסא א"צ אלא א' מכל הנ"ל. לרשב"א קי"ל כרבא, ולרמב"ם קי"ל כר' ירמיה אבל פה ואזנים אפי' כשל בהמה ה"ז ולד). הכל הולך אחר הפנים. **מפלת דמות נחש שגלגל עינו עגול כשל אדם:** לר' יהושע טמאה, לחכמים דר"מ הנ"ל בפשטות טהורה. הראב"ד פסק כחכמים, ורמב"ם פסק כר' יהושע (לה"ה צ"ע אמאי, לב"י מעשה דר' יהושע רב ודאי קבלה היה מרבתי). **בקאות בזה"ל:** לראב"ד רמב"ן ורשב"א אין אנו בקיאים ובכולן טמאה לידה מספק, לרמב"ם הרי היא טהורה בזה"ל (לה"ה ר"ל דאנו בקיאים, לב"י ר"ל אם יש בקי אבל על הרוב אין אנו בקיאים). **מפלת חתיכה:** לר' בנימין קורעה וביש בה עצם טמאה, לר' חסדא וזוגא דמן הדיב דוקא בחתיכה לבנה. לרמב"ם וראב"ד קי"ל כוותיהו דליכא מאן דפליג, לרשב"א ורמב"ן יש להחמיר בשאר מראות דאין אנו בקיאים ולה"ה אין להם על מה שיסמכו. **מפלת גוף אטום אינה טמאה לידה:** איזהו גוף אטום כל שינטל מן החי וימות: לר' זכאי עד הארכובה, לר' ינאי עד לנקביו, לר' יוחנן משום ר' יוסי בן יהושע עד מקום טיבורו. לרמב"ם קי"ל כר' יוחנן, לראב"ד קי"ל כר' זכאי. **מפלת יד או רגל חתוכה טמאה לידה:** לראב"ד וטור רק לענין קרבן בעינן חיתוך אצבעות אבל טמאה לידה אפי' בחתיכה בעלמא, לרשב"א גם לטומאה בעינן חיתוך ובחתיכה אינה טמאה עד שיהיה בה עצם, לרמב"ם יד ורגל חתוכה מצטרפת לרוב איברים וצ"ע כוונתו. ושטו אטום טהורה. ושטו נקוב טמאה דראוי לבריית נשמה. **נברא בעין או ירך א':** מן הצד טמאה באמצע טהורה והכי פסק הרמב"ם, ולרשב"א י"ג איפכא וטמאה בשניהם. יש לה כנפים טמאה לידה. **אפוקתא דדיקלא טהורה:** לרש"י שידיו ורגליו על כתיפו, לרמב"ם (אפשר שפ"י) בריית ראש שאינו חתוך. **פניו ממוסמסים (מעובים):**

לר' יוחנן טמאה לר"ל טהורה, לרב פפי כה"ג לכו"ע טמאה ופליגי בפניו טוחות (אין חוטמו בולט): לר' יוחנן טהורה לר"ל טמאה ופסקו הרמב"ם ורשב"א כר' יוחנן. ב' גבין או שדראות: לרב באשה אינה ולד, לשמואל באשה ולד (ולפסוק כרב בהא הוא חומרא דאתי לידי קולא). בזה"ז אין אנו בקיאים וטמאה לידה: לרשב"א בכל הנ"ל, לראב"ד חוץ מגוף אטום דניכר (ואפ"ה טמאה נדה). טבלה בכל הנ"ל תוך ידי לא עלתה לה טבילה. מפלת שפיר: מלא מים דם או גנונים אינה חוששת לולד, מרוקם חוששת. בעכור וצלול, לרב אינה חוששת בשניהם, לשמואל חוששת בשניהם. פסק הרמב"ם כרב, והרשב"א כשמואל (לה"ה דמעשה [שעבד שמואל] רב, לב"י דהכי היה נהוג בנהרדעא). מפלת שליה: תשב לזכר ונקבה שאין שליה שאין עמה ולד. לרשב"ג אין שליה פחות מטפח וכן פסק הרמב"ם, לרמב"ן רשב"א ורא"ש אין אנו בקיאים וטמאה אפי' בפחותה מטפח.

מחבר: המפלת כמין בהמה וכד' שפיר שליה או חתיכה שיש בה עצם בכולן חוששת לולד, ובטבלה קודם ליל טו' לא עלתה לה טבילה. **פ"ת:** בילדה ולד בשינויים גדולים אסור לגרום לו מיתה. ליכא עצם בחתיכה: למהר"א ברונא יש להחמיר, למע"צ וסד"ט אין לחוש לולד. מש"כ הש"ך דצריכה ז"נ אחר ידי ר"ל דצריכה ב' דברים א' שתספור ז"נ וב' שיהיו לה ידי יום מיום לידתה.

ד' ב"י: לידה ואח"כ הפילה שליה תולין השליא בולד עד כג' יום, לרמב"ם אין יום היציאה מן המנין. אם תולין בהפילה נפל: לר"י אמר רב כל ג"י הראשונים תולין השליא בולד, לר' יוסף בריה דרב משמיה דרב אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא. לשאליתית רמב"ם ראב"ד רמב"ן ורשב"א קי"ל כר' יוסף בריה דר"מ, לרש"י לא פליגי ושל קיימא ר"ל הפילה דבר שכיוצ"ב מתקיים **מחבר:** כרוב ראשונים דרק בולד חי תולין עד כג' יום (חוץ מיום היציאה - ש"ך) אבל בנפל חוששת ונותנים לה ימי טומאה של נקבה. **ה** יצאה שליה תחילה אין תולין בולד (זכר - ש"ך) שתלד אח"כ אפי' הוא בן קיימא וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

ו יצאה מקצת שליה ביום א' והשאר ביום ב' חוששת מיום ראשון אבל אינה מונה אלא מיום ב'. **ז** המפלת דמות בהמה וכד' ושליא קשורה בה אינה חוששת לולד אחר (ולדידן שאין אנו בקיאים לעולם נותנים לה ימי טומאה של נקבה - ש"ך) ובאינה קשורה חוששת לולד אחר (נקבה) אפי' הולד נדמה זכר.

ח היולדת טומטום או אנדרוגינוס נותנין לה ימי טומאה של נקבה.

ט הרגישה שהפילה וא"י מה, אפי' לא היתה בחזקת מעוברת הרי"ז טמאה לידה וחוששת שמא נקבה היתה.

י **ב"י:** תנן יצא מחותך או מסורס משיצא רובו ה"ה כילוד יצא כדרכו משיצא רוב ראשו (פדחתו). מחותך בעיני רוב: לר' אלעזר אפי' הראש עמהם, לר' יוחנן בראש עמהם הראש פוטר. רמב"ם ורשב"א: קי"ל כר' יוחנן. לרשב"א ביצא כדרכו ובמחותך שניהם רוב הראש פוטר, לרמב"ם במחותך כל הראש וביצא כדרכו (רוב - ט"ס) פדחתו. משיצא חוץ לפרוזדור חשוב כילוד.

מחבר: נחתך הולד במעיה בין שיצא על סדר האברים או שלא על הסדר טמאה ביצא רובו, וראשו כולו כא' כרובו, וביצא כדרכו משתצא פדחתו (לטור א"צ אלא רוב פדחתו - ש"ך) חוץ לפרוזדור הרי"ז כילוד אע"פ שנחתך אח"כ.

פ"ת: ישבה על המשבר ואח"כ פסקו הצירים: לנחלת שבעה אסורה, לח"ד כו"פ סד"ט נוב"י תשובה מאהבה וחתי"ס מותרת.

יא **ב"י:** הוציא העובר ידו והחזירה אמו טמאה לידה (מדרבנן) שנא' ויהי בלדתה ויתן יד. מפלת אבר א': נחלקו הראשונים אם דינו כלידה לטמאה מדרבנן ביצא אבר א', והרמב"ן רשב"א וטור הכריעו כמחמירין וכ"מ בירושלמי.

מחבר: הוציא העובר ידו והחזירה אמו טמאה לידה.

יב היתה מקשה לילד ושמעה קולו של ולד חשוב כילוד שא"א שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור.

פ"ת: אפי' רק שמע האיש והאשה הייתה ישנה טמאה יד' ולא אמרי' אגב צערה היתה מתערה.

יג היולדת תאומים משיצא הראשון טמאה לידה ומונין ימי טומאה משיצא האחרון, ואם הראשון זכר והשני נקבה או השני אינו ניכר מונה ימי טומאה לנקבה משיצא השני.

יד יוצא דופן אם לא יצא דם אלא דרך דופן, אמו טהורה מלידה נדה וזיבה (כת"ק דלא כר"ש דטמאה לידה).

סימן קצה' (דברים האסורין בזמן נדוטה)

א **ב"י:** ימי נידה וימי זיבה: לרמב"ם ראב"ד רשב"א ותוס' ורא"ש אין נ"מ ביניהם, לר"ח ורש"י שמואל מחלפא ליה דביתוהו בימי לבונה (שהיו רגילים לטבול אחר ז' כשפוסקת ועו"פ אחר ז"נ אבל האדינא דאין טובלין פעמיים אין חילוק ביניהם - ר"ת).

רמב"ם: לא ישחוק ולא יקל ראשה עמה - לא תקרב. בא עליה פ"א מותר להתייחד עמה דלא תקיף יצריה.

מחבר: חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול (**רמ"א**: אפי' שהתה זמן ארוך תמיד היא בנדתה עד שתטבול) ולא ישחוק ויקל ראשו עמה אבל מותר להתייחד עמה.

פ"ת: אסור להריח הבשמים שלה אפי' אינן עליה. כשאשתו נדה לא מתירין דברי הרגל אפי' כשהוא יוצא לדרך. בליכא אחר מותר לבעל לעמוד על אשתו בשעת הטבילה וכן לדחפה תחת המים. במתה אשתו ר"ל והיא נדה מותר ליגע בה.

ב **ב"י:** רמב"ם רשב"א ותוס': אסור ליגע בה אפי' באצבע קטנה - ממעשה דאליהו שמא נגע ביד. הושטה: רש"י נזהר דילקי משמא הבאת לו השמן, לרא"ש יש ראייה, לתוס' סמ"ג וסה"ת ליכא ראייה, לרמב"ם רק הושטת הכוס אסורה, לרשב"א כל הושטה אסור וכ"כ רי"ז דנכון ליזהר ואפי' בדבר ארוך (וכן בזריקה - ד"מ ממ"ב).

מחבר: לא יגע בה אפי' באצבע קטנה, ולא יושיט לה או יקבל ממנה שום דבר שמא יגע בבשרה. **רמ"א**: וכן ע"י זריקה אסור.

פ"ת: אסור לשנות טאב"ק לחמם עצמו או להדליק נר אחר מנר שבידה. מותר ליטול ממנה תינוק אפי' קטן חולה או כפות. יש להתרחק מליגע בבגדיה בעודן עליה. נדה להסיר מבעלה נוצה דרך נפילה: למנ"י אסור, לשו"ת הר כרמל וכו"פ מותר. לזרוק כלפי מעלה: לכו"פ יש להקל, לסד"ט אין להתיר.

ג אכילה יחד אסור: דלא יאכל הזב עם הזבה: לרמב"ם רק בקערה א', לשאליתית ראב"ד רמב"ן רשב"א ור"ן אפי' בשלחן א' אסור אפי' פורס מפה להכירא, לרא"ש רק בשלחן קטן אסור אבל כשכל בנה"ב אוכלין בשלחן א' מותר ויש עושים היכר. לר"י יש מתירין כשתשנה מקומה. היכר היינו כהיכר שעושין ב' בנ"א שא' אוכל חלב וא' אוכל בשר.

מחבר: לא יאכל בשלחן א' (כראשונים) אפי' יש היכר ע"י לחם (דוקא כשאין אוכלין ממנה - ט"ז) או מפה וכד' (מותר לכ"א לקחת חתיכות מהקערות הגדולות ולאכלו מע"ג הקערה שלפניו - ט"ז). **רמ"א**: וי"א דבאכילת בקערה א' כשהיא טהורה סגי כשאוכלת בקערה בפני"ע וכן נוהגין. י"א שאסור לו לאכול משיוירי מאכלה.

פ"ת: לאכול מקערה א' יחד עם בני הבית: למ"ב מותר מדינא ויש להחמיר, לפ"ת אסור. מותר לבעלה להריח חצי השני מטאבק שלה (ד) **מחבר:** לא ישתה משירי כוס שלה (אפי' חזר ומלאוהו ומותר כשתתה כל הכוס וא"צ להדיחו - ש"ך). **רמ"א:** אפי"כ מפסיק אדם ביניהם הורק לכוס אחר או כשהוא א"י, וכן י"א כשהלכה לה (אפי' חזרה או פרסה נדה באמצע - פ"ת). מותר לה לשתות מכוס שלו. (ה) **ב"י:** לראב"ד רמב"ן ורשב"א אסור לשכב על מטתה. לטור ישיבה ג"כ אסור (לבי" מצד ההרור, לבי"ח מותר דרך שינה בפשיטת בגדיו אסור והביאו הש"ך). לישב על ספסל ביחד: בשם רש"י אסור, לתרוה"ד חומרא בעלמא היא וגדול א' נהג לישב כשמחובר לקרקע, לארחות חיים באינו קבוע מותר כשאדם ביניהם. ישיבה בעגלה: לתרוה"ד מותר אבל דרך טיול לא ברירא להתיר, לאגודה מותר לשבת בקרון. הספרדים לא נהגו החומרא דספסל א'.

מחבר: לא ישב במטה (או ע"ג כרים - פ"ת) המיוחדת לה אפי' שלא בפניה (אא"כ היא חוץ לעיר - פ"ת) (וכ"ש שהיא לא תישן על מטתה אבל ישיבה מותר לה - ט"ז). **רמ"א:** אסור לישב יחד על ספסל המתננדת כשאינה מחוברת ויש מתירין באדם ביניהם. הביא התרוה"ד לענין עגלה ובלבד שישבו בענין שלא יגעו זב"ז.

(ו) **ב"י:** שינה במטה א': למהר"ם אפי' רגלי מטה נוגעות בחבירתה אסור, לרשב"ץ במטה רחבה וכ"א במצע שלו מותר.

מחבר: לא ישן יחד אפי' כ"א בבגדו ואין נוגעין זב"ז. **רמ"א:** כרשב"ץ אסור והביא המהר"ם.

פ"ת: צ"ע אם מותר לשמוע קול זמר אשתו נדה. נהגו איסור אפי' בראש המטה נוגעת בראש חברתה ובהפרש כ"ש מותר. מטות המוקפות נסרים מותר כשנוגעות זב"ז. נכון להחמיר שלא להתיר השינה יחד בכליל אא"כ סדין מפסיק בין המטות.

(ז) לא יסתכל אפי' בעקבה ובשאר מקומות המכוסות (רמ"א: אב"ל במקומות הגלויים מותר).

(ח) ראוי שתייחד לה בגדים לימי נדותה כדי שיהיו זכרים תמיד שהיא נדה (ולתוה"ש שלא תתגנה על בעלה בימי טהרתה).

(ט) בקושי התירו לה להתקשט אלא כדי שלא תתגנה על בעלה (כר"ע דלא כזקנים הראשונים).

(י) **ב"י:** מזיגת הכוס: לרמב"ם רק התירו שינוי לאדם גדול, לרא"ם רק צריך שינוי כשיש מזיגה והושטה יחד, להגה"מ רק מזיגה במים אסור אבל מהכלי מותר ומיהו על השלחן אסור, לרשב"א רק בין אסור וכן י"ל בדעת ה"ה. שלא בפניו מותר.

מחבר: כל מלאכות אשה עושה לבעלה חוץ מלמזוג הכוס (רמ"א: בפניו. דשלא בפניו ליכא איסור כלל - ש"ך דלא כב"ח) ולהניחו בפניו אא"כ תעשה שום שינוי. ובאוכ"ל לט"ז מותר להביא לפניו, ולש"ך בקערה מיוחדת לו אסור - (ושאר משקין משמע דאסור).

(יא) אסור להציע מטתו בסדינים בפניו אבל הצעת הכרים וכסותות שהוא טורח מותר, ושלא בפניו הכל מותר אפי' כשהוא יודע.

(יב) אסורה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפי' אינה נוגעת בו והמים צוננים (ולהכין כלי רחיצה לט"ז מותר, לש"ך אסור).

(יג) אסור לו למזוג או לשלוח לה כוס של יין, ל"ש כוס של ברכה ל"ש כוס אחר אם מיוחד לה, אבל כשאחרים שותים ביניהם מותר.

(יד) כל ההרחקות נוהגות בין בימי נדותה ובין בימי ליבונה ואפי' כשמצאת כתם (רמ"א: ויש מקילין בימי ליבונה וכן נוהגין ויש להחמיר. ועשו חרם לאסור האכילה יחד בז"נ - ש"ך).

(טו) כשהוא חולה מותר לאשתו נדה לשמשו כשליכא אחר רק שתזהר ביותר שתוכל מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו.

(טז) נדה חולה אסור לבעלה ליגע בה לשמשה כגון להקימה להשכיבה ולסמכה (רמ"א: ובלכא אחר מותר וכן נוהגין בצ" הרבה לכך).

פ"ת: באביזרא דג"ע רק כשבא החולי מחמת האיסור אמרי' ימות ואל יעבור ואפי' בחולה שאב"ס מותר חוץ מרחיצה, וכשמסוכנת אצל רחיצה מותר להשליך מים עליה, וכשא"א אלא ברחיצה ממש מותר.

(יז) אם בעלה רופא אסור לו למשש לה הדפק (ולרמ"א: להנ"ל מותר כשליכא אחר וצריכה אליו ויש סכנה בחליה (ולרמב"ם: לב"י יתכן שאפי' היא חולה מסוכן אסור דאביזרא דג"ע, ולש"ך מותר דאינו דרך חיבת ביאה, לתוה"ש באשתו יש לחוש שלבו גס בה).

פ"ת: מותר לבעלה למשש הדפק דרך בגד. אין לנדה ללכת לבית החיים להתפלל (ולענין כניסה לביה"כ ע' ד"מ).

סימן קצ"ו (דיני לבישת הלבון ובדיקתה)

א-ב ב"י: יום שפוסקת אינה עולה למנין ז'. באיזה יום אפשר להפסיק בטהרה: לת"ק ז' שחרית, לר"י ז' מן המנחה ולמעלה, לחכמים בתראי ב' שחרית, לרבי בא' שחרית. לרשב"א קי"ל כרבי, לרמב"ם קי"ל כחכמים אבל בדיקת יום א' ביה"ש מועיל, לרא"ש (שכ' בדיקה זו תהיה בביה"ש) נ"י דקי"ל כתי"ק. בדיקת ביה"ש ר"ל סמוך לביה"ש. רשב"א: לכתחילה כל הפסיק יתחיל ע"י מוך. התפללו ערבית: לתרוה"ד א"י להפסיק, למהר"ל אפי' בער"ש מותר להפסיק.

מחבר א': ז"נ מתחלת ממחרת יום שפסקה בו והבדיקה תהיה סמוך לביה"ש (רמ"א: ובדיעבד בבדיקת שחרית סגל). והביא הרשב"א לענין מוך (לכתחילה). **רמ"א:** התפללו ערבית סתם כתרומה"ד וי"א כמהר"ל, ונוהגין לכתחילה לזוהר ובדיעבד אין לחוש. אין למחות ביד הנשים הנוהגות כשפסקו קודם ברכו דאם חזרו לראות תוך ימי ספירתן אז מפסיקין אפי' אחר ברכו דהו"ל כדיעבד (בחזרו לראות בתחילת ספירתה, לבי"ח מפסקת אחר ברכו דלא כרמ"א, לש"ך זהו כוונת הרמ"א - לתוה"ש הכי קי"ל הגם דל"מ כן ברמ"א).

פ"ת: בהתפללה היא והקהל: לש"ך אסור (וביום גדול אסור אחר ו' שעות מחצות), לנוב"י בדיעבד מותר.

מחבר ב': ראתה יום א' בלבד (כגון תוך ימי ספירתה - ש"ך) צריכה מוך דחוק כל ביה"ש. **רמ"א:** בדיעבד סגי בבדיקה סמוך לביה"ש אבל לא בבדיקת שחרית (כל שהיתה קודם מנחה קטנה - דגמ"ר). (לסד"ט דעת הרמ"א צע"ג).

(ג) ביום שמפסקת בטהרה תלבש חלוק הבדוק לה שאין בה כתם ובלילה תשים סדינים הבדוקין. רמ"א: ומנהג כשר לפני שפוסקת שתרחץ ולובשת לבנים, ובלא רחצה רק פניה שלמטה די וכן נוהגין ואין לשנות, ובשעה"ד כגון שהולכת בדרך ואין לה בגדים תוכל לספור ז"נ רק שהחלוק נקי ובדוק מדם (דלא כיש מחמירין בש"ד).

פ"ת: הסיחה דעתה באמצע ז"נ צריכה להתחיל מחדש. לבשה בגד המוכתם נאמנת בטביעת עין על הכתמים מימי נדתה.

(ד) **ב"י:** בדיקות בז"נ לכתחילה: לרמב"ן רשב"א תוסי' ורא"ש פ"א כל יום, לסה"מ סמ"ג סמ"ק ורוקח פעמיים כל יום. בדיעבד: בדקה פ"א בא' ופ"א ז': לר"ע אין לה אלא ז', לר' יהושע אין לה אלא ז', לר"א טהורה. והלכתא כר"א: לרב תחילתן אע"פ שאין סופן (וכן איפכא), לרב חנינא תחילתן וסופן בעינן (לכו"ע בבדקה רק פ"א בח' לא מהני): לראב"ד רז"ה רשב"א ורא"ש קי"ל כרב, (ובבדקה רק פ"א באמצע: לראב"ד מועיל, לרז"ה אינו מועיל, לרשב"א יש להחמיר) לסמ"ג סה"ת רבינו שמחה ראוי להחמיר כר"ח.

מחבר: הביא הסה"מ לענין לכתחילה, ולענין בדיעבד סתם כראב"ד ודעימיה דאפי' פ"א באיזה יום מהני, והביא הסמ"ג כ"א וכתב ואין להקל. **רמ"א:** ובדיקה תהיה לאור היום ובדיעבד מהני אפי' לאור הנר.

פ"ת: לספור בפה: לשל"ה צריך, לנב"י מהר"ם בר ברוך ורדב"ז א"צ. אשה טהורה שיש לה מכה וטמאנו אותה ביום וסתה יכולה להמתין לאחר מספר הימים שרגילה לראות בהם ולהשגיח ע"י במשך כל ביה"ש אם מרגשת פתיה"מ ואם לא תרגיש מועלת כהפס"ט. בדקה ביום א' ג' וחי' מועיל. בבדקה רק בא' או ז' יש להקל בלנתה עם בעלה אבל בבדקה רק באמצע אין להקל.

ה) בדקה עצמה כשפסקה ומצאה טמאה (או לא בדקה כלל - ש"י) ולאחר ג' או ד' ימים מצאה עצמה טהורה הרי"ז בחזקת טמאה. **ו)** עד הבדיקה: לל"ק בודקין בבגד פשתן ולא בפשתן, לל"ב אין בודקין בכל בגד פשתן אלא בשחקי. וק"ל כל"ב. **חורין וסדקין:** לראב"ד לבעלה א"צ, לרמב"ן רק הפס"ט צריך, לרשב"א סמ"י סמ"ק ורא"ש בעיני חו"ס גם בבדיקות בז"י. **עומק הבדיקה:** רמב"ן סמ"י סמ"ק סה"י ורא"ש (בקיצור הלכות) לא נתנו שיעור, להגה"מ ורא"ש (בפסקיו) עד שהשמש דש (דזהו בית החיצון מקום טומאת האשה), לבי"י בעיני יחמיר בהפס"ט ובדיקה א' תוך ז"י (לכתחילה יום א').

מחבר: כל הבדיקות צריכות להיות בבגד פשתן לבן ישן או צמר גפן או צמר לבן נקי ורך ותכניסנו באו"מ בעומק לחו"ס עד מקום שהשמש דש ואם קשה בעיניה לכה"פ בדיקת יום הפס"ט ויום א' תהינה עד מקום שהשמש דש. **רמ"א:** בלא עשתה ביום א' תעשה ביום אחר. בדיעבד כל שבדקה בחו"ס בעומק כפי כחה סגי לה.

פ"ת: הנב"י סמך על הרמב"ן דרך הפס"ט בעי חו"ס בצירוף עשיית המוך דיש בדיקה בליל יום א'.

ז) סומא בודקת עצמה ומראה לחבירתה.

ח) חרשת ששומעת ואינה מדברת או איפכא ה"ה כפקחות אבל באינה שומעת ואינה מדברת ושוטה ושנטרפה דעתה מחמת חולי צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות. בקבע להן וסת ה"ה כשאר נשים. לא הוקבע להן חוששות מל' יום לל' יום.

ט) המרבה לבדוק בין בימי ספירתה ובין בימים שלא ראתה בהם הרי"ז משובחת אע"פ שיש לה וס"ק.

י) ראתה דם אפי' בסוף יום השביעי של ז"י סתרה כל הימים וצריכה לפסוק בטהרה ולחזור ולמנות ז"י (ונ"מ דגם בסוף יום ז' צריכה בדיקה - ט"ז). **רמ"א:** י"א (מרדכי תרוה"ד) דבג"י הראשונים אין תולין כתם וכן נוהגין אבל דוקא ביותר מגריס, ותולין במכה שיוצאת שמ"ד (לבי"ח ט"ז ושי"ך רק כשא"א ליזהר כגון במלאה שחין).

פ"ת: כשספורת ז"י על כתם: לבי"ש אין תולין, לדגמ"ר תולין. **אם** בדיקה שלא לשם טהרה מועיל להתחיל הג"י: לעה"ג סד"י וחי"ס מועיל, והצ"צ נטה להחמיר. **לאחר ג"י אי יכולה לתלות כתם בזמן נדתה:** לתפארת צבי פנ"מ ובית אפרים תולין, לרב מדובנא אין תולין. כתם על דבר שאמק"ט וצבוע טהור גם בג"י. לא נוהרה ושכבה במקום פשפשי א"י לתלות בהן. כשנטמאה מחמת סברת וכי לעולם לא תראה תולין בג"י. בג"י אין תולין בעורק הזהב דהיא מכה עוברת אבל יכולה להפסיק אחר ב"י ולהתחיל הז"י אחר ה"י.

יא) ב"י: פולטת ש"י רואה או נוגע: בעיית רבי"ח (לג), ולרב יוסף אב"י רבא רואה הו"א וסותרת: לראב"ד ד"ז רק לטהרות, לרמב"ם סמ"י סמ"ק סה"י רבינו יונה ר"י הגה"מ ורא"ש גם לבעלה, לרשב"א בעיני יחמיר, לר"ת רק באשה שבא עליה זב. **כמה עונות:** לר"ע ו', לראב"ע ג'. לרמב"ם וא"י גדול קי"ל כראב"ע, לתוס' רא"ש תרוה"ד ומהרי"י בי רב קי"ל כר"ע. **חשש ביאה בביה"ש:** לתרוה"ד מהרי"ל ומהרי"ק מוסיפין עוד יום (אפי' לא שמשה ואין בעלה בעיר), לבי"י הוא חומרא יתירא.

מחבר: כרוב ראשונים דגם לבעלה סותרת ובעיני ו' עונות. **רמ"א:** יש שכתבו בתרוה"ד להוסיף יום וכן נוהגין. יש שהחמירו להמתין ז"י והמיקל נשכר. ויש שכתבו שאפי' בלא שמשה ואפי' רואה כתם צריכה להמתין ה' ימים קודם הז"י וכן נוהגין ואין לשנות (ט"ז): ובכלה א"צ אלא ד' ימים אפי"כ שמשה בביה"ש. אפי' אין בעלה בעיר מחמירין וכ"כ השי"ך דלא כב"ח).

פ"ת: כשיחול טבילתה בשבת שלאחר יו"ט: לשל"ה א"צ אלא ד"י כשלא שמשה, ולסד"ט אפי' בשמשה. **בראית דם טוהר:** לפ"ת א"צ ה"י, לחת"ס צריך. **ראתה מיד אחר טבילה:** לנב"י וט"ז צריכה להמתין ה"י, לשו"ת פנ"י מע"צ וסד"ט א"צ. היא נאמנת כנגד חברתה שאמרה שטעתה במנין.

יב) טעתה במנין יום א' וטבלה ושמשה צריכה להמתין ו' עונות ואח"כ תמנה יום א' נקי וטבול, ובסתירה שלאחר ז' טובלת בכל עת. **פ"ת:** פרישה צ' יום להבחנה בטבלה לפני גמר הז"י: לט"ז צריך אפי"כ בעלה לא היה שם צ' יום, ולחת"ס גם בזמן מועט שיד הבחנה **יג) הפלטת הזרע:** לרשב"א ורא"ש ע"י קינוח או רחיצה, לסה"י ע"י קינוח ורחיצה יחד, לרמב"ן אפי' בהליכה, לסמ"ק והגה"מ אין אנו בקיאים בזה"י.

מחבר: פסק כרשב"א ורא"ש. **רמ"א:** י"א כסמ"ק והגה"מ והכי נהוג (לכתח"י אפי' בטעתה במנין ז"י - ש"ך) והפורץ גדר ישכנו נחש.

סימן קצ"ז (שלא טבול האשה ביום)

א) ב"י: מקור לטבילה מה"י: לרמב"ם בנין אב מורחצו במים, לסמ"י ז"י תהא בנדתה, לרב האי ק"ו ממנעה, לר"ת במי נדה יתחטא, לתוס' ורא"ש מיהיה מקור נפתח לבית דוד לחטאת ולנדה.

מחבר: אין נדה זבה ויולדת עולות מטומאתן בלא טבילה ואפי' אחר כמה שנים הבא עליהן חייב כרת אפי"כ טבלו כראוי (בב"א ובלי חציצה) במקוה הראוי (מ' סאה).

ב) טבילה בזמנה: לר"ח תשובות הגאונים סה"י סמ"י רשב"ש מרדכי ורבינו אליהו מצוה, לר"ת ריא"ז ובה"ג אינו מצוה. **טבילה בליל שבת:** לאגור ר"י הלוי ומהרי"ל דוקא כשבזמנה ממש (ואל"ה למהרי"ל גם במוצ"ש אסור), לבי"י מותר בשבת ומוצ"ש, (לתרוה"ד רק כשבעלה בעיר ולא היה אפשר לפני"ז - לבי"ח ושי"ך בלא היה בעיר הוי כא"א, לט"ז גם בכה"ג שהגיע בע"ש אסור).

מחבר: בבעלה בעיר מצוה לטבול בזמנה שלא לבטל מפו"ר. **רמ"א:** גם בשבת כשבעלה בעיר ולא היה אפשר לפני"ז, ובאפשר לפני"ז י"א דאסור ובלכא מנהג אין להחמיר. ובמקום שהחמירו גם במוצ"ש אין לטבול וכן באלמנה שלא נבעלה בליל שבת ויש מקילין באלמנה (ובצריכה לטבול ע"פ מספק מותר בשבת ממנפ"ש - ש"ך).

פ"ת: לחכ"צ אין לטבול בחמין בשבת וגם מבעוד יום אסור, ולחו"ש במקום שנהגו יש להתיר לטבול אחר ברכו ורק בליל שבת. בסברה דעוד היום גדול ונתאחרה לבא הביתה ועי"ז יצאה טבילתה בשבת נחשבת אוס. בשום אונס אפשר לטבול בשבת. ביוצא לדרך מותר לטבול בשבת אפי' בפשעה כשלא טבלה לפני"כ. **טבילה בשבת על דם טוהר:** לש"ך אסור, לדגמ"ר מותר (בכבר טבלה פ"א בימי טוהר ואח"כ ראתה ע"פ בימי טוהר מותרת לטבול בשבת אפי' לש"ך). כל מי שיכולה לספור ז"י מיד והחמירה להמתין ה' ימים א"י לטבול בשבת. **בטבלה בשבת:** לחו"ש בשוגג מותרת במזיד אסורה בשבת ויו"ט (ומותרת בחו"ס), למנ"י רק בשבת יש להחמיר, לסד"ט (וכ"מ בחכ"צ) גם בשבת מותרת. כלה יכולה לטבול במוצ"ש. **שאר נשים להיש מקילין:** לט"ז אסור, למקום שמואל מותר.

(ג) **ב"י**: טבילתן בלילה: נדה - ז"י תהיה בנדתה. יולדת - כימי נדת דותה תטמא. שלא בזמנה טובלת ביום. זבה טובלת ביום אבל אסור חכמים לעשות כן: לרשב"א לטבול, וי"א לשמש. עברה וטבלה בז': לראב"ד לא עלתה לה, לרשב"א עלתה, לרז"ה מותר לכתחי' בזה"ז. סרך בתה בזה"ז: לרמב"ם סה"ת סה"מ רשב"א תוס' רא"ש ר"ן ורי"ן נוהג, לראב"ה ורבינו שמחה ליכא איסור. לטבול ביום ולחזור בלילה: לרשב"ם אסור (אפי' לצאת מביתה קודם חשיכה), לר"ת מותר (לב"י אפי' באמצע יום, לב"ח רק סמוך לחשיכה). **מחבר**: אסורה לטבול ביום ז', ואפי' ביום ח' וט' משום סרך בתה. **רמ"א**: וכלה קודם החופה יכולה לטבול ביום כיון שאין באות לחתן עד שתחשך אבל לאחר החופה אסור.

פ"ת: בז' סמוך לחשיכה: לש"ך אסור, לחכ"צ וסד"ט מותר (לח"ס תשהה מליכנס לביתה עד חשיכה. כשהמקוה רחוק וטבילתה בשבת תפסיק בטהרה אחר ד"י ורק תתחיל לספור אחר ה"י ותוכל לטבול בערש"ק ולא תיכנס לביתה עד שתחשך). **כלה הטובלת ביום ז' וחופתה בלילה**: לש"ך אסור, לדגמ"ר מותר כשמעמיד החופה בלילה.
(ד) כשיש אונס (לכל הנשים - פ"ת) שיראה לטבול בלילה כגון צנה גנבים או סגירת שערי העיר מותר לטבול ביום ח' אבל לא ביום ז'.
(ה) עברה וטבלה ביום ח' ואפי' ביום ז' עלתה לה טבילה (רמ"א: ובשניהם תסתור טבילתה מבעלה עד הלילה).
פ"ת: לש"ך בז' טוב להחמיר לטבול שנית אבל בספק אי טבלה ביום א"צ להחמיר.

סימן קצח' (דיני טבילה וחציצתה)

(א) **ב"י**: טבילת כל הגוף בב"א - רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר מה ביאת שמשו כולו כא' אף ביאתו במים כולו כא'. **רובו ומקפיד עליו חוצץ**: לרש"י בשער אבל בגוף אפי' מיעוט שאינו מקפיד, לרמב"ם ר"ת רשב"א ורא"ש גופו כשערו. ראב"ד: אפי' אינה מקפדת עליו עתה אלא לאחר חוצץ. **רובו אינו מקפידות והיא מקפדת**: לרמב"ם (ומרדכי - ד"מ) חוצץ, לרשב"א אינו חוצץ (לב"ח גם לרשב"א חוצץ). **רובו מקפידות והיא אינה מקפדת**: לרשב"א חוצץ, לרמב"ם יל"ע (לב"ח גם לרמב"ם חוצץ).

מחבר: צריכה לטבול כל גופה בפ"א ולפיכך צ' שלא יהיה עליה דבר חוצץ. כשדרך בנ"א לפעמים (לא רק פ"א לזמן מרובה - פ"ת) להקפיד חוצץ אפי' אינה מקפדת עתה, או אפי' אינה מקפדת לעולם ודרך רוב בנ"א להקפיד חוצץ (בכה"ג ורק מקצת בנ"א מקפידין אינה חוצץ - ט"ז). ובחופה רוב גופה אפי' אין דרך בנ"א להקפיד חוצץ. **רמ"א**: לכתחי' לא תטבול אפי' בדברים שאינם חוצצים.

(ב) **ב"י**: לא תצא אשה בחוטי צמר פשתן ורצועה שבראשה: לרש"י בקליעת שיערה, לתוס' רא"ש וטור הנתונים על שיערה.
מחבר: אלו חוצצין חוטי צמר וכו' על שיערה כתוס' וכן בשאר מקומות בגוף חוץ מצוארה עד שתפאס אבל כפרש"י אין מועיל בהם רפיון. קטלא חוצצת. (ספוג באוזן ספק אם המים מחלחלין ותטבול שנית בלי ברכה - פ"ת).

(ג) **ב"י**: תיכיל חלילתא: ללי"ק ארוג לא גזרו, ללי"ב אחוותיה לא קפדן עליהו. נ"מ דטניפן: לרש"י (ורמב"ם) הבעיא לענין שבת וללי"ק מותר לצאת בשבת וללי"ב אסור, לרבותיו הבעיא לענין חציצה וללי"ק אינה חוצץ ללי"ב חוצץ מחמת הקפידא, (לרא"ש טניפן ר"ל מוזהבות). **ביאור הגמ' לדעת רבותיו**: ללי"ק חציצה תלוי באם יכול המים ליכנס ללי"ב תלוי בקפידא (וכן צ"ל שפי' רי"ו), או י"ל ע"י הטינוף מיהדק וחוצץ דלא עיילי מיא אבל ס"ל כרמב"ם דשער אינה חוצץ בפני"ע ואפי' חציצה על כל שיערה אינה אלא מדרבנן (או כגאונים ואינה אלא על מיעוט שיערה) וללי"ק לא גזרו בארוג וללי"ב גזרו כיון דחוצץ. הגם שהנידון איסור דרבנן פסקו להחמיר כלי"ב (וכרבה"י דבתראי). לראב"ד גם ארוגים אסור א"כ חלולים.

מחבר: כראב"ד דרק אם החוטין חלולין עשויין מעשה רשת אינם חוצצים.

(ד) חוטי שער אינם חוצצין. **רמ"א**: ואם היו מוזהבות או מטונפים חוצצין דמקפדת עליהן.

פ"ת: **ביאור הרמ"א**: לפרישה ככו"ע ומשום דמירתת, בב"י כ' דהוא כרבותיו של רש"י. **לרבותין**: ללבושי שרד גם ברובו ואינו מקפיד חוצץ, לסד"ט אינו חוצץ (וביש עוד צד להקל יש להקל ברפויין הגם דמקפיד).

(ה) **ב"י**: **חציצה בשערות**: לרשב"ח א' חוצצת ג' אינה חוצצת ובא' איני יודע, לר' יוחנן אין לנו אלא א': לרמב"ם סמ"ג וטור קי"ל כר"י, לרשב"א ר"ן ורי"ן קי"ל כרשב"ח (דרי"י לא שמע מה דין של ב'). שער א' אפי' קשור בעוד א' דינה כא'. **ב' קשורות בב'**: לרמב"ם מקרי ג', לרשב"א מקרי ב'. **רוב שיערה**: לגאונים ראב"ד ורא"ש חוצץ בפני"ע, לרמב"ם הוי חלק מהגוף.

מחבר: ב' שערות או יותר קשורים כא' אינם חוצצין (רמ"א: בין קשור ב' שערות או בעצמן). וא' חוצצת כשהיא מקפדת, ובאינה מקפדת עד שיהא רוב שיער קשור נימא נימא בפני"ע (כגאונים).

(ו) שיער כנגד הלב ובזקן הנדבק זב"ז מחמת זיעה חוצץ. שבראש ובית השחי אינו חוצץ. באו"מ באשה נשואה חוצץ ולא בפנויה (אפי' כשאין בעלה מקפיד - ב"ח). רמ"א: שערות (אפי' רובן - פ"ת) הדבוקות זב"ז הנעשות בלילה ע"י שד וסכנה להסירם לא חייצי.

פ"ת: חולה הצריכה לעשות מרלאקין שמפזרים סמים בראשה אם הוא ברובה חוצץ. דיבוק שערות בשערה חוצץ. צריכה להשהות במים עד שתיכנס המים היטב.

(ז) **ב"י**: **לפלוג שבעין**: למתני' חוץ לעין חוצץ, למר עוקבא לח אינו חוצץ יבש חוצץ: לרמב"ם ותוס' חוצץ בתוך העין ביבש חוץ לעין אפי' בלח (ואין חילוק בין תוך ג"י לאחר ג"י דלא כטור), לרא"ש בתוך העין אינו חוצץ חוץ לעין ביבש חוצץ, לסמ"ג תמיד בלח אינו חוצץ וביבש חוצץ.

מחבר: כרמב"ם ותוס'. (לש"ך כיון דלרוב ראשונים דין זה דתוך העין אינו אלא לטהרות כשא"א לטבול שנית יש לסמוך עלייהו).

(ח) **ב"י**: **כחול חוץ לעין אינו חוצץ בפורחות**: לרש"י פותחת ועוצמת תדיר וכ"פ הרמב"ם (לב"ח וט"ז פ' שפתחן במקוה), י"א דומעות **מחבר**: כחול שבעין אינו חוצץ וחוץ לעין חוצץ ובפותחת ועוצמת עיניה תדיר (כרש"י) אף שחוץ לעין אינו חוצץ. (נהגו שלא לסוך שמן בשעת טבילה - ש"ך).

(ט) **ב"י**: **גלד**: במתני' חוץ למכה חוצץ שעל (ר"ל התפשט מעל פי) המכה אינו חוצץ, לרב"א רבדי דכוסילתא עד ג"י לא חייצי ואח"כ חייצי. למרדכי סמ"ג סמ"ק סה"ת וא"ח נהגו להסיר הגלד אפי' כואב הרבה אע"ג דאינה מקפדת ולא חייצי מעיקר דדינא, ובעלת חטטין תרחוץ עד שיתרככו. **שריטות**: לרמב"ם אחר ג"י חוצץ, לראב"ד הולכין אחר ראיית העין. **לית הלכתא ככל הני שמעתא**: לרש"י ותוס' ל"ג ליה, לרמב"ם ראב"ד רשב"א קאי אלפלוג כחול וריבדא, לר"ת וסמ"ג קאי מלא תטבול ע"ג חרס ואילך, לרי"ו קאי רק אכחול (שה"ש גם על לפלוג). לכו"ע לפלוג שחוץ לעין חוצץ לבעלה. לרמב"ם רא"ם ורא"ש גם לגירסא זו, לכתחי' צ' לזוהר בכולן.

מחבר: דם יבש שעל המכה חוצץ וריר שבתוכה (שהוסר הגליד) אינו חוצץ, יצא הריר תוך ג"י (מעלי"ע - פ"ת) אינו חוצץ לאחמ"כ יבש הוא וחוצץ, לפיכך בעלת חטטין צריכה לחוף במים עד שיתרככו.

פ"ת: למהרש"ל צריכה להסיר גרב אפי' כואב הרבה ולכן בדקו מהר"ח או"י ושר מקוצי נשותיהן כשהיו ערומות לאחר טבילה. (י) רטיה שעל המכה חוצצת.

(יא) ב"י: חץ: במתני' בנראה חוצץ ובאינו נראה אינו חוצץ, בתוספתא לרבי אינו חוצץ לרבנן חוצץ - בד"א במתכת אבל בעץ חוצץ ובקרב עליו העור ד"ה אינו חוצץ. ביאור התוספתא: א"א באינו נראה דא"כ מתני' כיחידאה וכן מ"ט דרבנן. ע"כ בנראה ומתני' כרבנן. נראה: ר"ל משוקע ורבנן גזרו אטו אינו משוקע (כ"מ במרדכי סמ"ג וסה"ת), או ר"ל שוה לבשר ולרבנן א"א שלא יהא מקצתו על הבשר (כ"מ ברא"ש). הרמב"ם רא"ש ורי"ו העתיקו רק לשון המשנה ולפ"י התוספתא באינו נראה (וגזרו אטו נראה) ומתני' כרבי ולכן לא כתבו הקולא דקרב עליו עור דבלא"ה אינו חוצץ. (ע"ד מ"מ וש"ך דדבריו מגומגמים וע"ד סד"ט סקכ"ו מהגרש"ק ודפח"ח).

מחבר: (העתיק המשנה כהרמב"ם) דבנראה מבחוץ חוצץ ובאינו נראה (ר"ל משוקע ואפי' נראה - ש"ך, והב"ח החמיר בזה) אינו חוצץ (ובקרב עליו העור אפי' נראה מבחוץ תחת הקרום אינו חוצץ - ט"ז וש"ך).

(יב) לכלוכי צואה שעל הבשר מחמת זיעה אינם חוצצין, נגלד כגליד חוצץ (מתני').

(יג) מלמולין שעל הבשר חוצץ (מתני').

יד-טו) ב"י: טיט הבורות היוצרים ושל דרכים: לטור חוצצין יבשים ושאר טיט אינו חוצץ כלל, לרמב"ם וסמ"ג חוצצין אפי' לח ושאר טיט חוצץ ביבש. טיט מרקא: לערוך מערבין בו שיער עזים, ו"א שריו בלובן ביצה: ולרשב"א חוצץ. דין, חלב, ושרף תאנה תות חרוב ושקמה יבשין חוצצין: לטור נראה דשאר שרף אפי' יבשין אינן חוצצין, לרמב"ם שאר שרף אפי' לחין חוצצין (וכ"ה בתוספתא), למרדכי ורוקח אם מקפדת בדיו וכו' אפי' לח חוצץ (דאין מים נכנס תחתיו).

מחבר יד: בטיט פסק כרמב"ם. **רמ"א:** פסק כמרדכי דבמקפדת אפי' בלח חוצץ (וה"ה בסעיף טו' - ש"ך)

מחבר טו: בדיו ושרף פסק כרמב"ם ובשאר שרפים אפי' לח חוצץ.

טז) דם שנסרך בבשר (וכן דם שנתבשל - ש"ך) חוצץ (כרמב"ם ורי"ו דלא כסמ"ג).

(יז) צבע שצובעות הנשים פניהן ידיהן ושער ראשן אינו חוצץ. מי שהוא צבע וידי צבועות אינו חוצץ. רמ"א: ומי שאומנתו שוחט או קצב וידי מלוכלכות בדם אינו חוצץ שרוב בני אומנות זו אינן מקפדין. (לט"ז חזו"ת בעלמא אינו חוצץ אפי' מקפדת, לסד"ט חוצץ).

(יח) ב"י: צואה ובצק תחת הציפורן: במתני' צואה חוצץ בצק אינו חוצץ, בתוספתא צואה שלא כנגד הבשר חוצץ ובצק וטיט אפי' כנגד הבשר חוצץ: לרשב"א רא"ש ורי"ו קי"ל כפי' התוספתא (ובנטי' הרשב"א הקיל), לרמב"ם קי"ל כמתני', לרשב"א בשם תוס' צואה אינו חוצץ כלל, לתוס' ביבש חוצץ ולא בלח. לר"ת רק טיט הדומה לבצק שנדבק מאד חוצץ. דרך בניא להקפיד בד"ז: לטור אינן מקפדין (ר"ל ביש כ"כ מעט וכמש"כ סמ"ג מר"ת - ד"מ), לב"י מקפידות כשרוחצות ולשות. לסמ"ג סה"ת רשב"א רא"ש רי"ו ור"ן נהגו הנשים ליטול צפורניהם לפני טבילה

מחבר: כרא"ש דצואה שלא כנגד הבשר ובצק אפי' כנגד הבשר חוצץ. שלא כנגד הבשר זה שהצפורן עודף על הבשר. לפי שא"י לכוין מה נקרא נגד הבשר נהגו ליטול צפורניהם.

פ"ת: בנטי': למג"א רק טיט וצואה שלא כנגד הבשר חוצץ, לט"ז להקל כר"ת דרק טיט היוצרים חוצץ.

(יט) מרדכי: ביש לה נפח על מקום הצפורן שא"י לחתוך או לחטט כשנפוחה כ"כ שאין הטיט שתחת הצפורן נראה אינן חוצץ.

(כ) מרדכי וסה"ת: הצפורן עצמה אינה חוצצת אפי' בגדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הבשר. רמ"א: רק כשליכא צואה או בצק תחתיו בשעת טבילה. עכשו שנהגו ליטול הצפורנים אפי' צפורן א' נשאר צריכה טבילה אחרת וכן נוהגין (כש"ד).

פ"ת: בצפורני רגליה אולי אפי' יודעת שלא היו נקי א"צ טבילה אחרת. אחר שלנתה ע"ב מצאה שנשאר צפורן א': לט"ז א"צ טבילה אחרת (וכן בשבת מותר לטבול אחר שתנקר תחתיו), לש"ך כשאפשר יש לטבול עו"פ (ובשבת תחתך עכו"ם ביד או בשיניו, וכ"כ ח"צ).

כא-כב) ב"י: צפורן המדולדלת: במתני' צפורן אינה חוצצת, בתוספתא אבר ובשר חוצצין ל' יונתן בן יוסף צפורן שפירשה רובה אינה חוצצת: לטור קי"ל כר"י בן יוסף ובפירשה מועטה חוצצת, הרמב"ם צפורן אינה חוצצת (דריב"י לא מיעט פירשה מועטה דרק נקט החידוש, או דרבנן פליגי אפי' במיעוטה אינה חוצצת). אבר ובשר המדולדלים: חוצצין דעומדין ליקצץ ומקום חבורן הוי כבית הסתרים (לב"ח דרר"ז אומן לחתכו, לט"ז דמחזיקו תמיד אל הגוף), או דר"ל בנמצא עליהן דבר חוצץ חוצצין (לד"מ ב"ח ט"ז וש"ך הכוונה כמרדכי דהנידון אם הבשר עצמו חוצץ). סמ"ג: יבלת או יתרת בכ"מ אינה חוצצת.

מחבר (כא): כטור דצפורן שפירשה מיעוטה חוצצת ורובה אינה חוצצת (לש"ך יש להצריכה טבילה שנית).

פ"ת: כלה שתגלח שערותיה לאחר ב"מ אינן חוצצות.

מחבר (כב): אבר ובשר המדולדלים חוצצים. **רמ"א:** הביא הסמ"ג דיבלת אינה חוצצת.

(כג) שירים נזמים טבעות קטלאות רפויים אינם חוצצים מהודקים חוצצים וכן הדין באגד שעל המכה וקשקשים שעל השבר (ולב"ח אגד וקשקשים אפי' רפויים חוצצים - ש"ך).

פ"ת: טבילה עם טבעת רפוייה: לבה"י צריכה טבילה אחרת אא"כ שמשה, לחמ"ד אפי' שמשה, לב"ח מקום שמואל וסד"ט יש להקל. טבעת מהודקת ואין דרכה ללוש: לגן מלך ורש"ל אינה חוצץ, לסד"ט יש להחמיר אא"כ שמשה. ביש לה כאב עינים אשה אחרת תדיח ידה ותכסה בה עיניה בשעת טבילה.

(כד) צריכה לחוף שיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ דבמצא בה דבר דבוק לא עלתה לה טבילה. יש נוהגות שלא לאכול בשר שמא תשתתיר בין שיניה ומנהג יפה הוא. **רמ"א:** ואין לאכול בין רחיצה לטבילה. אין לעסוק כל יום הטבילה בבצק או בנרות של שעוה וכן נהגו (ט"ז): בלא עשתה כן אינו מעכב. בשבת וי"ט המנהג שאוכלים בשר ומנקרים השיניים אח"כ.

(כה) ראב"ד: בלא הדיחה ביה"ס ובית הקמטים ונמצא עליה דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה, ובלא נמצא עלתה לה טבילה.

פ"ת: טבעת בעומק הפרוזדור: לנוב"י בבלוע אינה חוצצת, לח"ס אפי' בספק בלוע יש להקל, וכ"כ הזכרון יוסף והוסיף דאולי מים נכנסו תחתיו וגם הוצאה ללידה אי"ז קרוי מקפדת. ולענין בדיקה בהנ"ל צריכה לדחוק מוך באמצע הטבעת עד המקור לכל ביה"ש.

(כו) ראב"ד: לא בדקה ביה"ס קודם טבילה וגם לא אא"כ עד שנתעסקה בכתמים ותבשילין ונמצא עליה דבר חוצץ תלינן לקולא (לש"ך יש להחמיר כרוקח להצריכה טבילה אחרת).

כז: נתנה שעה בפה או קרצה שפתותיה בענין שלא באו המים בהם לא עלתה לה טבילה. (וקרצה שיניה אינה חציצה - חמ"ד).
כח: **ב"י:** אחזה חברתה: במתני קתני דטמאה ובהדיח ידיה טהורה, לר"ש ירפה ידיה: ריפוי: לרמב"ם (ורמב"ן) בהכי פליגי וקי"ל כתיק, לר"ש רשב"א וטור מהני (לב"י דפליגי בהדחה ולכו"ע ריפוי מהני, לרי"ן דפליגי בריפוי ופסק כר"ש).

מחבר: לא תאחז בה חברתה א"כ רפתה ידיה, ובהדיחה ידה במים (לט"ז בתלושים, לש"ן במי מקוה) תחלה שרי (אבל לא ידחוק הרבה - ט"ז) שמשקה טופח (ע"מ להטפח - ש"ן) חבור למי מקוה (כרשב"א, ולב"ח קי"ל כרמב"ם).

כט: רמב"ם: הטובל במקוה שיש בה מ' סאה מצומצם (ולר"ב"ש אפי' ביש בה יותר) אם אמר לחבירו כבוש ידך עלי הרי"ז מגונה.

ל: א"צ להגביה רגליה בשעת טבילתה אם אין שם טיט אע"פ שדורסת על הרפצה אין כאן חציצה מפני שהמים מקדימים לרגליה.

לא: **ב"י:** טבילה ע"ג כלים: לראב"ד רשב"א ור"ן ע"ג מקב"ט אסור מגזירת מרחצאות וע"ג כ"ח משום ביעותא, לרמב"ם ורא"ש אסור ע"ג כל כלים אטו תוכם וע"ג מנוקב וסילתא משום דבעיתא. ביאור הרמב"ם: מתני' אסר כשכל המים עוברים ע"ג דבר שאין בו בית הקיבול וגזרו אטו יש בו בית הקיבול, ור"ב באין כל המים עוברים ע"ג ול"ש הגזירה ואסור משום ביעותא אך מתני' אסר רק ע"ג אחורי שאין להם בית קיבול, ולר"ב אסור אפי' בהכי משום ביעותא.

מחבר: אין טובלין בכלים לכן לא תטבול ע"ג עץ ונסרים או שאר כלים הראויים למדרסות (כראב"ד) ובדיעבד לא עלתה לה טבילה, אבל נותנת חבילי זמורות תחת רגליה. וכן לא תעמוד ע"ג כ"ח ובקעת שמא תפחד ולא תטבול כראוי ובדיעבד עלתה לה טבילה (דלא כב"י) מקוה שיש בו שליבות של עץ (רמ"א: אפי' מחוברים לכותלי המקוה) לא עלתה לה טבילה וצריך לעשות מדרגה רחבה ד'. טבילה במקוואות שלנו ע"ג נסרים: הלבוש תמה איך מותר, למהר"ם פדאוה וב"ח דאינם מיוחדים למדרס, (לשארית יוסף דהוי

כל העשוי לנחת), לט"ז דלא קי"ל כראב"ד (ומחבר) בביאור גזירת מרחצאות אלא כר"ש ורא"ש.

לב: רא"ש: סילון של עץ הקבוע בקרקעית הטבילה אם אין לו לבזבז מותרת לעמוד עליו ולטבול.

לג-לד: **ב"י:** לא תטבול בנמל: לרש"י שהטיט חוצץ ואפי' בדיעבד (לר"ן איירי בטיט עבה ביותר, לראב"ד שנדחק בין אבצעות רגליה), לר"ח רי"ף רמב"ם ר"ת רשב"א ורא"ש שממהרת מפני הבושה ובדיעבד עלתה לה טבילה (ובעשתה גדר מותר).

מחבר (לג): הביא פרש"י וסיים ד"א שלא עלתה לה טבילה (ש"ן): סמכו לטבול המקוואות הגם שיש שם טיט דסתם טיט אינו עבה, ומ"מ צריכה להגביה רגליה ולכן כשיש מקוה אחר אין לטבול במקוה זה - נוב"י).

מחבר (לד): הביא פ"י שאר ראשונים וסיים דבדיעבד עלתה לה טבילה.

לה: לא תטבול אלא כדרך גדילתה: האיש כעודר וכמוסק זיתים והאשה כאורגת וכמניקה בנה: לרש"י אורגת לבית השחי ומניקה בנה לבית הערוה, לתוס' סמ"ג רשב"א ר"א"ש ור"ן (ות"כ) מניקה בנה לתחת הדד וכעורכת פת לבית הערוה (הרמב"ם ורשב"א השמיטו כעורכת וצ"ב). לר"י כטווה פשתן לשמאלית: כ"כ הר"ש ורא"ש, ולרמב"ם ור"ן לא קי"ל הכי דאזלי בתר עיקר מלאכתה בימין, ולטור בב' השחיות כמוסק דהוא כשיעור אורגת דימין. רמב"ם: לא טבלה כדרך גדילתה בודקין דאם נכנס מים בכ"מ עלתה טבילתה. להלכה: לערוך ורמב"ם ד"ז רק לטהרות, לראב"ד ורשב"א גם לבעלה.

מחבר: לא תטבול בקומה זקופה ולא תשחה הרבה אלא מעט עד שביית הערוה נראית כבעורכת ותחת דדיה כבמניקה בנה ותחת השחי כאורגת וא"צ להרחיק ירכותיה וזרעותיה אלא כדרך שהם בעת הילוכה ובשחתה או זקפה ביותר עלתה טבילתה (לש"ן לדעת המחבר לא קי"ל הכי) וי"א שלא עלתה (בהכניסה עצמה עד צוארה תחילה שהמים מקדימין לט"ז עלתה לה, ולנקה"כ לא עלתה לה).

לו: רשב"א ורשב"ן: צריך שיהיה המקוה גבוה מעל טבורה זרת (לבאה"ג יב' גודלין, ללבושי שרד עכ"פ י' גודלים).

לז: יש מי שאומר שאע"פ שאין בגובה המקוה לעלות בהם כל גופה א"כ פניה וגופה כבושים בקרקע ש"ד (רב נטורנאי רי"ן ור"ן).

לח: א"צ לפתוח פיה שיכנסו המים ולא תקפץ אותה יותר מדאי ואם קפצה לא עלתה לה טבילה אלא תשיקם זל"ז דיבוק בינוני.

לט: לא תעצים עניה ביותר ולא תפתחם ביותר ואם עשתה כן י"א שלא עלתה לה טבילה (תלוי אם גורסים ולית הלכתא וכו').

מ: רא"ש ורשב"א: צ' להעמיד ע"ג יהודית יותר מיב' שנה ויום א' כשהיא טובלת שתראה שלא ישאר משער ראשה צף ע"פ המים. בל"ל אשה או בלילה תכרוך שעה בחוטי צמר, ברצועה רפוייה, בשרשרות של חוטין חלולות או קושרת עליהם בגד רפוי (כראב"ד).

מא: המפשלת בנה לאחריה כשהיא ערומה וטבלה לא עלתה לה טבילה (לב"ח עלתה) שמא היה טיט ברגלי התינוק או בידיו ונדבק באמו וחצץ בשעת טבילה ששעלתה נפל ממנה.

מב-מג: **ב"י:** תוספתא: נכנסו צרורות וקסמין בסדקי רגליו לר"ע אינו חוצץ שהוא כביה"ס. אספלנית מלגומא ורטיה על ביה"ס: לרבי חוצץ, לר"ב"י אינו חוצץ: נחלקו אם ביה"ס צריך ראוי לבית מים ולרמב"ם קי"ל כרבי דצריך, ומה"ט נמי לא פסק כר"ע הנ"ל.

מחבר (מב): צרורות וקסמין ברגליה חוצצים.

מחבר (מג): אספלנית מלגומא ורטיה על ביה"ס חוצצין דבעינן ראוי לביאת מים. **רמ"א:** י"א (לש"ן בדיעבד אינו מעכב) דצריך להטיל מים ולבדוק נקביה שלא תצטרך לעצור עצמה ולא יהיו ראויים לבאית מים. וצריכה להסיר צואת האף (רעק"א: כשאניו בחלל האף).

מד: רמב"ם: שעה א' או ב' חוץ למכה וראשה מודבק למכה, או ב' שערות וראשם מודבקות בטיט או בצואה, ב' שערות בריסי עיניה מלמטה ונקבו ויצאו בריסי עיניה מלמעלה, ב' שערות מריסי עיניה של מטה מדובקות בריסי עיניה של מעלה הרי אלו חוצצין.

מה: לא תטבול באבק של רגליה ואם טבלה יש מי שאומר שאינו חוצץ ויש מי שאומר שחוצץ א"כ שפשפה או שטבלה בחמין.

פ"ת: אסור לאשה לטבול בפודר שעל ראשה.

מו: נדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה (דוקא ברפויין - ש"ן).

מז: כנים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר צריך להסירן בחמין ולגורדן בצפורן ואם א"י להסירן אינו חוצץ (וכנים מתים חוצצין - חמ"ד).

מח: נדה שנאנסה וטבלה: (לרבנן בירדה להקר, לר' נתן אפי' נפלה מגשר): לרב טהורה לבעלה ואסורה בתרומה, לר' יוחנן אף לביתה לא עלתה. לרמב"ם ור"ן קי"ל כרב, לרשב"א הגי"א רוקח ורי"ן קי"ל כר' יוחנן.

מחבר: פסק בנדה שטבלה בלא כוונה (אפי' כר' נתן) כרמב"ם דמותרת לבעלה. **רמ"א:** יש מחמירין (כרשב"א) ויש להחמיר לכתחילה (ובאנסה חברתה א"צ להחמיר - ט"ז וש"ן). יש שכי' שיש לאשה להיות צנועה בליל טבילתה ונהגו להסתר טבילתן ומי שאינה עושה כן נאמר עליה ארור שוכב עם בהמה. ויש לזהר כשיוצאת מהטבילה שיפגע בה חברתה (איש ל"מ - חמ"ד) ולא דבר טמא או עכו"ם (וכן כלב חמור ע"ה שא"י לקרות ק"ש גמל חזיר ומצורע, ובסוס פליגי - ש"ן) ואם פגעו בה דברים אלו אם היא יר"ש תחזור וטבול.

פ"ת: טבלה לנגיעה מהני אף לתשמיש. יש להקל בנכנסה להקר ואח"כ נתכוונה ולא הגביה רגליה. * לחזור ולרחוץ אח"כ יש אוסרין.

סימן קצט' (שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחול)

(א ב"י): תקנת עזרא: שתהא אשה חופפת: לרבינו שמעיה בשם רש"י כל גופה, לרמב"ם ר"ת תוס' ורא"ש במקום שער. המנהג: לתוס' לחוף כל גופה, לר"ן גם בשעת הגמי שטפו כל גוף.

מחבר: צריכה להדיח בית השחי וביה"ס במים (רמ"א: ולא בשאר משקין) ולסרוק שער ראשה יפה במסרק (ושאר שערה מפספס בידיה - ש"ך) וכן צריכה לעיין בעצמה ובבשרה ובדקת כל גופה סמוך לטבילתה שלא תהא דבר חוצץ, ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה (וכשמעיינת בשעת חפיפה א"צ עוד עיון - ט"ז).

פ"ת: במקום שאין קמט מותר בשאר משקין. ספק עיינה צריכה טבילה מחדש, ספק סרקה אולי תלוי במח' דל"ז מותר ולא לש"ך.

(ב ב"י): חפיפה בשער: בחמין אפי' בחמין חמין (לר"ח לא בחמין בחמין) ולא בנתר ואהל. מהר"ק: בדיעבד ואינו מסובך מועיל. כשאין מים אפשר בין חם אם אינו מסבך. חפיפה בשאר משקין: לטור אסור, למהר"ק מותר (לכ"ח גם למהר"ק אסור כשידוע שמסבך).

מחבר: לא תחוף במים קרים אלא בחמין ואפי' בחמין חמה. לא תחוף בנתר ואהל ובדברים המסבכים השער. **רמ"א:** בדיעבד סמכין אמהר"ק (לש"ך) שא"צ לחזור ולחוף דלא כלבוש שלהבא יכולה לחוף בהם לכתחילה. ובאינה יכולה לחוף במים סומכין ארופאים אם אמרו שאין היין מסבך ובליכא רופאים תנסה בעצמה.

(ג ב"י): והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה, ל"ק הא דאפשר הא דלא אפשר: לרש"י כשאפשר ביום כשא"א בלילה, לשאלות רי"ף ורשב"א כשאפשר בלילה כשא"א ביום, לר"ת (איירי כשטבילתה במוצ"ש) כשאפשר במ"ש כשא"א דהוא יו"ט אז בע"ש. תוס' רא"ש מרדכי סה"ת סמ"ג: מנהג נשים לקיים שניהן שמתחילין ביום וגומרין בלילה.

מחבר: חפיפה צריכה להיות סמוך לטבילתה (כשאלות, ולש"ך העיקר כרש"י ואפי' ברחוק ג"י תרחוף גם בעיו"ט וגם במוצ"ש) והמנהג הכשר להתחיל ביום ולגמור בלילה וכן מנהג כשר לסרוק ע"פ במקוה. **רמ"א:** ובשעה"ד יכולה לחוף רק ביום (ותעיין בלילה - ט"ז) או רק בלילה אבל לא תמחר לביתה (שתעסוק בחפיפה שעה א' - ש"ך ממחרש"ל).

(ד): חל טבילתה במוצ"ש שא"א לחוף מבעוד יום תחוף בליל טבילתה. רמ"א: ומנהג יפה שתרחץ היטב בע"ש ובמוצ"ש תסרוק מעט.

(ה): נזדמה לה טבילה בליל שבת תחוף ביום (ותזהר מלעסוק בדברים הנזכרים בסעיף שאח"ז - ט"ז).

פ"ת: ביש לה קאלטינע"ס ושכחה לחוף מותרת לטבול בליל שבת.

(ו ב"י): לרב הונא אשה חופפת בא' וטובלת ליל ג' ד' וה', לרב חסדא חופפת בער"ש וטובלת במוצ"ש ליל א' וב' כשחל יו"ט אחר שבת אבל בחול כה"ג אסור, ורב יימר ס"ל כר"ח לבר מחופפת בער"ש וטובלת בליל ב'. למרימר קי"ל כר"ח וכדמתרץ רב יימר. לכו"ע מרחיקין הטבילה ב' ימים (דלא כרא"ש בדעת רש"י, והרמב"ם) דבחל טבילתה במוצ"ש שהוא יו"ט שתדחה טבילתה. אחר החפיפה: תקשור שערותיה: לרא"ש שלא יתלכלכו, לרשב"א שלא יתבלבלו. תבשיל לבנה: לרשב"א וב"י א"צ לזוהר אלא תעיין בשעת טבילה, לראב"ד ורא"ש תזהר (דסבירא להו: עיון מתקנת עזרא ואין להפרידה מחפיפה, או דנהגו לעיין בשעת חפיפה וישכחו מלבדוק בשעת טבילה, או שמא יבאו לחוף ולסרוק ביו"ט). רחיצה בחמין ביו"ט: יש מתירין, ויש אוסרין וכן ס"ל לרא"ש. חשש סחיטה בשער: לכלבו לכן אין לטבול בשבת, לשא"ר מותר. (לטור בלא עיינה בשעת טבילה ולא נזהרה בינתיים לא עלתה טבילתה: לב"ח ר"ל עיון יתירא דבין האצבעות, ולט"ז עיון הרגיל.

מחבר: חל טבילתה במוצ"ש שהוא יו"ט שא"א לחוף תחוף בער"ש וכן בחל יו"ט בה' ו' וטבילתה בליל שבת תחוף בד' (ובכ"ה תרחוף קמטיה וסתריה ביו"ט - ט"ז) ותקשור שערותיה שלא יתבלבלו. **(רמ"א):** וגם תזהר מכל טינופת ובלכא אחר יכולה לנגוע בתבשילין אבל תרחוף ידיה כל פעם שלא תבא לידי חציצה. ובשעת טבילה (ולטור גם בשעת חפיפה - ט"ז וש"ך) תעיין בכל גופה ושערותיה ותדיח ביה"ס במים שהוחמו ואפי' ביו"ט ותחצוץ שיניה היטב (ש"ך: בשבת יו"ט ט"ב ויוה"כ תלבוש לבנים אבל תרחוף רק באו"מ ובין ירכותיה. נהגו שאין לובשין לבנים בשבת, ולמ"ב גם ביו"ט).

(ז): כשיראות לטבול בלילה אין להתיר לחוף מער"ש ולטבול ביום שבת דב' קולי לא מקלינן קולא דסרך בתה והרחקת חפיפה מטבילה (כר"ת ושאר"י דלא כרבינו משה).

(ח) רשב"א: בחול (רמ"א: וכ"ש ביו"ט) אם חפפה ועיינה היום וטבלה בליל יום אחר עלתה טבילתה בדיעבד אע"פ שלא היו החפיפה ובדיקה סמוך לטבילה אבל בלא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה בעצמה ואפי' בחפפה מיד אחר הטבילה וסרק במסרק ולא מצאה שום נימא קשורה לא עלתה טבילה ואצ"ל בחפפה שעה ולא עיינה בשאר גופה שלא עלתה לה טבילה שעיון הגוף ד"ת.

(ט) ראב"ד: בד"א בשאר הגוף אבל בביה"ס כיון שא"צ לביאת מים אם לא עיינה קודם ואח"כ עיינה ול"מ שום דבר עלתה טבילתה. **(י-יא ב"י):** לרבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ: לל"ק אם סמוך לחפיפה טבלה א"צ לחוף ולטבול, לל"ב אם באותו יום שחפפה טבלה א"צ לחוף ולטבול. נ"מ למיסמך חפיפה לטבילה ולמיחף ביום ולמיטבל בלילה. קי"ל כל"ב: לרמב"ם כג' שלפנינו, לר"ף ור"ן גרסינן איפכא ובעינן סמוך דוקא (ולרשב"א היינו בתוך עונה). איתא בחולין: טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסקה באותו המין כל היום כולו לא עלתה טבילתו עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן: אינו סתירה לרבא: לתוס' דאיירי שחפפה אבל לא סמוך, לרמב"ם בלא אמר ברי לי צריך טבילה אבל לא חפיפה (והראב"ד שהשיג עליו גר' כהר"ף הני"ל).

מחבר (י): חפפה וטבלה ונמצא עליה דבר חוצץ אם חפפה סמוך לטבילתה **(רמ"א):** ובתוך אותו עונה) א"צ טבילה אחרת (כר"ף) ואם לאו צריכה טבילה אחרת (אפי' עיינה עצמה סמוך לטבילה), ולרמב"ם בשניהם צריכה טבילה אחרת והנימ רק לענין החפיפה.

פ"ת: יש להחמיר כהרמב"ם (כשאפשר בקל - סד"ט).

מחבר (יא): בד"א כשלא נתעסקה באותו מין אחר טבילה אבל בנתעסקה א"צ טבילה אחרת (לש"ך רק כשאמרה ברי לי). ואם לא חפפה קודם טבילה (לט"ז שחפפה בעונה שלפניו, לש"ך שחפפה ראשה ולא שאר גופה) אין תולין בו אע"פ שנתעסקה בו אחר הטבילה.

(יב): כ"ז בשאר הגוף אבל בלא עיינה בביה"ס קודם טבילה ואח"כ נתעסקה ומצאה עליה דבר חוצץ תולין לקולא (לש"ך יש להחמיר).

(יג ב"י): נתנה תבשיל לבנה אחר החפיפה: אפי' ל"מ עליה דבר חוצץ לא עלתה טבילתה: לרשב"א גם לבעלה, לרמב"ם לטהרות (דהוא איירי באינו נדבק כ"כ אבל בנדבק יסכים להרשב"א, או דמיעוט המקפיד דרבנן ולא גזרו אלא לטהרות).

מחבר: נתעסקה בדברים החוצצין או נתנה תבשיל לבנה בין חפיפה לטבילה לא עלתה טבילתה אפי' בדקה מיד אח"כ ול"מ דבר החוצץ שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה. **רמ"א:** אבל אם בדקה עצמה קודם טבילה וראתה שלא נדבק בה שום דבר א"צ טבילה אחרת. מותרת ללבוש בגדיה בין חפיפה לטבילה ולא תקח תינוק אצלה.

סימן ר' (אימתי תעשה ברכת הטבילה)

(א) ב"י: כל הברכות מברכין עובר לעשייתן אמר רב חסדא חוץ מן הטבילה: לרש"י ובה"ג כן הדין בכל הטבילות אטו גר דא"א לפני, לר"י בשם הגאונים רמב"ם ראב"ד תוס' ור"ן רק בגר, לר"י אין לגעור בנשים שמברכות אחר הטבילה, (ל"מ בכל טבילות דילמא משום בעיתותא דמיא מימנע מטבילה).

מחבר: כשפושטת מלבושיה ועומדת בחלוקה תברך אקב"ו על הטבילה ותפשוט חלוקה ותטבול, ואם לא ברכה אז תברך לאחר שתכנס עד צוארה במים ואם הם צלולים עוכרתן ברגליה ומברכת (כרי"ף). **רמ"א:** י"א (הבה"ג) וכן נוהגין שלאחר הטבילה מכסית עצמה ומברכת כשעודה עומדת במים (לדרישה צריך לעכר ברגליה שלא לברך בגילוי ערוה, לב"ח בעומדת ליכא גילוי ערוה, לט"ז וש"ך במים ליכא גילוי ערוה ועל הצד היותר טוב יש לחבק ידיה לחשוש להשיטות דגם בנשים שייך לבה רואה את הערוה.

פ"ת: להר כרמל בשבת יש לברך בלחש או אחר הטבילה. מקואות שלנו אם דינם כמרחץ: הפמ"ג ומחה"ש מסתפקים, ליעב"ץ פשוט דדינם כמרחץ ותברך בחוץ. בור טבילה מחופה בנסרים מותר ללמוד באותו חדר ומהיות טוב יעמוד מחיצה.

הדרן עלך הלכות נדה והדרך עלן!

מבחנים

מבחן 1 (חשון תשע"ב) - פרק הרואה כתם, ויו"ד סי' קפג' וסימן קצ' סעיף א', ה"י תשובות

1) ראתה כתם על בשרה או חלוקה מה דינה?

על בשרה: למטה מן החגור כנגד ביה"ת יותר מכגרס טמאה (ולהרמב"ם אפי' פחות מכגרס) ואפי' עברה בשש"ט (דרך יכולה לתלות במכה שבגופה וכד') ולמעלה מן החגור טהורה. על חלוקה: על החגור ולמטה מן החגור אפי' שלא כנגד ביה"ת טמאה, ולמעלה מן החגור טהורה. ואם נזדקרה חזרה למעלה להיות כלמטה, חוץ מבנמצא על חלוקה לחוד לדעת הרשב"א דטהורה אפי' כשליכא תליה אבל י"א דגם בכה"ג צריכה תליה.

2) מה דינה של אשה שראתה דם ודאי מגופה שלא בהרגשה?

איתא בגמ' דלשמואל אשה שלא הרגישה טהורה ונח' הראשונים בטעם הדבר אם הרגשה היא סיבה או סימן, ואת"ל דהוא סימן (תוס' הרי"ד) א"כ טמאה מה"ת גם בלא הרגישה משא"כ אם הוא סיבה (כרוב ראשונים). ולענין כתמים נמי נחלקו, דלדעת הכו"פ בדם שיצאה ודאי מגופה טמאה בפחות מכגרס (דא"א לתלותו במכולת) ולדעת התוה"ש טהורה.

3) מצא דם על עד הבדיקה מה דינה?

הכו"פ הסתפק בביאור הגמ' "לעולם דארגשה ואימור הרגשת עד הוי" או דר"ל דהיא חשבה שהרגישה ואנן אמרי' דהרגשת עד הוי, או שחשבה שהיתה הרגשת עד ואנן מחמירין לומר דהרגישה דם. לפי הצד הראשון כל כמה שהיא אומרת שלא הרגישה נאמנת וכ"פ כמה פוסקים וממילא באומרת שלא הרגישה גם דם על עד הבדיקה יש לו הקולות של כתמים, משא"כ להצד השני, וכ"פ רוב ראשונים ופוסקים, בכל עד יש חשש הרגשה ואפי' טיפת דם מטמאה מה"ת דיש להסתפק שהרגישה.

4) מהו הרגשה ומתי חוששין להרגשה?

(א) כהרמב"ם דנזדעזע אבריה. (ב) כהשו"ע פתיחת המקור. (ג) כהנוב"י זיבת דבר לח, ולהחוו"ד זהו רק כשהרגישה שהדם זב מהמקור (והחת"ס חולק דז"ל אינה הרגשה). חוששין להרגשה אחר הטלת מ"ר, בשעת תשמיש, ובבדיקת עד.

5) אשה (רגילה או מעוברת) שהרגישה ובדקה (מיד/לאח"ז) ולא מצאה כלום מה דינה?

בהרגשת פתיחת המקור כ' התרוה"ד דאפי' בדקה ולא מצאה כלום טמאה, אבל הרדב"ז ושאלית יעב"ץ פליגי עליה וס"ל דבכה"ג טהורה. בנזדעזע אבריה כ' החכ"א דטהורה (והחת"ס פליג) ובז"ל כ' החת"ס דטהורה. במעוברת לדעת התוה"ש טהורה ורעק"א הביא מהתפ"ל דטמאה. להכו"פ כ"ז אינו אלא בבדקה לאח"ז אבל תוך שיעור וסת טהורה, ולהחוו"ד גם בבדקה מיד ולא מצאה כלום טמאה.

6) מתי מטמאין כתם פחות מכגרס (בראשונים ולהלכה) (לכה"פ 4 ציורים)?

1) מראה שחור להראב"ד. 2) על בשרה להרמב"ם. 3) חצי על לבן וחצי על צבוע להחוו"ד. 4) ודאי מגופה להכו"פ. 5) על עד הבדיקה.

7) מהו הספק של "טיפין טיפין מהו" (נח). מגמ' ולהלכה?

לתוס' הספק הוא אם טיפין על בשרה מצטרפין לכגרס. להרשב"א (מרבנינו יונה) הספק הוא אם טיפין יותר מכגרס מטמאין כשצורתן מוכחת עליהן שאינן מגופה. להרמב"ם הספק הוא כמש"פ הרשב"א אבל גם בטיפין הפחותין מכגרס.

8) הרגה כמה מאכולות, כמה פשפשים או כמה ציפורים, מה דינה מגמ' ולהלכה?

כמה מאכולות: לתוס' תולין כפי מה שהרגה מידי דהוי אשוק של טבחים, והרא"ש פליג דלא פלוג ורק תולה במאכולת א'. בכמה ציפורים: לכאורה לכו"ע תולין כפי מה שהרגה (דנתעסקה בכתמים). בכמה פשפשים: אם פשפשים מצוים אז בפשטות חזרה דינם להיות כמאכולות (עי' חו"ד), ואל"ה הוי כציפורים.

9) מהו הדין של כתמים הנמצאים על בגדי צבועים (ועל בגד צבוע הסמוך לגופה, או חציו על פס לבן) מגמ' ולהלכה?

נחלקו בגמ': להת"ק טמאה ולר' יהונתן טהורה, הרמב"ן פסק כת"ק והרמב"ם כר' יהונתן והרשב"א כ' דבתמים שומעין להקל (ואפי"ה כ' בתה"ק דהמחמיר תעי"ב). המחבר ורמ"א פסקו להקל, והגדמ"ר הביא מהרמב"ן ראב"ן ורבינו שמחה להחמיר. בבגד הסמוך לגופה בפשטות אין חילוק (וכ"כ החזו"א) אבל הפתח"ת הביא מהחת"ס להחמיר. ביותר מכגרס הנמצא חציו על לבן וחציו על צבוע החוו"ד החמיר כיון שא"א לתלותו המאכולת, ורעק"א הביא מהמ"צ וסד"ט להקל.

10) מצא כתם בקינוח על נייר טואלט, האם יש לחשוש להכתם?

בקינוחה תוך שיעור וסת לדעת החוו"ד יש לחשוש להרגשה וטמאה ודאי מדאורייתא. בלא קינוחה מיד, בפתח"ת הביא דנח' אם הנייר שלנו מקב"ט (ולדעת האגר"מ בנייר טואלט שלנו כו"ע מודים דאמק"ט). אפי' אם אמק"ט כ' הפתח"ת מהסד"ט דדבר שאמק"ט הנמצא ע"ד המקב"ט כיון שנטמא התחתון משום משא מטמאין גם האשה, וממילא כיון שיד האשה הנושאת הנייר מקב"ט היא ג"כ טמאה. ואפי' בלא"ה, ס"ל להגר"ש דבקינוח הלא היא הורידה הכתם מעל בשרה [המקב"ט] וטמאה.

מבחן 2 - (כסלו תשע"ב) יו"ד סי' קצ' סעיף יא'-מ', ודף נט: יד.: וסימן קצא'- תשובות

1) מתי תולין דם שנמצא על בשרה (כשנמצא על ידיה, כשנמצא על רגליה, יותר מכגריס ופחות מכגריס)? לכו"ע כשלא כנגד ביה"ט טהורה, ובכנגד ביה"ט [וה"ה מכוון כנגד ביה"ט כשנזדקרה] להראב"ד תולין כל כתם כשעברה בש"ט, לשא"ר אין תולין בש"ט אבל תולין עד כגריס במאכולת, ולהרמב"ם (ויו"מ בהרא"ש) אין תולין כתם על בשרה במאכולת. בנמצא על שאר אצבעות רגליה (חוץ מראש גודלה) להט"ז תולין ולהש"ך אולי יש להחמיר. בנמצא על ידיה להרשב"א (בשם רבינו יונה) אינה טמאה אלא בבדקה עצמה ולא נטלה ידיה, והמחבר החמיר בכל גוונא (כדעת שא"ר). ואם נתעסקה בידיה ממש בכתמים כ' הטור בדעת הרשב"א תולין בהם, ופי' הבי"ד דר"ל דתולין הדם שבידים, אבל הפרישה פ' דתולין שאר דם שבגופה בדם שבידיה, וכ' רעק"א דבעברה בש"ט תולין בה הדם שבידיה (ובמקומות המגוללים). לכו"ע תולין במכה שבגופה (ולהש"ך לא בג"י הראשונים). ותולין במכת בנה ובעלה (ולהחוו"ד בכה"ג אין תולין דם שבבשרה), וכן בנתעסקו בכתמים ונמצא דם על ידיהם.

2) ב' נשים שלבשו בגד א' מתי שניהן טהורות, שניהן טמאות, א' טהורה וא' טמאה (והאם מדרבנן או מה"ת)? כששניהם כיסו ראשן בלילה שניהם טמאות [להלבוש מה"ת אולי הרגישו בשעת שינתן, ולהתוה"ש לא חיישינן לזה וטמאות מדרבנן דמאי חזית דמקלקלת ליה להאי טפי מהאי], בנמצא כתם למעלה מן החגורה וא' לבשה ביום וא' כסה ראשה בלילה, זו שלבשה ביום טהורה וזו שכסה ראשה טמאה. כששניהם לבשוהו ביום ונמצא הכתם למעלה מן החגורה שניהם טהורות.

3) האם תולין למטה בלמעלה: בשניהם על חלוקה, בשניהם על בשרה, בשניהם על חלוקה ובשרה, כשלמטה על בשרה ולמעלה על חלוקה, כשלמטה שחור ולמעלה אדום? לתוס' ודעימיה בשניהם על חלוקה (ביודעת בודאי שלא נזדקרה - ש"ך) תולין למטה בלמעלה אם הלמעלה יותר מכגריס דיצאה מחשש מאכולת (ורש"י פ' הגמ' בע"א). בשניהם על בשרה כ' רעק"א מהתפלי"מ דג"כ תולין. בשניהם על חלוקה ובשרה אין סיבה שלא לתלות. כשלמטה על בשרה ולמעלה על חלוקה הביא הפתח"ת מהסד"ט שהסתפק בזה אם נחשב כנמצא על בשרה וחלוקה ואולי אפשר לתלות אפי' באינה יודעת אם עברה בש"ט. כשלמטה שחור ולמעלה אדום כ' הבי"ד ובאר הגולה דבכה"ג אין תולין כמו בסעיף כג', ורעק"א חלק דשאנ"ה דרך נתעסקה במין א', אבל הכא תולין דכשם שזה הגיע מעלמא כך זה הגיע מעלמא (וכ' דד"ז תלוי במח' הראב"ד והרא"ש).

4) אשה שמצאה דם וספק אם נתעסקה בציפור, או נתעסקה וספק אם כמות הדם בציפור ככמות הדם שמצאה, או יודעת כמות הדם רק שנמצא כמות זו ג"כ על עוד אשה שנתעסקה בציפור הזו, או כשיש ספק אם מה שמצאה הוא דם או צבע, מה דינה? ספק נתעסקה בציפור הוי כספק עברה בש"ט דלא תלינן. ספק בכמות הדם כ' הבי"ד מהרשב"א דבכה"ג תלינן, והביאו הרמ"א להלכה. בנמצא דם גם על אשה אחרת שניהם טמאות - להב"ח וש"ך רק בבאו בב"א ולהט"ז גם בבאו בזא"ז. בא"י אם מה שמצאה הוא דם או צבע אם יש לה מקום לתלות תולין (כמוש"כ התוה"ש דלא כרעק"א) ואם אין לה מקום לתלות מעבירין עליו ז' סממנים, וכהיום דאין לנו בדיקה זו נח' האחרונים אם אמרי' ספק דרבנן לקולא (תוה"ש) או דהוי כספק חסרון ידיעה וטמאה מספק (לבוש).

5) נמצא ב' גריסים, מה דינה: בנתעסקה בגריס, בנתעסקה פחות מכגריס, בנמצא כינה מעוכה בה, ובהרגה ב' מאכולות בזא"ז? בנתעסקה בגריס פסק המחבר כרוב ראשונים דבכה"ג תולין גריס בהעסק וגריס במאכולת (והרמ"א הביא הרא"ש שהחמיר בכה"ג). בנתעסקה בפחות מגריס כ' הבי"ד בדעת הרמב"ן (ורשב"א) דתולין עד ב' גריסים וכ' האחרונים (ב"ח, ט"ז) דגריסא משובשת נדמנה לו ובודאי בכה"ג אין תולין. בנמצא כינה מעוכה בה נחלקו בגמ' ר' ירמיה ור' אושעיה ופסק המחבר דתולין (ובזמנינו יתכן שרק תולין היותר מגריס כשיעור המאכולת הנמצא). בהרגה ב' מאכולות זא"ז לכא' תלוי במח' תוס' והרא"ש אם תולין ביותר ממאכולת א', ואולי גם לתוס' אין תולין בכה"ג כמוש"כ רעק"א לענין הרגה ב' ציפורים זא"ז דאינו מצוי שיוזמן הדם למקום א'.

6) בדקה בעד הבדוק לה ואח"כ טחתו ביריכה או הניחתו תחת הכר ונמצא עליו דם מה דינה (גמ', ראשונים, ולהלכה)? בהניחתו תחת הכר קתני במתני' לראב"צ דעגול עד כגריס טהור ומשוך טמא, ובגמ' איתא דפליגי רבנן עליו, ופסק המחבר כראב"צ. בטחתו ביריכה לרב ושמאל טמאה משום נדה (ולר' שימי בר חייה טמאה מספק), ונחלקו הראשונים לענין פחות מכגריס, להרשב"א עגול טהור, ולהרמב"ם (ואולי רא"ש) טמא, והמחבר הביא ב' השיטות, והרמ"א כ' וכן עיקר כהרמב"ם וכן פסק הב"ח וש"ך.

7) מהו עד שאינו בדוק ומה דינה בבדקה בעד כזו ואח"כ הניחתו בקופסא, הניחתו בגלוי או טחתו ביריכה (גמ', ראשונים, ולהל')? להרמב"ן ותוס' כל בדקתו פעם א' והניחתו ובשעת בדיקה לא בדקה העד נחשב כאינו בדוק ולהרשב"א זה נחשב בדוק אלא כל שלא בדקתו אלא לקחתה ממקום מוצנע נחשב אינו בדוק ופסק המחבר כהרשב"א. בהניחתו בקופסא או בגלוי (כמוש"כ הבי"ד בדעת הטור, וכ"פ ה"ז דדינו כהניחתו בקופסא) נחלקו בגמ', ביותר מכגריס - לרבי טמאה משום נדה, לרבי חייה טמאה משום כתם, ולרבי יוסי טהורה לגמרי. בפחות מכגריס - בעגול טהורה ובמשוך להראב"ד טהורה ולהר"ז טמאה, ולהלכה: סתם המחבר ורמ"א כהראב"ד. בטחתו ביריכה, כתבו רש"י ותוס' דהוי ס"ס וטהורה, וכן פסק המחבר, אבל הש"ך כתב דאם נמצא הדם על העד ליכא אלא ספק א'.

8) האשה שעשתה צריכה וראתה דם מה דינה כשאין חשש שהדם הגיע מאיש (גמ' ראשונים ולהלכה)? בעומדת לר"מ טמאה ולר"י טהורה, וביושבת לשניהם טהורה, ולר"ש טמאה. לרש"י המח' בעומדת איירי בשותתת, וביושבת לכו"ע ליכא חשש דהדור מ"ר למקור אבל יש חשש דבתר דתמו מיא אתיא דם מהמקור כרגיל. לתוס' והרא"ש נחלקו בעומדת ומזנקת (וכן יושבת ושותתת) דחדא לריעותא אבל בתרתי לטיבותא לכו"ע טהורה, ובתרתי לריעותא לכו"ע טמאה. להר"ן אם יש הוכחה שנמצא הדם על שפת הספל אז גם לר"י טמאה, והגהו"מ פ' דלא נחלקו אלא בעומדת ומזנקת, ולהר"ן גם כשטיהר רבי יוסי, רק טיהר משום נדה ולא משום כתם. להלכה: המחבר פסק כהרמב"ם שפסק כר"י דטהורה בכל אופן, והרמ"א הביא שיטת הרא"ש, והביא עוד י"א כהר"ח דטמאה בכל אופן (חוץ מיושבת ולא נמצא על שפת הספל) וכתב דהכי נהוג, וכן פסק הש"ך.

9) איש ואשה שעשו צריכה לתוך הספל ונמצא בו דם בתוך הספל או על שפתו, מה דינה (גמ' ולהלכה)? טהורה לר' יוסי ובדעת ר"מ נחלקו, דלר"ל אסורה, ולר' יוחנן מותרת כיון דאיכא ספק ספיקא, אבל לר"ש אסורה אפילו בשניהם יושבים דחזקת דמים מן האיש. להלכה: פסק הרמ"א דטהורה בכל ענין, וכ' הש"ך היינו בנמצא בתוך הספל [אבל בנמצא על שפת הספל אין להסתפק באיש] והשיג התוה"ש דגם בנמצא על שפת הספל אפשר לתלות באיש ועדיין יש ס"ס וטהורה.

10) אשה שיש לה מכה שקורין "הארין וינד" מה דינה? מעיקר הדין כ' הרמ"א דמותרת כיון שאינה מוצאה דם רק בשעת מ"ר (או מיד אח"כ) ותמיד בא הדם ע"י כאב, אבל הביא מהמהרי"ל להחמיר שאין להתיר אלא אשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה, ורק ע"י בדיקת המהרי"ל דהיינו שג' פעמים תשים מוך באו"מ בשעת הטלת מ"ר ואם נשאר נקי יש הוכחה גדולה שהדם אינה מהמקור, וכ' הרמ"א דהכי נהוג. והביא הפתח"ת מהנוב"י דא"צ לבדוק אלא פעם א' (והרמ"א כ' ס"ל דאינה בדיקה מעלייתא וכמוש"כ הש"ך, והש"ך ביאר דמה"ט ג"כ אין להתירה גם בשעת וסתה דנסתפק המהרי"ל אם הבדיקה בדיקה מעלייתא.

מבחן 3 - טבת תשע"ב - נדה דף נט : - סא. ויו"ד סי' קצ' סעיף מא' - נד' - תשובות

- (1) ג' נשים במטה אחת (ישנות או ערות) ונמצא דם על המטה, מה דינם (כשלא בדקה א' מהן) מגמ' ראשונים ולהלכה?**
ישנות - במשולבות כל מקום שנמצא הכתם כולן טמאות, באין משולבות רק האשה שנמצא הכתם תחתיה והאשה שלדה טמאות, אי לא שעלו כולן דרך החיצונה ונמצא תחתיה דאז כולן טמאות. בערות - ואומרת ברי לי שלא באתי למקום זה היא טהורה (להט"ז) רק בזמן מועט נאמנת דבלא"ה אמר' דלא רמיא אנפשה, והשי"ך פליג דלעולם נאמנת, ובנמצא בין שנים שניהם טמאות.
- (2) בציור הנ"ל, מה דינם כשבדקה א' מהן (או כולן) ונמצא טהור או טמא (תוך שיעור וסת או אח"כ)?** במתני' איתא בדבקה א' מהן ונמצא טמאה היא טמאה וחבירתה תולה בה, ואר"י אמר רב דאתיא כבר פדא ובעינן בדיקה תוך שיעור וסת משא"כ לר' אושעיא, והרא"ש פסק כר"א וס"ל דבין בנמצא טהור ובין בנמצא טמא א"צ תוך שיעור וסת, ושא"ר פסקו כב"פ ובעינן תוך שיעור וסת בנמצא טמא ובנמצא טהור וכ"פ המחבר, (להרמב"ם הבדיקה צריכה להיות תוך שיעור וסת ממצאת הכתם אפי' לא לבשה הבגד תוך שיעור וסת, ולהרשב"א בעינן שיהיה גם תוך שיעור וסת של הלבישה או הקימה מהמטה. (ולהב"ח מנמצא טהורה מועיל אפי' בדקה אחר זמן). בבדקה כולן ונמצאו טהורות כולן טמאות.
- (3) השאילה חלוקה לנכרית, לנדה, לסופרת ז', ולבתולה, מה דינה מגמ' ולהלכה? לנכרית נחלקו בגמ' וק"ל דתולין בהגיע זמנה לראות וראתה פ"א ולהרמב"ם דוקא כשהנכרית רואה עכשיו. בנדה תולין לכו"ע כיון דלא מקלקלה לה אבל הסתפקו תוס' אם סופרת ז' יכולה לתלות בנדה ולהרשב"א פשיטא ליה תולין. נחלקו רשב"ג ורבי אם תולין בסופרת ז' וק"ל כרשב"ג לקולא דתולין (ולהרמב"ם ק"ל כרבי) אבל סופרת ז' אינה תולה בסופרת ז' אחרת אפי' ספרה ו' בספרה ד'. תולין בבתולה כיון שדמיה טהורין ואפי' בזה"ז תולין בה. ובתולה פנויה כ' הפתח"ת מרעק"א דג"כ תולין כיון שאינה סופרת ז' כלל.**
- (4) מתי אין תולין באשה אחרת אע"פ שהיא טמאה, (לכה"פ 3 אופנים) ולמה? (1) בבעלת הכתם דלא ודאי חזיא מגופה. (2) לרבי אין תולין בבשומרת יום בשני שלה וסופרת ז' כיון דראוין לטבול או דמקלקלה לה. (3) באשה שבדקה אחר שיעור וסת ממצאת הכתם כיון דלא הייתה מקולקלת בשעת מציאת הכתם. (4) י"א דאין תולין באשה היושבת על דם טהור בזה"ז הדם שהיא טמאה כיון דמדאורייתא טהורה היא. (5) למל"מ אין תולין סופרת ז' אחר ז' אע"פ שלא טבלה כיון דטומאתה הראשונה כבר פקעה.**
- (5) אשה שנתנה חלוקה לכובסת, (ישראלית או נכרית) ואח"כ לבשתה ומצא בה כתם, מה דינה? בנתנה לישראלית חזקתו בדוק וממילא במצאה כתם טמאה דודאי הגיע אחר הכביסה, ומהשי"ך שלפנינו משמע דאם אינה לפנינו לשאולה אבל הבגד לפנינו אפשר לבדוק במגלד ומקדיר ולסמוך עליו אפילו לקולא, אבל רעק"א הביא מהתפ"מ דלעולם אין סומכין על בדיקת מקדיר לקולא ויש ט"ס בשי"ך. בנתנה לנכרית חזקתו אינה בדוק אבל אם הבגד לפנינו חייבין לבדוק במקדיר או מגלד, ובאינה יודעת צריכה להחמיר מספק.**
- (6) איך יתכן אשה שמצא כתם יותר מכגריס ול"ל ודאי מקום לתלות ואפ"ה היא טהורה (צייר לכה"פ 5 אופנים)? (1) בגדי צבעונים. (2) דבר שאינו מקבל טומאה. (3) למעלה מחגורה. (4) למטה מחגורה שלא כנגד בית התורפה. (5) נמצא טיפה למטה מחגורה וטיפה למעלה מחגורה. (6) הרגה ציפור ואינה יודעת אם כמות הדם מתאים לכמות הדם שבכתם.**
- (7) מהו החילוק בין בדוק ואינו בדוק; במציאות ולענין דינא, בעד ובחלוק (ראשונים ולהלכה)?** להרמב"ן ותוס' עד הבדוק היינו שבדקה ולא הניחתה מתח"י עד שבדקה בה ואינה בדוקה היינו שבדקה והניחתה במקום משומר לכמה ימים. להרשב"א כל כמה שבדקה נחשב כעד הבדוק, ואינו בדוק היינו אם לקחה ממקום שמצניעין העדים אבל לא בדקה מעולם ופסק המחבר כהרשב"א. בעד הבדוק טמאה בכל שהו ובאינו בדוק נחלקו בגמ' אם טמאה רק יותר מגריס או טהורה לגמרי ופסק המחבר דטהורה עד כגריס אפי' במשוך, ובחלוק נחלקו הנו"כ דלהט"ז דינו כעד ולהב"ח ושא"ר נחית דרגא ובבדוק טהורה עד כגריס ובאינו בדוק טהורה לגמרי.
- (8) מתי אפשר לטהר אשה שהרגישה ובדקה ולא מצאה כלום, ומתי מטהרין דם שנמצא על עד הבדיקה? להרדב"ז בכל ענין מטהרין אשה שהרגישה ולא מצאה כלום כיון דלא קי"ל כתרומה"ד. להכו"פ אפי' לתרוה"ד אם בדקה תוך שיעור וסת ולא מצאה כלום טהורה. להחכ"א בנזדעזע אבריה ולא מצאה כלום תלינן בשאר מקרים וכ"כ החת"ס לענין זד"ל. מטהרין דם שנמצא על עד הבדיקה בהניחתו תחת הכר והוא עגול ופחות מגריס, וכן בכה"ג בטחתו בירחה להרשב"א, ובאינו בדוק אפי' משוך טהור עד כגריס. וכל ענין שיש מקום לתלות טהורה כמושי"כ הט"ז לענין נגעה אחר הבדיקה בבית הרעי ויש לה מכה שרגילה להוציא דם.**
- (9) מצא דם במ"ר, או בקינוח אחר מ"ר מה דינה (צייר כל האפשרויות)?** מצאה במ"ר להרמב"ם וכ"פ המחבר טהורה בכל ענין, לתוס' והרא"ש וכן הביא הרמ"א כ"י"א טמאה בעומדת ושותת, ולהר"ח טמאה בכל ענין אא"כ יושבת על שפת והספל ונמצא רק בתוך הספל והכי נקט הרמ"א להלכה. באיש ואשה שעשו צרכיהן לספל א' טהורה בכל ענין (ולשי"ך דוקא בלא נמצא על שפת ספל). מצאה דם בקינוח אם היתה תוך שיעור וסת טמאה מה"י להח"ד (ולחזו"א טהורה בכל ענין). במצאה אחר שיעור ספק קרבן אין לחשוש אלא לכתם ואם נמצא על צבעונים טהורה ועל דבר שאמק"ט טהורה אבל לסד"ט כיון שהנייר מונחת על ידה המק"ט טמאה. ולהגרשי"א טמאה אפי' נמצא על נייר שאמק"ט כיון שקינחה מעל גופה המק"ט.
- (10) צייר לכה"פ ד' אופנים שמטמאין אשה שמצאה כתם אע"פ שא"י בודאי שהכתם היה כנגד בית התורפה שלה? (1) ב' נשים שלבשו חלוק א' ולא בדקו ביניהם. (2) ג' נשים שישנו על מטה א'. (3) מתחת לחגורה על בגדיה שלא כנגד בית התורפה. (5) נמצא על בית ידה. (6) נמצא על חגורה ורק מגיע ע"י שחיה הרבה. (7) נמצא על דבר שמכסית בה ראשה בלילה. (8) ב' נשים שטוחנות ונמצא תחת הפנימית. וכו'.**

מבחן 4 - שבט תשע"ב - נדה דף סד : - סו. ויו"ד סימן קצג' וקפז' - תשובות

(1 בתולה שנישאת וראתה דם בשעת תשמיש, מה דינה ממתני', מגמ', ובראשונים (ולא להלכה)? בקטנה: לבי"ש ד' לילות ולבי"ה עד שתחיה המכה (לרב כ"ז שנוחרת ולשמואל כ"ז שרמ"ת). בנערה שלא ראתה: לבי"ש כל הלילה ולבי"ה ד' לילות עד מוצ"ש (לרב שמש בימים לא הפסידה לילות וללוי הפסידה). בנערה שראתה: לבי"ש ביאת מצוה לבי"ה כל הלילה. לבוגרת: לדעת רב ביאת מצוה לבד וי"א דה"מ שראתה אבל לא ראתה יש לה כל הלילה. וחזרו רבותינו ונמנו דבועל ביאת מצוה ופורש, ולרוב ראשונים היינו אפי' בקטנה שלא ראתה אבל להרמב"ם ורי"ף הגמ' איירי בנערה שראתה בלבד.

(2 מה דינה של בתולה שנשאת בזה"ז (להלכה), וכן באיזה דברים הקילו בה? (סי' קצג' וקפז)? קי"ל כרוב ראשונים הנ"ל דבועל ביאת מצוה ופורש ואפי' לא מצאה דם, [אבל כתב הרמ"א דבאל גמר ביאתו מותר לחזור ולבעול אם לא מצאה דם], ואפי"ה אנו תולין כל דם שתמצא בביאות הראשונות בדם בתולין - להמחבר עד שתשמש פ"א בלא דם, ולרמ"א אין תולין אם אין לה כאב. אנו מקילין בבתולה שאחר הביאת מצוה מותר לישן במטתה אחר שקמה אשתו מאצלו. וכי ה"ט"ז מהמהרש"ל שא"צ לחכות אלא ד' ימים קודם ה"ז ולא ה' ככל נדה.

(3 הרואה דם מחמת תשמיש, מה דינה מגמ' והלכה)? בגמ' איתא דהרמ"ת משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית, ולהראב"ד (וכי"פ התוה"ש) מותרת לשמש עוד ג"פ ולשא"ר אסורה (וכי"פ הש"ך וט"ז). במצאה דם בכל ביאה (תוך שיעור אשם תלוי, ולהרמ"א מחמירין כל שמצא סמוך לתשמיש) חייבת להתגרש ותנשא לשני ומשמשת כנ"ל, וכן לענין בעל שלישי. בהחזקה לגי' אנשים חייבת לבדוק בשפופרת ואם נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור ואסורה ובלא נמצא על ראשו בידוע שהוא מן הצדדין. לרוב ראשונים (רא"ש תוס' רמב"ן רשב"א) מועיל בדיקה זו להתירה לבעלה הראשון משא"כ לרש"י ורמב"ם. המחבר הביא ב' השיטות והרמ"א כ' דאפשר לסמוך להקל אבל הש"ך החמיר כשיטת רש"י ורמב"ם.

(4 בבדיקת שפופרת, האם יש נ"מ בין נמצא דם על הצדדין או לא נמצא עליו כלל? להנובי"ס וסד"ט היא רק מותרת בנמצא על הצדדין, אבל הש"ך הביא מהב"ח וריצב"א דמותרת. הפ"ת הביא מהנובי"ס דנ"מ דבלא נמצא כלל אם חזרה וראתה ג"פ דאסורה משא"כ בנמצא על הצדדין, וכן נ"מ לענין ז"נ דלדעת הגאון מהר"י הורוץ מותרת בלי ז"נ. וכן כ' דנ"מ ג"כ לענין בדיקת שפופרת דמועלת בימי עיבור והנקה רק באופן שנמצא על הצדדין. ועוד נ"מ דגם המתירין לבעלה הראשון בבדיקה זהו רק בנמצא על הצדדין.

(5 א. מהו הפירוש במה שאמרו חז"ל "ואם יש לה וסת תולה בוסתה". ב. איך קי"ל להלכה? א. להרמב"ם ורוב ראשונים וכי"פ הטור ר"ל שאם שמש סמוך לוסתה תולין הדם בוסתה ואינה רמ"ת. (לפרישה איירי ביוצאה לדרך דמותר לשמש סמוך לוסתה או ביש לה וסת בתחילת הלילה ושמש בסוף היום, אבל להש"ך בכה"ג לא נתלה בוסתה אלא ברשיעי עסקינן או בקטנה שלא ראתה עדיין ג"פ ואח"כ ראתה באותו יום עוד בלי תשמיש). לרש"י ר"ל שרמ"ת ביום מסוים דאסורה רק באותו יום, ולהמרדכי ר"ל דביש לה וסת ורמ"ת שלא בשעת וסתה אז תולין במכה (להש"ך אפי' אי"י שיש לה מכה, להב"ח רק במכה אע"פ שא"י אם מוציאה דם, ולהט"ז רק בידועת שמוציאה דם). ולהר"ז (הו"ד בפ"ת) ר"ל דאם יש לה וסת לפיהוק ושמש וראתה בשעת פיהוקה תולה בפיהוק עד שתדע שיש לה וסת מורכבת בפיהוק ותשמיש: ב. המחבר בסעיף ד' פסק כרמב"ם, הרמ"א בסעיף ה' (לדעת הש"ך) סמך על המרדכי אבל לא לגמרי והצריך שתדע שיש לה מכה. והמחבר בסעיף יא' הביא שיטת רש"י.

(6 אשה שיש לה וסת, מתי יכולה לתלות דם במכה? להרמ"א שלא בשעת וסתה תולה במכה אע"פ שא"י שמוציאה דם, ולהט"ז בענין שיודעת שמוציאה דם. ובשעת וסתה להרשב"א תולה במכה אע"פ שא"י שמוציאה דם (להש"ך גם להרשב"א בענין שיודעת שמוציאה דם רק א"צ לדעת שדם זה ממכה זו) אבל הרמ"א פסק דבשעת וסתה וכן בעונה בינונית אינה תולה במכה אפי' מוציאה דם, וכי הש"ך דאם יודעת שדם זה מגיע ממכה זו יכולה לתלות בה אפי' בשעת וסתה. ולהרמב"ן בזה"ז אין תולין דם במכה.

(7 איזה רפואות שייך באשה הרמ"ת, והאם סומכים עליהם בזה"ז? בגמ' איתא דשייך לרפאותה ע"י שתפיל חררת דם ע"י ביעתותא, אבל כ' הראב"ד דאין לא בקיאיין בזמן הזה והביאו המחבר (סעיף ט') אבל פסק כהרמב"ן דבדיעבד אם בדקה והפילה אין מוציין אשה מבעלה. וכן נחלקו הראשונים אם סומכין על רופא שאמר שריפאה ד"א דא"א לסמוך עליהן ויש מתירין לסמוך על ישראל וכן על גוי באופן שנראה שהועיל הרפואה כגון שפסקה דם וסתה על ידו, והמחבר (סעיף ח') הביא ב' השיטות הנ"ל.

(8 אשה שרמ"ת פעם א', למה היא צריכה לחשוש להבא, ולמה אינה אסורה לשמש עו"פ מחשש וסת שאינו קבוע? בראתה בליל טבילה היא צריכה לפרוש בליל טבילה הבא, וכי הש"ך שהיא גם צריכה לחשוש ליום החודש הבא. לדעת החו"ד א"א לעקור הוסת אא"כ עברה ושמש ולא ראתה דם וממילא כ' דבלא עברה ושמש היא אסורה באותו יום החודש לעולם. להש"ך אינה אסורה לשמש עו"פ דרמ"ת דינה כוסת הקפיצות דא"צ לחשוש בפעם א', ולהט"ז הגם שרמ"ת כוסת הגוף אבל לא חששו לוסת אינו קבוע אם על ידו תאסר האשה לבעלה.

(9 ראתה ג"פ אחר לידה א' או אחר ג' לידות, מה דינה? אחר לידה א' היא אסורה עד שתבדוק בשפופרת ואם עברה ושמש ולא ראתה מותרת דכ' הרמ"א ביאה עדיף משפופרת. בראתה ג"פ אחר ג' לידות, אם היתה לה ביאות של היתר אח"כ, להש"ך מותרת בין אחר הביאה הג' של הלידה הג' ובין אחר הלידה הד' דתלינן שהוכיח הצדדין מחמת הלידה, אבל להט"ז אסורה בכה"ג עד שתבדוק בשפופרת אחר לידה דוקא (אא"כ הג"פ שראתה מ"ת לא היו רצופין).

(10 מתי אמרי' שתצא אשה מתחת בעלה הגם שלא ראתה ג"פ רצופין, והאם יש אפשרות שהם יכולים להישאר ביחד? לדעת הרמ"א (כפי שביאר ה"ט"ז) באשה שראתה ג"פ בליל טבילה הגם שעברה ושמש בינתיים והג' ביאות לא היו רצופין אפי"ה היא אסורה לבעלה כיון שא"א לטבול ולשמש עמו. וכן אשה שא"י לטבול מחמת פצעים תצא מתחת בעלה. המחבר כ' דמותר להשהותה ע"י שליש ולא ילך אצלה אלא בעדים, והש"ך הביא משו"ת מהר"ם פדאווי"ה דאם אינו דר בשכונתה א"צ עדים.

מבחן 5 - אדר תשע"ב - נדה סו. ויו"ד סי' קצב' וקצה' - תשובות

- (1) תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה שתשב ז"נ, האם צריכה הפס"ט ובדיקות תוך ז' (בראשונים ולהלכה)?**
 להרשב"א מעיקר דדינא אי"צ כלום, ולהראב"ד ורמב"ן אי"צ הפס"ט דודאי פסק דמה אבל צריכה לכה"פ בדיקה א' תוך ז' ולזה הסכים הרא"ש אבל כ' דחייבת לבדוק תוך ז' דכל שמתקרב החתונה יותר היא הומה ומשתהא (וכ' הבי"י דלהרמב"ן אי"צ אלא בדיקה א' תוך ז' ולהרא"ש צריכה לבדוק כל יום) ופסק המחבר דאי"צ הפס"ט אבל צריכה בדיקה תוך ז' וכ' הרמ"א דלכתחילה יש לבדוק כל יום, אבל הש"ך הביא מהמהרש"ל דהיום נוהגין גם להפסיק בטהרה.
- (2) קטנה, מעוברת, זקנה, ומי שספרה כשהיתה שוטה או שספרה ואח"כ ראתה החתן פעם הראשון האם צריכה ז"נ?**
 מפורש בגמ' דאמר רבא דאפי' קטנה צריכה ז"נ, וכ' הפתח"ת דה"ה זקנה צריכה ז"נ וכן מעוברת ושאר מסולקת דמים. והביא מהב"ש שהסתפק לענין שוטה ונטה להקל וכ' שהחת"ס פשיט ליה לקולא. ובלא ראתה החתן, השואל בשו"ת חת"ס רצה להחמיר אבל החת"ס עצמו הקיל (וכ' דהשואל שהחמיר תע"ב).
- (3) בתבעוה לינשא מתי מונין הז' נקיים (בראשונים ולהלכה)?**
 לדעת הרשב"א מונין משעת התביעה אבל אם תבעוה להתחתן אחר יב' חודש מונין משעה שמתחילין להכין החתונה וכ"פ המחבר והוסף דסופרין ז"נ אפי' כשלא נתקדשה עדיין (דלא כהרא"ה דרק שייך למנות אחר הקידושין), אבל להרא"ש הז"נ צריכין להיות סמוך לחתונה ולכן פסק הרמ"א דאם טבלה בליל ד' ולא תבעל קודם מוצ"ש יש לה לבדוק עצמה כל יום עד הבעילת מצוה, אבל להב"ח אפילו לא הרחיקה כ"כ יש לה לבדוק עצמה כל יום עד החתונה.
- (4) מה הדין כשדחו הנישואין, או שהחליפו חתן?**
 המרדכי הביא מהר"ם שאפי' ספרה ז"נ צריכה לחזור ולספור עוד ז"נ והמהרי"ק כ' דאם דחו הנישואין ליום או יומיים והיא בדקה באותן ימים נחלקו בזה הראשונים, והוא הכריע דחייב לספור ז"נ מחדש וכ"כ המחבר. אבל אם באותו מעמד חזרו וקבעו יום אחר לנישואין כ' הבי"ח (והביאו הש"ך) דאי"צ עוד ז"נ. וכן אם החליפו חתן דהיינו שנתפרדה החבילה ונתרצה הכלה לישא איש אחר כתבו הב"ח ולבוש דפשיטא דצריכה עוד ז"נ דהו"ל תביעה חדשה.
- (5) כנסה לפני שספרה ז"נ מה דינם בראשונים ולהלכה (ביום ובלילה)?**
 לדעת הרשב"א סמ"ג וסה"ת אסור להתיחד עמה כדין כלה שפירסה נדה קודם שבא עליה דהוא ישן בין האשנים והיא בין הנשים והטור הביא מהרמב"ם דמותר לת"ח לכונסה מיד ולהתייחד עמה כי הוא יודע שאסור לבא עליה אבל הבי"י ביאר דר"ל דמותר לכונסה הגם דלרמב"ם אסור לישא אשה נדה הכא בדם חימוד דרבנן הקילו (אבל אסורין ביחוד). להלכה פסק המחבר כהרשב"א. והרמ"א הביא ד"א דאסורין להתיחד ביום כבלילה וא"צ ב' שמירות ובאינם ישנים בחדר א' אי"צ שימור כלל, וי"א דבלילה צריכין ב' שמירות וביום מותרין להתיחד, והמנהג שלוקחין קטן אצל החתן או קטנה אצל הכלה ואין מתייחדין ביום בלא קטן או קטנה.
- (6) מתי מותר ומתי אסור: נגיעה, הושטה, זריקה באשתו נדה?**
 נגיעה אסורה ולדעת המחבר אפי' כשהיא חולה, אבל הרמ"א כתב ד"א דכשאין לה מי שישמשנה דמותר וכן נוהגין אם היא צריכה לזה הרבה, ובפ"ת הביא ממקור חיים דכשמשש הדפק יש לו להפסיק בינו לבניה בבבדג. הושטה אסורה, והפ"ת הביא מהתשב"ץ דמותר להושיט תינוק דחי נושא את עצמו, אבל אם הוא קטן חולה או כפות אסור. זריקה אסורה לדעת הרמ"א והפ"ת הביא דנוהגין לזרוק דבר כלפי מעלה והיא מקבלתה אבל הסד"ט כ' דהגם דמעיקר דדינא מותר אבל אין להתיר ד"ז.
- (7) מה נאסר לענין ישיבה במטה שלו ומטה שלה, ומטה אחת?**
 המחבר אסר הישיבה (וכ"ש השינה) במטה שלה אפי' שלא בפניה (וכ' הפ"ת דכשאינה בעיר מותר), והש"ך הביא מהב"ח שאסר רק השכיבה כשפשט בגדיו אבל ישיבה כשהוא לבוש מותר אפי' בפניה: ולענין מטה שלו כ' הט"ז דכ"ש דאסור לה לשכב על מטתה אבל בישיבה בעלמא מותר לה על מטה שלו. ולא יישן שניהם במטה א' אפי' כשכ"א בבגדו ואין נוגעין זב"ז, והוסף הרמ"א אפי' יש לכ"א מצע בפני"ע ואפי' ב' מטות הנוגעות זב"ז אסור. וכ' הפ"ת דבהפרש כ"ש בין מטה למטה מותר.
- (8) איזה שיריים מותרים ואיזה שיריים אסורים (אכילה, שתיה, שלו, ושלה)?**
 הוא אסור בשיריים שלה והיא מותרת בשלו. והאסור הוא לשתות מכוס שלה והרמ"א הביא ד"א דגם אין לו לאכול משירי מאכלה, אבל בהפסיק אחר בינתיים או שהורק מכוס לכוס אחר או שהוא א"י ששתה מכוס זה או שכבר הלכה לה, בכל אלו אופנים מותר לו לשתות (ולאכול) מהשיריים שלה, והש"ך הוסיף דמותר לשתות מכוס שלה אם שתה היא כל הכוס וחזרו ומלאוהו.
- (9) מה נכלל בהאסור של מזיגת הכוס, הצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו?**
 אסור לאשה למזוג כוס לבעלה בפניו (להרשב"א רק יין ולסה"ת גם שאר משקין) אא"כ תעשה שום היכר כגון שתניחנו ביד שמאל או על גבי הכר וכדומה, וכמו"כ אסור לו למזוג לה. והביאו הט"ז וש"ך מהר"ש מאוסטרייך לאסור הבאת הקערות להשלחן, והט"ז התיר הבאת המאכלים, והש"ך התיר בקערה הגדולה אבל אסר הקערה המיוחדת לבעלה. ואסר לה להציע הסדינים בפניו אבל שלא בפניו מותר אפי' הוא יודע והצעת הכרים וכסותות תמיד מותר. אסור לה ליצוק המים לרחיצה אפי' אינה נוגעת בו, ולט"ז הכנת המים לחוד מותר, ולש"ך בשם רבינו יונה אסור להניח לפניו קיתון מים וכלים לרחוץ בהם.
- (10) מתי אסור ומתי מותר לשבת על ספסל עם אשתו נדה?**
 אסור לישב יחד על ספסל המתנדנדת, אבל כשאינה מתנדנדת או כשמחוברת לכותל מותר, וכן יש מתירין כשאדם אחר מפסיק ביניהם (ואין לשבת בעגלה אחת אם הולכין דרך טיול אבל בהולך לצרכיו מותר ובלבד שישבו בדרך שלא יגעו זה בזה).

מבחן 6 - אייר תשע"ב - סוגיא דוסתות (דף יא, טו, טז, לט, סג, סד): ויו"ד ס"י קפד' - תשובות

- (1) האם וסתות דרבנן או דאורייתא, מהו הנ"מ, ואיך קי"ל להלכה (גמ', ראשונים, ולהלכה)?**
 בעיא היא בגמ' (טז). וללשון א' היא מח' רב ושמואל, וכן נחלקו בזה ר"א (ור"מ), ורבי יהושע (ורבנן) ונ"מ לענין אם מועיל בדיקה לאחר הוסת. וכן נחלקו בזה (יד). לענין הבאים מן הדרך דרב הונא ס"ל דבעברה יום וסתה אסורה ורבנן ס"ל דמותרת. להלכה, כתבו תוס' (טז). והרא"ש ורוב ראשונים דוסתות דרבנן, וכ"פ הב"י. אבל להרא"ה רק קודם שעת וסתה דרבנן ומשעת וסתה עד סוף העונה דאורייתא, ולדעת הנוב"י קודם וסתה דאורייתא לכו"ע משום והזרתם.
- (2) הבא מן הדרך, מה דינו לענין היתר תשמיש כשבא קודם וסתה, בשעת וסתה, או אחר וסתה, (גמ', ראשונים, להל')?**
 אם הניחה בחזקת טומאה לעולם היא בטומאתה עד שתאמר טבלתי. אבל בהניחה בחזקת טהרה אז קודם שבא וסתה מותרת לכו"ע. בשעת וסתה אסורה לכו"ע (חוץ מ"מ שהביא הרשב"א טו). ולאחר וסתה לרב הונא אסורה, ולרבנן מותרת - לרש"י מותרת מיד, ולתוס' אחר ששהתה כדי לספור ולטבול וכדס"ל לר' יוחנן (ולרש"י יתכן דר"י איירי אפי' למ"ד וסתות דאורייתא). להלכה: המחבר פסק דבעברה יום הוסת [או יום ל' במי שאין לה וסת] אסורה עד שישאלנה, אבל אם שהתה כדי שתספור ותטבול מותרת בלא שאלה, וכן אם יש לה וסת לקפיצות וימים מותרת דאימור לא קפצה ולא ראתה (אבל חוששת לעונ"ב).
- (3) כמה זמן צריכין לפרוש משום עונה הסמוכה לוסתה (גמ', ראשונים, ולהלכה), ומה נכלל בהחיוב פרישה?**
 בוסת הגוף לכו"ע אינה אסורה אלא בשעת וסתה אבל בוסת הימים לר' יוסי אסורה אותו שעה, ולר' יהודה אסורה כל העונה, והכי קי"ל. אבל האו"ז החמיר לאסור עוד עונה וכן נקט הב"ח, והש"ך כתב דאשה שאין לה שעה קבועה מדינא צריכה להוסיף עונה א'. אבל הב"י, ט"ז, ורעק"א פסקו דלא כהאו"ז. האביאסף פסק דתמיד צריכה לפרוש יב' שעות, וי"מ דר"ל מחצות לחצות, וי"מ דר"ל ט' שעות ביום ושעה וחצי מלילה שעבר ומלילה הבא. וגם בזה הב"ח ושו"ך נקטו כדבריו אבל לא שאר הפוסקים. חיוב הפרישה להמחבר ורמ"א אינו אלא מתשמיש, והתורה"ד החמיר בחו"י והב"ח ושו"ך כתבו דהמחמיר תע"ב, ולהט"ז יש להחמיר בזה מעיקר דדינא.
- (4) איזה וסת נקבע בפעם א', איזה בב' פעמים, בג' פעמים, בד' פעמים, בה' פעמים, בט' פעמים, ובי' פעמים?**
 (א') וסת הגוף לרב. (ב') וסת הימים לרב. (ג') כל הוסתות לרשב"ג. (ד') וסת הפלגות. (ה') וסת הפלגות בדילוג לשמואל. (ט') דילוג חלילה לרב כדפי' הר"ח. (י') דילוג חלילה לשמואל כדפי' הר"ח.
- (5) קתני במתני' (לח): "כל יא' יום בחזקת טהרה" כלפי מה הדברים אמורים?**
 לרב יהודה ר"ל שאינה צריכה בדיקה. לרב חסדא ר"ל דאליבא דר"מ דס"ל דאשה שאין לה וסת אסורה לשמש אפ"ה ביא' ימים אלו מותרת. לרבא ר"ל שאינה מטמאה מעת לעת (ונדחו דבריו). לרב הונא בר חייה אמר שמואל ר"ל שאינה קובעת וסת בימים אלו.
- (6) האם חוששין לוסת בימי זיבה (גמ')?**
 לרב הונא בר חייה אמר שמואל אין קובעין וסת, אבל לדעת רב פפא קובעין וסת בימי זיבה, ולא עוד אלא הגמ' (סד). סתם כרב פפא דאפילו אחר פעם אחת חוששין לראייה בימי זיבה. וכן לר' יוחנן ור"ל (יא, לט): קובעין וסת בימי זיבה.
- (7) אשה שמשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים כשמגיע זמן וסתה צ' לפרוש ממנה ב' או ג' ימים. למה התכוון הרמ"א?**
 להש"ך (קפ"ט סקל"ג) ר"ל דאם יש לה וסת קבוע והקדימה ב' או ג' ימים, אפ"ה בחדש הבא צריכה לחוש ליום שהקדימה כוסת שאינו קבוע (ולא אמר' דמים יתירים איתוספו בה). להנוב"י ר"ל דאם היא תמיד רואה בתוך ב' או ג' ימים (כגון בין כח' לל') אסורה כל הב' או ג' ימים וזהו וסת המבוכה. להחו"ד ר"ל דאם ראתה בימי החודש כדלהלן: א', א', א', ב', ב', א'-ב', ג', ג', א'-ב'-ג' קבעה וסת לימים א', ב' ג' בכל חודש (וכן להיפך).
- (8) לענין קביעות הוסת האם אזלינן בתר תחילת הוסת, סוף הוסת, או כל משך זמן ראייתה (ראשונים ולהלכה)?**
 להראב"ד אזלינן בתר כל משך זמן הוסת, וכן להרמב"ן אסרינן כל הימים שהמשיכה וסתה, אבל לדעת הרא"ש אזלינן בתר תחילת הוסת. בהתחילה קודם נצה"ח והמשיכה עד אחרי הנצה"ח י"א דאסורה בלילה וביום, וי"א דאסורה רק בלילה, וי"א (הראב"ד) דאסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בה וכ"פ הרא"ש ושאנ"ה וכדביארו האחרונים דאינו אלא ראייה מועטת וכל הראיה נחשב כשעת וסתה. להלכה, המחבר פסק כהרא"ש דאזלינן בתר תחילת הוסת, ובהמשיכה עד אחר נצה"ח אסורה ג"כ כשיעור הנמשך.
- (9) מתי מותר לשמש סמוך לעונה, ומתי מותר לשמש בשעת הוסת ממש?**
 ביוצא לדרך מותר סמוך לעונה למ"ד וסתות דרבנן (וכ"פ המחבר), ולמ"ד דאורייתא גם בזה אסורה (וכדכ' הרמ"א דהמחמיר לפוקדה רק בדברי ריצוי תע"ב). בשעת הוסת מותר במסולקת דמים דהיינו מעוברת, מיניקה, קטנה, וזקינה. בנחבית במחבוא משמע מהמחבר דמותרת בשעת וסתה אבל הרמ"א הביא י"א שהחמירו דרך מותרת לאחר שעבר הוסת ולא בדקה.
- (10) מהו הנ"מ בין וסת קבוע לשאינו קבוע, ואיזה וסתות שאי"ק דינן כוסת הקבוע לעני"ז?**
 המחבר הביא ד"א דבוסת קבוע אם עברה יום וסתה ולא בדקה אסורה עד שתבדוק משא"כ בוסת שאינו קבוע דמותרת בלא בדיקה וכתב הרמ"א דהכי נהוג. הפתחי תשובה (כא') כתב דמבואר בט"ז לקמן (קפ"ט) דבוסת הגוף אפילו בוסת שאינו קבוע אם עברה וסתה ולא בדקה אסורה עד שתבדוק. (גם עונ"ב הגם שאינו קבוע אבל דינה כוסת קבוע דאסורה עד שתבדוק).

מבחן 7 - סיון תשע"ב - יו"ד סימן קפט' סעיף א' - כו' - תשובות

- (1) מהו עונה בינונית, מתי צריכין לחוש לעונ"ב, ומתי א"צ לחוש לעונ"ב (כל האפשריות)?**
 להב"י ב"ח וט"ז הוא יום ל', להש"ך הוא יום החדש, ולהח"י הוא יום לא'. ולהפלתי בעונ"ב חוששין לכל הכד' שעות. ביש לה וסת קבוע לימי החדש אינה חוששת לעונ"ב אבל בוס"ק להפלגות המובלע תוך ל' להרמב"ן ור"ן חוששת לעונ"ב משא"כ להרשב"א וכו"פ המחבר בסעיף א': בוסת המורכב מימים וקפיצות אפי' כשמרוחק מלי' עדיין חוששת לעונ"ב: ובוסת הגוף הקבוע לדעת הרמב"ן חוששת לעונ"ב: ביש לה וס"ק ושינתה פ"א כתב המהרש"ל דאינה חוששת לעונ"ב מהראיה החדשה. באין לה וס"ק אבל תמיד רואה אחר ל' הסד"ט צידד דא"צ לחוש אבל החו"י כ' דחוששת. בראתה בא' ניסן וכי' ניסן להט"ז עדיין חוששת לעונ"ב מא'.
(2) אשה שהפסיקה מלראות ג' עונות מה דינה לענין וסתות [תוך הג' עונות, וכן כשראתה לאחר הג' עונות]?
 ביש לה וסת לכו' ימים: להב"י חוששת לכו', מ', ס' ואחר ג' עונות אינה חוששת אא"כ ראתה ביום וסתה או בהפלגתה. להמהרש"ל אינה חוששת אלא לכו', ואח"כ כל כמה שראתה פ"א חוששת לוסתה. להט"ז מחמירין כשניהם לחוש לכו', מ', ס' ואח"כ מיד כשראתה פ"א חוששת. להש"ך מקילין כשניהם דא"צ לחוש אלא לכו' ואח"כ אינה חוששת עד שתראה בוסתה או בהפלגתה.
(3) לאיזה וסתות אין חוששין להם בפעם א' ואיזה חוששין להם רק פ"א אפילו כשנקבעו ג' פעמים?
 אינה חוששת לוסת הקפיצות להמחבר (דלא כהטור) ואפי' בג"פ אבל להרמ"א בג"פ חוששת פ"א. בוסת הדילוג או סירוג אינה חוששת בפ"א. בוסת השעות אינה חוששת עד שתקבע אבל נעקר בשעה א' (להסד"ט ר"ל פ"א, ולהפלתי ר"ל דנעקר אחר שעבר השעה אבל לעולם צריך ג"פ כדי לעוקרו). באכילת דברים חריפים תלוי בב' לשונות ברמ"א אם דינו כקפיצות או כוסת הגוף.
(4) ראתה בא' בניסן, בכ' ניסן, וא' אייר, לאיזה ימים היא צריכה לחוש (כל השיטות)?
 להב"י תו אינה חוששת לראיית כ' ניסן כלל וא"צ לחוש לט' וכי' אייר. להרמ"א עדיין צריכה לחוש לט' וכי' אייר (ואם לא תראה בכ' מסתבר שצריכה לחוש ליב' אייר. הט"ז ס"ל כרמ"א אבל לדידה צריכה לחוש לט' ג"כ משום עונ"ב. להש"ך א"צ לחוש לט' אייר אלא ליב' אייר וחוששת לכו' אייר כיום החדש. להבית מאיר חוששת ליב' אייר ואם לא תראה חוששת לכו' אייר מדין הפלגה ג"כ.
(5) אשה שראתה בהפלגות 36, 35, 34 לאיזה ימים היא צריכה לחוש בחדש הבא ולמה (כל השיטות)?
 לרב קבעה וסת לדילוגים למפרע (להש"ך) וחוששת רק להפלגת לג'. אבל לשמואל [כן להכו"פ דס"ל דא"א לקבוע דילוג בהפלגת למפרע אליבא דרב ג"כ] לא קבעה וסת לדילוג וממילא חוששת להפלגת לדי' וליום החדש בו נפל ההפלגה של לדי', ולבית מאיר דהפלגה קצרה אינה עוקרת אורכה חוששת להפלגת לה' ולז' ג"כ. להסד"ט כיון שג"פ ראתה אחר ל' א"צ לחוש לעונ"ב אבל להחוו"י עדיין חוששת.
(6) איך קובעין וסת החדש, וסת הפלגות, וסת השבוע [שוין ושאינו שוים], ואיך קובעין וסת הסירוג?
 וסת החדש: שוים - בראתה ג"פ באותו יום החדש, ואינם שוים - לרב בראתה בטו', טז', יז', ולשמואל צריכה עוד ראייה ביח' בחודש הבא, וכן לרב כשהייתה למודה לראות ביום טו'. וסת הפלגות: שוים - בראתה ד' פעמים בג' הפלגות שוות, ואינם שוים - לרב בראתה ד' פעמים בג' הפלגות בדילוג כגון הפלגה של כ', כא', כב' ולשמואל בראתה עוד דילוג של כג', וכן לרב בהייתה למודה לראות בהפלגות של כ'. וסת השבוע: שוים בראתה ביום א' בשבוע ג' פעמים (ב' הפלגות ודוקא כשהן שוות) ואינם שוים בראתה בשבוע א' ביום א' ובשבוע ב' ביום ג'. וסת הסירוג אפי' לשמואל קובעין בג' ראיות - א' ניסן, א' סיון, וא' תמוז (ולהט"ז בסק"א אולי א"כ).
(7) איזה וסת קבעה כשראתה בהפלגות: (א) 22, 22 (ב) 29, 29, 29 (ג) 31, 30 (ד) 60, 60 (ה) 31, 26, 23, 31, 26, 31?
 (א) וסת קבוע לימי השבוע. (ב) וסת קבוע לימי השבוע, ולהחוו"י אמרי' דשינתה להפלגות והכו"פ הניח ד"ז בצ"ע. (ג) וסת לימי החדש כשהחודש הראשון מלא והשני חסר. (ד) וסת הסירוג לימי החדש. (ה) וסת להפלגות של 31 לשיטת הבית מאיר.
(8) קפצה וראתה, פיהקה וראתה, או אכלה פלפלין וראתה, בא' בניסן; למה היא צריכה לחוש להבא?
 קפצה וראתה: להש"ך חוששת לא' באייר רק אם תקפוץ (ולחכ"א אפי' בלא קפיצה חוששת) ואינה חוששת לקפיצה ביום אחר. פיהקה וראתה: חוששת לפיהוק בפנ"ע וליום החדש בפנ"ע ולעונ"ב. אכלה פלפלין וראתה: תלוי בב' דעות ברמ"א אם דינו כקפיצות וא"צ לחוש לכ"א בפנ"ע או דינו כפיהוקין וחוששת לאכילה בפנ"ע ויום החדש בפנ"ע.
(9) מהו וסת הגוף מתי היא אסורה איזה נ"מ להלכה יש בינו לבין וסת האונס ואיזה חומרא יש בה יותר מוסת הימים?
 וסת הגוף היינו כל מיחוש הגוף שמרגשת קודם הגעת וסתה כגון פיהוקין (ג' פשטים) עיטושים [ורק כשהיחה ועיטשה כ"פ] חוששת בפי כריסה, בבני מעיה, ראשה ואבריה כבדין: ואסורה רק בשעת הפיהוקין, אא"כ היא רואה בסוף הפיהוקין דאז אסורה רק בסופה, ואם הוסת ממשיך משעת הפיהוקין עד אחר הפיהוקין אסורה מהפיהוקין עד סוף העונה: וחוששין לה אפי' בפ"א ונקבע לגמרי בג"פ דלא כוסת האונס: להרמב"ן חמור מוסת הימים דעדיין חוששת לעונ"ב. ולט"ז חמור דאפי' בוסת שאי"ק אסורה עד שתבדוק.
(10) איך עוקרין וסת שאי"ק, וס"ק, וסת המורכב, ווסת דאכילת דברים חריפים, ומתי חוזר הוסת למקומו?
 וסת שאי"ק כשעברה אותו יום פ"א ולא ראתה. וסת קבוע: כשעבר אותו יום ג"פ ולא ראתה או שקבעה וסת אחר הסותרת הוסת הראשון. וסת המורכב: כשעבר אותו יום עם קפיצה או פיהוקין ג"פ ולא ראתה, ולהב"י אם בפעם הד' ראתה באותו יום בלי פיהוק או בפיהוק שלא באותו יום ג"כ עקרה המורכב דנתגלה שלא הייתה מורכב כלל. אכילת ד"ח: כשאכלה אותם ג"פ ולא ראתה, וכן בקבעה לג' מינים ואכלה מין א' מאלו המינים ג"פ ולא ראתה נעקר הוסת לגמרי. וחוזר למקומו בראתה באותו יום כשלא קבעה וסת אחר בינתיים.

מבחן 8 - תמוז תשע"ב - נדה דף יא-יב, יט-כב וסו"ס קפט', סי' קפה', קפו', קפח' - תשובות

(1) האם קובעין וסת בימי נדה וזה. ב. ואיך קובעין וסת בתוך וסת?

לר"ל אין קובעין לא בימי זיבה ולא בימי נדה ולר' יוחנן קובעין בימי נדה, להלכה כתב הטור מהרמב"ן דכהיום קובעין גם בימי נדה וגם בימי זבה דאין אנו בקיאים באיזה ימים היא עומדת, אבל הש"ך כתב דרק קובעין להחמיר ולא להקל, והתוה"ש השיג עליו דגם להקל אין קובעין דאליה עדיין היא צריכה לשמור ולדעת ימי נדתה וזבתה. ב. כתב המחבר דאם קודם קבעה וסת לר"ח ובפעם רביעית ראתה בב' לחודש ובר"ח וכן בחדש חמישי וששי קבעה וסת לשניהם, אבל לש"ך א"א לגרוס ב' לחדש דבכה"ג אה"נ לא קבעה דהוי ראייה ממעין פתוח אלא גרסינן כ' לחדש. ולחוו"ד רק בב' ימי החדש אפשר לקבוע וסת בתוך וסת ולא כשא' הפלגה.

(2) א. מהו זקנה ב. מה דינה בראתה פ"א אחר שעברו ג' עונות בלי ראייה. ג. מה דין אשה אחר שעברו ימי עיבור והנקה? א. היינו שעברה עליה צ' יום בלא ראייה אחר שהגיע למצב שקוראין לה אמא ולח"י מ"ד אינה בושה ולח"י מ"ד אינה מקפדת, והט"ז הבין שהמחבר שכתב ואינה חוששת פסק כמ"ד אינה בושה אבל התוה"ש השיג דדעתו כמ"ד אינה מקפדת. ב. דינה כתינוקת שלא הגיע זמנה לראות דאינה חוששת א"כ ראתה ביום שהייתה רגילה לראות דאז שחוזרת לקדמותה. ג. הטור הביא ג' שיטות: שחוזרת לחשוש לוסתה מיד אפי' לא ראתה. ויש מגדולי המורים דס"ל דרק חוזרת אחר שראתה ביום וסתה. לרמב"ן אחר שראתה פ"א אפי' שלא בשעת וסתה חוזרת לחשוש לוסתה. המחבר פסק כהשיטה הראשונה דחוששת מיד והש"ך תמה אמאי לא הביא דעת הרמב"ן דבוטות שומעין להקל.

(3) מה דין אשה שאין לה וסת לענין בדיקות לפני ואחרי תשמיש (גמ' ראשונים ולהלכה) ומה דין אשה שיש לה וסת? לר"מ אסורה לשמש ויוציא ולא יחזיר עולמית ולרחב"א משמשת בב' עדים ופסק ר"י אמר שמואל כרחב"א ובעיא הגמ' אי בעסוקה בטהרות הא אמר חדא זימנא ואי באינה עסוקה האמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה, ומסיק הגמ' מאן דמתני הא לא מתני הא. ופרש"י ולעולם בעסוקה. אבל הביא י"מ (הר"ח) דאירי באינה עסוקה, והב"י הביא עוד פי' מהר"ף דג"פ הראשונים אשה צריכה לבדוק עצמה לודא שאינה רמ"ת. להלכה סתם המחבר כהר"ף והביא הר"ח (רמב"ם ורא"ש) כ"י דחייבת לבדוק כל ימיה בין לפני ואחרי תשמיש, אבל הש"ך השיג וכתב דק"ל כהר"ף וגם לדידיה א"צ לבדוק א"כ רמ"ת פ"א דאז איתילד ריעותא. אשה שיש לה וסת א"צ בדיקה כלל אבל להרמב"ם יש לה לבדוק אחר תשמיש והצנועות בודקות גם לפני תשמיש והרמ"א כ' דהעיקר דא"צ בדיקה.

(4) צייר כל האפשרויות: א. מתי מהני אמתלא. ב. מתי לא מהני אמתלא. ג. מתי א"צ אמתלא?

א. תמיד מהני. ב. לא מהני כשלבשה בגדי נדות (ולש"ך אם א"א בלא"ה נאמנת והכו"פ חולק), כשהחזיקה עצמה בטומאה ל' יום (א"כ לא היה אפשר בלא"ה), כשאמרה כן בפני רבים למחר"ל (והתוה"ש חולק). ג. א"ת אמתלא להט"ז כשמסר מודעה לפני שאמרה כן, ולאחר קטטה אם שוכבת אצלה (כפשטות הרמ"א).

(5) באמצע תשמיש: א. אמרה נטמאתי. ב. הרגשתי. ג. נזכר שהוא עונת וסתה - מה דינם לכתח' ובדיעבד כשלא עשו כן? א. חייב לפרוש אבל אסור לפרוש באבר חי וממילא ינעץ ציפורני רגליו בקרקע ושוהה עד שימות האבר ויפרוש. ובהפריש באבר חי עבר על איסור כרת ותענה מ' יום ובליל התענית אסור בבשר ויין ואם א"י להתענות יפדה כל יום בממון לצדקה, והאשה א"צ כפרה א"כ אמרה לו לפרוש או סעייה בהפרישה. ב. כ' הפ"ת מהחוו"ד דא"צ לפרוש דא"א להבחין בהרגשה בשעת תשמיש. ג. כ' הפ"ת מהחוו"ד לפרוש באבר מת ובדיעבד דינו כעבר על איסור דרבנן ששימש בשעת וסתה (ולערוה"ש יש לפרוש מיד שלא תראה תחתיו).

(6) איזה מראות דמים טמאים ואיזה טהורים, ואיך ק"ל להלכה?

ה' דמים טמאים אדום, שחור, כמזוג, כקרן כרכום, כמימי אדמה ולב"ש גם כמימי תלתן וכמימי בשר צלי. להלכה ק"ל דכל הנוטה לאדומות טמא, ולבן וירוק אפי' כמראה השעורה והזהב טהור וכ"ש ירוק ככרתי ועשבים, וכ' הרמ"א וכן מראה בלויי טהור.

(7) האם האשה נאמנת על מראה הדמים, והאם היא נאמנת לבדוק עד שלן?

איתא בגמ' וכן נפסק להלכה דנאמנת לומר כמראה זה ראיתי ואבדתי. אבל בהמשך הגמ' יש בעיא דלא איפשטא באשה שאמרה כזה טיהר לי פלוני חכם, וכתב הרשב"א וכן נפסק להלכה דאם נראה לנו כמראה טמאה או אפי' אנו מסופקין בהמראה, אינה נאמנת. כתב המחבר (קפ"ד) דמתוך שנאמנת על שלה נאמנת על שלו.

(8) מהו דין אשה הרואה דם: א. יבש. ב. בשפופרת. ג. בחתיכה. ד. כעין קלפות?

א. דם יבש אפי' יבש מעיקרא טמא וחתיכת דם יבש לראב"ד אפי' אינה נימוח טמאה ולר"ה אם אינה נימוח בשריה טהורה והמחבר הביא הראב"ד, והר"ה כ"י ולהש"ך ק"ל כהראב"ד. ב. למסקנת הגמ' לכו"ע טהורה וכ"פ המחבר. ג. טהורה אפי' הדם בבקעים ונוגע בבשרה. ד. טמאה ואם אינן נימוחין בשריה מעל"ע במים פושרין או אם מעכן בצפורניו ולא נימוחו טהורה.

(9) מתי אדם יכול להחמיר ע"ע הגם שמעיק"ד אשתו טהורה (2): לענין מה מצינו דשוכבת אצלו מהני ולענין מה ל"מ?

א. 1) באמרה טמאה אני ונתנה אמתלא כדחזינן בשמואל שהחמיר. 2) כשמורה פסק על מראה שהיא טהורה וכמוש"כ הפ"ת מהחת"ס. ב. מהני בהייתה קטטה ביניהם ואמרה טמאה אני ואח"כ באתה ושוכבת אצלה (ולב"ח רק מועיל דא"צ לקום מיד אבל עדיין צריך לשואלה אמאי אמרה טמאה אני. ואינו מועיל כשהייתה טמאה וטבלה ובאה ושוכבת אצלה כמוש"כ הפ"ת מהחוו"ד.

(10) האם מותר לאדם א. לראות דם אשתו. ב. לפסוק בענין טבילת אשתו. ג. לפסוק על מראה לח?

א. כ' התוס' דמותר וא"צ לחשוש שמא תחמיר או תתגנה אשתו עליו והביאו הש"ך. ב. כ' הפתח"ת מהחכ"א דאין דאסור משום דאיתחזיק איסורא. ג. להב"ח אסור שמא ישתנה ולט"ז וש"ך מותר דאיתחזיק ריעותא לא מחזקינן.

מבחן 9 - אלול תשע"ב - דף סח. - סט: וסי' קצד', קצו' - תשובות

(1) מתי יולדת (רגילה, יוצא דופן, מפלת) יכולה לטבול? בלידה רגילה מה"ת אחר ז' לזכר ויד' לנקבה אבל א"א לפה"ק בלא דם וממילא בזה"ז צריכה ז' נקיים לפני שתוכל לטבול. יוצא דופן אם לא ראתה דם מאו"מ יכולה לטבול מיד. מפלת קודם מ' יום אפי' לא ראתה דם א"א לפה"ק בלא דם וסופרת ז"נ וטובלת, ולאחר מ' יום חוששת לולד ואולי הייתה נקבה ודינה כנ"ל.

(2) א. איזה מנהגים יש בענין איסור טבילה ותשמיש אחר לידה. ב. איך קי"ל להלכה?

א. איתא בגמ' היושבת על דם טוהר אסור לשמש עונה ופי' הראב"ד משום דיוצאת מימי טהרה וחיישינן שתראה ולדאו אדעתיה ולבה"ג האיסור משום דהוי כשעת וסתה. ויש נוהגין שלא לטבול כלל תוך מלאת (מ' לזכר ופי' לנקבה) והבי"ח פי' ע"פ הבה"ג שלא תשכח לפרוש ליל מא', והריב"ש פי' משום דדמים מצוים בה, וי"מ על פי ר"ת דס"ל דימי לידה שאינה רואה בהן אינן עולין למנין ז' וא"א להתחיל הז"נ עד אחר שתטבול וכיון שלא נהגו לטבול ב"פ מחכים עד אחר מא' לטבול. ב. הרמ"א הביא המנהג וכתב בדמקום שאין מנהג אין להחמיר כלל, וכן הט"ז האריך להתיר הטבילה תוך מלאת, וכי"כ דהפרישה בליל מא' אינו אלא לאלו הבעולים על דם טוהר וכמוש"כ הראשונים וממילא לדין ל"ש איסור זה כלל.

(3) האם אומרים א"א לפה"ק בלא דם: א. באשה שישבה על המשבר ואח"כ פסקו הצירים. ב. בנפתח מקורה מבחוץ?

א. לדעת הנחלקת שבעה כשם שלענין שבת ישיבה על המשבר נחשב כשעת לידה כמו"כ לענין טומאה ואמרי' שא"א לפה"ק והיא טמאה והפ"ת הביא שלחנ"ד רק כשיצאה משהו אמרי' א"א לפה"ק בלא דם. ב. הפ"ת הביא מהנוב"י דאין חילוק ואפי' נפתח ע"י אצבע הרופא והחכ"א כ' דזה א"א אבל הסכים לעיקר דדינא דפתיחה מבחוץ שמיא פתיחה (ולחזו"א צידד דלא שמיא פתיחה).

(4) באיזה יום מותר להפסיק בטהרה: א. לכתחילה. ב. בדיעבד (גמ' ראשונים ולהלכה)?

במתני' קתני דשלוש מחלוקות בדבר: לת"ק מותר ביום ז' ביום, לר' יהודה בז' מן המנחה ולמעלה, ולחכמים אפי' ביום שני, ובגמ' מוסף עוד דעה דאפי' ביום ראשון מותר דכיון דפסק פסק. להלכה נחלקו הראשונים אם מותר ביום ראשון וכי' הבי"ד דלכו"ע מותר ביום ראשון אם בודקת עצמה במוך כל ביה"ש, וכי"פ המחבר אבל להרמ"א רק לכתחילה אמרי' דצריכה מוך אבל בדיעבד אפי' בלי מוך מועיל בדיקת ההפסיק כל כמה שבדקה מן המנחה ולמעלה (והסד"ט תמה עליו) אבל בבדקה בבוקר אפי' בדיעבד אינו מועיל.

(5) האם אשה יכולה להפסיק בטהרה אחר שהיא כבר הדליקה נרות שבת?

כ' התרוה"ד דאחר שהתפללו הקהל ערבית אין לה להפסיק בטהרה והשיג האגור בשם המהרי"ל, ולהלכה הביא הרמ"א ב' הדעות וכי' דנוהגין להחמיר לכתחילה ובדיעבד אין לחוש, (והשי"ח החמיר) ופי' הבי"ח דמשי"כ בדדיעבד אין לחוש היינו רק בלא ראתה באותו יום אחר ערבית אבל השי"ח כ' דאין לך בדיעבד גדול מזה וכי' התוה"ש דראוי לסמוך על השי"ח.

(6) א. כמה בדיקות צריכה האשה לבדוק בתוך הז"נ לכתחילה ובדיעבד (גמ' ראשונים ולהלכה). ב. מהו אופן הבדיקה?

א. כ' הראב"ד דלכתחילה לכו"ע יש לבדוק כל יום מהז"נ (פי"א ולבה"ג ב"פ כל יום) ובדיעבד נחלקו: לר"א אפי' לא בדקה פ"א בראשון ופי"א בשביעי יש לה ז"נ, אבל לרבי יהושע אין לה אלא ראשון ושביעי ולר"ע אין לה אלא שביעי בלבד. ונפסק בגמ' כר"א, ולרב חסדא בעינן דוקא א' בתחילה וא' בסוף אבל לרב אפי' לא בדקה רק בראשון או רק בשביעי מועיל. ונחלקו לענין בדיקה א' באמצע דלראב"ד מועיל ולרז"ה אינו מועיל. להלכה פסק המחבר דלכתחילה תבדוק ב"פ כל יום ובדיעבד אפי' אחת בראשון וא' בשביעי מועיל ואין להקל, והחת"ס כ' דא' באמצע ולנתה עם בעלה יש לסמוך על הראב"ד. ב. צריכה לבדוק עד מקום שהשמש דש (לבי"י לכה"פ בהפס"ט ויום ראשון) ולסובב בכל החורין וסדקין, ובדיעבד כ' הרמ"א דכשבדקה עד מקום שידה מגעת מועיל.

(7) בג"י הראשונים מהו דין תליית כתם: א. פחות מגריס ב. על בגד צבוע ג. על דבר שאמק"ט. ד. כשיש לה מכה בגופה.

ה. ביש לה שיחני וכיבי. ו. בנמצא ביום ד' של ז"נ והיא רוצה לתלותה בימי נדתה? א. רמ"א - תולין דא"א להזהר. ב. פ"ת - טהור דלא גזרו. ג. פ"ת - טהור דלא גזרו. ד. לרמ"א תולין לשי"ח אין תולין. ה. גם לשי"ח תולין כשא"א לזהר. ו. הפ"ת הביא מאחיו של הרב מדובנא שרצה להחמיר דנמצא ע"כ שהיה הכתם שם בתוך הג"י הראשונות אבל כ' דהרב הג"ל השיג עליו והקיל.

(8) א. באיזה יום לראייתה יכולה להתחיל למנות הז"נ, ולמה. ב. מתי יכולה להפסיק ולמנות הז"נ בלי להמתין כנ"ל

(4). ג. מתי א"י להפסיק מיד גם כשליכא חשש של פולטת ש"ז (להלכה) (2)?

הפולטת ש"ז סותרת יום א' ומה"ט אין להתחיל הז"נ כשיש חשש פליטת ש"ז, לרמב"ם צריכה להמתין ג' עונות אבל לרוב ראשונים צריכה ו' עונות וכן קי"ל להלכה, אבל התרוה"ד החמיר להוסיף עוד ב' עונות שאם שמשו ביהש"מ ובאמת היה בלילה אבל היא חשבה שהיה ביום ותתחיל למנות תוך ה' עונות. ב. 1) בלא שמשא לדעת המחבר 2) בהיה בעלה חוץ לעיר לדעת הבי"ח 3) בכלה 4) בדם חימוד 5) בראתה מיד אחר הטבילה לסד"ט 6) אם יחול טבילתה ביו"ט שחל במוצ"ש לפ"ת. ג. 1) בלא שמשו להרמ"א 2) בבעלה חוץ לעיר לשי"ח 3) ברחצה או"מ להרמ"א 4) בהלכה ברגילה לכו"ע.

(9) אשה שיש לה מכה באו"מ מה דינה: א. לענין חיוב בדיקת ההפס"ט וז"נ. ב. אם רק בדקה פ"א באמצע. ג. ואיך

תוכל להציל עצמה מכתמים בג"י הראשונים?

א. החוה"ד כתב דחייבת לכה"פ הפס"ט ובדיקה א' תוך ז"נ שאין עליו שום דם, והפ"ת הביא מהנוב"י דבכואב לה הרבה א"צ בדיקה כלל חוץ מראשון ושביעי והוסיף דטוב לקנח מבחוץ. ב. לחת"ס בכבר לנתה עם בעלה יש להקל. ג. יכולה להפסיק בטהרה אחר ב' ימים אבל רק תתחיל לספור הז"נ אחר ה' ימים ונמצא שכבר עברו הג"י לפני שמתחלת לספור הז"נ.

(10) אשה שהפסיקה בטהרה כדין וביום א' בדקה אבל בלי חו"ס, ואח"כ הסיחה דעתה באמצע הז"נ ליומיים, ותו לא

בדקה, וטבלה ולנתה עם בעלה, מה דינה. ולמה?

לנוב"י בשעה"ד אפשר לסמוך על הרמב"ן דא"צ חו"ס אלא בהפס"ט, אבל לענין היסח הדעת כ' הפ"ת מהמעיל צדקה דבכה"ג צריכה להתחיל הז"נ מחדש, אבל אם ניקל לעני"ז (כמו שהקלו כמה אחרונים דמאי שנא משוטה דאין לך היסח הדעת גדול מזה) אפשר לסמוך על על החת"ס הג"ל דבבדקה רק פ"א בתוך הז"נ וכבר לנתה עם בעלה מקילין לסמוך על הראב"ד דא"צ אלא בדיקה א' ואפי' באמצע.

מבחן 10 - חשון תשע"ג - נדה סו : - סח. ויו"ד סי' קצז' קצח' (א-ו) וקצט' - תשובות

1) א. מתי מותר לאשה לטבול ביום ומתי אסור ב. מה דינה בדיעבד כשטבלה ביום?

א. איתא בגמ' דנדה בין טבלה בזמנה ובין שלא בזמנה אין טבילתה אלא בלילה משום סרך בתה שלא לטבול בתה ביום ותשמש ושמא תראה ותסתור ונמצא שעברה על איסור כרת. כי תוסי' והרא"ש דגם בזה"ז שהחמירו כר' זירא עדיין אסור לטבול אפי' בחי' שמא תבא בתה לטבול בז' ותשמש (והרא"ה הקיל). לר"ת (כדפי' הב"י) מותרת לטבול ביום כל כמה שחוזרת רק בלילה אבל הב"י הבין דר"ת התיר רק סמוך לחשיכה. ולרשב"ם אין לצאת במיתה אלא לאחר שתחשך. במקום אונס כגנבי (חמו"ד רק אונס של כל הנשים) התירו לטבול בחי' אבל לא בז', וגם בכלה התירו כשאינה בא לחתן עד הלילה (והש"ך החמיר). ב. בדיעבד בטבלה בין בחי' ובין בז' ביום לדעת המחבר עלתה לה טבילה אבל יש להסתיר טבילתה מבעלה, ולש"ך בז' יש להחמיר כמהרי"ל לטבול עו"פ.

2) א. מתי מותר ומתי אסור לטבול בליל שבת. ב. מתי מותר ומתי אסור לטבול במוצ"ש?

א. לראשונים דטבילה בזמנה מצוה מותר לטבול בליל שבת, ולב"י אפי' אם לאו מצוה ליכא איסור בטבילה בשבת וכי' הש"ך דכן הוא עיקר לדינא (דלא כהב"ח). אבל דעת התורה"ד להחמיר דבזמננו אין נכנסים למים להקריע ומוכח שטובל ונראה כתיקון מנא, אבל אם לא יכלה לטבול קודם לכן ובעלה בעיר מותרת לטבול בשבת והרמ"א הביאו אבל הוסיף דבליכא מנהג אין להחמיר, והט"ז נקט לגמרי כהתורה"ד. ב. כשיכלה לטבול קודם מוצ"ש אין לטבול במוצ"ש ויש מקילין ובפ"ת נחלקו אם מקילין רק באלמנה שלא טבלה מחמת חשש איסור או אפי' בכל הנשים מקילין.

3) מה נכלל בתקנת עזרא "שתהא אשה חופפת" ואיך קי"ל להלכה?

לר"ת ורוב ראשונים התקנה הייתה רק לחוף בכל מקום שער, ורבינו שמעיה הביא בשם רש"י שתיקן רחיצת כל גופה, וגם אליבא דתוסי' כן היה המנהג. להלכה כתב המחבר להדיח הבית הסתרים, לסרוק שיערה, ותחוף כל גופה, ותשתוף במים חמין בשעת חפיפה.

4) אשה שחל טבילתה בחול מתי יש לה לעשות החפיפה (גמ' ראשונים ולהלכה)?

איתא בגמ' והלכתא אשה חופפת ביום והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר. לרש"י ר"ל כשאפשר יש לחוף ביום שלא תהא מהומה לביתה וכשא"א כגון במוצ"ש יש לחוף בלילה, ולשאלות כשאפשר יש לחוף בלילה וכשא"א כגון שחל יו"ט במוצ"ש יש לחוף בער"ש. להלכה כי הרא"ש דיש לקיים שניהם להתחיל ביום ולגמור בלילה, וכן מנהג כשר שתשא עמה מסרק למקוה ותסרוק שם, והעתיקו המחבר וכי' הרמ"א דבשעה"ד יכולה לחוף בלילה רק שלא תמהר לביתה, והש"ך הביא המהרש"ל דתעסוק בחפיפה שעה א'.

5) מתי יש לה לעשות החפיפה: א. כשחל טבילתה במוצ"ש. ב. כשמוצ"ש הוא גם יו"ט. ג. כשמוצ"ש לאחר ב' יו"ט?

א. לשאלות במוצ"ש וכי"פ המחבר, ולרש"י בער"ש. וכי' הרמ"א דהמנהג לחוף היטב בער"ש ותחוף ותסרוק מעט במוצ"ש. ב. לכו"ע תחוף בער"ש ותקשור שערותיה שלא ילבלבלו ותזהר בימים שבינתיים מכל טנופת. ג. לכו"ע תחוף במוצ"ש דהטבילה מדי רחוק מהחפיפה (ולש"ך גם ככה"ג צידד לחוף בערב יו"ט).

6) מה דינה כשלא חפפה סמוך לטבילה: א. ונמצא עליה דבר חוצץ. ב. ולא נמצא עליה דבר חוצץ (ע' שאלה 7)?

א. לא עלתה לה טבילתה לכו"ע. ב. עלתה לה טבילתה כמוש"כ המחבר דבחפפה היום וטבלה יום אחר עלתה לה טבילה בדיעבד אבל רק עד מרחק של ג' ימים שכן מצינו שאשה חופפת בער"ש וטובלת בליל יום ב' (וכמוש"כ הסד"ט).

7) מה דינה כשנמצא עליה דבר חוצץ ונתעסקה באותו מין אחר הטבילה?

אם חפפה תולה במה שנתעסקה. ואם לא חפפה אינה תולה בה - ופי' הט"ז דר"ל אם חפפה ביותר מריחוק עונה אחת, והש"ך הביא מהב"ח שפי' אם חפפה ראשה אבל לא שאר גופה דבדר"כ בדיעבד עלתה לה טבילה ככה"ג שמצאה עליה דבר חוצץ לא עלתה לה הגם שנתעסקה באותו מין אח"כ. ואם מצאה החציצה בבית הסתרים ונתעסקה אח"כ אז גם ככה"ג תולין, ולרוקח יש לחזור ולטבול.

8) א. מהו שיעור חציצה מה"ת מדרבנן ולהל'. ב. מהו גדר של מקפדת. ג. מה הדין כשהיא מקפדת ורוב אינן מקפדין?

א. מה"ת רובו המקפיד או כולו אפי' אינו מקפיד. מדרבנן גם רוב שאינו מקפיד ומיעוט המקפיד. להל' כתב הרמ"א מהש"ך שלא לטבול אפי' בדברים שאינם חוצצין. ב. כי הראב"ד אפי' מקפדת לפעמים כגון בטבעת שמסירה בשעת לישא והפ"ת הביא מהזכרון יוסף שביאר דר"ל דוקא לישא וכדי שיכול להזדמן לה בכל שעה היום או מחר משא"כ כשאינה מקפדת רק פ"א לזמן מרובה. ג. לב"י נחלקו בזה דלרמב"ם היא הקפדה ולרשב"א לא היא (ובסעיף ה' פסק כהרמב"ם דאם היא מקפדת בשערה א' קשור חוצצת).

9) א. מתי נחשבת שער כחציצה ומתי אינה חציצה ב. כשחוצצין כמה שערות חוצצין ג. האם הן נידונים יחד עם הגוף?

א. חוטי שער כרוכין על שיערה אינה חציצה, חוטי שער מוזהבות הוי חציצה, קליעות שער שע"י שד אינן חוצצין, שערות הנדבקין מחמת זיעה בראש ובשחי אין חוצצין ובאו"מ חוצצין בנשואה. ב. בגמ' איתא דא' חוצץ וגו' אין חוצצין ושתיים איני יודע ואמר ר' יוחנן אין לנו אלא אחת, הרשב"א ור"ן חששו לשתיים אבל הרמב"ם פסק כר' יוחנן דרק א' חוצץ וכי"פ המחבר, וכתב הרמ"א דאין נ"מ אם קשר ב' שערות אם עוד ב' או ב' בפני"ע. ג. לרמב"ם נידונים עם הגוף, ולגאונים ורש"י נידונים בפני"ע וכי"פ המחבר.

10) צייר: 2 חציצות שלאשה א' יהיה חציצה ולאשה ב' לא יהיה חציצה. 2 דברים שאסור ללבוש הגם שאינן חוצצין?

א. 1) קשר בא' משערותיה אם היא מקפדת ואשה אחרת אינה מקפדת. 2) שערות של או"מ בנשואה חוצצין ובפנויה אינן חוצצין. ב. 1) לרמ"א לכתחילה אין ללבוש גם דברים שאינם חוצצין. 2) חוטי שער מוזהבות להרמ"א או משום דפסק כרבותיו של רש"י או הפרישה דיש חשש שמא תמהר וטבול.

סימן קפט' סעיף כז'

מאי דס"ל לב"י בקושייתו:

בעיא ראשונה: שאלתו פשיט דדיה שעתה דיה שעתה מטמאה מעלי"ע
 ראיה לפני שהפסיקה ג' עונות --- --- --- פעם א' --- ראית ל' --- פעם ב' --- ראית ל' --- פעם ג' ---
בעיא שניה: שאלתו פשיט דדיה שעתה מטמאה מעלי"ע
 ראיה שלאחר ג' עונות --- --- --- פעם א' --- ראית ל' --- פעם ב' ---

צ"ב:

- דנמצא דליכא אלא ג' ראיות אחר צ' ולענין הפלגות ליכא ג' עונות שוות אלא א' של תשעים וב' של שלשים
 אין לומר דכתב כן אליבא דרבי דהלא קי"ל כרשב"ג
 אין לומר דאירי בוסת החודש דהלא כתב הרשב"א ג' הפלגות שוות
 אין לומר דאירי בוסת חודש דאיתא הדר חזיא בעונות דמשמע הפלגות
- דאחר שכבר פשט דמצטרפין ראיה גדולה לראיה לקטנה אמאי בעי ליה עוד פעם אותו דבר
- בבעיא השניה "פעם א'" הוא הראיה שלישית (א) אחר צ' (ב) אחר צ' (ג) אחר ל' וא"כ אמאי אינה מטמאה מעל"ע

מאי דס"ל בתירוצו:

בעיא ראשונה: שאלתו פשיט דדיה שעתה דיה שעתה מטמאה מעלי"ע
 ראיה לפני שהפסיקה ג' עונות --- --- --- פעם א' --- ראית ל' --- פעם ב' --- ראית ל' --- פעם ג' ---
בעיא שניה: שאלתו פשיט דדיה שעתה מטמאה מעלי"ע
 ראיה שלאחר ג' עונות --- --- --- פעם א' --- ראית ל' --- פעם ב' ---

- נמצא דיש ג' ראיות שוות של שלשים יום אחר הראיה של צ' יום
- הגם שפשט דהראיה הגדולה של תשעים אינה מצטרפת אולי בכה"ג שהפליגה תשעים פ"ב תצטרפו להראיה של שלשים כיון
 שאם הפליגה בפעם ג' תשעים ג"כ הייתה קובעת, עכשו שקירבה ראיתה לא תגרע
- בבעיא שניה "פעם א'" היינו הראיה הראשונה של הפלגות של שלשים וממילא דיה שעתה ואינה מטמאה מעל"ע

דעת הט"ז:

- רק בפעם הראשונה שהפליגה ג' עונות אמרי' דחזרה לקדמותה ולא אחר כל פעם שמפלגת ג' עונות (וממילא בבעיא שניה אחר
 שהפליגה תשעים ב' פעמים אינה חוזרת לקדמותה אלא אחר הראשון, והראיה שלאחר ההפלגה השניה של צ' כבר נחשבת כראיה
 השניה וממילא כשהפליגה עוד פעם לאחר ל' כבר הוחזקה ג' פעמים כרואה)
- א"צ ג' ראיות שוות (וסת קבוע) כדי להחזיקה כרואה וכל כמה שראתה ג' פעמים כבר מוחזקת כרואה.

תמוה ביאורו של הב"י

- דנמצא דדברי רב גידל בבתרייתא הוא בדיוק כמו שאמר בקמייתא (דבעינן ג' ראיות של ל' כדי להחזיקה ובב' פעמים הראשונים
 דיה שעתה ובראיה ג' מטמאה מעל"ע) ולמה שינה לשונו דבקמייתא אמר דבפעם ה' מטמאה מעל"ע ובבתרייתא אמר בפעם ה' מטמאה מעל"ע
- הרשב"א כתב דהראיה ראשונה אינו אלא מקרה ורק לאחר שתראה עוד ב' פעמים אז אמרי' דע"י הראיות האחרונות מתחזקת
 הראיה הראשונה (לברר שלא היה מקרה בעלמא) ונמצא שכבר הוזכרה בג' ראיות. וא"כ בודאי לאחר שתראה עוד ב' פעמים לאחר
 הראיה הראשונה (של צ') נאמר שעל ידי ב' הראיות האחרונות מתחזקת הראיה הראשונה שלאחר צ' ונמצא שהיא כבר מוחזקת
 כרואה לאחר פעם ב' ולמה אמר רב גידל בפעם שניה דיה שעתה דלפמשי"כ הב"י האי שניה אינה הראיה השניה אלא הראיה
 השלישית שהוא השניה לאחר הראיה שלאחר צ').
- מש"כ הרשב"א דהראיה הראשונה היינו לאחר ההפלגה של צ' ר"ל דלא תימא דהכוונה להראיה של קודם הפלגתה (דאז ע"י ג' ראיות
 ליכא אלא ב' הפלגות של צ') אלא הכוונה להראיה ראשונה שלאחר צ' ולכן כשתפליג צ' עוד ב' פעמים נמצא ששה"כ יש ד' ראיות (א'
 לפני שהתחילה להפליג צ', וג' אחר) ועכשו יוצא שלש הפלגות שוות.
- נקו"כ - הסכים לביאורו של הט"ז בהרשב"א אבל השיג על הט"ז דס"ל דאין הקטנה חוששת לוסת כלל קודם שתקבע וסת ולא סגי
 בג' ראיות שאינן מכוונות.

סימן קצח' סעיף לא'

ר"ן - אסור לטבול על כלי חרס וסילתא משום דבעיתא.
ראב"ד - אסור לטבול על כלי כרס וסילתא (אלו לא מקב"ט) משום דבעיתא ובדיעבד אם טבלה עלתה לה טבילתה.
 אסור לטבול על כלי עץ כיון דמקבלי"ט גזרי' בהו אטו מרחצאות דיש בהן כלים ובדיעבד לא עלתה לה טבילתה. ראייה לדבר ממתני' דלא יטבול ע"ג ספסל (דאיירי בכלים וא"א לפרש דהפסול משום דבעיתא)
רשב"א - ס"ל כהראב"ד דאסור לטבול על כל כלי המקבל טומאה משום גזירת מרחצאות
בתשובה - אין לטבול על גבי שליבות הסולם דהו כלי עץ ומקבלי טומאה ואפי' בדיעבד לא עלתה לה טבילה.
רא"ש ורמב"ם - סתמו כלשון הגמ' דאין לטבול ע"ג כלי או בקעת של עץ משום דבעיתא. וחזר הגמ' מגזירת מרחצאות.
 לדבריהם הא דאין טובלין ע"ג ספסל צ"ל דגזרו על גבי כלי שמא יטבלו בתוך הכלי (דפסול מדאורייתא).

קתני' במתני' (מקואות ה' א'): **מעין שהעבירו ע"ג השוקת** - דהיינו ששם כלי שממנו שותין הבהמות ליד מקור המעיין וכל המים שיוצאין מהמעין נכנסים להכלי ואח"כ יוצאין מהצד השני.

פסול - אין מטבילין בשוקת וכן אין מטבילין בהמים שיצאו מהשוקת דכיון שנכנסו לתוך כלי הו"ל כשאובין **העבירו ע"ג שפה כ"ש כשר חוצה לה** - אם קצת מהמי מעיין אין נכנסים לתוך הכלי אלא עוברים על שפת הכלי א"כ מעולם לא נעשו שאובין והם מטהרין שאר המים שנפסלו שנכנסו להשוקת דכל המים מחוברין למעיין ע"י המים המעוטים.

וכן קתני בתוספתא (פ"ד) אותה דין: **מעין היוצא לתלמי** - מים שיצאו מהמעין ונכנסו לכלי **ומן התלמי לבריכה** - ואח"כ יצאו מהכלי ונכנסו לבריכה שיש בה מים שאובין **ראשון ראשון הרי אלו פסולין מפני שהן נשאבין** - מיד שנכנסו להתלמי שהוא כלי נעשו שאובין ואין בהן כח לטהר המים שבבריכה ע"י המי מעיין שכנסנים לבריכה **כיצד הוא עושה** - כדי שישאר המים כמי המעיין ויוכלו להכשיר המים שבבריכה לטבילה **נוקבן מעין זקנו כל שהן** - יעשה חור קטן כגודל מחט בתחתית הכלי (התלמי) **ונמצאו מים מועטים מטהרין המרובים** - נמצא המים המועטים היוצאים מהמעין מטהרין כל המים שאובין שבבריכה

הקשה הר"ש - הגם שנכנס המי מעיין לכלי אבל לא היה רגע שלא היה כל המים מחוברים להמעין וא"כ לעולם דין המים כדן מי מעיין. וראיה לדבר דקי"ל מטבילין כלי (קטן) בתוך כלי אחר שפיו הכלי הגדול כשופרת הנוד (דהיינו שיכול להכניס בו אצבעות בתוכו ולסובבן לכל צד) ע"י שמכניסים הכלי הגדול בתוך המקוה ולא אמרי' שכל המים שבכלי הגדול נחשבין כשאובין. **ותירץ הר"ש** - דיש חילוק בין כלים התלושים (מטבילין כלי בתוך כלי) לכלים הקבעין שהמעין נגרר על גבם דגזרי רבנן דאין לטבול באלו הכלים הקבועים דיכול לבוא לידי תקלה "דפעמים שקובעים אותם במקום מוצא המים ואין שם כשופרת הנוד ונמצאו כל המים העוברים על גבי פסולים". ובפשטות כוונתו דחזרו שיוצא ממנו המעיין הוא קטן וא"כ שנכנס המים להכלי לא יהיו אלו המים מחוברים להמי מעיין בגודל של שופרת הנוד דאז ליכא חיבור.

הרא"ש תירץ בע"א - אסור לטבול בכלי "דילמא אתי ליטבול בכלי שיש בו מ' סאה בלא חיבור" **(הט"ז ביאר דבריו)** - בכלי תוך כלי שנטבל הכל במקוה ואין שייך לגזור שמא יטבול בכלי בלא חבור כיון שטובל אלו בו הכלים תוך מי מקוה כשירה ולא נמשך טעות מזה. משא"כ במעיין שנמשך על השוקת שתמיד נמשכין המים עליו כיון דלפעמים נפסק החבור מהשוקת להמעין אפשר שיטעה הטועה לטבול בו גם בעת ההיא).

לדברי הרא"ש - משמע דמחמיר יותר מהר"ש וס"ל דאסור לטבול בין על כלים תלושים ובין על מחוברין דבשניהם יש להחשש הנ"ל. ולפי"ז רבא שאמר שאין לטבול ע"ג כלים ע"כ צ"ל דר"ל כשהוא מנוקב דל"ל שם כלי וליכא להחשש הנ"ל ואפי"ה אסור מטעם דבעיתא.

צ"ב - נמצא דהרא"ש מסכים להראב"ד דאין לטבול ע"ג כלי עץ ואפי' מחמיר יותר דגם ע"ג כלי חרס אם טבלה לא עלתה לה טבילה ואיך כתב הטור דהרא"ש לא חילק בין הכלים דמשמע דבשניהם מיקל בדיעבד. וצ"ל דר"ל דלא חילק ובשניהם מחמיר בדיעבד. אבל העיקר חסר מן הספר ואולי דהטור הסתפק לענין בדיעבד וממילא כתב רק שלא חילק ביניהם.

רמב"ם - צ"ב מה חידש רבא דאמר "אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול" יותר ממתני' דקתני "ובלבד שלא יטבול ע"ג ספסל" **י"ל** - מתני' איירי כשכל מי המעיין עוברים ע"ג הכלי ואסרו לטבול על הספסל הגם שאין לו בית קיבול שלא יבאו לטבול בכה"ג בכלי שיש בו בית קיבול. ורבא איירי כשאין כל המי מעיין עוברים על גבי הכלי (או שהכלי כפוי על פיו) דאפי"ה אסור דבעיתא. **לפי"ז אפ"ל הרא"ש** - דמש"כ הטור דהרא"ש לא חילק בזה ר"ל כיון דלא העבירו כל המים ע"ג אז בין כ"ח ובין כלי עץ הטעם דאסור רק משום דבעיתא וא"כ הפסול אינו אלא לכתחילה ולא בדיעבד.

או י"ל בדעת הרמב"ם - דמתני' איירי בכלים שאין בהם בית הקיבול דזרי' בהו שלא יטבול בתוך כלי שיש בו בית הקיבול, אבל לא אסרו לטבול על גב אחורי כלים שיש להם בית הקיבול (פיו כפוי למטה) ואתא רבא לאסור גם טבילה ע"ג אחורי כלים אלו **מתני' נמי דיקא כן** - דפתח בכלים וספסל וסיים רק בספסל משום דעל גב אחורי כלים שיש בה בית הקיבול מותר לטבול.